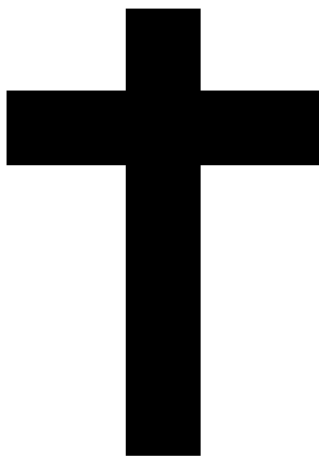

Píívyéébé ihjyu:
jetsocríjyodítýú
cáátúnuháámi

New Testament in Bora (PE:boa:Bora)

Píivýéébé ihjyu: jetsocríjyodítýú cáátúnuháámi
New Testament in Bora (PE:boa:Bora)

copyright © 2008 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Bora

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Boara [boa], Peru

Copyright Information

© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Bora

© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022
 6f878dbd-e896-5e27-b788-1442926dfc48

Contents

Matéo	1
Mááco	50
Róóca	80
Jóáa	128
Héécho	164
Romááno	205
1 Coríítio	222
2 Coríítio	239
Gáárata	250
Epéétsio	256
Piripéétse	262
Corotséétse	267
1 Tetseronitséétse	271
2 Tetseronitséétse	275
1 Timotéo	277
2 Timotéo	282
Tíito	286
Piremóó	288
Heeberéo	289
Tsajtiágo	302
1 Péédoro	307
2 Péédoro	312
1 Jóáa	315
2 Jóáa	320
3 Jóáa	321
Jóódaá	322
Apocaríhtsi	324

MATÉO Matéó Jetsóodítýú cáátúnuháámi

Jetsocríjtó ihdé múnááúvu

(Rc 3.23-38)

¹ Dabíi, Aavaráa, íjcyámútsiúvúj tsiiménémúhaabéhjáa Jetsocríjtó íjcyáábé ihdé múnááúvú illuúme:

² Diibýéhjáa Aavaráá tsiimavá Itsáake. Aabéhjáa Itsáá tsiimavá Jacóóboke. Aabéhjáa Jacóóbó tsiimavá Jodáake tsíjtyehji íñahbémuma. ³ Aabéhjáa Jodáá tsiimavá Tamáadívú Páaréé, Tsááraá, íjcyámútsikyeye. Aabéhjáa Pááre tsiimavá Ejróoke. Aabéhjáa Ejróó tsiimavá Aráake. ⁴ Aabéhjáa Aráá tsiimavá Aminadáake. Aabéhjáa Aminadáá tsiimavá Naatsóoke. Aabéhjáa Naatsóó tsiimavá Tsamóoke. ⁵ Aabéhjáa Tsamóó tsiimavá Bóoke Raáadívú. Aabéhjáa Bóo tsiimavá Obéeke Róótídivu. Aabéhjáa Obéé tsiimavá Itsaikyeye. ⁶ Aabéhjáa Itsáíí tsiimavá ávyéjuube Dabíikyeye. Aabéhjáa Dabíí tsiimavá Tsaromóoke Oriá táabadívú.

⁷ Aabéhjáa Tsaromóó tsiimavá Roboáake. Aabéhjáa Roboáá tsiimavá Abiake. Aabéhjáa Abiá tsiimavá Áátsáake. ⁸ Aabéhjáa Áátsa tsiimavá Jotsapáake. Aabéhjáa Jotsapáá tsiimavá Joráake. Aabéhjáa Joráá tsiimavá Otsiake. ⁹ Aabéhjáa Otsiá tsiimavá Joatáake. Aabéhjáa Joatáá tsiimavá Acáake. Aabéhjáa Acáá tsiimavá Etsekíake. ¹⁰ Aabéhjáa Etsekíá tsiimavá Manatséeke. Aabéhjáa Manatséé tsiimavá Amóoke. Aabéhjáa Amóó tsiimavá Jotsiake. ¹¹ Aabéhjáa Jotsiá tsiimavá Jeconiake tsíjtyehji íñahbémuma. Téijyúhjáa Babiróóniá múnáá íñisiri méihdeéjte íjraéemu.

¹² Aaméhjáa diityé hójtsi pañétú íjchívyéné boone Jeconiá tsiimavá Tsaratiéeke. Aabéhjáa Tsaratiéé tsiimavá Tsorobabéke. ¹³ Aabéhjáa Tsorobabéé tsiimavá Abiáoke. Aabéhjáa Abiáó tsiimavá Eriakíikyeye. Aabéhjáa Eriakíí tsiimavá Atsóoke. ¹⁴ Aabéhjáa Atsóó tsiimavá Tsadóoke. Aabéhjáa Tsadóó tsiimavá Akíikyeye. Aabéhjáa Akíí tsiimavá Eriáoke. ¹⁵ Aabéhjáa Eriáó tsiimavá Ereatsáake. Aabéhjáa Ereatsáá tsiimavá Matáake. Aabéhjáa Matáá tsiimavá Jacóóboke. ¹⁶ Aabéhjáa Jacóóbó tsiimavá Jotséeke Maariá tajíí íjcyáabeke. Aanéhjáa diille Maariá tsiimavá Jetsóoke, 'Pájtýetétsoobe' nééiyóné 'Críjtoó' némeíbyeke.

¹⁷ Éhduméhjáa Jetsóó ihdé múnááúvu. Diibýéhjáa muurá Aavarááúvú tsiimavá tsáápiikyeye. Aabéhjáa dsíjívénetu díbyé hajchíyévúcu cámaavéné éhniíñevu. Aabéhjáa idyé dsíjívénetu díbyé hajchíyévúcu cámaavéne. Ehdúhjáa icyóhodu 'camácámá' lííyaatéhijcyámé 14-ihjyúvá Dabíiúvuke dítye tsiimávanévúcu. Áábeúvudítýúhjáa idyé lííyaatéhijcyámé téhdunéré 14-ijyúva. Áijyúhjáa diityéké Babiróóniá múnáa mééñucátsityu ityááhámeke tsajtyé íñíñúvu. Téijyútúhjáa idyé dítye lííyaatéhijcyáné téhdunéré 14-ijyúvá úújeténáa Críjtoréjucu tsiimávámeíñe.

Jetsocríjtoke Maariá tsiimaváne

(Rc 2.1-7)

¹⁸ Íllúhjáa muurá teene Jetsocríjtoke tsáápille tsiimaváne: Díbyéj tsíjyúhjáa íjcyáille Maariake Jotséé áabajáá ityáábavaki. Áronáacáhjáa dítyétsíi úcújatsityúné ihdére tsúúca Maariá eevá Píivýééberéhjáa ihdyu Ípííchoj tééveri pícyoóne. ¹⁹ Aabéhjáa diibye Jotséé ímiáábé íjcyánéllíi tsá ímílléturó ehdu néellema íjcyane. Áánéllíihyéhjáa íjtsámeíbyé íllurévúcu dílleke íhvéjtsóiyóné múha wáájácútúnáaaca. Aabéhjáa tsá ímíllétú míamúnáake iwáájácútsóné muhdú dílle íjcyane. ²⁰ Ááneríhjáa díbye ítsámeíhijcyánáa níjkyéji múnáajpi ityúwá pañe díbyedívú bóhówáávebe néehíí:

—Jótsej, Dabíiúvú tsiiménémúhaabe u íjcyáabej, tsá muhdú u íjtsámeítýú dítyáaba íjcyáille Maariadítyu. Tsá muurá dílle ééevane ímityúné íjcyatúne. Muurá ihdyu Píivýéébere Ípííchoj tééveri pícyoone ééevale. Ahdícyane ihdyu wa duucu díllekej. ²¹ Muurá tsiimáváille wájpíikyeye. Áábe mémei Jetsóó díbye íhyájkímuke ímityuháñetu pájtýetétsoóíñéllíihyeye. Ehdúhjáa níjkyéji múnáajpi néé Jotséeke ityúwá pañe.

²²⁻²⁵ Ahdújucóhjáa díbye ípyééne dílleke újcujéné íhjávu. Áállekéhjáa tsá díbye dómájcotú dílle tsiimávátúné hajchóta. Aanéhjáa tsúuca dílle tsiimáváabeke meménuube Jetsóodívú. Ehdúhjáa pájtyéné Píivýéébe íhjávu uubálle múnáájpij tééveri illu néhdújucu:

Wájpíikye úújéúné badsíjcaja éévaáhi. Aane tsíímáváille wájpíikye. Áábe mémei Emanoée, 'Íjcyaae Píívyéébe méémaa' nééiyóne. Ehdúhjáa Píívyéébe íhjú uubáalle múnáájpii tééveri néhdújuco tene pájtyene.

2

Waajácu múnna Jetsóoke úújeténe

¹ Aanéhjáa Jodéa iinújivu dílbyeke tsíímavámé Beréé coomívú Heróóde téené iinújí avyéjuube íjcyánaáaca. Ájyúhjáa nuhba tsáhícyanéjcutu tsaate mícúru waajácu múnna tsáame wajtsí Jerotsaréevu. ² Aaméhjáa técoomí múnáake nééhií:

—¿Kíá dílbye éhneva jodiómú avyéjuube íjcyáíbyeke tsáápille tsíímávaabe? Muurá íne nuhba tsáhícyanéjcuri muha mejcyame máájtyumí tsúuca dílbye íjcyane úúbálléné mícúruwake. Áánéllí muha metsáá dílbyeke medúúruváváme.

³ Aanéhjáa idyé téhdure Heróóde tsúuca waajácúhi. Aanéhjáa dílbyeke tsíwárejcaró pámeere teene Jerotsarée múnáamájucu. ⁴ Áánéllíihyéhjáa pihjúcuube pámeekéré llúúvájte avyéjútémá taúhbájú uwáábojtéke. Áámekéhjáa dílloobe kíavú dílbye Pájtyetsoobe íjcyáíbyeke dítye tsíímáváiñé némeíhijcyáne. ⁵ Áánéllíihyéhjáa némeé:

—Beréevu Jodéa iinújiri íjcyácoomívu. Íllúhjáa muurá Píívyéébe íhjú uubáalle múnáajpi caatúnúhi:

⁶ Jodéa iinújiri íhtsútú coomíjí íjcyánetu tsá íatéréecóomí Beréé íjcyatúne. Muurá ámuha teene Beréé múnna tahñéjé mejcyámedítýu tsaapi íjcyaa ámuhá avyéjuube ámuhákye téhméíbye.

⁷ Ehdúhjáa dítye úúbállénéllí Heróóde píuvá wáájácúratúné dítye mícúru waajácu múnáake. Áámekéhjáa dílloobe ímíñeúvú mújyútújucóhjáa ímichi mícúruwa bóhówaavéne.

⁸ Átsihyúhjáa teene Beréevu íwállóomeke néébe:

—Cána mepéene ímíñeúvú méwaajácute dílbye tsííméneke. Aane ámuha dílbyeke maájtyumícooca oke méúúbálleco téhdure o dúúruváté dílbyeke.

⁹ Ehdúhjáa avyéjuube Heróóde dítyémá íhjúvátshydu idyé pehíjcyámé dílbye mícúruwá tujkévetu. Aaméhjáa tsúuca tétsihvu úújeténáa dílbyévu íjcyátsíí hallúvú mícúruwa táchúúreevéhi. ¹⁰ Ááneríhjáa mítyane ímjyuvéme. ¹¹ Aaméhjáa tééj páñévu úcaavémé úújeté tsíju Maaríama íjcyáábéwúudívu. Áábéwúukéhjáa duurúvámé ímíhmóúbánema. Átsihyúhjáa bohbanúmé dílbyéwúuke óoroó, íjtsiéétsóo, míraá, éhdunévu. ¹² Áané boonéhjáa Píívyéébe dítyéké ítyúwá pañe nées Heróóde íjcyáhullétú dítye íóómíjyúcoótuki. Ahdújucóhjáa dítye óomíñe iinújivu tsiéllétúréjuco.

Jetsóoma tsííjumútsí Ejlhtó iinújivu úmíváne

¹³ Aaméhjáa tsúuca iinújivu óomíñe déjuvu idyé tsiíñe níjkyéji múnáajpi Jotséedívú ítyúwá pañe íbóhówáavéne nées dílbyeke:

—Maájkyéne méumívá dítyáábá níhýoma Ejlhtó iinújivu. Aame ámuha méíjcyaa téhulle ámuhákye o néené hajchóta. Muurá Heróóde néhcoó aadi tsííménéwúuke ídsíjívétsoki.

¹⁴ Ahdújucóhjáa dítye íajkyéne péene tépejócúco teene Ejlhtó iinújivu. ¹⁵ Áhulléhjáa ícyahíjcyámé dílbye Heróóde dsíjívétúné hajchóta. Ehdúhjáa pajtyéné Píívyéébe íhjú uubáalle múnáájpii tééveri íllu néhdújuco:

Ejlhtori íjcyáábeke ó píuvá Hájchíwúuke.

Ávyéjuube Heróóde tsíímédívú llíhyanútsóne

¹⁶ Aanéhjáa Heróóde avyétá íhnáho cayóbáavaté dítye waajácu múnna tsiéllétúréjuco óomíñeri. Áánemáhjáa íjcyaae llíhyanútsó wapímúj tsíímédívú míñéécú píjcyábatu llííñevu íjcyáméhjidípívu, dítyéhjáa waajácu múnna míñéécú píjcyábájucu ípyée mícúruwake íajtyumínetu íjcyáne ééveri íjcyáméhjidívu. Teenéhjáa Beréé múnááj tsíímédívú llíhyanútsóobe técoomí únuri íjcyáméj tsíímemájucu. ¹⁷ Ehdúhjáa pajtyéné Píívyéébe íhjú uubáalle múnáajpi Jeremía íllu néhdújuco:

¹⁸ Ramáa íjcyátsihyi dsíjívé maatyóbá mélleebóhi. Rakyéé muurá tahíjcyá íááchimúhá íjraéémuj tsíímé dsíjívéneri. Aalle tsá ímíllétú dílleke mebohíjtsóne.

¹⁹⁻²⁰ Aanéhjáa dílbye Heróóde tsúuca dsíjívénéllí níjkyéji múnáajpi tsiíñe Ejlhtovu Jotséedívú ítyúwá pañe íbóhówáavéne nééhií:

—Maájkyéne wa meóomí ámuha íjraéémú iinújivu. Tsúuca dsíjívémé tsííménéwúukée dsíjívétsóllehíjcyáme.

²¹ Ahdújucóhjáa ditye óómiñe iñiñújivu. ²² Áronáacáhjáa diibye Heróódé cápayóóvé illiyéjuco Akyeráo teene Jodéa iññújí avyéjuube Ijcyane Jotséé iwaájacúne illityé téhullévú ipyééiyóneri. Áanéllihyéhjáa Gariréa iññújivuréi péeme Pívyéébe diityéké ityúwá pañe téhullévú ditye pééityúné néénéllihye. ²³ Aaméhjáa úujeté Natsaréevu diibyhjáa Jetsóó Natsarée múnájpi Ijcyaiñé tsúúcajátújuco Pívyéébe ihjyú uubálle múnaa néhijcyádújuco.

3

Tsojtsó múnájpi Jóaa úwaabóne
(Mc 1.1-8; Rc 3.1-9; Ja 1.19-28)

¹ Téjyúhjáa Jóaa tsojtsó múnájpi úwáabohíjcyá míamúnáake Jodéa iññújiri iñéubará pívyétútsihyi. ² Illúhjáa úwáabohíjcyaa:be:

—Méihvéjtsó imityú ámuha meicyahíjcyáne. Áane ámuhá íjtsaméi mécápayóóvé ímíanejucúvuréjuco. Muurá njkyéjiri Ijcyaae Pívyéébe íavyéjújete meijcyá meke újcuñé tsúúca méhdivu piñhijcúóhí.

³ Diibyhjáa Jóaa ditye Pívyéébe ihjyú uubálle múnájpi Itsaiá néehí:
Mélleéboó iñéubará pívyétúné iññújiri Ijcyaae keeváwu illu úwaabóne: “Méimibáávyé imityú ámuha meicyahíjcyánetu tsaímíyéjuco ámuha meijcyámeke Ávyéjuube íajtyumívaki.”

⁴ Aanéhjáa diibye Jóaa camééllómú ihjinetu méénúmeñé wajyámúúnema Ijcyáábéj piñéú ócájmíñé chíucunúhi. Aabéhjáa tséréémuke dohíjcyáhi. Téhduréhjáa ímúhojpacóó ádohíjcyaa:be. ⁵ Áabé uwaábóhjáa illéébúcutú tsáacunúhijcyámé pahúllévátú Jerotsarée múnaa, pámeere teene Jodéa iññúji múnaa, Joodáaj piñhí Ijcyané iññúji múnaa, Ijcyame. ⁶ Áamédityúhjáa muhdú ícyahíjcyanéhi úubállémeimykéjuco dibye tsótsóhíjcyané teene Joodáatu.

⁷ Ájyúhjáa tétsihyi mítyame paritséó imyémé Ijcyáha múnaama, tsadotséó imyémé Ijcyáha múnaa Ijcyame idyé imúllerá téhdure itsójtsótsámeñé peecútére. Áromekéhjáa illure tsijpájuúbe. Neebéhjápeé:

—Ávyeta ámuha íñimiyémúeméjé meijcyámeke çmúha ámuhake néé peecútéré ámuha teene meméénuneri mepjatyetéyóné Pívyéébe meke méimityuháñé hallútú ícúbáhrañé méumíwari Ijcyánetu? ⁸ Imiáané ámuha metsójtsótsámeñé meimílléhajchí imityúné ámuha meicyahíjcyané méihvéjtsóne imiáámeréjuco meijcyá tééneréjuco ámúhadítú íbóhówaucunúki. ⁹ Tsá múu néétune: “Muha muurá Aavaráaúvúj tsiménémúhaabe meijcyámeke tsá iná múúhake pajtyéityúne.” Tsá múu ehdu íhjuvatúne. Muurá íñe néwayúúné Ijcyáronetu Pívyéébe ípívyéjtsóiyá tsíjtyeke Aavaráaúvúj tsiménémúháabeke. ¹⁰ Aabe muurá téhmehíjcyá imityúmeke íwáágóoñé ehne múúne tsaapi íbájtsóhñetu imíñe néévátuhéjji íllóne cóvajsódu. ¹¹ Muurá ihdyu imiáané ámuhake ó tsótsóhíjcyá núpjacori ámuhá imityú ámuha méihvéjtsómé íjtsaméi tsíhdyuréjuco cápayóóvémeke. Áánetu ihdyu Ijcyaae táhboone úwáabóibye ávyeta táehniñe íhstútuube Ijcyáabeke íjtyúhápáájjubaré o tácoriúcu díbyedívú o piñhívéityúroobe. Diibye ihdyu imiáané cáhcújtsómé pañévú pícyoó Pívyéébe Apíicho. Áánetu cáhcújtsótúmeke cúújwá pañévú waagóoibye. ¹² Aabe muurá míamúnáake ímibájchómeke dówajcaróo imityúmedítu. Áane tsaímíyé pícyoóibye diitye imiáámeke. Áánetu imityúmeke waagóoibye cúújwá pañévú ehne múúne tsígotu ímíuhjí meijcúne íatéréne téjuuhójima mecóvajsódu. Ehdúhjáa paritséómuke neebe Jóaaá.

Jetsóó tsójtsótsámeñe
(Mc 1.9-11; Rc 3.21-22)

¹³ Téjyúhjáa Gariréa iññújitu Jetsóó péé Joodáavu Jóaa téhulle Ijcyáabe élleu díbyedívú itsójtsótsámeiki. ¹⁴ Áronáacáhjáa Jóaa néé díbyeke:

—¿Aca muhdú cáabyerá uke ó tsójtsoo oke u tsójtsóiyóóbeke?

¹⁵ Áronáacáhjáa neebe díbyeke:

—Áronáa ihdyu ú méénuú tehdu Pívyéébe ímillédújuco.

Ehdúhjáa dibye néénéllí Jóaa tsojtsó díbyeke. ¹⁶ Aabéhjáa itsójtsótsámeitsihdyu íjchívyeebe íténáa cáámetu Pívyéébe Apíicho íjuuúdu bóhówaavéné niityé díbyedívú. ¹⁷ Áanáacáhjáa idyé téhulléturé cáámetu Pívyéébe néehí:

—Áánu Hájchíwúuke o wájyúúbedi mítyane ó imíjyúúhí.

4

*Jetsóoke Naavéné mávárijchóne
(Mc 1.12; Rc 4.1-13)*

¹ Aanéhjáa Jetsóó tsojtsótsámeifné boone Píivyéébe Apíichó dífbyeke tsajtyé íinéubá píivyéetúné iññújivu téhullévú Naavéné dífbyeke imávárijchoki.

² Aabéhjáa téhulle 40 coojívájucó májchótuube íjcyaaabe ajyábáávatéhi. ³ Áábekéhjáa Naavéné imújtátsóro nééhií:

—Bo ímiáané Píivyéébe Hajchi u íjcyáhajchíí íu nééwáyutu pááaho dípívyéjtsóne majchoj.

⁴ Áronáacáhjáa neebe dífbyeke:

—Muurá Píivyéébe waajácúháámitu nééneé: “Tsá apááñéré májchó tájpi mejjcyatúne. Muurá téhdure Píivyéébe meke néhdu mejjcyame tééne tájpi méijjcyáhi.”

⁵ Ehdúhjáa Jetsóó aññújcúnélli tsajtyéébe dífbyeke Jerotsarévúrjúco. Áábemáhjáa néríivymútsi cáamevu duurúvájá hallúvu. ⁶ Átsihvúhjáa idyé neebe dífbyeke:

—Áyu cána ímiáané Píivyéébe Hajchi u íjcyáhajchíí íchihdu cátsiñíivyé baavújucó. Muurá dífbyé waajácúháámitu nééneé:

Píivyéébe wáloo nýjyéji múnáake uke ditye ityéhme iiná uke ipájtyétuki. Aabe tsá íinéúbatú u wápújúúvéityúne.

⁷ Ehdúhjáa Naavéné nééronáa idyé Jetsóó néé dífbyeke:

—Téhdure muurá nééne dífbyé waajácúháámitu: “Tsá Máavyéjuube Píivyéébeke memávárijchóityúne.”

⁸ Ehdúhjáa Jetsóó nééronáa íhvéjtsótuube tsiíne tsajtyé dífbyeke cáméhbaú nýjcaúvu. Áhbaú nýjcautúhjáa újjetsoobe páneere íññúji avyéjuvu. ⁹ Áánemáhjáa neébe:

—Páneevúré íñeevu uke ó ájcuú u mímóúúvéne oke u dúúrúváhajchííjyu.

¹⁰ Áánéllíihyéhjáa Jetsóó dífbyeke nééhií:

—Díhne óhdityu. Náve Naavénej. Muurá Píivyéébe waajácúháámitu nééneé: “Máavyéjuube Mépiivyéébeke méduúrúvábéke méíicúvéiyáhi.”

¹¹ Ehdúhjáa Jetsóó néénetu ílluréjucó díbye íhvéjtsóíñúné dífbyeke. Ááne boonéhjáa nýjyéji múnáaréjucó dífbyeke íicuvéne.

*Jetsóó úwáábótujkénúné Gariréa íññúji múnáadityu
(Mc 1.14-15; Rc 4.14-15)*

¹² Aanéhjáa téjyu tsojtsó múnáajpi Jóáake ditye cúvéhoojánúné uubállé Jetsóó iwáájácúne péé Gariréa íññújivu íhcyóómi Natsarévú. ¹³ Ácoomíyíhjáa wahájchotaré íjcyáne íñneebe Capenaóovu, teene Gariréa íññújiri íjcyané unéúcbá únuri Taboróoo, Netariíi, íjcyané dohjiba múnáa íññújicú únuri íjcyácoomívu. ¹⁴ Ehdúhjáa pajtyéné Píivyéébe íhjuu uubállé múnáajpi Itsaía íllu néhdújucó:

¹⁵ Jodíómú íjcyátúné míamúnáa íjcyá Gariréa unéu íjcyátsihyi Joodáa únuri, Taboróoo, Netariíi, íjcyané dohjiba múnáa íññújicuri. ¹⁶ Aame ícyahjcyá idáátsówu éhne múne cúúvétsihyi mejjcyadu ímiáájú wáájácúcutímé wágóóóvéiyóme. Árómemá tsúúca íjcyájúcooróné ditye pájtyetéiyóné úwááboju. Ehdúhjáa Itsaía nééhií.

¹⁷ Aanéhjáa Jetsóó úwáábótujkénúne nééhií:

—Méíhvéjtsó ímityú ámuha meícyahjcyáne. Ááne ámuhá íjtsaméi mécapayóóvé ímiánejcúvuréjucó. Muurá tsúúca nýjyéjiri íjcyaaabe Píivyéébe íavyéjújte íjcyámyeke újcúíñé éévé újjetéhi. Ehdúhjáa Jetsóó úwáábótujkénúne nééhií.

*4-meva ímamyémú íjcyámyeke Jetsóó újcune
(Mc 1.16-20; Rc 5.1-11)*

¹⁸ Aabéhjáa Gariréa unéu únuri péhýjcyaaabe újjeté tsaatétsi íñáhbema amómeke tsínuhjcyámútsidívu. Tsáapi méméhjáa Tsimóo Pééodoro. Áánetúhjáa tsíjpi mémé Aderée.

¹⁹ Áámútsikyéhjáa neébe:

—Ookéréjucó meuráávyve. Muurá íñe amómé lliíñája múnáajtétsi ámuhtsi mejjcyámútsikye ó pícyóó míamúnáakéréjucó Píivyéébedívú ámuhtsi meíbúwáávétsóíñé wákimyévu.

²⁰ Ehdúhjáa Jetsóó néénelíi teenémáyé íjtsínuuháñé íhvéjtsóne peemútsi dífbyemáyéjucó.

²¹ Átsihvúdhjáa éhniíñéwúuri ájtyúmiibe tsíjtyetsi íñáhbema Jacóóbo, Jóááa, íjcyamútsi cááni Tsebedéoma íhmínee páñe íjtsínú pájáábohýjcyamútsikye. Áámútsikyéhjáa idyé píúvaabe.

²² Aamútsíhjáa téhdure íhmíneema cáánikye íhvéjtsóne péé dífbyemáyéjucó.

*Jetsóo mítyámeke úwaabóne
(Rc 6.17-19)*

²³ Páneereé Gariréá iññújiri muuha ímamyémuma Jetsóó úwááboobéré pehíjycá míamúnáake diityé pihcyáávejááné pañévu. Úwáábohíjycyaabéé ímiáájú Píivýéébé avyéjutu íjycyané uwááboju diityéke. Aabéé bóhíitsohíjycá páhduvaré nééne chémeháñeri chéméméhjike. ²⁴ Ehdú díbye méénuhíjycyanéhjáa páneere Tsíiriá iññúji múnaa iwáájácúne tsívahíjycá díbye éllevu páhduvaré nééne chémeháñeri chéméméhjike: Avyéháñeri íjycámeke, naavémú ípañe íjycámeke, méivatéméhjike, íjpi vááúmeityúneri chéméméhjike. Áamekéé bóhíitsohíjycyaabe.

²⁵ Ávyetaa pahúlleváré múúhama díbye péhíjycáhulle mítyame míamúnáa dííbyeke úráávyehíjycá Gariréaa, Decááporii, Jerotsaréee, Jodéá iññúji, Joodáá tsiñéjcuu, íjcyátsíhji múnaa.

5

Cáméhbaú hallúvú Jetsóó úwaabóne

¹ Aaméé dííbyedívú pihcyáávénéllii cáméhbaú hallúvú ácuúveébe. ² Áábedívúu muha mepihcyáávemeke pámeekéré úwááboobe néehíí:

*Muhdú nééne míamúnáa ímí íjycane
(Rc 6.20-23)*

³ Maímijyu dítye íjycane ídátsó Píivýéébé icyánéjcu piáábójuri tsúúrámehíjycáme. Muurá tehdu néémé wáábyuta dííbyé avyéju.

⁴ Maímijyu dítye íjycane ídátsó kímóhcó nénehji pátyehíjycáme. Muurá Píivýéébe tehdu nénehji pátyémeke ímíjyúúvetsóhi.

⁵ Maímijyu dítye íjycane ‘mítyáhmítá’ néétume ímí tsaííbuwáaré ícyahíjycáme. Píivýéébé diityéke íajcuíñé nééne iññúji muurá diityé wáábyuta.

⁶ Maímijyu dítye íjycane Píivýéébe ímillédú íjycáíyóneri tsúúrámehíjycáme. Muurá tehdu néémeke piááboobe díbye ímillédú éhniíñevu ímí dítye íjycaki.

⁷ Maímijyu dítye íjycane pamévakéré ídaatsólléne piáábohíjycáme. Muurá tehdu néémedi téhdure Píivýéébe ídáatsóvéne piáabóhi.

⁸ Maímijyu dítye íjycane panévaturé ímiááméré íjycáíyóneri tsúúrámehíjycáme. Muurá tehdu néeme tsaímíyé dííbyema íjycáhi.

⁹ Maímijyu dítye íjycane tsaímíyé pamévamáyé íjycáíyóneri tsúúrámehíjycáme. Muurá tehdu néémeke ímiááné Píivýéébe dílló ítsíímedi.

¹⁰ Maímijyu dítye íjycane ímiáájú Píivýéébe néhdújuco ímí iúráávyéné déjúcotu ícúbáhrámehíjycáme. Muurá ehdu néémé wáábyuta dííbyé avyéjú íjycá níjkyéjiri.

¹¹ Maímijyu ámuha meíjycane tahñéjté ámuha meíjycyané déjúcotu míamúnáa ámúhadi ícúbáhrámedi iúúhívaténe nehníwu állíuháñé íhjuvahíjycáme. ¹² Muuráhjáa ehdu nénehji éjyúúvú téhdure Píivýéébé íhjuvú uubálle múnaake patyéhíjycáhi. Ahdícyane tehdu nénehji ámúhake pátyérónáa íllure méimíjuhíjycaco. Muurá tehdu ámuha meícúbáhrámehíjycyané áhdó ávyeta íné ímíjyaú ámuha meíjycyaá níjkyéjiri.

*Píivýéébeke wáájácúúmé uwááboje
(Mc 9.50; Rc 14.34-35)*

¹³ Aabe iññújiri ámuha meíjycá cánáámadu. Muurá teene cánáama íímúnéllii meke piáabóhi. ¿Aca íímútuca meke piáábóiyóne? Tsáhaá. Muurá tehdu tene nééca mewáágoóné míamúnáa íteíñuhíjycáiyáhi. Ahdu ámuha oke meuráávyénetu meíhvetéhajhíí waagójtéréjucu ámuha meíjycáiñe.

¹⁴ Muurá peetéú ámuha meíjycá iññújiri ímiáájú ámúhadityú bóhówaúcunúhíjycáme. Muurá tsácoomi cáméhbaú níjcauri íjycacóómí tsá téévetúne. ¹⁵ Áhdure peete tsá mújyú tsíeménevu maávohjácóityuróne. Muurá ihdyu cáámevu íboohówátsihvu mépicyóó tene íájhúcunúki. ¹⁶ Ahdu ámuha menééme ihdyu óvi ímiáánéré ámuha meméénúnetu mébóhówaúcunú teene íajtyúmíne tsijtye íavyéjújtso dúúrúvaméré níjkyéjiri íjycyaabe Méécáánikye.

Píivýéébé taúhbaju Jetsóó úwaabóne

¹⁷ Állíuúmé ihdyu méjtsúcunúdí Píivýéébé taúhbaju, dííbyé íhjuvú uubálle múnaápe úwáábohíjycyanéhji, íjycane o tútávajtsóvaabe o tsáanéé. Muuráhjáa ihdyu o tsáá muhdú teene taúhbaju néhíjycyané ímiñéúvú míamúnáadívu o bóhówájtsoki. ¹⁸ Aane ímiááneturé ámúhake o néé muurá Píivýéébé taúhbaju tsá mújyú wágóóóvéityú páneere níjkyéjima

Mepíameítuyuróné Jetsóó úwaabóne
(Rc 6.29-30)

³⁸ Áhdure muurá ámuha méwaajácú éjyúúvúu ámúhá ihdé múnáaúvuke tsiíne Píivýéébe Moitséévuj tééveri illu úwaabóne: “Tsáápiikye íhyállu tsjipi bóhdúctúúbé hálluu téhdure bóhdúctúúvéehi. Áhdure tsáápi íhwájí wápiyúúctúúbeéhí wápiyúúvéehi.” ³⁹ Áronáa ihdyu ámúhake o néehí: Tsá múu ámúhake ímityúné tsaate dáriívéhachjí píameityúne. Áhdure tsaate ámúhake méénuhachjí tsá múu píameityúne. ⁴⁰ Áhdure idyé tsaate ámúhama tsane íimíbácho ipíúvámedityú ámúhá caaméeja dójtúcúhachjí múu íiná néétuméré íhvejtso téhdure hállúeja ámúhá tsuucójá díbye ítsájtyeki. ⁴¹ Téhdure tsaate ámúhake ‘múúhá píichutátú múúhake mépiáábó wahájchotáwu’ néhachjí múu tsajtyé díityémá ehniínevújuco. ⁴² Áhdure tsaate ámúhake tsiíne piáábó táumeihachjí múu piáabóhi. Áhdure tsaate ámúhake tsieméné bóónétu íóómíchoíne táumeihachjí múu ajcúhi.

Meke múnáájsórómeke mewájjune Jetsóó úwaabóne
(Rc 6.27-28, 32-36)

⁴³ Muurá ámuha méwaajácú míamúnaa illu úwáábócatsíhijyáne: “Uke wájjyúmemáyé múu wájjyúcatsíhi. Áanetu uke múnáátsohijyámeke tsá múu wájjyutúne.” ⁴⁴ Áronáa ámúhake o néehí: Ámúhake múnáájsórómeke múu wájjyúhi. Áhdure ámúhake múhdurá dáriíverómé hallúvú múu piááboju táumeí Píivýéébeke. ⁴⁵ Ájyju ihdyu ámuha méjycaá ímiáané ámúháj Caani níjkyéjiri íjcyáábej tsiíme. Díibye muurá núhbake ájchutsó pámeere ímityúroméhjima ímiááméllíihye. Áhdure níjyaba állétsohijycaabe ímiájíjtó uráávvehijyámema téjijto uráávvehijyátúróméllíihye. ⁴⁶ Muurá ámúhake wájjyúmekéré ámuha mewájjyúhachjí tsá ímiá wájjyú tene íjcyatúne. Ehdú ámuha mewájjyúcatsíne tsá Píivýéébe ímí ámúhadívú íjtsúcunútyúne. Muurá ímityúme íjcyarómé téhdure díityéké wájjyúmeke wájjyúhi. ⁴⁷ Áhdure ámúhake ímí náhbévahijyámemáyé ímí ámuha meihjyúváhachjí tsá ámuha ímiáámé méjcyatúne. Muurá téhdure Píivýéébeke wáájácúturómé ímí íjcyámema ímí íhjjyúvájcatsíhi. ⁴⁸ Áhdícyane ímiááméré múu ijcyá ámúháj Caani níjkyéjiri íjcycaabe ímiáábé íjcyadu.

6

Ímiáánéré meméénune Jetsóó úwaabóne

¹ Tsá múu míamúnaa ámúhadi íullévenúkiyé méénutú ímiájíjtó ámuha meúraavyéne. Muurá tehdu ámuha meméénuhachjí níjkyéjiri íjcycaabe ámúháj Caani tsá ímí ámúhake íjtsúcunútyúne.

² Áánéllíi múu ídáátsómeke ipíaabóné tsá úbálléjcatsityú eene ímityúme bañú múnáa íjcyame méénuhijyádu. Díitye muurá teene méénuhijyá píhcyáávejáané pañévú, ulléjjíjtónéj píinévú, míamúnaa ímiáámé dítye íjcyane íjtsúcunúkiyé. Aane ténetu ámúhake ímiááneturé o néesé apááneré téene áhdójuco íjcyane míamúnaa díityéké dúúrúvahijyáne. ³ Áánéllíi múu tsaatéké piáabó téévéneúvúre. ⁴ Ájyju ihdyu ámúháj Caani pane wáájácúube ímí ámuha meméénuhijyacáné íitene téene áhdó ámúhake piáábóohi.

Píivýéébema meihjyuváné Jetsóó úwaabóne
(Rc 11.2-4)

⁵ Áhdure tsá múu Píivýéébema ámuha meihjyúvácooca eene díitye ímiáámeúvúdu bañú múnáa íjcyame méénuhijyádu méénutúne. Muurá eene píhcyáávejáané pañévú ulléjjíjtóné úniúvú Píivýéébema íhjjyúvahijyámé míamúnaa íitérokiyé. Aane ímiááneturé díityédítý ámúhake o néesé apááneré téene áhdójuco íjcyane míamúnaa díityéké dúúrúvahijyáne. ⁶ Áánéllíi ihdyu múu díibyema íhjjyúvácooca ímijcóhó pañévú iwátáháávéne íhjjyúvá múha wáájácúúnáaaca. Ájyju ihdyu ámúhake piáábóihye.

⁷ Áhdure idyé tsá múu íhdícyanehjíre íhjjyúvatú díibyema íhjjyúvácooca. Pane tsá múu bíwáánéré wápihtsúcuhijyátú díibyeme wáájácútmé méénuhijyádu. Muurá ítsúcunúhijyámé dítye bíwáánéré wápihtsánuhijyánetu díbye díityéké ílléébóne áñjúcúiyóne. ⁸ Áhdícyane tsá múu díityédú néétune. Muurá ihdyu Méécáani tsúuca waajácú íiná méhítýu píhtone díibyeki metáúmeityúronáaaca. ⁹ Áánéllíi múu illu íhjjyúvá díibyema: Múúháj Caani níjkyéjiri u íjcycaábej, uke muha máávyejujtsó dúúrúvamé. ¹⁰ Aabe ihdyu díávyejuvu múúhake dúucúne u ímillédú múúhake túkevejtsó ífíjijiri muha méjcyámeke muhdú níjkyéjiri u méénuhijyádu. ¹¹ Aabe ihdyu óví múúhake majchóvú ú áchuhijyá pajjyuvaré téene tájpi muha méjcyaki. ¹² Áhdure muha ímityúné meméénuhijyacáné múúhadi dídáátsóvéne dáabajivé múúhake ímityúné

meénuhíjcyámedi muha meídáátsóvéne teene maábájíívehíjcyádu. ¹³ Áhdure múuhakye íhvéjtsótuubéré píáábohíjcyá mávaríjchojúúnevu muha metáhjátsámeityuki. Muurá íhtsútuube múijyú muhdú u íjcyáityuube páné avyējuubéré ú íjcyáhi. Áyu tehdújuco. Ehdú múu Píivýéébema íhjúváváhi.

¹⁴ Áhdícyane muurá ámuháj Caani níjkyéjiri íjcyaae ámuhádi ídáátsóvéne ábájííveé ámuha ímityúné meméénuhíjcyáné tsijtye ámuháma ímityúné meénuhíjcyáné diityédi ámuha meídáátsóvéne maábájíívehajchííjyu. ¹⁵ Áánetu ámuha diityédi meídáátsóvétúhahchíí téhdure tsá díbye ámuhádi ídáátsóvéityúne.

Píivýéébema meíhjúvávacooca tsáijyu majcho meáwañe Jetsóó úwaabóne

¹⁶ Áhdure múu ámuha tsáijyu dílbyema meíhjúva majcho maáwácooca tsá kehdivéméhjúvú íjcyatú eene bañú múnaa íjcyame míamúnaa úllévenúkiyé ícyahíjcyádu. Muurá ímiááneturé o néé apááñééré téene áhdójuco íjcyane míamúnaa diityédi úllévenúhíjcyáne. ¹⁷⁻¹⁸ Áhdícyane dílbyema ámuha meíhjúva majcho maáwácooca tsá múu boohówáneúvú meénutúne. Óví ihdyu dílbyere ámuháj Caani waajácú tehdújuco ámuha meméénuhíjcyáne. Áijyu muurá ámuhákye píáábóíbye.

Ímí níjkyéjiri meíjcyáné uwáábo

(Rc 12.33-34)

¹⁹ Tsá múu íñújiri íéhnéváyóneri tsúúrámeityú múhahchótá téene tájpi ámuha meíjcyáiyóneríjívarí. Muurá ámuha téene tájpi meíjcyáronéhí ámuhádivú tútávááveéhi. Áhdure naní múnaa ámuhádivú ícúbáhraáhi. ²⁰ Áánéllíi múu tsúúrameí níjkyejívú Píivýéébe ámuhákye ávyējuuttsóíñeri. Teene ihdyu tsá múijyú muhdú ámuhádivú íjcyáityúne. Áhdure tsá téhulle naní múnaa íjcyáityú ámuhá avyējuú ámuhádivú tútávájtsóiyóme. ²¹ Muurá kénejcú éhnííñevu ímí ámuhákye pájtyénéjcuríjyúco ámuha meíjívéíñe.

Méhálluúúcú peetédu nééneé

(Rc 11.34-36)

²² Muurá ámuhá hálluúúné peetédu nééneri ámuha ímiááneré meíténeri metsúúrámehajchíí teene ámuhádivú bóhówaucúnuúhi. ²³ Áánetu ímityúnéré ámuha meíténeri metsúúrámehajchíí tééneturé ámuha mébóhówaucúnuúhi. Áijyu muurá Píivýéébe ícyánéjcyete ámuha meíjcyaróné tsáhájjuco wáájácúmeityú illurējuco ámuha metútáváávénéllíihye.

Míjijtócú meúraavyéné tsá ímityúne

(Rc 16.13)

²⁴ Tsá muurá tene ímityuró mítyétsiky e ámuha maávyējuubéváne. Muurá tsáápiikyéré ímí ámuha méíícuvéiyá cáábyké éhnííñevu ámuha mewájyúúbeke. Áánetu tsijpíiyo ícúvérátuube ímíchi ámuha mewájyútuube. Ehdú néénéllíi tsá tene ímityú Píivýéébeke meúraavyémé metsúúráméíñe mítyane meéhnéváyóneri.

Íhñéjete Píivýéébe téhmene

(Rc 12.22-31)

²⁵ Áhdícyane ámuhákye o néé téene tájpi ámuha meíjcyáneríyé meíjycáunútu majchoo, adoo, wájyamuu, íjcyáneri. ¿Aca páneere íiná ámuhádi íjcyáne tájpi tsáímíyé ámuha meíjcyáiyáhi? Tsáhaa, muurá íjcyáné tsane téene tájpi éhnííñevu ímí meíjcyane. ²⁶ Cáhawáá meíjtsúcunu wahpéjete bajtsóubaré múijyú meénutúrómeke dílbye ámuháj Caani níjkyéjiri íjcyaae máchótsohíjcyáne. Aanéjii muurá diityé éhnííñevu ámuha míamúnaa mewájyúmeíhi. Áámeke ámuhákye Píivýéébe tsá íñnetú píhtótsóityúne. ²⁷ ¿Aca íjcyaae tsaapi ámuhádivú iyee éhnííñevu cáámenútsámeíyóobe? Íjcyáábéjívarí.

²⁸ Aanéjii óvíjyacóóné ámuha meíjtsámeíhíjcyáné ámuha mewájyamúváyóneri. Cáhawáá meíjtsúcunu wajcóháñe múhdutú píivyeíhíjcyáné pevétaré íjcyaróne. ²⁹ Muuráhjáa ávyējuube Tsaromótó tsijtye ávyējuute éhnííñevu íjcyaróobé avyējuú wájyamu ímí tsá úújetétú teene wajcóháñe ímívu. ³⁰ Ehdú muurá Píivýéébe tsáímíyé téhmehíjcyá wajcóháñe wahájchotaré ímíñe íllúhwuúré tsúúca chémene. Aabéjii awáá muurá ámuhákye éhnííñevu tsáímíyé téhmeéhi. Ehdú teéne, ámuhá cáhcujtsópityúné míamúnaaj. ³¹ Ehdú muurá páneere Píivýéébe tájpiyé íjcyáhi. Áánéllíi tsá múu néétune: ¿Aca íiná íñe mémájchoóhi? ¿Aca íñemá íñe mewájyamú meújcuúhi? Tsá múu ehdu íjtsámeityú Píivýéébe íjcyátúcoocájívarí. ³² Muurá ihdyu Píivýéébeke cáhcujtsotómé ehdu íjtsámeíhi. Áánetu tsá ámuha tehdú menéjúcootúne. Muurá ámuháj Caani níjkyéjiri íjcyaae waajácú íiná ámuhádivú píhtone. Aabe ihdyu ámuhákye

piááboóhi. ³³ Áánéllii múu tsane ámuháditýu pihótóroneri íícúvetúmé tsúúrámehijcyá múhdutú tsaimýé Píivýéébeke iúráávyéne dílbyé avyéjuvu iúcaávéyóneri. Áijyu muurá tsá ámuhákye díbye íinetú pihótósoityúne. ³⁴ Áánéllii tsá múu íjtsámeityú muhdú ámuhá úmiwa íjcyáneri. Múu íjcyájócójiri muhdú íjcyáneríyé íjtsámeihi. Muurá Píivýéébe ámuhákye piáábohijcyáá panévaturé pajcójiváre.

7

Tsijtye múhdurá íjcyáneri mehijyúvátýuróne (Rc 6.37-38, 41-42)

¹ Áhdícyane tsá múu tsijtye múhdurá íjcyáneri íhijyúvatú Píivýéébe ámuhákye íñéétu téhdure ímityúmé ámuha meijcyane. ² Muurá tsijtyeke ámuha ímityúné medáíívéhájchíí téhdure ámuhákye Píivýéébe méénuú muhdú ámuha díityéké meméénuhijcyádu. ³ ¿Aca íveekí ámuha méijyáacunúhijcyá ámuhá nahbémú hálluúúné pañe wááhyéwuúné íjcyáneri ámuhá hálluúúné pañe úménébáané íjcyane wáájácúmeityúme? ⁴ Muura úménébáané ámuhá hálluúúné pañe íjcyame tsá ámuhá nahbémuke ámuha menééítyuróne: “Cána muha ámuhákye mebóhdo eene wááhyene ámuhá hálluúúné pañe íjcyane.” ⁵ ;Ávyeta bañú múnaa ámuha meijcyame pánehjídú ímiáámeúvúdú ámuhá! Tujkénú méwaagóoméí eene úménébáané ámuhá hálluúúné pañe íjcyane botsíi ímí ámuha máájtyumímé mebóhdo teene wááhyene ámuhá nahbémú hálluúúné pañe íjcyane. Ehdú néene tsá múu tsaaete wahdíívané ímityúwu méénúneri íjyáacunútú tsáijyu múu éhniífnevu ímityúne ámuha meméénuhijcyáme.

⁶ Tsá muurá ámuha ímiáánevu oohímyeke maájcuítyuró bóónétu illure ámuhákye dígújcúyómeke. Áhdure muurá tsá ícyááve méénímudívú ámuha mepóvíhjúcuítyuró illure téuhji tádíríhcoíyómedívu. Ehdú néene tsá múu ímiáájú Píivýéébe úwááboju bañúháñé úwáábotúne.

Píivýéébeke piááboju metáúmeíñe (Rc 11.9-13; 6.31)

⁷ Múu táúmeí Píivýéébeke téene tájpi ámuha meicyahijcyáné ámuhákye díbye íajcuki. Métsúúraméí ímí ámuha meijcyáíyóneri ámuhákye díbye ipiááboki. Áhdure metáúmeí ámuhákye díbye ityúkévétsoki. ⁸ Muurá téene tájpi íjcyáne táúmeímyeke ájcuúbe. Ímí íjcyáíyóneri tsúúrámémyeke piááboóbe. Dílbyeke túkevétsoju táúmeímyeke túkévétsoóbe.

⁹ ¿Aca íjcyámé tsaaete ámuháditýu íjtsíméné majcho táúmeícyooa nééwayúvúré ájcúiyóme? ¹⁰ Áhdure ¿aca amóóbeke tetsi táúmeíñáa ííñimyédivúré ájcúiyóme? ¹¹ Muurá ímityúmé ámuha míamúnaa meijcyarómé méimíllé ímiáánevúré ámuháj tsíimeke maájcuine. Aanéjii awáá muurá ámuháj Caani níjkyejiri íjcyaae imíllé dílbyeke ámuha metáúmeímyeke ímiáánevúré íajcuine.

¹² Muurá ámuha méimíllé míamúnaa ímí ámuháma íjcyane. Áánéllii múu íéhnéjcutu díityémá ímiááméré íjcyá dítye téhdure ámuháma ímiáámé íjcyaki. Ehdú muurá Píivýéébe meke úwaabó Moitsééúvú waajácúháámitu, téhdure tsijtye dílbye íhijyú uubálle múnáá waajácúhaaminetu meke úwaabóne.

Ímiáájito (Rc 13.24)

¹³ Múu íhnáho íuráávyé néérojító úraavyé níjkyejívú meúújetéjító. Muurá íjcyajító tsíijito tsaimíyé meijcyajító. Áronáa téjito meúráavyerómé nihhéétsihvúré méicúbáhrámeihi. Árojító muurá mítyame úraavyéhi. ¹⁴ Áanetu íhnáho íuráávyé néérojító meúraavyémé meúújeté mújyú muhdú meijcyáítyúhullévu. Ájijto uhjéméré úraavyéhi.

Muhdú meijcyánetu méwaajácúmeí muhdíívamé meijcyane (Rc 6.43-44)

¹⁵ Tsáma téiibúwá meijcyá álliu múnaa Píivýéébe íhijyú uubálle múnáadi díllómeihijcyámeke. Muurá pánehjídú éhne ímíwu obéjámú íjcyadu ímiáámeúvúdú ámuhákye nahbévahijcyá ávyeta bájú oohímyédú néémeé. ¹⁶ Muurá téévetúné téeméjté íjcyánetu méwaajácú álliu múnaaré dítye íjcyane. Cáhawáá méijtsúcunuj, tsá muurá mújyú wacyónejke baaco néévátýuróne. Tsá átéréhe mújyú ímiáané néévátýuróne. ¹⁷ Áhdure ímiááhé tsá mújyú átéréene néévátýuróne. Ááneturé méwaajácú keehé ímiááhé íjcyane. ¹⁸ Muurá oove íjcyane nééváné uméhé tsá néévátýuró átéréene oove íjcyatúne. Áhdure oove íjcyatúné néévahijcyaha tsá ímiáané néévátýuróne. ¹⁹ Áánéllii múúne átéréhe meíllóne mécójajtsóhi. ²⁰ Aane muurá

úmehééné méwaajácú keehé ímiááhé íjcyane íñéévatúre. Ahdu íivane cáhawáá óví ámuha méwaajácú állíu múnáake muhdú ditye íjcyánetúre.

Píivyéébe íavyéjuvu újcuímye
(Rc 13.25-27)

²¹ Muurá oke ávyéjuubévahíjcyárómeke tsá pámeekéré níjyējiri íjcyaae Méécááni Píivyéébe íavyéjuvu újcuítýúne. Muurá íhdyu díbye ímillédú íjcyámekéré újcuíbye íavyéjuvu. ²² Muurá muhdú míamúnaa ícyahíjcyáné ímbájchómeícyooa mítyame oke avyéjuubévaá iílityénemáye. Aame oke neéhi: “Ávyéjuúbej, muurá muha díuwaáboju meúwáábohíjcyáhi. Aame dímyémeri muha méwáámíuhíjcyá naavémuke tsaaté pañétu. Ehdú muha dímyémeri méméénuhíjcyá méénúráítýúronéhji.” ²³ Ehdú oke ditye neéronáa ó neé díityéke: “Íllure ámuha máállíhi. Keenéiyó ámúhake o wáajácúne. Muurá ímityúné ámuha méícyahíjcyáhi. Aame meíñé óhdityu.” Ehdure ó neé díityéke.

Mítýétsi íahpa ánúmeñetu íjcyáné úwááboju
(Mc 1.22; Rc 6.47-49)

²⁴ Ahdícyané íñe caabyé o úwaabóné illéébóne tehdújuco íjcyaae muurá éhne múúne wájácúnéjcuube cóhpétsihvu íhja méénuubédu. ²⁵ Muurá ávyéta cóhpé íhja díbye méénúnáa kíjyébama níjyaba mítyane álléneri téhiñe íhnáhó cáájávéróneri tsá muhdú teja íjcyatú ávyéta cóhpé nétsihvu díbye méénúnéllíihye. ²⁶ Áánetu íñe o úwaabóné lléébójúcoóroobe ímí íjcyátuube muurá éhne múúne wájácúnéjcuútuube cóhpétútsihvu néwáyúúhá hallúvúre íhja méénuubédu. ²⁷ Muurá íhdícýátsihvúré díbye íhja méénúnáa níjyaba ávyétá íhnáhó kíjyébama íjcyáneri téhiñe cáájavéné teeja wááoja cáhvyabáhi.

²⁸ Ehdúu Jetsóó úwáábóneri ullévenúme. ²⁹ Ávyétá ímí úwáábohíjcyaae díityéké tujkévewu ávyéjuube múúne íhjuvájítójuco. Tsáháa díbye úwáábohíjcyatú táuhbájú úwáábojte úwáábohíjcyádu.

8

Íjpi chájáávéébeke Jetsóó bóhítsóne
(Mc 1.40-45; Rc 5.12-16)

¹ Aabée Jetsóó teene cámehbáutu nítyéébeke mítyame míamúnaa úraavyéhi. ² Áánáacáa tsaapi íjpi chájááveebe dííbye éllevu itsááne dííbyé llíiñévu ímímóúúvéne neé dííbyeke:

—Ávyéjuúbej, ¿aca muhdúiyó teene oke u bóhítsóne?

³ Áánéllíihyée neébe:

—Mu íhdyu tehdújucoj. Ehdúu neébere dííbyeke dócárájcóneri tsúúca bóhíibe. ⁴ Áábekée neébe:

—Tsáma tsaatéke dúúballedí íñe muhdú u bóhíine. Tsaapéhdúre llúuváabe éllevu péene dííbyedívú dúljétsámeityeco. Ááne Moitsééuvúu néhdu Píivyéébeke tsíeméneri ú íícúveé ténetu míamúnaa iwáájácu u bóhíjucóone. Ehdúu Jetsóó neé dííbyeke.

Tsodáhómú avyéjuúbé únú múnáájpijke Jetsóó bóhítsóne
(Rc 7.1-10)

⁵ Átsihdyúu muha Jetsóoma Capenaóovu meúújetenáa romáánómú tsodáhómú avyéjuube dííbye éllevu itsááne piáábó táúmeíhi. ⁶ Neebépeé:

—Ávyéjuúbej, táúnú múnáajpi chémeebe ávyétá íhnáhó ícúbáhrámeíhi. Aabe tsáhájucó íjpi vááúmeityúne.

⁷ Áánéllíihyée Jetsóó neéhií:

—Cána bo o péé o bóhítso dííbyeke.

⁸ Áánéllíihyée neébe:

—Avyéjuúbej, muurá íñe tsíjtye múnáajpiyé o íjcyaae ídátso o neébe jávú tsá u ááhívéityuróne. Áánéllíi íhdyu uke o neé íchihdyúré u íhjuváváne tujkéveri díbye íbóhíiki. Muurá ó cáhcujtsó díbye bóhíiñe. ⁹ Muurá táavyéjujtye oke táuhbáné ó méénuhíjcyáhi. Áhdure tsodáhómuke o táuhbáné méénuhíjcyáme. Muurá tsáápiikye díityédítýú tsíllevu o wállóócooca peebe téhullévu. Áhdure tsáápiikye o píúvacooca tsaábe. Áhdure táúnú múnáájpijke tsíeménevu o táuhbáné méénuúbe. Ahdícyané ó waajácú u néécooca táúnú múnáajpi bóhíiñe.

¹⁰ Ehdúu díibye tsodáhómú avyéjuube neéneri iúllévenútsihdyu neebe tétsihyi íjcyámeke:

—Ímiáánetúré o neé tsá muurá tsáápiubaré tamúnaa íjraéémudítýú cáhcujtsotú íñe áánu cáhcujtsódu. ¹¹ Ehdú muurá pahúllévatú tsaáimyé mítyame íjraéémú íjcyáturómé íñe áánu romáánómuube cáhcujtsódu ímí Píivyéébeke cáhcujtsóimye. Aame dííbyé avyéjuvu úcaavémé

nahbévácátsíí majchóháñeri Aavaráaa, Itsáaa, Jacóóboo, Ijcyámema. ¹² Áánetu ijraéemudityú mityame wágóóveé icyuuvétsíí pañévu Pívyéébé avyéjutu imichi diitye wáabyuta Ijcyáronetu. Aame tétsihyi ícúbáhrámeimyé tahíjcyaa íhwáñeene ííhdónema.

¹³ Ehdúu íñééné boonétú tsiíñe neebe diíbye tsodáhómú avyéjúúbeke:

—Áyu wa dipye dihjyávu. Óví ihdyu u cáhcujtsódú Ijcyane úuma díúnú múnáajpi bohííhí. Ehdúu Jetsóó nééné tujkéverihjyáa tsúúca bóhííbe.

Péedoró báabeke Jetsóó bóhítsóne

(Mc 1.29-31; Rc 4.38-39)

¹⁴ Áhdurée dííbyema muha Péedoró javu mepéénáa diíbye Péedoró baabe áívyeri chémelle icyuwájá pañe. ¹⁵ Áállekée Jetsóó íhyójsitu ékééveneri tsúúca bóhííle múúhake májchotsóhi.

Mityámeke Jetsóó bóhítsóne

(Mc 1.32-34; Rc 4.40-41)

¹⁶ Tépejcoó Jetsóó éllevu tsivámé naavémú ípañe Ijcyáneri chéméméhjike. Áámé pañétúu ijchívyétsoobe diityéke. Áhdurée tsiíñe chémeri Ijcyámeke bóhíítsóobe. ¹⁷ Ehdúu Jetsóó méénuhjycá téjyju Pívyéébé íhyú uubáíle múnáajpíhjáa Itsaiá íllu néhdújucu: “Dííbyere méhdityu páhdúváré nééne chémeháñé waagóóhi.” Ehdúhjáa Itsaiá néhdújucu díbye méénuhjycáne.

Jetsóoke úraavyéné ímílleróme

(Rc 9.57-62)

¹⁸ Áábedívúu téjyju mityanéjucu míamúnaa píhcyáávénéllii múúhake neebe muha únéúcobá tsiñéjucu mepájtyeki. ¹⁹ Áánaacáa tsaapi taúhbájú uwaáboobe dííbye éllevu itsáane nééhií:

—Uwááboobej, ó imíllé úumaye o péhijycané kiávú u péhullévújucu.

²⁰ Áánéllihyéé Jetsóó néé dííbyeke:

—Muurá iyámé óówamu Ijcyarómé íhyéjúnema téhejújí pañe icyúwaki. Áhdure wahpéjté ijcyá icyúwáítsíhjíma. Áánetu muurá íñe Míamúnáajpidívúu o ípívyééveebe tsá tahjyáúbamáyé o Ijcyatúne.

²¹ Áíjyúréé idyé tsaapi dííbye déjuri péhíjycámedityú néé dííbyeke:

—Ávyéjúúbej, ói o péé llíhíyo éllevu. Óví ihdyu mújyú óhdivu dsíjívveebe úumayéjucu o úllehjycaki.

²² Ááronáacáa Jetsóó néé dííbyeke:

—Óvi ihdyu tsamééré ímíájíjtó uráávyetúmé cúúújcatsí idsíjívécoóca. Wa ihdyu ookéréjucu duráavyej.

Kíjyébama nohji Jetsóó íhvetétsóne

(Mc 4.35-41; Rc 8.22-25)

²³ Átsihdyúu muha míñeri mepéé únéú tsiñéjucu. ²⁴ Áánaacáa ávyéta tsíjpa nééné kíjyébami mityane nohji Ijcyane múúhake pámaúctíyáhi. Áíjyúu Jetsóó cuwáhi. ²⁵ Áábekée muha ícúu maákyéjtsóne menéhií:

—ÍÁvyéjúúbej, meke pájtyetétso! ¡Tsúúca mémájcánuúhi!

²⁶ Áánéllihyéé neebe múúhake:

—¿íñeríami ámuha méíllityé ayájú íhnáhóhajaj? ¡Tsáháikyéha ímí ámuha mecáhcújtsotú Pívyéébeke!

Ehdúu múúhake íñétsihdyu kíjyébama nohji Ijcyane úhbaabe tene íhvetéki. Ahdújucóo tene íhveténé dáíhañéréjucu. ²⁷ Ehdúu téjyju Jetsóó méénúneri muha meúllévenúne ménéjcatsíhi:

—¿Muubáami aabye Ijcyáabeke muhdú kíjyébama nújpacyo lleéboj?

Tsaaté pañe naavémú Ijcyane

(Mc 5.1-20; Rc 8.26-39)

²⁸ Aanée tsúúca muha tsiñéjucéúvú méúújeté Gadáará íñújyvu. Áánaacáa dííbyeke míityétsi cáhdahíró naavémú ípañe Ijcyamútsi níjkyénéj píñeréhjáa icyahíjcyamútsi. Aamútsíhjáa apíchówu néémutsi tétsii icyahíjycánéllii tsá múha tétsii úllehjycatúne. ²⁹ Aamútsí Jetsóoke kévájycyó ílluú:

—¡Múhtsikye ihdyu pátsárijcyodí Pívyéébé Hajchi u Ijcyáabe! ¡Tsáhái muurá ícúbáhraméi éévé Ijcyatúne!

³⁰ Áíjyúu tétsíj píhírí mityame jéémú meenímú majchóri. ³¹ Áánéllihyéé naavémú diityétsi pañe Ijcyane Jetsóoke nééhií:

—Múúhake íjtyétsi pañétú u wáágóóhajchíí aatye méenímú pañévuréjucu muha meújcámeíñe.

³² Áánéllihyéee neebe diityéke:

—Wa ihdyu méújcaméí diityé pañévu.

Ahdújucóo ditye ijchívyéne újcámeíñé diityé pañévu. Aamée únéú pañévu cáhtsíñibámé májcanúhi.

³³ Ehdúu méénímuke tene pájtyéneri diityé tehmejté ávyétá ihnáho íllityéhi. Áánemáa íicúu tétsíj pihíri íjcyáméhi éllevu idsínéne úúballémé muhdú tene pájtyene. ³⁴ Áánéllihyéee pámeere tsáacunú Jetsóo éllevu. Aamée díbyeke néé tétsihdyu muha mepééki.

9

Íjpi vááúmeityúúbeke Jetsóo ímjpyetétsóne
(Mc 2.1-12; Rc 5.17-26)

¹ Ahdújucóo muha meóómiñe bíwáhullévuré múúhá coomívu. ² Átsihyíi muha meíjcyánáa Jetsóo éllevu tsaate tsivá íjpi vááúmeityúúbeke ííbotári. Aamée díbyeke cáhcujtsóné iwáájácúne díbyeke ííténe neebe:

—Llíhij, wa ílluréjucóo dímjyúúvej. Muurá tsúúca úhdi o ídáátsóvéne díimítýú ó ábájívéjucóóhi. Ahdícýane tsáhájucóo íiná díhyallúrí íjcyájúcootúne.

³ Ehdúu Jetsóo néene tsaate taúhbájú uwáábojte ílléébóne ííbuwááné pañe nééhií:

—¿Aca íveekí eene aabye ímityúné ihjyúvá Píívyéébe ímí díbyedívú íjtsúcunúnejíivari?

⁴ Ehdúu ditye íjtsámeíñé Jetsóo iwáájácúne néé diityéke:

—¿Aca íveekí ámuha ímityúné óhdityu méíjtsámehí? ⁵ ¿Aca muhdú ámuha oke méjtsúcunúhi? Áánerá o píivyeté míamúnáadi o ídáátsóvéne diityé imityuháñé diityémá o ímbajchóne. Áánéllíi o píivyeté áánúke o nééneé: “Úhdi o ídáátsóvéne díimítýú úúma o ímbajchóhi.” Áhdure o píivyeté o nééneé: “Dímíjpyetáne dípye.” ⁶ Ahdícýane cáhawáá óví ámuha máájtyumí Míamúnáájpidívú o ípivyéveebe muhdú o méénune.

Ehdúu diityéké íñétsihdyu tsiíñe neebe díbyeke:

—Dímíjpyeténe eene dííhbotámá dípye dihjyávu.

⁷ Ahdújucóo díbye pééneé. ⁸ Ehdúu Jetsóo méénúneri míamúnáa íllityéne Píívyéébeke ávyéjutsó dúúrúvaméré díbyé íhtsúturi díbye ehdu méénúnéllíhye.

Matéoke Jetsóo újcu
(Mc 2.13-17; Rc 5.27-32)

⁹ Tsájjyúu Jetsóo oke Matéoke ájtyumí múúhá ííñújí avyéjúúbé wáábyuta dsíísike o áhdótsohíjcyátsihyí o íjcyáábeke. Aabée oke nééhií:

—Ookéréjucóo duráávyej.

Ahdújucóo o pééne díbyemáájucóo.

¹⁰ Áábemáa téjjyú tahjyávu muha mémajchóhi. Áhdurée tsijtye tééneri dsíísí ahdótso múnaa múúhama majchóhi. Áhdurée tsijtye ímityúmé íjcyá múúhama. ¹¹ Áámekée ííténe paritséómú néé múúhake:

—¿Aca íveekí eene ámuhá uwááboobe majchó aatye ímityúmema?

¹² Aanée Jetsóo ílléébóne néé diityéke:

—Tsá muurá taabóóbé bóhiime tsáimíyé íjcyámeke táábotúne. Muurá ihdyu chéméméhjikéré tááboobe. ¹³ Cáhawáá ímíñéúvú meéévé ámuha mewáájácu Píívyéébe waajácúháámítu tsátsíi nééneé: “Muurá tsá apááñéré o ímíllétú ámuha oke Píívyéébeke iyámedi meíicúvehíjcyáne. Téhdure o ímíllé ámuha pamévamáyé meídaatsólléjcatsíñe.” Ahdícýane tsáháa ímíáámé wáábyú o tsáátune. Muuráhjáa ihdyu ímityúme wáábyú o tsáá diityéké téénetu o ímbáávyétso Píívyéébe ícyánejcúvuréjucóo ditye ííbuwááveki. Ehdúu Jetsóo néé paritséómuke.

Jetsóo mamýémú majcho áwatyúne
(Mc 2.18-22; Rc 5.33-39)

¹⁴ Áhdurée tsájjyú tsojtsóo múnáajpi Jóáá mamýémú Jetsóo éllevu itsááne díbyeke dílló tsájjyú Píívyéébema ílhjyúvácooca majcho íáwahíjcyánetu. Néémépeé:

—¿Aca íveekí tsájjyú muha paritséómuma Píívyéébema meílhjyúvácooca majcho mááwahíjcyánáa tsá dímamýémú áwahíjcyatúne?

¹⁵ Áánéllihyéee neebe diityéke:

—¿Aca tsaapi ityáábávacooca wáñehjívaténe díbyé miñútsó múnaa tsááme kímóóvéiyá díbyedívú iwájtsicoóca? Ehdu néene támamýémú tsá kímóóvéityuró diityémá o íjcyáné

hajchóta. Áronáa ihdyu ímiáané íjcyaiñé diityédítú o pééiñe. Ájyu ihdyu óví muhdú íñéhajchíí awámye.

¹⁶ Tsá muurá tene ímityú wájamu tsúú cája béhbátu mepájaabóne. Muurá íllure teeja meníjtyúcooca éhniñevu távájcaroba. ¹⁷ Áhdure idyé tsá tene ímityú béjpácyo bínojpácyo mepícyoone tsúú cáu miihéneu cahpáyú pañévu. Muurá béjpácyo íuhtsaráúúvéhulle távájco tsúú cáu. Ájyu muurá wágóoovené tsanéécújuco bínojpácyoma cahpáyu. Áánéllii ihdyu béjpácyo mepícyoó bééu pañévuré muhdú tsanéécú íjcyátuki. Ehdú néene tsá tene ímityú íhdéene uwááboju béhné uwáábóju pañévu meúacóne.

Tsaatépíke Jetsóó bóhiísóne
(Mc 5.21-43; Rc 8.40-56)

¹⁸ Ehdú Jóáa mamýmuma Jetsóó íhjyúvánaa tsaapi avyéjuube wajtsí múúhadívu. Aabée díbyé líiñévu ímímóúúvéne néé díbyeke:

—Ájyúwa íhyajchíí óhdivu dsíjívéhi. Áronáa ó waajácú dille óoma tsiíñe bóhiíñé u péébe dílléke u dócárájcóneri.

¹⁹ Áánélliihyée téhullévu péébema muha mepééhií. ²⁰ Aamée muha téhullévu mepéénaacáhjáa tsáápile 12 píjcyábájuco dílléke ichémé tujpácyó íhvetépitýneri ícúbhárameíhjycalle píhívé Jetsóódívú idyéju éhnéjcutu. ²¹ Aalléhjáa dómajco díbyé wájamú ‘muurá éhne íwajámú íjcyaróné o dómájcóhajchíí ó bóhiíhí’ íñéénema. Éhdúháa íjtsámeíñe dómájcólle díbyé wájamu. ²² Aanéhjáa iwáájácúne díllédívú iyévóóvéne neébe:

—Íneri kímóóvedíñe, Wáhaj. Muurá Pívyéébeke ímí u cáhcujtsódújuco íjycalle íñe tsúúca u bóhiíne.

Éhdú Jetsóó néenemáyé ímiáané tsúúca bóhiíle.

²³ Aamée muha tsúúca meúújeté díbye avyéjuube Jáiro javu. Áánaacáa mítyane tééjá pañe míamúnaa kímóóveri íjcyame máatyóba májtsí méenuhjycáhi. ²⁴ Áámekée Jetsóó nééhií:

—Cána méjchívyéi áachívuj. Muurá tsá dille dsíjívétúne. Íllure cúwalle.

Éhdú Jetsóó néeneri íllure goocómé díbyedi. ²⁵ Áámekée tééjá pañétú íjchívyétsóné boone iyéjuco díbye íúcáávéne dílléwúúvú hójtsitu ékééveténeri tsúúca bóhiíle. ²⁶ Ehdú Jetsóó méénúné uubállé páneere tééne íñúji múnaa waajácúhi.

Hállúvátúmútsikye Jetsóó ímjpyetétsóne

²⁷ Aanée tétsihdyu muha tsúúca meóómíñáa mítyétsi hállúvátúmútsi múúha déjutu dsíneríyé tsáámutsi díbyedi wáníjcyámeíhi. Íllúu neemútsi:

—Ímúhtsidi bo dídaatsóvé Dabíúvúj tsiiménémúhaabe u íjcyáabej!

²⁸ Aanée muha meícyahíjcyajávú mewájtsítsihvu Jetsóó dílló diityétsikye:

—¿A ámuhtsi mecáhcujtsó ámuhtsikye o ímjpyetétsóiyóné ámuhtsi hállúúúne? Áánélliihyée neemútsi:

—Ééé Ávyéjuubej, muhtsi mecáhcujtsóhi.

²⁹ Ehdú dityétsi néenélii diityétsikye íhyálluúúné idyócarájcóne neébe:

—Ámuhtsi mecáhcujtsódújuco íjcyane tsúúca ámuhtsi hállúúúné ímjpyetéhi.

³⁰ Ahdújuco ímiáané tsúúca íhyálluúúné ímjpyetémútsi tsaímíyéjuco ítene. Áámútsikyé bójcyuube muuca teene dityétsi íúúbálétuki.

³¹ Áronáacáhjáa tétsihdyu óómimútsi péé úbálléjcatsímútsíyé pámeekéré tétsíhíj múnáake.

Íhjyúvátúúbeke Jetsóó íhjyúvatsóne

³² Áámútsi déjuvúu idyé tsaaete tsíva íhjyúvátúúbeke Jetsóó éllevu naavéné ípañe íjcyáabeke.

³³ Áábé pañétúu díbye naavéneke díbye íjchívyétsóné boone tsúúca íhjyúvájúcoóbe. Ááneríí míamúnaa íúllévenúne nééhií:

—Ávyeta tsá mújyú ehdu néene múha méhdityu méénune maájtyúmitúne.

³⁴ Áronáacáa paritséómú nééhií:

—Aadi muurá eene naavémuke íchívyétsóhíjcyá páñétúejpi naavémú avyéjuube píáábóneríyе.

Míamúnáadi Jetsóó ídáátsovéne

³⁵ Ehdú Jetsóó cómiñeri uwááboobéré pehíjcyá míamúnáake Pívyéébé avyéjtu íjcyané uwááboju diityé píhcyáávejáané pañévu. Aabée bóhiítsóhíjcyá panéva chemehañeri íjcyáméhjike. Téhdurée íhjyáhañévuré tsaatéké uwááboobéré pehíjcyáhi. ³⁶ Aabée

ídaátsóvehíjcyá míamúnáadi éhne múúne obééjámú ítyehméébema íjcyatúmé ídaátsówu íjcyadu néeme dílbye éllewu tsáámedi. ³⁷ Áamedítýúu neebe múúhake:

—Ímiáané mítyame míamúnaa íjcyá Píívyéébe avyéjuvu dítye úcáávýíóné uwááboju úwááboméíyóme. Áronáa tééne uwáábojte tsá pahdu íjcyatúne. ³⁸ Áánéllii múu táúmei pané aabáaaberé íjcyabe Píívyéébeke díbye éhniíñevu uwáábojtéké ipícyo dítye iúwáábo tsíjtyeke dílbye avyéjuvu dítye iúcááveki.

10

12-meváké Jetsóó meménú ímamyémú dítye íjcyaki
(Mc 3.13-14; Rc 6.12-16)

¹ Aané téijyu Jetsóó muuha ímamyémuke pihjyúcu 12-meva muha mejjcyámeke. Áameké múúhake ájcuube íhnháhootu dílbye mémeri tsaaté pañétú naavémuke muha mejjchívyétsohíjcyaki, panéva chémeháñeri íjcyámeke muha mebohíitsohíjcyaki.

²⁻⁴ Aamé muuha illuúme: Tsimóo Pééedoroo, íñahbe Áderéee, Tsebedéó hájchimútsí Jacóóboma Jóáámutsii, Perípee, Batoroméee, Tomáaa, íñújí avyéjúúbé wáábyutáa dsíidsike o áhdótsohíjcyabe oo Matéoo, Apéó hajchí Tadóó dílbyere ‘Rebéo’ némeíbyee, cananíjtáméjpi Tsimóoo, dílbyee Jetsóodívú bóónétu méénútsóíbye Jóóda Íjcaríóótee, éhdume.

Ímamyémuke uwáábovu Jetsóó wáalloóne
(Mc 6.7-13; Rc 9.1-6)

⁵ Éhdúmeké múúhake Jetsóó uwáábovu iwáalloómeke illu pítyajcóihi:

—Tsáma ihdyu mépehdí jodíomú íjcyatúmé íñújinevu. Áhdure Tsamáaría íñújí meúújedíñe. ⁶ Íjraéémú pañevúre métsajtyécó íñe uwááboju éhne múúne obééjámú mújtame ídaátsówu íjcyadu néeme pañévu. ⁷ Aame meúwáabohíjcyaco níjkyejíri íjcyabe Píívyéébe míamúnáake íavyéjuvu újcuíñe éévé tsúúca úújeténe. ⁸ Áhdure mébohíitsohíjcyaco dsíjívéméhjike, íjpi chájááveneri chéméméhjike, páhduvaré néene chémeri íjcyáméhjike. Áhdure tsaaté pañe naavémú íjcyámeke méwaagóohíjcyaco. Ehdú tamyémeri táíhnháori ámuha meméénúíñévu ámúhake ó ajcú pevénére. Áánéllii tsá ámuha maáhdótsóityú ámuha díityéké mepiáábonéhji.

⁹ Aame ihdyu métsajtyedí dsíidsike. ¹⁰ Áhdure métsajtyedí tsíjyahji ámúhá wajyamúúnee, ámúhá májchoo, ámúháj túhápaajínee, éhdume. Ámúhá cuujú íjcyaróné métsajtyedíñe. Ámuha mepiáabóméré ámúhake piáábohíjcyaa panévatúre.

¹¹ Aame múu tsácoomívú iúújetécooca nehco tsaatéke ámuha tétsii mejjcyané hajchótá ímí ámúhake pícyóóimyeke. ¹² Aane tsaaté javu ámuha meúújetécooca múu ímíñeúvú ihjyúvá díityéma. ¹³ Aame ímílléhajchíí múu díityémá íjcyá ámúháj téeveri díityéké Píívyéébe ipiááboki. Áánetu dítye ímíllétúhajchíí tsáhájucó múu ícúvetú díityédi. ¹⁴ Téhdure tsácoomí múnaa ámuha díityéké meúwáábóiyónéhjimáyé ímíllétúhajchíí méíicuvéjúcohdí díityédi. Ílluréjuco ámúháj tuhááñe íñú mépíchóújcámeicyó ‘tsá múúhá hallúri tene íjcyatú ámúhake muha meúwáábóiyóné ámuha meímíletúne’ nééiyóne. Ááne tsíéllévuréjuco mépeeco tétsihdyu. ¹⁵ Muurá ímiááneturé o néé tehdu néeme ícúbáhrámeíñe éhneé Tsodóómaa, Gomóóraa, íjcyácoomícyu múnaa ícúbáhrámeíñe ehniíñevu muhdú míamúnaa ícyahíjcyané díityémá ímíbjchómeicyoóca.

Jetsóooke úraavyémé ícúbáhrámeíñe

¹⁶ Ahdícyane íñe ámúhake ó wáalloó obééjámuke bájú oohímýe pañévu mewáalloóiyódu. Aane ihdyu wajácútsi mejjcyaco éhne múúne íñimye ícúu meke pállócoíñúdu. Áronáa ihdyu tsá múu muuca tútávátsojtúne. Ímiááméré múu íjcyá íjuumu íjcyadu. ¹⁷ Aame ihdyu tsáma ímíchi mejjcyaco. Muurá tsaate ámúhake túkevjtsojté éllewu itsájtyémeke pihcyáávejáané pañévu wápáájcoóhi. ¹⁸ Áhdure ámúhake tsajtyéimye avyéjúté éllewu óhdityu íjcyané uwááboju ámuha meúwáabohíjcyané hallútu. Ájyu téhdure tétsihvu ámuha díityéké meúwááboó jodíomú íjcyátúrómeeke. ¹⁹ Aane ámúhake dítye ékéévécooca tsá múu áábímeyétyú muhdú íhhyúváíñeri. Muurá ihdyu Píívyéébere ámúhake túkévéjtsoó ámuha meihjyúvaki. ²⁰ Tsá ámúhá íjtsaméityu tsááne ámuha meihjyúváityúne. Muurá ihdyu ámúháj Caani Píívyéébe Apííchó ámúhá pañe íjcyané ámúhake túkévéjtsoóneri ámuha meihjyúvááhi.

²¹ Aane muurá míamúnaa avyétá ímityú dáíívéjácútsíhi. Muurá tsané nahbémú íjcyarómé líihyánújcátsíhi. Áhdure cáánimu íjcyarómema líihyánújcátsímeye. ²² Áhdure mítyame ámúhake múnáajtsoó oke ámuha meuráávýéné déjúcotu. Aane ehdu nééronéhjí tsafímýe

nihñéetsihvúré áabucúmé ihdyu pájtyéteéhi. ²³ Áhdure tsácoomí múnáa ámúhake ímityúné dáññéhajchíí múu técoomítýú péé tsícoomívréjuco. Muurá íñe Míamúnáájpidívúu o ípívyéveebe ímíááneturé ámúhake o néé tsiíñe ó tsááíñe ámuhá pámeekéré ijraéémuke íñe óhdítýu íjcyáné uwáábojívú mewáájácútsótúnááca.

²⁴ Muurá tsaapi mamye tsá íuwaábóobé ehniíñevu íjcyatúne. Áhdure tsáné avyējuúbé únú múnáajpi tsá dífbyé ehniíñevu íjcyatúne. ²⁵ Aane muurá íñe ámúhá avyējuube o íjcyároobe o ávyējuúllémeityúhachíí téhdure tsá ámuha maávyējuúllémeityúne. Muurá oke Betsebóodívú ímyéménúúbeke állú múnáajpidi díllóhíjcyáme. Aamejñiva muurá ámúhake íavyējuúllétúne téhdure díllóhi.

Píívyéébedi múu íllityéhi
(Rc 12.2-7)

²⁶ Áronáa ihdyu mááábímyeídí míamúnáa ámúhake méénúíyóneri. Muurá tehdu nénehji ámúhake pátyehíjcyáné tsá tétsihvúré níjkéváityúne. Muurá páneere íñá meméenuhíjcyáné bóhówáaveéhi. ²⁷ Áánéllíi íñe ámúhake o néhíjcyáné múu tsíjtyeke úúballéhi. Tsá idyé úúballétúmé ámuha mejjcyáityúne. ²⁸ Áhdicyane tsá múu áábímyeityú míamúnáa ámúhake dsíjívetsóiyóneri. Muurá tsá dítye píívyetétú ámúhake iwáágoóiyóné Píívyéébedítýu. Apáábyéré ihdyu díibye píívyeté ámúhake iwáágoóné ávyeta múijjýú ámuha mejjchívyéityúmé meícúbáhrámeíyóné cuujúwá pañevu. Áánéllíi múu apáábyedíyé Píívyéébedi áábímyeíhi.

²⁹ Muurá coomícomútsí mítyétsíwuúú tsájíhwuúré áhdoméíhi. Ehdú áyá áhdoméíyómedítýu muurá tsá tsaapi ámúháj Caani Píívyéébe wáájácútnáa dsíjívéityuróne. ³⁰ Aabe muurá páneere ámúhá níwájííñe íjcyaróné waajácú múhdújívá íjcyane. ³¹ Áánéllíi tsá íñerí ámuha maáábímyeityúne. Muurá díitye coomímú wájýúmeíñé ehniíñevu ámuha mewájýúmeí Píívyéébedítýu.

Jetsóoke meúraavyéné metóónútyuróne
(Rc 12.8-9)

³² Muurá oke íúraavyéné tóónúmeityúmeke ó bóhówájtsóo níjkyéjiri íjcyabe Lihíyodívú. ³³ Áánetu íllure tóónúmeíhíjcyámé hallúvú ó úúballéé Lihíyoke tahñéjté dítye íjcyatúne.

Jetsóo hallútú míamúnáa tsarílléjcatsíñe
(Rc 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ Aane méíjtsúacunúdí íññújívúu o tsááne míamúnáa tsáímíyé íjcyaki. Muuráhjáa ihdyu o tsáá táhallútú dítye ítsarílléjcatsíki. ³⁵ Muurá tsaapi tsarílléé cáánikyé oke díbye cáhcújtsóné hallútú. Áhdure tsáápille tsarílléé tsííjyuke tééné hallútú. Áhdure íbáábeke íaaja tééné hallútúré tsaríllééhi. ³⁶ Ehdú muurá tsamééré múnáátsójcátsíi oke tsaate ímúnáadítýu cáhcújtsóné hallútú.

³⁷ Muurá oke iwájýúné ehniíñevu tsamééré cáánímuma ítsíime wájýújcatsíhachíí tsá ímíááné tahñéjté dítye íjcyatúne. ³⁸ Áhdure oke íúráávyéné déjúcotu ícúbáhrámeíyóné ímíllétúmé tsá tahñéjté íjcyatúne. ³⁹ Muurá íññújiri ímíllédúré íjcyáneri tsúúrameímyé wágóóóveéhi. Áánetu ookéréjuco ímí íúráávyéneri tsúúrameímyé pájtyéteéhi.

Tsíjtyeke ímí meícuvéné Píívyéébé ímí íjtsúacunúne
(Mc 9.41)

⁴⁰ Muurá ámuha táwákímyeí meméénúmeke íícuvémé okéé wálloobe Lihíyomájjuco múhtsikyé íícuvéne. ⁴¹ Aame tsáímíyé Píívyéébé wákímyeí méénúmeke íícuvémé tééne áhdo újcuú tsahdúré díityéma. Áhdure idyé tsíjtye Píívyéébeke úráávyehíjcyámeke tsáímíyé íícuvémé tééne áhdo újcuú tsahdúré díityéma. ⁴² Aane díitye táuráavye múnáake nájpcáyo díívanévú ájcumé téhdure újcuú tééne áhdo.

11

Tsojtsó múnáajpi Jóáa Jetsóo éllevu wálloomútsi
(Rc 7.18-35)

¹ Ehdúu Jetsóo muuha 12-meváké íúwáábótsihdyu péé tsiélllevu tééne íññújí comíñevu téhulle íúwááboki.

² Áánáacáhjáa cuvéhóójari tsojtsó múnáajpi Jóáa íjcyabe tsúúca waajácú ehdu Jetsóo méénuhíjcyáne. Áánéllíihyéhjáa wálloobe mítyétsikyé ímamyémudítýu dífbye éllevu. ³ Aamútsíi neevá dífbyeke:

—¿Ava diibyéjucu uu Pájtyetétsoobe éhneváa ííñujívú u bóhówaávéíbyeke muha meitshóhjáyaabej? ¿Mityá tsáhái diibye u íjcyatúnej?

⁴Ehdúu dityétsi Jetsóoke néérónáa neebe diityétsikyee:

—Meóómíne méuubállé Jóáake íne muhdú o úwááboobe méénúráityúronéhjí o méénuca ámuhtsi maájtyumíne. ⁵Méúúbálleco hállúvátuméhjí hálluvájucóóne, úllétuméhjí úlléjucóóne, íjpi chájááveneri chémeméhjí bóhíine, lléébótuméhjí tsúuca lléébone, dsíjívémé tsiíne bóhíine. Áhdure méúúbálleco idáátsóméhjike pajtyéteju tsúuca úwáábómeíne. Énehji páneere méúúbálleco dílbyeke. ⁶Maímijyu ihdyu oke cáhcujtsómé íjcyanej.

⁷Ehdúu íñééne boone diityétsi déjuvu neebe múúhake diibye Jóáadityu:

—¿Acáa Jóáa íñéubará píivyétúne íñújiri íjcyáábedívú ámuha mepíhcyáávehíjcyácooca muhdú ámuha méijtsúcunú dílbyeke? ¿A ámuháa méijtsúcunú éhne múúne úmehe kíjyébári vááumeidyú páhduvaré dílbyé íjtsaméí nééneé? ⁸¿A tsané ímyéé ucámeíhíjcyáabe? Muuráhjáa tehdu íjycámeícyá tsá ihdícyátsihyi díbye íjcyáityuróne. Muuráhjáa ávyéjúté jaaháñe pañéiyo dílbye. ¿Aané muubá ímiáané dílbye? ⁹¿Mityá Píivyéébe íhjúyú uubálle múnáajpí dílbye? Ímiáané diibyéjucu. Áronáacáa tsíjtyé ehniíñevu dílbye. ¹⁰Dílbyedítúyú muurá Píivyéébe waajácúháámitu nééneé:

Ó pícyoo díhde tsáápiikyee díbye iúúballe míamúnáake ditye ímíbáávyéne ímí uke iwáátsúcúpéjtsoki.

¹¹Aane ímiáané tsá dílbyedu tsíjtye néétune. Áronáa níjkyéjiri íjcyaaabe Píivyéébe avyéjútédítúyú idáátsóobe íjcyároobe avyéjúúlléméí dílbye Jóáa ehniíñevu.

¹²Dílbyee muurá Jóáa úwáábótsihdyu íne ícyoocávú teene Píivyéébe avyéjuvu iúcaavéné ímíllémema ténéjcu ímíllétumé múhdurá ícyahíjcyáhi. ¹³Muuráhjáa páneere Píivyéébe íhjúyú uubálle múnáa éjyjuúvú íjcyame téijyútújucu íhjúvahíjcyáné dílbyé avyéjuri. Áhdurée Moitséúvú íhjúvahíjcyá téénetu. Áámé níhñéepíyee muurá dílbye Jóáa bóhówaavéhi. ¹⁴Aane ámuha mecáhcújtsóhajchíí mecáhcújtsó Jóáa Eriá íjcyane éhnee Píivyéébe íhjúyú uubálle múnáa tsiíne díbye bóhówaáveíñe néhíjcyáabe. ¹⁵Aane ihdyu óví ímiáané lléébone ícyáhcújtsóne tehdu íjcyáhi.

¹⁶Ahdícyane ¿aca muutédivú íne ámuha ícyoocá múnáake ó meménúiyáhi? Íhya tsiímedivuj. Muurá múúne lláhájsiri ícume úhbácatsíhíjcyádú ámuha páhduvaré médáíivémehíjcyáhi. ¹⁷Muurá múúne íllu úhbácatsíhíjcyáme: “Chíyóroó mellíjchúrónáa tsá ámuha meímíllétú mewáhtsine tééneri. Áhdure máátyóba májtsí memájtsívárónáa tsá ámuha meímíllétú mekímoovéne.” Ehdú múúne tsiíne úhbácatsíhíjcyámé íjcyadu muurá ámuhá. ¹⁸Muuráhjáa Jóáa tsá mítyane máchohíjcyatúne. Áhdurée tsá díbye ádohíjcyatú bínojpácyo. Áánétú dílbyedítúyú ámuha ménehíjcyá mééííbye íjcyáábé pañe naavéné íjcyánéllí ehdu díbye nééneé. ¹⁹Áábé boonétúu ó bóhówaavé Míamúnáájpídívú o ípívyééveébe. Aabe panévare o májchoobe téhdure ó adó bínojpácyo. Áánetu idyé ílluréjucu óhdítu ámuha menéhíjcyáné oova majchópíwu adópíwu o nééneé. Áhdure ámuha óhdítu ménehíjcyá oova ávyéjútúbé wáabyuta íjcyáne dsíídsí ahdótso múnáa ímityúmé íjcyamedívú o náhbévahíjcyáne. Áronáa tene panéévénétú méwaajacúú keená ímiáané íjcyane. Ehdúu neebe Jetsóo.

Lléébópityúne míamúnáa
(Rc 10.13-15)

²⁰Aabée tsáijyu íhjúvú mítyane méénúráityúronéhjí ímyéénuhíjcyá coomíji múnáadítúyú ditye ímítúyú íhvejtsópityúnetu. ²¹Neebépeé:

—¡Máidáátsoju tsáma tene pájtyeíñe Coratsíi, Betsáidaa, íjcyácoomícyu múnáake! Muurá íne méénúráityúronéhjí o méénuhíjcyáné Tíroó, Tsidóo, íjcyácoomícyuvu o méénuca tsúuca téijyuré técoomícyu múnáa ímítúyú íhvejtsóne ímiánejcúvuréjucu íbúwáávéiyóne. Aamée muurá íatérééjahíjvú íjycámeíne bállíjyuri ávúhcúiyá teene íhvejtsóné uubálle. ²²Áánéllí muurá dílbye ícúbáhrámeíñe ehniíñevu ícúbáhrámeímye diitye Coratsíi, Betsáidaa, íjcyácoomícyú múnáa muhdú míamúnáa ícyahíjcyáné Píivyéébe níhñéétsihvúré diityémá ímíbájhócoóca. ²³Ahdú muurá téhdure Capenaóo múnáake pajtyeíñe eene múhdumé ‘mityáhmtiyá’ tsiíñáavehíjcyámeke. Íjtsúcunúméubá íhñtsútúuvéiyóne. Áánerá íllure wágóóóveímyé cújjuwá panévu. Muurá íne méénúráityuróné o méénuhíjcyáné Tsodóoma múnáama éjyjuúvú o méénuca ímítúyú íhvejtsóne ímjpyetéiyóme. Aacáa muurá ícyoocápi íjcyáiyocóómi. ²⁴Aane muurá diitye Capenaóo múnáa ávyétá íhnáhó ícúbáhráméí técoomí múnáape ícúbáhrámeíñe ehniíñevu Píivyéébe muhdú míamúnáa ícyahíjcyáné ímíbájhócoóca.

*Méimítutu meke Jetsóó álljchutsóne
(Rc 10.21-22)*

²⁵ Téjyúu Cááníma illu íhjúvvaabe:

—Ayúju Táacááni Píivýéébeéj, níjkyejí, ííñjii, íjcyane páné aabájaabéré u íjcyaaabej, uke téhdútsobóberé ó duurúvá ímiáájú idáátsojtédívuré u bóhówátsohjýcýané hallúvu. Áanetu tehdújuco tsá waajácu múnaa íjcyane ítsúcunúmeíhýcýámédívú u bóhówájtsotú teéne.

²⁶ Ahdícýane ihdyu, Lli, óví ehdu teene muhdú u ímillédu.

²⁷ Ehdúu Cááníma íhjúvvaátsihdyu neébe:

—Muuráhjáa ihdyu Llihíyó oke picyóó tajtyééveri míamúnáake iwáájácútso muhdú diityédítú íjtsámeíñe. Tsá muurá múha wáájácútú díbyé Hajchi o íjcyaaábé íjtsaméi. Apáabyéré díbye Llihíyó waajácu muhdú o íjcyane. Áhdure idyé apáabyéré ó waajácu muhdú díbye íjcyane. Áhdure teene tsaatédívú o bóhówájtsóméré waajácuti. ²⁸ Ahdícýane cáhawáa ookéréjuco meúraávýé idátsó múhdurá ámuha meicyahýcýanetu ámúhake o álljchútsóki. ²⁹ Muurá íñe idátsó tsaííbuwáre o íjcyaaabe ámúhake o úwaabóné tsáma mewáájáne tehdu méjýcaco. Ájyu ihdyu íñe imíjyaú ámuha méjýcyaáhi. ³⁰ Tsáháturo tene íhnáhóotú ehdu ámúhake o nééne ámuha meúraávýéiyóne. Ehdúu neebe Jetsóo.

12

*Wáyeéévejcóóji Jetsóó mamyémú méénune
(Mc 2.23-28; Rc 6.1-5)*

¹ Áábemáa muha wáyeéévejcóóji úmihéj píinétú mepájtýeme maájyabáavaténéllii bajsóháñetu meújýcúne mémajchóhi. ² Aanée paritséómú ííténe néé díbyeke:

—¿Aca íveeki eene aatyé dímamyémú meenu íjcyooji wáyeéévejcóóji meméénútyuróne?

³ Áronáacáa Jetsóó néé diityéke:

—¿Aca tsá ámuha meéévehýcýatú tsáijyúu íájyabáavaténéllii íñabhéjtema téhdure Dabíúvú méénune Píivýéébe waajácutíhámitu cáátuváne? ⁴ Muuráhjáa duurúvájá pañévu iúccáavéne ímájchóityuróné Píivýéébe ícúvé páaa tééjá pañévu pícyámeíhýcýané apáámyéré llúúvájte máchohýcýanetu majchóme. ⁵ Áhdure ¿aca tsá ámuha meéévehýcýatú Moitséévúvú téhaamíturé cáátunúné duurúvájá pañé wákimyéi múnaa llúúvájte wáyeéévejcóójíi íjcyaróné wáyeéévéityuróne? Aane muurá dítye téjcooji wáyeéévetúné tsá ímityúné íjcyatúne. ⁶ Aanéíí awáa muurá teene duurúvaja ávyéjúúllémeíñe ehniíñevu táavyéju. ⁷ Muurá Píivýéébe waajácutíhámitu nééne: “Ó ímillé ámuha pamévamáyé meídaatsólléjatsíñe. Tsá o ímíllétú apááñéré oke ámuha iyámeke mecóvájtsóneri meícúvehýcýáne.” Aane muurá ámuha ímí mewáájácuca tsá menéétsóityuró ímityúné méénúturómedívú. ⁸ Muurá íñe Míamúnáájpidívúu o ípívyéévéébéllii téhdure téjcooji wáyeéévejcóóji. Ehdúu Jetsóó néé paritséómuke.

*Tsáapi hójtsi Jetsóó ímjpyetétsóne
(Mc 3.1-6; Rc 6.6-11)*

⁹ Átsihdyúu díbyema muha méúcaavé téjcooji píhcyáavéjá pañévu. ¹⁰ Áájá pañée tsaapi tsánejcúehójtsi íhýójtsi múhdurá néébeé. Áanáacáa tsaate tétsihyi íjcyame Jetsóodívú íñéétsóro néé díbyeke:

—¿A ímí tehdújuco teene íjcyooji wáyeéévejcóóji tsaate chémémeke mebohítsóiyóne?

¹¹ Áanéllihyé neebe diityéke:

—¿Aca wáyeéévejcóóji ámuha jééu obééjá wáhyéjú pañévu áákityéébeke tsá ámuha meíjchívyétsóityuróne? Muurá ámuha méjchívyétsóiyáhi. ¹² ¿Aanéíí awáa muurá díbye obééjá wájýumeíñe ehniíñevu míamúnáa wájýumeíhi! Aane muurá tsá muhdú tene néétu wáyeéévejcóóji ímiááné íjcyane meméénune.

¹³ Ehdúu diityéké íñétsihdyu neebe díbyeke:

—Muúbej, cána ílllevu cujúúv é díhyótsíj.

Ahdújuco díbye cujúúvémáyé téhojtsi ímjpyeténe. ¹⁴ Átsihdyúu paritséómú ípyéénemáhjáa pítyácójcatsí muhdú Jetsóoke ídsíjívétsoíñe.

Jetsóó méénuíñe tsúucájatíjuco némeíñe

¹⁵ Aanée iwáájácúne péjúcoóbe. Áábekée mítyane míamúnáa úráávýemedítú chéméméhjike bóhítsóobe. ¹⁶ Áánemáa diityéké bójýcuube dítye muuca iúúbállétuki. ¹⁷ Ehdúu diityéké bójýcuube Píivýéébe íhjúu uubálle múnáajpíhýjáa Itsaía díbyedítú illu néhdújuco:

¹⁸ Áanu ímí táwákimiyéí méénuhíjycyáá téénevu o pícyoóbe. Áabeke o wájuúnéllii ó ímíjyúú díbyedi. Áanéllii Táapíchó díbyé pañevú ó pícyó tééne piáabori díbye pámeekéré míamúnáake iúúballe muhdú tájtsaméí íjcyane. ¹⁹ Aabe tsá 'mityáhmityá' íhjuvátityú míamúnáama. ²⁰ Áhdure tsá idáátsóméhhjike díbye éhdiiválléityúne. Áhdure íhtsútúnetu cahcújtsótú pañe cáhcújtsóromedítýú tsá díbye 'óvíjyacóome' neéityúne. Ehdú páneere ímíjpyetétsoiibe íavyéjuutéijyú. ²¹ Áábedivú pamévá míamúnaaré cátsipáaveéhi. Ehdúhjáa Píivyéébe íhjuú uubáalle múnáajpi Itsaía Jetsóodítýú néehii.

Jetsóoke Naavéné piabóné tsaate nééneé
(Mc 3.20-30; Rc 11.14-23; 12.10)

²² Áábe éllevíu tsáápiike tsivámé naavéné ípañe íjcyáábeke. Aabée íhjuvátuube íjcyaaabe idyé tsá hállúvatúne. Áábeke Jetsóó ímíjpyetétsoobe tsúúca íhjuváahi. Áhdurée hállúvájúcoóbe. ²³ Áánerii tétsihyi íjcyame iúllévenúne néjcatsíhi:

—¿Aca tsá díbyéjucó áanu Dabíiúvúj tsiiménémúhaabe Críjto íjcyatú éhnevá tsááiíbye?

²⁴ Ehdúu tsaate nééne paritséómú illéébóne néjcatsíhi:

—Aadi muurá naavémuke waagóohíjycyá míamúnáa pañétú diitye naavémú avyéjuube Betsebóó piáábóneriye.

²⁵ Aanéhjáa Jetsóó iwáájácúne néehii:

—Muurá tsané avyéjuute tsajjítóré íjtsámeityúmé ímityúné idyáíívéjcatsíne ílluréjucó íhvejtsóné íavyéju. Áhdure tsája múnáa ímityúné idyáíívéjcatsíne ílluréjucó wáchájánújcatsíne.

²⁶ Ahdu nééne ¿aca muhdú íivane Naavéné íhyájkíyé íjcyáábeke tsíjpiikye waagóóiyáhi? Muurá tehdu imyéénuca ílluréjucó díbye íavyéjú újovéjtsóiyóne. ²⁷ Aane muurá ámuha menéé Betsebóó piáaboriyé díbyeéjté naavémuke o wáágóohíjycyáne. Áánetúhaca ¿múúbé piáabori ámúhá mamyému waagóohíjycyá diitye naavémuke? Áyu cána oke menej. Tsá muurá ámuha menééityuró Betsebóó piáabori díbye wáágóohíjycyáne. Íllure ámuha mémujta ehdu óhdítýú meíhjuváneeri. ²⁸ Muurá ihdyu Píivyéébe Apíichó oke piáábóneri ó waagóohíjycyá naavémuke tsaate pañétú téénetu ámuha mewáájácúro tsúúca díbyé avyéjú ííñújiri ámúhama íjcyájucóóne.

²⁹ Tsá muurá tsáapi éhne díbyé já pañétú múha tsájtýéityuró díbyeke tétsihdyu bóáyotúmere. Muurá ihdyu díbyeke tujkénú íbóáyoca botsii tsajtyéiyómé díbye éhne. Áronáa tsáháubá muurá díbye íhñe múhdivú íhvéjtsóityuróne. Ahdu íivane tsá Naavéné oke piáábóityuró díbye hájkímuke o wáámíuki.

³⁰ Muurá oke ípiabóné ímíllétúmé táwákimiyéí íllure ímíllé óhdivu ityútávajtsóne. Aame tahñéjté íjcyáíyómeke íllure óhdítýú mütátsohíjycyáhi.

³¹⁻³² Muurá panévare ímityúné míamúnáa méénuhíjycyáronéhjí Píivyéébe ábájííveé diityedí ídáátsóvéneema. Áhdure íñe Míamúnáájpidívúu o ípívyéévéébedítýú ímityúné íhjuvárómedi ídáátsóvéíbye. Áánetu ihdyu díbyé Apíichotu ímityúné íhjuváhíjycyámedi tsá díbye múijyú ídáátsóvéityúne.

Íñéevatu méwajácú keehé ímiááhé íjcyane
(Rc 6.43-45)

³³ Muurá bajtsóháñetu ímiááhé ímí neeváhi. Áánetu átéréee tsá ímí néevatúne. Ááneturé méwajácú keehé ímiááhé íjcyane. ³⁴ Ahdu íivane ¿ímiáámejívva ámuha ímí méihjuváiyyá ííñimyémméjéjtéré ámuha meíjcyame? Muurá ímityúné ííñbúwá pañe íjcyamedítýú téénere íjchívyéhi. ³⁵ Muurá ímiáábé ímiáánéré íhjuvá ímiá íjtsaméí ípañe íjcyanéjucó. Áánetu ímityuube ímityúnéré íhjuvá ímityúné íjtsaméí ípañe íjcyanéjucó. ³⁶ Aane muurá pámeere míamúnáa úúballeé Píivyéébeke muhdú íhjuváhíjycyánéhjí díbye páneere muhdú díbye ícyahíjycyáné diityemá ímbájhócoóca. ³⁷ Muurá tsáápiitsámá ímbájhóoiibe muhdú díbye íhjuváhíjycyádújucó. Ímiáánéré íhjuváhíjycyámé hállurí tsá íñá íjcyáityúne. Áánetu ímityúné íhjuváhíjycyámé ícúbáhráméiíhi. Ehdúu Jetsóó néé paritséómuke.

Míamúnáa Jetsóoke néé díbye méénúrátýuróné imyéénuki
(Mc 8.12; Rc 11.29-32)

³⁸ Aamée tsiíñe taúhbájú uwáábojtémá Jetsóó éllevu itsááne néé díbyeke:

—Uwááboobej, cána bo méénúrátýuróné meenu muha maájtyúmíne menéé ímiááné díbyéjucó Críjto Pájtyetétsoobe u íjcyane.

³⁹ Áanéliihyéé neébe:

—¿íveeki ámuha méimíllé teene o méénune ámuha mecáhcújtsokíjívári? Óví ihdy Píívyéébe ihjyú uubáalle múnáajpí Jonáake pájtyedu néene oke pájtyénetu ámuha méwaajácú díibyéjuco míamúnáake o pájtyetétsoobe o íjcyane. ⁴⁰ Muuráhjáa amóóbé pañe téhi déjúcori íjcyaaabe 3 coojíva. Ahdu muurá íñe Míamúnáajpidívú o ípívyéévéébeke ditye cúúuube íñíjji pañe 3 coojíva o íjcyátsihdy tsiíñe ó bóhíhi. ⁴¹ Aane muurá Níinibé cóomi múnaa ámúhadívú néétsóo íñe ícyooa íjcyané míamúnáa ámuha mecáhcútsohíjcyátumedívú Píívyéébe míamúnáa muhdú ícyahíjcyané ímbájchócooca. Muuráhjáa técoomí múnaa díibye Jonáavú úwaabóné icyáhcújtsóne ímbaavyé ímityúné ícyahíjcyánetu. Áánáa díibyeúvú ehniíñevu o íjcyaaabe ámúhake o úwáaboróné ¿íveekí tsá ámuha oke mecáhcútsohíjcyatúne? ⁴² Áhdure tsáápille tsiíñe íñíjji múnáalle ámúhadívú néétsóohi. Muuráhjáa tsíhyullétú tsaalle Tsaromóó úwaabóné illééboki. Aallée muurá ímí cáhcujtsóhi. Áánáa díibyeúvú ehniíñevu o íjcyaaabe o úwaabóné ¿íveekí tsá ámuha mecáhcútsohíjcyatúne?

*Ípyée íjchívyémé pañévu tsiíñe naavéné óomiñe
(Rc 11.14-26)*

⁴³ Muurá naavéné tsaate pañétú íjchívyeebe pehíjcyá íjcyátsíí néhcoobére. Aabe íjcyáíyotsíí íjtyúmítúnéllíi illu íjtsámehi: “Tsiíñe éhne bíwáábé pañévúré ó óomíí ópé o íjchívyéébe pañévu.” ⁴⁴ Áhdújuco muurá óomiibye ájtyumíváné díibye ípyée íjchívyéébeke ímíwu pevénébe éhne múu jaa líjyahdu néébeke. ⁴⁵ Áánéllíi múúne nahbéwaabe tsíjtye 7-meváké éhniíñevu ímityúmeke díityémá tsiíñe úcááve díibyé pañévu. Áábeke muurá íhdeé ícúbáhrané ehniíñevu ícúbáhraabe. Ehdu muurá ímityúmé íjcyame ídátsó ícúbáhráméíhi.

*Jetsóoke tsíjju díibyé nahbéwuma újcutéróne
(Mc 3.31-35; Rc 8.19-21)*

⁴⁶ Ehdúu Jetsóó íhjuvúnáa íñahbéwú tsíjuma díibye éllevu tsáame wajtsí tétsihvu áachívu. Aamée imíllé íhjuvúné díibye. ⁴⁷ Aanée tsaate úballé díibyeke. Néémépeé:

—Áátye éhtsihyi áachi díñahbéwú díítsíjuma íjcyamévá imíllé úma íhjuvúane.

⁴⁸ Áronáacáa neebe díityéke:

—¿Aca caatyé táátsíjjuú, táñahbéwuu, táñaallemuu, íjcyame?

⁴⁹ Ehdúu íñétsihdy múúhake úúbácyunúúbéré néehíí:

—Áánerá téhdure ámuha pámeere waháromú, táñahbéwú, táñaallemú, méijjcyá íñe múhdumé tahñéjté ámuha mejjcyame. ⁵⁰ Muurá Líhíyó níjkyéjiri íjcyáábeke cáhcujtsómé díibye ímíllédú íjcyame ímiááné tahñéjté táñahbéwú, táñaallemú, waháromu.

13

*Tsaapi bájtsónetu íjcyané úwáaboju
(Mc 4.1-9; Rc 8.4-8)*

¹ Ehdúu Jetsóó díityéké nétsihdy muha díibye meijjcyáatu mepéé únéú úníúvu. ² Átsihyí muha meijjcyánáa idyé mítyane míamúnáa píhcyaaavéjucóó díibyedívú. Aamée téhíwájú hallúrí íjcyánáa múné pañévu úcááveébe. ³ Aabée téemí pañétú díityéké mítyane panévatu úwaabóné úúbállehíjcyá tsíménéhíjtu. Téijyúu tsaapi bájtsónetu úwáaboobe illu úúbáléhi:

—Tsaapíhjáa íwajcyóhá trígouúhá bájtsóobe illure wávarajcóhi. ⁴ Aanéhjáa díibye wávarajcónetu tsáuhji juuváj píñévu dójcone coomímú méhdojéhi. ⁵ Áané tsiúhíhjáa néwayúúné raahóvú dójcoúhji ícúúwuúré íñé tétsií íñu ímíchi íjcyátúnéllíihye. ⁶ Aróhiibájhjáa chemé núhbá allóocori hállúháñeríyé tébajkyéjí íjcyanéllíihye. ⁷ Áané tsiúhíhjáa tsuhji íjcyátsihvu dójconé hallúvú tene wáaménéneri íñeróné duhcúvatéhi. ⁸ Áánetúhjáa ihdy tsáuhji dojco ímíwu íñíjji nétsihvu. Aanéhjáa ímíwu píívyénetu tsáhiibáji neevá mítyane. Áané tsíhíibájhjáa lííñevúré neeváhi. Áané lííñevuréjucóhjáa tsíhiibáji neévane. ⁹ Aane ihdy óví lléébome icyáhcújtsóne tehdu íjcyáhi.

*Jetsóó úwáábó túhútsohíjcyáne
(Mc 4.10-12; Rc 8.9-10)*

¹⁰ Ehdúu díibye néénéllíi muha díibyeke menéehíí:

—¿Aca íveekí tsíménetu ú úúbállehíjcyá u úwaabóne? ¹¹ Áánéllíihye múúhake neébe:

—Muurá ihdy ehdu ó úwáabohíjcyá Píívyéébe ámúhake íwáájácútsu muhdú íavyéjú íjcyanévu. Áánetu oke cáhcújtsótúmeke tsá díibye wáájácútsotú téénevu eene ámúhake íwáájácútsódu. ¹² Muurá ímiáájú imíllémedívú bóhówájtsóihye éhniíñevu ditye íwáájácuki.

Áánetu teene imíllétúmedívú tsá díbye bóhówájcaáyóityúne. Tsáijyu múu áyanéwu dítye wáájácuróné muurá illure dojtúcúiby diityédítu. ¹³ Ehdú neénéllii muurá o úwaabóné tsímenéhjitu ó úúbálléhjycyáhi. Muurá o úwaabóné lléébójúcoorómé icyahíjycyá lléébótúmeúvúdu. Áhdure teene ájtyúmíjýcoorómé icyahíjycyá ájtyúmítúmeúvúdu. ¹⁴ Ehdú icyahíjycámé Pívyéébé ihjyú uubálle múnáajpí Itsaía illu néhdújucu:

Uwáábó lléébójúcoorómé tsá cáhcújtsóityúne. Áhdure iájtyumíjýcooróné tsá dítye wáájácúityúne. ¹⁵ Dítye íjtsaméi imí neétúnéllii tsá dítye imíñéúvú lléébohíjycatúne. Aame icyahíjycyá wáájácúmeityúmé ehne múúne hállúvatúmé íjcyadu. Aaméjíva tehdu óhdi íjyácunúmekéjii ó ímjpyetétsóiyáhi.

Ehdúu neebe Itsaía.

¹⁶ Áánetu ihdyu imí ámuha melléébónéllii tsúúca méwaajácú íná tene neéiyóne. Áhdure muurá ámuha maájtyumíné tsúúca méwaajácú íná íjcyane. Áánéllii ihdyu méimíjyúú téeneri. ¹⁷ Muuráhjáa éjyuuúvú íjcyane Pívyéébé ihjyú uubálle múnáama tsíjtye Pívyéébeke úráávyehíjycámé imílléhjycyará iájtyumíné íñe icyooca tsúúca ámuha maájtyumíne. Áronáacáa tsá téijyu diityédívú tene ajtyúmídu neétune. Áhdurée imílléhjycyarómé illéébone íñe icyooca ámúhake o úwáábohíjycáné uwááboju. Áronáacáa tsáhái téijyu tene bóhówáávetúne.

Tsaapi bájtsónetu úwaabóné Jetsóó bóhówajtsóne
(Mc 4.13-20; Rc 8.11-15)

¹⁸ Cáhawáá imíñéúvú méjtsó bajtsó múnáajpidítu íjycáné uwááboju íná neéiyóné o bóhówajtsóne. ¹⁹ Muurá níjkyéjiri íjcyaaabe Pívyéébé avyéjtu íjycáné uwááboju tsaate lléébójúcooróné Naavéné diityédívú mütátsohíjycyáhi. Aane neéiyóné eene juuváj píñévúhjáa dójcoúhjí coomímú méhdojéne. ²⁰⁻²¹ Áánetu teene illéébone tsúúca imí úraavyéjýcoorómé páhdúváré neéne mávaríjchojúné íjycanéhjí iáábucújýcúótúnétu illuréjucu teene íhvejtsóne. Aane neéiyóné eene néwayúúnehjáa íjcyátsihvu dójcoúhjí imíwu íñeróné núhbá allóócóri chémené. Ehdú muurá patyéhíjycáné imí cáhcújtsótúmema. ²² Áánetu tsaate tsúúca imí téené uwááboju llééborómé mityane íjý avyéjuriyé itsúúráméíñéllii tenejcu ábájívehíjycyáhi. Aane neéiyóné eene tshjí pañévúhjáa dójcoúhjí íñeróné illure dúhcúvaténe. ²³ Áánetu ihdyu íjycámé tsaate teene illéébone cáhcújtsómé imí tehújucu úráávyehíjycámé. Aame muurá eene imíwuúhjáa íñujji nétsihvu dójcoúhjí íñédu. Áámedítu íjycámé tsaate éhniíñevu imí Pívyéébeke úráávyehíjycámé eenéhjáa teene trígóhiibáné imíwu pívyene mityane neévadu neémeé. Áánetu íjycámé tsaate íhstúwáwu imí Pívyéébeke úráávyehíjycámé eenéhjáa lííñevúré néévahiibájídú neémeé. Áámedítu muurá íjycámé tsaate dítye lííñevúréjucu úraavyémé eenéhjáa máihstúnéré néévahiibájídú neémeé. Ehdúu Jetsóó bóhówajtsó bajtsó múnáajpidítu íjycáné uwááboju.

Trígójí pañé bívatu íjycáné uwááboju

²⁴ Téhdurée tsiíñe uwááboobe tsaapi íúmihe bájtsónetu. Neebépeé:
—Muurá Pívyéébé avyéjý tsaapíhjáa íúmihe bájtsójedú. ²⁵ Díbyéhjáa íbájtsójéne óómíñe déjvu tsaapi dííbyeke múnáatsohíjycyaaabe bájtsóje bíva trígo díbye bájtsóne raahóri. ²⁶ Aanéhjáa keemévé teene ímiáané íkyéémévéne neéváné tujkéveriyé. ²⁷ Aanéhjáa díibye tépallí aabájábé únú múnáa iúújéjéne neé dííbyeke:

—Ávyéjuúbej, áaneráhjáa ímiáánéré méúmihe mebájtsónáa ¿kiátú íjcyane bíva íñé téené raahóri? ²⁸ Áánélliiyhéhjáa neébe:

—Tsaapiúbá oke múnáatsohíjycyaaabe ehdu meenúhi. Áánélliiyhéhjáa neéme dííbyeke:
—Cána muha mewáámíuki. ¿Mityá óví íjycáne? ²⁹ Ehdúhjáa dítye neénéllii neébe:
—Tsaáha. Muurá ámuha teene metábáhcýohajchíi bajtsóháñé ámuha métútávájtsóohi.

³⁰ Áánéllii ihdyu óvjyucóí méihvéjtsóíñé tsanéécú íkyééméveki. Tsanéérei teene ímiááne neévá maááhivétsócooca ámúhake ó neé ámuha metábáhcýóné pájtsuuhójí mechíjchu mecóvájtsoki. Áánetu ihdyu ímiáané maááhivétsóne imíñéúvú mépicyoóhi. Ehdúu Jetsóó úwaabó tsaapi íúmihe bájtsónetu.

Mojtáátsa neeváúwútu íjycáné uwááboju
(Mc 4.30-32; Rc 13.18-19)

³¹ Áhdurée tsiíñe uwááboobe ‘mojtáátsa’ némeíñé uméhetu. Neebépeé:
—Téhdure idyé muurá Pívyéébé avyéjý ehne múúne ‘mojtáátsa’ némeíñé neeváúwu tsaapi bájtsone íñé imíjyaú ávyétá mityáhé kéémévédu. ³² Muurá panévá neeváúúné lííñévúré íjcyáróúwútu íñehe keemévé panévá bajtsóhééne ehniíñevu báju uméhedúhe. Ááhé pañévú muurá wahpéjté íjcyóváhi. Ehdúu Jetsóó úwaabó mojtáátsáhetu.

*Pááá ooríchotu íjcyáné uwááboju
(Rc 13.20-21)*

³³ Téhdurée pááá ooríchotu úwááboobe nééhií:

—Muurá tsáápile hariínálljyutu pááa imyéénúcooca áyanéwu tééne ooríchotu pícyooróné páneeréjucu óóríchódú idyé teene Píívyéébé avyéju.

*Jetsóó úwaaabóné tsíeménéhjitú úúbálléhíjcyáne
(Mc 4.33-34)*

³⁴ Ehdúu Jetsóó tsíeménéhjitú iúúbállénej tééveri úwáábohíjcyá míamúnáake ímfíteúvú iwáájácútso iiná úwááboju nééiyóne. Tsáháa díbye pevénére úwáábohíjcyatúne. ³⁵ Ehdúu úwáábohíjcyaaabe Píívyéébé ihjyú uubáalle múnáajpíhjáa íllu néhdújucu:

Muurá tsíeménéhjitú o úúbállénej tééveri ó waajácútsoo táuwaáboju iiná nééiyóne. Muurá ó bóhówájtsóo íñee íññújima páneere Píívyéébe ípívyéjtsóijyújucu íjcyáronéhjí múha wáájácútunéhji.

Ehdúhjáa Píívyéébé ihjyú uubáalle múnáajpi néhdújucu Jetsóó úwáábohíjcyáne tsíeménéhjitú.

Biívátú íjcyáné uwááboju Jetsóó bóhówájtsóne

³⁶ Átsihdyúu ílluréjucu míamúnáake ípityájcóne díbye ááhívu pééneé. Áhullévúu muha dííbyeke menéehíí:

—Áyu cána múúhadívú bóhówájtsó úmíhé pañe bíiva íjcyánetu íjcyáné uwááboju iiná nééiyóne. ³⁷ Áánéllíihyé múúhake neébe:

—Eene ímiá bájtsóo bájtsóobe muurá oo Míamúnáájpidívúu o ípívyééveébe. ³⁸ Áánetu teene úmíhe ‘páneere íññújiri míamúnáa íjcyane’ nééiyóne. Muurá eene ímiá bájtsó Píívyéébé avyéjúeje íjcyane nééiyóne. Áánetu bíiva ‘Naavéné icyanéjcuriyé íjcyáné míamúnáa íjcyane’ nééiyóne. ³⁹ Áánetu eene tépallí múnáájpike imúnáájtsóne bíiva bájtsóobe muurá páñetu díibye Naavéne. Áánetu ‘íñe íññújima páneere ílluréjucu níjkévaíñé’ nééiyóne eene ba-jtsóháñé ááhívétsómeíñe. Áánetu díiye eene bajtsóháñé ááhívétsómé ‘níjkyéji múnáa íjcyane’ nééiyóne. ⁴⁰ Muurá éhne múúne úmíhé pañe bíiva mepíhñune mecóvájtsódú pa-jtyeíñe díiye Naavéné icyanéjcuéjtema. Aame wágóóoveé cúújúwá pañévú íñe íññújiri múhdurá míamúnáa icyahíjcyáné díiyeemá níjkévacooca. ⁴¹ Muurá Míamúnáájpidívúu o ípívyééveebe o táúhbaa tahñéjté níjkyéji múnáake díye íhdyúétsihvu ípíhjúcu díiye ímityúmeke táavyéjúejejké ímityúnejcívú íbúwátsóhíjcyámeke. ⁴² Aameke cúújúwá pañévú díye wájojcómé tééwá pañe íjcyame íhwañeene íhdóne taá ícúbáhrámeíñeri. ⁴³ Áánetu íhdyu Píívyéébe ímíllédú icyahíjcyámé dííbyé avyéjú pañe íjcyame cádiúcúnuú éhne múúne nuhba cóójiejpi ájchúcunúdu. Aane íhdyu óví ámúhadítú íllééboome icyáhçújtsóne tehdu íjcyáhi.

Ímíwu nééne tsíeménetu íjcyáné uwááboju

⁴⁴ Téhdure idyé Píívyéébé avyéjú ílluú:

—Tsaapíi tsátsii íññújí pañe ávyétá mítyáné wájujúmeíñé tsíeméné íájtyumíné tétsihvuré íhvéjtsóíñúhi. Áánerlí ímíjyúúvéne páneere ítsíeméné íñáhíhénúne dsíídsima tétsii íññuji áhdoobe íiyéjucu téénema íjcyaki.

Ímíwu nééne newáayutu íjcyáné uwááboju

⁴⁵ Téhdure muurá Píívyéébé avyéjú éhne múúne tsaapi náhjíhe múnáajpi ímíwu nééne newáayúúne mítyane áhdótsámeíúhjí néhcohíjcyádu. ⁴⁶ Aabe muurá tsau íájtyúmícooca páneere ítsíeméné íñáhíhénúne dsíídsima teeu áhdóhi.

Tsínucóóhotu íjcyáné uwááboju

⁴⁷ Téhdure Píívyéébé avyéjú éhne múúne tsíínúúri amómeke meújcuđu. ⁴⁸ Muurá múúne tsíínú múnáa ítsíínúúmeke técoohóríyé téhí úníúvú ítsájtyéne píhcyú ímiá amómeke. Áánetu doorátujtéke ílluréjucu díye wámíúúne. ⁴⁹ Ehdú muurá pa-jtyeíñe míamúnáama Píívyéébe páneere íññuji níjkévátsócooca. Muurá níjkyéji múnáa dówajcároó ímiáámedítú ímityúmeke. ⁵⁰ Áámeke cúújúwá pañévú díye wájojcómé tééwá pañe íjcyame íhwañeene íhdóne taá ícúbáhrámeíñeri.

Béhnéma tsíúúcanéécú ímíwu nénéecutu íjcyáné uwááboju

⁵¹ Ehdúu Jetsóó úwááabóné níjçáutu néé múúhake:

—¿A ícyooca ámuha mélleebójucoóo iiná nééiyóne o úwáábohíjcyáne? Áánéllíihyé muha menéé:

—Ééé Ávyéjuúbej, ímí muha mélleebó ícyooca iiná tene nééiyóne.

⁵² Áánéllíihyé neebe múúhake:

—Muuráhjáa tujkénúene Píivyéébé taúhbaju úwáábohíjcyámema ícyooca tsúúca íjcyané mĩnéécu úwáábó íhdéénema béhne Píivyéébé avyéjutu íjcyane. Aane muurá teene íhdéene Píivyéébé waajácúháamí pañe íjcyáhi. Áanetu íñe béhne ámúhadívú ó bóhówátsohíjcyáhi.

Jetsóó Natsaréeri úwaabóne
(Mc 6.1-6; Rc 4.16-30)

⁵³ Ehdúu Jetsóó tsíeménéhjitu iúúbállénej tééveri úwaabóné níjkevádú muha mepéé tétsihdyu. ⁵⁴ Aamée muha meúújeté Natsaréevu díbyée píivyécoomívú. Áijyúu idyé úwaabójúcoobe tétsii múnáake pihcyáávéjá pañévu. Áábedii iúllévenúne néjcsátíme:

—¿Aca kiátú aabye iújcúné waajácuri panéváré meénúráityúronéhjí meénuhíjcyáhi? ⁵⁵ ¿Aca tsá éhne aabye úméhewáané wákimyéi múnáájpi hajchi íjcyatúne? ¿Aca tsá éhne tsiiju Maaríá íjcyatúne? Muurá díbyé nahbémú Jacóóboo, Jotséee, Tsimóoo, Jóódaá, éhdume. ⁵⁶ Áhdure muurá íñaallémú ichihyi. Aabéjii muhdú ¿kiátú waajácú ehdu nénehji mú meénune?

⁵⁷ Ehdúhjáa díbyedítú íñéene tsá ditye cáhcútsohíjcyatú díbye díityéké úwáábohíjcyaróne. Áámekeé neébe:

—Tsiytye muurá ihdyu avyéjuullé Píivyéébé ihjyú uubálle múnáájpiíkye. Áanetu íhyájkímú íjcyarómé tsá avyéjúúletú díbyeke.

⁵⁸ Ehdúu díbyeke ditye cáhcútsohíjcyatúnéllii tsá éhniíñevu díbye meénújúcootú meénúráityúronéhjí tétsihvu.

14

Tsojtsó múnáajpi Jóáa dsíjívéne
(Mc 6.14-29; Rc 9.7-9)

¹ Aanéhjáa díbyedítú tsaate úuballé Gariréá iinújí avyéjuube Heróódeke. ² Áánélliihyéhjáa neebe iúnú múnáake:

—Tsáijyu múúne tsojtsó múnáajpi Jóáa tsiíñe bohííhi. Téénéllii muurá eene píivyéteebe meénúráityúronéhjí imyéénune.

³ Díbyéee muurá Heróódé nééjuri dsíjívetsómé Jóáákeé. Muuráhjáa díbyedívú iékéévetsóne úwááñéhíyi íchíjchútsóóbedívú cuvéhoojánútsóóbe. Ehdúhjáa meénuube íñahbe Perípé taaba Herodía díbyemáyéjuco íjcyalle nééjuri. ⁴ Díbyéhjáa Heróódeke íllu nehíjcyaae Jóáa íñáhbé táábama díbye íjcyánetu:

—Tsá muurá tene ímityu díñáhbé táábake u táábaváne.

⁵ Ehdúhjáa díbye néhíjcyáné hallútú imílléroobe téijyuréjuco idsíjívetsóné díbyeke. Áronáacáhjáa nuhnévebe Píivyéébé ihjyú uubálle múnáajpi díbye íjcyane iwáájácúne míamúnáa díbyeke avyéjúúlléhíjcyánélliihye. ⁶ Áijyúhjáa ítsimávajcódóji úújeténéllii díbye Heróódé wáñéhívatéhi. Ááné pañéhjáa ídsidúelle Herodía ajyúwá wahtsí pámeere úúbámyé úmíwávu. Aanéhjáa díbyeke avyéta ímí pájtyéneri ímíjyúúvebe mítyane. ⁷ Áánélliihyéhjáa díllleke neebe íñá dílle díbyeke táumeíñevu íajcuíñé ímiáané állityuubére. ⁸ Áánélliihyéhjáa tsiiju úwaabódújuco dílle nééne díbyeke:

—Ó imíllé oke u ájcune tsojtsó múnáajpi Jóáa nívaúvú bohtájiri.

⁹ Ehdúhjáa dílle nééne kímóhcó díbyeke pájtyeráhi. Áronáacáhjáa íállityúné díbye nééne pámeere díbyé uubámyé lléebójúccóónéllii tehdu meénuúbe. ¹⁰ Aabéhjáa tsúúca tsaatéke wallóó díbye Jóáa cuvéhóojari íjcyáabeke ditye ikípíyúucuté íñíwau. ¹¹ Áhdújucóhjáa pééme ikípíyúucújeu tsíwane bohtájiri. Áávúhjáa ajcúmé dílle bádsíjcáake. Áávúhjáa ájculle tsiíjjuke.

¹² Áánélliihyéhjáa díbyeúvú mamýmú tsáame díbyeúvú ítémeho iújcújéne cuuúhi. Átsihdyúhjáa Jetsóó éllevu ipyééne úuballémé ehdu Jóááke tene pájtyene.

Majcho mítyámedívú Jetsóó úújetétsóne
(Mc 6.30-44; Rc 9.10-17; Ja 6.1-14)

¹³ Átsihdyúu muha mepéé mĩneri tsíhyullévú múha íjcyatúhullévú múúhaye meíjcyároki. Áronáacáhjáa tsúúca míamúnáa waajácújucóó kiávú muha mepééneé. Áhullévújucóhjáa ditye péécunúné íjchityu pacóómivá múnáare. ¹⁴ Aanée téhullévú muha meúújeténáa mĩné pañétú Jetsóó íjchívyeebe ítécunú tétsihijyucó míamúnáacóbaúvú íjcyane. Áámedii ídídáatsóvéne bóhíitsoobe chéméméhíjkehjáa ditye tsájtyémeke. ¹⁵ Áijyúu tsúúca cuvéhéréjuco tene néénéllii muha menéé díbyeke:

—Tsúúca cúvéhréjucu teene múubará íjcyátútsihyi meíjcyánaáaca. Ílluréjucu walló íjtyéke íchííj pñhírí íjcyájáhji múnáadítyú tsíeméné újycune dítye imájchoki. Muurá tsá imájchoma dítye íjcyatúne.

¹⁶ Áánéllihyéee neebe múúhakey:

—Ívéémekéami ó wáalloój. Ámuháyé bo mémajchótsoj.

¹⁷ Áánéllihyéee muha menéé díbyeke:

—Árónáa méhdi tsáhojtsíhovaré páahóónema míityétsiye amóóbemútsi.

¹⁸ Áánéllihyéee neebe múúhakey:

—Áyu cána metsívaj.

¹⁹ Ehdúu múúhakey iñéene díityéké neebe dítye iáchúbaki. Átsihdyúu teene páahóóné amóóbemútsima iékéévéne téhdújtsoobe Píívyéébeke cáamevu icyárúúvénema. Áánemáa teene idyóhdáhnunévú múúhakey díbye ájcune muha méwajtú pámeekére. ²⁰ Aanée muha memájchónetu pámeere méoovéhi. Áánétúu coéváné 12-rujtsívá úvérujtsíñe wáhpé. ²¹ Aamée eene díityémá muha memájchome wajpímúré 5,000-meváubáhhjáa walléémuháñema tsíime éévemeityúrónáaca.

Nújpácyó hallúrí Jetsóó úllene
(Mc 6.45-52; Ja 6.16-21)

²² Ááné boonétúu Jetsóó múúhakey néé muha dííbyé ihde míneri mepájtje tsíñejcúeúvú díbyéi míamúnáake pítyájcóné hajchóta. ²³ Aabéhjáa díityéké ípityájcótsihdyu péé iye muha íjcyátúhullévú cámeñbaúvú Píívyéébema íhhyúvaki. Aabéhjáa íjyunú téhullévu. ²⁴ Áánáacáa muha tsúúca píñééuríjyucu meíjcyánaa ávyetá íhnáhó kíjyébama nohji múúhakey wájojcóhi. ²⁵ Aaméikyee muha mepéépíñáa cóójí pañévú díibyéhhjáa Jetsóó tsájucóó múúhá tujkévetu nújpácyó hallúrí úlleebére. ²⁶ Áábekée muha maájtýmíne meíllityéne menéjcatsíhi:

—¡Áyúúj, naavénécobáubá bo eene aabye tsáá métujkévetuj!

²⁷ Árónáacáa neebe múúhakey:

—¡Méíllityedíñe, oóre!

²⁸ Áánéllihyéee Pééodoro néé dííbyeke:

—Ávyéjuúbej, áyu cána ímiááné díibyéjucu u íjcyáhajchíí o péé diéllevu ehdu nújpácyó hallúri.

²⁹ Áánéllihyéee neébe:

—Cáhawáá dichaj.

Ahdújucóo Pééodoro míinetu nítyeíñúné nújpácyó hallúri úlleebéré dííbye éllévu.

³⁰ Árónáacáa kíjyeba ávyetá íhnáhó néeneri íllityéne ílluréjucu díbye búuuvéne. Aabée dííbyedi wáníjcyámeíbyé nééhií:

—¡Ávyéjuúbej, oke ihdyu pájtjetétsol!

³¹ Áánéllihyéee íhyójtisu iékéévéébeke neébe:

—¿Aca íveekí tsá oke ímí u cáhcújtsotúne?

³² Aamútsi míñe pañévú úcáávénáa tsúúca kíjyeba íhvetéhi. ³³ Ájyúu pámeere téémí pañe muha meíjcyame Jetsóó líiñévú memíhmóúbáne menééhií:

—Ímiáánéjucóha ihdyu Píívyéébé Hajchí uú.

Chéméméhjike Jetsóó bóhiítsóné Genetsarée íññújiri
(Mc 6.53-56)

³⁴ Ehdúu muha úneu mepájtjeme méúújeté Genetsarée íññújivu. ³⁵ Aanée tésísi múnáa Jetsóoke iwáajácúne úúballé pahúllevaré tééné íññúji múnáake. Aamée tsívahíjcyá chéméméhjike díbye íbóhiítsoki. ³⁶ Aamée dííbyeke néé íwajyámúubávúré díbye idyómájcótsó íbóhiíki. Ahdújucóo ímiááné dííbyeke íwajyámutu dómajcóméjucu bóhiíhíjcyáne.

15

Ímichi íñná míamúnáake tútávajtsóne
(Mc 7.1-23)

¹ Áhdurée tsájyju Jerotsaréetu parítséómuma taúhbájú uwáábojte Jetsóo éllévu itsááne néé dííbyeke:

—¿Aca íveekí dímamyémú tsá méénuhíjcyatú méihde múnáaúvu úwáábohíjcyádu?

² Tsá muurá dítye nítyámeíhíjcyatú imájchóíñé ihde Píívyéébé úmíwávú múúne meímíbjáchoméíñé meméénune.

³ Áánélliihyéee neebe diityéke:

—Árónáa muurá téhdure Píivyéébé táuhbaju néene tsá ámuha melléébohíjcyatú ámuháye meípívyéjtsóné uwááboju ámuha meúráávyehíjcyánéllíhye. ⁴ Muurá díbyé táuhbaju nééhií: “Ámúháj caanímuke mú iwáýjúne avyéjuulléhi. Áánetu illure cáanímuke tútávátsohíjcyámé ihdyu óvi dsíjívéhi.” ⁵ Ehdu muurá tene néerónáa ámuha tsíñejcúvúré meúwáábohíjcyáhi. Muurá ámuha ménehíjcyá tsaaipívá cáanímuksikyé ipíaaabóné íimíllétúhájchíí nééýýone: “Tsá o píivyetétú ámúhíksikyé o píaaabóne. Muurá ámúhíksikyé o píáábóiyódú íivane Píivyéébekéréjuco o íicuvéne.” ⁶ Aanéva ehdu íhýúváróóbé hallúrí tsá íiná íjcyatú diityétsikyé díbye píáábótúrónááca. Ehdu muurá ámuha meúwáábohíjcyáhi. Aame muurá ámuha Píivyéébé táuhbaju illure méwaagóohíjcyá ámuháye meípívyéjtsóné uwááboju ámuha meúráávyehíjcyánéllíhye. ⁷ Ímíáameúvúdu ámuha méicyahíjcyá bañú múnaa ámuha meijcyame. Muuráhjáa ímíáánéjuco Píivyéébé íhýú uubálle múnáajpi Itsaía ámúhadítýú néééé:

⁸ Íjtye oke ávyéjútsohíjcyará hállúéjuriye. Tsá ávyeta íííbúuri oke ditye ávyéjútsohíjcyatúne.

⁹ Íllure íállíñe oke duurúvahíjcyáme. Aame iyee íipívyéjtsóné uwáábojúuné úráávyehíjcyá pánehíjídú tátyaúhbjajúuné iúráávyéúvúdu.

¹⁰ Ehdúu íñétsihdyu Jetsóó tsíñe pámeere tétsii íjcyámeke nééhií:

—Ímíñéúvú mélleebúcuñúcú íiná nééýýone ámúhakye o nééíñe ámuha mewáájácuki.

¹¹ Muurá panévare míamúnaa óovene tsá diityéké tútávajtsótúne. Muurá ihdyu diitye íííbúwá déjúcoturé ímítyúne íjtsaméí tsááne diityéké tútávajtsóhi.

¹² Ehdúu díbye néééllíi muha díbyeke menééhií:

—¿Aca ú waajácúrá eene ehdu u néene aatyé parítséomuke ávyéta tsaríyé pájtyene?

¹³ Áánélliihyéee neebe múúhakye:

—Muurá múúne úmíhé pañétú mépée mebájtsótúne uméhé íñehe metábahýjýúne méwaagóóhi. Ehdu muurá níjkyéjiri íjcyaaabe Llihíyó avyéjúeje íjcyatúme ímítyú ícyahíjcyámé wágóóóveéhi. ¹⁴ Áeméjé íjcyámedi tsá meíicúvétyuróne. Muurá éhne múúne hállúvatúme íjcyadu tsá ditye wáájácúmeítyúne. Muurá tsahdúré hállúvatúme íjcyame tsátyejcatisýómé tsaméhíjýuco áakityéýóné wáhyéju díiváné pañévu. Ahdu muurá diitye. Ehdúu Jetsóó nééhií.

¹⁵ Átsihdyúu Pééodoro néé díbyeke:

—Áyu cána bo múúhadívú bóhowájtsó peiyené u nééne uwááboju íiná nééýýone.

¹⁶ Áánélliihyéee neébe:

—¿Aca ihdyu eene ámuha meijcyarómé tsá mewáájácútu íiná tene nééýýone? ¹⁷ Muurá panévare meóóvehíjcyanéhjí pevénéré méjpiítyu pajtyéhi. ¹⁸ Áánetu ihdyu míamúnáa íííbúwá déjúcoturé ímítyúne íjtsaméí tsááne diityéké tútávajtsóhi. ¹⁹ Muurá diitye íííbúwá déjúcotu íhívyehíjcyáné panévare ímítyúne íjtsaméí ílluúne: Ditye dsíjívétsócatsíhíjcyanéhjí, ditye íhdíyamema dómácócatsíhíjcyanéhjí, ditye nánícyatsíhíjcyanéhjí, ditye állícyatsíhíjcyanéhjí, ditye tsíjtyedi néhni íhýúvahíjcyanéhjí. ²⁰ Énehji ihdyu diityéké tútávajtsóhi. Tsá eene Píivyéébé úmíwávu íimíbjáchoméíýóné íhyójtsine níjtyámeítyúme májchone diityéké tútávajtsótúne. Ehdúu Jetsóó néé múúhakye.

*Tsíñé íiñújí múnáalle Jetsóoke cáhcujsóné
(Mc 7.24-30)*

²¹ Átsihdyúu muha mepéé Tíiroó, Tsidóoo, íjcyácoomícyú íjcyáné íiñújivu. ²² Átsihíhýjáa íjcyalle Canáa múnáalle Jetsóó éllevu tsáá íllu wáníjcyámélléere:

—Ávyéjuubej, Dabííuvúj tsíiménémúhaabe u íjcyaaábej, óhdi ihdyu dídaatsóve. Ájýúwa naavéné ípañe íjcyalle ávyétá íhnáhó ícúbáhrámeíhi.

²³ Ehdúu dílle néerónáa tsá díbye íiná néétu dílléke. Áánélliihyéee muha díbyeke menééhií:

—Áálleke píáábó dílle íóómiki. Íjyévé medéjutu wáníjcyámélléré tsááhií.

²⁴ Áánélliihyéee neébe:

—Tsáháa tsíjtye múnaa jodíómú íjcyátúmeke o píáábo o tsáátune. Muuráhjáa ihdyu Píivyéébe oke wallóó íjraéémuke o píáábo éhne múúne obééjámú mújtađu néémeke.

²⁵ Ehdúu Jetsóó néerónáa ídátsojkmíyelléré díbyé líiñévu ímímóúúvéne nééhií:

—¿Ávyéjuubej, árónáa óvíjýuco ihdyu oke píáábo!

²⁶ Árónáacáa neébe:

—Tsá muurá tsaaipi ítsíímedítýú majcho idyójtúcuúne oohímíyekéréjuco téénevu ájcuítýuróne.

²⁷ Árónáacáa neélle:

—Ihdyúhde tehdjúúcoóro, Avyējuúbej. Áronáa muurá múúne oohímýé Ijcyarómé majchó íaabájajte májchónetu dójcónéwuúji.

²⁸ Áanéllihyéé neebe díflleke:

—Ímiáánéha oke, muulle, u cáhcujtsóhi. Ahdícýane ihdyu óví uke ó píaabóhi. Ehdúu Jetsóó díflleke nééné tujkéverihjýáa tsúúca díllé ajoyúwá bohjúucóóhií.

Páhdúváré nééne chémeháñeri chéméméhjike Jetsóó bóhútsóné

²⁹ Átsihdyúu muha tsiíne Gariréá unéuvu mepééme tétsihvu meúújeténáa páhbaú hallúvú áctúúveébe. ³⁰ Áábedívúu idýe mityane míamúnaa píhcyavémé tsivácunú páhdúváré nééneri chéméméhjike: Úllétúméhjike, hállúvátúméhjike, íhgyvátúméhjike, pevéviiúji néméhjike, tsijyte tsiíñéeméneri chéméméhjike. Áámécóbaúvkéé bóhútsóhíjcyaaé. ³¹ Áánerí míamúnaa ullévenúhijcyá eenéé ihjýúvahíjcyatúmé tsúúca íhgyvájúcoóneri, páviiújií némehji ímjípyeténeri, úlléhíjcyatúmé tsúúca úlléjúcoóneri, hállúvatúmé hálluvájúcoóneri. Áánemáa duurúvámé muha mecáání vahíjcyaae Píívyéébeke.

Majcho mityámedívú Jetsóó úújetétsóné
(Mc 8.1-10)

³² Áané boonétúu Jetsóó múúhake nééhií:

—Mityane ó ídáátsové íjyte tsúúca pápíhchúúj coojívájucó mééema íjcyámedívú imájchó óúútvéneri. Aane tsá o ímíllétú májchótúmeke o wállóoiýone. Tsáijyu múu juuvávyuré chéméiyómé ájyáháñeri.

³³ Áanéllihyéé muha menéé dífbyeke:

—Áronáa çkiátú meújúnetu mémájchótsóiyá áyámekéjíváa múubará íjcyátútsihyi meíjcyame?

³⁴ Áanéllihyéé múúhake neébe:

—çAca múhduná méhdi majcho? Áanéllihyéé muha menééhií:

—Íjcyáné 7-hova páahóónema áyanéwu amóme.

³⁵ Áanéllihyéé neebe dítye íahcúbaki. ³⁶ Áánemáa teene páahóónema amómeke íekéévéne téhdújtsoobe Píívyéébeke. Átsihdyúu idyóhdáhinunévu múúhake ájcuube muha mewájtu díityéke. ³⁷ Áánéé imájchóne pámeere tsaímíyé óóvénetu coéváné 7-rujtsíva. ³⁸ Áánéé dítye májchome wajpíímúré 4,000-mevábáhhjáa walléémuháñema tsiime éévémeityúrónáaaca. ³⁹ Ehdúu imájchótsóné boonétú bótíi wállóobe díityéke. Átsihdyúu muha múñneri mepéé Máádará cóómí íjcyáhullévu.

16

Parítséómuma tsadotséómú Jetsóoke néé méénúráityuróné díbye imyéénuki
(Mc 8.11-13; Rc 12.54-56)

¹ Áijyúu parítséómuma tsadotséómú tsáá Jetsóo éllevu. Ááméé dífbyeke imújtátsóro néé íévéhooováú méénúráityuróné díbye imyéénuki.

² Áronáaca neebe díityéke:

—Muurá cuuvé pañe níjkyeji tújpañúnetu ámuha méwaajácú tsíjcyooji ímí nééiñe. ³ Áánetu cúúvénetu teji tújpañúcooca ámuha méwaajácú téjcooji ímítyuj cóóji íjcyaiñe. Ehdú muurá ámuha ímiáameúvúú méwaajácú muhdú néijyu muhdáívané cóóji íjcyaiñe. Árome çíveekí tsá ámuha mewáajácútkéé okéé iwállóone tsúúca ámuhákye Píívyéébe páhdúváré nénehji imyéénúneri úúbálléjúcohíjcyaróne? ⁴ Aame ámuha ímiáámejívá çíveekí méimíllé méénúráityuróné o méénune téénetu oke ámuha mecáhcújtsókíjívári? Óví ihdyu Píívyéébé íhgyú uubálle múnáajpíi Jonáake pájtyedu nééne oke pájtyénetu ámuha méwaajácú ímiáané díibýéjucó o íjcyane. Ehdúu Jetsóó díityéké nééné boone muha díityédítýú mepéé tsiéllévúréjucó.

Parítséómú uwáábójuu Jetsóó ímamyémuke téíbúwajtsóné
(Mc 8.14-21)

⁵ Aaméé unéu tsiínejcuvu muha meúújetétsihvu méítsaavé múúha májchóhhjáa muha maábájívéne. ⁶ Áanáacaá Jetsóó múúhake nééhií:

—Téíbúwá méíjcyaco. Méíícúvedí parítséómuma tsadotséómu éhné pááá ooríchori.

⁷ Ehdúu múúhake díbye néénellí muha ménéjcatsíhi:

—Méubáhhjané médóvíjcyó páááhóubaré metsívátúnéllíi ehdu meke neébe.

⁸ Ehdúu muha méjtsámeñéé iwáajácúne neebe múúhake:

—¿Iveekí ámuha apááñeríyé méijtsámei memájchó mééma Ijcyátúneri? Áánéllihyéha ihdyu tsá ímí ámuha oke mecáhcújtsotúne. ⁹ ¿Muhdu wáájacújityúmé ámuúha? ¿A tsá ámuha mewáájacutú éhnée 5-hovátúré páahóónetu 5,000-meváké o májchótsónetu pívárujtsívá pátyeevéne? ¹⁰ Áhdure ¿aca tsá ámuha meítsáávetú éhnée 4,000-meváké 7-hovátúré o májchótsónetu múhdúrujtsívá cóeene meújcyane? ¹¹ Aane ¿muhdu íivane tsá ámuha mewáájacutú tsiññeríyé ámuúhama o íhjuvaróné ámuúhake o nééneé: “Mééíicúvedí paritséómuma tsadotséómu éhné pááá oorichori?”

¹² Ehdúu dibye néénetu botsíi muha mewáájacúuuvé ímiááné téénetu dibye múúhake nééetune. Ihdyúhacáa paritséómuma tsadotséómú uwáábó múhdurá nééne múúhake mújtátsóyónetu muha metéhmémei dibye múúhake nééneé.

Péédoro néé mépájtyetéébé Jetsóó Ijcyane
(Mc 8.27-30; Rc 9.18-21)

¹³ Átsihdyúu muha ‘Tsetsaréa Pirípo’ némei cóómí Ijcyáné iññújivu meúújetétsihvu múúhake neébe:

—¿Aca muubá o Ijcyane míamúnaa óhdityu nehíjcyá íñe Míamúnáájpidívúu o ípívyéévébedítýu?

¹⁴ Áánéllihyé muha menééhíí:

—Tsaate nehíjcyá tsojtsó múnáajpi Jóáava tsiññe bóhíibe u Ijcyane. Áánetu tsijtye nehíjcyá éjyúuvúu ícyahíjcyámé Píivyéébé ihjyú uubálle múnáadítýu Eriáa, Jeremíaa, Ijcyámútsidítýu tsaapi u Ijcyane.

¹⁵ Ehdúu muha menéénéllíi múúhake neébe:

—¿Ácooca ámuha muubá o Ijcyane menééhíí?

¹⁶ Áánéllihyé Péédoro nééhíí:

—Muurá uu Críjto míamúnáake u pájtyetétsoobe ímiáábé Píivyéébé Hajchi.

¹⁷ Áánéllihyé neébe:

—Tehdújuco, maímijyúhde tsáma uu Tsimóó Jonáa hajchi u Ijcyaa. Óví Píivyéébe uke píaabóhi. Tsá muurá míamúnáa uke túkévéjtsóneri ehdu u íhjuvátúne. Muurá ihdyu níjkyéjiri Ijcyaae Llihíyóré uke túkévéjtsóneri ehdu u íhjuváihi. ¹⁸ Áábeke téhdure uke o néé Péédoro dímyémé Ijcyane ‘nééwayu’ nééyóne. Muurá nééwayu íñná wááótuúdu u néébe u Ijcyaa múhdumé oke cáhcújtsómedítýu ímichi ídyéjúcóejpi. Áánéllíi muurá tahñéjté Ijcyámeke tsá íñná muhdú méénúityuróne. Muurá dsíjivéjúcoorómé tsiññe bóhííhi. ¹⁹ Áhdure uke o pícyóó díjtyééveri míamúnáa iwáájacu muhdú níjkyéjiri Ijcyaae Píivyéébé avyéjúeje íjcyaiñe. Aane íñe iññújiri múhdurá ícyahíjcyáné míamúnáa díuwááboju cáhcújtsotómé tsá tééneéjte Ijcyatú níjkyéjiri Ijcyaae Píivyéébé néhdújuco. Áánetu teene cáhcújtsómé ímí ícyahíjcyámé tééneéjte Ijcyá dífbyere néhdújuco.

²⁰ Ehdúu íñééné boone múúhake neebe muha muuca meúúballétu ímiááné díibyéjuco Críjto mépájtyetétsoobe dibye Ijcyane.

Ídsíjiveíñe Jetsóó úúballéne
(Mc 8.31–9.1; Rc 9.22-27)

²¹ Átsihdyúu múúhake úúballébe muhdú Jerotsaréevu péébeke túkévéjtsójtémá llúúvájte avyéjutee, taúhbájú uwáábojtee, Ijcyame ícúbáhrané njcáutu dífbyeke dsíjivétsoíñe. Ároobe 3 coojívatu tsiññe íbóhííñéé úúballébe. ²² Áánéllihyé Péédoro múúhadítýu idyówajcáróobeke nééhíí:

—Tsáha Ávyéjuúbej, kíá Píivyéébé Ijcyánáa íñná uke pájtyeéhi. Tsá íñná uke pájtyeítýune.

²³ Ehdúu Péédoro nééronáa Jetsóó íllure dífbyeke uhbáhi. Neebépeé:

—¡Díhne óhdityu Náve Naavéne! ¡Ijyévéne oke u túhútsóhíjcyáne! Muurá míamúnáa íjtsaméíyé dípañe Ijcyánéllíi tsá u wáájacutú muhdú Píivyéébe óhdityu íjtsámeíñe.

²⁴ Átsihdyúu neebe múúhake:

—Tsaate oke íuraavynéé ímillémé óví ímillédú ícyahíjcyánetu íhveténe úraavyé wájyúmeítýuméré ícúbáhrámeíyóné pañe. ²⁵ Muurá ímillédú iññújiri íjcyáíyóneríyé tsúúrámeíhíjcyámé tsá pájtyeéítýune. Áánetu teene íhvéjtsóne ookéréjuco ímí íuráávyeíñeri tsúúrámeíhíjcyámé pájtyeééhi. ²⁶ ¿Aca íñnetú meke píaabóíyóné tsáijyu múu mewágóóóvénáa mítyane meéhneváne? ¿Mityá Ijcyáné tsane mepájtyeéítýóné ehniñnevu tsaímíyé meíjcyáíyónej? ²⁷ Muurá oo Míamúnáájpidívúu o ípívyéévebe Llihíyó avyéjuma o tsáa dífbyeéjté níjkyéjé múnáama. Áijyu muurá pámeere újcuú muhdú ícyahíjcyáne áhdo. ²⁸ Muurá

ímiáané ámuhadítú tsáhái tsaate dsíjívéitú táavyéjú bóhówaavéné ájtyúmitúme. Ehdúu Jetsóó néé múúhake.

17

Jetsóó tsíhdyúreevéne
(Mc 9.2-13; Rc 9.28-36)

¹ Átsíhdyúu 6 coojívatu tsajtyéébé Péédooroo, Jacóóboo, íñahbe Jóááa, éhdúmeke cámeéhaúvú múha íjcyátúhullévu. ² Áhullévúhjáa diityédívú tsíhdyúreevéne. Íhyúmíhjáa ajchúcnú cóójíeipi nuhba ajchúcnúdu. Áhduréhjáa íwajyámú ávyeta cádiúcnú peetédu. ³ Áánáacáhjáa Moitséee, Eriáa, íjcyamútsí díbyedívú bóhówáávémútsima ihjyúvaábe. ⁴ Áánéllihyéhjáa Péédooro néehíi:

—Ávyéjuúbej, ¡Máimíjyu ihdyu mee íchihyjí! Ahdícyanu u ímíléhahjchíí metsu meméénu 3-wava nújuwááne díhñéwaa, Moitséee éhwaa, Eriá éhwaa, éhdune.

⁵ Ehdúhjáa Péédooro íhjuvánáa ojtsó ávyeta ajchúcnúné diityédívú niityéhi. Áané pañétúhjáa Píivyéébe néehíi:

—Áánu muurá Hájchíwúuke o wájyuúbedi mítyane ó ímíjyúúhíi. Áábeke ihdyu tsáma méllééboco.

⁶ Áánéllihyéhjáa mítyane íllityéne íhvóhobáme. ⁷ Áánéllihyéhjáa Jetsóó diityéké dócárájcoobéré néehíi:

—Méllityédííne. Méjyocúúve.

⁸ Ahdújucóhjáa íjyocúúvéne tsiíne dítye ítérónáa tsáhájucu múha íjcyatúne. Iiyéjucóhjáa Jetsóó tétsihyi.

⁹ Ehdúhjáa diityédívú itsíhdyúreevéne oomívú diityéké neébe:

—Tsáma méúúballédííne! muuca íñe ámuha maájtyumíné Míamúnáájpidívúu o ípívyééveebe o dsíjiveebe tsiíne o bóhíitúné hajchóta.

¹⁰ Áánéllihyéhjáa néeme díbyeke:

—¿Ácooca muhdú ívane taúhbájú uwaábojte nehíjcyá Eriava tsiíne bóhówáaveíñe míamúnáake pájtyetétsóíbye bóhówáaveíñe íhdéwu?

¹¹ Áánéllihyéhjáa neébe:

—Ééee, ímiáanéjucóhdéee tene némeíñe Eriá bóhówáaveíñe míamúnáake pájtyetétsóíbye úmíwari díbye diityéké íhdénu díbyema. ¹² Ahdújucóo muurá díbye bóhówaavéné tsojtsó múnáajpi Jóáa eenéee Eriá díbye íjcyane némeíbye. Áróóbekéee muurá míamúnáa ávyéjuúletumé múhdurá dáríívehíjcyá mújyú ookéréjucu Míamúnáájpidívúu o ípívyééveébeke idyáííveidyu.

¹³ Ehdúhjáa Jetsóó néénetu botsíi dítye 3-meva waajácú tsojtsó múnáajpi Jóááúvudítú díbye nééneé.

Méiváteri chéméébeke Jetsóó bóhítsóne
(Mc 9.14-29; Rc 9.37-43)

¹⁴ Aaméee tsúuca tsiíne wajtsí múúhadívu.

¹⁵ Áánáacáa tétsihyi mítyane míamúnáa íjcyámedítú tsaapi Jetsóó lliíñevú ímímóúúvéne néé díbyeke:

—Ávyéjuúbej, cána ihdyu óvjyucu hájchíwúudi dídaatsóvej. Mítyane ícúbáhrámeíhíjcyaaabe imyéivateneri. Aabe apíchó áakityéhíjcyá cújújwá pañévu. Tsáijyu áakityéhíjcyaaabe téhi pañévu. ¹⁶ Aane íñe íjtye dímamyému éllevu diityévá óoma íbóhíitso o tsívaróóbeke tsá dítye bóhíitsootúne.

¹⁷ Áánéllihyéee neébe:

—¡Juhúúj, múhdurée míamúnáahana ihdyu ímiáané ámuuha Píivyéébeke cáhcujsópityúme! Aane íñe ¿múhahchótá ámúhá muhduré o áábúcnúne ámúhake o úwáábohíjcyáá ímííneúvú ámuha mecáhcújtsoki? Ehdúu múúhake íñétsíhdyu neébe:

—Áyu cána bo íllevu metsívaj.

¹⁸ Ahdújucóo dítye tsájtyéébé pañe naavéné íjcyáábeke díbye úhbánetu díbye íjchivyéne. Áané boonéee tsúuca ímíjpyetéébe.

¹⁹ Áané boonétúu muha tсамééere meijcyátsihvu díbyeke menéehíi:

—¿Aca íveekí tsá muha mepiívyetétú meijchívyetsóné naavéneke eene u méénuhíjcyádu?

²⁰ Áánéllihyéee neebe múúhake:

—Ámuha Píivýéébeke ímí mecáhçújtsótúnéllíi tsá ámuha mepíivývetétú tehdíivane meméneúiyóne. Muurá ímiáánetúré amúhake o nées mojtáátsa neeváúwu áyá néérou muhdú kéémevédú ímí ámuha Píivýéébeke mecáhçújtsoca muurá cámehbáú íinéiyá tsíhçtsihvu ámuha menééjuri. Ehdú ímí Píivýéébeke ámuha mecáhçújtsoca tsá íiná amúhadívú túhúútyuróne. ²¹ Muurá ihdyu téeméjpiikye mewáágóo májçhotúmé Píivýéébeke piáábó metáúmeíhi. Ehdúú Jetsóó nées múuhake.

Ídsíjívèíñé tsiíñe Jetsóó úúballéne
(Mc 9.30-32; Rc 9.44-45)

²² Áhdurée Gariréá íiñújiri muha meíjcyánáa tsiíñe múuhake neébe:
—Míamúnáájpidívú ipíivýéévéébedívú muurá tsaapi ékéévétsóo ímityúmeke. ²³ Áábeke ditye dsíjívétsoobe muurá 3 coojívatu tsiíñe bóhíhi. Ehdúú dibye ihjyuváné ídátsó múuhake pajtyéhi.

Duurúvájá wáabyuta pamévakéré ditye áhdotsóne

²⁴ Aamée Capenaóovu muha meúújeténáa duurúvájá wáabyuta dsíidsike áhdótsohíjcyámé tsáá múúha éllevu múuhake íáhdótsoki. Aamée Pééedoróké nées Jetsóodityu:

—¿Aca tsá amúhá avyéjuube mecáhçújtyú duurúvájá wáabyuta pamévaré áhdohíjcyáne?

²⁵ Áánéllíihyée Pééodoro nées diityéke:

—Ihdyúí áhdóíbye. Ehdúú ditye nééne Jetsóoke iúúbálle Pééodoro díbye éllevu tsájá pañévu úcáávérónáa íhdére népéjtssoobe díbyeke:

—¿Aca muhdú ú jtsúcunúhi, Tsímoj? ¿Muucá múúne áhdótsohíjcyámé avyéjujte? ¿A íiíñúji múnáakeje? ¿Mityá tsííñé íiñúji múnáakeje?

²⁶ Áánéllíihyée neebe Pééodoro:

—Muurá múúne tsííñé íiñúji múnáakéré áhdótsohíjcyáme.

Áánéllíihyée Jetsóó néehí:

—Aanéjii ¿muhdú tsííñé íiñúji múnáájpiúbájii ó áhdoóhi? ²⁷ Árónáa ihdyu o áhdótúné múhdurá ditye íjtsúcunútu cáhawáá pijcyuté úneuj. Aane u píjyúcuúbé ihjyú pañe tsaji dsíidsiji u ájtyúmíjívú ú áhdóteé mééma tsamútsimájucó. Ehdúú Jetsóó nées Pééedoróke.

18

Jetsóoke ímamyémú dílló caabyé íhçtsútuube diityédítýú íjcyáiyóne
(Mc 9.33-37; Rc 9.46-48)

¹ Ájyúu muha Jetsóoke menéehí:

—¿Aca caabyé múuhadítýú íhçtsútuube íjcyáá níjkyéjiri íjcyaae Píivýéébé avyéjuri muha meíjcyácoóca?

²⁻³ Áánéllíihyée tsííménéwúuke ipííváábeke múuháj piínévú ipícyóóne neébe:

—Ímiááné amúhake o nées íjtye tsíime íinéikyé wáájçutúmé íjcyadu amúhá íjtsaméí cápáyóóvétúhájçíí tsá ámuha meíjcyáitýú Píivýéébé avyéjujete. ⁴ Muurá Píivýéébé avyéjujete idáátsóméhjiúvú tsííméwuúmú íjcyadu nééme íjcyá íhçtsútuujte. ⁵ Muurá íñe áánu ídátsó tsííméne íjcyadu táuráávye múnáa idáátsóméhjiúvú néémeke íçúvehíjcyámé ookéjucó íçuvéne.

Tsaatéké ímityunévú meíbúwajtsóné ápíçhó nééneé
(Mc 9.42-48; Rc 17.1-2)

⁶ Áánetu botsii oke cáhçujtsómé ídátsó tsííméwuúmúdíuréí néémedítýú tsaatéké ímityunévú íbúwátsohíjcyámekéubá múu apáhajçíí íjkyééháñetu néwáyúcobáné íóhbáñúmeke wáojçó móóá pañévu apíçhó diityé úmíwa nééné íhdétu. ⁷ íveekíami íñe ííñújiri ímityúmé íjcyame ténejçúvú tsíjtyeke íbúwátsohíjcyaj! Árómeke ihdyu máidáátsoju tene pajtyéíñe.

⁸ Áhdícyane amúhá hojtsíneri ímityúné ámuha meméenuhíjcyáhajçíí múu kípiyúçúmeí téhojtsíji. Áhdure amúháj tuhááñeri ímityúne éllevu ámuha mepéhíjcyáhajçíí múu kípiyúçúmeí téjtuháji. Muurá ihdyu ímí ámuha meíjcyáá amúháj piítyu tsátsihjítá íjcyájçúçóoturómé ámuha mepájtyetéhajçííjyú. Áánetu muurá ídátsó ámuha meíjcyáá ímí amúháj piíháñé néérome mújyú áabatéitýúnéj cuujúwá pañévu ámuha mewágóóóvéhajçííjyú. ⁹ Áhdure amúhá hálluúúneri ámuha maájtyumíné ímityúné meméenuhíjcyáhajçíí méwaaçóó téuhji. Muurá ímí ámuha meíjcyáá tsáneçúéuhíj íjcyájçúçóoturómé ámuha mepájtyetéhajçííjyú. Áánetu ídátsó ámuha meíjcyáá tsauúçuma ámuha meíjcyarómé cúujúwá pañévu mewágóóóvéhajçííjyú.

Obééjá mújtánetu íjcyáné uwááboju
(Rc 15.3-7)

¹⁰ Ahdícyané tsá múu tsiméwuú mú jcyadu idáátsóméhjiúvú nééné cahcútjso múnáake éhdiiválletúne. Muurá ijcyámé diityé tehmejté njkyéji múnaa Llihiyoma díbyeke diityé hallúvú piááboju táumeihjcyáme. ¹¹ Muuráhjáa Miamúnáájpídívú o ípívyééveebe o tsáá ímityuháñé mújtátsómeke o pájtyetósoki.

¹² ¿Aca tsáápi obééjámú 100-meva jcyámedityú tsaapi mújtaca tsá díbye ímunáajte 99-mevaréjuco jcyámeke tsátsihvu ípicyóone néhcóityuró díbyeke? Muurá néhcóiyóobe. ¹³ Aane muurá díbyeke íajtyúmine mítyane ímíjyúuvéiyóobe pámeeré jcyácooca ímíjyúúné ehñíñevu. ¹⁴ Ahdu muurá njkyéjiri jcyaae Méécááni tsá ímilletú díbyé uráávyé múnaa ídátsó tsiméwuú mú jcyadu néémedityú tsáápiubaré wágoóovéne.

*Tsijtyema múhdurá mejcyane meímáchócatsñe
(Rc 17.3)*

¹⁵ Ahdícyané ámuha cahcútjso múnáadityú ímityúné tsaapi ámuháma méénúhachíí múu iive díbye jcyátsihvu bóijcyú ténetu díbye illéébóhachíí ímímbáavyeki. ¹⁶ Aane díbye lléébótúhachíí múu pívámevájuco ímíñéúvú íhjuvúné díbyema. ¹⁷ Aame néerone díbye táhjálléhachíí múu pámeeréjuco cahcútjso múnaa idyóbéévéne íhjuvúné díbyema. Áámeke idyé díbye táhjálléhachíí múu ílluréjuco íhvejtsóné íhdícyaabeduréjuco díbye íjcyaki.

¹⁸ Muurá ímiááné ámuhákye o néé muhdú njkyéjiri jcyaae Píívyéébe néhdújuco íñe íññjiri miamúnáake ámuha metúkévetsóhijcyádú ámuha mejcyaiñe.

¹⁹ Áhdure idyé ámuhákye o néé mítyétsi tsane íjtsámeíñé hallúvú Llihiyó Píívyéébe njkyéjiri jcyáabeke piáábó táumeihachíí muurá piáábóibyede diityétsikye. ²⁰ Muurá Píívyéébeke cáhcujtsómé pívááturómé tamyémeri píhcyáávéméj pñe oo diityéké o piááboki.

²¹ Ehdúu Jetsóó néénéllii Péédoro néé díbyeke:

—Ávyéjuubej, ¿aanéhaca íñe múhdúijyúvú ó idáátsóvéiyá óoma ímityúné méénúmedi? ¿A 7-ijyúva?

²² Áánélliihyéé neébe:

—Tsáhaá, páijyuvaré múu ídáátsóvé uke ímityúné méénúrómedi.

Ídáátsóvéiyóné ímilletúúbedityú jcyáné uwááboju

²³ Muurá njkyéjiri jcyaae Píívyéébe pámeemáyé íavyéjú ímíbjachóo tsané avyéjuubéhjáa íhyájkímú pevénéré díbyedityú náhjihénuhijcyáné diityémá ímíbjachódu. ²⁴ Tujkénúhjáa ímíbjachóroobe mítyane pevénéré díbyedityú náhjihénuhijcyáábema. ²⁵ Áronáacáhjáa tsá díbye píívyetétú teene íñnetú íáhdóiyóne. Áánélliihyéhjáa díbye íavyéjuube néé tsaatéké díbyedívú íñáhjihénuíñé páneere íhñénéhjima ítsímimémájjuco teene múhdutú díbye áhdóityurónélliihye. ²⁶ Áánélliihyéhjáa díbye ínúu múnáajpi díbyé lliiñéúvú ímímóúúvéne díbyedívú ídátsójkímyeíñe nééhií: “Ávyéjuubej, cána ehdícyáróné pañeí daabúcú íñe úhdityu o náhjihénuhijcyáné uke o áhdohjcyatúne. Ukéi chooco ó áhdoó páneére.” ²⁷ Ehdúhjáa díbye néénéllii díbyedi ídáátsóvéne tsáhájjuco díbye áhdótsotúne. Áábé hallúríhjáa tsá íná jcyájúcootúne.

²⁸ Ehdúhjáa íavyéjuube díbyema ímíbjachótsihdyu péébe cábuuvé tsaapi íñahbéébedívú téhduréhjáa díbyedityú áyanéwu íñáhjihenúné áhdohjcyatúúbedívú. Áábekéhjáa jkyéétu íéékévéne neébe:

—Ó ímíllé ícyocaráe oke u áhdone óhdityúu u náhjihenúne. ²⁹ Áánélliihyéhjáa téhdure díbyé lliiñéúvú ímímóúúvéne ídátsójkímyeíñe nééroobe díbyeke: “Muubej, cána ihdyu óvjyucóí daabúcú tsáryóné pañe teénej. Ukéi ihdyu chooco ó áhdoóhi.” ³⁰ Áronáacáhjáa tsá díbye ímilletú ídáátsóvéne díbyedi. Ílluréjucóhjáa díbye cúvéhoójánúné díbyeke. Aabéhjáa cúvéhóójá pañe jcyá díbyeke íáhdótúné hajchóta. ³¹ Ehdúhjáa íñahbéébeke díbye dáriivéné tsijtye íñahbéjke ídátsó pájtyénéllii íavyéjuubeke úúballémé muhdú díbyeke tene pájtyene. ³² Áánélliihyéhjáa íavyéjuube píuvá díbyeke. Áábekéhjáa népéjtsóobe: “Uu táínúu múnáajpi, ¿íveeki ávyétá ímityuube uú? Úhdíi muurá o ídáátsóvéne ó íhvejtsó páneere ávyétá mítyáné óhdityu u náhjihenúné u áhdohjcyatúne. ³³ Ahdu muurá díñahbéébedi u ídáátsóvéne u íhvejtsóiyá páneere úhdíi o ídáátsóvéne o íhvejtsódu.” ³⁴ Ehdúhjáa íavyéjuube díbyeke íñéne ílluréjuco ícyáyobáávaténe ícyúvéhoójánúúbedívú ícúbáhratsóné teene díbye áhdótúné hajchóta.

³⁵ Ehdú muurá ámuhákye méénúiibe Llihiyó njkyéjiri jcyaae ámuha ímiáánéjuco ámuhá ííbúuri ámuhá náhbedi meidáátsóvétúhachííjyú.

19

*Táábávájcatsímyé wáágóójcatsítýuróné Jetsóó úwaabóne
(Mc 10.1-12; Rc 16.18)*

¹ Ehdúu Jetsóó nétsihdy muha mepéjucóó Gariréatu Jodéá iññújivu Joodáá tsíñéjcvu.
² Áhullée mítyane míamúnaa úráavyehíjcyá dífbyeke. Áamedítýúu chéméméhjike bóhíitsohjcyaaabe. ³ Ájyúu tsaate paritséomú dífbyeke imújtátsóro dífbye éllevu itsááne néehii:

—¿A tehdújucu tsaapi méwakyé íhvéjtsóiyóné íhdícýané hallútúre? ⁴ Áánélliihyé neébe:

—¿Aca tsá ámuha meévéehíjcyatú Píivýéébe waajácuháámí? Muurá téhaamítú caatúváné díbyeé páné íhdéene ípívyéjtsóné níjcaúvú téhdure ípívyéjtsóné wajpi, wallee, íjcyane muhdú tene íjcyaidýújuco. ⁵ Áánemáa muurá téjyújuco díbye nééne wajpi wálleeke ityáábávállema íñeíñé cáánímútsidítýú díllemáyéjuco íjcyá tsahéécoréjuco tsáápiye íjcyáiyódu. ⁶ Aamútsí muurá mítyétsí íjcyáromútsí tsahéécoréjuco íjcyáíñé Píivýéébeé ípívyéjtsódújuco. Áánéllii tsá tsaate ityáábávájcatsícyooa dówáávéítýuróne. ⁷ Ehdúu Jetsóó néénéllii nééne dífbyeke:

—Áánaacáráhjáa ¿íveekí Moitsééúvú úwáábóhjcyá metaábávárolleke méíhvéjtsóiyóné tééne waajácuháámí mecáátúnúhaamívú maájcnéma? ⁸ Áánélliihyé neébe:

—Muuráráhjáa íhdyu eene ámuha méjcyadu dítye cáhcujtsópítýúnéllii ehdu nehíjcyaaabe tehdú tene néérúnáaaca. Tsáháa Píivýéébe tehdú teene ípívyéjtsótúne. ⁹ Áánéllii ámúhake o néé tsaapi mewa ímityúné tsíjtyéhjima méénútúrólleke íhvéjtsóne tsíjpilekéréjuco táábáváhajchíí muurá ímityúné méénuube íveekí méwamájíí tsíjpilema íjcyáneri. Áhdure ídyé tsaapi íhvéjtsólleke táábávaabe ímityúné meenuhi.

¹⁰ Ehdúu Jetsóó néénéllii muha menéehii:

—Ímí tehdújúcooro teene táábávajcátsí néérónáa tsíñejcútú múhdurá teéne. Áánélliihyéubá óvjyácóóiyóné teéne.

¹¹ Áánélliihyé neebe múúhake:

—Árónáa tsá pamévaré pívyetétú tehdú íjcyane. Apáamyéré íhdyu Píivýéébe pícyohdújuco íjcyane píivyeté tehdú íjcyane. ¹² Muurá íjcyámé tsaate ípyéé ípívyeevédújuco wálleema íjcyáiyóné píivyetétúne. Áhdure íjcyámé tsaate míamúnaaré méénúnetu wálleema íjcyane píivyetétúne. Áánetu íhdyu tsaate ímíllé íyéejteré íjcyane íná túhújtsótúmé níjkyéjiri íjcyaaabe Píivýéébe avyéjéjte íjcyáneríyé íjívíveki. Áhdícýane íhdyu óví caatyé íyéejteré íjcyane ímíllémé tehdú íjcyáhi. Ehdúu Jetsóó néé múúhake.

*Tsííméké Jetsóó llúúvanúne
(Mc 10.13-16; Rc 18.15-17)*

¹³ Ájyúu tsaate ítsíimeke tsivá dífbye éllevu díbye díityé hallúvú piááboju ityáúmeí Píivýéébeke. Áánélliihyé muha menéé íñevú dítye tsííméké tsívane íllure dífbyeke ityúhújtsoki. ¹⁴ Árónáacáa neebe múúhake:

—Óví íhdyu tsiváme. ¿íveekí ámuha mecátuhtsóhi? Muurá díitye tsíime íjcyadu néémé wáabyuta Píivýéébe avyéjú íjcyá níjkyéjiri. ¹⁵ Ehdúu íñéene díityéké dócárájcoobéré Píivýéébeke piáábó táúmeí díityé hallúvu. Ááné boonétúu tétsihdy muha mepéé tsíllévúréjuco.

*Ováhtsá Jetsóoma íhjuváne
(Mc 10.17-31; Rc 18.18-30)*

¹⁶ Tsáíjyúu téhdure tsaapi ováhtsá ehnéva múnáajpi íjcyaaabe Jetsóo éllevu itsááne néehii:

—Uwááboobej, ímiáábé u íjcyaaabe cána oke díñe muhdú o íjcyáiyóné mújyú o dsíjívéjúcúóítýúne bóhí o újcuki.

¹⁷ Áánélliihyé neébe:

—¿Aca íveekí eene oke ú dílló ímiáábé? Muurá íhdyu apáabyéré Píivýéébe ímiáábe. Áhdícýane cáhawáa dífbyé táuhbajúúné néhdu díicya mújyú u dsíjívéjúcúóítýúne bóhí u újcune u ímílléhajchííjyú.

¹⁸ Áánélliihyé neébe:

—¿Aca keená teene dífbyé táuhbajúúne? Áánélliihyé úúbállebe teene táuhbaju íllu nééneé:
—Tsá múu míamúnáake dsíjívéjtsótúne. Tsá múu íhdícýámema dómáócjatsítýúne. Tsá múu nánivatúne. Tsá múu állíuutúne. ¹⁹ Múu avyéjuullé dífcýáánímútsikyé. Pamévakéré múu wajyú muhdú u wájyúmeídyu.

²⁰ Ehdúu Jetsóó néénéllii neébe:

—Muuráhjáa ihdyu táayaábedítýuré tehjújuco o ícyahíjcyáne. ¿Mityá íjcyánéi tsiíne íiná o méénúyónej?

²¹ Áanéllihyé neébe:

—Ihdyu panévatúré ímiáábé u íjcyane u ímilléhajchíi dítsieméné nálhíhénúne ídáátsóméhjike piáábo. Ájju ihdyu ímiááné ú ávyéjúúteé nýjkyéjiri íjcyaae Píívyéébé avyéjuvu. Aane cáhawáá ehdu méénúne ookéréjuco duráávyej.

²² Ehdúu Jetsóó néene kímóhcó pajtyé díbyeke mýtane díbye éhnévánéllihye. Aabée ílluréjuco péene kímóóveebére.

²³ Áanéllihyé Jetsóó néé múuhakye:

—Ímiáánetúré ámúhakye o néé ehnéva múnaa íhtsútúnetu úcáávéiyóné Píívyéébé avyéjuvu.

²⁴ ¿Aca muhdú caméélló ánéétóhéjutu pajtyéiyáhi? Áhdure ¿aca muhdú díitye ehnéva múnaa Píívyéébé avyéjuvu úcáávéiyáhi?

²⁵ Ehdúu díbye néeneri muha meúllévenúne menéehíi:

—¿Aca ihdyu múhdutúrá pájtyetéiyóme?

²⁶ Áanéllihyé múuhakye ííténe neébe:

—Tsá muurá míamúnaa píivyetétú iyee ipájtyetétsámeíñe. Áronáa Píívyéébe píivyeté díityéké ipájtyetétsóné íiná díibyedívú túhúútúnéllihye.

²⁷ Áanéllihyé Pééodoro néehíi:

—Ávyéjuúbej, muuráhjáa páneere muha meíhvéjtsóné uukéréjuco meúraavyéne. ¿Aane muhdúí íne teéne? ¿Íiná muha meújuu téené hallúvu?

²⁸ Áanéllihyé múuhakye neébe:

—Ímiáánetúré ámúhakye o néé páneere tsíhdýuréjuco ímíbáávýeococa Míamúnaájpidívúu o ípívyéévebe o ávyéjuuteíñe. Ájju idýé ámuha téhdure méíjcyaa 12-hava ámuha múnaa íjraéémú íjcyámé avyéjujite. ²⁹ Muurá páneere íjcyátsíhjíma ímúnáake íñahbémuu, íñaalémuu, cáánimuu, méwamyuu, ítsíimee, íjcyáromeke ípícyoíñúne ookéréjuco íuráávýéné wákimyeí méénume éhníñevu tsaimíyé íjcyaa mújju muhdú íjcyáityúmeréjuco. ³⁰ Áronáa ihdyu téíbúwá méíjcyaco. Muurá íñe ícyooa íhtsutúmé íjcyame ídátsó téjju waagóojte íjcyaaíhi. Áané líiñévú íñe ícyooa ídaatsómé ávyéjúúteéhi.

20

Tsaate wákimyeíñetu íjcyané uwááboju

¹ Muurá Píívyéébe nýjkyéjiri íjcyaae pámeemáyé íavyéjú ímíbájchoó éhne múúne tsaapi íúmihé wákimyeí múnáama díityé wákimyeí ímíbajchódu. Tsaapíhjáa muurá íúmihé pañétú óova dítye íááhívétso cúúveneturé nehco wákimyeí múnáake. ² Aanéhjáa tsúúca újcuúmeke neebe 10-haamívá tsájcoojí íáhdóíñe. Áánemáhhjáa wallójucoobe dítye iwákimyeíki. ³ Áané boonétúhhjáa idýé cójhréjuco néenáa tsiíne tsíjtyeke néhcotéébé úújeté tsaate tsátsii pevétaré íjcyamedívú. ⁴ Áamekéhhjáa neébe: “Ámuúhaj, óoma méwákimyeítyé táúmihé pañe. Ámúhakye ímí ó áhdóóhi.” Áhdújucohjáa dítye wákimyeítyéne. ⁵ Áané boonétúhhjáa idýé tsiíne cójjiipíne péébe újcuje tsíjtyeke. Átsíhdýúhhjáa tsiíne péébe újcuje tsíjtyeke. ⁶ Áané boonétúhhjáa ávyétá cuuvé pañéjuco péébe úújeté tsaate pevétaré íjcyamedívú. Áamekéhhjáa neébe: “¿Íveeki wákimyeítyé ámuha pevétáre?” ⁷ Áanéllihyéhhjáa neémeé: “Muhdú múha múuhakye táúhbánejí íiná muha méwákimyeíyáhi.” Áanéllihyéhhjáa neébe: “Ané óoma mepéene méwákimyeítyé táúmihé. Ámúhakye ímí ó áhdóóhi.” Áhdújucohjáa dítye péene dííbyema.

⁸ Áané íjjuúnúvúhhjáa díitye wákimyeí múnáa tehmeébeke neébe: “Áyu ílluréjuco wákimyeí múnáake dááhívétsómeke dahdo. Nihñérené úcáávemedítýú ú áhdótujkénúhi. Áané boonétúí ú áhdóó tujkénúne úcáávemeke.” ⁹ Áhdújucohjáa díbye eeneé ávyétá nihñéjteré cuuvé pañe úcáávemedítýú áhdótujkénúne tsáapiítsáké 10-haamívá díibye tépallí múnáajpi néhdunéjuco. ¹⁰ Aanéhjáa díitye eeneé tujkénú cúúveneturé úcaavémé ííténe íjtsámeí díbye áhdóíñé éhníñevu pájcoojíre dítye wákimyeíñéllihye. Áronáacáhhjáa díityéké téhdunéré 10-haamívá áhdóobe. ¹¹ Aanéhjáa múhdurá díityéké pájtyénéllii tépallí múnáajpidítýú líhcyámeímye. ¹² Áamedítýúhhjáa tsaapi néé dííbyeke: “Aca muhdú íhvane aatye ícyoocárené cuuvé pañe úcáávemeke ú áhdó íñe muha cójihajchótá állócohíváneri mewákimyeímyeke u áhdodúnere.” ¹³ Áanéllihyéhhjáa neebe dííbyeke: “Muúbej, ¿acáne tsá o nééte téhdune 10-haamívá ámúhakye o áhdóíñé tsájcoojí wákiméi? Áánerá tsáháturo ímityúné ámúhakye o dáríívetúne. ¹⁴ Áhdícyane wa eene uke o áhdone dékéévéne dípyej. Muurá ihdyu ó ímillé áyanéwu wákimyeíyómema

tsahdúnéhjírè o áhdone pámeekére. ¹⁵ ¿Aca tsá u wáájácutú o ímillédú o áhdóiyóné tadsíídsidívu? Anéjíva oke ú nééiyá múhdurá o dáriivéne. Áhdure tsá u nómutáávátýuró pámeemáyé ímiáábé o íjcyáneri.” Ehdúhjáa neebe tépallí múnáajpi dííbyeke. ¹⁶ Ahdícýane íñe icyooca íyè íhtsutúmé íjcyane ítsúcunúmeíhijcyámé nihñéétsihvu ídátso waagóojte íjcyaaíhi. Ááné lliínevú íñe icyooca ídaatsómé ávyéjúúteéhi. Muurá mítyámeke táavyéjú wákímýeívu o újcúrómedítýú uhjéméré ímí teene úraavyémé ávyéjúúteéhi. Ehdúu Jetsóó úwaabó tsaapi íwákímýeí múnáama díityé wákímýeí ímbájhónetu.

Ídsíjiveíñé tsiíñe Jetsóó úúballéne
(Mc 10.32-34; Rc 18.31-34)

¹⁷ Átsihdyúu múúhaye 12-meva Jerotsaréevu dííbyema mepéénáa juuvávyú múúhake neébe:

—Mepéé íñe Jerotsaréevu.

¹⁸ Ácoomívú muurá Míamúnáájpidívúu o ípívyéévébedívú tsaapi llúúvájte ávyéjujtémá taúhbjáú uwaábojtéké óhdivu ékééévtsóóhi. Aame neé oke ídsíjívétsoíñe. ¹⁹ Áábeke muurá oke íhvétsoímýé jodíómú íjcyátúmé hójtsí pañévu. Aame óhdi íúúhívaténe oke imyéénúúbeke ílluréjuco wátýetyéhcuíñé páwachékevú o dsíjívéki. Ároobe tsiíñe ó bóhí 3 coojívatú. Ehdúu Jetsóó néé múúhake.

Jacóóbomútsj tsíju Jetsóoma íhjuváne
(Mc 10.35-45)

²⁰ Téjyúu Tsebedéó taaba Jetsóó éllevu itsááne íllímutsi Jacóóboo, Jóááá, íjcyamútsi múúhama íjcyámútsikye ípíúváne dííbyé lliínevú mímóuuvé píáábó ítýáúmeíki. ²¹ Áálekée neébe:

—¿Íínetú uke o píaabóné ú ímilléhi?

Áánéllíihyée neéle:

—Ó ímillé íjtyetsi hájchíwumútsi úúma páñétúétsihyi íjcyane díavyéjuri u íjcyácoóca.

²² Áronáacáa neebe díílleke:

—Ávyeta tsá u wáájácutú íñá u táúmeíñe. Ehdúu díílleke íñétsihdyu díityétsikye neébe:

—¿Aca ámuhtsi ávyetá íhnáhó méícúbáhrámeíyá muhdú o ícúbáhrámeídyu?

Áánéllíihyée neemútsi:

—Éée, muhtsi méícúbáhrámeíyáhi.

²³ Áánéllíihyée neebe díityétsikye:

—Ímiáánénde ámuhtsi méícúbáhrámeíhi. Áronáa íhdyu páñétúétsihyi táavyéjuri o íjcyácooca tsá oore ámuhtsikye táúniúvú o pícyóóítyuróne. Muurá íhdyu Lihíyóré pícyóó caatyéké íwábyújtsomeke.

²⁴ Ehdúu Jetsóoma dítyétsi íhjuváne múúhake díityétsi nahbéjté 10-meva muha mejcyámeke tsári pajtyéhi. ²⁵ Áronáacáa múúhake ípíúváne neébe:

—Ámuha muurá méwajácú íñe íñújiri íjcyané ávyéjujte pamévaré íhtsutúmé íjcyane ímilléne. ²⁶⁻²⁷ Áánetu íhdyu íñe ámuha tsúúca tahñéjté mejcyame tsá múu tehdu nééttune. Ámúhadítýú tsaapi íboohówaabe íjcyane ímilleebe múu íñahbéjteke íícuvé íñe muhdú Míamúnáájpidívú o ípívyééveebe o méénuhíjcyádu. ²⁸ Tsáháa muurá o tsáatu íhtsútuube ávyéjuube o íjcyáábeké míamúnáa oke íícúveki. Muurájháa íhdyu o tsáa díityéké o píaabódú íjcyaaabe díitye wájuryu o dsíjive teene cáhcujtsómé ípájtyetéki.

Hállúvátúmútsikye Jetsóó ímjpyetétsóne
(Mc 10.46-52; Rc 18.35-43)

²⁹ Aamée Jericóotu muha mepéémeke mítyane míamúnáa úraavyéhi. ³⁰ Ájyúu hállúvátúmútsi juuvá únuri ácuúcumúhíjcyamútsi tétsihdyu Jetsóoma muha mepájtyene íwáájácúne kéévánécoba néé dííbyeke:

—íÁvyéjuúbej, Dabíiúvúj tsíménémúhaabe u íjcyáabej, múhtsidi íhdyu óvjyucó dídaatsóvel!

³¹ Ehdúu dítyétsi néénéllíi tétsii íjcyame uhbá cúúvéhulléré dítyétsi íjcyaki. Árónerí íícúvétumútsi éhniífnevúré tsiíñe nééhi:

—íÁvyéjuúbej, Dabíiúvúj tsíménémúhaabe u íjcyáabej, múhtsidi íhdyu óvjyucó dídaatsóvel!

³² Áánéllíihyée Jetsóó íjyócuúvéne néé díityétsikye:

—¿Íñá ámuhtsi méimílléhi?

³³ Áánéllíihyée neemútsi:

—Ávyéjuúbej, muhtsi méimíllé mahálluváne.

³⁴ Ehdúu dityétsí neénéllii mítyane ídáátsóveebe diityétsidi. Áanemáa diityétsikye íhyálluúúné díbye dócárájcónetu tsaimíyé ítéjúcoomútsi. Aamútsí díbyekéréjúco úraavyéne.

21

Jerotsarée pañevú Jetsóó úcaavéne
(Mc 11.1-11; Rc 19.28-40; Ja 12.12-19)

¹ Aamée muha méwajtsí Jerotsarée píihíríyējuco Bepajée cóomí únuri Oríivo bájú íjcyátsihvu. Átsihdyúu Jetsóó wallóo mútyétsikye múúhadítýu técoomívu. ² Áamútsikyeé neébe: —Écoomi ípíihíré cóómityu óoma méujcúté íayáne íjú illíma íjcyaaabe dóhjinúmeíbye. Áábeke metsíñaayóne métsívaco. ³ Aane tsaate ámútsikye ‘ívémútsikye ámuhtsi métsíñaayó’ néhajchíí méneéco: “Ávyéjuubéne múhtsikye neénéllíihye. Ícúiyévané ihdyu óómíchóíbye.” Ehdúu neebe diityétsikye.

⁴ Ehdúu pajtyéné Píivyéébe íhjúu uubálle múnáajpíhjáa illu néhdújuco:

⁵ Tsióo cóomí múnáake mene: “Ámúha éllevu ámúhá avyéjuube tsaá ídaatsóné íayáne íjú hájchí hallúri.”

Ehdúhjáa neebe Píivyéébe íhjúu uubálle múnáajpi.

⁶ Aamútsí tsúuca újcujé díbye íayáne íjjuke illíma Jetsóó néhdújuco. ⁷ Áábé hallúu wájyamúúnetu muha méíhboné hallúvú íñeríivyéne péjúcoóbe. ⁸ Ájyúu mítyane míamúnaa íjcyame íhbó íwajyamuunévú juúva. Tsaatée wájyaúúnevu íhbóhi. ⁹ Aamée díbyema péé tsuullerí íjcyamee, ídyéjuri íjcyamee, ehdu. Aamée wáñécóhíjcyá:

—Íñóóooj, máávyéjútso áanu Dabíúvúj tsiiménémúháábeke! ¡Máimijyu díbye Píivyéébe mémeri tsáanéj! ¡Ñóóooj, máávyéjútso caame íjcyaaabe Píivyéébeke! Ehdúu iwáñéjcone nehíjcyáme.

¹⁰ Aabée Jerotsaréevu úcáavéneri pámeere técoomí múnáa íbóribaaavémé néehí:

—¿Múamí tsáma aatyej?

¹¹ Áanéllíihyé tsaate néehí:

—Áánerá aabye Jetsóó Píivyéébe íhjúu uubálle múnáajpi Gariréa íiñújiri íjcyacóomí Nat-sarée múnáajpi.

Duurúvájá pañétú náhíhe múnáake Jetsóó bóayóne
(Mc 11.15-19; Rc 19.45-48; Ja 2.13-22)

¹² Áané boonétúu duurúvájá pañevú náhíhénújcatsímyeke téjá pañétú boayoóbe. Wájójcoobée dsíidsike cápáyócohíjcyámé metsáwáane. Áhdurée íjúúumuke náhíhénuhíjcyámé acúúvéihcyúné wájójcoóbe. ¹³ Áanemáa neebe diityéke:

—Muurá Píivyéébe waajácúháamítu nééneé: “Íja tahjya téjéj líliínévú míamúnaa óoma íhjúúvahíjcyájyá.” Aaja ¿íveekí ámuha naní múnáa jaríyējuco medíllone?

¹⁴ Ájyúu téjéj pañe hállúvátúméhjima ímí úllehíjcyátúméhjí íjcyame díbyeke píáábó táúmeímyeke ímíjpyetésoóbe. ¹⁵ Ehdúu téjyú méénuube méénúrátyúronéhjí. Ájyúu tsiime wáñécóhíjcyá: “¡Ñóóooj! Átsihdyúu nehíjcyáme: ¡Máávyéjútso aadi Dabíúvúj tsiiménémúháábeke!” Aanée llúúvájte avyéjútémá taúhbájú uwáábojte tsarí íjtsúacunúne Jetsóoke néehí:

—¿A ú lleebe eene aatye nehíjcyánej? ¹⁶ Áanéllíihyé Jetsóó néé diityéke:

—Éé. ¿Aca tsá mújyú ámuha meéévetú Píivyéébe waajácúháamí téénetu íhjuváne? Íllu muurá nééneé:

Pámeere díbyeke duurúvahíjcyá tsiime ñohñóríyéi íjcyárótsíwuújimájuco.

¹⁷ Ehdúu Jetsóó diityéké neéné boonétú muha mepéé Jerotsaréetu Betáániávurējuco. Áhullée tépejco muha mécuwáhi.

Higyéerahe Jetsóó pítyuútsóne
(Mc 11.12-14, 20-26)

¹⁸ Áané tsitsíivevúu cúúvénéturé muha tsiíne Jerotsaréevu meóomíñaá Jetsóó ajoyábáavatéhi. ¹⁹ Aabée juuvá únútu íjcyahé higyéerahe úújéjerá ‘néévahéubáhaja’ íñéenema. Áronáacaá tsá the neévatúne. Áanéllíihyé íllurējuco díbye teehe pítyúútsóbe nééneé:

—Níhñécunu íllurējuco u chéméihye ¿íveekí tsá u neévatúne?

Ehdúu díbye neénemáyé tsúuca íjtoíñu. ²⁰ Ááneríi muha meúllévenúne menéé díbyeke:

—¿Aca muhdú eene eehe higyéerahe peecúteré tsúuca cheméhi?

²¹ Áanéllíihyé neebe múúhake:

—Muurá ímiáané ímíñeúvú ámuha mecáhcútsoca tsá apááñéré íñe hígyéerahe o chémeátsóneméné ámuha meméénútyuróne. Téhdure muurá ámuha menéjuri tsane cámehbáú íñeyá móááj pñévu. ²² Ahdicyane muurá páneere íñá Pívyéébeke ámuha metáúmeíñe ámúhake ájcuíbye ímiááneturé ámuha ímí mecáhcútsóhahjíjy.

Jetsóó íhtsútu

(Mc 11.27-33; Rc 20.1-8)

²³ Átsihdyú idyé tsiñe duurúvájá pañévu díbye úwáábónáa pañétújte llúúvájte avyéjútémá túvejtsojte díbye éllevu ítsááne néehí:

—¿Aca múúbé íhtsúturí u íjcyaae eene ehdu nénehji ú méénuhíjcyáhi?

²⁴⁻²⁵ Áánéllíhyéhjáa neebe díityéke:

Áhdure ¿acáa múha nééjuri Jóaa tsótsóhíjcyá cáhcútsómeke? ¿A Pívyéébeé, mityá míamúnaáree nééjuri tééne wákímyeí méénuhíjcyaaábej? Áyu cána oke máañújcyj. Ámuha oke maañújcyahjchíí botsíi ámúhake ó neé múúbé íhtsúturí ténehji o méénuhíjcyáne. Áánéllíhyée tsamééré néjcatsíhi:

—Muurá ‘Pívyéébeé nééjuri tsótsóhíjcyaaábe’ menéhajchíí meke nééíyoobe: “¿Áábekéráhhjáa íveekí tsá ámuha mecáhcútsótúne?” ²⁶ Áánetu ‘míamúnaáree nééjuri’ menéhajchíí meke díitye míamúnaa tééne hallútu méénuíyáhi. Muurá pamévaré cáhcujtsó ímiáánéjucóo Pívyéébeé íhgyú uubáalle múnájpi díibye Jóáávu íjcyane. ²⁷ Ehdúu íñéjcatsíñeri íñúhnévéne íllure nééme díibyeke:

—Maáhuú, tsá muha mewáájácutúne.

Áánéllíhyée neebe díityéke:

—Aanéjíva idyé ámúhake ó neé múúbé íhtsúturí o méénuhíjcyáne.

Tsáápi hájchímútsidítú íjcyáne uwááboju

²⁸ Átsihdyú tsiñe Jetsóó díityéke néehí:

—¿Muhú ámuha méjtsúcnú tsiñe ámúhake o úúbáalleñe? Tsaapíhjáa íllímútsidítú ímiáábeke néehí: “Líhij, cána íhyajchíí méúmihe wákímyeítyej.” ²⁹ Áronáacáhhjáa neebe: “Tsá o ímíletúne.” Áronemáhhjáa bóónetu wákímyeítyeébe. ³⁰ Átsihdyúhhjáa bóneébeke neebe téhdure. Áánéllíhyéhjáa neebe: “Juúuj Líhij, tehdújucó. Óví ó wákímyeítyéhi.” Áronáacáhhjáa tsá díbye wákímyeítyetúne. ³¹ Aanée ¿caabyé díityétsidítú cáhcujtsó cááníkyeé? Áánéllíhyée nééme díibyeke:

—Tujkénúejpíhgyáa cáhcujtsóhi.

Átsihvúu neebe díityéke:

—Ímiááneturé ámúhake o neé muurá múhdurá ícyahíjcyáne walléémuma méíñíjyí avyéjúúbé wáabyuta dsíídsike áhdótsóhíjcyámé ímityúme íjcyarómé ímjpyéteé ámúhájtane Pívyéébeé avyéjútéréjucó íjcyaki. ³² Muuráhhjáa tsótsó múnájpi Jóaa ámúhake úwáábohíjcyará ímityúne ámuha meícyahíjcyáne meíhvéjtsóne Pívyéébeé icyánejcúvuréjucó ámuha meíbúwááveroki. Áronáacáa tsá ámuha mecáhcútsóhíjcyatú díibyeke. Áánetúu ihdy muurá díitye ímiáané ímityúme íjcyarómé díibye úwáábó icyáhcútsóne ímjpyetéhi. Áánáacáa ¿muhú íveekí tsá ámuha teene melléébójucoorómé meímjpyetétúne?

Úmíhéhé me múnáa múhdurá dáíñvémeíñetu íjcyáne uwááboju

(Mc 12.1-12; Rc 20.9-19)

³³ Cáhawáá mélleebúcuu tsiñe ámúhake o úúballéne: Tsaapíhgyáa íúmihe óova íbájtsoné mijcónúhi. Áánemáhhjáa tsátsii ímibájchoobe tééne néévá dótsúhcúmeítsíi. Áhduréhjáa jáhwu méénuube cáámé cónhauvú tééj pañétú tépalli téhmémeíjya. Ápallívúhhjáa tsaatéke ítyéhmétsóne aahívetéébe tsiñe íñíjy. ³⁴ Aabéhjáa tsúuca tene néévane iwáájácutúsihvu wallóo ínúu múnáake díityémá díitye iwáallóoro téénetu díibye éhne íjcyadúne. ³⁵ Áronáacáhhjáa íllure méénupejtsómé díityéke. Tsáápiikyéhjáa néwayúúnevu aamúme. Áánetúhhjáa tsíjpiikyé dsíjívetsóme. ³⁶ Ááné boonétúhhjáa idyé tsiñe wáalloobe pívamevákéjucó. Árómekéhhjáa idyé méénupejtsóme.

³⁷ Ááné nihñévréhjáa wáalloobe íllíkyeréjucó ‘íhya hájchíwu íjcyánéllí díibyeke avyéjúúlléyóme’ íñéénema. ³⁸ Áronáacáhhjáa díibyeke íájtyúmine néjcatsímye: “Aabye muurá íllíjyucó íñe cááníñúyóne. Áánéllí metsu díibyeke medsíjívétso mehnéréjucó tene íjcyaki.”

³⁹ Ahdújucóhhjáa íekéevébeke díitye tépallítú íwávu ítsájtyéne dsíjívetsóne.

⁴⁰ Ehdúu íúúballétsihdyu neebe díityéke:

—¿Aane íñe diibye úmihé aabáaabe itsáácooca muhdú meéenuú diityéké eenéé tépallívu díbye téhmetsoíñúme ímityúné dáríivémeímyeke?

⁴¹ Áanélliihyé neéemeé:

—Íhya ihdyu diityéké ídáatsóvétuubéré idsíjívetsóne tsíjtyekéréjuco téhmetsoíñé tépallívu bostsi teene bajtso kéémévécococa tsáneevu dílbyeke ájcuúmyeke.

⁴² Ehdúu ditye neéronáa neebe diityéke:

—¿Aca tsá ámuha mújyú meéévetú Píivyéébe waajácúháami? Muurá tsátsihdyu neéeneé:

Tsaúpe neéewayu jááháñé wákimyéi múnaa íñéhmílléne wáágóouru pícyámei ímichi tééutu jaa éjkéiu. Muurá ihdyu Píivyéébere ehdu meenuú tehdújuco.

Ehdu muurá Píivyéébe waajácúháamitu neéeneé. ⁴³ Aane ámuhákye o neé Píivyéébe avyéjú ámuhá wáábyuta íjcyájúcootúne. Muurá ihdyu tsijtye ímí óoma íjcyámé wáábyutáréjuco teéne.

⁴⁴ Muurá teeu neéewayúdu o neébedityú íjcyáné uwaáboju cáhcútsotúme mújtaahi. Áamedivú muurá o cáyobáavatécococa ílluréjuco ditye wágoóoveíñe.

⁴⁵ Ehdúu Jetsóó tsíemenéhjitu úwaabóné llúuvájté avyéjújtemá paritséomú waajácújucoó diityéké díbye lléboobóné. ⁴⁶ Áanélliihyé ímílléromé dílbyeke iwáágoóné tétsihdyu. Áronáacáa nuhnévéme Píivyéébe ihjyú uubálle múnáajpi díbye íjcyane míamúnaa néhíjcyáneri íllityénema.

22

*Táábávajcátsí wañéhjitu íjcyáné uwááboju
(Rc 14.15-24)*

¹ Áhduré tsiíñe Jetsóó úbállé muhdú Píivyéébe íavyéjú pámeemáyé ímíbájchoíñe.

² Neebépeé:

—Tsáne avyéjuubéhjáa ílli táábáváné wañéhjivu míñutsó mítyane míamúnáake. ³ Áame éllévuhjáa wáallobe ínúnu múnáake ditye íñéete ditye itsájúcoóki. Aaméhjáa úbálléterónáa tsá ditye ímíllétú itsááneé. ⁴ Áanélliihyéhjáa tsíjtyeke tsiíñe iwállóomeke neébe: “Méneete táuubámyeke ditye itsáane íñe ocájmú tutácóóné idyóóvaki.” ⁵ Ahdújucóhjáa ípyéene ditye úbálléronáa idyé tsá ditye ímíllétú itsááneé. Ícúvetúméhjáa íwákimyéháñevúré péecunúhi. Tsaatéhjáa péé ímíhínevu. Tsíjtyéhjáa péé náhjihévu. ⁶ Áánetúhjáa tsíjtye íllure diityédi ícúbáhrámeke dsíjívetsóhi. ⁷ Aaméhjáa ílluréjuco díbye avyéjúúbeke mítyane cáyobáavatécóne. Áanélliihyéhjáa itsodáhómuke táuhbaabe ditye diityéké idsíjívetsóne diityé cóomí icyátsuhjáacoki. ⁸ Áané boonéhjáa idyé tsíjtye ínúnu múnáake neébe: “Tsuúca íñe hájchíwu táábáváné wañéhji májchoháñé meénuúmeíjyúcoorá téenevu tsáameke memájchótsóiyóne. Ávyeta ímíllétyúmekéhjáa o míñutsójucoorómé íñe tsá tsáatu meéllévu. Árone ihdyu óvi tehdújuco tsá ditye tsáátune, ímiáámejji tsááiyáhi. ⁹ Ahdícyane cána étsíhíjívú mepéene ámuha maajtyúmidúmeke méuubállé ditye itsáákíi.” ¹⁰ Ahdújucóhjáa ditye pahúllévávú ípyéene pámeekéré íajtyúmidúmeke míñutsóné ímityúroméhjimáye. Aaméhjáa tsúuca tsáame teeja wahpéhi.

¹¹ Áame éllévuhjáa diibye avyéjuube ípyéene ájtyumí tsaapi íhdcýájamáyé íwajyámuma diityéj píne íjcyáabeke. ¹² Áábekéhjáa neébe: “Muúbej, ¿acáne íveekí íñe áterééjamáyé u tsáa béhjávu úcáávéne tsáatuúbe?” Ehdúhjáa avyéjuube dílbyeke neéneéllii tsá díbye íiná neétune. ¹³ Áábedityúhjáa ínúnu múnáake neébe: “Áánúke íjtyuhháacyuma íhyójtscu mechíjchúne áachivu peete íjcyátúhullévú mépicyóhje téhulle díbye ityáá íhwañe íñhdónema.” ¹⁴ Ehdú neéene muurá íñe ímiáané páme wáábyutáréjucooro Píivyéébe avyéjú íjcyáronévú uhjéméré úcááveéhi.

*Íñújí avyéjúúbe wáábyuta dsíidsike ditye áhdotsóne
(Mc 12.13-17; Rc 20.20-26)*

¹⁵ Ehdúu Jetsóó úwaabóné paritséomú itsáílléne pítyácójcátsi muhdú dílbyedívú íñéetsóíñe.

¹⁶ Áánemáhjáa Heróóde icyánéjctujtemá tsaatéke íhdyu wallóómé dílbye éllévu ditye íñéete muhdúhjáa dílbyedityú íptyácójcátsíñe. Aaméé itsáane dílbyeke neéehí:

—Ávyéjuubej, muha méwaajácú ímiáábé u íjcyane állíútuúbe. Aabe muurá ú úwáábohíjcyá ímiáané keená Píivyéébe míamúnáadívú tújkevéélejjító tsíjtye múhdurá úhdivu íjtsúcunúroneri ícúvétuubére. Árómeke muurá pámeekéré tsaahdúré ú íjtsúcunú muhdú ditye íjcyane u túhúúllétúnéllíhye. ¹⁷ Aabe ihdyu cána múúhake díñe dícyánéjctuj: ¿A tehdújuco avyéjuube romáánomuube íjcyáábé wáábyuta dsíidsike ditye áhdótsohíjcyáné maáhdóiyónej, mítyá tsáhaáj?

¹⁸ Ehdúu íllure dílbyeke ímújtátsóro ditye díllone iwáájácúne neebe diityéke:

—Ávyeta mía bañú múnaa ámuha pánehjídú ímiáámeúvúdú mejjcyame çíveekí illure oke ámuha memújtátsóro mémávárijchóhi? ¹⁹ Áyu cána oke méuujeétsó dsíidsijívuj.

Ahdjúccóo ditye tsájívu úujetsóné dííbyeke. ²⁰ Áájítú húmi náávee, memee, jcyane ííténe neebe diityéke:

—çAca múhúmi náávé eéne? Áhdure çmumémé eene tééjitu.

²¹ Áánélliihyéee néeme dííbyeke:

—Tséétsá húmi nááve. Áábe méméré íñe tééjitu.

Áánélliihyéee neebe diityéke:

—Ané wa ihdyu diibye Tséétsáke mááhdohjicyá dííbye éhnejuco íjcyanévu. Áánetu ihdyu Píivyéébeke máácuhiçyá dííbyé wáabyuta íjcyanévu.

²² Ehdúu Jetsóó diityéké néeneri íülléventúne ílluréjuco ditye péene tétsihdyu.

Dsijivémé muhdú tsiíne bóhiine tsaate díllone

(Mc 12.18-27; Rc 20.27-40)

²³ Ááné boonéee téjcoojíré tsadotséomú tsáá dííbye éllevu medsjíivémé tsiíne mebohíine cáhcújtsotúme.

²⁴ Aaméee néé dííbyeke:

—Ávyéjuubej, Moitséeúvúhjáa muurá néé tsaapi méwadávíu tsiímávátuube dsíjívéhajçhíí íñahbérejuco díllleke táábávaíñé dííbyeréjuco itsiímáva díllledívú íñahbeúvúu tsiímáváiýone.

²⁵ Aanéee íjcyámé múuhadítyú 7-meva tsané nahbému. Áámé amíaabéee ítyáábávároléjítane dsíjívé tehdu tsiímávátuubére. Áállekéee bóneebéréjuco táábaváne. ²⁶ Ároobéee idyé dsíjívé téhdure tsiímávátuube dílléjítane. Aanéee ehdu pámeere 7-meva tsaapíllekéere táábavarómé dsíjívé dílléjítane. ²⁷ Aanéee nihñévúré dílléréjuco dsíjívéne. ²⁸ Aane cána múúhakee díñe çcáábyé taabá ímichi dílle íjcyaiñé tsiíne ditye bóhiicooca?

²⁹ Áánélliihyéee neebe diityéke:

—Íllure ámuha memújtá Píivyéébe íhtsútuube íjcyáábé waajácúháámitu tene úwaabóné ámuha mewáájácútúnélliihye. ³⁰ Muurá dsíjívémé tsiíne bóhiíju páneere cápáyóóveé tsíhdyuréjuco. Tsáhájucó muurá míamúnaa táábávácatsiityúne. Muurá pámeere téjiju íjcyáá níjkyéji múnaaduréjuco. ³¹ çAca tsá ámuha meéévehjicyatú Píivyéébe waajácúháámi? Muurá téhaamítú nééneé: ³² “Aavaráaa, Itsáaa, Jacóóboo, íjcyámé Píivyéébe ó íjcyáhi.” Ehdú muurá Píivyéébe néénetu méwaajácú ditye íjcyane. Muurá ditye íjcyátuca tsá díbye nééítyuró diitye Píivyéébe íjcyane.

³³ Ehdúu Jetsóó diityéké néeneri ulléventúmé muhdú dííbyé tujkéveeju íjcyáneri.

Ímichi páñétúejúúcu taúhbajúúcu

(Mc 12.28-34)

³⁴ Aanéee paritséomú iwáájácúne íyýéjuco píhcyaaavéné dííbyedívu. ³⁵⁻³⁶ Áamedítyúu tsaapi taúhbajú uwááboobe Jetsóoke ímújtátsóro néehíi:

—Ávyéjuubej, çaca teene Píivyéébe taúhbajúúnetu keená ímichi páñétúene?

³⁷ Áánélliihyéee neebe:

—“Múu wajyú Dípiivyéébe Díavyéjuube íjcyáábeke ávyeta díííbúutúré páneere muhdú u íjcyáneri dííjtsaméyi.” ³⁸ Eene muurá ímichi páñétúene Píivyéébe taúhbajúúnetu. ³⁹ Áánetu tsiíne néehíi: “Pamévakeré múu wajyú muhdú u wájjúmeídyu.” ⁴⁰ Éneecu ímichi páñétúenéeú Píivyéébe Moitséeúvuj tééveri pícyóóné taúhbajúúnetu. Áneecu néhdu mejjcyáhajçhíí tsúuca méijjcyá dííbyé íhjúu uubálle múnaápe úwáábohíjcyádu. Ehdúu Jetsóó néé dííbyeke.

Muubá Críjto íjcyane

(Mc 12.35-37; Rc 20.41-44)

⁴¹⁻⁴² Aaméee diitye paritséomú píéétúmeke tsiíne neébe:

—çAca mújtsiménémúhaabé Críjto íjcyáiyóné ámuha méijjtsúcunúhi?

Áánélliihyéee néemeé:

—Dabíiúvúj tsiiménémúhaabéyo muurá dííbye.

⁴³ Áánélliihyéee neebe:

—çAanéee idyé muhdú íívane diibye Dabíiúvú íjtsiménémúhaabe íjcyáíbyeke dílló íavyéjúubedi? Muuráhjáa ihdyu Píivyéébe Apíichóré dííbyeke tükévéjtsóneri neebe dííbyedítyu: ⁴⁴ Ávyéjuubéee néé Táavyéjúubeke: “Cána táúniúvúu diicya dímunáake o táhjáné hajçhóta.”

⁴⁵ Ehdúu muurá Dabíiúvú néé Críjtodítýú íavyéjuube díbye íjcyane. Aane muhdú íjcyáíyoobe díbyetúvúj tsiiménémúhaábe.

⁴⁶ Ehdúu Jetsóó diityéké nééne íañújcútúnélli tsáhájucu tsiíne ditye díllójucootúne.

23

Paritséómuma taúhbájú uwáábojtéké Jetsóó núcójpívetsóne

(Mc 12.38-40; Rc 11.37-54; 20.45-47)

¹ Ájyúu idyé pámeere tétsii muha mejcyámeke Jetsóó néehíi: ² —Muurá taúhbájú uwáábojtémá paritséómú íjtsúcunúmei Píivýéébé Moitséetúvuj téeveri méénúné taúhbájú uwáábojte íjcyane. ³ Ímiáánéhde tehdújucu ditye úwáábohíjcyáne. Aane melléébone mécahcújtso. Áronáa ihdyu eene múhduhírá ditye ícyahíjcyánetu tsá múu ívatúne. Muurá ímí úwaabójucooromé tsá tehdú íjcyatúne. ⁴ Aame míamúnáama tsiínehíj taúhbájúúné ípívyétsohíjcyá diitye pañetu íjcyaromé teene úráavyénejíiva awáá muhdú ditye úráavyeki. ⁵ Muurá páneere íiná imyéenune méénuhíjcyámé míamúnáa diityéké ímitýájtsokiye. Aame muurá eene Píivýéébé ihjyu icyáátúnúné waajácúhaamínevu pícyámehíjcyá íñéjuwáánetu íumicóónetu. Áhdure eene tsíjtyé wajyámúúné ehniíñevu íwajyámúúné icyáméjtsójácobájivu úcámehíjcyáme. ⁶ Aame muurá wañéhjíné pañe imíllé íboohówátsihjívuré imájchone. Áhdure píhcyáávejááné pañe íjcyácooca imíllémé ímítstíjívuré íacuuvéne. ⁷ Téhdure imíllémé míamúnáa diityéké íavyéjuúlléne patsíhjívávuré uwáábojtédí díllone.

⁸ Áánetu ámuha tahñéjté mejcyame tsá múu tehdú neétune. Tsá múu íjyácutúnú míamúnáa ámúhake uwáábojtédí díllóyóneri. Muurá ámuha tsahdúré tsané nahbémú mejcyame uwááboobe apáábyéré oo Críjtoó. ⁹ Ahdícyane tsá ámuha múúbaké mecááníváitýú íñújiri. Muurá níjkyéjiri íjcyabe apáábyéré ámúháj Caáni. ¹⁰ Áhdure tsá múu díllótsámeitýú ávyéjytédi. Muurá oo apáábyéré ámúhá avyéjuube. ¹¹ Muurá ihdyu tsíjtyeke ícuvémé ímiááné íjcyá íhtsutúmé íboohówajte. ¹² Aame idáátsómehíjívú tsaíbuwáaré íjcyame ávyéjútéehi. Áánetu íiye íhtsutúmé ávyéjute íjcyane némeíhíjcyámé íllure núcójpívétsáméíli.

¹³ Aane máidáátsoju ámúhake tene pájtyeíñé bañú múnaa pánehíjídú ímiáámevúvúdú ámuha taúhbájú uwáábojtémá paritséómú mejcyámeke. Muurá níjkyéjiri íjcyabe Píivýéébé avyéjute íjcyáíyómeke íllure ámuha mémávárichohíjcyá múhdurá ténejcu ámuha meúráávyenéllíhýe. Áánéllii tsá ámuha díbyé avyéjute mejcyáitúne. ¹⁴ Ááneréi íjcyáíyónáa jíveekí ámuha píibájuyute walléémudítýú médotuhíjcyá ihjyáháñe? Ááne ehdu ámuha meméénuhíjcyánéhjí núcójpí ulléjijtóné úníúúnevu ámuha mejcyáne Píivýéébema cááménécobájívú méihjývuhíjcyá wáájácúratúne. Ehdú ámuha medáíívémehíjcyáne déjýcútu muurá ávyetá íhnáó ámuha méícúbáhráméíli.

¹⁵ Téhdure íveekí ámuha pahúllévá múnáake úwááboméré mépehíjcyá ámúhá uwááboju múhdurá nééne ditye úráavyeki. Muurá ímítýumeke ehniíñevúré ámuha méttátávátsohíjcyá múhdurá meúwáábóneri. Áánéllii diityé hallúrí ápíchó cúújwá pañévú ditye wágóóoveíñé ímichi ámúhá lílíñé íjcyane.

¹⁶ Máidáátsoju ámuha ehne múúne hállúvatúmé tsiéllévu tsátyéjcatsíyódú menéeme tsá mewáájácúmeitýú muhdú Píivýéébeke meúráávyéiyóne. Aame ámuha ménéhíjcyá duurúvája mémerívá tsane ámuha meméénúíñé menéerone ámuha meméénúturóné muhdú neétune. Áánetúvá ihdyu tééja pañéne óorótu méénúmeíñé mémeri tsane ámuha meméénúíñé menéerone ámuha meméénúúhájchíí ímítýúné ámúhá hallúrí íjcyane ámuha ménéhíjcyáhi. ¹⁷ Aame ímiááné ámuha méjcyá ehne múúne hállúvatúmé íjcyadu wáájácúmeitýume. ¿Aca keená ímichi máavyéjúúlléiyáhi? ¿A teene tééja pañéne óorótu méénúmeíñéhjij, mityá teeja duurúvája ímichi tééja tájpi pañénehjij íjcyajaj? ¹⁸ Áhdure ámuha ménéhíjcyá Píivýéébé ícúvé covájtsómeíñé wáiji mémerívá tsane ámuha meméénúíñé menéerone ámuha meméénúturóné muhdú neétune. Áánetúvá ihdyu díbyé ícúve mémeri ámuha tsane meméénúíñé menéerone ámuha meméénúúhájchíí ímítýúné ámúhá hallúrí íjcyane ámuha ménéhíjcyáhi. ¹⁹ Aame ímiááné ámuha méjcyá ehne múúne hállúvatúmé íjcyadu wáájácúmeitýume. ¿Aca keená ímichi máavyéjúúlléiyáhi? ¿A teene Píivýéébé ícúve, mityá teene wáiji ímichi téjijí hallúvú tene covátsómeíhíjcyájij? ²⁰ Muurá téjijí mémeri tsane imyéénuíñé tsaate nééne dómajcó páneeréjucu múhduná téjijéne íjcyánéhjimájucu. ²¹ Áhdure idyé duurúvája mémeri tsane imyéénuíñé ditye nééne dómajcó páneeréjucu tééjéene íjcyanéhjí Píivýéébe mémemájucu ímichi díbyé wáabyuta tene íjcyánéllíhýe. ²² Áhdure níjkyéji mémeri tsane imyéénuíñé ditye nééne dómajcó Píivýéébekejucu díbyé avyéjú tene íjcyánéllíhýe.

²³ ¡Ahdícane máidáátsoju ámuhakye tene pájtyeíñej! Muurá tehdújuco ámuha Píivyéébeke meícúveróné ámuha bájtsori. Áronáa ámuha mécoévahíjyá teenéjuco awáa taúhábajutu pañétúetsíi íjcyane Píivyéébeke ámuha meúráávvyéne tsaímíyé mejjcyame tsíjtyeke mepiáábóiyóne. Ehdú ámuha tsanéhíjyúco meméénúiyóné tsá meméénuhíjcyatúne. ²⁴ Aame muurá ámuha éhne múúne hállúvatúmé tsíellevu tsátyéjcatsiyódu wáájácúmeityúme. Muurá éteébáwu íjcyáróóbeke ámuha ádo pañétú ámuha mewáágoómé ¿iveekí caméelloke wáágóótúmé díibemáyé ámuha máádohíjcyáhi?

²⁵ ¡Máidáátsoju ámuhakye tene pájtyeíñej! Muurá ámuhá lliiyíhllóné, ámuhá bohtámú, ámuha ménítyuhíjcyará imíwu. Áronáa ténéhí pañévu ámuha mepícyohíjcyá imityúné naníyí ámuha meúcuhíjcyanéhji. ²⁶ Aame ámuha imiááné hállúvatúmé íjcyadu menéeme tujkenú méimibáávvyé ámuhá íbuwááné íjtsaméi imiáámeréjuco ámuha mejjcyane ámuháditý íbóhówaúcunúki.

²⁷ ¡Áronáa ihdyu máidáátsoju ámuhakye tene pájtyeíñej! Muurá ámuha pánehjídú imiáámédú éhne múúne níjkyéné pañe nehíwu néérone pánehjídú hállu imíwu meítédu. ²⁸ Ehdú ámuha meícyahíjcyá míamúnáama pánehjídú imiáámeúvúdu tsanééré imityúné íjtsaméi ámuhá pañe íjcyame.

²⁹ ¡Áameke ámuhakye máidáátsoju tene pájtyeíñej! Iveekí ámuha éjjuúvúu ditye dsíjívétsohíjcyámé Píivyéébé ihjyú uubálle múnáaúvú níjkyéné meícyáávétsohíjcyá imiáámeváa díityéúvú íjcyánéllíihye. ³⁰ Áane ámuha ménehíjcyáhi: “Éjjuúvúu méihde múnáaúvú íjcyáijyu mejjcyaca muurá tsá medsíjívétsoítjyuró Píivyéébé ihjyú uubálle múnáake.” ³¹ Ehdú ámuha menéeneri muurá ámuháyé meúúbállémei díityéúvukée dsíjívétsohíjcyámeúvúj tsíménémúhaabe ámuha mejjcyane. ³² Ahdícane wa ihdyu oke meméénú ámuha meimillédú ámuhá ihde múnáaúvúu méénuhíjcyádú díityédúré ámuha menéemeé.

³³ Ávyeta muurá ámuha ííñimiyémúeméjte. ¿Aca ámuha méjtsúcunú cújúwatu ámuha mepállójcóiyóne? ³⁴ Áánéllíi icyooca ó pícyóóroó ámuháma tsíjtyeke Píivyéébé ihjyú uwáábojte pane wáájácúmeke ámuhá uwáábojte íjcyáimyeke. Árómeke muurá ámuha meúráávvyehíjcyáá pátsárijcyoméré pacóómiváriye. Áamedítýu muurá tsaatéké ámuha mewátsihcyúu pihcyáávejááné pañévu. Áane tsááteke ámuha médsíjívétso páwachekevu mewátýyéhcúneri. ³⁵ Ehdú ámuha menéénéllíi ámuha páme hállúríyé teene éjjuúvúu imiá uwáábojtéké ditye dsíjívétsohíjcyanéhji. Muuráhjáa Abéé imiáábé íjcyáábeke íñahbére dsíjívetsóhi. Áané boonée tsíjtye Píivyéébé ihjyú uubálle múnáake ámuhá ihdeéjte dsíjívetsóhi. Átsihdyúu nihñéré dsíjívetsómé Berekiá hajchi Tsacariake duurúvájama Píivyéébé ícúvé covátsómehíjcyané wajji ráhoúcnútsihvu. ³⁶ Aane imiááné ámuhakye o nées ehdu éjju múnáaúvú dáíívémeihíjcyané muurá ámuhá hallúri íñe icyooca ámuha mejjcyámé hallúri.

*Jerotsarée múnáake Jetsóó kímoovéne
(Rc 13.34-35)*

³⁷ Ahdícane ámuhá Jerotsarée múnáaj, ¿iveekí ámuha méllíihyanúpétsohíjcyá Píivyéébé ihjyú uwáábojtéke? ¿iveekí ámuha díityéké néwayúúnevu mááámuhíjcyáhi? Muurá imílléroobe ámuhakye íjucune éhne múúne cáraca ítsíimeke íñhúwáacyú lliiñévu újcu. Áronáa ¿iveekí tsá ámuha meimíllehíjcyatúne? ³⁸ Áané déjúcotu muurá ámuha cóomí ápajyúréjuco íjcyaiñe. ³⁹ Ahdícane ámuhakye o nées téhdure oke ámuha maájtyumíjucóóityúné tsíiñe o tsáíñévujuco. Téjyu muurá ámuha oke maájtyúmíne méneéhi: “Maímijyu áanu Píivyéébe mémeri tsááneéj.”

24

*Duurúvaja wáágóóovéñé Jetsóó nééneé
(Mc 13.1-2; Rc 21.5-6)*

¹ Aabée Jetsóó duurúvájá pañétú muha mejjchívyénáa múúha tsúúlleríjyúco péébeke muha mepíuvá téjahji imíwu méénúmeíñe muha meíiteki. ² Aamée muha meítémeke neébe:

—¿A ámuha méíite imíwu duurúvaja méénúmeíñe? Muurá imiáánetúré ámuhakye o nées ehdu néeroja wácavyáhcámeíñe.

*Jetsóó tsáíñe ihde pájtyeíñehji
(Mc 13.3-23; Rc 21.7-24; 17.22-24)*

³ Átsihdyúu muha oríívó bajúvú mepétsihvu ácuúvéébeke áabánéwu muha menéehíi:

—Cána múúhake duubállé mújyú tene pájtyeíñé eene múúhake u néhíjyanéhji. ¿Aca ñínetú muha méwaajácuú íññuji níjkévañíneréjucu u tsááiñe píñhíjucóone?

⁴ Áanéllíihyée neebe múúhake:

—Éhdu néeme tsáma wajácútsi méjcyaco ámuha maállítsámeityu állíu múnáadívu. ⁵ Muurá o tsááiñe tsúuca píñhícooca íjcyaimyé mítyame óhdi díllómeímye. Aame nehíjcyaa díibyéjucu Críjto íjcyane. Aane mítyame cáhcújtsoó bañúháñe. ⁶ Áhdure íjcyaiñé méénucátsí pahúllévare. Áronáa méíllityédíñe. Muurá tsáhái téjyju o bóhówáávéityúne. Áronáa ihdyu ehdu nénehji tujkénú pájtyeéhi. ⁷ Muurá tsané íññuji múnáa méénucátsíí tsííñe íññuji múnáama. Ájyju íjcyaiñé ájyabáánema cheméháñe. Áhdure pahúllévare íññuji vááúméíhi. ⁸ Ehdu déjucóovéíñé ícúbáhaméí íññujiri.

⁹ Ájyju muurá ámuha tahñéjté mejcyané hallútú cáhcújtsotómé ámuhake ítsarílléne ámuhádi ícúbáhraáhi. Aame ámuhádytú tsaatéké dsíjívétsoóhi. ¹⁰ Ájyju muurá mítyame ámuhádytú oke cáhcújtsorómé tsáhájucu oke cáhcújtsóityúne. Aame ámuhake ítsarílléne ámuhádytú méénútsó tsíjtyeke. ¹¹ Áhdure idyé téjyju mítyame állíu múnáa díllóméí Píívyéébé ihjyú uubálle múnáadi. Áamedívu mítyame állítsáméíhi. ¹² Ehdu páhdúvare ímityúne íjcyánetu mítyame tsáhájucu wájyucatsíityúne. ¹³ Áánetu ehdu néerónéhji pañe Píívyéébeke íhvéjtsotómé tsaimíyé íjcyame ihdyu pájtyeétehi. ¹⁴ Muurá teene dííbyé avyéjucu íjcyané uwaáboju ímiáájú pámeekéréí íññujiri íjcyané míamúnáake waajácútsáméíhi. Ájyju ihdyu bótshi ó tsaá páneere ílluréjucu iníjkévaki.

¹⁵⁻¹⁶ Muurá duurúvájatu tsátsii ñíne ímityúne úújéityútsihvu tsane ímityúne úújeténé Píívyéébeke ávyéta tsaríyé pájtyeéhi. Ahdícyane teene ámuha maájyúmícooca méwáácunúco cámhbaúnevu Jodéa íññuji múnáa ámuha mejcyame. Ehdúu ímiááné tene pájtyeíñé muurá Daniére tsúucajátújucu néene Píívyéébé ihjyú uubálle múnájpi íjcyaa. Aane éevehíjcyamé íhya waajácújucóó íñá íjcyaiñe. ¹⁷ Ahdícyane téjyju áachi íjcyame íucaavéjucóhdi ímjicóhó pañévu tsíeméné újycuki. ¹⁸ Áhdure íumíhé pañe íjcyame íoomíjyúcohdí íhjyávu íwajyámu éllevu. ¹⁹ ¡Máidáátsoju tsáma tene pájtyeíñé téjyju walléémú éévájtema tsíjtye ñohñóríyéí ítsíméwuúmú íjcyámeke! ²⁰ Áanéllíi ihdyu Píívyéébeke méíhjyúvaco wáyeeévejcóójí ehdu tene ámuháma ípájtyétuki, áhdure tsúcohíváneri úúníjyáijyú níjyáháñe líiine ámuha mewáácunútuki. ²¹ Muurá téjyju íjcyaiñé ávyéta íhnáhó ícúbáhaméí íñe íññuji ípívyéévétsihdyu mújyú ícyahíjcyatúne. Áané boonétu ihdyu tsáhájucu mújyú tehdu néené ícúbáhaméí íjcyáityúne. ²² Aane muurá Píívyéébe oke wállóótuca pámeere dsíjívéiyáhi. Áanéllíi ícúu tsííñe oke wállóóibye íhñéjte wájyuri.

²³ Aane tsúuca tene píñhícooca íjcyaimyé tsaate íllure íállíñe ‘tsúuca Críjto tsájucóóhi’ nééimye. Áámeke tsáma wajácútsi mejcyáne mécáhcújtsodíñe. ²⁴ Muurá íjcyaimyé állíu múnáa íyee Críjtodi díllómeímye. Áhdure muurá díllómeímye Píívyéébé ihjyú uubálle múnáadi. Aame píívyééte méénuráítyúronéhjí imyéénune. Ááneri muurá mújtátsoímé míamúnáake Píívyéébedítyu. Tsáijyju múúne téhdure mújtátsoiyómé ímiááné dííbyeéjtéjucu íjcyarómeke. ²⁵ Aane íñe ámuhake ó úúballé íhdéjucu ehdu tene pájtyeíñé ámuha metéíbúwááveki. ²⁶ Ahdícyane tsaate ámuhake ‘éje, áádi éhllé Críjtoó’ néhajchíí mépehdí téhullévu. Áhdure dítye ámuhake ‘áádi éhjá pañe Críjtoó’ néhajchíí mécáhcújtsodí éhduhji dítye ámuhake néerone. ²⁷ Muurá ihdyu éhne múúne chíjchí ááméjucu níjkéniíñéwájucu róríhíjyácódu ámuhake ábájínéjucíñe Míamúnájpidívu o ípívyéévebe tsííñe o bóhówááveíñe. ²⁸ Áábedívu muurá óhdivu táuráávyé múnáa píhcyááveé éhne múúne tsíeméjpi dsíjívéébedívu áñumu píhcyaavédu.

Jetsóó tsáacooca pájtyeíñéhji

(Mc 13.24-37; Rc 21.25-33; 17.26-30, 34-36)

²⁹ Ehdu ícúbáhaméí pájtyéne boone cóójiejpi nuhba ílluréjucu áabatéíñe. Áhdure péjcoéjpi tsáhájucu ájchúityúne. Ájyju mícúru dójcoo cáámetu. Ehdu páneere íévéhóowari íhstúntunéhjí íjcyane mujtárama íjcyaa. ³⁰ Ájyju tsúuca Míamúnájpidívu o ípívyéévebe páneere táihstútu táavyéjuma ojtsó pañétú o bóhówááveéhi. Ááneri muurá oke cáhcújtsotómé íññujiri íjcyame íllíityéne taáhi. ³¹ Aabe téjyju níjkyéji múnáake ó táúhbaá dítye kéévánécoba íllíjchu írojrocó pámeere múhdumé íññujiri íjcyané míamúnáa tahñéjté óhdivu ípíhcyááveki.

³² Cáhawáá méjtsúcunu hígyéerahej. Muurá itsóúuvéne tsííñe tehe béhíjvánetu méwaajácú píjcyaba píñhíjucóone. ³³ Ahdu néene íñe ámuhake o nénehji pájtyénetu ámuha méwaajácú tsííñe o tsááiñe éévé tsúuca úújeténe. ³⁴ Muurá ímiááneturé ámuhake o néé ehdu nénehji

pájtjeíñe íñíe íñíújiri míamúnaa íjcyápíñáaaca. ³⁵ Muurá íñe íñíújima páneere íévéhóowari íjcyanéñjí wágóóóveehi. Áánetu íñe ámúhake yó néhíjcyané tsá mújyju wágóóóvéityúne.

³⁶ Áronáa ihdyu o tsááíñe éévé tsá múha wáájácutúne. Níjkyéji múnaa íjcyarómé tsá wáájácutúne. Téhdure páñetu Píívyéébé Hajchi o íjcyároobe tsá o wáájácutúne. Apáábyéré ihdyu Lihíyó waajácú mújyju tsiíñe oke iwáallooíñe.

³⁷ Muuráhjáa Noéé íjcyáíjyju íjcyané míamúnáake tene pájtjeduré pájtjeíñe Míamúnáájpidívúu o ípívyééveebe tsiíñe o tsááíñe. ³⁸ Muuráhjáa téjyju íjcyame íñíuji cáájávéíñe ihde 'íñéjuú' íñééne ícyahíjcyá ímíllédú wañéhjineri táábávajcátsiyi. Ehdúu ícyahíjcyámé tsúuca Píívyéébe íñíuji cáájávétsóíñéllii Noéé ihmííne pañévu úcáávétsihvíjuco. ³⁹ Aaméé ehdu íicyahíjcyáneriyé túhuuvémé wáájácúmeityúnaa tsúuca páneere íñíuji cáájávénetu tsáhájucu ditye píívyetétú muhdú ipájtjeténe. Áhdure ívane muurá míamúnaa ímíllénéhjíryé íjcyánaa Míamúnáájpidívúu o ípívyééveebe tsiíñe o tsááne ábájinéjcuú díityéke. ⁴⁰ Téjyju muurá mítyétsi wákímyeíñíjcyámútsidítýú tsáápiike wáájácuturatúné o újcúnetu tsíjpi tétsihvúré coévaáhi. ⁴¹ Áhdure tsaatépí cáátsohíjcyámúpidítýú tsáápiíleke o újcúnetu tsíjpile coévaá tétsihvúre.

⁴² Áánéllii tsáma téñbúwá méjicyaco tééne íjtsúcunúre. Muurá tsá mewáájácutú mújyju o tsááíñe ámúhá avyéjuube o íjcyaaabe. ⁴³ Muurá tsaapi ihjya cúwátuube téhmé péjcovéiyá naní múnaa tépejco díbye éhnénéhjí nániíñe iwáájácuca. Aabe muurá tsá náníchóityuro íhñénéhjívu. ⁴⁴ Ahdu tsáma téñbúwá méjicyaco naní múnáake tsaapi téhméiyódu. Muurá ámuha meijtsótúnáa ó tsáa Míamúnáájpidívúu o ípívyééveebe.

Tsaatétsi wákímyeíñetu íjcyané uwááboju
(Rc 12.41-48)

⁴⁵ Muurá tsaapi tsaímíyé íavyéjúúbema wákímyeíbyeke pícyoobe íhyájkímú tehmeébedívu. Aabe díityéke ímí ícuvé tééne tájpi ditye íjcyáíñéhjitu. ⁴⁶ Áhdícyane maímíjyju díbye íjcyane íwákímyéji íjcyáábeke íavyéjuube ájtyumívaábe. ⁴⁷ Aane ímíááné ámúhake o néé ímíáábé íjcyáábeke íavyéjuube íhñévu téhmetsóne. ⁴⁸ Áánetu íjcyaaabe tsaapi ímityuube íavyéjuube 'íccúí óómítyúné' íñééne íwákímyéí íbúwá íjcyátuúbe. ⁴⁹ Ehdu néébe muurá íllure íhyájkímuke ímyéénúne ímíllédú wañéhjineriyé pehíjcyá tsíjtyéhjima ílyíjcyáveebere. ⁵⁰ Aabe ehdu ícyahíjcyánaa muurá íavyéjuube óómíybe tuvááová díbyeke díbye íjtsótúnáaaca. ⁵¹ Áábeke muurá ílluréjuco díbye íhñáhó ícúbahráné ímityúmé bañú múnaa pánehjídú ímíáámeúvúdu íjcyámeke ímyéénudu díbye ityáá íhwañe íhdonema. Ahdu muurá pájtjeíñe míamúnáama tsiíñe o tsáácoóca.

25

Bádsíjcadítýú íjcyané uwááboju

¹ Muurá idyé níjkyéjiri íjcyaaabe Píívyéébé avyéjú tsaatéhjáa 10-meva bádsijca tsáápíllé taji íjcyáíbyeke peetémá téhmehíjcyádu. ² Díityédítýúhjáa 5-meva ímuhdúrejte. Áánetúhjáa téhduméré 5-meva ímíajte. ³ Aaméhjáa díitye ímuhdúrejte tsá tsájtyetú ícyuujúwájpacýóné ípyééte ípañénuíñe. ⁴ Áánetúhjáa ihdyu ímíajte tsajtyé ícyuujúwájpacýóné. ⁵ Aaméhjáa wájtspítýúúbeke tépejco ityéhmehíjcyároné ícyúwávénéllii ílluréjuco cúwane. ⁶ Áronáacáhjáa tsúuca péccópjine tsaate kéévanécoba néehíi: "íTsuúca tsaabe ámuha metéhmehíjcyaaabel íwa mecáhdahíroj!" ⁷ Áhdújucóhjáa ditye íájkyéne íccúí íjcyátsíiivyéjucóóné ípyééteháñema. ⁸ Áánáacáhjáa díitye ímuhdúrejte cuujúwájpacýó tsúuca óuuvéhi. Áánéllíihyéhjáa díitye ímíajtéké neeróme: "Cána óvíjyucu múúhake ámúhá cuujúwájpacýotu tsánéhwuúvu maájcu. Tsúuca múúhadívú múúhá cuujúwájpacýó óuuvéhi." ⁹ Áronáacáhjáa nééme díityéke: "Tsáhaa. Muurá ehdu meméénúhájchíí méhdívu óúúveíñe tsaméhjídívújuco. Wa ihdyu tsiíñe máahdótej." ¹⁰ Áhdújucóhjáa ditye áhdóvuí pééne hallúrí tsúuca wájtssíbema ditye úcaavéné teeja díbye wáñehjívatéjyá pañévu. Áámé hallúvúhjáa ílluréjuco díbye tééjá lleehówa wátajcóné múha úcaavéjúccóotuki. ¹¹ Áané boonéréjucóhjáa díitye ímuhdúrejte iwájtisine lleehowa díbye ípááyúccuro wátótóhcoméré nééneé: "íAvyéjuúbej, Ávyéjuúbej, múúhake paayúcu!" ¹² Áronáacáhjáa neebe díityéke: "Tsá o wáájácutú ámúhake."

¹³ Ehdúu íúúbálléne múúhake Jetsóó néehíi:

—Téhdú ámúhake tene ípájtjetú tsáma ímíñeúvu méjicyátsíiivyéne oke méitsohíjcyaco. Tsá muurá mewáájácutú mújyju tsiíñe o tsááíñe Míamúnáájpidívúu o ípívyééveebe.

*Dsúdsitu Ijcyáné uwááboju
(Rc 19.11-27)*

¹⁴ Téhdure níjkyéjiri Ijcyaae Pívyéébé avyéjú wákimyéi tsané avyéjuube tsiíne iíñúji iááhiveté iwákimyéi múnáadívú idsúdsike téhmetsoíñúdu. ¹⁵ Tsáápihdívúhjáa pícyoíñuube 5,000-jiva, tsíjpihdívúhjáa 2,000-jiva, tsíjpihdívúhjáa 1,000-jiva. Ehdúhjáa diityéké iíjtúcunúndunéhji iwájtúne peebe diityédityu. ¹⁶ Áané hallúríhjáa diibye 5,000-jivámá Ijcyaae náhjihe meenu téenema. Áanerihjáa lílyaatésoobe díbyema tsiíne éhniíñevu 5,000-jiva. ¹⁷ Áhduréhjáa idyé tsijpi 2,000-jivámá Ijcyaae náhjihe imyéénúneri lílyaatéso tsiíne éhniíñevu téhdunéré 2,000-jiva. ¹⁸ Áánetúhjáa tsijpi 1,000-jivaré díbye ájcuíñuube illure cuuú teene dsúdsi wákimyeichótuúbe.

¹⁹ Áanáacáhjáa diityé avyéjuube tsúuca wajtsí diityédívu. Aabéhjáa ímíbajchóvá diityémá teene diityéké ityéhmetsoíñúne dsúdsi muhdú ditye téhmene. ²⁰ Tujkénúhjáa ímíbajchoobe 5,000-jivávúu iájcuúbema. Aabéhjáa néé díbyeke: “Ávyéjuúbej, okée éhne 5,000-jivávú u ájcune muurá íñé. Áánetújuco íñe tsiíne éhniíñevu téhdunéré 5,000-jiva o lílyaatésoone.” ²¹ Áánéliihyéhjáa neebe íavyéjuube díbyeke: “Tehdújuco, ávyeta ímiáábé uu ímí tehdújuco u wákimyeíbye. Muurá múhdurá néerone ímí ú téhméhi. Áánélii icyooa éhniíñevu Ijcyane díhyójtí pañévu ó íhvéjtsóo u téhmeki. Áhdícyane óví illuréjuco u ávyéjuuténe.” ²² Áábé boonétúhjáa tsijpi 2,000-jivávúu ityéhmetsoóbema idyé ímíbajchoobe. Aabéhjáa idyé néé díbyeke: “Ávyéjuúbej, okée éhne 2,000-jivávú u téhmetsoíñúné muurá íñé. Áánetújuco íñe tsiíne éhniíñevu téhdunéré 2,000-jiva o lílyaatésoone.” ²³ Áánéliihyéhjáa idyé neebe íavyéjuube díbyeke: “Tehdújuco, ávyeta ímiáábé uu ímí tehdújuco u wákimyeíbye. Muurá múhdurá néerone ímí ú téhméhi. Áánélii icyooa éhniíñevu Ijcyane díhyójtí pañévu ó íhvéjtsóo u téhmeki. Áhdícyane óví illuréjuco u ávyéjuuténe.”

²⁴ Ehdúhjáa tsaatésima ímíbajchótsihdyu íñeebe ípyéé 1,000-jivávuré iájcuúbedívu. Aabéhjáa illure néé díbyeke: “Ávyéjuúbej, ópée ó waajácú múhdurá u néébe ure u wákimyeíñé hallúvú dsúdsíjike u ékéévehíjcyatúne. Muuráhjáa íhtsútúnetu o lílyaatésoone dsúdsíjí ímiátsíí páneere úhdivúré ú újcuíyáhi. ²⁵ Áánéliihyéé illure ó cuuú dísúdsike. Aane íñe dísúdsi.” ²⁶ Áánéliihyéhjáa íavyéjuube néé díbyeke: “Íavyeta ímityuube uu óvéhe múnáajpi táwákimyéi múnáadítýu! ¿Á éhdurée ú meenu teene tadsúdsike ‘o wákimyeityúroobe dsúdsíjike o ékéévehíjcyáné’ u néenema? ²⁷ Aanéhdée ihdyu ditye dsúdsike téhmehíjcyájábá pañévúré ú pícyoóiyá tene óoma illílyaatéki. Aacáa muurá icyooa ó wajtsíiyá éhniíñéwuuvújuco tene lílyaaténaáacáa.” ²⁸ Ehdúhjáa díbyeke íñétsihdyu neebe tsaatéké tétsihyí Ijcyámeke: “Áábyedítýu eene 1,000-jiva Ijcyane dsúdsi medójtúne maájcuú áádíkýe eene 10,000-jiva idsúdsi Ijcyáábeke. ²⁹ Muurá múúne ihñe lílyaatésoomeke éhniíñevu tsiíne máajcuú ditye illílyaatésoke. Áánetu ihñe pevénéré pícyohíjcyamedítýu illuréjuco medójtúne páneere diityédí Ijcyaróne. ³⁰ Áhdícyane áádíkýe íñéubará óoma wákimyeityúbeke méwaagóte peete Ijcyátúhullévú díbye ityáá íhwáñe íhdónema.”

Páneere míamúnáama ímíbajchoju Ijcyatñe

³¹ Muurá Míamúnáajpidívúu o ípívyéévebe mújýú tsiíne o tsáácooca ó tsáá íhtsútuubéréjuco avyéjuube o Ijcyaae tahñéjté níjkyéji múnáama. Ájju táavyéjú ijyáwá hallúrí ó ácuúcuunúhi. ³² Áábedívú óhdivu páneere íñújiri Ijcyáné míamúnáa pícyáávemedítýu ó dówajcááro tsaatéké íhdyúétsihvúré éhne múúne obééjámudítýu cáávarámuke ítyehméébé dówajcáárodu. ³³ Aame diitye obééjámudi o díllome óoma Ijcyáahi. Áánetu cáávarámudi o díllome tsiélléré Ijcyáahi. ³⁴ Ájju eene óoma Ijcyámé avyéjuube o Ijcyaae diityéké ó neéhi: “Muuráhjáa Líhíyó ámúhákýe íñúji ípívyéjtsótúné íhdéjuco ityújkevéllemeke wábyujtsódujuco íñe ámuha óoma táavyéjuri. ³⁵ Muuráhjáa o ájyabáávatéébeke ámuha oke mémáchótsóhíjcyáhi. O ádóiyónerí o Ijcyáábeke ámuha oke méichohíjcyáhi. Wáájácúrátuubée úlleberé o péhíjcyáábeke ámuha oke mécuwátsohíjcyá ámúhá jaaháñevu. ³⁶ O wájyamúúvátúbeke ámuha oke máajcuú wájyamúvu. O chéméébeke ámuha oke méúújehíjcyáhi. Cúvéhóójari o Ijcyáábeke ámuha oke méúújehíjcyáhi.” ³⁷ Ehdú o néenélii muurá diitye ímiájté óoma Ijcyame oke neéhi: “Ávyéjuúbej, ¿acáa mújýú u ájyabáávatéébeke uke muha mémájchótsóhi? ¿Mújýúhjáa ádóipiyi u Ijcyáábeke uke muha méjchóhi? ³⁸ ¿Áhdurée mújýú múha uke wáájácútuube u úlléébeke uke muha mécuwátsohíjcyá múúhá jaaháñevu? ¿Mújýúhjáa u wájyamúúvátúbeke uke muha máajcuú wájyamúvu? ³⁹ ¿Acáa mújýú u chéméébeke uke muha méúújehíjcyáhi? Áhdure ¿acáa mújýú cúvéhóójari u Ijcyáábeke uke muha méúújehíjcyáhi?” ⁴⁰ Ehdú muurá oke ditye

néénéllii ó neé diitye: “Muuráhjáa ihdyu ehdu ámuha tahñéjteke íitécunútúmeré panévaturé mepiáábohíjcyaneri ookéjuco ámuha meícúvehíjcyane.” Ehdú ó neé óoma íjcyámeke.

⁴¹ Áánetu óhdityu tsiélléré íjcyámeke ó neéhi: “Méiine óhdityu ámuhá imítýú níjcaúvú ámuha méwágóóóveíme. Muurá ámuha méwágóóóveé ihyájkímuma Naavéné wágóóóvéíñé cuujúwá pañévú mújýú ámuha meíjchívyéítyúhullévu. ⁴² Muuráhjáa tsá ámuha oke memáchótsohíjcyatú ó ájyabáávatéébeke. Tsáháa ámuha oke meíchohíjcyatú ádópiyi ó íjcyáábeke. ⁴³ Áhdurée wáájácúrátuube ó úlléébeke tsá ámuha oke mecúwátsohíjcyatú ámuhá jaaháñevu. Ó wájyamúúvátúúbeke tsá ámuha oke maájcutú wájyamúvu. Tsáháa ámuha oke meúújehíjcyatú ó chéméébeke. Tsáháa ámuha oke meúújehíjcyatú cúvéhóójari ó íjcyáábeke.”

⁴⁴ Ehdú ó néénéllii muurá oke neeímye: “Ávyéjuubej, áronáacáa tsá mújýú uke muha maájtyúmitú ó ájyabáávatéébé ádópiyi ó íjcyáábeke. Tsáháa mújýú úlleebéré u péhíjcyáábeke uke muha maájtyúmitúne. Áhdurée tsá mújýú muha maájtyúmitú wájyamúúvátuube ó íjcyáábeke. Áhdurée tsá muha mewáájácútu ó chémene. Áhdurée tsá muha mewáájácútu cúvéhóójari ó íjcyane. Aanéjívarí muhdú uke muha mepiáábohíyáhi.” ⁴⁵ Ehdú oke ditye néénéllii ó neéhi: “Muuráhjáa tahñéjteke ámuha mepiáábohíjcyátúnéri téhdure ookéjuco ámuha meéhdüválléhíjcyane.” Ehdú ó neé óhdityu tsiélléré íjcyámeke. ⁴⁶ Aame ílluréjuco wágóóóvéíñé mújýú níjkéváityúne ícúbáhrámeíhullévu. Áánetu ihdyu ímiáámé pájtyéteé muhdú íjcyáityúmeréjuco íñé imíjyaú íjcyáki.

26

Jetsóoke íekééveíñé ditye pítýácójcatsíñe

(Mc 14.1-2; Rc 22.1-2; Ja 11.45-53)

¹ Ehdúu Jetsóó íñééné boone tsiíñe múúhake neéhi:

—Muurá míjcyoojcutúréjuco pajtyéte wañéhjí lléévaíñe.

² Ááné pañe muurá Míamúnáájpidívu ó ípívyéévéébedívú tsaapi ékéévétsóó tsaatéke. Aame oke dsíjívétsoó páwachékevu iwátýétyéhcúneri.

³ Aanéhjáa ímiááné téjýu teene wañéhjí tujkéveri páñétúejpi llúúvájte avyéjuube Caipáa jávú píhcyavémé tsíjtye llúúvájte avyéjútée, túkevétsojtee, taúhbjú uwáábojtee, íjcyame.

⁴ Aaméhjáa pítýácójcatsi muhdú dífýé hallúvú iállíñe dífýeke íekééveíñé idsíjívétsoki.

⁵ Aaméhjáa néjcatsíhi:

—Tsáhái íñe wañéhjí pañe tehdu meméénúityú míamúnáake meíbórinúíyónéllíihye.

Pácúúcpácýori tsáápille Jetsóoke íhñíwau múrijchóne

(Mc 14.3-9; Ja 12.1-8)

⁶ Ájýúu muha Betáániarí Tsimóó dífýere ‘Ahlláriho’ némeíbyé jari. ⁷ Áánáacáa tsáápille tsáá Jetsóó éllevu pácúúcpácýó mítyane áhdóméjpcýoma. Ájpcýorí múrijcholle íhñíwau majchóri íjcyáábeke. ⁸ Aané múúhake tsaríwu pájtyénéllii muha menééhi:

—¿íveekí aale ícúbahra pácúúcpácýorij? ⁹ Muurá téjpcýo menáhjíhénúne dsíidsiri mepiáábohíyá ídáátsóméhjike.

¹⁰ Ehdúu muha menéjcatsíñé illéébone múúhake neébe:

—¿íveekí ámuha méihjývú áámyédityu? Muurá ihdyu tehdújuco dille méénune. ¹¹ Muurá diitye ídáátsojtee tsá kíávú ámuhadítýú pééityúne. Áánetu tsá múhachótá ámuháma ó íjcyáityúne. ¹² Áánéllii oke téjpcýorí múrijcholle oke ditye cúúúíñé ihde tájpi íímíbjchóne. ¹³ Aane ímiááneturé ámuhákye o neé íñe tajtyééveri míamúnaa pájtyetéíñé uwááboju úwáábohíjcyámé muurá idyé teene úúballéné pámeere íñíjuri íjcyané míamúnaa waájacúhi. Ehdúu Jetsóó neé múúhake.

Jóoda Ijcaríóóté Jetsóodívú ékéévétsóíñe

(Mc 14.10-11; Rc 22.3-6)

¹⁴⁻¹⁵ Aanéhjáa téjýu Jóoda Ijcaríóóté tsaapi muuha 12-meva méjcyáméejpi íjcyároobe mújýúrú llúúvájte avyéjúté éllevu ípyéene neeté diitye:

—¿Aca múhduná íñe oke ámuha mááhdóiyá ámuhákye Jetsóodívú ó wáájacútsóne?

Ehdúhjáa díbye néénéllii áhdómé 30-jíva. ¹⁶ Aanéhjáa diityémá ípítýácójcatsíñé tsúúca íímíbjchójcatsíñéllii ítsámeíhíjcyaaabe muhdú dífýedívú íekéévétsóíñe.

Ímamyémuma Jetsóó májchone

(Mc 14.12-25; Rc 22.7-23; Ja 13.21-30; 1Co 11.23-26)

¹⁷ Aané teene pajtyéteé wañéhjí óorítýúne pááá májchóméíhíjcyané wanéhjí tújkévajcójjí muha Jetsóoke menééhi:

—¿Kiávu ú imíllé wañéhji májchó muha memééne?

18 Áanéllihyéé neebe múúhake:

—Cáhawáá mepe Jerotsarévu éhne tsúuca wájácú ámuha menéébe jávu. Áábeke méneeco tsúuca muhdú o íjcyáíñe ééve píihjúcóónéllii dííbye jávu ámuháma íñe wañéhjí o pájtyeíñe.

19 Ahdújucóo tsaate múúhadítýú ípyééne teene majcho dííbye jávu mééne.

20 Áané íjyúnúvu tsúuca muha mémajchó dííbyema. 21 Átsihvúu neebe múúhake:

—Ímiááneturé ámuhákye o néé íjcyabe tsaapi ámuhadítýú óhdivu méénútsóííbye.

22 Ehdúu díbye múúhake nééne ávyetá kimóhcó múúhake pajtyéhi. Áanéllihyéé muha pámeere menéé dííbyeke:

—Ávyéjuúbej, ¿aca caabyé íñe ehdu uke muha méméénuúhi, a oó?

23 Áanéllihyéé múúhake neébe:

—Íñe tsají pañévuré muhtsi dííbyema memájchoobe ehdu oke méénuúhi. 24 Ehdu ímiááané oke pajtyeíñe Miamúnáájpídívúu o ípívyéévéébeke tsúúcajátújucóo Píívyéébe íwaajácúháámitu néhdújucó. Áronáa ihdyu máidáátsoju tene pájtyeíñe ehdu oke méénuúbeke. Tsáháa ihdyu díbye íjcyáityuróne.

25 Ehdúu díbye néénéllii dííbye Jóóda eenéhjáa dííbyedívú méénútsóííbye néé dííbyeke:

—Ávyéjuúbej, ¿a oo tehdu uke o méénuúij? Áanéllihyéé neebe dííbyeke:

—Ééé, uu muurá ehdu oke ú méénuúhi.

26 Ehdúu íñetsihdyu pááaho íkéévéne téhdújtsoobe Píívyéébeke. Áánemáa idyóhdáhínunévú múúhake iwájtúne neébe:

—Íñe tájpi náávé íjcyane memájcho.

27 Áhdurée idyé ado íkéévéne téhdújtsoobe. Áánevu múúhake íajcúne neébe:

—Íñe tátyujpácyo náávé íjcyane maádo. 28 Aane úúballé íñe muhdú ámuha meicyahjycyané pityájcoju o dsjíveneri tshidyuréjuco cápáyóóveíñe. Ahdícycane tátyujpácyo wágóóóveé páme wájuryíyé múhdumé teene cáhcujtsómé imítýú íábájíívemeíki. 29 Aane ámuhákye o néé icyocátú tsiíñe ámuháma o ádjúcóóityúné óovajpácyó mújyú Llihíyó avyējuriyėjucó mejcyácooca tsiíñe maádoíñévújucó. Ehdúu Jetsóó néé múúhake.

Jetsóó úúballé Péédro tóónúmeíñe

(Mc 14.26-31; Rc 22.31-34; Ja 13.36-38)

30 Amée teene pajtyeté wañéhjí majtsjýú muha memájtsívátsihdyu mepéé oríívó bajúvu.

31 Átsihvúu múúhake neébe:

—Ípyejco muurá ámuha pámeere ílluréjuco óhdityu metsjúáaveíñe pahúllevávu. Muurá Píívyéébe waajácúháámitu nééneé: “Obééjámú tehmeébeke o dsjívetsóné boone ílluréjuco dítye mújtaíñe pahúllevávu.” Ehdu muurá nééne Píívyéébe waajácúháámitu. 32 Áronáa ihdyu o dsjívvebe tsiíñe o bóhíne ó peé ámuhá ihde Gariréavu.

33 Áanéllihyéé Péédro nééhií:

—Íhya ihdyu íjtye uke íhvéjtsoóhi. Áánetu ihdyu tsá uke o íhvéjtsóityúne.

34 Áanéllihyéé neebe dííbyeke:

—Áronáa ímiááneturé uke o néé ípyejcójucó oke u úráávyeróné u tóónuíñe cáracái májtsívátúné ihde 3-íjyúva.

35 Áanéllihyéé Péédro nééhií:

—Muurá tsá o tóónúmeítyúne. Óvjyucó ihdyu néhi oke dítye dsjívetsóné téené hallútu.

Ehdúu pámeere muha méneerá dííbyeke.

Píívyéébema Jetsóó íhgyuváne

(Mc 14.32-42; Rc 22.39-46)

36 Amée tétsihdyu muha mepééme méúújeté ‘Getsemaní’ némeítsihvu. Átsihvúu Jetsóó néé múúhake:

—Íchiíyéi mejcyá Píívyéébema o íhgyúvatéki.

37 Aabée múúhadítýú tsajtyé Péédorómá Tsebedéó hájchímútsikye. 38 Áámedívúhjáa ávyetá íhnáhóré kímóóvémeííbyé néé díityéke:

—Muhdú íhya o dsjívíeíúvduréjuco oke táííbuwa. Ahdícycane cána íchihdyuréi oke metéhmej. Áronáa ihdyu mécúwadíñe.

39 Ehdúhjáa íñéene peebe díityédítýú éhniíñéwuúvu. Átsihvúhjáa ímímóúúvéne Píívyéébema íhgyúvaabe nééhií:

—Ayúju Táácáánií, muhdú u néhahchíí óvjiyacóóné o ícúbáhrámeíñe. Áronáa idyé tsá o ímillédú u méénútyúne. Wa ihdyu muhdú u ímillédú óoma meénuj.

⁴⁰ Ehdúhjáa íhjuvátshdyu óómibye wajtsí cuwári íjcyamedívu. Aabéhjáa néé Péédoróke:

—¿Aca tsá eene ámuha cuwa maáábúcutú oke metéhmeiki? ⁴¹ Imíchi bo mejjcyáne cúwávetúmé Pívyéébema méihjuvahjcyá ámuhakye dibye ipiáábo ímityunévú ámuha metáhjátsámeityuki. Muurá ímiááné ámuha meímillerá tsaímíyé mejjcyane. Áronáa tsá ámuha meíhnáhootú tehdu mejjcyáiyóne.

⁴² Ehdúhjáa diityéké íñéene tsiíñe óómibye biwáhullévúre. Áanemáhjáa idyé tsiíñe Pívyéébema íhjuvaabe néehii:

—Ayúju Táácáánií, muhdú u néhahchíí óvjiyacóóné o ícúbáhrámeíñe. Áronáa ihdyu óví muhdú u ímillédú óoma ú meenúhi.

⁴³ Átsihdyúhjáa idyé tsiíñe tsáabe wajtsí biwáhduré cuwári íjcyamedívu. Ávyetáhjáa tsá cuwa ditye áábúcutúne. ⁴⁴ Áamedíhjáa ícúvétuube tsiíñe oomí biwáhullévúre. Áanemáhjáa idyé tsiíñe Pívyéébema íhjuvaabe píhdúré tujkénú íhjuváu. ⁴⁵ Átsihdyúhjáa tsiíñe diityé éllevu itsááne neebe diityéke:

—Áyu ícyooa ihdyu ílluréjuco mecúwáiyóne. Áronáa Míamúnáájpídívú o ípívyéévéébedívú tsaapi ímityúmeke ékéévetsóíñe éévé tsúuca úújetéhi. ⁴⁶ Ahdícyane ílluréjuco metsu. Muurá tsúuca tsaabe óhdivu meénútsóibye.

Jetsóoke ditye ékeevéne

(Mc 14.43-50; Rc 22.47-53; Ja 18.2-11)

⁴⁷ Ehdúhjáa Jetsóó néénáa tsúuca tsaatémá Jóóda wajtsí tétsihvu llúúvájte avyējujtémá túkevjtsojte wállóónéllii tsáámeé. Aamée tsáá ímyéenujcaátsiháñé nñtsúmuma cávaájcoháñema. ⁴⁸ Ácoocáhjáa íhdéjuco Jóóda néene diityéke:

—Cáabyeké o chóhchócuube diibyéjúcooí.

Áábeke meékéévéne métsajtyéco. ⁴⁹ Ehdúhjáa diityéké ipítyajcódújuco dibye Jetsóó éllevu itsááne díbyeke nééneé:

—Ávyējuúbej, ¿a áanu uú? Ehdúu néébere chohchócú díbyeke. ⁵⁰ Áánélliihyée Jetsóó néé díbyeke:

—Muúbej, ¿aca íveeki ehdu oke ú meenúhi? Áronáacáa tsúuca díbyeke íékéévébe tsajtyéme.

⁵¹ Áaneréjucoo tsaapi múuhadítyú ínñtsúwari wállórhjúcúné llúúvájte avyējuúbe únú múnáájpí núúmiho. ⁵² Áánélliihyée díbyeke Jetsóó néehii:

—Pícyo téhbabýa pañévú dññtsúwa. Muurá nñtsúmuri meénújcaátsímíyé téwáhjiríyé dsíjívéeíhi. ⁵³ ¿Aca tsá u wáájacutú o ímílleca ícyoocaré Llihíyoke o táumeíyóné nñkyéji múnaa oke ipájtyetetsoki? ⁵⁴ Muurá íllu oke ditye meénútháhchíí ¿muhdíkyé pajtyeíyóné tsúúcajátújucoo Pívyéébe néhijcyáne díbyé waajacúháámitu cáátuváne?

⁵⁵ Ehdúu díbyeke íñétsihdyu neebe díbyeke ékéévémeke:

—¿Aca muhdú éhne múúne ímityúné meénuhjcyáábe éllevu ditye tsáhdú ámuha metsáa taéllevu nñtsúmuma cávaájcoháñema? Áánerá íhyajchótá ámuháj píine o íjcyaae duurúvájá pañévú ámuhakye ó úwáábohíjcyáhi. Áróóbeke keená ámuha oke meékéévehíjcyáne. ⁵⁶ Áronáa ihdyu tehdújuco ámuha meméénune Pívyéébe íhjuvú uubálle múnaápe tsúúcajátújuco néhijcyáne díbyé waajacúháámitu néhdújuco tene ipájtyeki. Ehdúu Jetsóó néénáa ílluréjuco muha mewááne tétsihdyu díbyéjtane.

Túkevjtsojte úmíwari Jetsóó íjcyane

(Mc 14.53-65; Rc 22.54-55, 63-71; Ja 18.12-14, 19-24)

⁵⁷ Aamée awáá tsajtyejucoo díbyeke llúúvájte avyējuube Caipáa jávú tééjari pañétúejte avyējuje íjcyame éllevu. ⁵⁸ Áanáacáhjáa Péédoro díbyeke uráávyeebe pehíjcyá diityé kemuéllére. Aabéhjáa úújeté pañétúejpi llúúvájte avyējuúbe já llahájtívújuco. Aabéhjáa tétsihyí tééjá tehme múnááj pínevú úújeté tétsihdyu íñte muhdú ditye Jetsóoke meénuíñe.

⁵⁹ Áanáacáhjáa diitye avyējuje íjtsámeí muhdú díbyé hallúvú íállíñe díbyeke idsíjívétsoíñe. ⁶⁰ Áronáacáhjáa tsá ditye pívyetétú muhdú díbyé hallúvú íállíyóne. Mítyaméróhjáa diitye díbyé hallúvú állíhijcyáme. ⁶¹ Áánéj pínevúhjáa tsaatétsi úúballé díbyé hallúvú íllúu dibye nééneé:

“Muurá Pívyéébe duurúvaja o wácáváyhcoja ó píivyeté tsiíñe 3 coojívaturé o pánéévetsóne.”

⁶² Ehdúhjáa dityétsi úúballéllii llúúvájte avyējuube néé Jetsóoke:

—¿Aca íveeki tsá íiná u néétu aatyétsi díhyallúvú úúballénetu?

⁶³ Áronáacáhjáa cúúvéhulléré dííbye. Áánélliihyéhjáa tsiíñe neebe dííbyeke:

—Ímiá Piivyéébe mémeri uke o néé ímiáánetúré múuhakye u úúbálleki: ¿A ímiááné dííbyejuco uu Crijóto Piivyéébé Hajchij?

⁶⁴ Áánélliihyéhjáa neébe:

—Ééé, dííbyejuco oó. Aane cáhawáá óví ámuha méwaaajácú Míamúnáájpidívúu o ípívyééveebe íhtsútuube Piivyéébé úníuri o íjcyane. Aabe muurá tsiíñe o tsáácooca ó bóhówááveé ojtsó pañétu.

⁶⁵ Ehdúhjáa Jetsóó néénéllii dííbye llúúvájte avyéjuube íwajyámú dówárijcyámeíbyéré nééhií:

—Áánu ¿íveekí Piivyéébedi uuhívatéhi? Ahdícyane íinéliihyécó tsijtye éhníñevu dííbyé hallúvú úúbálléiyáhi. Muurá íñe ámuha melléébóneriyé uuhívatéébé Piivyéébedi. ⁶⁶ ¿Áábeke muhdú ámuha méíjtsúcunúhi?

Áánélliihyéhjáa néemeé:

—Muurá ímiááné ímityúné ihjyúvaábe. Áánéllii ílluréjuco díbye dsíjiveíñe.

⁶⁷ Ehdúhjáa íñééne dííbyeke méénuméré íhyúmi úníchihcyúhi. ⁶⁸ Aanéhjáa tsaate dííbyeke imyééñtúne nééhií:

—Ehdu idyé Crijóto u íjcyaaabe cána waaajácú caabyé uke méénune.

Péedoro tóónúmeíñe

(Mc 14.66-72; Rc 22.56-62; Ja 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Áánáacáhjáa Péedoro lláhátsiri ácuúcunúhíjcyáábe élleву tsáápille tééja múnáá únú múnáalle ípyééne néé dííbyeke:

—Úpée idyé éhne Jetsóoma ú ícyahíjcyá Gariréa múnáájpiima.

⁷⁰ Áronáacáhjáa pámeere tétsihyi íjcyame lléébónáa íllure ityóónúne neébe:

—Tehdu o wáájácúúbedííí óoma ú ihjyúváhi.

⁷¹ Ehdúhjáa ityóónútsihdyu lláhátsi lleehówá íjcyáhullévú péébeke idyé tsíjpile íájtýúmíne tétsihyi íjcyámeke nééhií:

—Áánúu muurá idyé ícyahíjcyá Natsarée múnáajpi Jetsóoma.

⁷² Áánélliihyéhjáa idyé tsiíñe tóónuube nééhií:

—Éje, tsá o wáájácútu dííbyeke. Muurá Piivyéébe waaajácú o állityúne.

⁷³ Ááné íllúhwuúréhjáa tsijtye dííbyeke nééhií:

—Áánerá ímiááné dííbyejuco uu Jetsóó mamýémúejpi. Muurá díhgyúture muha méwaaajácú dííbyejuco u íjcyane.

⁷⁴ Ehdúhjáa dítye néénéllii tsiíñe ityóónúne llíhcyámeíbyéré nééhií:

—Ímiáánetúré tsá o wáájácútu muubá Jetsóó íjcyáábeke! ¡Muurá Piivyéébe waaajácú o állityúne!

Ehdúhjáa díbye nééronáa tsúuca cáraca májtsiváhi. ⁷⁵ Áánetúhjáa botsíi ítsááveebe Jetsóópe dííbyeke nééne ímiááné dííbyé uráávye múnáajpi íjcyaroné díbye tóónúñe cáracámú májtsivatúné ihde 3-íjyúva. Aabéhjáa áachívú icyájtúcuíñtúne ílluréjuco tááne ávyétá íhnáho ímiááné ityóónune ítsááveneri.

27

Pirááto élleву Jetsóoke dítye tsájtýene

(Mc 15.1; Rc 23.1-2; Ja 18.28-32)

¹ Ááné tsitsívevúhjáa pámeere llúúvájte avyéjútémá túkevéjtsoje pítyácójcatsí ímíñevúvú muhdú Jetsóoke idsíjívétsoíñe. ² Áábekéhjáa idyóhjinúúbeke tsajtyémé tééne íñújí ávyéjuube Pirááto élleву díbye muhdú íñéé dííbyedítýu.

Jóoda íjcaríóóté dsíjivéne

³ Áánetúhjáa díbye Jóoda tsúuca dííbyedívú imyéénutsójúccóónéllii botsíi ítsaavé íveekí ímityúné imyéénune. Áánemáhjaa dítye llúúvájte avyéjútémá túkevéjtsoje íjcyame élleву peebe dítyeé áhdone dsíidsi 30-jíva íjcyane íóómíchoki. ⁴ Aabéhjáa neeté díityéke:

—Íveekí ímityúné ó meenú íine ímityúné méénúttúbedívú o llíhyanútsóíñeri.

Áronáacáhjáa néeme dííbyeke:

—Máhdúníhyaáj, muhdú idyé muha méméénúu ihdyu díhyallúri íjcyane.

⁵ Ehdúhjáa dííbyeke dítye néénéllii teene dsíidsi ílluréjuco díbye duurúvájáj píñevú wáacháacároné. Átsihdyúhjáa tsátsihvu ípyééne ílluréjuco díbye íkyéjtúhityu íóhbáyúmeíñeri dsíjivéne.

⁶ Aanéhhjáa teene dsiiḥsi llúúvájte avyéjuḥte iújcuḥne nééhíi:

—Tsá iñe dsiiḥsi Píivyébé wáabyuta mepícyohíjcyané pañévu mepícyoóityú dsíjívétso áhdó tene íjcyanéllíhḥye.

⁷ Áánemáhhjáa bóónetu íjtsámeimye téenema íáhdóíñe tsátsii íñuḥji ‘Llíyihllóné nijcyó múnáájpi íñúji’ némeitsíi tétsihdy tsiíñe íñúji múnáa dsíjívémeke icyúúuhíjcyaki. ⁸ Téénellii muurá icyoocápi tétsii mémé ‘Tújpácyo hájtsi’. ⁹⁻¹⁰ Ehdúu pajtyéné Píivyébé íhḥyú uubáalle múnáajpíhḥyáa Jeremía illu néhdújoco: “Ujcúmé íjraéémú dsiiḥsi dííbyeke idsíjívétsoḥne áhdó 30-jíva. Áánema áhdómé tsátsii íñuḥji ‘Llíyihllóné nijcyó múnáájpi íñúji’ némeitsíi.” Ehdúhhjáa muurá íhdétújoco Jeremía téenetu nééneé.

Piráátó úmíwari Jetsóó íjcyane

(Mc 15.2-5; Rc 23.3-5; Ja 18.33-38)

¹¹ Aanéhhjáa tsúuca Jetsóoke tsajtyéjucóomé téené íñúji ávyéjuube Piráátó éllevu. Aabéhhjáa népejtsó dííbyeke:

—¿A uu jodíómú avyéjuube? Áánélliihyéhhjáa neébe:

—Ééé, dííbyéjuco oó.

¹² Aanéhhjáa tétsihvu idyē diitye llúúvájte avyéjuḥtémá túkevétsojte tsiíñe állíjyucóó dííbyé hallúvu. Áronáacáhhjáa tsá díbye íñéubá néetu diityéke. ¹³ Áánélliihyéhhjáa Piráátó néé dííbyeke:

—¿A ú léébora aatye ímityúné úhdityu íhḥyuváne?

¹⁴ Áronáacáhhjáa tsá díbye áñújcutúne. Ájyúhhjáa dííbye ávyéjuube Piráátó dííbyeke íiná nééetuube illuréjuco úllévenúne.

Jetsóoke dítye dsíjívétsoíñe

(Mc 15.6-20; Rc 23.13-25; Ja 18.39–19.16)

¹⁵ Aabéhhjáa dííbye Piráátó pajyuvá teene pajtyété wañéhhíi pañe ichívyétsohhíjcyá cúvéhóójari íjcyámédítýú tsáápi hallúvú dítye íhḥyúvábekéjuco. ¹⁶ Aanéhhjáa téjyú ‘Barabáa’ némeíbyé cúvéhóójari ávyeta ímityuube íjcyáábeke pámeere wáájacuḥbe. ¹⁷ Aanéhhjáa tétsihvu dóbéévémeke dííbye Piráátó nééhíi:

—¿Cáábyeké o ácádsíjcaáyóné ámuha méimílléhi? ¿A Barabáake, mityá Jetsóoke dííbyere ‘Críjtoó’ némeíbyekéj?

¹⁸ Ehdúhhjáa diityéké dílloobe íllure Jetsóodi íñómútaáváne dítye ehdu dííbyeke dáriivéné iwáájacúnema.

¹⁹ Aabéhhjáa íavyéjyú íjyáwá hallúri íjcyáábeke tsaate úúballé mewa íllu nééneé: “Állíuube íhdy tsáma Jetsóoke ímityúné méénudí íñé ímityú méénúúbekéjñíva dííbyé hallúri tene íjcyátuki. Ípyejcōne ávyétá apíichó o tuwá dííbyé íhdéhacáneecu.” Ehdúhhjáa mewa nééne úúballémé dííbyeke.

²⁰ Áronáacáhhjáa llúúvájte avyéjuḥtémá túkevétsojte pámeere tétsihvu píhcyáávémeke néé dítye Barabáa hallúvúré íhḥyúva díbye íjchívyeki. Áánétúhhjáa nééme Jetsóó hallúvú dítye íñéé díbye dsíjívéñe. ²¹ Áámekéhhjáa tsiíñe neebe Piráátó:

—¿Aanéhaca ímiááné cáábyeké o ácádsíjcaáyóné ámuha méimílléhi?

Áánélliihyéhhjáa néémeé:

—Muha méimíllé Barabáakéré u íjchívyetsóne.

²² Áánélliihyéhhjáa neébe:

—¿Ácooca muhdú o méénúú Jetsóoke Críjto íjcyáábeke?

Áánélliihyéhhjáa pámeere nééhíi:

—¡Dííbyedívú íhdy wátyétyehcútsó páwachékevu!

²³ Áánélliihyéhhjáa neébe:

—¿Aca íiná ímityúné méénúube?

Áronáacáhhjáa tsiíñe éhniíñevúré kéévánécoba néémeé:

—¡Muḥbe wátyétyehcútsó dííbyedívú!

²⁴ Ehdúhhjáa dítye néénellii tsáhájucó díbye ímíbájchotú Jetsóó icyánéjcu. Aabéhhjáa apíichówuúréjuco dítye íbóribáávénellii nújpacyo ityáúmeíjpacyori pámeere íténáa íhḥyótsicu níjtyámeíbyéré nééhíi:

—Árone néhi tsá táhallúri tene íjcyátýú eene íñé ímityú méénútúúbeke ámuha medsíjívétsoíñe. Ámúhá hallúriyei teéne.

²⁵ Áánélliihyéhhjáa nééme dííbyeke:

—Íóvi néhi ihdyu pámeere múúháj tsiménémúháábemájuco múúhá hallúrí teene dífbyeke muha medsjíwetsónel

²⁶ Ehdúhjáa dítye néénéllii tsúúca ijchívyétsoobe Piráátó Barabáakére. Áanemáhjáa Jetsóodívu iwátsihcyútsóne diityédíwuréjucó díbye ihvejtsoné diityéréjucó iwátyétyéhcú páwachékevu.

²⁷ Áábekéhjáa dífbyé já pañévu tsodáhómú iááhíwetsóóbedívu píhcyaavéhi. ²⁸ Aaméhjáa dífbyé wajyámúúné ityácóríjccóne uácó tújpájácoba nééne wajyámuvu. ²⁹ Áhduréhjáa tsuhjúuhónetu imyéénúné cháhíwawu iáwóhjáccóóbeke éjéjállómé úméheívu. Áanemáhjáa dífbyé lliiñévu imíhmóóbáne iúúhíwáténemáyé wáñejcómé:

—ÍNóóooj! Átsihdyúhjáa nehíjcyáme: Áánu muurá jodíómú avyéjuúbe.

³⁰ Áhduréhjáa dífbyé hallúvú iúnítyóccóne dífbyedi íjcyai úméhéiyi illaáyohíjcyámé ihñíwáutu. ³¹ Ehdúhjáa dífbyedi iúúhíwáténé níjcautu teeja wájyámúcoba dífbyedítý ityácóríucúne páñétúeja íwajyámuvuréjucó dítye uacóne. Áanemáhjáa tsajtyémé páwachékevu iwátyétyéhcúíhullévuréjucó.

Páwachékevu dítye Jetsóoke wátyétyehcúne
(Mc 15.21-32; Rc 23.26-43; Ja 19.17-27)

³² Aaméhjáa péeme cábuuvé Tsiréene múnáajpi Tsimóodívu. Áábekéhjáa íhbutsóme Jetsóoke iwátyétyéhcúíwachékevu.

³³ Aaméhjáa úújeté tsátsihvu heeberéómú ihjyúrí ‘Niwáupááji’ nééiyóné ‘Góógota’ némeítsihvu. ³⁴ Átsihvúhjáa Jetsóoke íjchorómé bíínojpácýo paapáwu néénetu iúméntújpácýotu. Aanéhjáa ípíhjáccúróné tsá díbye ádotúne.

³⁵ Áábekéhjáa tsúúca wátyétyehcúmé téwachékevu. Áanemáhjáa tsodáhómú néhcójcatsi caatyé éhjáhí dífbyé wajyámúúné íjcyaiñé iwátújcatsíki. Ehdúu pajtyéné tsaapíhjáa Pívyéébe íhjúu uubálle múnáajpi illu néhdújucó: “Táwajyámúúné caatyé éhjáhí íjcyaiñé íñéhcójcatsíne wátújcatsímeye.” Ehdúhjáa muurá neebe Pívyéébe íhjúu uubálle múnáajpi. ³⁶ Aaméhjáa tétsihvúré dítye tsodáhómú iáhcúbáne témhéhjycá dífbyeke. ³⁷ Áábé níwáú caamééhullétúhjáa téwachéketu pícyóómé tsíeménetu icyááttunúné illu nééne: “Áánu Jetsóó jodíómú avyéjuúbe.”

³⁸ Éhduréhjáa téjyvu tsaatétsi ímítýmútsikye wátyétyehcúmé dífbyé úníutu panéjcvatú íjcyáwachékéécútu. ³⁹ Aanéhjáa dífbyeke úújéjémé dífbyedi iúúhíwáténe ‘wamíwami’ nehíjcyáhi. ⁴⁰ Áábekéhjáa néémeé:

—Éhdívaabé eene ú nehíjycá duurúvaja u wácávyáhcoja 3 cojívaturé tsiíne u pájáávétsoíne. Áyu cána bo pájtyetétsaméi eene éwachékevu uke dítye wátyétyéhcúnetu ímíáané díbyéjucó Pívyéébe Hajchí u íjcyáhajchííjyu.

⁴¹ Éhduréhjáa idyé llúúwájté avyéjutee, taúhbájú uwáábojtee, túkevétsojtee, íjcyame iúúhíwáténemáyé néjcatsíhi:

—Tsjtyekéé ímíáané pátyetétsohíjcyaaé. Árónáa tsáháhaca díbye pívyetétú iye ípájtyetétsameíne.

⁴² Aabe cána bo óví ímíáané mee íjraéemú avyéjuube íjcyáhajchíí éwachéketu dítye wátyétyehcúné ityábáhycúmeíne pájtyeté botsí dífbyeke mecáhcújtsóné dífbyeéjteréjucó mejcyaki. ⁴³ Muurá Pívyéébedívu cátsípáávehíjcyaaé. Aabe cána bo óví dífbyeke pájtyetétsó ímíáané díbye némeíhycádú dífbyé Hajchí díbye íjcyáhajchííjyu.

⁴⁴ Áhduréhjáa dífbyé úníutu dítye wátyétyéhcumútsi uuhíwáté dífbyedi.

Jetsóó dsíjivéne
(Mc 15.33-41; Rc 23.44-49; Ja 19.28-30)

⁴⁵ Téjyúhjáa cójípínétú íjyunúné cuuvé tujkévevújucó. ⁴⁶ Áíjyúhjáa Jetsóó avyétá íhnáhó wánjcyámeíbyé néehí:

—Eriij, Eriij, ¿rama tsabatááni? —Tápiivyéébej, Tápiivyéébej, ¿íveekíami oke ú ihvejtsoj? Ehdúhjáa nééiyóné ehdu neébe.

⁴⁷ Aanéhjáa tsaate tétsihyi íjcyame ehdu díbye wánjcyámeíne ílléébo néehí:

—Éje, aadi Eriadi wánjcyámeí Pívyéébe íhjúu uubálle múnáajpiúvu.

⁴⁸ Áánéllihyéhjáa tsaapi ícútu ídsíneíñúne wájyámubátú nééne bíínojpácýo kiwátyetu iééníyójené úméhéi níjcautu ípícyoonévu cújuuvé díbye ííhároki. ⁴⁹ Árónáacáhjáa tsijtye néé dífbyeke:

—Óvíjyacóóne, dáácudíne. Bo óví Eriá pájtyetétsóvá dífbyeke.

⁵⁰ Áanáacáhjáa tsiíñe ávyétá ihnáhó iwáníjcyámeítsihdyu illuréjucó díbye dsíjivéne. ⁵¹ Áané tujkéverihjáa duurúvájá pañétú tsíí watájó wájyamúwacoba dóchéreev é cáámetu baavújucó panéjucuvávú wájitahnécu. Áhduréhjáa téjyu ííñuji vááúmeíñeri néwáyúcobané wáhcabáhi. ⁵² Áhduréhjáa níjkyene wáhcábánetu cahcútjso múnáape dsíjivehíjcyámé tsiíñe bóhíime ijchívýecunúhi. ⁵³ Aaméhjáa Jetsóó bóhíine boone Pívyéébe cóómí Jerotsaréevu péémeke mityame ájtyumíhi.

⁵⁴ Áánétúhjáa eene díbyeke téhmehíjcyáné tsodáhómú íavyéjúubemáyé ávyétá mityáné íllitye téjyu ííñuji vááúmeíñema tsiíñehji pájtyene íájtyúmíneri. Áánemáhjáa néémeé:

—¡A ihdyúha ímiáané Pívyéébé Hajchi áánuú!

⁵⁵ Áíjyúhjáa tsaate walléemú kémuélléturé íítehíjcyá díbyeke dítye dsíjivetsóné díbyemáa Gariréá ííñújitu tsáame díbyeke íícúvehíjcyáme. ⁵⁶ Áámemáhjáa íjcyámé Maaríia Madarénaa, Jacóoboma Jotséemútsí tsiíju Maaríia, Tsebedéó hájchimútsj tsiíjuu, éhdume.

Jetsóó íitémehó dítye cúúune

(Mc 15.42-47; Rc 23.50-56; Ja 19.38-42)

⁵⁷ Áané íjyúnúvúhjáa Jotséé Arimatéá cóómí múnáajpi íhtsútuube íjcyaae Jetsóoke úrávveyhíjcyaae péé Pírááto éllevu. ⁵⁸ Aabéhjáa táúmeí díbyeke díbyeúvú íitémehó icyúúuki. Áánéllihyéhjáa neebe ítsodáhómuke dítye íájcuhi. ⁵⁹⁻⁶⁰ Aabéhjáa tééhouvuke íbíjínúne cuúú behéjuréhjáa íhllíi néewájitu íbóhdótsóhéjú pañévu. Áánemáhjáa néewáyúcobávú téheju iwátájcoíñúne péjúcoóbe. ⁶¹ Áané boonéhjáa tétsíyé téhejú úníuri Maaríia Madarénamúpi tsíjpile Maaríama ácuúacunúhíjcyáhi.

Jetsóó níjkye dítye téhmene

⁶² Áané tsíjcyóóíhjáa teene pajtyeté wañéhjí lléevá tujkénujcoójí dítye llúúvájte avyéjútémá parítseómú péé Pírááto éllevu. ⁶³ Aaméhjáa néé díbyeke:

—Ávyéjuubej, muha méítsaavé téallíújaúpe 3 coojívatu tsiíñe íbóhííñé nééneé. ⁶⁴ Áánéllíi cána cóhpejtsótsó ímíñeúvú díbyé níjkyévu. Ááne ímíñeúvú tehmétsó téhájchótá 3 coojívá díbyé mamýémú pejco íllure íñáníjyéne míamúnáake 'tsúuca muurá Jetsóó éhnéé dítye dsíjívétsoobe tsiíñe bóhííhi' íñéeneri éhníñevu meke íallíúúnútuhi.

⁶⁵ Áánéllihyéhjáa Pírááto néé dítyéke:

—Aané wa ihdyu aatye tsodáhómuma mepééne mécohpejtsó ámuha méimíllédu.

⁶⁶ Áhdújucóhjáa dítye tsaatémá ípyééne teeu nééwayu icyóhpejtsótu cáátunúné múha teene ídyómájcoctuki. Áánemáhjáa dítye tsodáhómuke téhmétsoíñúne.

28

Jetsóó dsíjiveebe tsiíñe bóhíine

(Mc 16.1-8; Rc 24.1-12; Ja 20.1-10)

¹ Aanéhjáa wáyééevéjcoójí tsiíjyú tsiíñé tsemáanaréjucó déjúcóóvejcoójí cúúvéneturé Maaríia Madarénamúpi tsíjpile Maaríama úújeté teene níjkyeé. ² Áanáacáhjáa ííñuji ihnáhó vááúmeí níjkyéjí múnáajpi nítyéné tujkéveri. Aabéhjáa teene níjkyé watájó néewáyúcoba icyávihiycyúne tééú hallúvú ácuuvéhi. ³ Áábé wájyamúhjáa ávyeta tsítsíwú néébé ámítsaráhcó éhne múúne chíjchi rórihcyódu. ⁴ Áábedíhjáa dítye tsodáhómú téníjkye téhmehíjcyarómé ávyétá ihnáhó íllityéne íjcyañú múú dsíjivédu. ⁵ Aabéhjáa néé dítyépi Maaríamúpike:

—Méíllityédíñe. Muurá ó waajácú ámuhpí meúújévaróné Jetsóoke éhnéé páwachékevu dítye wátyétyéhcúneri dsíjivéébeke. ⁶ Árónáa tsáhájucó díbye níkyéhéjú pañe íjcyájúcootúne. Tsúuca tsiíñe bóhíjúcoobe ípyeé íñéhíjcyádújucó. Cáhawáá idyé méuujévá íñe dítyeé díbyeke pícyohéjú íévehéjucó íjcyane. ⁷ Áhdicyane ícúí mepééne méubállé díbyé mamýémú tsúuca díbye tsiíñe íbóhíine dítyeé ihde péjucóóné Gariréavu téhullévú dítyémá íájtyúmíjcatsíki. Ééneréne ihdyu ó ímíllé ámuhpíke o úúballéne.

⁸ Áhdújucóhjáa ícúí dítyépi dsíinériyé pééne múúha éllevu múúhake íúúbálleki. Aamúpíhjáa íllityérone mityane ímíjyuvéhi. ⁹ Áámúpidívúhjáa Jetsóó íbóhówáávéne dítyépike díllóhi. Áánéllihyéhjáa ícúí díbyéj tuháacyuvu waamúpi díbyeke idyúúruvane. ¹⁰ Áámúpíkehjáa neébe:

—Méíllityédíñe. Wa ihdyu ícúí mepééne méúúballéte tsíjtye tahñéjtye dítye ípyéé Gariréavu téhullévú muha maájtyúmíjcatsíki.

Múhdurá tsodáhómú úúballéne

¹¹ Aamúpíhjáa péené tujkéveri tsodáhómú dííbyé nijkye téhmehíjcyámedítýú tsaate péé ímunáá coomívu. Aaméhjáa úúbáalleté llúuvájté avyéjujtéké muhdú tene pájtyene. ¹² Ááné lliiñétúhjáa túkevétsojtemá úúcújcatsíñe pítyácójcatsímýé muhdú iñééíñe Jetsóópe bóhíjúcúóóityúné iñéhíjcyáneri iñéétsámeityuki. ¹³ Aaméhjáa mityane diitye tsodáhómuke iáhdóne nééhií:

—Tsáma ménéhíjcyaco “pejcóhjané muha mecúwaiñúné hallúrí ímamyémúré újcujé Jetsóó iítémeho.” ¹⁴ Aane néhi méiñújí avyéjuube iwáájácúne ámúhadívú cáyobáávatéhajchíí muha ámúhá hallúvú méihjyúváá díbye muhdú ámúhake imyéénútuki.

¹⁵ Ahdújúcójhjáa diitye tsodáhómú ditye áhdónéllii illure iállíñe néhíjcyáné ímamyémúré Jetsóó iítémeho újcujéne. Aane muurá ícyoocápii ehdu tsaate tamúnaa jodiómú úúbálehíjcyáhi.

Muhdú ditye wákímyeíñe ímamyémuke Jetsóó nééneé

(Mc 16.14-18; Rc 24.36-49; Ja 20.19-23)

¹⁶ Aanée muha 11-meváréjuco dííbyé mamýémú mejcyame mepéé Gariréá iñújí caméhbaúvú múúhakyéé díbye néhbaúvu. ¹⁷ Aamée muha tétsihvu dííbyedívú meúújetémé méduurúvá dííbyeke tsaate múúhadítýú díbye bóhiine cáhcújtsótúrónááaca. ¹⁸ Áronáacáa múúhake neébe:

—Muurá Píívyéébe oke picyóó páneere íñújii, nijkyejii, íjcyáné avyéjuube o íjcyaki. ¹⁹ Ahdícyane óvíí ámuha pahúllevá iñújíine múnáadívú métsújaúcú táuwááboju. Aane cáhcujtsómeké tééné uubállé métsótsohíjcyaco Méécááni mémerii, Íapíícho mémerii, tamýémeri, íjcyane. ²⁰ Áámeke ihdyu ímíñeúvú méúwááboco tátyaúhbaju néhdu ditye íjcyaki. Aabe muurá ámúhamáyé ó íjcyaa pájyuvaré íñújii níjkévanévújuco. Ayu tehdújuco.

MÁACOÓ Máaco Jetsóodityú cáátúnuháami

Tsojtsó múnáajpi Jóáa úwaabóne
(Mt 3.1-12; Rc 3.1-9, 15-17; Ja 1.19-28)

¹ Illúu tujkéváné Píivyéébé Hajchi Jetsocrijtó mepájtyetéeíne meénúné uwááboju.
² Píivyéébé ihjyú uubálle múnáajpíhjáa Itsaiaúvú caatúnú iwaajácúháámitu tsúúcajátújuco tsojtsó múnáajpi Jóáadityu illúu:

Ó pícyoo díhde tsáápiikye díbye iúúballe míamúnáake ditye ímíbbáavyéne ímí uke iwáátsúcúpéjtsoki. ³ Aane méllééboó ínéubará píivyéetúné iñújiri íjcyaae keeváwu illu úwaabóne: “Méimibáavyé ímityú ámuha meícyahíjcyánetu tsaimiyéjuco ámuha meíjcyámeke Ávyéjuube íajtyumívakí.”

Ehdúhjáa Itsaia iwaajácúháámitu caatúnú Jóáadityu.

⁴ Ahdújucóhjáa díbye ínéubará píivyéetúné iñújiri úwáábohíjcyáné míamúnáake ditye ímityúné íjcyahíjcyáné íhvéjtsóne ímiánejcúveréjuco íbbúwáave díityé ímityú íábáííhvémeiki, áané uubállé ditye itsójtsótsámeiki. ⁵ Pahúllévátúhjáa Jodéa iñúji múnáadityú píhcyáávehíjcyámé dííbyedívú dííbyé uwáábó ílléébúacunúki. Téhduréhjáa Jerotsarée múnáadityú mítyame píhcyáávehíjcyáhi. Áámédityúhjáa ímityúné ímyéénuhíjcyáné úúbállémeke tsótsohíjcyaae Joodáatu.

⁶ Aanéhjáa díbye Jóáa camééllómú ihjinetu meénúmeíne wajyámúnúema íjcyáábéj píinétú ócájmííhéhé chíucunúhi. Aabéhjáa tséréémuke dohíjcyáhi. Téhduréhjáa ímúhojpacýó ádohíjcyaaé. ⁷ Aabéhjáa úwááboobe nehíjcyáhi:

—Muurá íjcyaae tsijpi táhboone úwáábóíiibe táehníínevu íhtsútuube íjcyáábeke íjtyuhápáájubaré o tácoríúcu dííbyedívú o pííhívéityúroobe. ⁸ Muurá ámúhake núpácyori ó tsótsohíjcyáhi. Áánetu ihdyu díiibe ámúhá pañévú pícyoo Píivyéébé Apíícho.

Jóáadivu Jetsóó tsójtsótsámeíne
(Mt 3.13-17; Rc 3.21-22)

⁹ Téjyúhjáa Jetsóó péé Gariréa iñújiri íjcyacóomí Natsarétu díiibe Jóáa éllevu Joodáatu dííbyeke díbye itsójtsoki. ¹⁰ Aabéhjáa tsúúca díbye tsójtsótsihdyu íjchívyeébe íténáa cáámetu Píivyéébé Apíícho níitye dííbyedívú íjuuúú nééneé. ¹¹ Áanáacáhjáa idyé cáámetu Píivyéébe nééhí:

—Uu Hájchíwúuke o wájuúúbedi mítyane ó ímíjyúúhíi.

Jetsóoke Naavéné máváríjchóne
(Mt 4.1-11; Rc 4.1-13)

¹² Ehdúhjáa díbye tsójtsómeíne boonétú Píivyéébé Apíícho dííbyeke tsajtyé ínéubá píivyéetúné iñújivu. ¹³ Áhulléhjáa íjcyaae 40 coojívá apáámyéré iyámé íjcyáhulle. Áábekéhjáa téhullévú Naavéné máváríjchóóbeke níjkyéji múnáa píáábohíjcyáhi.

Jetsóó úwáábótújkenúne
(Mc 4.12-17; Rc 4.14-15)

¹⁴⁻¹⁵ Aanéhjáa téjyú tsojtsó múnáajpi Jóáake ditye cúvéhoójánúné boonétú Jetsóó péé Gariréavu. Áhullé múnáakéhjáa Píivyéébé avyéjuvu muhdú meúcaávéíne úwááboobe nééhí:

—Tsúúca Píivyéébe íavyéjéjte íjcyáímyeke újcúíne éévé úújetéhi. Ahdícyane ílluréjuco méihvéjtsó ímityúné ámuha meícyahíjcyáne. Ááne ámúhá íjtsaméi ímiánejcúveréjuco mecápáyóóvéne mécachújtsó íne mepájtyetéeíne uwááboju. Ehdúhjáa Jetsóó úwaabóhi.

4-meva ímamyémú íjcyáímyeke Jetsóó újcyane
(Mt 4.18-22; Rc 5.1-11)

¹⁶ Aabéhjáa Gariréa unéú únuri péébe úújeté Tsimóomútsi ínahbe Aderéema amómeke tsínuhíjcyámútsídívú. ¹⁷ Áámútsikyéhjáa neébe:

—Ámuhtsij, ookéréjuco méuráavye. Muurá íne amomé líiíhjáa múnáajtétsi ámuhtsi meíjcyámútsikye ó pícyoo míamúnáakéréjuco Píivyéébedívú ámuhtsi meíbúwáávésóííne wákimyéivu.

¹⁸ Ehdúhjáa Jetsóó néénelíi teenémáyé íjtsínuuháñé íhvéjtsóne peemútsi dííbyemáyéjuco.

¹⁹ Áámútsimáhjáa péébe éhniíñéwuúvú úújeté Tsebedéó hájchimútsí Jacóóboo, Jóááa, Ijcyamútsí ihmííne pañe ijtsínuuháñe pájáábohíjcyamútsidívu. ²⁰ Áámútsikyéhjáa idyé díbye piúvánéllii ihmííne pañe cááni Tsebedéoma ípiáábojte Ijcyámedítýú peemútsí díbyemáyéjuco.

Tsáápi pañétú naavéneke Jetsóó wáágoóne
(Rc 4.31-37)

²¹ Éhdúmekéhjáa iújcúmema Jetsóó úújeté Capenaóovu. Aabéhjáa téhulle wáyeéévejcóóji pihcyáavéjá pañévu úwaabóhi. ²² Ááneríhjáa mítyane ullévenúme ávyetá tujkévé ávyéjuube múúne íhjúvavájító díbye íhjúváváni. Tsáháhjáa díbye íhjúvatú taúhbájú uwáábojte íhjúvavájcyádu. ²³⁻²⁴ Áijyúhjáa téjéj pañe tsaapi naavéne ípañe Ijcyaae kévádijcyó illu dífbyeke:

—Íjetso Jetsóoj, Natsarée múnáajpi u Ijcyaaábe! ¿Íveeki múúhake ú pátsárijcyóváhi? ¿Mityá múúhake ú waagóovaj? Muurá uke ó waajácú ímiáábé Píivyéébé Hajchi u Ijcyane.

²⁵ Áánéllihyéhjáa neebe dífbyeke:

—ÍCúúvéhulléré dífya! ¡Díjchivye áadí pañétu!

²⁶ Ááneréjucóhjáa naavéne wánijcyámeíbyeré íjchivyéne dífbyé pañétú ávyetá íhnáhó dífbyeke íáméjcatsichónema. ²⁷ Ehdúhjáa Jetsóó méénúneri pámeere íllityéne nééhí:

—¿Múhdutúami aabe ehdu meénuj? Ávyetáha ímiááné tsíhdyure dífbyé uwááboju. Muhdú naavémú Ijcyarómé íjchivyé díbye néénetu.

²⁸ Ehdúhjáa díbye méénúné uubállé tsíjaavé páneere Gariréá íiñújiri.

Tsimóo Péédoró báábeke Jetsóó bóhútsóne
(Mt 8.14-15; Rc 4.38-39)

²⁹ Átsíhdyúhjáa pihcyáavéjá pañétú péeme tsaméhjí Jacóóboo, Jóááa, Ijcyame Tsimóoma Aderémútsi jávu. ³⁰ Áijyúhjáa Tsimóo baabe áíivyeri chémene úúballémé Jetsóoke.

³¹ Áánéllihyéhjáa díille éllevu ipyéne íhyótsitu díbye íjyócujárólle tsúúca íbóhíne díityéké májchotsóhi.

Mityámeke Jetsóó bóhútsóne
(Mt 8.16-17; Rc 4.40-41)

³² Aanéhjáa tsúúca meíijyunúrónáa tsívahíjcyámé dífbye éllevu naavémú ípañe Ijcyáméhjima tsíñéhjiri chéméméhjike díbye íbóhútsoki. ³³⁻³⁴ Mityáméhjáa técoomí múnáa téjéjavu tsáámedítýú páhdváré nénéhji chémeri Ijcyámeke bóhútsóhíjcyaaábe. Áhduréhjáa tsaaté pañe naavémú Ijcyámeke waagóohíjcyaaábe. Aaméhjáa díitye naavémú muubá díbye Ijcyane nééíyónáa tsá díbye díityéké íhvéjtsotú dítye íhjúvávaki. Waajácúméhjáa dífbyeke.

Jetsóó úwaabó pahúllívaré Gariréá íiñújí pañe
(Rc 4.42-44)

³⁵ Ááné tsítsíivévuhjáa pejcójuco técoomítýú díbye péene tsátsihvu Píivyéébema íhjúvávaki.

³⁶ Áábekéhjáa Tsimóo íñahbéjtema néhcotéhi. ³⁷ Aaméhjáa íajtyúmíibeke nééhí:

—Míamúnáa uke néhcohíjcyáhi.

³⁸ Áánéllihyéhjáa neebe díityéke:

—Árónáa metsu éhcóomíjívú mepéé técoomíji múnáake idyé ó uwááboki. Muuráhjáa ímichi téénéllii ó tsááhíi.

³⁹ Aabéhjáa pihcyáavejéáané pañévu pahúllívaré múnáa Gariréá íiñújiri Ijcyámeke úwáábohíjcyá tsaaté pañe naavémú Ijcyámeke wáágoóobere.

Íjpi chájáávébeke Jetsóó bóhútsóne
(Mt 8.1-4; Rc 5.12-16)

⁴⁰ Áábé líiíñévuhjáa íjpi chájáávebe ímímóúúveténe néé dífbyeke:

—¿Aca muhdúiyó teene oke u bóhútsóne?

⁴¹ Áánéllihyéhjáa dífbyeke idyócaráucunúne dífbyedi ídáátsóvéne neébe:

—Mu íhdyu tehdújucoj.

⁴² Ehdúhjáa díbye néénemáyé tsúúca bóhíbe. ⁴³ Áábekéhjáa neébe:

—Dúúballédí tsaate juuváyí uke pájtyémeke íñe muhdú u bóhíne.

⁴⁴ Tsapéhduré llúúváábe éllevu péene dífbyedívú dúhjetsámeityeco. Ááne Moitséévúu néhdu íñe u ímíjpyeténé hallúvú Píivyéébeke tsíméneri ú ícúvéé téénetu míamúnáa iwáájácu tsúúca u bóhíjucóne.

⁴⁵ Ehdúhjáa díbye bójcyúrónáa pámeekéré juuváyí ípáptyedúmeke úúballebe muhdú íbóhíne. Aaméhjáa mítyane Jetsóodívú pihcyáavehíjcyánéllii tsáhájucó díbye píivyetétú

múhdutú cóómí pañévu iúcaávéiyóne. Áánélliihyéhjáa pehíjyaabe imíchi ditye íjcyátútsihjíriye. Ároné pañéhjáa pahúllevátú dííbyedívu píhcyáávehíjcyáme.

2

Íjpi vááúmeityúúbeke Jetsóó bóhítsóne
(Mt 9.1-8; Rc 5.17-26)

¹ Ehdúhjáa tsúcájá tsiéllé íjcyátsihdyu tsiíne óómiiybe Capenaóovu. Áané uubálléhjáa idyé íícúiwuúré tsúuca waajácúme técoomí múnaa. ² Aaméhjáa dííbyedívu píhcyaaavémé dibye íjcyaja wáhpécunúmeke úwááboobe. ³ Áánaacáhjáa 4-meva tsivá íjpi vááúmeityúúbeke dííbye éllevu. ⁴ Áronáacáhjáa tsá ditye píivyetétú iúújetétsóné mítyane míamúnaa íjcyánélliihye. Áanélliihyéhjáa cáámetu dibye íjcyátsíi tujkévetu idyóhejúróne botsíi dííbyeke níityétsóme. ⁵ Aaméhjáa ímí cáhcujtsóné iwáájácúne neebe Jetsóó dííbyeke:

—Llíhij, tsúuca úhdi o ídáátsóvéne díimítýú ó ábájíwéjucóóhií.

⁶⁻⁷ Ehdúhjáa dibye néénetu tétsihyi íjcyame taúhbájú uwáábojte néjcatsíhi:

—¿Aca íveekí aabee ehdu ihjývúvá Píivyéébe ímí dííbyedívu íjtsúcunúnejíivari? Muurá ihdyu apáábyéré Píivyéébe píivyeté míamúnáadítýú íimítýú iwáágoóné díityédí ídáátsóvéne. ⁸ Ehdúhjáa Jetsóódítýú ditye néjcatsíne iwáájácúne neebe díityéke:

—¿íveekí ímityúné óhdityu ámuha méjtsámeíhi? ⁹ ¿Aca muhdú ámuha oke méjtsúcunúhi? Áánerá ó píivyeté míamúnáadi o ídáátsóvéne díityé ímityuháñé díityémá o ímíbajchóne. Áanéllii ó píivyeté áánúke o nééneé: “Úhdi o ídáátsóvéne díimítýú úúma o ímíbajchóhi.” Áhdure ó píivyeté o nééneé: “Dímíjpyeténe díihbotámá dípye dihjýavu.” ¹⁰ Áhdícyane cáhawáá óví ámuha máájtyumí Míamúnáájpidívu o ípíivyéévebe muhdú o mééunee.

¹¹ Ehdúhjáa íñétsihdyu neebe dííbyeke: Líhij, dímíjpyeténe eene díihbotámá dípye dihjýavu.

¹² Ehdúhjáa dííbyeke Jetsóó néénemáyé tsúuca íimíjpyeténe íihbotámá péjúcoobe pámeere íténáaaca. Ááneríhjáa mítyane iúllévenúne Píivyéébeke idyúúrúvane néémeé:

—Ávyeta tsá mújýú ehdíivane maájtyúmitúne.

Revíkye Jetsóó újcyane
(Mt 9.9-13; Rc 5.27-32)

¹³ Áané boonétúhjáa tsiíne Jetsóó péé únéú únívúvú ímamyémuma. Áhullévúhjáa idyé dííbyedívu píhcyáávémeke úwááboobe. ¹⁴ Átsihdyúhjáa péébe úújeté Apéó hajchi Revíí íñííjí avyéjúbé wáábyuta dsíidsike íáhdótsóhíjcyátsihyi ácuúcunúúbedívu. Áábekehjáa neebe:

—Muúbej, ookéréjucu duráávyej.

Áhdújucóhjáa dibye pééne dííbyemáyéjucu.

¹⁵ Áábe jávúhjáa Jetsóó téjýu majchó ímamyémuma. Áámemáhjáa téhdure tsiijtye majchó tééneere ávyéjúbé wáábyuta íjcyáne dsíidsi áhdótsó múnaa. Áhduréhjáa íjcyámé tsiijtye ímityúme díityéma. Mítyaméhjáa dííbyema pehíjcyáhi. ¹⁶ Ehdúhjáa dibye díityémá májchone ííténe taúhbájú uwáábojtémá parítséomú néé dííbyé mamyémuke:

—¿Aca íveekí eene ámúhá uwááboobe majchó aatyé ímityúméhjima?

¹⁷ Aanéhjáa Jetsóó illéébóne néé díityéke:

—Tsá muurá taabóobé bóhiime tsaímíyé íjcyámeke táábotúne. Muurá ihdyu chéméméhjikéré tááboobe. Áhdícyane tsáháa ímíáámé wáábyú o tsáátune. Muuráhjáa ihdyu ímityúme wáábyú o tsáá díityéké o ímíbáávvetso Píivyéébe icyánejcúvuréjucu ditye ííbúwááveki. Ehdúhjáa Jetsóó néé parítséomuke.

Jetsóó mamyémú majcho áwatýúne
(Mt 9.14-17; Rc 5.33-39)

¹⁸ Tsájýúhjáa tsojtsó múnáajpi Jóáá mamyémuma díitye parítséomú mamyémú Píivyéébema íihjývúva majcho áwahíjcyáhi. Aanéhjáa Jetsóó éllevu ípyéene tsaate dííbyeke néehíí:

—¿Aca íveekí díimamyémú majcho áwátúnáa Jóáá mamyémuma parítséomú mamyémú tsájýu áwahíjcyáhi?

¹⁹ Áanélliihyéhjáa díityéké neebe:

—¿Aca tsaapi táábávané wañéhjivú tsáame ikímóóvéne majcho áwáiyáhi? Muurá teene wañéhjí abáajaabe díityémá íjcyánáa tsá ditye áwáityuró majcho. Ehdu nééne támamyémú tsá majcho áwáityuró díityémá o íjcyáne hajchóta. ²⁰ Muurá ihdyu íjcyáíne díityédítýú o pééíne. Ájýu ihdyu óví muhdú íñéhajchíí tsájýu awámye.

²¹ Tsá muurá tene ímityú tsúúcáaja wájamu béhbátu mepájaabóne. Muurá teeja meníjtyúcooca éhniíñevu íllure távájcaroba. ²² Áhdure idyé tsá tene ímityú béjpacyo bíinojpacýo mepícyoone tsúúcáau miihéneu cahpáyú pañévu. Muurá béjpacyo íuhtsaráúúvéhulle távájác tsúúcáau. Ájyju wágooovené tsanéécújuco bíinojpacýoma cahpáyu. Áánéllii béjpacyo mépañénu bééú pañévúre muhdú tsanéécú íjcyátuki. Ehdú néene tsá tene ímityú íhdéené uwááboju béhné uwáábójú pañévú meúacóne. Ehdúhjáa Jetsóó néehí.

Wáyeéévejcóójí Jetsóó mamýmú méénune

(Mt 12.1-8; Rc 6.1-5)

²³ Aabéhjáa tsájyju ímamyémuma pajtyé úmihéj piinétú wáyeéévejcóójí. Ájyúhjáa ímamyémú bajtsóháñetu ujcú imájchoki. ²⁴ Áánélliihyéhjáa paritséomú néé díbyeke:

—¿Aca íveekí aate dímamyémú meenú íjcyoojii wáyeéévejcóójí meméénútyuróne?

²⁵ Áronácáahjáa neébe:

—¿Aca tsá ámuha meéévehíjcyatú tsájyju íajyabáavatenéllii íñahbéjtema Dabíúvú téeméné méénune Pívyéébé waajacuháamitu cáátuváne? ²⁶ Muuráhjáa Abiatáá llúúvájte avyējuube íjcyájyju duurúvájá pañévú íúcáávène imájchóityuróné Pívyéébé ícúvé páaa tééjá pañévú pícyámehíjcyané majchómé apáámýéree llúúvájte máchohíjcyáne.

²⁷ Áhduréhjáa neébe:

—Muurá wáyeéévejcóójí íjcyá míamúnaa ímí téjcoojii íjcyaki. ²⁸ Áánéllii Míamúnaájpidívú o ípívyéévébé wáábyuta téhdure téjcoojii.

3

Tsáapi hójtsí Jetsóó ímíjpyetétsóne

(Mt 12.9-14; Rc 6.6-11)

¹ Átsihyúhjáa Jetsóó ímamyémuma tsiíñe úcaavé píhcyáavéjá pañévu. Áájá pañéhjáa tsaapi múhdurá íhyójtii néébeé. ² Aanéhjáa téjyju wáyeéévejcóójí íjcyánéllii tsaate díbyedívúre íítehíjcyá ‘áádíkye éhne ímíjpyetétsóíbye’ íñéene téénej tééveri díbyedívú íñéétsóroki.

³ Áánácáahjáa díbyeke neébe:

—Muúbej, cána dichaj.

⁴ Ahdújucóhjáa díbye péeneé. Áábédityúhjáa neebe pámeere tétsii íjcyámeke:

—Ámuúhaj, ¿a téhdújuco tsaatéke mepiáábóiyóné íjcyoojii wáyeéévejcóójí, mityá tsáhaáj? ¿A mépájtyetétsóiyá tsaate dsíjiveri íjcyámeke téjcoojii íjcyaróne, mityá méíhvéjtsóiyá ditye idsíjívve wáyeéévejcóójí íjcyánélliihyej?

Ehdúhjáa Jetsóó díllone tsá ditye áñújcutúne. ⁵ Aanéhjáa díbyeke tsaríwu pajtyeráhi. Áronácáahjáa idyé ídátso íjtsúcunúúbé ditye díbyeke cáhcújtsotúne. Átsihyúhjáa neebe díbye múhdurá íhyójtii néébeke:

—Muúbej, cána ílllevu cujúúvé díhyójtíí.

Ahdújucóhjáa díbye cujúúvénemáyé téhojtsi ímíjpyeténe. ⁶ Ehdúhjáa Jetsóó méénune paritséomú ííténe tétsihdyu péeme Heróode hájkímuma pítyácójcatsí muhdú díbyeke idsíjívvetsoíñe.

Mítiane míamúnaa Jetsóodívú píhcyaaavéne

⁷ Áronácáahjáa tétsihdyu ímamyémuma peebe únéú úníúvu. Áábekéhjáa mítiane míamúnaa úraavyé Gariréá íñújii múnaa. ⁸ Aabéhjáa méénuráítyúronéhjí mítiane méénúné uubállé tsújaavé pahúllévávu. Áánélliihyéhjáa mítiane tsáácunú pahúllévátú Jodéá íñújítuu, tééne íñújiri íjcyacóomí Jerotsaréetuu, Idoméá íñújítuu, Joodáá tsiñéjcutuu, Tíiroó, Tsidóoo, íjcyáné íñújícútuuu, íjcyane díbyeke íajtyúmiki. ⁹ Ehdúhjáa mítiane míamúnaa Jetsóodívú píhcyaaavéjucóónéllii neebe ímamyémuke ditye míne íimibájcho témi pañévú íúcááveki. ¹⁰ Mítyanéhjáa díbye chéméméhjike bóhíitsohíjcyánéllii ávyetárejuco ditye díbyedívú píhcyáavehíjcyáne. Aaméhjáa ímíllehíjcyá díbyeke idyómajcóné íbóhíiki.

¹¹ Ájyúhjáa tsaaté pañe naavémú íjcyame díbyé líííñévú mímóúúvémé pañétú kéevánécoba néémeé:

—¿Uu muurá Pívyéébé Hajchi!

¹² Áánélliihyéhjáa díityéké neebe ditye tsiíñe téhdú íhíjyúvátuki.

12-meváké Jetsóó meménu ímamyémú ditye íjcyaki

(Mt 10.1-4; Rc 6.12-16)

¹³ Átsihdyúhjáa peebe caméhbaúvú híjtsúcunúdúmema. ¹⁴ Áamedityúhjáa meménuube 12-meváké dííbye uwááboju uwááboméré péhíjcyáímyeke. ¹⁵ Áámekéjhjáa ájcuube íhnháhootu ditye cheméméhjike íbóhítsohíjcyaki, naavémú tsaaté pañe íjcyámeke ditye iwáágoohíjcyaki. ¹⁶⁻¹⁹ Aaméhjáa ílluúme: díibyéjhjáa Jetsóó Tsimóoke Péédoródívú méménuúbee, Tsebedéó hájchimútsí Jacóóboma Jóáámútsikyéhjáa dííbyere híjchí hájchimútsídívú méménúmútsii, Aderéee, Perípee, Batoroméee, Matéoo, Tomáaa, Apéó hajchi Jacóóboo, Tadéoo, cananíjtámúejpi Tsimóoo, díibyéjhjáa Jetsóodívú méénútsíiibe Jóóda Íjcyarióótee, éhdume.

Jetsóoke Naavéné píáábohíjcyané tsaate nééneé
(Mt 12.22-32; Rc 11.14-23; 12.10)

²⁰ Áámemájhjáa Jetsóó tsúúca oomí ípyée íjcyahíjcyájávu. Áánaacáhjáa tsúúca mítyane míamúnaa píhcyaaavé tétsihvu. Áamediyéjucóhjáa túhuuvémé tsá ímájchóiyónéhji éllevu íjcyatúne. ²¹ Aanéhjáa iwáájácúne dííbye hájkímú tsáá dííbyeke tétsihdyu itsájtýeroke. Íjtsúcunúméhjáa díbye méívatene.

²² Téhduréhjáa mítyane tétsihyi táuhbájú uwáábojte Jerotsaréetu tsááme néé dííbyedityu:
—Áadí pañe mía naavémú avyējuube Betsebóo. Téénéllii muurá eene díbye píáábóneri tsaaté pañétú naavémuke waagóohíjcyaaabe.

²³ Áánéllihyéhjáa Jetsóó díityéké nééhí:
—¿Aca múhdutú díbye Naavéné iyee waagóoméiyáhi? ²⁴ Muurá tsané avyējuute tsajjítóré íjtsámeityúme páhduvaré idyáíivéjcatsíhajchíí íllure wáchájánújcatsí íavyéjutu. ²⁵ Áhdure tsája múnaa tsajjítóré íjtsámeityúme páhduvaré idyáíivéjcatsíhajchíí ílluréjucu íhnyátú wáchájánújcatsíne. ²⁶ Ahdu íivane muurá Naavéné íhyájkímukéré iwáágooca íllure pírujtsóiyá díityéjúcooíyó íavyéjujete íjcyáíyómeke. Tehdu imyéénuca íllure íavyéjú újójéjtsóíyoóbe.

²⁷ Tsá muurá tsaapi íhtsútúúbé tsíeméné dííbyé já pañétú múha tsájtýeityuró dííbyeke tétsihdyu bóáyotúmère. Muurá ihdyu dííbyeke tujkénú íbóáyoca botsii tsajtyéiyómé dííbyé tsíeméne. Árónáa tsáháubá muurá díbye íhñe múhdívú íhvéjtsóityuróne. Ahdu íivane tsá Naavéné oke píáábóityuró dííbye hájkímuke o wáámíuki.

²⁸ Ímiááneturé ámúhake o néé panévaré ímityúné míamúnaa méénuhíjcyáronéhji Píívyéébe abájíiveíñé díityédí ídáátsóvenema. Áhdure ímityúné óhdityu ditye íhnyúvahíjcyáronéhji ábájíiveííbye. ²⁹ Áánetu ihdyu dííbyé Apííchotu ímityúné íhnyúvahíjcyámedi tsá díbye mújyú ídáátsóveyítúne. Aane tsá mújyú díityémá ímíbaávyéiyúne. ³⁰ Ehdúhjáa díityéké neebe dííbyé pañe naavéné íjcyane ditye néénéllíihye.

Jetsóoke tsíju dííbyé nahbémuma újcutérone
(Mt 12.46-50; Rc 8.19-21)

³¹ Áánaacáhjáa tétsihvu tsíju dííbyé nahbémuma wajtsí áachi éhnejcúvu. Aaméhjáa tsaatéké néé ditye dííbyeke íñéé díbye íúújéva díityéke. ³² Ahdújuchoháa tsaate dííbyé únuri íjcyane nééne dííbyeke:

—Díítsíju díñahbémuma ukévá néhcome éhtsíhyi áachi.

³³ Árónáacáhjáa neebe díityéke:

—¿Aca caatyé tátsííjuú, táñahbémuu, táñaallémuu, íjcyame?

³⁴ Ehdúhjáa íñééne únúuri áctýjcatyémeke ííténe neébe:

—Áánerá téhdure ámuha waháromú táñahbémú táñaallémú méijcyá íñe múhdumé tahñéjté ámuha meíjcyame. ³⁵ Muurá Píívyéébeke cáhcujtsómé díbye ímillédú íjcyane ímiááané tahñéjté táñahbémú, táñaallémú, waháromu. Ehdúhjáa Jetsóó díityéké nééhí.

4

Tsaapi bájtsónetu íjcyané uwááboju
(Mt 13.1-9; Rc 8.4-8)

¹ Aabéhjáa tsííñe únéú únúuvú uwáábóobedívú idyé mítyane míamúnaa píhcyáavénéllii mííne pañévu íucáávéne téémí pañéturéjucu díbye úwaabóné díityéke. ²⁻³ Átsihvúhjáa mítyane tsíeménéhjítu uwááboobe nééhí:

—Ámuúhaj, cáhawáá mélleebúconuj:

Tsaapíhjáa íwajcyóhá tríígoúúhá bájtsóobe íllure wávarajcóhi. ⁴ Aanéhjáa díbye wávarajcónetu tsáuhji juuváj píñévu dójcone coomímú méhdojéhi. ⁵ Áané tsíuhíjhjáa dojco néwayúúné raahóvu ííñu ímíchi íjcyátútsihvu. Áuhjéhjáa ícúíwuuré ííñé tétsii ííñu mítyane íjcyátúnéllíihye. ⁶ Áróhiibájíhjáa chemé núhbá allóócóri hállúháñeriyé tébjakyéjí íjcyanéllíihye.

⁷ Áané tsiúhjihjáa dojco tshjí pañévu. Áané hallúvúhjáa teene tshuji wááménéneri ííñeróné dúhcúvaténé tsáhájucó neévatúne. ⁸ Áánetúhjáa ihdyu tsáhují dojco tsátsii imíwu ííñuji nétsihvu. Aanéhjáa tsaimíve pívyene imíwu neeváhi. Tsáhiibájihjáa uhjénére neeváhi. Áánetúhjáa tsihiibájí kémú neeváhi. Áané tsihiibájihjáa éhniíñevu mityane neeváhi.

⁹ Ehdúhjáa tsaapi bájtsone iúúbállétsihdyu neebe diityéke:

—Ehdu teéne. Aane ihdyu óvíi lléébome icyáhcuítsóne tehdu ijcyáhi.

Jetsóo úwáábó túhujtsóne

(Mt 13.10-17; Rc 8.9-10)

¹⁰ Aanéhjáa bóónetu iye ijcyátsihvu ímamyémuma tsijtye tétsii íjcyame dilló muhdú neéiyóné teene tsaapi bájtsónetu díbye úwaabóne. ¹¹ Áanéllihyéhjáa neebe diityéke:

—Muurá ihdyu ámuhádívú Pívyéébe bóhówátsohíjcyá ámuha mewáájácu muhdú dííbyé avyéjú íjcyane. Áánetu eene tsíménéhjitú ó úwáábohíjcyá oke cáhcújtsótúmedívú tene íbóhówáávétuki. ¹² Muurá ó úwaabóné lléébójúcoorómé icyahíjcyá lléébótúmeúvúdu. Áhduru teene ájtyumíjúcoorómé icyahíjcyá ájtyúmitúmeúvúdu. Áámé imityuháñé muurá tsá ímbáavyéityúne. Ehdu neénéllii ó úwáábohíjcyá tsíménéhjitú.

Tsaapi bájtsónetu úwaaabóné Jetsóo bóhówajtsóne

(Mt 13.18-23; Rc 8.11-15)

¹³ Átsihdyúhjáa neebe diityéke:

—¿Aca ihdyu tsá ámuha mewáájácutú tsaapi bájtsónetu ó úwaabóné íiná neéiyóné? ¿Aca múhdutúrá ámuha méwaaájácuú tsiíñe téhdure neénéhjitú ámuhakye ó úwaabóné? ¹⁴ Muurá eene tsaapíhjáa trígoúúhá wáwárajcódú neéne íñe tsaapi ímiáájú úwááboobéré penjícyáhi. ¹⁵ Aane tsaate ímí lléébójúcoorómé Naavéné téénetu mútátsohíjcyáhi. Aane muurá neéiyóné eene juuváí píinévéhjáa dójcoúhjí coomímú méhdojéne. ¹⁶⁻¹⁷ Áánetu teene illéébone tsúúca ímí úraavyéjúcoorómé páhduvaré neéné mávaríjchojújúne íjcyanéhjí íáábucújúcoótúnetu ílluréjucó teene íhvejtsóne. Aane neéiyóné eene néwayúúnéhjáa íjcyátsihvu dójcoúhjí ímíwu ííñeróné núhá allóócóri chémene. Ehdu muurá patyéhíjcyané ímí cáhcújtsótúmema. ¹⁸⁻¹⁹ Áánetu ímiá úwááboju tsúúca ímí llééborómé mityane íjí avyéjuriyé itsúúráméíñéllii ílluréjucó ténejcu ábáíívehíjcyáne. Aane neéiyóné muurá eene tshjí pañévúhjáa dójcoúhjí ííñeróné íllure dúhcúvaténé neévájúcootúne. ²⁰ Áánetu ihdyu ijcyámé tsaate téené úwááboju illéébone cáhcujtsómé ímí tehjújucó úráavyehíjcyáme. Aane muurá eene ímíwúhjáa ííñuji nétsihvu dójcoúhjí ííñedu. Áámedítú muurá íjcyámé tsaate eenéhjáa uhjénére neéváhiibájidú neémeé. Áánetu íjcyámé tsijtye eenéhjáa kéémú neéváhiibájidú neémeé. Áánetu íjcyámé tsaate eenéhjáa ávyétá mityané neéváhiibájidú neéme ímiáánéjucó ímiáájú icyáhcuítsóné ímí úráavyehíjcyáme. Ehdúhjáa Jetsóo neé diityéke.

Peetétú íjcyané úwááboju

(Rc 8.16-18)

²¹ Áhduréhjáa neebe diityéke:

—¿A múúne peete mepééttétsóne mépicyóó tsíméné lliiñévu? Tsáhaá. Muurá ihdyu mepééttétsóne cáamevu mépicyóó tene íájchúcnúki. ²² Ehdu neéne muurá Pívyéébé úwááboju bóhówajtsó páneere muhdú méicyahíjcyáne. Muurá íñe teevétari meméénuhíjcyaróné tsá wáájácuratúné íjcyáityúne. Muurá páneere waajácúmeíihi. ²³ Aane ihdyu óvíi lléébome icyáhcuítsóne tehdu ijcyáhi.

²⁴ Téhduréhjáa tsiíñe neébe:

—Ímíñeúvú tsama méjtsoco íñe ímiá úwááboju tsúúca ámuha mewáájácutúcoóne. Muurá teene ámuha mewáájácutúcoorómé múhdurá medáíívémeíhachíí Pívyéébe tsáhájucó ámuhádi ícúvéityúne. Áánetu tsúúca iwáájacúné ímí úráavyémeke éhniíñevu waajácútsóíiibe. ²⁵ Muurá ímiáájú ímíllémedívú bóhówajtsóíiibe éhniíñevu dítye ímíñeúvú iwáájacuki. Áánetu teene ímíllémedívú tsá díbye bóhówajtsóityúne. Ááne tsájyju múu áyanéwu dítye wáájácuróné dojtúcuíiibe diityédítu.

Trígo bájtsómeíñetu íjcyané úwááboju

²⁶ Téhduréhjáa neebe diityéke:

—Muurá tsaapi bajtsó trígoúúhá íwajcyóha. ²⁷ Aane íbúwají díbye íjcyánáa keemévehíjcyá pajcójívaré díbye wáájácutúné hallúri. ²⁸ Ehdu muurá íñújiri ímí bajtsóháñé pívyene íkyéémévéne tsúúca wajcú íñéévá ípívyéveíñéjucó. Aane tsúúca neeváhi. ²⁹ Aane kéémécooca ílluréjucó áábájaabe újcune. Ehdu muurá pajtyéíñe Pívyéébé avyéúejtéma. Muurá diityéké díbye újctúíñe éévé újjetécooca újctúíiibe diityéke.

Mojtáátsá neeváúwíutu íjcyané uwááboju
(Mt 13.31-32; Rc 13.18-19)

³⁰ Têhdurêhjâa tsiîne neebe Jetsóó diityéke:

—¿Aca íinetú îne tsiîne ámuhákye ó úwááboó Píivyéébe avyéju? ³¹ Muurá díbyé avyéju éhne múúne ‘mojtáátsa’ némeîñé uméhé neeváú kémúútúróúwu mebájsou mityáhécoba kéemevedu. Muurá pahéva neváúúné lliiñévúré téhé neeváú ávyetá ayáúwu. ³² Áróúwu muurá mebájsou íînene keemévé mityáhécoba pahévare bajtsóhéené ehniîñevu. Ááhé wájcávané hallúvú muurá wahpéjté píhtobáhi. Ahdu muurá teene Píivyéébe avyéju.

Jetsóó úuwaabóné tsíeménêjitu úúballéne
(Mt 13.34-35)

³³ Ehdúhjáa Jetsóó míamúnáake úuwaabóné tsíeménêjitu úúballêhjicyá muhdú ditye lléébóiyódu. ³⁴ Tsáháhjáa díbye pevénéré úwáábohíjcyatúne. Áronácáhjáa ihdyu ímamyémuke ímíñéúvú waajácútsóhíjcyaae íiná tene nééiyóne.

Kíjyébama nohji Jetsóó íhvetétsóne
(Mt 8.23-27; Rc 8.22-25)

³⁵ Áané íjyúnúvúhjáa neebe ímamyémuke:

—Métsu éhnéjcuéúvú mepéékí.

³⁶ Ahdújucóhjáa tétshíyé tsijtye íjcyánáa ditye péene tsíñejcúeúvú míineri. Áámemájucóhjáa idyê tsaate ihmíneri péeneé. ³⁷⁻³⁸ Aaméhjáa píñééuri íjcyánáa ávyetá íhnáhó kíjyébári mityane nújpacyo nóhjine úcaavé diityé míñé pañévu. Aanéhjáa ípamáávíyóneri íllityéne diitye ímamyémú idyêjuri cúwahíjcyáabeke íákyéjtsóne nééhií:

—¿Ávyéjuúbej, tsúúca mémájcánuúhi! ¿A tsá îne meke u pájtyetétsóityúne?

³⁹ Áanéllíihyéhjáa íákyéne úhbaabe kíjyébama nohji íjcyane. Neebhéjpaé:

—¿íjyévéne, díhvéte!

Ahdújucóhjáa tene íhveténé dáíhañéréjuco. ⁴⁰ Átsihdyúhjáa neebe diityéke:

—¿íveekí ayájú íhnáhórá ámuha meíllityéne? Tsáháhaca bo ámuha Píivyéébeke ímí mecáhújtsotúne.

⁴¹ Ehdúhjáa diityéké díbye nééronáa íllure íllityémé néjcatsíhi:

—¿Muubáami aabye íjcyáabeke muhdú kíjyébama nújpacyo lleéboj?

5

Tsáapí pañe naavéné íjcyane
(Mt 8.28-34; Rc 8.26-39)

¹ Aaméhjáa tsúúca úújeté tsíñejcúeúvú Gadáará íiñújivu. ² Aanéhjáa ditye cátsúúvénemáyé Jetsóó íjchívyéhi. Áábe éllévúhjáa tsaapi níjkyénéj píine ícyahíjcyaae tsáá ípañe naavéné íjcyaae. ³ Aabéhjáa ávyeta tsíjpa néébeke tsá múha píivyetétú íekeevene. Úwááñêhíjyáa íjcyároneri tsá múha dífbyeke chíjchúityuróne. ⁴ Tsáijyúhjáa tsúúca dífbyeke chíjchújúcohíjcyarómé íjtyúháacyuma íhyójtsicu. Áronéhjáa távúdócohíjcyaae. Tsáháhjáa múha dífbyeke muhdú méenúityuróne. ⁵ Aabéhjáa cójíhajchótá pécójhajchótá íhjúcunúúbéré pehíjcyá níjkyénéj píine. Áané tsáijyúhjáa cáméwájúneri pehíjcyaae néwayúúnetu wápújúhcámeíbyere. ⁶ Aabéhjáa tsíhullétúré Jetsóoke íájtyúmííbe éllevu dsíinéríyé ípyéene mímóúúveté dífbyé lliiñévu. ⁷ Áánemáhjáa kéévánécoba neebe dífbyeke:

—¿Íiná óhdityu ú ímíllé íhtsútuube Píivyéébe Hajchi Jetsóó u íjcyaae? Uke Píivyéébe mémeri o néé óhdi u ícúbáhrátuki.

⁸ Ehdúhjáa naavéné dífbyé pañétú néé Jetsóoke díbyéhjáa dífbyeke ‘díjchivyé áadí pañétú’ néenéllíihye.

⁹ Áábekéhjáa Jetsóó nééhií:

—¿Aca muubá dímyéme? Áanéllíihyéhjáa neebe:

Tamyémé Píváánéjpi mityame muha meíjcyanéllíihye.

¹⁰ Aanéhjáa diitye naavémú néé Jetsóoke díbye diityéké iwáágóotu tsíhullévu tééne íiñújitu. ¹¹ Áihjúyúhjáa tétshíyí jéemú meenímú majchóri. ¹² Áanéllíihyéhjáa dífbyeke néémeé:

—Múúhake ihdyu wallo aatype méenímú pañévuréjuco.

¹³ Ahdújucóhjáa díbye wállóónéllí dífbyé pañétú íjchívyéne méenímú pañévuréjuco ditye újcámeíñe. Aaméhjáa ditye méivatétsómé 2,000-meváubáhjáa íjcyane cáméwájutu únú pañévu cáhtsífibámé májcanúhi.

¹⁴ Áanerihjyáa diityé tehmejté iillityéne íicúí tétsíi múnáake úúballéhi. Áanéllihyéhjáa téhullévú péécunúme íajtyúmi muhdú tene pájtyene. ¹⁵ Aaméhjáa úújeté diibye eené ípañe naavémú ícyahjycaabe tsúúca íwajyámúúnema íjcyaaabe pevetsihjídurejúco ácuucunúúbedívu. Áanerihjyáa íllityéme. ¹⁶ Aanéhjáa tétsihyí íjcyame úúballé diityéké muhdú tene pájtyene. ¹⁷ Aanéhjáa muhdurá íjtsúcunúnéllíi néeme Jetsóoke díbye téené íiñújitu ípyéé tsiéllévúréjuco.

¹⁸ Áanéllihyéhjáa Jetsóo ípyéé miiñe pañévú úcáávéébeke diibye eené ípañe naavémú ícyahjycaabe néé díbyemáyéjuco ípyéékíi. ¹⁹ Áronáacáhjáa neebe díbyeke:

—Tsá u pééityú oómaá. Díhyájkímú pañévúré péene duubállé diityéké muhdú Píivyéébe úhdi íidáátsóvéne uke ímíjpyetétsóne.

²⁰ Ahdújucóhjáa díbye íhyájkímú pañévú ípyééne úúballéné páneere muhdú Jetsóo díbyeke bóhiítsóné Decááporí íiñújiri íjcyácoomjji múnáake. Áanerihjyáa ávyetaré ullévenúme.

Tsaatépíke Jetsóo bóhiítsóne

(Mt 9.18-26; Rc 8.40-50)

²¹ Aanéhjáa Jetsóo ímamyémuma bíwánejcúvúré úújetenáa idyé tsúúca míamúnaa píhcyaaavé díbyedívú únéú úníúvu. ²² Átsihvúhjáa 'Jáiro' némeíbyé wajtsí píhcyáávéjá avyéjuube íjcyaaabe.

²³ Aabéhjáa díbyé líiñévú ícyánoovéváne néehíi:

—Ájyúwa ávyeta dsíjiveríjyuco íjcyanéllíi uke o néé u dócárájcoté dílle oóma íbóhiíki.

²⁴ Ahdújucóhjáa Jetsóo díbyema péébeke mítyane míamúnaa úraavyé ávyeta ráautúne.

²⁵ Áámé pañéhjáa tsáápille 12 píjcyábájyuco díllíike íchémé tujpácýó íhvetépítyúneri ícúbáhrámeíhíjyallye. ²⁶ Aalléhjáa bañúháñe taabójtédívú ityáábótsámeíñe áhdohjycá íhñénehjívú 'pírúhpírújuco'. Ároné pañéhjáa íllure ávyetélle. ²⁷ Aalléhjáa muubá Jetsóo íjcyane íwáájácúne míamúnáa raahótú díbye éllevu ípyééne díbyé wajyámú dómajc 'muurá díbyé wajyámú íjcyaroné o dómájcohajchíi ó bóhiíhi' íñéénema. ²⁸ Ehdúhjáa íjtsámeíñe dómájcolle díbyé wajyámu. ²⁹ Áánétúhjáa ímiááné tsúúca bóhiílle tsaimiyéjuco líñémuucunúmeíñe.

³⁰ Aanéhjáa Jetsóo waajácú tsaate bóhiíne díbyé wajyámú idyómájcóneri. Áanéllihyéhjáa íyévóóvéne néébe diityéke:

—¿Caatyé ámuha táwajyámutu oke médomájcóhi?

³¹ Áanéllihyéhjáa ímamyémú néehíi:

—¿Aca muhdú míamúnaa wahdyúré néetúnáa ú dílló múha uke dómájcóne?

³² Ehdúhjáa dítye néerónáa pahúlleva ííteebe íajtyúmi caatyé díbyeke dómájcóne.

³³ Áanéllihyéhjáa eené díbyeke dómájcolle íillityéneri úúvécunúlléré díbyé líiñévú ímímóúúveténe úúballé díbyé wajyámú idyómájcóne. ³⁴ Áanéllihyéhjáa neebe díllíike:

—Wáhaj, ímí Píivyéébeke u cáhcujsótú íjyallye tsúúca ú bohíhií. Ahdícyane wa dípye tsaimiyéjucoj.

³⁵ Ehdúhjáa Jetsóo díllíike néenáa tsaate píhcyáávéjá avyéjuube Jáiro jatu tsáame úúballévá díbyeke ídsívu dsíjivéjucóne. Nééméhjáa díbyeke:

—Tsúúca dáájywu dsíjivéhi. Aane ínéllihyéco ú tsájtyeé aabye uwaábóóbeke.

³⁶ Ehdúhjáa dítye nééneri íicúvétuube Jetsóo néé Jáiroke:

—Kímóóvedíñe. Píivyéébekéré cahcújtso.

³⁷ Ehdúhjáa íñééne tsá díbye ímíllétú páneere díbyema pééneé. Apáámyeréhjáa péé díbyema Péédooro, Jacóóboo, díbyé nahbe Jóááa, éhdume. ³⁸ Aaméhjáa pééme úújeté mítyane míamúnaa tééjá pañe táhíjcyamedívu. ³⁹ Áamekéhjáa Jetsóo neetéhi:

—¿íneríami ámuha metaj? Áánerá tsá dílle dsíjivetúne. Muurá íllure cúwalle.

⁴⁰ Ehdúhjáa díbye nééneri íllure goocóme. Áamekéhjáa tééjá pañétú íjchívyétsóne íiyéjuco díbye úcaavéné dílléwúúvúj caanímútsii, diitye 3-meva ímamyémumu, íjcyámema. ⁴¹ Aanéhjáa dílléwúúvúke íhyójsitu íekéévéne neébe:

—Taríta cómi, 'Wáhaj, dájkýeé' nééiyóne.

⁴² Ehdúhjáa díbye néénemáyé éhne múu cuwátú maájkyevádú íbóhiíne tsúúca úllelle 12 píjcyábáhjáa íjyallye. Áanerihjyáa míamúnaa ávyetaré ullévenúhi. ⁴³ Áamekéhjáa Jetsóo bójycú muuca dítye teene úúballétuki. Átsihdyúhjáa neebe dítye ímajchótso díllíike.

6

Jetsóo Natsaréeri úwaabóne

(Mt 13.53-58; Rc 4.16-30)

¹ Átsihdyúhjáa ímamyémuma oómiíbye ípyéé ípíivyéne íiñújivu. ² Aabéhjáa wáyéévejcóójí píhcyáávéjá pañévú úwaabóné mítyame ílléébóneri díbyedi íullévenúne néehíi:

—¿Kíatúami aabye ehdívaifíne panévare wáajacúnej? ¿Aca múhdutú piivyéetebe méénuráitýuronéhjí imyéénune? ³ Áanerá úmehewáané wákimié múnáajpi díibye Maaríá hajchi. Áábé nahbémújuco muurá Jacóóboo, Jotséee, Jóódaa, Tsimóoo, éhdume. Téhdure muurá ínaallémú ijcyá ichihyi méjpiíne. Ehdúhjáa díibyedítýú íñéene tsá ditye ávyejúúllétú díibyeke. ⁴ Áánéllihyéhjáa neebe díityéke:

—Ihdyújuco tsáma Píivyéébe ihjýú uubálle múnáajpi íjcyaróobeke díibyé íñújí múnáa ihyájkímú íjcyarómé tsá ávyejúúllétú tsíjtye múnáa íjcyarómé ávyejúúlléébeke.

⁵ Ehdúhjáa tétsíi múnáa díibyeke cáhcútsótúnéllii tsá díibye tétsihvu mítyane méénuráitýuronéhjí méénutúne. Apáánéréhjáa chéméméhjike idyócarárcóneri bóhíitsohjycyaábe. ⁶ Ílluréhjáa ullévenúúbé ditye díibyeke cáhcútsótúnéri. Áánéllihyéhjáa técoomí úníuri íjcyájáhi múnáakéréjuco díibye úwááboobéré péhijcyáne.

Ímamyémuke uwáábovu Jetsóo wáloóne
(Mt 10.5-15; Rc 9.1-6)

⁷ Aabéhjáa tsáiyu ímamyémú 12-meva íjcyámeke uwáábovu wallóo mítyétsicyutsáké pahúlléwávu. Áámé pañévúhjáa picyoobe itsjipá díibye mémeri tsaaté pañe naavémú íjcyámeke ditye iwáágóohjycyaki. ⁸⁻⁹ Áámekéhjáa neebe ditye itsájtýétu ícyahpáyuu, imájchoo, idsídsíi, íjcyane. Apáánéréhjáa neebe ditye ipyéé íhyallúejáhi íwajyamúnee, íjtyúhápaajínee, ícyuujúii, íjcyánema. ¹⁰ Áámekéhjáa neebe:

—Tsátsihvu ámuha tsaaté javu meúújetéjaríyé méjycyaco tsiéllévu ámuha mepééútúne hajchóta. ¹¹ Aane tsátsíi múnáa ámúhá uwáábó cátuhtsóhájchíi múu ámúháj tuhááneri íjcyáne íñú pichóujcámei díityédívu, ‘tsá múúhá hallúri tene íjcyatú ámúhake muha meúwáábóiyóné ámuha mecátuhtsóné’ nééiyóné. Ááne múu péé tsiéllévuréjuco. Muurá múhdumé ámúhá uwáábó cátuhtsómé ávyétá íhnáho ícúbáhráméií muhdú míamúnáa ícyahjycyáne ímbájchómeicyooca éhnée Tsodóómaa, Gomóóraa, íjcyácoomícyu múnáa ícúbáhráméifíne ehníífínevu.

¹² Ehdúhjáa ímamyémuke téibúwájtsoobe uwáábovu iwáallóomeke. Aaméhjáa úwáábohíjycyá míamúnáake ditye ímityúné ícyahíjycyáne íhvéjtsóné íjtsaméi ícyápáyóóve ímiánejcúvuréjuco. ¹³ Téhduréhjáa tsaaté pañe naavémú íjcyámeke waagóohjycyáme. Chéméméhjikéhjáa dúúrúbájpácýori íhñíwauúné ditye pípájchóneri bóhíhíjycyáme.

Tsojtsó múnáajpi Jóáa dsíjivéne
(Mt 14.1-12; Rc 9.7-9)

¹⁴ Ehdúhjáa Jetsóo méénuhíjycyáne uubállé ávyéjuube Heróóde iwáájacúne néehíi:
—Tsojtsó múnáajpi Jóáa éhnée dsíjiveebéubá tsiíne bohíhíi. Muurá téénéllii piivyéetebe méénuráitýuronéhjí imyéénune.

¹⁵ Áánetúhjáa tsíjtye néehíi:
—Tsáhaá, muurá ihdyu Eriá díibye Píivyéébe ihjýú uubálle múnáajpi éjyuúvú ícyahjycyaábe.

Áánetúhjáa tsíjtye néehíi:
—Áánerá ihdyu béébére díibye Píivyéébe ihjýú uubálle múnáajpi éjyuúvúvú ícyahjycyaméejpi.

¹⁶ Ehdúhjáa ditye néénéllii tsiíne Heróóde néehíi:
—Tsáha bóhoj, muurá ihdyu díibyejuco tsojtsó múnáajpi Jóáa éhnée íhñíwauvú o kípíyuúcutsoobéha tsiíne bóhííbe.

¹⁷⁻¹⁸ Díibyééhjáa muurá Heróóde táabavá ítyónúllekére íñahbe Perípé taaba Herodiáke. Aanéhjáa ímityúné íjcyane Jóááuvu díibyeke néhíjycyáne hallútú cuvéhoojánútsoobe úwáñehííneri íchíjchútsóóbedívu.

¹⁹ Téhduréhjáa díille Herodiá díibyeúvuke tééné hallútú íñéhnílléne imíllé idsíjívetsóné. ²⁰ Áronáacáhjáa tsá dílle pívyetétú muhdú díibyeke idsíjívetsóiyóné díibyééhjáa Heróóde Píivyéébeejpi díibye íjcyaneri íllityéne díilleke téhmehíjycyánéllihye. Áánéllihyéhjáa díibyeúvú íhjýuvanéhjí tsáryóné pañe lleebúcumúhíjycyaábe. ²¹ Áronáacáhjáa díille Herodiá tsúuca díibyedívu líihyánútsóohi. Díibyééhjáa Heróóde ítsímávajcójí úújeténé wáñehjínúhi. Ááne éllévúhjáa píhýúcuube ípiáábojtee, ítsodáhómú avyéjutee, Gariréá íñújí ihtsútujtee, éhdúmeke. ²² Ááméj píinévúhjáa díille aiyúwá bádsíjcaja wáhtsine ímíwu íjtsúcunúúbé díibye Heróóde. Áhduréhjáa díibyeke nahbénúné avyéjute ímí íjtsúcunúhi. Áánéllihyéhjáa díilleke neébe:

—Íná u ímílléné oke táuméi ávyeta ímiáané állityuube uke o ájcuiki.

²³ Ehdúhjáa Heróóde néé díllike ímiááneturé iná dille táumeíñevu iájcuíñe. Neebéhjáa ávyeta íavyéjú tšycárónetu tšahdúnéécú díllike iájcuíñe teene dille táumeíhájchíjju.

²⁴ Áanéllihyéhjáa tšíjju éllevu ipyéene neetélle:

—¿Aca Wa iná iñe ó táumeíyáhi?

Áanéllihyéhjáa neelle díllike:

—Táuméi tsojtsó múnájpi Jóáa níwau ikípíyuúcuuvú uke díbye iájcuci.

²⁵ Ahdújucóhjáa dille díbye éllevu ipyéene neétene:

—Ó imillé bohtájiri oke u ájcune tsojtsó múnájpi Jóáa níwauvu.

²⁶ Ehdúhjáa dille néene dífbyeke kímóhcó pajtyeráhi. Áronáacáhjáa eene dífbyeke náhbénúné avyéjute lléébónáa díllike iállityúné inéénelli tsá díbye ‘tsáhaá’ neétune.

²⁷ Áanéllihyéhjáa ícúu ítsodáhómudityú tsáápiikye wáloobe cuvéhóójá pañe íjcyáábeke íhñíwau ikípíyuúcuúne díbye itsivaki. ²⁸ Ahdújucóhjáa díbye ipyéene ikípíyuúcuúne bohtájiri itsivaúvú ájcuváné díllike. Aauhjáa tsajtyéllé tšíjju éllevu. ²⁹ Ehdúhjáa tsojtsó múnájpi Jóááuvu dsjívéhi. Áané uubálléhjáa ímamyémú lléébóne újcujé dífbyeúvuke icyúúku.

Majcho mityámedivú Jetsóó úújetésone

(Mt 14.13-21; Rc 9.10-17; Ja 6.1-14)

³⁰ Áanáacáhjáa Jetsóó mamyémú úwáabomére ípyéhjcyátsihdyu tsúúca óómimye tšiñe píhcyavé dífbyedívu. Aaméhjáa úúballé dífbyeke páneere muhdú téhulle imyéénuhjcyanéhji.

³¹ Áámekéhjáa neebe:

—Cána metsu múha íjcyátúhullévú mepéé mewáyéééveki. Ehdúhjáa neebe ímamyémuke ‘rááho neétune’ míamúnaa tsaae péénetu tšjtyeréjucó dífbyedivú píhcyáávehjcyanéllihye. Áámédíyhjáa íjcyame tsá imájchóiyónéhji éllevu íjcyatúne. ³² Áanéllihyéhjáa péeme mñneri múha íjcyátútsí tujkévetu. ³³ Árómekéhjáa mityame ájtyumí kiávú dítye pééneé. Áhullévujucóhjáa ícúu dítye pacóomiváturé péécunúné íjchityu. Aaméhjáa díityé íhdéré úújeté kiávú dítye pétsihvu. ³⁴ Aaméhjáa tétsihyijucó íjcyámedivú Jetsóó úújeténe. Áámédíyhjáa ídáatsóveebe ehne múúne ítyehméébema íjcyatúmé obééjámú íjcyadu ídátsó díityéké íiténéllihye. Áámekéhjáa imyéénuhjcyádú úwaboójucoobe mityane panévaturé. ³⁵ Aanéhjáa cuvéhrejucó neénelli ímamyémú néé dífbyeke:

—Muhdú cuvéhrejucó teene íchii múubará íjcyátútsihyi mejjcyánaáaca. ³⁶ Íllurjúco wallo aatyéké íchíj píihíri íjcyájáhji múnáadityú tšieménéuba újcune dítye imájchoki.

³⁷ Áanéllihyéhjáa neebe:

—Ámuháyé bo mémajchótsó díityékej.

Áronáacáhjáa neémeé:

—¿Aca íhya tšiñe maáhdone pámehdívuré úújetéiyáhi?

³⁸ Áanéllihyéhjáa neebe:

—¿Aca múhduná majcho méhdií? Cáná méuvánuj.

Áanéllihyéhjáa neémeé:

—Íjcyánéha 5-hova páahóónema míityétsi amóóbemútsi.

³⁹ Áanéllihyéhjáa neebe míamúnáake dítye íáchúba páhadsjiji. ⁴⁰ Ahdújucóhjáa dítye áhcubáne. Tsáhadsjiji múnáahjáa 100-mevátsa. Áánetúhjáa tšihyadsjiji múnáa 50-mevátsa. ⁴¹ Aanéhjáa páahóónema amóóbemútsikye íkéévéne téhdújtsoobe Píívyéébeke cáamevu icyarútvénema. Áané boonétúhjáa idyóhdáhnúne neebe ímamyémuke dítye iwájtu pámeekere. ⁴² Aanéhjáa imájchónetu pámeere oové tsaímíye. ⁴³ Áánetúhjáa cóevané 12-rujtsívá úvérjutsíñe wáhe. ⁴⁴ Aaméhjáa díitye eenéé tétsihvu májchome 5,000-meva.

Nújpácyó hallúri Jetsóó úllene

(Mt 14.22-27; Ja 6.16-21)

⁴⁵ Átsihdyúhjáa Jetsóó néé ímamyémuke dítye dífbyé ihde únéú tšíñéjucvu mñneri ipyéene iúújeté Betsáidávú díbye míamúnáake pítyájcóné hajchóta. ⁴⁶ Aanéhjáa díityéké ípityájcóne peebe cámeháuvú Píívyéébema ílhjyúvaki. ⁴⁷ Áanáacáhjáa díitye ímamyémú péeme píñnéúvújucó íjyunúne. ⁴⁸ Áámekéhjáa díbye íiténáa kíjyéba nóhji wájocómé íhtsútúnetu bóhdámehjcyáhi. Ááme déjutúhjáa pejcójuco díbye péene nújpácyó hallúri úlleeberé díityéké pájtyeíñíibyédu. ⁴⁹ Áábekéhjáa iájtyúmíne íllityémé wáníjcyámeí naavénekéré íwáábyúnema. ⁵⁰ Áronáacáhjáa neebe díityéke:

—¡Méíllityédíñe, oóre!

⁵¹ Aabéhjáa diityé pañévu úcáávénemáyé kíjyeba ihveténeri ullévenúme. ⁵² Tsáháikyéhjáa ditye imí díbyeke cáhcújtsotú díbyée ihde majcho mítyámedívu úújetétsórónáaaca.

Chéméméhjike Jetsóó bóhútsóné Genetsarée iñújiri
(Mt 14.34-36)

⁵³⁻⁵⁴ Aaméhjáa tsíñejcúeuvú Genetsarée iñújivu úújetémeke tétsi múnáa iáptyúmíne waajácú diityémá Jetsóó íjcyane. ⁵⁵ Áanemáhjáa úbálléjcatsímýe tsúúca díbye téené iñújivu wájsine. Áanéllihyéhjáa pahúllevátú chéméméhjike tsivámé díbye éllevu. ⁵⁶ Aabéhjáa patsihjiváriyé íjcyámeke úwááboobéré pehújcyá cómíñeri íjcyámeke, íyeyétsihjírí íjcyáhji múnáake, ímihéneri íjcyámeke. Átsihji múnáahjáa idyé chéméméhjike pícyohjícýá díbye pájtyétsihjívú. Áanemáhjáa nehjícýámé díbyeke díbye diityéké íwajyámúubávuré idyómájcótsó ditye íbohíiki. Ahdújucóhjáa díbyeke íwajyámú dómajcóméjucó bóhíhjícýane.

7

Ímichi ñná míamúnáake tútávajtsóné
(Mt 15.1-20)

¹ Aanéhjáa Jetsóodívú tsáijyu parítséómuma taúhbájú uwáábojte Jerotsaréetu tsáame pihcyaavéhi. ² Aaméhjáa iténáa díbyé mamýmudítýú tsaate lhyójtsine níjtyámeityúmé majchóhi. Aanéhjáa múhdurá íjtsúcuntúme ihde múnáaúvú meénuhjícyádú ditye meénutúne. ³ Diityéhjáa Pívyéébedívú ímíbájbchómeíñéjucó imájchóíñé ihde lhyójtsine nítyámeihjícýane. Tsáháhjáa ditye májchóityuró níjtyámeityúmé téené uwááboju iúráávyénéllíhye. ⁴ Tsíeménéhjáa iñáhjhénújétsihdyu wájsime iñjtyámeityúhahjíí tsá máchohjícýatúne. Imájchoháñé imyéénuhjícyanéhjéhjáa nítyuhjícýame. Ahduréhjáa icyúwaháñé nítyuhjícýame. Áanetúhjáa íjcyané mítyane tsíñehji ditye meénuhjícyané ityútávajtsámeíñé ímíjpyetéki. ⁵ Aanéhjáa iúraavyépiñéllí diitye parítséómuma taúhbájú uwáábojte néé Jetsóoke:

—¿Aca íveeki dímamýémú tsá nítyámeihjícýatú imájchóíñé ihde ihde múnáaúvú uwááboju néhdú?

⁶ Áanéllihyéhjáa neebe diityéke:

—Ámuha pánehjídú ímiáameúvúdú bañú múnáa ámuha meíjcyame. Ímiáánéhacáa Itsaiaúvú Pívyéébe ihjýú uubálla múnáajpi ámúhadítýú néehí:

Íjtye oke ávyéjútsohjícyará hállúéjuriye. Tsá ávyeta íñíbúuri oke ditye ávyéjútsohjícyatúne.

⁷ Íllure iállíñe oke duurúvahjícýame. Aame iiye ípívyéjtsóné uwáábojúúné úráávyehjícýá pánehjídú tátyaúhbajúúné iúráávyeyévúdu.

Ehdúu muurá Itsaiaúvú caatúnú ámúhadítýu. ⁸ Aame ámuha tsá meícúvehjícýatú ímichi keená Pívyéébe taúhbaju íjcyaneri eene ihdityuré íjtcúné íjtsaméí míamúnáa uwáábohjícyanériyé ámuha meícúvehjícýanéllíhye. Muurá eene líyihllóné níjtyú állíuré íjcyane ditye úwaabóné ámuha meúráávyehjícýahi. Téhdure tsíñehji állíuré ditye meénune ámuha meúráávyehjícýahi.

⁹ Téhduréhjáa tsiñe neebe Jetsóó diityéke:

—Ámuha míamúnáadítýuré tsáané uwáábó meúráávyéne ¿íveeki tsá Pívyéébe taúhbájuri meícúvehjícýatúne? ¹⁰ Íllúu muurá Pívyéébe néé Moitsééuvuj téeveri: “Ámúháj caanímuke múu iwajýúne avyéjuulléhi. Áánetu cáanímuke tútávátsohjícyámé ihdyu óvi dsjívéhi.” ¹¹ Ehdú díbyé taúhbaju néerónáa muurá ámuha meúwáábócatsihjícýá tsaatévá cáanímútsikyé néeyóne: “Tsá o pívyetétú ámúhútsikyé o píaabóne. Ámúhútsikyé o píáábóiyódú ívane Pívyéébekéréjucó o ícúvehjícýane.” ¹² Aanévá ehdu íhjýúváróóbé hallúrí tsá ñná íjcyatú diityétsikyé díbye píáábótúrónáaaca. ¹³ Ehdú muurá ámúhá íjtsaméityuré tsáané uwáábó ámuha meúráávyéne tsá Pívyéébe taúhbájuri meícúvehjícýatúne. Áánetu íjcyané mítyane tsiñe állínéhjí ámuha meméénuhjícyane.

¹⁴ Ehdúhjáa iñétsihdyu tsiñe neebe diityéke:

—Ímíñeúvú mélleebúbcunu ámúhake ñná o néene ámuha mewáájácuki. ¹⁵ Muurá panévare míamúnáa májchoróné tsá diityé íbúwá íjtsaméí tútávajtsotúne. Áánetu ihdyu diityé íbuwáané déjucotúré néhnijyu tsáane diityéké tútávajtsóhi. ¹⁶ Aane ihdyu óví lléébone icyáhcújtsóné tehdu íjcyáhi.

¹⁷ Ehdúhjáa diityéké íñéene peebe ímamýmuma tsájaávu. Átsihvúhjáa díbyeke dillómé ñná néeyóne ehdu díbye úwaabóne. ¹⁸ Áanéllihyéhjáa neebe diityéke:

—¿Aca ihdyu ámuha meíjcyarómé tsá mewáájácútu ñná tene néeyóne? Muurá panévare memáchohjícyanéhjí tsá meke tútávajtsotúne. ¹⁹ Tehdu teene majchótú ímítyúné íjtsaméí

tsáánejjívari. Muurá pevenéré méjpiítu paityéne. Ehdúhjáa Jetsóó úwaabó panévare majchóháne dooháña imi néene maawáityuróne. ²⁰⁻²² Átsihdyúhjáa idyé tsiíne neebe:

—Muurá ihdyu míamúnáá íbúwá déjúcotu ílluune imítýúné íjtsaméi tsááne diityéké tútávajtsóhi: ihdícyáméhjimáyé ditye dómácócatsihjicyáne, ditye dsíjívétsócatsihjicyáne, ditye nánihjicyáne, tsíjtye éhneri ditye úmúúpívyehjicyáne, ditye állícyatsihjicyáne, panévá oove íjcyatúné ditye óóvehjicyáne, ditye nómiutáávahjicyáne, ditye tsíjtyedi íhgyúvahjicyáne, ditye mityákímyehjicyáne, ditye múhdurá ítsámehjicyáne. ²³ Énehji ihdyu míamúnáá íbúwá déjúcotu tsááne diityéké tútávajtsóhi. Ehdúhjáa neebe Jetsóó ímamyémuke.

Tsiíne iiñúji múnáalle Jetsóoke cáhcujtsóne
(Mt 15.21-28)

²⁴ Átsihdyúhjáa idyé peebe diityemá Tíiroó, Tsidóoo, íjcyácoomícyú íjcyáné iiñújivu. Aaméhjáa tsájaavu úújetenáa tsá díbye ímilléturó múha wáájacúné kiá díbye íjcyane. Áronáacáhjáa tsá díbye téévehjicyatúne. ²⁵ Áanélliihyéhjáa íccúye waajácúmé tétsihvu díbye wájtsine. Aanéhjáa tsúuca tsáápille tsáá díbye éllevu ídsí pañe naavéné íjcyalle. ²⁶ Aalléhjáa mímóuuvévá díbyé lliiñévú Tsiropenútsiá iiñúji múnáalle tsíjtye múnáalléré íjcyarolle. Áanémhjáa Jetsóoke neelle díbye iwáágóo naavéneke ídsí pañetu. ²⁷ Áronáacáhjáa neebe díílleke:

—Tujkénúí tahájkímuke ó piááboóhi. Tsá muurá tsaapi ítsíimédityú majcho idyójtúctúne oohímeyeke ájctútyuróne.

²⁸ Áanélliihyéhjáa neelle dííbyeke:

—Ihdyúhde tehdújúcoóro, Ávyéjuúbej. Áronáa muurá múune oohímýé íjcyaromé majchó tsiime imájchotu dójcsótówaahyéji.

²⁹ Áanélliihyéhjáa neebe díílleke:

—Tehdújúco, muúllej. Ahdícyane wa dipye dihjývuj. Tsúuca muurá ícyooa dáájyuwa bohjúcúó. Tsáhájuco díílle pañe naavéné íjcyatúne.

³⁰ Ahdújúcúohjáa péelle úújeténé ídsídivu pevétsihjídurjúco icyúwá pañe tódsiúcunúlledívu. Tsáhájucúohjáa naavéné díílle pañe íjcyájúcootúne.

Lléébótuube ihjyúvátúubeke Jetsóó ímíjpyetétsóne

³¹ Aanéhjáa tétsihdyu Tíirótu Jetsóó ímamyémuma péé Tsidóovu. Átsihdyúhjáa Gariréa unéuvúréjuco péeme paityé Decááporí iiñújitu. ³² Aaméhjáa tsúuca tétsihjyjuco íjcyánáa tsaate tsivá díbye éllevu lléébótuube ihjyúvátúubeke díbye ímíbájbchoki. ³³ Áábekéhjáa diityédityú tsátsihvu ítsájtyéébeke íhyójsíwari íñúhejúúcu íbóríjcyóne iúúniyi díbyé níjjiwa pípájchoóbe. ³⁴ Áánemáhjáa cáamevu icyárúúvéne tsíjpanécoba íállíjchúne dííbyeke neebe:

—¡Epááata! ‘Díñúhejúúcu dímbáavyéne lleébo’ néétyóne.

³⁵ Ahdújúcúohjáa díbye tsúuca llééboobe tsaímíyjuco íhgyuváne. ³⁶ Aanéhjáa ájtyúmímeke bójcyuube ditye tsíjtye iúúbállétuki. Áronáacáhjáa úúballéme. ³⁷ Áanérhjyáa ávyétá íhnáhó iúúlévenúne néemeé:

—Panévarehaca ihdyu ímiáané píivyéteébe. Íñúhejúúné lléébótúmékéha píivyéteebe il-
léébótsóne. Áhduréha íhgyúvátúmeke píivyéteebe íhgyúvatsóne.

8

Majcho mityámedívú Jetsóó úújetétsóne
(Mt 15.32-39)

¹ Aanéhjáa idyé mityane míamúnáa Jetsóodívú píhcyáávémédi tsá íná íjcyatú ditye májchóiyóne.

² Áanélliihyéhjáa neebe ímamyémuke:

—Mityane ó ídáatsové íjtye míamúnáa tsúuca 3 coojívájuco méema íjcyame imájchoma íjcyájucóótúneri. ³ Muurá májchótúmeke íhgyáhañévú ó wállóhajchíí juuvávýuré chémétyómé ájyáháñeri. Muurá tsaatétsáhjí tsíhyullé múnáa.

⁴ Ehdúhjáa díbye néenélii ímamyémú néé dííbyeke:

—Áronáa ¿kiátú meújcnetu diityéké mémájchótsóiyá múubará íjcyatútsihyi meíjcyame?

⁵ Áanélliihyéhjáa neebe diityéke:

—¿Aca múhduná méhdi majcho?

Áanélliihyéhjáa néemeé:

—Íjcyáné 7-hova páahóone.

⁶ Áánélliihyéhjáa neebe miamúnaa iáhcúbaki. Áánemáhhjáa teene páahóóné iékéévéne téhdújtsoobe Píivyéébeke. Átsihdyúhhjáa idyóhdáhhúnunéwú ájcuube ímamyémuke ditye iwájtju diityéke. ⁷Téhduréhjáa amómé ijcyá áyánéwu diityédi. Áané hallúvúhhjáa téhdure ityéhdujtsóne neebe ditye iwájtjuki. ⁸Áánetúhhjáa páameere óóvénetu coéváné 7-rujtsíva úvérujtsíne wáhpé. ⁹⁻¹⁰Aanéhhjáa diitye 4,000-meváubáhhjáa íjcyámeke imájchótsóné boone diityéké ipityájoóíhúne péjucóómé múnneri ímamyémuma Damanóótá iíhújivúréjuco.

Jetsóoke paritséómú néé díbye méénúráityuróné imyéénuki
(Mt 16.1-4; Rc 12.54-56)

¹¹Áijyúhhjáa idyé paritséómú péé Jetsóo éllevu díbyema ityáhhájcatsíki. Aaméhjáa díbyeke imújtsátsóro néé iévéhoováwú méénúráityuróné díbye imyéénuki. ¹²Aanéhhjáa múhdurá díbyeke pájtyénéllii neébe:

—¿íveekí ámuha méimillé méénúráityuróné o méénune? Tehdu oke ámuha menéénellii o méénúíyonejívvari.

¹³Ehdúhhjáa diityéké iñéene tsiíne ímamyémuma péjúcoobe únéú tsiñéjucvu.

Paritséómú uwáábójuu Jetsóo ímamyémuke téíbhúwajtsóne
(Mt 16.5-12)

¹⁴Téijyúhhjáa ímamyémú ábájivé majcho itsájtýeyóne. Áámedíhhjáa tsáhoore ípaaáho. ¹⁵Áánaacáhhjáa Jetsóo diityéké néehíi:

—Téíbhúwá tsáma méíjcyaco. Mééícúvedí eene pááá ooríchó Heróódoma paritséómu éhne íjcyáneri.

¹⁶Ehdúhhjáa díbye néénellii ímamyémú néjcatsíhi:

—Majchóne metsívátúnélliihyéubá ehdu meke neébe.

¹⁷Ehdúhhjáa majchóré ditye íjtsúcunúne iwáájácúne neébe:

—¿Aca muhdú íhvane majcho mééma íjcyatúné ámuha ménéjcatsíhi? Ihdyúbá ávyetá muhdurá ámúhá íbuúúné néeme íhyajchótá tsá ámuha mewáájacúpityú táuwaábo. ¹⁸Áánerá ámúhá hálluúúnema ámúhá núhejúúnema ámuha meíjcyaróméubá tsá maátyúmihíjcyatú ínehí o méénuhíjcyáne. ¿íveekí tsá ámuha melléébohíjcyatú o úwaabóne? ¿Mityá tsá ámuha méítsaavéjúcootú majchóo muhdú o méénune? ¹⁹Muuráhhjáa 5-hovaré páahóóné íjcyaróné ó úújetétsó 5,000-meva íjcyarómedívu. Áánetúu coéváné ¿múhdúrujtsíva wáhpé éhne mépihhjúcúhi?

Áánélliihyéhjáa néémeé:

—12-rujtsíva wáhpée muurá mépihhjúcúhi.

²⁰Áhduréhjáa neébe:

—Ácooca éhneé 7-hova páahóóné íjcyaróné 4,000-mevádívu o úújetétsóijyu ¿múhdúrujtsíva tééne pájtyé mépihhjúcúhi?

Áánélliihyéhjáa idyé néémeé:

—Téhdunerée 7-rujtsíva wáhpé mépihhjúcúhi.

²¹Ehdúhhjáa diityéké iñétsihdyu neébe:

—¿A ícyooca tsúuca ámuha méwaajácú íiná nééiyóne pááá oorichotu o íhjuváne?

Hállúvátúúbeke Jetsóo ímjpyetétsóne

²²Átsihdyúhhjáa úújetémé Betsáidávu. Áánaacáhhjáa díbye éllevu tsaate hálluúvátúúbeke itsívane néé díbye ímíbájcho díbyeke. ²³Áánélliihyéhjáa díbyeke íhyójtsítu iékéévéne técoomítýu tsátsihvu itsájtýéébeke íhyálluúúcú iúúniyi pípájchoóbe. Áánemáhhjáa idyócarájcóne díloobe díbyeke muhdújucó díbye íitene. ²⁴Áánélliihyéhjáa neébe:

—Muhdú ó íite miamúnaa úllécunúne úmehéénédu.

²⁵Áánélliihyéhjáa tsiíne Jetsóo díbyé hálluúúcú dócarájcónetu botsíi tsáimiyéjuco díbye íitene. ²⁶Áábekéhjáa íhjavú iwállóone neebe técoomí múnáake díbye iúúbállétuki.

Péedoró néé mépájtýetébé Jetsóo íjcyane
(Mt 16.13-20; Rc 9.18-21)

²⁷Áhduréhjáa tsáijyu Jetsóo ímamyémuma péé ‘Tsetsaréa Pírípó’ némeí cóómí úniúúcuri íjcyáme wáábyu. Áijyúhhjáa juuvávýú diityéké díloobe muubá díbye íjcyane díbyedítýu miamúnaa néhíjcyáne.

²⁸Áánélliihyéhjáa néémeé:

—Tsaate nehíjcyá tsojtsó múnáajpi Jóaa tsiíne bóhhíbe u íjcyane. Áánetu tsijtye nehíjcyá éjyutúvúu ícyahíjcyámé Píivyéébé íhjuvú uubáalle múnáadítýu Eriá tsiíne bóhhíbe u íjcyane.

²⁹ Ehdúhjáa ditye néénéllii diityékeréjuco díbye díllone:

—¿Ácooca ámuha muubá o íjcyane menéehii?

Áanélliihyéhjáa Pééodoro nééhií:

—Muurá uu Crijo miamúnáake o pájtyetétsoóbe.

³⁰ Ehdúhjáa Pééodoro dífbyeke néénetu bóíjcyuube ditye muucá iúúbállétuki.

Ídsíjiveíñé Jetsóó iúúballéne

(Mt 16.21-28; Rc 9.21-27)

³¹ Téjyúhjáa ímamyémuke úúballébe Jetsóó Miamúnáájpídívúu ípívyéveebe muhdú ícúbáhrámeíñe. Úúballébéhjáa muhdú túkevéjtsotjee, llúúvájte avyéjutee, taúhbájú uwáábojtee, íjcyane dífbyeke íavyejúúllétúne dsíjívétsoobe 3 coojívatu tsiíñe íbóhííñe. ³² Ehdúhjáa díbye néénéllii Pééodoro dífbyeke índyúétsihvu idyówajcáróóbeke nées ehdu díbye íhjíyúvátuki. ³³ Áanélliihyéhjáa dífbyedítú íyévóóvéne tsíjtye ímamyémuke íiteebéré dífbyeke uhbáhi. Neebéhjápeé:

—¡Díhne óhdítu Náve Naavénej! Muurá tsá u wáájacutú muhdú óhdítu Píívyéébe íjtsámeíñe. Miamúnáá íjtsameíyé dípañe.

³⁴ Ehdúhjáa dífbyeke íñéené boonétú pámeere tétsihvi íjcyámeke neébe:

—Tsaate oke iúraavyéné ímillémé múu ímillédú ícyahíjcyánetu íhveténe oke úraavyé wájyúmeityúme téene déjúcotu ícúbáhrámeíyóné pañe. ³⁵ Muurá ímillédúré ícyahíjcyámé tsá pájtyeítúne. Áanetu ihdyu ímillédú ícyahíjcyáné íhvéjtsone ookeréjuco úraavyémé pájtyeteéhi. ³⁶ ¿Aca ínetú meke píáábóiyóné tsáijyu múu mewágóóóvénáa mítyane meéhnévane? ³⁷ ¿Mityá íjcyáné tsane mepájtyeítúyóné ehniíñevu tsaimíyé meijcyáiyóné?

³⁸ Muurá oke iúraavyéné núcojpillémeke téhdure ó nucójpilléé Miamúnáájpídívúu o ípívyéveebe. Áhdure táuwááboju tsíjtyeke iúúballéiyóné núcojpillémeke téhdure ó núcojpilléé níjkyéji múnáama tahñéjté ujcúvavu o tsáacoóca.

9

¹ Téhduréhjáa tsiíñe neebe diityéke:

Muurá ímiáané ámuhadítú tsáhái tsaate dsíjivéítú Píívyéébe avyéjú íhtsútú ájtyúmitúme.

Jetsóó tsíhdyúreevéne

(Mt 17.1-13; Rc 9.28-36)

² Átsihdyúhjáa 6 coojívatu peebe cámeéhaúvú apáamyemáyé Pééodoroo, Jacóóboo, Jóááa, éhdúmema. Áamedívhjáa tsíhdyúreevéne. ³ Íwajyámúhjáa ávyeta tsíjij íjcyaja ajchúcutúhi. Tsáhábá múha téhdú ímí níjtyútyuró wájyamu. ⁴ Áanáacáhjáa Eríama Moitséemútsi tétsihvu diityédívú bóhówáávémútsima Jetsóó íhjíyúváhi. ⁵ Ááneríhjáa Pééodoro iúúllévenúne nées dífbyeke:

—¡Ávyéjuubej, maímijyu ihdyu mee íchihij! Áhdícyane métsu méméénu 3-wava nújuwáané ámuhá aha díhñéwaa, Moitsée éhwa, Ería éhwa, éhdune.

⁶ Ehdúhjáa íllityené pañe íñéene tsá Pééodoro wáájacutúne. Áhduréhjáa íñahbéjtétsi íllityéhi.

⁷ Áanáacáhjáa ojtso diityédívú nítyéne pañétú Píívyéébe nééhií:

—Áánu Hájchíwu mítyane o wájyúúbeke tsáma méllééboco. ⁸ Áanélliihyéhjáa íterómé íñeubará íjcyatúne. Téhduréhjáa Moitséemútsi Eríama tsáhájucu íjcyatúne. Apáábyeréjucóhjáa Jetsóó tétsihvi.

⁹ Átsihdyúhjáa ditye oómíñáa Jetsóó bójcyú ditye muucá teene iúúbállétu Miamúnáájpídívú ípívyéveebe ídsíjívétsihdyu tsiíñe bóhíitúné hajchóta. ¹⁰ Áhdújucóhjáa tsá ditye muucá úúballétú teene. Aaméhjáa ihdyu tsameéré díllócatsíhjíyá muhdú dsíjiveebe tsiíñe bóhííñe. ¹¹ Átsihdyúhjáa nééme dífbyeke:

—¿Ácooca muhdú íivane taúhbájú uwáábojte nehíjcyá Ería tsiíñe íjcyaiñe miamúnáake pájtyetétsoíbye bóhówááveíñe íhdéwu?

¹² Áanélliihyéhjáa neébe:

—Éé, ímiáanéjúchdeé tene némeíñe Ería bóhówááveíñe miamúnáake pájtyetétsoíbyé úmíwari díbye diityéke íhdénu dífbyema. ¿Muhdúta néene óhdítu Miamúnáájpídívúu o ípívyéveébedítú Píívyéébe waajácuháamítuj? Muurá néene miamúnáa oke íavyejúúllétúne óhdi ícúbáhraíñe. ¹³ Aanée muurá ímiáané íjcyájucóóroobe tsojtsó múnáajpi Jóáa eenée Ería díbye íjcyane ditye nehíjcyáabe. Áróóbekeé miamúnáa íehdíválléne íllure ícúbáhrahíjcyáhi.

Áánemáa díbye néerone tsá ditye cáhcútsóhijcyatúne. Ehdúu Píívyéébe waajacúháámitu tene néhdújuco díbyeke tene pájtyene. Ehdúhjáa neebe Jetsóó 3-meva ímamyémuke.

Tsáápíwúú pañétú naavéneke Jetsóó wáágoóne
(Mt 17.14-21; Rc 9.37-43)

14 Aaméhjáa tsúúca ímunáajtémá tsijtye mityame íjcyamedívú wajtsíhi. Áánacáhjáa taúhbájú uwáábojtemá diitye ímamyémú táhjacátsíhijcyáhi. 15 Aaméhjáa díbyeke íájtýmíne íicú díbye éllevu ípyéene díbyeke duurúváhi. 16 Áámekéhjáa neébe:

—¿Íínerí ámuha métáhjacátsíhijcyá támamyémuma?

17 Ehdúhjáa díbye neerónáa tsaapi néé diityej píinétú díbyeke:

—Ávyéjuúbej, áánu hájchíwúú pañe naavéné íjcyabe íhjuvátúúbeke ó tsivá díllevu óóma u ímíbájchoki. 18 Muhdú íhya díbyeke díbye méénúcooca baavu áakityéébe íhjuvátú uráhtsaba íjchívyécooca íhwañe íhdóne cópenúhijcyaa. Áánéllí íñe íjtye dímamyémuke ó neerá dityevá óóma díbye pañétú iwáágóóroki. Áronáa tsá ditye píívyetétúne.

19 Áánéllíhyéhjáa Jetsóó néé ímamyémuke:

—¡Juhúú, múhduré míamúnaámi ámuha Píívyéébeke cáhcujtsópityúme! Aane íñe ¿múhájchótá ámúhá muhduré o áábucúne ámúhake ó úwáábohijcyaa ámuha mecáhcújtsoki?

Ehdúhjáa diityeké íñéeróne neébe:

—Áyu cána bo íllevu metsívá díbyekej.

20 Ahdújucóhjáa díbyewúuke ditye tsájtyene díbye éllevu. Áánacáhjáa naavéné Jetsóoke íájtýmíne díbyeke ávyeta wáírohjácoobe áakityé baavújuco. Aabéhjáa baari cávlihyíñemeíbyeke íhjuvátú uráhtsaba íjchívyéhi. 21 Aanéhjáa Jetsóó néé cáánikyéé:

—¿Aca múhájchótájúco íllu díbye íjcyane?

Áánéllíhyéhjáa neébe:

—Tsiíménédityuré ehdu díbye. 22 Tsáijyu muurá cúújúwá pañevú díbye íjcaáyoobe tsúúca dsíjívéhijcyáiyáhi. Áané tsájyú téhi pañevú díbyeke wááohijcyaa. Aane cána íhdyu u píívyetéhajchí múhadi dídáátsóvéne múhake piááboj.

23 Áánéllíhyéhjáa Jetsóó néé díbyeke:

—¿A o píívyetéhajchíjyú? Ú eene íhdyu ímiáané oke u cáhcújtsóhájchíí tehjújuco uke o piááboíñe. Tehdu íñá óhdivu túhúúnejíivari.

24 Áánéllíhyéhjáa neébe:

—Uke muurá ó cáhcujtsóhi. Áánéllí oke piáábó éhniíñevu uke o cáhcújtsoki.

25 Aanéhjáa mityame míamúnaa píhcyáávénaa Jetsóó naavéneke úhbaabe neéhií:

—¡Nave Naavénej, eene muhdú áadíwúuke u dáriíveebe íhjuvátuube lléébótúúbe pañétú uke o néé u íjchívyeki! ¡Aabe dohmíjyúchohí díbyé pañevú!

26 Áánéllíhyéhjáa naavéné wánijcyámeíbyeré díbyeke tsiíñe ávyetá íhnáhó iwáíróhcóne íjchívyéhi. Áané boonéhjáa coévaabe dsíjívéebédu. Aanéhjáa mityame íjtsúcunú tsúúca díbye dsíjívéjucóóne. 27 Áronáacáhjáa Jetsóó íhyójtisu íjyójcáarcoobe tsaímíyéjuco.

28 Áané boonéhjáa tsájaavu aahíveebe ímamyémuma. Átsihvúhjáa tsamééré íjcyátsihvu néé díbyeke:

—¿Aca íveeki muhdú nétsihdyu tsá muha mepíívyetétú meíjchívyetsóné naavéneke eene u íjchívyetsódu?

29 Áánéllíhyéhjáa neébe:

—Muurá íhdyu téeméjpiikye mewáágóo májchotúmé Píívyéébeke piáábó métáúmeíhi. Ehdúhjáa Jetsóó néé ímamyémuke.

Ídsíjívéíñe tsiíñe Jetsóó úúballéne
(Mt 17.22-23; Rc 9.43-45)

30 Átsihdyúhjáa péeme pajtyé Gariréa íñújitu. Áijyúhjáa tsá Jetsóó ímilletú múha wáájacúné ditye téeneri pájtyene. 31 Ímilleebéhjáa apáámyekérei ímamyémuke úwaaabóne. Téijyúhjáa úúballébe Míamúnáájpídívú ípívyéévébedívú tsaapi ímityúmeke ékéévetsóóbeke ditye dsíjívétsoobe 3 coojívatu tsiíñe íbóhííñe.

32 Ehdúhjáa díbye diityeké úúballéné tsá ditye wáájacutú muhdú neéíñe ehdu díbye neéneé. Aanéhjáa díbyeke ímiíñevú idíllóiyóné nuhnévehijcyáme.

Jetsóoke ímamyémú dílló caabyé íhhtsútuube diityédityú íjcyáiyóne
(Mt 18.1-5; Rc 9.46-48)

33 Átsihdyúhjáa Capenaóovu péeme úújeté tsájaavu. Átsihvúhjáa Jetsóó diityeké neéhií:

—¿Íinerí ehne ámuha táhjájcatsímyéré métsahíjcyá juuváyi?

³⁴ Áronáacáhjáa tsá ditye aññjcutú caabyé diityédítúyú íhtsútuube íjcyáiyóneríhjáa ityáhjájcatsíñéllíhye. ³⁵ Áanéllíhyéhjáa iácúúvéne neebe diityéke:

—Ámúhadítúyú íhtsútuube íjcyane ímllleebe óví tsíjtyeke íicuvéhi.

³⁶ Ehdúhjáa diityéké íñééne tsíiménéwúuke icyájaabúcuéne neébe:

—Éje, áanu muurá tsíimene ídátsohree.

³⁷ Ahdu muurá táuráavye múnaa ídátso néémeke íicuvéhíjcyámé ookéjuco íicuvéne. Aane tsá idyé ookére. Téhdure okéé wállóobekéjuco ditye íicuvéne. Ehdúhjáa Jetsóó néé ímamyémuke.

Meke tútávájtsoúmé meke píaabóne

(Mt 10.42; Rc 9.49-50)

³⁸ Áhduréhjáa tsáíjyu Jóaa néé dífbyeke:

—Ávyéjuúbej, tsáápiikye muha máájtyumí tsaaté pañe naavémú íjcyámeke dímyémeri wáágóohíjcyáábeke. Áábeke muha mébóíjcyuíñú tsíjpiye íjcyaaabe íveekí tehdu méénúnéllíhye.

³⁹ Áronáacáhjáa Jetsóó néehíi:

—¿Íveekí ámuha mébóíjcyúhi? Muurá eene tamyémeri méénuráítyúronéhjí méénuhíjcyáméubá tsá óhdityu ímityúné íhgyúvái tyuróne. ⁴⁰ Muurá meke píaabómé tsá meke tútávájtsoúne. ⁴¹ Áhdícyane tsaate ámuha tahñéjté mejíjcyámeke nújpácyo díívanévú tamyémeri íjchome muurá tééne áhdó íñé ímíjyaú íjcyáahi.

Tsaatéké ímityunévú méibúwajtsóné ápíchó nééneé

(Mt 18.6-9; Rc 17.1-2)

⁴² Áánetu botsíi oke cáhcujtsómé ídátso tsíiméwuúmúduréi néémedítúyú tsaatéké ímityunévú íbúwátsohíjcyámekéubá múu apáhajchíi íjkyéháñetu néwayúcobané íóhbáñúmeke wájojcó móóá pañévú ditye ícúbáhrámeífyóné íhdétu. ⁴³⁻⁴⁴ Áhdícyane ámúhá hojtsíneri ímityúné ámuha meméenuhíjcyáhajchíi múu kípijújcuémei téhojtsíj. Muurá ímí ámuha méjcyaa tsánejcúéhójtsuma íjcyájúcoóturómé ámuha mepájtyetéhajchííjyu. Áánetu ídátso ámuha méjcyaa tsahójtsumá ámuha mejíjcyarómé mújyú áabatéítyúnéj cuujúwá pañévú mewágóóóvéhahjíjyu. Áronáa ihdyu tééwá pañe íjcyame tsá muhdú íjcyáítyúne. ⁴⁵⁻⁴⁶ Téhdure ámúhá tuhááñeri ímityúne élleu ámuha mepéhíjcyáhajchíi múu kípijújcuémei téjtuháji. Muurá ímí ámuha méjcyaa tsajtúháacyuma íjcyájúcoóturómé ámuha mepájtyetéhajchííjyu. Áánetu ídátso ámuha méjcyaa tsajtúháacyuma ámuha mejíjcyarómé mújyú áabatéítyúnéj cuujúwá pañévú mewágóóóvéhahjíjyu. Áronáa ihdyu tééwá pañe íjcyame tsá muhdú íjcyáítyúne. ⁴⁷⁻⁴⁸ Áhdure idyé ámúhá hálluúneri ámuha maájtyumíne ímityúné meméenuhíjcyáhajchíi méwaagóoméi téuhji. Muurá ímí ámuha méjcyaa tsánejcúuma íjcyájúcoóturómé Píivyéébe avyéjuri ámuha mejíjcyáhajchííjyu. Áánetu ídátso ámuha méjcyaa tsaúúcumá ámuha mejíjcyarómé mújyú áabatéítyúnéj cuujúwá pañévú mewágóóóvéhahjíjyu. Áronáa ihdyu tééwá pañe íjcyame tsá muhdú íjcyáítyúne.

⁴⁹ Muurá pámeere tééwá pañe íjcyámedi tééwaj cúvá búúúveéhi. Áánetu Píivyéébeke íicuvéhíjcyámeke ímíjpyetétsóibye ehne múúne cánáama heeco ímíjpyetétsódu. ⁵⁰ Muurá cánáama íímúnéllíi meke píaabóhi. Áánetu íímútuca tsá íínetú tene píaabóítyuróne. Ahdu teene Píivyéébe uwaáboju cánáamadú. Aane ihdyu óví ámúhá pañévú ámuha méjyú tsaimíyé ámuha menáhbévájcatsíki. Ehdúhjáa Jetsóó úwaabó ímamyémuke.

10

Táábávájcatsímyé wáágóójcatsítyuróné Jetsóó úwaabóne

(Mt 19.1-12; Rc 16.18)

¹ Aabéhjáa Jetsóó Capenaóotu péé diitye ímamyémuma Jodéa íññjivu Joodáa tsíñéjcuu. Áhullévúhjáa idyé míamúnaa dífbyedívú píhcyáávémeke ímyéenuhíjcyádú úwááboobe.

² Ájyúhjáa parítseómú dífbye élleu itsáane dífbyeke ímújtátsóro dílló tsáápilleke íhdícyané hallúturé ájyu wáagoóné tehdújuco néhahjíjyu. ³ Áanéllíhyéhjáa neébe:

—¿Muhdútáhjáa Moitsééúvú nehíjcyá téénetuj?

⁴ Áanéllíhyéhjáa néémeé:

—Muurááhjáa nehíjcyáábeúvú díllekévá tééne waajácúhaamívú maájcuéne meíhvéjtsóiyóne.

⁵ Áanéllíhyéhjáa neébe:

—Muurááhjáa ihdyu eene ámuha mejíjcyadu ditye cáhcujtsópítyúnéllíi ehdu nehíjcyaaabe tehdu tene néétúrónáaca. ⁶ Muurááhjáa Píivyéébe páné íhdéene ípíivyéjtsóné níjcaúvú téhdure

ípíveyjtsó wajpii, wallee, íjcyane muhdú tene íjcyáidyújuco. ⁷⁻⁸ Áánélliihyéee muurá neebe wajpi ityáábávacooca ííneíñe cáánímútsidyú díllemáyéjuco íjcyá tsaheécoréjuco tsáápiiyé íjcyáiyódu. ⁹ Aamútsi míityétsi íjcyáromútsi tsaheécoréjuco íjcyáíñe Píívyéébee ípíveyjtsódújuco. Áánéllii tsá tsaate ityáábávájcatsícyooca dówáávétyuróne.

¹⁰ Ehdúhjáa íñeéne boonétú tsájaavu ímamyémuma úújetéébeke tsiíñe dillómé teéne.

¹¹ Áánélliihyéhjáa neébe:

—Muurá tsaapi méwakyé ííhvéjtsóne tsíjpiílekéréjuco ityáábáváhajchíí ímityúné meenú mewa ímíubááne íjcyánáa tsíjpiílemáyéjuco íjcyáneri. ¹² Áhdure idyé walle ájyúke ííhvéjtsóne tsíjpiikyéréjuco ityáíwáhajchíí ímityúné meenú ájyu ímíubááne íjcyánáa tsíjpiimáyéjuco íjcyáneri.

Tsíméké Jetsóó llúúvanúne

(Mt 19.13-15; Rc 18.15-17)

¹³ Téjyúhjáa tsaate ítsíimeke tsivá dífbye éllevu díbye díityé hallúvú piááboju Píívyéébeke ityáúmeiki. Áronáacáhjáa ímamyémú néé íínevú dítye ítsíimeke tsivane. ¹⁴ Ehdúhjáa ímamyémú néene tsári íjtsúcumúne neebe díityéke:

—Óvi ihdyu tsiváme. ¿Íveeki ámuha mécátuhtsóhi? Muurá díitye tsiime íjcyadu nééme wáabyuta Píívyéébe avyéju. ¹⁵ Aane ímiááneturé ámuhákye o néé éhne múúne teetsi tsíimene ímí meke cáhcujtsódú Píívyéébeke cáhcújtsotúmé tsá dífbye avyéjúje íjcyatúne.

¹⁶ Ehdúhjáa íñeéne tsíméké cájáábíñuubéré piáábó táúmei díityé hallúvu.

Ováhtsá Jetsóoma íhjuváne

(Mt 19.16-30; Rc 18.18-30)

¹⁷ Átsihdyúhjáa díbye péeyíonáa tsaapi dífbye éllevu dsinériyé itsáane dífbye lliiñévu ímímóúúvéne néé dífbyeke:

—Uwááboóbej, ímiáábe u íjcyabe cána oke díñe muhdú ó íjcyáiyóné mújyú o dsíjívéjúcódítyúne bóhi o újcuki.

¹⁸ Áánélliihyéhjáa neébe:

—¿Aca íveeki ímiáábedi oke ú dillóhi? Muurá ihdyu apáabyéré Píívyéébe ímiáábe. ¹⁹ Aane muurá tsúúca ú waajácú dífbye taúhbajúúne íllu nééneé: Tsá múu íhdícyámema dómacójcatsítyúne. Tsá múu míamúnáake dsíjívétsotúne. Tsá múu nánivatúne. Tsá múu állíuutúne. Múu avyéjuullé dífycáanimútsíkye.

²⁰ Ehdúhjáa Jetsóó nééneéllii neébe:

—Uwááboóbej, tehdújuco muurá ihdyu o ícyahíjcyáné táayáábedítyúre.

²¹ Ehdúhjáa díbye néene Jetsóó ímí íjtsúcumúne néé dífbyeke:

—Áronáa íjcyanéi tsane. Dítsieméné náhjihénúne piáábó ídáátsóméhjike. Ájyu ihdyu ú ávyéjúúteé níjkyéjiri íjcyabe Píívyéébe avyéjuvu. Aane cáhawáa ehdu méénúne ookéréjuco duráavyej.

²² Ehdúhjáa Jetsóó néene kimóhcó pajtyé dífbyeke mítyane díbye éhnévánélliihye.

²³ Aabéhjáa kímóóveebéré péeneri Jetsóó iúllévenúne néé ímamyémuke:

—Muurá mítyane éhnevámé íhtsútúnetu Píívyéébe avyéjuvu úcáávéiyáhi.

²⁴ Ehdúhjáa díbye néeneri ímamyémú úllévenúnéllii tsiíñe neébe:

—Ámuúha Llihíúmuj, íhnáhóóné ímiááne éhnéva múnaa Píívyéébe avyéjuvu úcáávéiyóné dítye téeneriyé tsúúrameíhíjcyánélliihye. ²⁵ ¿Aca muhdú caméélló anéetóhéjtu pajtyéiyáhi? Áhdure ¿aca muhdú díitye ehnéva múnaa Píívyéébe avyéjuvu úcáávéiyáhi?

²⁶ Ehdúhjáa díbye néeneri iúllévenúne tsamééré néjcatsíhi:

—¿Aca ihdyu múhdutúrá pájtyetéiyóme?

²⁷ Áánélliihyéhjáa neébe:

—Ímiáánejúcódhe míamúnáa tsá pívyetétú iye ípájtyetétsámeíñe. Áronáa Píívyéébe pívyeté díityéke ípájtyetétsóné íiná dífbyedívú túhúútúnélliihye.

²⁸ Áánélliihyéhjáa Pééodoro néé dífbyeke:

—Ávyéjuúbej, muuráhjáa páneere muha méíhvéjtsóne uukeréjuco meúraavyéne.

²⁹⁻³⁰ Áánélliihyéhjáa neébe:

—Tehdújuco. Muurá ímiááneturé ámuhákye o néé tsaate íjcyátsíhji, íñahbémuu, íñaallemuu, cáánímútsii, méwamyuu, ítsíimee, íjcyámeke tsánejcúvú ííhvéjtsóne Píívyéébe wákiméi méénume íñe ímíjyáú íjcyáíñe íñe íiñújiri. Aame muurá ájtyúmí tsíjtyeke díityémá íñahbéváimeye íñahbémutú íñaallemúdí cáánímútsídyú ítsíimédú néeme téhdure ookéréjuco úráavyémeke. Aame téené déjúcotu ícúbáhrámeíhíjcyáahi. Áronáa ihdyu níhñévúre újcuímýe

mújyú idsjívéjúcóótyúne bóhí tsiíjiréjucó ííñuji Píívyéébe ípívyéjtsójí hallúrí íjcyaki. ³¹ Muurá íñe icyooca íhtsutúmé íjcyame ídátsó téjyú waagóojte íjcyáahi. Áané lliiñéví íñe icyooca ídaatsómé ávyéjúúteéhi. Ehdúhjáa Jetsóó néé ímamyémuke.

Ídsjívéíñe tsiíñe Jetsóó úúballéne
(Mt 20.17-18; Rc 18.31-34)

³² Aaméhjáa Jerotsaréevu péeme díbye déjuri pehjýca íllityécunúmére. Áamekéhjáa tsátsihvu ímjyójcároné tsiíñe úúballébe muhdú técomívú díbyeke tene pájtyeíñe. ³³ Neebéhjáa diityéke:

—Mepéé íñe Jerotsaréevu. Ácomívú muurá Míamúnáájpidívú o ípívyéévéébedívú tsaapi llúúvájte avyéjútémá taúhbájú uwaábojteké óhdivu ékéévéésoóhi. Aame oke íékéévéébeke jodíómú íjcyátúmé hójtsí pañéví íhvéjtsóo oke dítye idsjívétsoki. ³⁴ Aame óhdi iúúhívaténe oke úníchíhcyuméré iwápáájcoóbeke dsjívétsóhi. Ároobe tsiíñe ó bóhí 3 coojívatu.

Jacóóbomútsí Jóáama Jetsóoke táúmeíñe
(Mt 20.20-28)

³⁵ Áabekéhjáa tsájyú Tsebedéó hájchimútsí Jacóóboma Jóáamutsi néehíí:
—Uwááboóbej, muhntsi méimíllé tsane uke metáúmeíñe.

³⁶ Áanéllihyéhjáa neébe:

—¿Íñá ámuhntsi méimílléhi?

³⁷ Áanéllihyéhjáa neemútsi:

—Muhntsi méimíllé u ávyéjuutécooca dífúniúvú múhntsiyke u ácuycároné úúma muhntsi maávyéjuutéki.

³⁸ Áanéllihyéhjáa neébe:

—Ávyeta tsá ámuhntsi mewáájácútu íñá metáúmeíñe. ¿Aca ámuhntsi méicúbáhrámeíyá muhdú o ícúbáhrámeídyu?

³⁹ Áanéllihyéhjáa neemútsi:

—Éé, muhntsi méicúbáhrámeíyáhi.

Áanéllihyéhjáa neébe:

—Ímíáánénde ámuhntsi méicúbáhráméíhi. ⁴⁰ Áronáa tsá ámuhntsiyke táúniúvú oore o pícyoóítyuróne. Muurá ihdyu Llihíyóré táúniúvú pícyoó caatyéké iwábyújtsómeke. Ehduréhjáa áñújuube Jetsóó diityétsikyé.

⁴¹ Aanéhjáa íñahbéjé 10-meva íjcyame íllééboone cayóbaávaté diityétsídívú. ⁴² Áronáacáhjáa Jetsóó diityéké néehíí:

Ámuha muurá mewaaajácú ííñújiri íjcyané avyéjujte íhñáhó ityáúhbájcatsíñe táhjácatsihjcyáne. ⁴³⁻⁴⁴ Áánetu ihdyu ámuha tahñéjé meíjcyame tsá múu tehdu neéetune. Ámúhadítýú íhtsútuube íjcyane ímillebe múu pamévakéré píaabóhi. ⁴⁵ Muuráhjáa íñe Míamúnáájpidívú o ípívyévebe tsá o tsáátu íhtsútuube ávyéjuube o íjcyáábeke míamúnaa oke íicúveki. Ópé o tsáá diityéké o píaabóné diityé wájyuri o dsjívé múhdumé teene cáhcujtsómé ípájtyetéki.

Hállúvátúúbeke Jetsóó ímjpyetétsóne
(Mt 20.29-34; Rc 18.35-43)

⁴⁶ Aabéhjáa Jericóori íjcyátsihdyu diitye ímamyémuma tsiéllévuréjucó péémema mítyame péehíí. Áanáacáhjáa dítye pééjú úníuri Timéó hajchí Batiméó hállúvátuube ácuúcnúúbé táúmeíhijcyá píáábo. ⁴⁷ Aabéhjáa tétsihvu díbye Natsarée múnáajpi Jetsóó pííhine iwáájácúne kéevánécoba néehíí:

—Íjetsóó Dabíiúvúj tsiiménémúhaabe u íjcyaaabe óvjyucó ihdyu óhdi dídaatsóve! ⁴⁸ Ehdúhjáa díbye neénéllí tsaate néé cúuvéhulléré díbye íjcyaki. Áronáacáhjáa éhñíñevuré tsiíñe neébe:

—¿Dabíiúvúj tsiiménémúhaabe u íjcyaaabe óvjyucó ihdyu óhdi dídaatsóve!

⁴⁹ Áanéllihyéhjáa Jetsóó tétsihvu íjyócuúvéne néehíí:

—Méne díbye ítsáá taéllu.

Ahdújucóhjáa díbyeke dítye nééneé:

—Uke píúvaábe. Wa dichaj.

⁵⁰ Ahdújucóhjáa íicúí iwajyámú hállújea ityácóíívéne díbye cátsíñíivyéne díbye éllu.

⁵¹ Áabekéhjáa neébe:

¿Íñá ú ímílléhi?

Áanéllihyéhjáa neébe:

—Ávyéjuúbej, ó ímíllé o hállúváne.

⁵² Áanélliihyéhjáa Jetsóó néé dífbyeke:
 —Tehdújuco. Oke u cáhcujtsódú íjcyaae tsúuca ú hallúváhi.
 Ahdícyane wa illuréjuco dípyej. Ehdúhjáa Jetsóó dífbyeke néénemáyé itéjúcoóbe. Aabéhjáa dífbyemájuco pééneé.

11

Jerotsarée pañévu Jetsóó úcaavéne
 (Mt 21.1-11; Rc 19.28-40; Ja 12.12-19)

¹ Aaméhjáa úujeté Jerotsaréej piihíri Bepajéema Betáaniá coomícyú únuri oríivo báju íjcyátsihvu. ² Átsihdyúhjáa Jetsóó mútyétsikye ímamyémudítýú ípiihré coomívú iwállóómútsikye néehii:

—Écoomi ípiihré cóomityu óoma méujcuté íayáne íjjuwuúke. Múikyé dífbyedi úllétuube dóhjíváábeke métsíñaáyóne métsívaco. ³ Aane tsaate ámuhtsikye ívéébeke ámuhtsi métsíñaáyó' néhajchíí méneéco: “Ávyéjuubéne néénéllii muhtsi méujcúváhi. Ícúiyévané ihdyu óómíhóíibe.”

⁴ Ahdújucóhjáa péémutsi úujeténe dífbyedívú juuvá úníutu tsaaté já llahájtis mójcó lleehówá úmíwatu dóhjíváábedívú.

⁵ Áábekéhjáa dityétsi tsíñaáyórónáa tsaate néjucóo:

—¿Aca ívéébeke ámuhtsi métsíñaáyó kiávú metsájtýeki?

⁶ Áanélliihyéhjáa neemútsi díbyéé úwaabódu. Áanélliihyéhjáa íhvejtsómé dityétsi itsájtýeki. ⁷ Áábekéhjáa dityétsi úujetésoóbé hallu wájamúúnevu ditye íhboné hallúvú Jetsóó íñerívyéne péehii. ⁸ Áábé úmíwáhjáa mítyame míamúnaa juuva íhbó wájamúúnevu wájuhóónevu. ⁹ Aaméhjáa dífbyema péeme tsuullerii, idyéjuri, íjcyame wáñécohíjcyá:

—íÑóóooj, maímijyu áanu Píivyéébe mémeri tsááneéj! ¹⁰ íÑóóooj, máávyejútsó áánúke Dabíiúvúj tsiménémúhaabe ímá ávyéjuube íjcyáábeke! íMaímijyu Píivyéébe nééma íjcyanej! Ehdúhjáa iwáñéjcone nehícyáme.

¹¹ Aanéhjáa Jetsóó Jerotsaréevu úcááveebe duurúvájávú íááhívéne tééj pañe panévare íitíéiñune péjucóo Betáaniávú cúvéhréjuco tene néénélliihye.

Higyéerahe Jetsóó pítyuutsóne
 (Mt 21.18-19)

¹² Áané tsíjyúhjáa Betáaniátú ditye óomíñaá Jetsóó ajyábáavatéhi. ¹³ Aabéhjáa tsíhyulléturé ájtyumi hígyéerahe juuvá úníutu íjcyaha ímíwu háámívahe. Ááhe éllévúhjáa míjyóóveebe ‘néévahéubáhaja’ íñéneema. Áronáacáhjáa tsá téjyu tehe néevatú ínéeváiyó ráahori íjcyátúnélliihye. ¹⁴ Áané hallútúhjáa illuréjuco díbye teehe pítyúutsoobe nééneé:

—Óvíárohe tsáma tsiíñe u néévahíjcyádú ú neevá nihñécunu ílluréjuco u chéméihye.

Ehdúhjáa díbye néene ímamyémú lleebóhi.

Duurúvájá pañétú náhjihe múnáake Jetsóó bóayóne
 (Mt 21.12-17; Rc 19.45-48; Ja 2.13-22)

¹⁵ Átsihdyúhjáa úujetéme Jerotsaréevu. Ájyúhjáa Jetsóó duurúvájá pañétú boáyó tééj pañévu náhjihénúcatsímýeke. Dsíidsikéhjáa cápáyócohíjcyámé metsáwáané wájójcoóbe. Áhduréhjáa íjjuúmuke náhjihénuhíjcyámé acúvewáané wájójcoóbe. ¹⁶ Áánemáhjáa neebe múha tééj pañévu íñáhjihénújucóótuki. ¹⁷ Átsihdyúhjáa neebe dítyéke:

—Muurá Píivyéébe waajacúháámitu nééneé: “Íjya tahjya tééj líiñévu míamúnaa óoma íhjuváhíjcyáijya.” Aaja ¿íveeki ámuha naní múnáa jaríyéjuco medíllone? ¹⁸ Ehdúhjáa Jetsóó méénúne uubállé llúuvájté avyéjútémá taúhbájú uwaábójte iwáájacúne ímíllera dífbyeke ídsíjívetsóne. Áronáacáhjáa nuhnévémé míamúnáadi ditye ímí dífbyé uwaábó íjtsúcunúnélliihye. ¹⁹ Áané íjyúnuvúhjáa tépejójuco Jetsóó péene técoomítýú ímamyémuma tsíéllévuréjuco.

Higyéerahe chémene
 (Mt 21.20-22)

²⁰ Aaméhjáa tsíjyu cúuvéneturé díbyéé pítyúutsohe hígyéerahe íjcyátsihdyu pájtyénáa ímamyémú ájtyumí tehe tsucájaaháñe tébajkyéimájuco chémene. ²¹ Átsihvúhjáa Pééodoro ítsaavé tétsihdyúu ditye pájtyénáa Jetsóó teehe úhbane. Áánemáhjáa neebe:

—Eje Uwaáboóbej, éhnée u pítyúutsohéha íhye tsúuca cheméhi.

²² Áanélliihyéhjáa neebe dífbyeke:

—Ehdu ámuha meméenuhíjya ímíñéúvú mecáhcújtsó Píivýéébeke. ²³ Muurá ámuhadítýú tsaate ímiááné ímí cáhcújtsomé éhbau cámehbáú nééiyá téhbau ííine móóáj piínévu. Ahdújuco muurá téhbau íñéiyóne. ²⁴ Ahdícyane muurá páneere Píivýéébeke ámuha metátúmeíñé piáábojvúvú ámúhake ájcúúbye ímiááné ámuha mecáhcújtsóhahjíjyu. ²⁵ Áronáa ihdyu múu tujkénú ímíbáchójcatsí tsaatémá ímítýú ámuha medárhíivécatsíhahjíjyu. Ájyu ihdyu ámúháj Caani níjkyéjiri íjcyaae ámúhadi ídáátsóvéne ílluréjuco ábájíivéíñé ámuha ímityúné meméénune. ²⁶ Áanetu ímityúné ámúhake méénúmedi ámuha meídáátsóvétúhahjíí téhdure tsá díbye ámúhadi ídáátsóvéityúne. Ehdúhjáa Jetsóó néé ímamyémuke.

Jetsóó íhtsútu

(Mt 21.23-27; Rc 20.1-8)

²⁷ Aaméhjáa Jerotsaréri íjcyánáa duurúvájá pañe íjcyáábédívú llúúvájte avyéjujtee, taúhbájú uwáábojtee, túkevjtsojtee, íjcyame píhcyaavéhi. ²⁸ Aaméhjáa néé dífbyeke:

—¿Aca múúbé íhtsúturí u íjcyaae eene ehdu nénehji ú méénuhíjcyáhi?

²⁹⁻³⁰ Áánéllihyéhjáa neebe díityéke:

—Áhdure ¿acáa múha nééjuri Jóaa tsótsóhíjcyá cáhcújtsómeke? ¿A Píivýéébeé, mityá míamúnaáree nééjuri téené wákimyéí méénuhíjcyaaé? Áyu cána oke máañújcuuj. Ámuha oke máañújcuuhahjíí botsí ámúhake ó neé múúbé íhtsúturí o méénuhíjcyane.

³¹ Áánéllihyéhjáa tsamééré néjcatsíhi:

—Muurá ‘Píivýéébeé nééjuri tsótsóhíjcyaaé’ menéhahjíí meke nééiyóobe: “Áábekéráhjáa ¿iveekí tsá ámuha mecáhcújtsotúne?” ³² Áanetu ‘míamúnaáree nééjuri’ menéhahjíí meke míamúnaa téené hallútú méénuíyáhi. Muurá pamévare cáhcújtsó ímiáánéjucoo Píivýéébeé íhjúy uubálle múnáajpi Jóaa íjcyane. ³³ Ehdúhjáa néeneri íñúhnévéne néémeé:

—Maáhuúj, tsá muha mewáájacutúne.

Áánéllihyéhjáa Jetsóó néehíí:

—Aanéjívaa idyé ámúhake ó neé múúbé íhtsúturí o méénuhíjcyane.

12

Úmihé tehme múnaa múhdurá dárhíivémeíñetu íjcyáné uwááboju

(Mt 21.33-46; Rc 20.9-19)

¹ Ájyúhjáa Jetsóó tsíeménéhjítu uwááboobe néehíí:

—Tsaapíhjáa íúmihe tsanééré óova íbájtsoe mijcónúhi. Áánemáhjáa tsátsii ímíbájchoobe téene néevá dótsuhcúmeítsíi. Áhduréhjáa tépallíj piínévú méénuube jáhwu cáámé cóhnaúvú tééjá pañerúvú tépalli téhmemeíjya. Ehdúhjáa imyéénúne tsaatéke tépallívú ityéhmetsoíñúne aahívetéébe tsííñé íñúji. ² Aanéhjáa tsúúca tépalli néévane iwáájácútsihvu wáalloobe íúnú múnáájpiikyé dífbyema dítye iwáallóoro dífbye éhné íjcyadúne. ³ Ahdújucóhjáa péeróobeke dítye íllure méénúpéjtsónetu díbye óómiñe íéveébe. ⁴ Áánéllihyéhjáa tsíjpiikyéréjuco díbye wálloróobeke téhdure néwayúneri íhñíwáutu ityúúvátsoóbedi íllure uuhívatéme. ⁵ Ároné pañéhjáa tsíjpiikyé díbye wállóobeke ílluréjuco dítye dsíjívétsopejtsóne. Áronáacáhjáa tsiíñe wáalloobe pívámevákéjuco. Áamekéhjáa idyé imyéénúpéjtsóne tsaatéke dsíjívetsóme.

⁶ Áané boonéhjáa ílli apáábyteréjuco cóevané mítyane díbye wájuúbe. Áábekéréjucóhjáa díbye wáalloone íhya hájchíwu íjcyánéllii dífbyeke avyéjúúlléiyóme’ íñéénema. ⁷ Aabéhjáa bóhditéébeke íájtýúmíne néjcatsímye: “Aabye muurá íllíyéjuco íñe cáániñúiyóne. Áánéllii metsu dífbyeke medsíjívétso mehnéréjuco tene íjcyaki.” ⁸ Ehdúhjáa íñéjcatsíñe ídsíjívétsoóbeke waagóomé íhyóvé pañévu.

⁹ Ehdúhjáa Jetsóó díityéke íúúballétsihdyu néehíí:

—¿Aane íñe díibye úmihé aabájaabe itsáácooca muhdú méénuú eené tépallívú díbye téhmétsoíñúme ímítýú dárhíivémeímyeke? Muurá díityéke dsíjívétsoíbye téené hallútu. Áane tsíjtyekéréjuco díbye téhmétsoíñé tépallívu.

¹⁰⁻¹¹ ¿A tsá ámuha mújyú meéévetú Píivýéébeé waajácúháami? Muurá téhaamítú nééené: Tsaúu nééwayu jááháñé wákimyéí múnaa íñéhnílléne waágóórou pícyámeí ímichi tééutu jaa éjkéiu. Muurá ihdyu Píivýéébere ehdu meenu téhdújuco.

¹² Ehdúhjáa díitye llúúvájte avyéjujtee, taúhbájú uwáábojtee, túkevjtsojtee, íjcyámeke Jetsóó lléboóobóné hallútú ímíllerómé dífbyeke tétsihdyu iwáágoóne. Áronáacáhjáa nuhnévéme Píivýéébeé íhjúy uubálle múnáajpi díbye íjcyane míamúnaa néhíjcyamedi íillityénema. Aaméhjáa ílluréjuco pééneé.

Ítñújí avyējuúbé wáábyuta dsíídsike ditye áhdotsóne

(Mt 22.15-22; Rc 20.20-26)

¹³ Áané boonétúhjáa paritséomú wallójcatsí Heróóde icyánéjcutéjtémá dífbye éllevu ditye inéete muhdú dífbyedítýú ipítýácócatsíhycyáne. Ehdúhjáa íjtsámeimýe díbye muhdú áñújcutetu dífbyedívú inéétsóroki. ¹⁴ Aaméhjáa neeté dífbyeke:

—Uwááboobej, muha muurá méwaajácu ímiáábé u íjcyane állíútuúbe. Aabe ú uwáábohíjcyá kéjijtó Píivýéébe míamúnáadívú ímí íjtsúcutuníjító tsijtye múhdurá úhdivu íjtsúcutunóróneri ícúvétuubére. Árómeke muurá pámeekéré tsahdúré ú íjtsúcutunú muhdú ditye íjcyane u túhúúllétúnéllíihye. Aabe cána múúhake díñe dícyánéjcutuj. ¿A tehdújuco ávyējuube romáánómuube íjcyáábé wáábyuta dsíídsike ditye áhdótsohíjcyáné maáhdóiyóne, mityá tsáhaáj?

¹⁵ Ehdúhjáa dífbyeke dillómé íllure imújtátsóroki. Aanéhjáa iwáájácúne neebe díityéke:

—¿Íveekí íllure oke ámuha memújtátsóro mémávárijchóhi? Áyu cána oke méuujétsó dsíídsíjívuj.

¹⁶ Ahdújucóhjáa ditye tsájihcobávú ájcune dífbyeke. Áájítúhjáa húmi náávee, memee, íjcyane ííténe neebe díityéke:

—¿Aca múhúmi náávee íñeé? Áhdure ¿mumémé íñe tééjitu?

Áánéllíihyéhjáa néémeé:

—Ávyējuube Tséétsá húmi nááve. Áábe méméré eene tééjitu.

¹⁷ Áánéllíihyéhjáa neebe díityéke:

—Ané wa ihdyu díibye Tséétsáke mááhdohíjcyá dífbye éhnejuco íjcyanévu. Áanetu ihdyu Píivýéébeke máácu híjcyá dífbye wáábyuta íjcyanévu.

Ehdúhjáa Jetsóó díityéké nééneri íllure ullévenúme.

Dsíjívémé muhdú tsiíñe bóhíne tsaate díllone

(Mt 22.23-33; Rc 20.27-40)

¹⁸ Téijyúréhjáa idyé tsadotséomú péé dífbye éllevu medsíjívémé tsiíñe mebohíine cáhcújtsotúme.

¹⁹ Aaméhjáa néé dífbyeke:

—Ávyējuubej, Moitsééúvúhjáa muurá néé tsaapi méwadívú tsiímávátuube dsíjívéhajchíí íñahbéréjuco dílleke táábávaíñe dífbyeréjuco itsíímáva díllédívú íñáhbeúvú tsiímáváyíyone.

²⁰ Aanée íjcyámé 7-meve tsané nahbému. Áámé amíaabée ityáábavároléjtane dsíjívé tsiímávátuubére. ²¹ Áané boonée bónebe dílleke táábavároobe idyé dsíjívé díllédívú téhdure tsiímávátuubére. Áábe bonéebekée idyé téhdure pajtyéne. ²² Ehdúu pámeere tsané nahbémú 7-meve íjcyame dílleke ityáábaváldédívú tsiímávátumé dsíjívéhíjcyáhi. Aanée nihñéúvé dílléréjuco dsíjívéne. ²³ Aane cána múúhake díñe ímichi ¿cáábyé taaba dille íjcyaiñe tsiíñe ditye bóhícoóca?

²⁴ Ehdúhjáa ditye néénéllí Jetsóó nééhií:

—Íllure ámuha memújtá Píivýéébe íhtsútuube íjcyáábé waajácúháámitu muhdú tene úwaabóné ámuha mewáájácútúnéllíihye. ²⁵ Muurá dsíjívémé tsiíñe bóhícooca páneere tsíhduréjuco cápáyóveíñe. Tsáhájucó téijyu míamúnáa táábavácatsíhycyáné íjcyáiyúne. Muurá téijyu pámeere íjcyáa níjkyéji múnáaduréjuco. ²⁶ ¿Aca tsá múijyú ámuha meéévetú Píivýéébe waajácuháámi? Íllúu muurá Píivýéébe Moitsééke néé uméhéwu péétécunúné pañétú dífbyema íhjúvácóca: “Aavaráa, Itsáa, Jacóóboo, íjcyámé Píivýéébe ó íjcyáhi.” ²⁷ Ehdúu Píivýéébe néénetu muurá méwaajácu ditye íjcyane. Muurá ditye íjcyátuca tsá díbye nééítyuró díityé Píivýéébe íjcyane. Aanéjíva íllure ámuha memújtáhi.

Páñétúejúúcu taúhbajúúcu

(Mt 22.34-40)

²⁸ Ehdúhjáa Jetsóó tsadotséomuma táhjájcatsíñe tsaapi taúhbajú uwááboobe lleebúcutuníhi. Aabéhjáa ímí díityéké Jetsóó áñúcu híjcyánéllíi néé dífbyeke:

—¿Aca teene Píivýéébe taúhbajúúnetu keená ímichi páñétúene?

²⁹ Áánéllíihyéhjáa neebe:

—Ímichi muurá páñétúene taúhbajúúnetu nééhií: “Ámuúha íjraéémuj, muurá Máavyējuube Mépiivýéébe apáábyéré íhtsútuube íjcyáhi. ³⁰ Áánéllíi múu dífbyeke Dípiivýéébe Díavyējuube íjcyáábeke wajyú ávyeta díííbúuturé páneere muhdú u íjcyáneri dííjtsaméiyi.” Ehdú nééne

ímichi pánétúene teene taúhbajúúnetu. ³¹ Áánetu tsiiñe néehíi: “Pamévakéré múu wajyú muhdú u wáyjúmeídyu.” Íñeecu muurá ímichi pánétúeneécú taúhbajúúnetu.

³² Ehdúhjáa Jetsóó néénéllii dílbye taúhbájú uwááboobe néé dílbyeke:

—Ávyéjuúbej, tehdújuco u néene ímiááné tsáápiie Píívyéébe íjcyane apáábyéré íhtsútuube íjcyaa. ³³ Áábeke ímiááné mewájjúyíyá ávyeta méííbúutúre páneere muhdú meíjcyáneri meíjtsaméiyi. Áhdure tsíjtyeke mewájjúyíyá muhdú mewájjúmeídyu. Ehdú muurá meíjcyane ímí íjtsúcunúúbé íñe dílbyeke meícuvéné panévéré dílbyé úmíwávú mecóvátsohíjcyáné ehniíñevu.

³⁴ Ehdúhjáa dílbye tsaímíyé áñújcnéllii Jetsóó néé dílbyeke:

—Tsúúca muurá Píívyéébé avyéjúejpíjyúcooíyó uú.

Ehdúhjáa dílbyeke Jetsóó nééné boone tsáhájuco múha dílbyeke tsiiñe díllotúne.

Muubá Críjto íjcyane

(Mt 22.41-46; Rc 20.41-44)

³⁵ Téjyúhjáa duurúvájá pañe íjcyámeke úwááboobe íhdityuré néehíi:

—¿Aca íveekí taúhbájú uwáábojte nehíjcyá Dabíitúvúj tsiíménémúhaabe Críjto íjcyaiñe?

³⁶ Ááneráhjáa Píívyéébé Apííchóré dílbyeúvuke túkévétsoñeri neébe:

Ávyéjuube néé Táavyéjúúbeke: “Cána táúniúvúí díicya dímunáake o táhjáné hajchóta.”

³⁷ Ehdúhjáa muurá neebe Dabíitúvú Críjto dítyú íavyéjuube dílbye íjcyane. Aanéjii ¿muhdú íivane Dabíitúvú tsiíménémúhaabe íjcyáiyooobe Críjtoó?

Ehdúhjáa Jetsóó úwaabóné ímí díityéké pájtyénéllii lleebúcunúme.

Taúhbájú uwáábojteké Jetsóó núcójpívetsóne

(Mt 23.1-36; Rc 11.37-54; 20.45-47)

³⁸ Tehduréhjáa tsiiñe úwááboobe néehíi:

—Ámuúhaj, téíibúwá tsáma meíjcyaco. Tsá múu íivatú eene aatye taúhbájú uwáábojte míamúnaa díityéké íavyéjúúllekiyé cááméjácobájí úcámeíhíjcyánetu. ³⁹ Muurá pihcyáávejááné pañévú íucáávcooca imíllémé íboohówátsihjívúré íacuuvéne. Áhdure teene pihcyááveháñe májchó májchómeícyooca imíllémé ímitsihjívúré ímájchone. ⁴⁰ Aame píibájyujte wal-léemudítýú dótuhíjcyá díityé jaaháñe. Ehdú muurá imyéénúné nucójpí cááménécobaúvú íhyyúvahíjcyarómé Píívyéébema. Árome muurá tééné déjúcotu ícúbáhráméíhi. Ehdúhjáa Jetsóó néehíi.

Ídátso néelle píibájyulle dsíidsike pícyoóne

(Rc 21.1-4)

⁴¹ Téjyúhjáa duurúvájá pañe Píívyéébé wáabyuta dsíidsike dítye pícyohíjcyábá únuri dílbye ácuúcunúnáa téhbá pañévú pícyoómé teene dsíidsi. Dsíidsiváméhjáa mítyanéjii pícyoóhíi.

⁴² Áánacáhjáa píibájyulle ídátso pícyoó míjihwuúcúre. ⁴³ Aanéhjáa íiténé ímamyémuke neébe:

—Áámye muurá píibájyulle ídátso néerolle pícyoó páme ehniíñevúre. ⁴⁴ Muurá aatye pícyoó mítyane idsíidsivánetu áyanéwuúji. Áánetu pícyoolle páneere téene tájpi íjcyáiyóne.

13

Duurúvaja wágóóveíñe Jetsóó néeneé

(Mt 24.1-2; Rc 21.5-6)

¹ Aaméhjáa duurúvájá pañétú íjchívyénáa Jetsóoke ímamyémudítýú tsaapi néehíi:

—Uwááboóbej, aca íñe ímíjyaú eene duurúvaja néwayúúnetu méénúmeíhi.

² Áánélliihyéhjáa neébe:

—¿A ímíwu ú íitéhí? Ároja muurá wácávyáhcáméíhi.

Jetsóó tsááíñe ihde pájtyeíñehji

(Mt 24.3-28; Rc 21.7-24; 17.22-24)

³ Átsihdyúhjáa péeme tééjáj píihírí oríivo bájú íjcyátsihvu. ⁴ Átsihvúhjáa Jetsóó ácuúcunúubeke Péédoroo, Jacóóboo, Jóááá, Aderéee, íjcyane néehíi:

—Cána múúhake duubállé mújyú tene pájtyeíñe eene múúhake u néhíjcyanéjhi. ¿Aca íñetú muha méwaajácuú tsúúca tehdu tene pájtyeíñe?

⁵ Áánélliihyéhjáa neebe díityéke:

—Ehdú néeme tsáma wajácútsi meíjcyaco ámuha állíu múnáadívú maállítsámeítyuki.

⁶ Muurá o tsááíñe tsúúca píihícooca íjcyáimyé mítyame óhdi díllómeímye. Aame neé dílbyéjuco Críjto íjcyane. Aane mítyame cáhcújtsóó bañúháñe.

⁷ Áhdure téjju íjcyaiñé meénujcatsí pahúlleváre. Ááneri méillityédiñe. Ehdú pajtyéiñe páneere illuréjuco níjkévaiñé ihde. ⁸ Muurá tsané iññúji múnaa meénujcatsí tsiíñe iññúji múnaama. Ájju iññúji vááuméí pahúlleváre. Áhdure ájyaba íjcyaañi. Ehdú déjucóoveñé ícúbáhraméi iññújiri.

⁹ Áánellii téibúwá méjcyaco. Muurá oke ámuha mecáhcújtsóné hallútú pihcyáávejááné pañévu ámúhake imyéénúmeke tsajtyéimye ávyéjúté éllevu. Aame muurá ámuha méúwáaboó diityéke. ¹⁰ Muurá iñe pajtyéteju pámeekéréi iññújiri íjcyáné míamúnáake úwáábóméiñi. Ájju ihdyu ó tsaá páneere illuréjuco iníjkévaki. ¹¹ Ahdícyané ávyéjúté éllevu ditye ámúhake icyúvéhoójánu tsájtyécooca tsá múu íjtsámeityú muhdú ílhjyúváñeri. Muurá ihdyu Pívyéébere Íapíúchoj téveri ámúhake túkévéjtsóneri ámuha méihjyúvaáñi. ¹² Áhdure téjju tsané nahbému íjcyaromé imityúné dáñívéjcatsíñi. Aame tsamééré tsíjtyedívú táúhbájcátsíñi. Muurá ítsiime íjcyaromédivú cáánimu táúhbaá tsijtye dityéke idsíjívetsoki. Áhdure idyé ítsiime íjcyaromé cáánimudívú táúhbaáñi. ¹³ Áhdure cáhcújtsotúmé ámúhake tsaríllé tahñéjte ámuha méjcyámeke. Aane ehdu néérónéhji pañe Pívyéébeke íhvéjtsotúmé tsaimyé niñhéetsihvuré íjcyame ihdyu pájtyéteñi.

¹⁴ Áhdure muurá duurúvájatu tsátsii íñé imityúné úújéityútsihvu imityúné úújeténé Pívyéébeke ávyéta tsári pájtyeñi. Aane ihdyu ámuha maájtyúmicoooca méwáácunúco cámeñbaúnevu Jodéa iññúji múnaa ámuha méjcyame. Ehdúu muurá tene pájtyeñé tsúúcajájújuco Pívyéébe ihjyú uubálle múnáajpi Daniéré nééneé. Aane évehjcyámé íhya ihdyu waajácújucoó ñná íjcyaiñe. ¹⁵ Ahdícyané téjju áachi íjcyame íucaavéjúcohdí imijcóhó pañévu tsieméne iújcuki. ¹⁶ Áhdure ímúihé pañe íjcyame íoomíjyúcohdí ihjyávu íwajyámu éllevu. ¹⁷ Máidaátsoju tsáma tene pájtyeñé téjju walléémú éevájtema tsijtye ñohñójtéréi ítsiímewuúmu íjcyámeke! ¹⁸ Áánellii Pívyéébema méihjyúvaco tsúcoñiváneri únúñjyáju tene ípájtyétu níjyáháñé lliñe ámuha mewáácunútuki. ¹⁹ Muurá téjju íjcyaiñé ávyéta íhnáhó ícúbáhraméi íñe iññúji ípivyéévetsihdyu mújyú ícyahjcyatúne. Ááne boonétú ihdyu tsáhájjuco mújyú téhdu nééne ícúbáhraméi íjcyáityúne. ²⁰ Aane muurá Pívyéébe oke wallóótuca pámeere dsíjívéiyáñi. Áánellii ícúu tsiíñe oke wallóóiiybe íhñéjte wájyuri.

²¹ Aane tsúuca tene píhícooca íjcyaimyé tsaate íllure íallíñe 'tsúuca Críto tsájucóohi' nééimye. Áámeke wajácúsi meijcyáne mecáhcújtsodíñe. ²² Muurá íjcyaimyé állu múnaa íye Críjtodi dílloméimye. Áhdure dílloméimye Pívyéébe ihjyú uubálle múnáadi. Aame pívyéteé meénuráityúronéhji imyéénune. Ááneri muurá míamúnáake mújtátsoimyé Pívyéébedtyu. Tsájju múúne téhdure mújtátsoiyómé ímiáané dílbyéjtyéjuco íjcyarómeke. ²³ Aane iñe tsúuca ámúhake ó úubálle íhdétújuco ámuha metéibúwááveki.

Jetsóo tsáácooca pájtyeñéhji

(Mt 24.29-35, 42-44; Rc 21.25-36)

²⁴ Ehdú ícúbáhraméi pájtyéné boone cóojéjpi nuhba illuréjuco áabatéiñe. Áhdure péjcojéjpi tsáhájjuco ájchúityúne. ²⁵ Ájju míicuru dójcoó cáámetu. Ehdú páneere íévéhóowari íhtsútunéhji íjcyane mujtáraga íjcyaañi. ²⁶ Ájju tsúuca Míamúnáajpidívú o ípivyéévebe páneere táihstútú táavyéjuma ojtsó pañétú ó bóhówááveñi. ²⁷ Aabe ó táúhbaá níjkyéji múnáake ditye ípíhjúcu óhdívu tahñéjteke pahúlleváre íññújiri, níjkyéjiri, íjcyámeke.

²⁸ Cáhawáá méjtsúuncu hígyéerahej. Muurá itsóúúvéne tsiíñe tehe béhjívájnetu méwaaajácú píjcyaba píhíjucóone. ²⁹ Áhdú néene íñe ícyoooca ámúhake o nénehji pájtyénetu tsúuca ámuha méwaaajácúu tsiíñe o tsááíñe éévé úújetéjucóone. ³⁰ Aane ímiáané ámúhake o néé ehdu nénehji pájtyeñé íññújiri míamúnáa íjcyapíñáaaca. ³¹ Muurá iñe íññújima páneere íévéhóowari íjcyanéñji wágóóóveñi. Áánetu iñe ámúhake o néhijcyáné tsá mújyú wágóóóvéityúne.

³² Áronáa ihdyu tsiíñe o tsááíñe éévé tsá múha wáajácútyúne. Níjkyéji múnaa íjcyaromé tsá wáajácútyúne. Téhdure pañetu Pívyéébe Hajchi o íjcyároobe tsá o wáajácútyúne. Apáabyéré ihdyu Lihíyó waajácú mújyú tsiíñe oke iwáallooñe.

³³ Ahdícyané tsáma téibúwá tééne íjtsúuncúré meijcyáne méihjyúvahjcyaco Pívyéébema. Muurá tsá mewáajácútyú mújyú tsiíñe o tsááíñe. ³⁴ Muurá tsaapi tsiíñe iññúji íááhíveté ínúu múnáake pícyoíñú ihjyávu tsané wákimyéivu ditye tééneri íjcyá díbye téhulle íjcyáné hajchóta. Áamedívú muurá tsáapíike ityéhmetsoíñúróobeke tsá díbye néétu mújyú itsááíñe. Áhdú tsá ámúhake o néétu mújyú tsiíñe o tsááíñe. ³⁵ Ahdícyané téibúwá meijcyáne tééne íjtsóré meijcyaco. Muurá ávyeta tsá mewáajácútyú mújyú ámúhá avyéjuube o íjcyabe o tsááíñe. Tsájju múúne tsájcooji o tsáá cuuvé pañe, mityá cúvénetúrej, mityá pécójpiñe, mityá cóojí

pañevuj. Ávyeta tsá mewáájacutúne. ³⁶ Áánéllii múu téihbúwá téene íjtsóré ijcyá ámúhake o túvaaoávatu pevétáre íná méenutúme cuwáryé ámuha méijcyámeke. ³⁷ Ehdú íne ámúhake o née pámeere tahñéjté ámuha íjcyámeke. Ahdícyane tsáma téene íjtsóré méijcyaco. Ehdúhjáa Jetsóó úwaabóhi.

14

Jetsóoke iékééveñé ditye pityácócatsíñe
(Mt 26.1-5; Rc 22.1-2; Ja 11.45-53)

¹ Ájyúhjáa pajtyété wañéhjí óórityúne pááa máchómehíjcyané wañéhjí míjcyoojicuturéjuco lléeváíñaá llúuvájté avyējútémá taúhbájú uwaábojte íjtsámei muhdú iállíñe Jetsóoke iékééveñé idsijívetsoki. ² Áronemáhjáa néjcatsímýe teene wañéhjí pañéi tehdu imyéenútu míamúnáake íibórinúiyónéllíhye.

Pácúucújpácoryi tsáápille Jetsóoke íhñíwau múrijchóne
(Mt 26.6-13; Ja 12.1-8)

³ Ájyúhjáa Jetsóó ímamyésuma Betáániári Tsimóó dífbyere ‘Ahláriho’ némeífyé jari. Aaméhjáa téējari majchóri íjcyánaá tsáápille tsáa mítyane áhdóméíñe pacúucújpácorya. Aalléhjáa téjpacýóri dífbyé níwau múrijchóhi. ⁴ Aanéhjáa ímamyémuke tsariwu pájtyénéllii néjcatsímýe:

—ǵíveekiami aalle ícúbahra pácúucújpácoryi tsané pijcyábá mewákímyeíñe áhdodúné áhdóméijpácoryij? ⁵ Muurá téjpacýo menáhjíhénúne dsídsiri mépiaabóiyá ídáatsóméhjíke.

⁶ Ehdúhjáa díllledítýú ditye néerónáa Jetsóó née díityéke:

—Óvi íjcyalle. ǵíveeki ehdu ámuha méihjýváhí? Muurá tehdujuco dille méénune. ⁷ Muurá díitye ídáatsojte tsá kiávú ámúhadítýú pééityúne. Áánetu tsá múhachótá ámúhama o íjcyáityúne. ⁸ Áánéllii muurá oke téjpacýóri múrijcholle oke ditye cúúúíñe íhde tájpi íimíbajchóne. ⁹ Aane ímiáané ámúhake o née íñe tajtyéeveri míamúnáa pájtyetéíñe uwaáboju úwáabohíjcyámé muurá ídyé teene úuballéné pámeere íñújiri íjcyané míamúnáa waajacúhi. Ehdúhjáa Jetsóó née ímamyémuke.

Jóoda Ijcaríóóté Jetsóodívú iékéévetsoíñe
(Mt 26.14-16; Rc 22.3-6)

¹⁰ Ájyúhjáa Jóoda Ijcaríóóté dífbyé mamýémú 12-meva íjcyáméejpi íjcyároobe mújyúrú llúuvájté avyējúté éllvue ípyéene díityéké neeté dífbyedívú iékéévetsoíñe. ¹¹ Ááneríhjáa mítyane íimíjyúuvéne ímílléné dífbyeke íáhdone. Ehdúhjáa tsúuca díityémá ípityácócatsíñe ílluréjuco díbye íjtsámeíñe muhdú dífbyedívú iékéévetsoíñe.

Ímamyémuma Jetsóó májchone
(Mt 26.17-29; Rc 22.7-23; Ja 13.21-30; 1Co 11.23-25)

¹² Aanéhjáa teene pajtyété wañéhjí óórityúne pááa ditye máchohíjcyané wañéhjí obééjáuúmuke tsájaatsá múnaa dsíjívetsohíjcyané wañéhjí tújkévajcójí Jetsóoke ímamyémú néehí:

—ǵAca kiávú ú ímíllé wañéhjí májchó muha meméénune?

¹³ Áánéllíhyéhjáa tsaatésikye neébe:

—Cáhawáá Jerotsarévu mepej. Ácoomíyí ámuhtsi tsaapi lílyílyori nújpañújéébeke maájtyúmiíbema mépeéhi. ¹⁴ Aabe tsájá pañévú úcáávéébe déjutu meúcáávéne tééja múnáájpkýe méneéco: “Uwááboobéne múhtsikye née kiáváhané íchii míjcoho íjcyane tééhó pañévú díbye múúhama pajtyété wañéhjí májchó májchóihyo.” ¹⁵ Ájyú ámúhtsikye úújétsóihye tsaho ímíwu córíhócoba néeho cáámééjiri íjcyahóvu. Ááhó pañévú méméénuco mééma majcho. Ehdúhjáa neebe díityétsikye.

¹⁶ Ahdujúcójháa díityétsí péene técoomívu. Aamútsíhjáa ímiáané muhdú díbye néhdújuco íúújeténe tééhó pañévú méénune teene majcho.

¹⁷ Ááné íjyúnúvúhjáa Jetsóó tétsihyíjuco pámeemáyé ímamyémuma. ¹⁸ Aanéhjáa tsúúca ímájchótsihvu neebe díityéke:

—Ímiááneturé ámúhake o née íjcyaae tsaapi ámúhadítýú óhdivu méénútsóífyé.

¹⁹ Aanéhjáa kímóhcó díityéké pájtyénéllii pámeere née dífbyeke:

—ǵAca caabyé ehdu uke muha méméénúhi, a oó?

²⁰ Áánéllíhyéhjáa neébe:

—Íñe tsájí pañévúré muhtsi dífbyema memájchoobe ehdu oke méénúhi. ²¹ Ehdú ímiáané oke pajtyeíñe Míamúnáájpidívú o ípívyéévéébeke tsúúcajájújuco Pívyéébé waajacúháamitu

tene néhdújuco. Áronáa ihdyu máidáátsoju tene pájtyeíñé ehdu oke méénúúbeke. Tsáháa ihdyu dibye íjcyáityuróne.

²² Ehdúhjáa diityéké inétsihdyu pááaho iékéévéne téhdújtsoobe Píivýéébeke. Áanemáhjáa idyóhdáhínunévú diityéké iwájtúne neébe:

—Íñe tájpi náávé íjcyane memájcho.

²³ Áhduréhjáa ado iékéévéne téhdújtsoobe Píivýéébeke. Áánevúhjáa dibye ájcune adóme.

²⁴ Áámekéhjáa neébe:

—Íñe tátyujpácyo náávé íjcyane úúballé muhdú míamúnaa ícyahíjcyané pityájcoju o dsíjíveneri tsíhdyuréjuco cápáyóóveíñé múhdumé oke cáhcujtsómé ipájtyeteki. ²⁵ Aane ímiááneturé ámúhake o neé ícyoocátú tsiíñe ámúhama bíinojpacýo o ádjóúcoóityuné Píivýéébé avyējuri meíjcyácooca tsiíñe maadóíñévújuco.

Péédroo tóónúmeíñe Jetsóo úúballéne

(Mt 26.30-35; Rc 22.31-34; Ja 13.36-38)

²⁶ Aaméhjáa teene pajtyeté wañéhjí majtsíjyú imájtsívátsihdyu péé oríívó bajúvu.

²⁷ Átsihvúhjáa Jetsóo neé diitye ímamyémuke:

—Ípyejco muurá ámuha pámeere ílluréjuco óhdityu metsújááveíñé pahúllevávu. Muurá Píivýéébé waajácúháámitu neéneé: “Obééjámú tehmeébeke o dsíjívetsóné boone ílluréjuco ditye mújtaíñé pahúllevávu.” Ehdu muurá neéne Píivýéébé waajácúháámitu. ²⁸ Áronáa ihdyu o dsíjíveebe tsiíñe o bóhíne ó peé ámúhá ihde Gariréavu.

²⁹ Ehdúhjáa Jetsóo ímamyémuke neénéllii Péédroo neéhií:

—Íhya ihdyu íjtye uke íhvétsoóhi. Áánetu ihdyu tsá uke o íhvéjtsóityúne.

³⁰ Áánélliihyéhjáa neebe dííbyeke:

—Ímiááneturé uke o neé muurá ípyejcojuco tahñéébé u íjcyaróné u tóónúíñé 3-íjyúvá cáracái míjyúcu májtsívátúné ihde.

³¹ Áronáacáhjáa Péédroo neéhií:

—Muurá tsá o tóónúmeítyúne. Óvjyjuco néhi ihdyu oke ditye dsíjívetsóné téené hallútu. Ehdúhjáa pámeere neerá dííbyeke.

Píivýéébema Jetsóo íhjuváne

(Mt 26.36-46; Rc 22.39-46)

³² Aaméhjáa úújeté ‘Getsemaní’ némeítsihvu. Átsihvúhjáa Jetsóo neé diityéke:

—Íchiíyái meíjcyá Píivýéébema o íhjuvatéki.

³³ Áanemáhjáa tsajtyeébé Péédroo, Jacóóboo, Jóááa, éhdúmekére. Áámédívúhjáa ávyetá íhnáhó kímóóveimeíbye. ³⁴ Áanemáhjáa neébe:

—Muhdú íhya o dsíjívéiúvúduréjuco oke tááíbuwa. Ahdícyane cána íchihdyuréi oke metéhmej. Áronáa ihdyu mecúwadíñe.

³⁵ Ehdúhjáa inééne peebe éhniíñéwuúvu. Átsihvúhjáa imímóúúvéne Píivýéébema íhjuváabe muhdú tene néhahjí ícúbáhrámeítyuki. ³⁶ Íllúhjáa íhjuváabe:

—Ayúju Táácáániíj, tsá muurá iná u túhúúllétúne. Ahdícyane muhdú u néhahjí óvjyjacóóné o ícúbáhrámeíñe. Áronáa idyé tsá o ímíllédú u méénúityúne. Óví ihdyu muhdú u ímíllédú óoma ú meenuhi.

³⁷ Ehdúhjáa Píivýéébema íhjuváatsihdyu oómiibye cuwári íjcyámedívú iwájtsíne neé Péédrooke:

—¿Aca eene ú cuwáhi, Tsímoj? ¿íveeki tsá cuwa u áábúcutú oke u téhmeki? ³⁸ Imíchi bo meíjcyáne cúwávetúmé Píivýéébema méihjuváhíjcyá ímityunévú ámuha metáhjátsámeítyuki. Muurá ímiááné ámuha méimíllérá tsaimíyé meíjcyane. Áronáa tsá ámuha méihnáhootú tehdu meíjcyáiyóne.

³⁹ Ehdúhjáa diityéké inééne bíwáhullévúre ípyééne tsiíñe Píivýéébema íhjuváabe píéhdúré tujkénúu íhjuvadáure. ⁴⁰ Átsihvúhjáa tsiíñe péébe úújeté téhdure cuwári íjcyámedívu.

Ávyetáhjáa mítyane cuwa diityéké íjcyane tsá dííbyema íhjuváiyónéhji éllevu íjcyatúne. ⁴¹ Aabéhjáa diityédi íúlléjérone tsiíñe Píivýéébema íhjuvatéhi. Átsihvúhjáa ihdyu oómiibye diityéké neéhií:

—Áyu, ícyooca ihdyu ílluréjuco mecúwáiyóne. Áronáa Míamúnáájpídívú o ípíivýéévébedívú tsaapi ímityúmeke ékéévétsóíñe éévé tsúúca úújetéhi. ⁴² Ahdícyane ílluréjuco metsu mepéékí. Muurá tsúúca tsaabe óhdivu méénútsóíbye.

Jetsóoke ditye ékeevéne

(Mt 26.47-56; Rc 22.47-53; Ja 18.2-11)

⁴³ Ehdúhjáa Jetsóó néénáa tsúuca tsaatemá Jóoda wajtsí tétsihvu llúúvájte avyėjutte, taúhbájú uwáábojte, túkevéjtsojtee, íjcyame wállóónéllii tsáameé. Aaméhjáa tsáá ímyéénujcátsiháñe nñtsúmuma, cávaájcoháñema. ⁴⁴ Ácoocáhjáa íhdéjuco diityéké Jóoda nééneé:

—Cáabyeké o chóhchócuube diibyėjúcoói. Áábeke meékéévéne métsajtyéco. ⁴⁵ Ehdúhjáa diityéké ipityajcódújuco Jetsóo éllevu ipyéene díbye néetene:

—“Uwááboobej, ¿a áanu uu¿?” nééberéhjáa chohchócu díbyeke. ⁴⁶ Ááneréjucóhjáa ditye iékéévéébeke tsájtyene.

⁴⁷ Áronáacáhjáa tsaapi díbyé mamýemudityú íniñtsúwari wállórihjúcu llúúvájte avyėjutte únú múnáájpi núúmiho. ⁴⁸ Áámekéhjáa Jetsóó néehí:

—¿Aca muhdú íivane ehne múúne ímytúné méénuhíjcyáábe éllevu ditye tsáhdu ámuha metsáá taélleve nñtsúmuma cávaájcoháñema? ⁴⁹ Áánerá íhyajchótá ámuháj pñne o íjcyabe duurúváj pañe o úwáábohíjcyáábeke keená ámuha oke meékéévehíjcyáne. Áronáa ihdyu tehdújuco ámuha meméénune Píivyéébé íhjúy uubálle múnaápe tsúúcajátújuco nehíjcyáne díbyé waajácúháámitu néhdújuco tene ipájtyeki.

⁵⁰ Ehdúhjáa Jetsóó néénáa ímamyémú ílluréjuco wurúváj pañe o úwáábohíjcyáábeke keená ámuha oke meékéévehíjcyáne. Áronáa ihdyu tehdújuco ámuha meméénune Píivyééááne díbyéjtane.

Tsáápiikye ditye ékéévéroobe pállójcóne

⁵¹ Áanáacáhjáa tsaapi ováhtsá íéveho íjcyabe wájýámubávú idyóvíívyéne pehíjcyá diityé déjutu. ⁵² Áábekéhjáa ditye ékévéronáa tehba diityé hójtsí pañevú iwááoiñúne waabe pevéhoréjuco.

Túkevéjtsojté úmíwari Jetsóó íjcyane

(Mt 26.57-68; Rc 22.66-71; Ja 18.12-14, 19-24)

⁵³ Aanéhjáa tsúuca Jetsóoke tsajtyémé llúúvájte avyėjúube éllevu. Áanáacáhjáa tsijtye llúúvájte avyėjutte, túkevéjtsojtee, taúhbájú uwáábojte, íjcyame píhcyaaevjúcoó tétsihvu. ⁵⁴ Áíjyúhjáa Pééodoro díbyeke úráávyeebe pehíjcyá diityé kemúellére. Aabéhjáa úújeté lláhajtsívúre tétsihyi tééjá tehmejté íjcyuujuwatu píhmiíhíjcyáme élletu ípíhmiíki.

⁵⁵ Áanáacáhjáa ávyéjute ítsámeíhíjcyá muhdú Jetsóó hallúvú íállíñe díbyeke ídsíjívétsoíñe. Áronáacáhjáa tsá ditye pívyetétú muhdú díbyé hallúvú íállíjyóne. ⁵⁶ Ávyetáhjáa mítyame díbyé hallúvú páhdúvare álliyómé báñúmeíhíjcyáhi. ⁵⁷⁻⁵⁸ Áronáacáhjáa tsaate téhdure díbyé hallúvú íállíñe néehí:

—Áánu muurá nehíjcyá míamúnaáváa méénuja duurúvaja iwácávyáhóne tsíjýaréjuco ímyéénuíñe míamúnaa méénútuja. Aajává pánéévétsóiibye 3 coojívatúre. Ehdú ihjúvuhíjcyáabe.

⁵⁹ Ehdúhjáa ditye néerone tsá cáhcújtsómeítyúne.

⁶⁰ Áronáacáhjáa llúúvájte avyėjube diityéj píñeté íjyócuúvéne néé Jetsóoke:

—¿Íveekí tsá u áñújcutú aate díhyallúvú ímityunéhjí úúballéne?

⁶¹ Áronáacáhjáa tsá íiná díbye néétune. Áánéllihyéhjáa tsiíñe neebe díbyeke:

—¿A ímiááne díbyéjuco uu Críjto ímiáábé Píivyéébé Hajchí?

⁶² Áánéllihyéhjáa neébe:

—Ééé, díbyéjuco oó. Aane méwaajácú íñe Míamúnáájpidívúu o ípívyéévebe íhtsútuube Píivyéébé únuri o íjcyane. Aabe muurá tsiíñe o tsáácooca ó bóhówááveé ojtsó pañe.

⁶³ Ehdúhjáa Jetsóó nééne ávyéta tsári pajtyé díbye llúúvájte avyėjúubeke. Áánéllihyéhjáa íwajýámúúné dóváríjcyámeíbyeré néehí:

—Ávyeta tsáhájucó meímíllétú tsijtye éhníñevu díbyé hallúvú tsiíñe úúballéne. ⁶⁴ Muurá íñe ámuha melléébóneriyé ¿íveeki uuhivatéébé Píivyéébedi? Aane ¿muhdú ámuha méjtsúacunúhi? Áánéllihyéhjáa pámeere néé ílluréjuco díbye dsíjíveíñe.

⁶⁵ Ehdúhjáa ditye néénelíi tsaate díbyé hallúvú úníchíhcyumeré íhyúmi íbñjínúúbeke ímyéétné néehí:

—Áyu cána waajácú caabye uke méénune.

Téhduréhjáa duurúvájá tehmejté díbyeke wábáajcóihi.

Pééodoro tóónúmeíñe

(Mt 26.69-75; Rc 22.56-62; Ja 18.15-18, 25-29)

⁶⁶ Aanéhjáa Pééodoro lláhajtsiri íjcyánaa llúúvájte avyėjúúbé únú múnáadítýú tsáápille tsááhí. ⁶⁷ Aalléhjáa díbyeke píhmií íjcyáábeke íítehíjcyároné néehí:

—Úpée idyé éhne ú ícyahíjycá Jetsóoma Natsarée múnáájpiíma.

⁶⁸ Áronáacáhjáa illure ityóónúne neébe:

—Tehdu o wáájácúúbedííí óoma ú ihjyúváhi. Ehdúhjáa iñéene lláhájtí mǐjco lleehówavu íjyócutúvetéébe.

Áanáacáhjáa tsúuca cáraca májtsiváhi. ⁶⁹ Aabéhjáa tétsihvu úújetéébeke tsiíne ííténe tétsihyí jcyámeke neéle:

—Áanu muurá idyé tsaapi Jetsóo mamýmúejpi.

⁷⁰ Áronáacáhjáa idyé tsiíne tóónuúbe. Áané illúhwuúréhjáa idyé tsíjtyeréjucó neéne dífbyeke:

—Áanerá ímiáané díibyéjucó uu Jetsóo mamýmúejpi. Muurá eene Gariréa múnáa ihjyuvádú u ihjyúvānetúré méwaajácú díibyéjucó u íjcyane.

⁷¹ Ehdúhjáa ditye néenélii tsiíne ityóónúne llíhcyámeíbyéré nééhí:

—Éje, ímiáānetúré tsá o wáájácúú dífbyeke eene ámuha óoma dífbyedi meíhjúvāábeke.

⁷² Ehdúhjáa díbye néenāa tsiíne cáraca májtsivá mǐjyúćjucó. Áānetúhjáa ítsāáveebe Jetsóope dífbyeke illu néene: “Muurá 3-íjyúvā ú tóónúmeíi tahñéébe u íjcyaroné cáracái mǐjyúćú májtsivátúné ihde.” Ehdúhjáa Jetsóo néene ítsāávéne illuréjucó díbye táane ávyetá ihnáho.

15

Piráato éllevu Jetsóoke ditye tsájtyene

(Mt 27.1-2, 11-14; Rc 23.1-5; Ja 18.28-38)

¹ Áāné tsítsíívevúhjáa llúúvájte avyéjucó, túkevǐtsojtee, taúhbjáú uwáábojtee, íjcyame tsiíne dóbeevéhi. Aaméhjáa Jetsóoke dóhjúri tsajtyé ávyéjucó Piráato éllevu. ² Aabéhjáa díllópejtsó dífbyeke:

—¿A ímiáāné uu jodíomú avyéjucó?

Áānéllíihyéhjáa neébe:

—Ééé, díibyéjucó oó.

³ Áānáacáhjáa llúúvájte avyéjucó dífbyé hallúvú mǐtyane ímityúné úúballéhi.

⁴ Áānéllíihyéhjáa Piráato tsiíne dífbyeke nééhí:

—¿Aca íveekí eene tsá u añúćutú aate díhyallúvú ímityunéhí úúballéne?

⁵ Ehdúhjáa díbye Jetsóoke néerónāa tsá díbye añúćutúne. Áāneríhjáa iúllévenúne tsáhájucó díbye íinā néétune.

Jetsóoke ditye dsíjívétsoíne

(Mt 27.15-31; Rc 23.13-25; Ja 18.38-19.16)

⁶ Teenéhjáa pajtyeté wañéhí pañe paíjyuvaré ávyéjucó Piráato tsáápiike ichívyétsohíjycá cúvéhóójari íjcyamedítú dífbyé hallúvú mǐamúnāa íhjúvāábekéjucó. ⁷ Aanéhjáa téjyú íjcyabe dsíjívétso múnāajpi ‘Barabáa’ némeíbyé cúvéhóójá pañe tsíjtye dsíjívétso múnāama.

⁸ Áānáacáhjáa tsúuca tétsihvu mǐamúnāa píhcyavémé imyéenuhíjycádú táumeíjycó Piráatoke díbye íjchívyétso tsáápiike dítyédítu. ⁹ Áānéllíihyéhjáa neebe dítyéke:

—Íhya ámuha méimillé ámuha jodíomú avyéjucó o acádsíjcaáyóne.

¹⁰ Ehdúhjáa neebe dítyéké illure iñómíutāávéne llúúvájte avyéjucó ehdu dífbyeke dáriivéné iwáájácúnema. ¹¹ Áronáacáhjáa dítye llúúvájte avyéjucó nēé tétsihyí jcyámeke ditye Barabáa hallúvúré íhjúva dífbyekéré díbye íjchívyétso cúvéhóójatu. ¹² Áānéllíihyéhjáa díbye Piráato nēé dítyéke:

—¿Ácooca eene jodíomú avyéjucó díbye íjcyane ámuha menéhíjycāábeke muhdú méméenuhí?

¹³ Áānéllíihyéhjáa néemeé:

—Dífbyedívú íhdyu páwachékevu wátýtyehćútso.

¹⁴ Áānéllíihyéhjáa neébe:

—¿Aca íinā ímityúné méenuúbe?

Áronáacáhjáa tsiíne kéévānécoba néemeé:

—¡Muúbe, wátýtyehćútsó dífbyedívú!

¹⁵ Áānéllíihyéhjáa awāá íjchívyétsoobe cúvéhóójatu Barabáakéré dítyémá ímí íjcyane íimíllénema. Áānemáhjáa Jetsóodívú iwápáájćótsóne íhvǐtsoobe dítyédívú dítyéréjucó iwátýtyéhcu páwachékevu.

¹⁶ Áábekéhhjáa tsodáhómú dííbyé já llahájsivu itsájtýéébedívú píhcyavéhi. ¹⁷ Aaméhhjáa dííbyeke uácó wájamu duujínuudú nééjavu. Áhduréhjáa tshújíuuhónetu imyéénúné chahíwawu ávohjácomé dííbyeke. ¹⁸ Áánemáhhjáa wáñejcómé:

—jÑóóooj, áánu jodíómú avyējuube!

¹⁹ Ehdúhhjáa iñééne dííbyeke úníhíhcyuméré illaáyoohíjcyá úméhéiyi íhñíwáutu. Áánemáhhjáa dííbyé lliiñéwú imíhómóubáne ávyéjútsohíjcyámé illure dííbyedi iúúhívaténema. ²⁰ Ehdúhhjáa dííbyedi iúúhívaténé boone tácoríúcúmé teeja duujínuudú nééjaá. Áánemáhhjáa uácómé pañétúeja dííbyé wajyámuvuréjuco. Átsihdyúhhjáa tsajtyémé dííbyeke páwachékevu iwátýétyéhcuíhullévu.

Páwachékevu ditye Jetsóoke wátýétyehcúne
(Mt 27.32-44; Rc 23.26-43; Ja 19.17-27)

²¹ Aanéhhjáa téhulléwú péeme cábuuvé tsirééne múnáajpi Arejááadorómá Róópómútsj caani Tsimóó íumihétú tsáábedívu. Áábekéhhjáa íhbutsómé Jetsóoke iwátýétyéhcuíwachékevu.

²² Aaméhhjáa úújeté tsátsii ‘Niwáupáájí’ nééiyóné ‘Góógota’ némeítsihvu. ²³ Átsihvúhhjáa Jetsóoke íjchorómé ‘mííraá’ némeíñé duurúbájpácýoma bíinojpácýo iúménúnetu. Áronéhhjáa tsá díbye ádotúne.

²⁴⁻²⁵ Áábekéhhjáa tsúúca wátýétyehcúmé páwachékevu ááméjuturéi nuha íjcyánaáaaca. Ááné boonéhhjáa tsodáhómú nehcojcatsi caatyé dííbyé wajyámúúné újcuíñe. ²⁶ Aanéhhjáa dííbyé nííwáú caamééhullétú téwachéketu picyóómé tsieménetu icyáátunúné illu nééneé: “Áánu jodíómú avyējuube.” ²⁷ Téhduréhjáa téijyu tsaatétsi ímítýúmútsikyé wátýétyehcúmé dííbyé úníutu panéjcvátú íjcyáwachékéécutu. ²⁸ Ehdúhhjáa ímítýúmútsima dííbyeke wátýétyehcúmé Píívyéébe íwaajácúháámitu illu néhdújuco: “Ímítýúmé raahóri dsíjívéiíbye ímítýúúbedi ditye dílloóbe.”

²⁹ Aanéhhjáa dííbyeke úújejemé dííbyedi iúúhívaténemáyé ‘wamíwami’ nehíjcyáhi. Áánemáhhjáa néémeé:

—Ehdíívaabéváa eene duurúvaja u wácávyáhcoja 3 coojívatúré tsiíñe ú pájáávétsóiyáhi.

³⁰ Áyu cána bo pájtyetétsaméij.

³¹ Téhduréhjáa llúúwájté avyējuútemá taúhbájú uwáábojte dííbyedi iúúhívaténe néjcatsihi:

—Tsjtyekée muurá ímiáané pátyetétsohíjcyáábe. Áronáacáha tsá díbye píívyetétú íiye ípájtyetétsámeíñe. ³² Aabe cána óví ímiáané dííbyéjuco Críjto mee íjraéemú avyējuube íjcyáhajhíí eene éwachékevúne ditye wátýétyehcúné ityábáhcyúmeíñe pájtyeté botsíi dííbyeke mecáhcújtsoki.

Téhduréhjáa dííbyé úníutu ditye wátýétyéhcumútsi uuhívaté dííbyedi.

Jetsóó dsíjívéne
(Mt 27.45-56; Rc 23.44-49; Ja 19.28-30)

³³ Téijyúhhjáa cójípíinétú íjyúnúné cuuvé tujkévévújuco. ³⁴ Áanáacáhhjáa Jetsóó ávyétá íhnáhó illu wáníjcyámeíhi:

—Eróij, Eróij, ¿rama tsabatááni? Tápiivyéébej, Tápiivyéébej, ¿íveekíami oke ú íhvejtsoj? Ehdúhhjáa nééiyóné ehdu neébe.

³⁵ Aanéhhjáa tétsihyi íjcyámedítýú tsaate illéébóne nééhi:

—Éje, aadi Eriadi wáníjcyámeí Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpiúvudi.

³⁶ Áánéllíihyéhjáa tsaapi ícúí wájamubádú nééne bínojpácýo kiwátýetu iééníyojéné úméhéí níjcautu ípícyoonéwú cújuuvé díbye ííhároki. Áánemáhhjáa neébe:

—Bo óví Eriá niítýétsová dííbyeke.

³⁷ Áanáacáhhjáa tsiíñe ávyétá íhnáhó iwáníjcyámeítsihdyu illuréjuco díbye dsíjívéne. ³⁸ Ááné tujkéverihjyáa duurúvájá pañétúétsíí watájco wájamúwácoba dóchéreev é cáámetu baavu panéjcvávú wajítahnécú. ³⁹ Aanéhhjáa tsodáhómú avyējuube tétsihyi íjcyaaabe ájtyumí muhdú díbye iwáníjcyámeíñe dsíjívéne. Áánétúhhjáa neébe:

—Á ihdyúha ímiáané áánu Píívyéébé Hajchí.

⁴⁰ Aanéhhjáa tsaate walléemú dííbyeke ditye dsíjívetsóné tsíhyulléturé íítehíjcyáhi. Áámemáhhjáa íjcyámé Maaríá Madarénaa, tsííñé Maaríá Jacóóboma Jotséemútsj tsíijjuu, Tsaroméee, éhdume. ⁴¹ Diítýéhjáa muurá Gariréari díbye íjcyácooca dííbyeke píáábohíjcyámé téhullétú dííbyema tsáá Jerotsaréevu. Áámemáhhjáa téhdure íjcyámé tsijtye walléemú dííbyemáa tsáámeé.

Jetsóó itémeho ditye cúúune
(Mt 27.57-61; Rc 23.50-56; Ja 19.38-42)

⁴²⁻⁴³ Aanéhjáa wáyeeéwécjóójjílli ditye imibájkímyehjýajcjóójí pejco íhtsútuube Jotséé Ari-matéa cóómi múnáajpi péé Pirááto éllewu, téhdure Jetsóoke cáhcújtssoobe Pííwýéébé avyējú itsohjýaabe. Aabéhjáa diibye Piráátoko táumei díbyeúwú itémeho icyúúuki. ⁴⁴ Áánerihjýaá illure Piráátó ullévenú ‘a imiááné ihya dsijivéjúcoobe’ iñéénema. Áánemáhjáa tsodáhómú avyējúúbeke ipiúwáne dílloobe imiááné dibye dsijivéjúcójahjichíi iwáájacuki. ⁴⁵ Aabéhjáa úúballé imiááné tsúúca dibye dsijivéne. Áánéllihyéhjáa Piráátó nées diibye Jotséeke dibye iújcúne icyúúuki. ⁴⁶ Ahdújucóhjáa dibye téwachéketu tééhuúwuke iñítyétsóne biíjinúné imíwu nééné wajyámuba iáhdóbari. Áánemáhjáa néewájitu bóhdoméifné nikyéhéjú pañéwú icyúúune wátájcoobe néewayúwu. ⁴⁷ Aanéhjáa Maaría Madarénamúpi tsijpille Maaría Jotséemútsj tsijjímá ájtyumí dibye cúúune.

16

Jetsóó dsijíveebe tsiíne bóhúne
(Mt 28.1-10; Rc 24.1-12; Ja 20.1-10)

¹ Aaméhjáa wáyeeéwécjóójí pejco diille Maaría Madarénaa, Jacóóbój tsijju Maaríaa, Tsaroméee, éhdume ahdó pácuúúcjýacýóné Jetsóó itémeho itsójtsotéki. ² Áánemáhjáa tsijju tsiíne tsemáanaréjuco tújkéwájjóójí pejcojuco díbyé nijkyéwú péeme úújeté tétsihwu tsúúca nuhba ájchúnáaaca. ³ Aaméhjáa néjcsáhi:

—¿Aca múha íne méema téhejú watájco néewayu ínétsóohi?

⁴ Áronáacáhjáa itécunumé téhejú úmíwari teu jýcýájúcootúne. ⁵ Aaméhjáa téhejú pañéwú úcaavémé ájtyumí tsaapi ováhtsá imiánéjcuri ácuúcnúúbeke. Áábé wajyámuhjáa cááméjácoba nééja ávyéta tsitsi. Áábedihjýaá illityéme. ⁶ Áronáacáhjáa neebe diityéke:

—Méillityédiíne. Muurá ó waajácú ámuha menéhcone Natsarée múnáajpi Jetsóoke éhnée páwachékevu ditye wátyétyéhcuúbeke. Áronáa tsá dibye íchii jýcýájúcootúne. Tsúúca bohjúcoobe. Cáhawáá méuujéwá íchii dibyee jýcýatsíi pevétsiyéjuco jýcyane. ⁷ Ahdýcyane méúúballété Péédorómá tsijje díbyé mamýémuke tsúúca tsiíne dibye bóhjúcódóne. Méneeco dibye péjucóóné Gariréavu diityé ihde téhulléwú diityémá iátyumíjcatsí diityékée iñéhjýadújuco.

⁸ Ehdúhjáa dibye néénemáyé wájucóómé iillityéneri úúwécunúmére. Aaméhjáa tsá muuca úúballétu mítyane iillityénníihye.

Maaríá Madarénadívú Jetsóó bóhówaavéne
(Ja 20.11-18)

⁹ Aanéhjáa ibóhijcójójí cúúwéneturé Jetsóó bóhówaavé Maaríá Madarénadívú díllé pañétúu 7-meváké naavémuke iwáágóólledívu. ¹⁰ Aalléhjáa úúballété díbyé mamýémú díbyeke kímóóvehjýámeke. ¹¹ Áronáacáhjáa tsá dílléke ditye cáhcújtsotúne.

Ímamyémudítýú mítyétsidívú Jetsóó bóhówaavéne
(Rc 24.13-35)

¹² Aanéhjáa díllédívú ibóhówáavéné boonétú tsiíne bóhówáaveebe tsíhdýuréjuco mítyétsi ímamyémudítýú juuváyí péhijýamútsidívú. ¹³ Áatsihdýuhjáa idyé tsijtye íñahbéjteke úúballeróné tsá ditye cáhcújtsotúne.

Muhdú ditye wákímyeiíne ímamyémuke Jetsóó nééneé
(Mt 28.16-20; Rc 24.36-49; Ja 20.19-23)

¹⁴ Átsihdýuhjáa bóhówááveebe pámehdíwuréjuco ímamyémudívú 11-mevaréjuco jýcyane majchóri jýcýamedívu. Áámekéhjáa uhbáichoobe imiááné bóhíibeke iájtyumíné tsijtye úúballeróné ditye cáhcútsohjýatúné hallútu. ¹⁵ Átsihdýuhjáa neebe diityéke:

—Ahdýcyane óví ámuha pámeekéré íñíjuri jýcýané míamúnáake méuwaabó ditye pájtyetéifé uwááboju. ¹⁶ Aane lléébome imiááné icyáhcuútsóné uubállé tsójtsótsámeimýé ihdyu pájtyetéehi. Áánetu cáhcújtsotúmé wágóóóveehi. ¹⁷ Aane oke cáhcútsómé tamýémeri waagóó tsaaté pañe naavémú jýcýámeke. Téhdure tsijtyé ihjyu illéébótúrójuri ihjyúwaimye. ¹⁸ Téhdure íñimýémuke ditye ékééverómé tsá íná méénútyú diityéke. Téhdure námijtya ádorómé tsá dsijivéityúne. Aame chéméméhjike bóhíitsohijýaahi.

Níjkyejívú Jetsóó pééneé
(Rc 24.50-53)

¹⁹ Ehdúhjáa Jetsóó ímamyémuke nééné boonétú tsúúca Píívyéébe dííbyeke ujcú níjkyejíwú díbye íávyéjuuté dííbyema. ²⁰ Áábe déjuvúhjáa ímamyémú úwáábohíjcyá pahúllevaré teene dííbyé uwááboju. Aaméhjáa dííbyere píáábóneri méénúráítyúronéhjí méénuhíjcyá dííbyé uwááboju iwáájácúmeki. Áyu tehdújuco

RÓÓCAÁ

Róóca Jetsóodityú cáátúnuháámi

Íhju tũjkeváne

¹⁻² Tsúúca muurá tsaate uwáábojte muhdúhjáa Jetsóó méjpiine úllejéné pañetu ájtyumímé tééné uubállé caatúnuhíjyá ímí tehdújuco. ³ Aane icyooca ó imíllé ooréjuco tééné uubállé o cáátunúné uke o wájyuube Téóópiró éllevu, diityékée o díllóhíjyánéj piínévu téhdure páneere ímí idyéjucootu tsúúca o wáájácúnéllíihye. ⁴ Aane ó imíllé tééné uubálléé ditye méénune u lléébohíjyáné ímííneúvu u wáájácúne.

Tsojtsó múnáajpi Jóáa tsíímáváméíne

⁵ Jodéa íiñtújí avyējuubéhhjáa Heróóde íjyáijyu íjyaaabe tsaapi llúúvábé Tsacariá Abiámuúbe. Áábé táaba méméhhjáa Eritsabéé Aróój tsiíménémúháábéelle íjyalle. ⁶ Áamútsikyéhjáa Píivyéébe ímí íjtsúcunú díbyé taúhbaju néhdújuco dityétsí íjyánéllíihye. Aamútsíhjáa tsá íinetú néétsámeityú míamúnáadivu. ⁷ Áronáacáhhjáa ihdyu tsá dityétsí tsiímávatu mewa Eritsabéé ajchíbá íjyánéllíihye. Ááné pañévuúhjáa idyé tsúúca kéémemútsíjyuco diityétsi.

⁸ Aanéhhjáa tsáijyu díibye Tsacariá íjyáaha múnáake dómajcóné llúúvájte Píivyéébé úmíwávú pácúúcu péététsohíjyáne. ⁹ Aanéhhjáa imyéénuhíjyádú nehcomé caabyé díite llúúvájtedityú pañétúétsihvu úcááveíne. Aanéhhjáa díibye Tsacariáke dómajcóné díbye úcááveíne pañétúétsihvu duurúvájá pañévu teene imyéwu cúvaane díbye ipyééétsoki. ¹⁰ Aanéhhjáa díbye péététsóné tujkéveri tsaate áachi íjyame Píivyéébéma ihjyúváhi. ¹¹ Áánáacáhhjáa díbyedívú níjkyéji múnáajpi bóhówaavé teene ditye péététsohíjyáné wáiji íjyátsihvu. ¹² Áábekéhhjáa íájtyumíne mítyane íllityéébe. ¹³ Áronáacáhhjáa neebe díibye Tsacariáke:

—Díhllyedíne. Tsúúca muurá Píivyéébe uke lleebó díibyema u íhjuvavahíjyáne. Ahdícyané muurá dityáaba Eritsabéé tsiímáváa wájpíkkye. Áábeke ú meménuú Jóáádivu. ¹⁴ Áánéri muurá mítyane ú ímíjyúúveéhi. Áhdure tsíjtye ímíjyúúveéhi. ¹⁵ Aabe daachi Píivyéébedívú íhtsútuube íjyaaabe tsá bíinojpacóo áadóityúne. Áhdure tsiííne avyéjpacyoné tsá díbye áadóityúne. Muurá tsíijú íbúwá pañérei íjyáróóbé pañe tsúúca Píivyéébé Apííchó íjyaaáhi. ¹⁶ Aabe mítyámeke íjraeémudityú Ávyējuube Píivyéébé icyánejcúvu íbúwáávétsoóhi. ¹⁷ Muurá tsaateké ítsíimemáyé cáánímuke díbye ímbáávetsómé tsaímíjyeco íjyaaíne. Áhdure lléébohíjyátúrómeke ímbáávetsóóihye. Ehdú muurá Ávyējuube Jetsóó ihde míamúnáake ímbájhchóihye ditye ímí díibyeke iwáátsúcúpéjtsó Eriaúvumáa ícyahíjyáné Píivyéébé Apííchóré díibyeke tükévéjtsóneri.

¹⁸ Ehdúhjáa níjkyéji múnáajpi néénéllíi díibye Tsacariá néé díibyeke:

—¿Aca múhdutú tehdú óoma íjyaaíne? Muurá tsúúca kéémemútsíjyuco muhtsi átyáábama.

¹⁹ Áánéllíihyéhjáa neebe díibyeke:

—Muurá Píivyéébe oke wallóo íunú múnáajpi Gaabriéé o íjyáábeke dííllevu uke ímíá uubállé o méénuki. ²⁰ Ahdícyané icyoocatú tsáhájucu u píivyetéityú u íhjuvaváne dááchikyé tsíijyu tsiímávanévuújuco íveeki uke o uúballéné u cáhcújtsótúnéllíihye. Ehdú úuma pajtyéíne íéévé úújetéijyu.

²¹ Ehdúhjáa nééneri Tsacariá duurúvájá pañe íjyáábeke míamúnáa áachityú ityéhméróne múhduréjucó íjtsámeíne ícúu díbye tsáátúnéllíihye. ²² Aabéhhjáa íjchivyedú ímíááné tsáhájucu píivyetétú íhjuvaváne. Íhyótsíríjyécóhhjáa díbye úbáhcyoohíjyáné díityémá íhjuvavaróne. Aanéhhjáa íjtsúcunúmé tsiéméné díibyedívú bóhówaavéné tééjá pañévu.

²³ Aabéhhjáa díibyeke tene dómajcodújcoojívá tééjá pañe iwákímyeíne péjucóo íhjuvaváne. ²⁴ Ááné boonétúhjáa ímíááné tsúúca mewa Eritsabéé eeváhi. Aalléhhjáa íhjuvaváne tsá úlléjucóotú tsáhojtsí nuhbáva. ²⁵ Aalléhhjáa nehíjyáhi:

—Íhya óhdi míamúnáa íhjuvavahíjyánetu íhveté íne íllu óoma Píivyéébe meenuhi.

Jetsóó tsiímáváméíne níjkyéji múnáajpi úúballéne

²⁶ Aanéhhjáa tsúúca 6 nuhbávájucu dílle íjyánáa idyé Píivyéébe tsiíne wallóo níjkyéji múnáajpi Gaabriééke Garíréri íjyacóómí Natsaréevu díbye íúújeté wájpíikyéi úújetulle Maaríake. ²⁷ Dííllekéhhjáa Jotséé áabájáa ityáábáva Dabíúvúj tsiíménémúhaabe íjyaaábe. ²⁸ Aabéhhjáa níjkyéji múnáajpi dílle éllevu ipyééne néé díílleke:

—Maimíjyu ihdyu u íjyanej. Muurá Píivyéébe uke tujkéveelle tsíjtye walléémú ehníínevu.

²⁹ Ehdúhjáa díbye néeneri illure iúllévenúne íjtsámeillé iná nééiyóné ehdu díbye néeneri.

³⁰ Áronácáhjáa neebe dílleke:

—Dihlityédiñe. Muurá Píivýéébe uke tujkéveelléhi. ³¹ Ahdíciane ú éévaáhi. Aane u tsíimáváábeke ú meménuú Jetsóodívu. ³² Aabe íhtsútuube íjcyaa Páñétúejpi Píivýéébé Hajchi íjcyaa. Áabeke Píivýéébe ávyéjútsoó díbyé íhdé múnáajpi Dabíiúvuke iávyéjujtsódu. ³³ Aabe íjraaémú avyéjuube íjcyaa mújyú cápáyóóvétyuúbe.

³⁴ Ehdúhjáa díbye néénéllii dílle Maaríá néé díbyeke:

—¿Aca muhdú ó éévaá wájpiima o íjcyállejívári?

³⁵ Áanéllihyéhjáa neébe:

—Muurá ihdyu íhtsútuube Píivýéébere Ípííchoj téeveri ehdu úuma méénuúhi. Áanéllii díbye u tsíimávaabe díbyé Hajchíyé íjcyaa. ³⁶ Téhdure muurá dílle Eritsabéé tsíimávaá tsáapíikyé tsúuca kéémelléjuco íjcyárolle. Tsúuca muurá 6 nuhbávájuko dílle éévane ajchibá íjcyárolle. ³⁷ Tsá muurá iná Píivýéébedívú túhuutúne. Páneere píivýéteébe.

³⁸ Áanéllihyéhjáa Maaríá néehí:

—Muurá díbyeke ó íicúvehíjcyáhi. Aabe ihdyu óví eene oke u néhdu óoma meenuúhi. Ehdúhjáa dílle nétsihdyu ílluréjuco níjkyéji múnáajpi pééneé.

Maaríá Eritsabééke ááhivéne

³⁹ Átsihdyúhjáa íicúye múhdúj coojívaturá dílle Maaríá péé Jodéa íñújiri íjcyané caméhbári íjcyacoómívu. ⁴⁰ Aalléhjáa Tsacariáke iááhivéne díbyé taaba Eritsabééke duurúváhi. ⁴¹ Áané tujkéverihjyáa dílle Eritsabééke íjtsíméné vááumeí íhbaú pañe. Áanáacáhjáa Píivýéébé Apííchó tsúuca díllé pañe. ⁴² Aalléhjáa kéévanécoba néé Maariáke:

—Muurá tsijtye walléemú ehniíñevu uke Píivýéébe tujkéveelléhi. Aabe u tsíimáváábeke ímí pícyoo panévaturé. ⁴³ Aalle ¿muhdú ídatsohíváalle oke ú aahívevá Táavyéjuube Tápájtyetéébé íjcyáíbyéj tsiju u íjcyalle? ⁴⁴ Muurá oke u dúúruváváné tujkéveri tápañe tsíimene vááumeí ímíjyúúvénej pééve. ⁴⁵ Ahdíciane ihdyu maímijyu u íjcyane eene uke Píivýéébe tújkevélélléne u cáhcujtsódu íjcyalle. Muurá ímiáané méénuúbye úuma muhdú uke íñéhdú.

⁴⁶ Ehdúhjáa Eritsabéé néénéllii Maaríá néehí:

Ávyetaré táíibúuri ó duurúvá Píivýéébeke. ⁴⁷ Aabe Tápájtyetétsoobe mítyane oke ímíjyúúvétso táíibuu. ⁴⁸ Muurá íñe díbyé íicúve múnáalle ídátso o néérolleke oke ítsááveébe. Ahdíciane ícyoocátú pámeere míamúnaa óhdi ímíjyuuvéhi. ⁴⁹ Muurá Píivýéébe ímiáábé íhtsútuube íjcyaaabe tajtyéeveri meenu ímí tehdújuco. ⁵⁰ Aabe pámeere míamúnaadítú múhdumé díbyeke ávyéjútúllémeke píaabó díityédí ídáatsóvnema. ⁵¹ Muurá ávyetá íhtsútú nénehji imyéénuneri mítyájkímyeímyeke núcójpívétsóobe. ⁵² Áhdure íhtsútujte ávyéjútédítú íavyéjú idyójtúne ávyéjuutétsoobe ídáatsóméhjikéréjuco. ⁵³ Muurá ímiááneriyé tsúúráméíhíjcyámedívú ehniíñevu bóhówájtsoobe teéne. Áánetu íhtsutumé ehnéva múnáa téeneriyé tsúúráméíhíjcyámeke tsá díbye ímiáánevu ájcutúne. ⁵⁴⁻⁵⁵ Muurá íhñéjé íjraaémú meíjcyámeke ídaatsólléne íhvéjtsótuubéré meke píáábohíjcyá mújyú níjkévaitúyúne éhnéhjáa méidé múnáajpi Aavaráúvuke pámeere íjtsíménémúháábema íñéhdújuco.

Ehdúhjáa neelle Maaríá.

⁵⁶ Aalléhjáa pápíhchúú nuhbává Eritsabéema íjcyátsihdyu oomí ihjyávu.

Tsojtsó múnáajpi Jóáake tsiju tsíimaváne.

⁵⁷ Aanéhjáa Eritsabéé tsúuca ítsíimáváiñe éévé úújetédú tsíimavá wájpiikyé. ⁵⁸ Áijyúhjáa dílle hájkímuma tsijtye téeneri ímíjyúúvéne duurúvá dílle tsíimaváné Píivýéébere dílleke píaabóné iwáájácúnema. ⁵⁹ Aanéhjáa tsúuca íhoyjtsítú pápíhchúúj coojívájuko íjcyáábéwúvuke íñaméhó níjcáúemííhé kíhdyahíróhi. Áánemáhhjáa ímíllerómé díbyéwúvuke imyémenúné cááni Tsacaría déjuri. ⁶⁰ Áronácáhjáa tsiju néehí:

—Tsáhaá, Jóaa díbye méme.

⁶¹ Áanéllihyéhjáa néeme dílleke:

—Áronáa tsá teene dídyohjíba múnáa mémé íjcyatúne.

⁶² Ehdúhjáa íñéene cáánikyé úbahcyómé díbye imyémenú keená íimíllenévu.

⁶³ Áanéllihyéhjáa cááni Tsacaría tsieméné ityáumeíñetu caatúnú 'Jóaa díbye mémé íjcyaa' íñéeneé. Ááneríhjáa pámeere ullévenúhi. ⁶⁴ Áijyúhjáa tsúuca íhjúvaabe Píivýéébeke duurúváhi. ⁶⁵ Ááneríhjáa teene Jodéa íñújí caméhbaúne múnáa iúllévenúne úbálléjcatsíhi.

⁶⁶ Áánemáhhjáa Jóáadítu néemeé:

—¿Aca ihya ñíne ihtsútuubéí díbyéwu? Muurá Pívyéébe ímí díbyeke ijtsúcunúhi.

Pívyéébeke Tsaaríá dúúruváne

⁶⁷ Aanéhjáa téjyu díbye cáani Tsaaríá Pívyéébé Apííchó ípañe íjyaabe díbyeke dúúruvaabe néehíí:

⁶⁸ Maímijyu ihdyu mee ijraéémú ávyéjuube Pívyéébe íjcyanej. Muurá meke píááboobe mepájtjetéki. ⁶⁹⁻⁷⁰ Muurá íicúve múnáajpi Dabíúvúj tsíiménémúháábedítýú picyóiibye tsaapi ihtsútuube meke pájtjetétsóíbyeke tsúúcajátújucoó ihjyú uubálle múnáaj tééveri íñéhdúú. ⁷¹ Aabe meke pájtjetétsóó mémunáadítýu. ⁷² Muuráhjáa méihdé múnáaúvudi ídáátsóvéne díityéké íhvéjtsótuube píaabó muhdú díityéké íñéhdújuco. ⁷³⁻⁷⁵ Muuráhjáa téhdure méihdé múnáajpi Aavaráaúvuke ímiááneturé neebe meke mémunáadítýú ípájtjetétsóíñe ínerí íllityétúmé díbyekéréjuco meíicúve mújyú níjkéváityúne.

⁷⁶⁻⁷⁷ Ehdúhjáa íihjyúvátsihdyu díbye íllíwúuke neébe:

Ahdícyane uu hájchíwu ú íjcyáa ihtsútuube Pívyéébé íhjyú uubálle múnáajpi. Aabe díbyeéjteke ú ímbáávyetsoó Ávyéjúúbe ihde dítye iwáájacu tsúuca díitye ímítyuháñe Pívyéébe díityéí ídáátsóvéne ábáájíveíñe dítye ípájtjetéki. ⁷⁸ Muurá meke ídaatsóllene cáámetu wáallóoiibye tsáápiikye meéllevu mepájtjetéíñe mééma méénúúbyeke. ⁷⁹ Aabe muurá waajácútsóo ímiájijítóvú eene iwágóóóvéíyojítóré úráávyehjicyámé ídátsó cúúvétsii múu íjcyadu wáájácúratúmé ícyahjicyámeke. Ehdú muurá ímiájijítóvú meke waajácútsóiibye tsaímíyé meíjcyaki.

Ehdúhjáa neebe Tsaaríá.

⁸⁰ Aanéhjáa díbye tsíimene tsaímíyé pívyeebe íjcyá Pívyéébe ímillédu. Aabéhjáa ícyahjicyá íñéubará pívyétúné íñújiri ímúnáa ijraéémú díbyeke ímíñéúvú wáájácútsihvújuco.

2

Jetsóoke Maaríá tsíimaváne

(Mt 1.18-25)

¹ Áanetúhjáa Maaríá tsúuca tsíimáváiñe píihínáa páñétúejpi ávyéjuube Tséétsa Aogójtó táuhbá pámeere ímyémeháñe ícyáátúnútsámeiki. ² Téjyúhjáa Tsíríá íñújí avyéjuube Tsiréénio íjcyánáa méénúujkénúmé teene páme méméré cáátúnúmeíñe. ³ Áánéllíihyéhjáa pámeere pehjicyá ímichi íiñújí comíñevu ímyémeháñe ícyáátúnútsoki.

⁴⁻⁵ Aanéhjáa Jotséé díille mewa Maaríá éévállema péé Garíréá íñújí Natsaréetu Jodéá íñújiri íjcyacóómí Beréevu Dabíúvúu tsíimávámeítsihvu ímyémé ícyáátúnútsó díbyeúvúj tsíiménémúhaabe íjcyanéllíihye. ⁶ Aanéhjáa tétsii díityétsí íjcyánáa tsúuca Maaríá tsíimáváiñe éévé úújetéhi. ⁷ Aalléhjáa tujkénúejpi íjcyáábeke ítsíimáváne wáájámubááneri íbíjínúúbeke tódsjicáro jéémú éébutáwá pañévu kíá díityétsí íjcyáyotsíí íjcyátúnéllíihye.

Jéémú tehmé múnáa Jetsóoke ááhívéne

⁸⁻⁹ Áánaacáhhjáa técoomí únuri tsaate obééjámuke téhmehjicyámedívú tépejco níjkyéji múnáajpi bóhówaávéébedítýú Pívyéébé ámitsaráhcó díityéké ájchúccunúneri mítyane íllityéme.

¹⁰ Áronáacáhhjáa neebe díityéke:

—Méíllityédíñe. Muurá ímiá uubállema o tsáá ámuha élllevu pámeere mítyane ímíjyúúvéíñe uubállema. ¹¹ Muurá tsúuca ámuhá avyéjuube ámuhakye pájtjetétsóíbyeke tsáápille tsíimavá Dabíúvúu coomíyú. ¹² Aabe wáájámubááneri bíjínúmeíbyé jéémú éébutáwá pañe íjcyáábeke ámuha maájtýmíneturé méwaajácúú díbyéjuco íjcyane.

¹³ Áánaacáhhjáa díbye níjkyéji múnáajpi únúvú tsijtye mítyame díbyé nahbéjté bóhówaavéhi. Aaméhjáa Pívyéébeke dúúruvámé néehíí:

¹⁴ Maímijyu Pívyéébe níjkyéjiri íjcyáábej. Muurá íñújiri íjcyané míamúnáa díbye ímillédu íjcyame tsaímíyéjuco íjcyáñe íná díityé hallúrí íjcyájúcootúme.

¹⁵ Aaméhjáa níjkyéji múnáa tsúuca pééné boone díitye jéémú tehméjté néjcatsíhi:

—Cána bo metsu mepéé Beréevu Pívyéébe meke úúballéné maájtýmíki.

¹⁶ Ehdúhjáa íñéene íicúí téhullévu péeme ímiááné ájtyúmité díille Maaríaa, Jotséee, díbye tsíiménéwu jéémú éébutáwá pañe íjcyáabee, íjcyámeke. ¹⁷ Aaméhjáa díbyeke íájtýmíne úúballé níjkyéji múnáajpi díbyéwúudítýú nééneé. ¹⁸ Áaneríhyáa ullévenúme. ¹⁹ Aanéhjáa Maaríake íñe ímíjyáú pájtjelle téeneri ítsámeíhicyáhi. ²⁰ Átsihdyúhjáa díitye jéémú tehméjté oomí Pívyéébeke ávyéjítsuméré díityékéé tene némeídyújuco tene íjcyanéllíihye.

Jetsóoke ditye mémenúne

²¹ Aanéhjáa 8 coojíwá jicyáábéwúuke ínamého níjcaúemííhé kíhdyahíróme. Átsihvúhjáa dífbyeke meménúme Jetsóodívú níjkyéji múnáájplhjáa Maariake dilléi éévatúna ihdējuco néhduú.

²² Téjyúhjáa diille Maariá ímbájchómeííne éévé úújeténellii péeme Jerotsaréevu Moitséeúvuj téeveríhjáa Píivýéébe nééné taúhbaju néhdu imyéénuki. Áhduréhjáa téjyju Jetsóoke Píivýéébe hójtí pañévu pícyoomútsi. ²³ Ehdúhjáa meenúme Píivýéébe taúhbaju íllu néhdújuco: “Tujkné pamévaré wájpiikye tsímávaabe Píivýéébe wáábyutáábé íjcyaaíhi.”

²⁴ Aamútsíhjáa tsajtyé Maariá ímbájchómeííne hallúvú Píivýéébeke íicúveííne míityétsi wahpéjtétsikye dífbyé taúhbaju íllu néhdújuco: “Múu toómehémútsiúbake íjúúumútsiúbake tsivá ímbájchómeííne ícúve.”

²⁵ Téjyúhjáa Jerotsaréri ímiáábé jicyaabe Tsimeóó tsaimíyé Píivýéébe ímillédú ícyahíjcyaaabe ítsohíjcyá íjraéémuke ímbáávýetsóíbye tsááiíne. ²⁶ Áábé pañéhjáa Píivýéébe Apííchó íjcyane úúballé dífbyeke díbyéi dsíjívétúnáa Píivýéébe wálooííne meke pájtyetétsóíbyeke. ²⁷ Aabéhjáa Píivýéébe Apííchóré tükévéjtsóneri péé duurúvájvu. Áanáacáhjáa Jetsóówúma tsíjyumútsi úcaavé tééjya pañévu Píivýéébe taúhbaju néhdújuco dífbyéwúuke imyéénuki. ²⁸ Áhullévúhjáa díiíbye Tsimeóó dífbyéwúuke ílhbúcuíne Píivýéébeke dúúruvaabe nééhií:

²⁹ Ayúju Píivýéébeéj, tsúúca ííne oke ú ájtyúmitsó okée u néénevu díicúve múnáajpi o jicyáábéke. Áhdícyane óví íllurējuco o dsíjívéne. ³⁰⁻³¹ Tsúúca ó ájtyumí múúhake pájtyetétsóíbyeke pámeere míamúnáadívú u bóhówáávýetsóóbeke. ³² Aabe peetédu néébe téhdure íjraéémú jicyátúróné míamúnáake ímiájíjtóvú waajácútsóohi. Áhdure íhñéjté íjraéémuke ávyéjtsóíbye.

³³ Ehdúhjáa Tsimeóó íhjuváneeri tsíjyumútsi ullévenúhi. ³⁴ Téhduréhjáa díityétsi hallúvú piáábó táúmeíbyé ímí dityétsi íjcyaki. Átsihdyúhjáa neebe Maariake:

—Áánúdityu íjcyane muurá mítyame memúnáa íjraéémudítýú éhniíínevu tútávááveéhi. Aame íllure dífbyeke ehdiávallé ávyejúúilletúme. Áronáa jcyaimíyé tsaate dífbyeke cáhcujtsóme. ³⁵ Ehdú dífbyeke tene pájtyeóoca waajácúmeííne muhdú míamúnáa tsáápiitsá íjtsaméí jcyane. Ájyju teene pámeere u íitene uke tsíjyuke ávyetá kimóhcó pájtyeé díííbúutu. Ehdúhjáa neebe Tsimeóó Maariake.

³⁶⁻³⁷ Áhduréhjáa jicyalle tsáápille kéémelle Atséé dohjíba múnáajpi Panoéeúvú ajoyúwá Áánaa. Aalléhjáa bádsíjcaya íjcyácooca ityájívábema íjcyá 7 píjcyábáre. Aanéhjáa tsúúca 84 píjcyábájucó ípíibajyúúvatétsihdyu jicyalle tsá íínehíjcyatú duurúvájatu. Pájyjuvárezéhjáa Píivýéébeke dúúruválléré íhjuvavahíjcyá dífbyema. Tsáijyúhjáa áwahíjcyalle majcho dífbyema ílhjuvávacooca. Aalléhjáa Píivýéébere tükévéjtsóneri ihdējuco ína pájtyeííne úúballéhíjcyalle tétsihvu itsááne duurúvú Píivýéébeke. ³⁸ Ááné boonéhjáa úúballéle Jetsóó Mepájtyetétsoobe jicyájucóóné pámeere Jerotsarée múnáa ípájtyeteííne ítsohíjcyámeke.

Natsaréevu ditye óómiíne

³⁹ Ehdúhjáa Píivýéébe taúhbaju néhdu Jetsóój tsíjyumútsi imyéénúné boone oomí Gariréá ííñjúvu íhcyóómi Natsaréevu. ⁴⁰ Aanéhjáa Jetsóó Píivýéébe piáábójú pañe tsaimíyé píivýeebe panévaré waajácúhi.

Duurúvájá pañe Jetsóó jcyane

⁴¹⁻⁴² Aabéhjáa tsúúca 12 píjcyábá jicyáábema tsíjyumútsi péé Jerotsaréevu pájtyeté wañéhjivu ténéva píjcyábádú ípyéhíjcyádújuco. ⁴³ Aanéhjáa téené pájtyétavu díityétsidítýú coévaabe Jerotsaréevu díityétsi wáajácútúné hallúri. ⁴⁴ Íjtsúcúmútsíhjáa díbye péjucóóné tsaatéma. Áánemáhjáa tsájcoojíjuco ípyeéroné néhcóromútsi dífbyeke ímúnáa pañe. Téhduréhjáa tsijtye iwáajácúmé pañe néhcóromútsi. ⁴⁵ Áronemáhjáa tsííne óómimútsi Jerotsaréevu dífbye néhcovu.

⁴⁶ Aamútsíhjáa ájtyumí 3 coojívatú duurúvájá pañe taúhbájú uwaábojtéj píne ácuúcnunúúbé ditye íhjuvávajcatsííne lléébúcnunúhíjcyáábéke. Aabéhjáa téhdure díllóhíjcyá ícyánéjcutu díityéke. ⁴⁷ Ááneríhjáa ávyeta ullévenúme muhdú kémúúbejíva wáajácúneri. Téhduréhjáa dífbyeke ditye díllone díbye áñúcuíhíjcyáneeri ullévenúme. ⁴⁸ Áhduréhjáa tsíjyumútsi dífbyeke íájtyúmíne ullévenúhi. Áábekéhjáa tsíjju nééhií:

—Líhíj, ¿aca íveekí ehdu múhtsikye ú dáriívéhi? Muurá muhtsi díicyáánidyu néébema uke ménéhcóhíjcyá tsíínehíjējuco íjtsámeimútsíye.

⁴⁹ Áánéllíihyéhjáa neebe díityétsikye:

—¿Aca muhdú íivane oke ámuhtsi ménéhcohíjcyáhi? ¿Aca tsá ámuhtsi mewáájacutú Llihíyó wákimyéiyi o íjcyaidyújuco o íjcyane?

⁵⁰ Ehdúhjáa diityétsikyé díbye nééne tsá dityétsi wáájacutú íiná ínééiyóné ehdu díbye nééneé.

⁵¹ Aabéhhjáa botsíi diityétsima oomí Natsaréevu. Aabéhhjáa ícyahíjcyá tsaímíyé diityétsima muhdú dityétsi ímillédu. Aanéhhjáa imíwu tsíju íjtsúacunúneri ítsámeíhíjcyáhi. ⁵² Aabéhhjáa tsúúca kééméveebe mítyanéjuco wáájacúúbeke ímí Píívyéébe íjtsúacunúúbeke téhdure míamúnaa ímí íjtsúacunúhi.

3

Tsojtsó múnáajpi Jóáa úwaabóne
(Mt 3.1-12; Mc 1.1-8; Ja 1.19-28)

¹ Téjyúhhjáa 15 pijcyábájuco Tibéerio páñétúejpi ávyéjuube íjcyánáa Póótsio Piráátó Jodéa íiñújí avyéjuube. Áanetúhhjáa Heróódé Gariréa íiñújí avyéjuube. Áanetúhhjáa íñahbe Perípe Itoréaa, Taronúíte, íjcyané íiñújúú avyéjuube. Áanetúhhjáa Ritsaníá Abiríníá íiñújí avyéjuube. ² Áanetúhhjáa Anáama Caipáamútsí páñétúejtési llúúvájte avyéjuutési. Téjyúhhjáa Tsacariá hajchi Jóáa íñéubará píívyétúné íiñújiri íjcyáábeke Píívyéébe néé díbye úwááboki. ³ Ahdújucóhhjáa díbye úwáaboobéré péhíjcyané patsíhjívá múnáakéré Joodáa únúiri íjcyané íiñújíine múnáake. Nehíjcyaabéhhjáa díyte ímítyuháñé íhvéjtsóne Píívyéébe icyánejcúvuréjuco íbúwáávéne itsójsótsámeí Píívyéébe diityédi ídáátsóvéne diityé imítyú ílluréjuco íábájíveki. ⁴ Ehdúhhjáa Jóáa úwáabohíjcyá Píívyéébe íhjú uubálla múnáajpi Itsaíuúvú íllu néhdújuco:

Méllééboó íñéubará píívyétúné íiñújiri íjcyaae keeváwu íllu úwaabóne: “Méímibáávyé ímítyú ámuha meicyahíjcyánetu tsaímíyéjuco ámuha meíjcyámeke Ávyéjuube íajtyumíwaki.

⁵ Méímibáávyé ámúhá íjtsameí éhne múúne juuva nehíwú nénéhjíri pééroju meímibájchoju ímí tsatújkeveréjuco íjcyadu. ⁶ Muurá Píívyéébe wáalloo meke pájtyetésóíbyeke pámeere míamúnaa íajtyúmiki.”

⁷ Ehdúhhjáa Jóáa úwáabohíjcyánéllii tsaate peecúteré dífbyedívú itsójsótsámeí tsáámeke neébe:

—íÁvyeta mía ííñimíyémúeméjté ámuúha! ¿Múha ámúhake néé peecúteré ámuha metsójsótsámeíneri mepállójcóiyóné Píívyéébe meke méímítyuháñé hallútú ícúbáhraíñé méúmíwari íjcyánetu? ⁸ Tujkénúí méuujétsó ímíááné Píívyéébe icyánejcúvuréjuco ámuha meíbúwaaavéné mewáájacu ímíááné tehdújuco ámuha meíjcyane. Tsá ámuha menémeítyuró Aavaráaúvúj tsiíménémúhaabe ámuha meíjcyánéllii íná ámúhake pájtyeítyúne. Muurá íñe néwáyúúné íjcyáronetu Píívyéébe ípívyéjtsóiyá tsíjtye Aavaráaúvúj tsiíménémúháábeke. ⁹ Aabe muurá téhmehíjcyá ímítyúmeke iwáágóoíñé éhne múúne tsaapi íbájtso ímíñe néévátuhéhhjí úwáájiri íllóne cóvajtsódu.

¹⁰ Ehdúhhjáa díbye néénéllii tsaate néé dífbyeke:

—¿Aanéhaca muhdú muha méíjcyáiyáhi?

¹¹ Áanélliihyéhhjáa neébe:

—Wájjamúúvámé ájcúiyá tsájaavu tsaate wájjamúúvátúmeke. Áhdure majchómá íjcyame ájcúiyá ímájchoma íjcyátúmeke. Ehdúhhjáa neebe diityéke.

¹² Téhduréhhjáa tsaate ávyéjúúbé wáábyuta dsídsike áhdótsóhhíjcyámé itsójsótsámeí dííbye éllevu ípyééne néé dífbyeke:

—Uwááboobej, ¿aca muhdú muha méíjcyáiyá ímí Píívyéébema meíjcyaki?

¹³ Áanélliihyéhhjáa neébe:

—Tsá íiñújí avyéjúúbé taúhbaju nééné ehniíñevu ámuha maáhdótsóhhíjcyáítyuró míamúnáake.

¹⁴ Áhduréhhjáa tsaate tsodáhómú néé dífbyeke:

—¿Ácooca muha muhdú méíjcyáiyáhi?

Áanélliihyéhhjáa idyé neébe:

—Tsá tsaaté éhné peecúteré ámuha medótúchíjcyáítyuróne. Áhdure tsá tsaaté hallúvú ámuha maállítyuróne. Áhdure ámúhake múhduná díyte ámúhá wákimyéí áhdone múu ímí íjtsúacunú tehdújuco.

¹⁵ Ehdúhhjáa diityéké Jóáa nénéllii dífbyedítyú míamúnaa íjtsámeí tsáijyu múu diibyéjuco míamúnáake pájtyetésóíbye díbye íjcyane. ¹⁶ Áronáacáhhjáa neebe diityéke:

—Muurá ihdyu ámúhake ó tsótsohjýcýá nújþacyori. Áánetu íjcyabe tsijpi táhboone úwáábóibye táehníñevu íhtsútuube íjcyáabeke íjtyúhápáájíubaré o tácoríucu díbyedívú o píihivéityúroobe. Díibye ihdyu ímiááné cáhcújtsómé pañévu pícyoó Píivýéébé Apíicho. Áánetu cáhcújtsórtúmeke cújújwá pañévu waagóóibye. ¹⁷ Muurá dówajcárováiibye ímityúmedityú ímiáámeke éhne múúne bíivá pañétú tríigo meújuncune maááhíwetsódu. Muurá ímiáámeke íjýcúne ímityúmeke waagóóibye cújújwa mújyú áabatétyúwá pañévu éhne múúne tríigo néévá meújuncúne boone téhiibájí bíivámá mecóvajsódu.

¹⁸ Ehdúhjáa Jóáa ímiáájú úwáábohjýcýá míamúnáake. ¹⁹ Aabéhjáa ávyéjuube Heróódeke néé íveeki ímíñejí íñahbe Perípé táábake díbye táábaváne. Téhduréhjáa neebe díbye tsíñehji ímityúné méénuhjícyáne. ²⁰ Ehdúhjáa Jóáa úwaabóné illéébóiyótsihvu íllure díbyedívú tééné hallútú cuvéhoojánútsóobe. Áánerihjáa éhníñevúré ímityúné méénuube.

Jetsóó tsójtsótsámeñe
(Mt 3.13-17; Mc 1.9-11)

²¹ Aanéhjáa Jóáa míamúnáake tsótsohjýcýáábedívú téhdure Jetsóó tsójtsótsámeñi. Aabéhjáa Jetsóó Píivýéébema íhývúnána cáámetu díbyé Apííchó íjuuúdu bóhówaavéné niityé díbyedívú.

²² Áanáacáhhjáa Píivýéébe néé cáámetu:

—Uu Hájhíwúuke o wájyútúbedi mítyane ó ímjýúhíí.

Jetsóó íhdé múnáaúvu
(Mt 1.1-17)

²³ Aanéhjáa Jetsóó 30 pijcyabá íjcyabe botsíi tujkénú íwákimyéi. Aabéhjáa tene némeíhjícyádú Jotséé hajchi. Áánetúhjáa Jotséé Eríí hajchi. ²⁴ Áánetúhjáa Eríí Matáá hajchi. Áánetúhjáa Matáá Revíí hajchi. Áánetúhjáa Revíí Mééeki hajchi. Áánetúhjáa Mééeki Jááná hajchi. Áánetúhjáa Jáána tsijpi Jotséé hajchi. ²⁵ Áánetúhjáa Jotséé Matatíá hajchi. Áánetúhjáa Matatíá Amóó hajchi. Áánetúhjáa Amóó Naóó hajchi. Áánetúhjáa Naóó Éerí hajchi. Áánetúhjáa Éerí Nagái hajchi. ²⁶ Áánetúhjáa Nagái Máá hajchi. Áánetúhjáa Máá tsijpi Matatíá hajchi. Áánetúhjáa Matatíá Tsemeíí hajchi. Áánetúhjáa Tsemeíí Jotséé hajchi. Áánetúhjáa Jotséé Jodáá hajchi. ²⁷ Áánetúhjáa Jodáá Joanáá hajchi. Áánetúhjáa Joanáá Réétsá hajchi. Áánetúhjáa Réétsa Tsorobabéé hajchi. Áánetúhjáa Tsorobabéé Tsaratiéé hajchi. Áánetúhjáa Tsaratiéé Néerí hajchi. ²⁸ Áánetúhjáa Néerí Mééeki hajchi. Áánetúhjáa Mééeki Áádi hajchi. Áánetúhjáa Áádi Cotsáá hajchi. Áánetúhjáa Cotsáá Emodáá hajchi. Áánetúhjáa Emodáá Ééré hajchi. ²⁹ Áánetúhjáa Éére Jotsoéé hajchi. Áánetúhjáa Jotsoéé Erietséé hajchi. Áánetúhjáa Erietséé Joríí hajchi. Áánetúhjáa Joríí Matáá hajchi. Áánetúhjáa Matáá Revíí hajchi. ³⁰ Áánetúhjáa Revíí Tsimeóó hajchi. Áánetúhjáa Tsimeóó Jodáá hajchi. Áánetúhjáa Jodáá Jotséé hajchi. Áánetúhjáa Jotséé Jonáá hajchi. Áánetúhjáa Jonáá Eriakíí hajchi. ³¹ Áánetúhjáa Eriakíí Meréá hajchi. Áánetúhjáa Meréá Maináá hajchi. Áánetúhjáa Maináá Matatá hajchi. Áánetúhjáa Matatá Natáá hajchi. ³² Áánetúhjáa Natáá Dabíí hajchi. Áánetúhjáa Dabíí Itsaíí hajchi. Áánetúhjáa Itsaíí Obéé hajchi. Áánetúhjáa Obéé Bóó hajchi. Áánetúhjáa Bóó Tsamóó hajchi. Áánetúhjáa Tsamóó Naatsóó hajchi. ³³ Áánetúhjáa Naatsóó Aminadáá hajchi. Áánetúhjáa Aminadáá Aráá hajchi. Áánetúhjáa Aráá Ejróó hajchi. Áánetúhjáa Ejróó Páaré hajchi. Áánetúhjáa Páaré Jodáá hajchi. ³⁴ Áánetúhjáa Jodáá Jacóóbó hajchi. Áánetúhjáa Jacóóbó Itsáá hajchi. Áánetúhjáa Itsáá Aavaráá hajchi. Áánetúhjáa Aavaráá Taréé hajchi. Áánetúhjáa Taréé Nacóó hajchi. ³⁵ Áánetúhjáa Nacóó Tseróó hajchi. Áánetúhjáa Tseróó Ragáo hajchi. Áánetúhjáa Ragáo Perééké hajchi. Áánetúhjáa Perééké Hebéé hajchi. Áánetúhjáa Hebéé Tsáará hajchi. ³⁶ Áánetúhjáa Tsáára Caináá hajchi. Áánetúhjáa Caináá Apatsáá hajchi. Áánetúhjáa Apatsáá Tséé hajchi. Áánetúhjáa Tséé Noéé hajchi. Áánetúhjáa Noéé Raméé hajchi. ³⁷ Áánetúhjáa Raméé Matotsaréé hajchi. Áánetúhjáa Matotsaréé Enóó hajchi. Áánetúhjáa Enóó Jaréé hajchi. Áánetúhjáa Jaréé Mararéé hajchi. Áánetúhjáa Mararéé Caináá hajchi. ³⁸ Áánetúhjáa Caináá Enóó hajchi. Áánetúhjáa Enóó Tsééé hajchi. Áánetúhjáa Tsééé Adáá hajchi. Aabéhjáa díibye Adáake Píivýéébe ípívyéjtsó tujkénú íñíúbatúre.

4

Jetsóoke Naavéné mávárijhóne
(Mt 4.1-11; Mc 1.12-13)

¹ Aanéhhjáa Jetsóo pañe Píivýeébé Apííchó Ijcyaae Joodáatu óómííbyeke téenere tsajtyé íínéubá píivýetúné iínújivu. ² Áhullévúhhjáa Naavéné mávárihchó dííbyeke. Ájyúhhjáa 40 coojívájucu májchótuupe téhulle Ijcyaae ajoyábáavatéhi. ³ Áábekéhhjáa díibye Naavéné nééhií: —Bo ímiááné Píivýeébé Hajchi u Ijcyáhajchíí íu nééwáyutu pááaho dípivýéjtsóne majchoj.

⁴ Áánélliihyéhhjáa Jetsóo néé dííbyeke:

—Muurá Píivýeébé waajácúháámitu nééneé: “Tsá apááñeré majchó tájpi meijcyatúne.”

⁵ Ehdúhhjáa Jetsóo néené boonétú dííbyeke tsajtyeébé caméhaúvu. Átsihdyúhhjáa úújétsoobe páneere íínújí avyéjuvu. ⁶⁻⁷ Áánemáhhjáa neebe dííbyeke:

—Íñe páneevúré uke ó ájcuú u míimóúúvéne oke u dúúrúváhajchííjyu. Muurá tahñe páneere íñe ímíwu nééne íhtsútunéhhjí Ijcyane. Áánevu muurá ó ímíllémeke ó ájcuúyáhi.

⁸ Áánélliihyéhhjáa idyé neebe Jetsóo dííbyeke:

—Muurá Píivýeébé waajácúháámitu nééneé: “Máavyéjuube Mépiivýeébekéré medúúrúváábeke méíícúváyáhi.”

⁹ Áané boonétúhhjáa idyé dííbyeke tsajtyeébé Jerotsaréevu. Áánemáhhjáa duurúvájá hallúvú cáámevu itsájtyeébeke neébe:

—Áyu cána ímiááné Píivýeébé Hajchi u Ijcyáhajchíí íchihdyu cátsiíníivé baavújuco. ¹⁰⁻¹¹ Muurá dííbyé waajácúháámitu nééneé:

Píivýeébe wáalloo níjkyéji múnáake uke ditye ityéhme íñá uke ipájtyétuki. Aabe tsá íñéubátú u wápújúúvéityúne.

¹² Ehdúhhjáa Naavéné Jetsóoke néénéllii neébe:

—Téhdure muurá Píivýeébé waajácúháámitu nééneé: “Tsá Máavyéjuube Píivýeébeke memávárijchóityúne.”

¹³ Aanéhhjáa tsiíñe imávárijchóiyóné ipíivýetújúcótúnéllii ílluréjuco díbye íhvétsoíñúné dííbyeke.

Jetsóo úwáábótujkénúné Gariréa íínúji múnáadítu

(Mt 4.12-17; Mc 1.14-15)

¹⁴ Átsihdyúhhjáa óómiihye Jetsóo Gariréa íínújivu Píivýeébé Apííchó dííbyé pañe Ijcyaae. Ájyúhhjáa díbye méénúné uubállé tsújaavé páneere téené íínújiri. ¹⁵ Aabéhhjáa téené íínújiri Ijcyané pihcyáavejááneri úwááboobéré péhhjcyáábeke duurúvahjcyáme.

Jetsóo Natsaréri úwaabóne

(Mt 13.53-58; Mc 6.1-6)

¹⁶⁻¹⁷ Átsihdyúhhjáa peebe Natsaréevu ípyéé ipíivýecoomívu. Aabéhhjáa imyéenuhhjcyádú wáyeeévejcóójí pihcyáávájá pañévu eevé Píivýeébé ihjyú uubálle múnáajpi Itsaiaúvú waajácúhaamívú ditye ájcuháami. Íllúhhjáa díbye éévetsíí nééhií:

¹⁸ Píivýeébé Apííchó óoma Ijcyáhi. Aabe oke picyóó ímiájíjtó wáájácútúmeke ó úúbálleki. Muurá ídátso ícyahjcyámé ímityúnéhhjí pañe éhne múúne hállúvatúme Ijcyadu ícubáhrajte. Áánetu diityéké ó íchívýétsoóhi. ¹⁹ Áámeke ó úúbállé Píivýeébe diityémá ditye pájtyetéíñe méénevu.

²⁰ Ehdúhhjáa nétsii íéévéne boone téhaamívú tééjá wákimyéi múnáajpikye íájcuúne ácuúveébe. Áábedívúhhjáa pámeere tééjá pañe Ijcyame ullévenúhi. ²¹ Átsihdyúhhjáa neebe diityéke:

—Ehdúu Píivýeébe íwaajácúháámitu nééne éévé tsúúca úújétéhi. Aane muurá tsúúca ámuha mélleebó ó éévene.

²² Ehdúhhjáa Jetsóo diityéké nééne pámeere ímí íjtsúcutúhi. Aaméhhjáa íúllévenúne néjcatsíhi:

—¿Aca tsá éhne áánu Jotséé hajchí Ijcyatúne?

²³ Átsihdyúhhjáa neebe diityéke:

—Behtyu ámuha oke méneéhi: “Taabóobé u Ijcyaae bo uure tááboméj.” Ehdu muurá ámuha méneé íllu ámuha oke menééiyóné: “Capenaóó cóómiiyi méénúráityúronéhhjí u méénuhhjcyádú cána meenu ícyoomíyí awáá úpée u píivýecóómiiyi.”

²⁴ Átsihdyúhhjáa tsiíñe neébe:

—Cáhawáá ímiááneturé ámúhake yó néékií: Tsá muurá cáábyekéikyé Píivýeébé ihjyú uubálle múnáadítu íínúji múnáa ávyejúúlléityuróne. ²⁵ Muuráhhjáa íjraéemú pañe mítyame píibájyujte walléemú Ijcyará Eriaúvú Píivýeébé ihjyú uubálle múnáajpi Ijcyácoóca. Téijyúu ájyaba téené íínújiri 3 pijcyábáj piínévú daari Ijcyánaáaca. ²⁶ Áronáacá tsá Píivýeébe wáallootú Eriaúvúke diityé éllevu díbyeé diityéké nééne ditye íléébóityuróné íwáájácúnema. Áánemáa wáloobe Tsidóo íínújiri Ijcyacóómí Tsarétari Ijcyané píibájyúlle éllévuré dííbyeke. ²⁷ Téhdurée Ijcyámé mítyame íjpi chajááveri chémeme Eritséouúvú Píivýeébé ihjyú uubálle

múnáajpi lǵyáiyju. Árómedítýú tsá tsáápiuba bóhíítsámeítýúne. Apáábyéree Tsíriá iĩńǵji múnáajpi Naamáá bóhíítsámei Eritsóodivú lǵyee icyáhcujsótújuco lǵyaaabe.

²⁸ Ehdúhjáa Jetsóo néenetu cayóbáavatémé pámeere pihcyáávéjǵa pañe lǵycyane.

²⁹ Áánemáhjáa dílbyeke lǵchívyetsómé técoomi lǵcyané caméhbáutu dílbyeke iwááóroki.

³⁰ Árónáacáhjáa mújyúrǵa péjúcoobe.

Tsáápi pañétú naavéneke Jetsóo wáágoóne

(Mc 1.21-28)

³¹ Aabéhjáa péé Gariréa iĩńǵjiri lǵycacóomí Capenaóovu. Átsi múnáakéhjáa úwáaboobe wáyeévejcóóji. ³² Aaméhjáa ullévenúhǵyá muhdícyanéjcuri tujkévéwu díbye úwáábóneri.

³³ Ájyúhjáa lǵyaaabe tsaapi tétsihyi pihcyáávéjǵa pañe naavéné lǵpañe lǵyaaabe.

³⁴ Aabéhjáa kéévnécoba néehii:

—lǵjeto Jetsóo, Natsarée múnáajpi u lǵyaaabe! ¿lǵveeki múúhake ú pátsárijcyóváhi? ¿Mityá múúhake ú waagóovaj? Muurá uke ó waajácú ímiáábé Píivyéébé Hajchi u lǵycyane.

³⁵ Ehdúhjáa naavéné dílbyé pañétú lǵhyúvnéllii Jetsóo néé dílbyeke:

—lǵCúúvéhulléré dílcyal! lǵDǵchivye áádí pañétul!

Ahdújucóhjáa díbye lǵchivyéne díityéj piínévú iǵjaáyóóbedítýú dílbyeke tútávǵjtsótuubere.

³⁶ Áánerihjáa pámeere iullévnéne néjcatsíhi:

—lǵAca múhdutú díbye néhdújuco naavémú lǵchívyehǵcyané tsaaté pañétu?

³⁷ Ehdúhjáa díbye méénuhǵcyané uubállé tsújaavé pámeere tééné iĩńǵji múnáadivu.

Péedoró báábeke Jetsóo bóhíítsóne

(Mt 8.14-15; Mc 1.29-31)

³⁸ Aanéhjáa pihcyáávéjǵa pañétú lǵchivyédu Jetsóo péé ímamyémuma Tsimóo jávu. Áánacáhjáa dílbyé baabe áíivyeri chéménéllii dílbyeke néeme díbye íbóhíítsoki.

³⁹ Ahdújucóhjáa díbye teene cheme úhbánetu dílleke tene pájtyene. Aalléhjáa íbóhííne díityéké májchotsóhi.

Mityámeke Jetsóo bóhíítsóne

(Mt 8.16-17; Mc 1.32-34)

⁴⁰ Ájyúhjáa meilǵyunúrónáa tsívahǵcyané páhduvaré néene chémeri chéméméhǵjike díbye éllevu. Áámekéhjáa idyócaráǵjóneri bóhíítsohǵyaaabe. ⁴¹ Aanéhjáa tsaaté pañétú díbye naavémuke lǵchívyetsómé nehǵyáhi:

—Uu muurá Píivyéébé Hajchi.

Waajácúméhjáa ímiááné dílbyéjuco Pájtyetétsoobe díbye lǵycyane. Áámekéhjáa neebe tsiíñe dítye tehdu iǵhyuvájucóótuki.

Jetsóo úwaabóné pahúllévǵa Gariréa iĩńǵji pañe

(Mc 1.35-39)

⁴² Aanéhjáa tsisíivevu Jetsóo péé técoomítýú tsiéllevu múubará lǵyátúhullévu. Árónáacáhjáa míamúnaa néhcoméré péeme úujeté dílbyedívu. Aaméhjáa wájyurá dílbyeke díbyéi ipyéetu díityédítýu. ⁴³ Árónáacáhjáa neebe díityéke:

—Árónáa ó imíllé téhdure tsícyoomǵji múnáake o úúballené Píivyéébé avyéjutu lǵcyané uwááboju. Muuráhjáa téénéllii Píivyéébe oke wallóóhi.

⁴⁴ Ahdújucóhjáa díbye úwááboobéré péhǵcyané Gariréa iĩńǵjiri pihcyáávejǵaáné pañe.

5

Mityane amómeke dítye újcyne

(Mt 4.18-22; Mc 1.16-20)

¹ Tsáijyúhjáa Jetsóo Genetsarée unéú únuri lǵcyanáa mítyane míamúnaa dílbyedívú pihcyaavé Píivyéébé uwááboju illéébucunúné ímíllénema. ² Áánacáhjáa ájtyúmiiibe míneecu íevemíicú tééú únuri cátsuhǵjucunúicú témíicú aabájajtéhjáa ítsínucóohóné iĩńǵjtu lǵchivyéne boonemíicú. ³⁻⁴ Aanéhjáa Tsimóo éhmí pañévú iúcaávéne neebe dítye áyanéwu dílbyeke piíneehívú icyátújcaáyoki. Aabéhjáa téemí pañétú díityéké úwáábótsihdyu néé Tsimóoke:

—Áyu cána ílluréjuco lǵpañétsí métsínúútej.

⁵ Áánélliihyéhjáa Tsimóo néé dílbyeke:

—Ávyéjuúbej, ávyetáne pécóhǵjótá muha métsínuurómé tsá meújcutú tsáápiúbake. Árónáa ihdyu u néénéllii tsiíñe muha métsínúúhi.

⁶ Ahdújucóhjáa tsínucóhjáa mítyane újcyne amómeke. Ávyetáhjáa tsínucóóhó ílluréjuco móhtobané díityé padúucuri. ⁷ Áánélliihyéhjáa lǵhyótsínéri bómihcómé íñahbéjté íhdyúemiri

Íjcyámeke ditye ipiáábotéki. Ahdújucóhjáa péémema ditye íjchívyetsóne. Aanéhhjáa ávyeta ihmínéécú buúúvetu. ⁸ Ááneríhjáa díibye Tsimóo Péédro iúllévenúne Jetsóo líiñéwú imímóúúvéne nééhí:

—Ávyéjuúbej, ímítyuube o íjcyaaabe tsá díúníuri o íjcyáityuróne.

⁹ Ehdúhjáa neebe ávyetá mityáné amómeke iújcúneri iúllévenúnema. ¹⁰ Téhduréhjáa íñahbététsí Tsebedéó hájchimútsí Jacóóboma Jóáámutsi ullévenú téeneri. Áronáacáhjáa Jetsóo néé Tsimóoke:

—Tsjájuréévedíñe. Muurá íñe amómé líiñháa múnáajpi u ícyahíjcyaaabe ícyoocátú míamúnáakéréjuco Píivyéébe ícyánejcúvú u íbúwáávetsoíñe.

¹¹ Áánéllíihyéhjáa icyátúúvétsihvúré páneere íhvéjtsóne Jetsóomáyéjuco ditye pééneé.

Íjpi chájáávéébeke Jetsóo bóhítsóne
(Mt 8.1-4; Mc 1.40-45)

¹² Aabéhjáa Jetsóo tsácoomíyí íjcyánáa tsaapi íjpi chájááveebe tsáábe dííbyeke íajtyúmííbé líiñéwú imímóúúvéne nééhí:

—Ávyéjuúbej, zaca muhdúiyó teene oke u bóhítsóne?

¹³ Áánéllíihyéhjáa Jetsóo dííbyeke dócárájcoobéré nééhí:

—Mu ihdyu tehdújucoj.

Ehdúhjáa díibye néenemáyé tsúúca bóhíibe. ¹⁴ Áábekéhjáa boíjcyuube díibye muuca íúúbállétu muhdú íbóhíine. Neebéhjáa dííbyeke:

Tsapéhdúré llúúváabe éllevu pééne dííbyedívú dúhjítsámeityeco. Ááne Moitsééuvúu néhdu Píivyéébeke tsíeméneri ú ícúveé téénetu míamúnáa iwáájácu u bóhíjucóone.

¹⁵ Ehdúhjáa díibye néerónáa tsúúca pámeere téené uubállé waajácúhi. Áánéllíihyéhjáa mítyane míamúnáa píhcyáávehíjcyá dííbyé uwáábovu díibye díityéké íbóhítso ditye chéménéhjitu. ¹⁶ Áronáacáhjáa díityédítýú múha íjcyátúhulléwú péhíjcyaaabe Píivyéébeema íhgyúvaki.

Íjpi vááúmeityúúbeke Jetsóo bóhítsóne
(Mt 9.1-8; Mc 2.1-12)

¹⁷ Aabéhjáa Jetsóo tsáijyu úwáábohíjcyánáa íjcyámé tétsihyi paritséómuma taúhbájú uwáábojte Gariréaa, Jodéaa, íjcyáné íñúújcutu pahúllevátú tsáámeé. Ahduréhjáa íjcyámé tsaate Jerotsaréetu tsáámeé. Aaméhjáa íténáa Jetsóo Píivyéébe íhnáhoori bóhítsohíjcyá chéméméhjike. ¹⁸ Áánáacáhjáa tsaate tsivá íbótári íjpi vááúmeityúúbeke. Áábekéhjáa imíllerómé Jetsóo tsájá pañe íjcyáabe éllevu itsájtýene. ¹⁹ Áronáacáhjáa tsá ditye píivyetéú múhdutú íúúcáávéiyóné mítyane míamúnáa íjcyánéllíihye. Áánéllíihyéhjáa cáamevu íñerívyéne dííbyé tujkévetu idyóhejúróhéjutu níityétsómé dííbyeke míamúnááj píñévu. ²⁰ Aaméhjáa ímí cáhcujtsóné iwáájácúne neebe Jetsóo dííbyeke:

—Muúbej, tsúúca úhdi o ídáátsóvéne díímítýú ó ábájíivéhi.

²¹ Ehdúhjáa Jetsóo nééne taúhbájú uwáábojtémá paritséómú illéébóne néjcatsíhi:

—¿Muubáami aabye íveekí ímítyúné íhgyúvá Píivyéébe ímí íjtsúcunéjíváari? Tsá muurá míamúnáa ímítyuháñé mewáágóóityuróne. Apáábyéré ihdyu Píivyéébe píivyeté teene iwáágoóne.

²² Ehdúhjáa ditye néjcatsíñé Jetsóo iwáájácúne néé díityéke.

—¿Aca íveekí ehdu ámuha méjítámeíhi? ²³ Áánerá ó píivyeté míamúnáadi o ídáátsóvéne díityé ímítyuháñé díityémá o ímílbajchóne. Áánéllíi ó píivyeté áánúke o nééneé: “Úhdi o ídáátsóvéne díímítýú úma o ímílbajchóhi.” Ahdure ó píivyeté o nééneé: “Dímíjpyeténe dípye.” ²⁴ Ahdícyane cáhawáá óvíi ámuha máájtyumí Míamúnáájpidívú o ípívyééveebe muhdú o méénuene.

Ehdúhjáa íñéene díibye íjpi vááúmeityúúbeke neebe:

—Dímíjpyeténe eene dííhbotámá dípye dihjýavu.

²⁵ Ehdúhjáa Jetsóo néenemáyé díityéj píñetéú íjyóúúvéne péjúcoobe íhgyúvú Píivyéébeke dúúruvaabére. ²⁶ Ááneríhjáa pámeere tétsihyi íjcyame iúllévenúne téhdure duurúvá Píivyéébeke. Aaméhjáa ítsájuréévéne nééhí:

—¿Aca muhdú aabye meke ullévenútsóhi?

Revíkye Jetsóo újcyne
(Mt 9.9-13; Mc 2.13-17)

²⁷ Átsihdyúhjáa péébe Jetsóó ájtyúmité Revíikyé ííńńjǎ avyėjúúbé wáábyuta dsíídsike íáhdótsohǎjcyátsihy íacuúcnúúbeke. Áábekéhjáa neébe:
—Muúbej, ookéréjuco duráávye.

²⁸ Ahdújucóhjáa díbye páneere imyéénuhǎjcyané íhvéjtsóne díbyemáyéjuco pééneé.

²⁹ Aabéhjáa Jetsóoma wáñehǎjvaté ihjyávu. Áánevúhjáa díbye mǎńfutsómé mǎtyame tsáá tsijtye ííńńjǎ avyėjúúbé wáábyuta ǎjcyáne dsíídsí ahdótso múnaa. Áhduréhjáa tsǎjtyehji ǎjcyá tétshihy díityéma. ³⁰ Áánéllihyéhjáa paritséómú taúhbájú uwáábojtemá neé díbyé mamyémuke:

—ǎAca íveekí ámuha ménahbéva aatyé ímiáámemájǎivari?

³¹ Áánéllihyéhjáa Jetsóó neéhií:

—Tsá muurá taabóóbé bóhime tsáimíyé neémeke táábotúne. Muurá ihdyu chémémekéré tááboóbe. ³² Ahdǎcyane tsáháa ímiááme wáábyú o tsáátune. Muuráhjáa ímǎtyúme wáábyú o tsáá díityéké o ímbáávyétso Pǎivyéébé ǎcyánejcúvuréjuco dítye íbúwááveki.

Jetsóó mamyému majcho áwatýúne
(Mt 9.14-17; Mc 2.18-22)

³³ Ehdúhjáa Jetsóó neénéllii neéme díbyeke:

—ǎAca íveekí Jóáá mamyémuu, paritséómú mamyémuu, ǎjcyame tsáǎjyju majcho áwahǎjcyá Pǎivyéébema íhǎjyúvácoóca? Áronáa muurá dímamyému tsá tehdu meénuhǎjcyatúne.

³⁴ Áánéllihyéhjáa neebe díityéke:

—ǎAca tsaatétsí táábávǎjcatsíñé wañehǎjvu tsáámeke ámuha majchótú mááwáchóyáhi? Ehdú neéne támamyému tsá majcho áwátyuró díityémá o ǎjcyané hajchóta. ³⁵ Muurá ihdyu ǎjcyaiñé díityédítýú o pééiñe. Áǎjyju ihdyu óví muhdú íñehajchǎí awámye.

³⁶ Ehdúhjáa íñéené boone díityéké úwááboobe neéhií:

—Tsá muurá tene ímǎtyú béhbátu tsúúácája wájamu mepǎjaabóne. Muurá íllure éhńíńínevu táváajcároba. ³⁷ Áhdure tsá tene ímǎtyú béjǎcyo bíńojpácyo mepǎcyoone tsúúácáu mǎíheneu cahpáýu pañévu. Muurá béjǎcyo íuhtsaráúúvéneri táváajcó tsúúácáu. Áǎjyju muurá wágóoovéné tsanéécújuco bíńojpácyoo, cahpáýuu, ǎjcyane. ³⁸ Áánéllii béjǎcyo mépañénú bééú pañévure. ³⁹ Muurá tsúúácájpácyoré íádone ímillémé tsá ádítyuró béjǎcyo bíńojpácyo tsúúácájpácyoré ími díityédívú neénéllihye. Ehdúhjáa neebe Jetsóó dítyéke.

6

Wáyeéévejcoóǎí Jetsóó mamyému majcho újcune
(Mt 12.1-8; Mc 2.23-28)

¹ Aabéhjáa tsáǎjyju wáyeéévejcoóǎí ímamyémuu umíhéh pǎinetú pǎjtyénáa bajtsóháñetu újcúmé ímǎjchoki. ² Aanéhjáa paritséómú ííténe neé díityéke:

—ǎAca íveekí ehdu ámuha mémeenú ǎjcyooǎí wáyeéévejcoóǎí meméénútyuróne?

³ Áánéllihyéhjáa Jetsóó neé díityéke:

—ǎAca tsá ámuha meéévehǎjcyatú tsáǎjyúu ǎjyabáávaténéllii íñahbéjtema Dabíúúvú téeméné meénnene Pǎivyéébé waǎjácúháámitu cáátuváne? ⁴ Muuráhjáa duurúvájá pañévu úúcáávéne ímǎjchóityuróné Pǎivyéébé ícúvú pááa majchómé apáámýeré llúúvájte máchohǎjcyane.

⁵ Áhduréhjáa neebe díityéke:

—Muurá íñe Míamúnááǎjpidívú o ípǎvyéévéébé wáábyuta téhdure téjcooǎí wáyeéévejcoóǎí.

Tsáápi hójtsí Jetsóó ímǎjpyetétsóne
(Mt 12.9-14; Mc 3.1-6)

⁶ Tsáǎjyúhjáa téenere wáyeéévejcoóǎí pihcyáávéjǎ pañévu Jetsóó úwaabóhi. Áánáacáhjáa tsaapi tsánejcúehójtsí íhyójtsi múhdurá neébe tétshihy. ⁷ Áánéllihyéhjáa taúhbájú uwáábojtemá paritséómú Jetsóodívuré ítehǎjcyá díbyeke téjcooǎí díbye bóhítsóhahǎjchǎí téenej téeveri ímǎtyuube díbye ǎjcyane íñéeroki. ⁸ Ehdúhjáa dítye ǎjtsámeíñé iwáájácúne Jetsóó neé díbye múhdurá íhyójtsi neébeke:

—Muúbej, cána dichaj.

Ahdújucóhjáa díbye pééne díbye éllevu. ⁹ Áábedítýúhjáa neebe díityéke:

—Ámúhake o dílló tsane: ǎAca tsá ǎjcyooǎí wáyeéévejcoóǎí mepǎíáábóityuró tsaatéké tsíméné pǎjtyémeke, mǎtyá méhǎjvéjtsóiyá dítye idsǎjǎveki?

¹⁰ Ehdúhjáa íñéene díityéké íteebéré neé díbyeke:

—Muúbej, cána íllevu cújúúvé díhyótsǎj.

Ahdújucóhjáa díbye cújúúvénemáyé téhojtsí ímjpyeténe. ¹¹ Ehdúhjáa Jetsóó méénuene díbyeke múnáátsohíjcyámé ííténe ávyetá ihnáhó cayóbaávatéhi. Áanemáhjáa pítyácójcatsímýe muhdú díbyeke imyéénuíñe.

*12-meváké Jetsóó meménú imamyémú dítye íjcyaki
(Mt 10.1-4; Mc 3.13-19)*

¹² Téjyúhjáa Jetsóó cáméhbaúvú péébe Píivyéébéma ihjyúvápéjcovéhi. ¹³ Áané tsitsiívevúhjáa pihjyúcuube dífyema péhíjcyámeke. Áamedityúhjáa újcuube 12-meváké páñétúejte imamyémú íjcyame úwááboméré péhíjcyáimyeke. ¹⁴⁻¹⁶ Aaméhjáa illuúme: Tsimóóhjáa íjcyáábeke téhdure Péédoródívú díbye méménuúbee, íñahbe Aderéee, Jacóóboo, Jóááá, Perípee, Batoroméee, Matéoo, Tomáaa, tsijpi Jacóóbó Apéó hajchii, cananijátámúejpi Tsimóoo, Jacóóbó nahbe Jóódaá, tsijpi Jóóda íjcaríóóté bóónétúhjáa dífyedívú méénútsóíbye, éhdume.

*Jetsóó mítyámeke úwaabóne
(Mt 4.23-25)*

¹⁷ Aaméhjáa teene cáméhbáutu tsáame wajtsí ítyujkévétsihvu. Áijyúhjáa mítyane míamúnaa Jetsóó uwaábó illéébucunú tsáácunú pahúllévátú teene Jodéá iinújitu Jerotsaréetu, Tírótuú, Tsidóotu, íjcyane. Aaméhjáa tsivá chéméméhjike díbye íbóhíítsoki. ¹⁸ Áamedityúhjáa tsaate pañe naavémú íjcyámeke díbye wáágóóné boone tsaimiyéjucó dítye ícyahíjcyáne. ¹⁹ Pamévaréhjáa chéméméhjí ímílléhíjcyará dífyeke idyómajcóné tsaatéhjáa dífyeke idyómajcóneríyé bóhíhíjcyané íájtyúminéllíhíye.

*Muhdú nééné míamúnaa ímí íjcyane
(Mt 5.1-12)*

²⁰ Aanéhjáa Jetsóó imamyémuke ííténe nééhíí:
—Maímijyu ihdyu ámuha ídáátsóméhjíúvú menéeme meíjcyanej. Muurá tehdu néémé wáabyuta Píivyéébé avyéju.

²¹ Maímijyu ámuha meíjcyane díbye ímíllédú ámuha meíjcyáiyóneri metsúúrámehíjcyáme. Muurá ámúhake píááboobe tehdu ámuha meíjcyaki. Maímijyu ámuha meíjcyane kímóhcó nénéhji ámúhake pátyehíjcyáme. Píivyéébe muurá ámúhake ímjtyúúvetsóhi.

²² Muurá íñe Míamúnáájpidívú o ípívyéévéébeéjté ámuha meíjcyané déjúcotu oke cáhcújtsotúme ámúhake tsarílleéhi. Aame tsá ámúhake llééboóityúne. Ámúhake átérééjtedí idíllóne nehnívu ihjyúvahíjcyaimyé ámúhadítyu. Árome ihdyu maímijyu ámuha meíjcyanej. ²³ Muuráhjáa téhdure éjyúúvú díityé íhdé múnáaúvú Píivyéébé íhjúyú uubálle múnáadi ícúbáhráhíjcyáhi. Ahdu ámúhake dítye dáríívéróné pañe óví ámuha illure méimíjyúúhíí. Muurá ámuha meícúbáhrámeíñe áhdó íñe ímjyaú Píivyéébe ámúhake pícyóóhi.

²⁴ Áánetu ihdyu íhtsutúme éhnéva múnáa tééneríyé tsúúrámehíjcyámeke máídáátsoju tene pájtyeíñej. Muurá tééneri dítye ímjyúúveróné níjkévaá díityéma.

²⁵ Ehdú íñe ímjyaú panévatúré ícyahíjcyámeke máídáátsoju tene pájtyeíñej. Muurá ídátsó díityémá níjkévaíñe íñe ímjyaú dítye ícyahíjcyaróne. Muurá ímjyuuiri íjcyarómema níjkévaíñe kímóóvevúréjucó.

²⁶ Áhdure dítye ávyéjúúlléhíjcyámeke máídáátsoju tene pájtyeíñej. Ehdúu muurá díityé íhdé múnáaúvú iye Píivyéébé íhjúyú uubálle múnáadi díllómeimyeke tsaate ávyéjútsohíjcyáhi.

*Meke múnáájtsórómeke mewájyune Jetsóó úwaabóne
(Mt 5.38-48; 7.12)*

²⁷ Ahdícyane ámuha oke melléébucunúmeke o néé ámuha mewájyune ámúhake múnáájtsórómeke. Áhdure ámúhake tsaríllérómeke mú píaaabóhi. ²⁸ Téhdure mú ámúhadítyú ímityúne íhjúvúvómema tsaimíyé íhjúvúváhi. Téhdure ámúhake áabohíjcyarómé hallúvú múu táúmeí píáábó Píivyéébeke. ²⁹ Áhdure tsaate ámúhake méénúhahjíí tsá múu píámeítyúne. Téhdure ámúhá wájyamú dííwane dítye ámúhadítyú újcúhahjíí múu íhvejtsó tsíjya dítye ítsájtyeki. ³⁰ Áhdure ámúhake tsíeméné táúmeimyeke múu ajcúhi. Áhdure tsaate ámuha éhné náníhahjíí tsá múu díllotúne. ³¹ Áhdure pamévamáyé ámuha ímí meíjcyane méimílléhahjíí múu ícyánéjcutu ímiááméré íjcyáhi.

³² Muurá ámúhake wájyúmekéré ámuha mewájyúhahjíí tsá ímiá wájyú tene íjcyatúne. Muurá ímityúne míamúnaa íjcyarómé téhdure díityéké wájyúmemáyé wájyújcatsíhi. ³³ Téhdure ámúhama ímiáámé íjcyámemáyé ámuha ímiáámé meíjcyáhahjíí tsá tene ímityúne. Muurá ímityúme íjcyarómé tehdu meenúhi. ³⁴ Áhdure ámúhake tsíeménevu ajcúmekéré tééne cápáyóóvére ámuha maájcúhahjíí tsá tene ímityúne. Muurá ímityúme íjcyarómé tsaatéké

tsíeménevu ajcú ditye ipíameíkiye. Ahdu tsá múu néétune. ³⁵ Ámúhake múu néhníllérómeke iwáyúne panévaturé ditye pítónéhjitu píaabó ditye ámúhake píameítýurónáaaca. Ehdu ámuha mepíáábóhajchíí íhtsuuube Píívýéébej tsíimé ámuha mejycame íné imíjyaú méjicyáahi. Muurá Píívýéébe ímityúmé íjycárómeke ídaatsólléne píáábohíjcyáhi. ³⁶ Ahdícyane óví ámuha pamévakéré médaatsólléne mepíáábohíjcyá Méécááni Píívýéébe méénuhíjcyádu.

Tsijtye múhdurá íjcyáneri methjyúvátýuróne

(Mt 7.1-5)

³⁷ Tsá múu íhjuvátú tsijtye múhdurá néemedi Píívýéébe ámúhake íñéétu téhdure ímityúmé ámuha mejycane. Tsá múu tsíjtyedi ícúbáhratú Píívýéébe ámúhadi ícúbáhratuki. Téhdure ámúhake ímityúné tsaate méénuróné múu íhvejsó íná díityéké méénutúmé téhdure Píívýéébe ámúhake íná ímyéénutuki. ³⁸ Múu píaabó múhdurá néérómeke téhdure Píívýéébe ámúhake ipíááboki. Muurá ímiáámeke píááboobe. Aabe muurá ámuha muhdú tsíjtyeke mepíáábohíjcyádúré ámúhake píááboóhi.

³⁹ Téhduréhjáa tsííne Jetsóó úwáaboobe néehíi:

—¿Aca tsaapi hállúvátuube tsijpi téhdure néébeke tsajtyéiyá tsiíllevu? ¿Aca tsá tsamútsiyé áákityéitýuró wáyéju dííváné pañévu? ⁴⁰ Tsá muurá tsaapi mamye dííbyeke úwáábohíjcyáábé ehníínevu wáájacutúne. Muurá ihdyu páneeréi iníjkévacooca botsii díbye wáájacudú wáájacuúbe.

⁴¹ ¿Aca íveeki ámuha méjýacúnúhijcyá ámúhá nahbémú hálluúúné pañe wááhyewutúné íjcyáneri ámúhá hálluúúné pañe uménebaáné íjcyane wáájacúmeitýume? ⁴² Muurá uménebaáné ámúhá hálluúúné pañe íjcyane tsá ámúhá nahbémú ámuha menééitýuróne: “Cána muha ámúhake mebóhdo eene wááhyene ámúhá hálluúúné pañe íjcyane.” ¿Ávyeta bañú múnaa ámuha mejycame pánehjídú ímiáámeúvudú ámuúha! Tujkénú méwaagóoméi eene uménebaáné ámúhá hálluúúné pañe íjcyane botsii ímí ámuha maájtumímé mebóhdo teene wááhyene ámúhá nahbémú hálluúúné pañe íjcyane. Ehdu nééne tsá múu tsaate wahdííváné ímityúwu méénúneri íjýacúnutú tsáijyu múu éhníínevu ímityúné ámuha meméénuhíjcyáme.

Muhdú méjicyánetu méwaajácúmei muhdúvámé mejycane

(Mt 7.17-20; 12.34-35)

⁴³ Tsá muurá oove néévahíjcyané uméhé nééváitýuró átéréene oove íjcyatúne. Áhdure oove íjcyatúné néévahíjcyané uméhé tsá mújyú nééváitýuró oove íjcyane. ⁴⁴ Muurá íñéevaturé méwaajácú uméhééne kéeméhéjhi íjcyane. Tsá muurá mújyú tsúhjívahe nééváitýuró hígoó. Áhdure tsá mújyú wacyóneke nééváitýuró baáco. ⁴⁵ Ahdu ívane muurá ímiáámé íbúwá pañe ímiá íjtsaméi íjcyanéjucó ditye íhjuváne. Áánetu ímityúmé íhjuvá íbúwá pañe ímityúné íjtsaméi íjcyanéjucó. Muurá muhdú íbúwá íjtsaméi íjcyadújucó ditye íhjuváne.

Mítyétsi ánúmeíñetu íjcyané uwáaboju

(Mt 7.24-27)

⁴⁶ ¿Íveeki ámuha oke Ávyéjúúbedi médíllóhíjcyá ámúhake o nééne ámuha melléébóne tehdu mejýámejívvari? ⁴⁷ Cáhawáá ámúhake o úúbálle muhdú tahñéjté oke lléébome íjcyane. ⁴⁸ Muurá tsaapi ánúmeíbyé cóhpéj nétsihdyu ávyéta pañé ítséhdíhvejújiri ípíahajcúné wáduhcúhi. Aaja tsá núpjaba wááóitýuró ávyéta cóhpé teja méénúmeíñéllíihye. Ehdu muurá tahñéjté oke lléébome íjcyáhi. ⁴⁹ Áánetu o nééne cáhcújtsotúmé íjcyá éhne múúne tsaapi ímiñéúvú íhjá apíhajcúné wáduhcútúja dííbyedívú núpjaba wááóné boone díbye ídátso íjcyadu.

7

Tsodáhómú avyéjúúbé únú múnáájpijyke Jetsóó bóhútsóne

(Mt 8.5-13)

¹ Ehdúhjáa míamúnáama Jetsóó ílhjuvátshdyu péé ímamyémuma Capenaóovu. ² Ácoomíylhjáa romáánómú tsodáhómú avyéjúúbé únú múnáajpi díbye wájyú néébe ávyeta chémeebe dsíjveríjyucó. ³ Áánacáhjáa díbye íavyéjuube tsúúca waajácú Jetsóó técoomíyl íjcyane. Áánéllíihyéhjáa tsaatéke túkevjtsojtédítýú wáalloobe dííbye éllevu díbye íbóhútsó íúnú múnáájpijyke. ⁴ Ahdújucóhjáa ditye ipyééne nééte:

Ímiáábé dííbye tsodáhómú avyéjúúbe. Áábeke íhya ihdyu tehdújucó u píáábofíne. ⁵ Muurá ímí meke wájyuube íjraémú mejýámeke. Muuráhjáa díbye nééjuri mépíhcyááveja méénúmeíhi.

⁶ Ehdúhjáa ditye néénéllii Jetsóó péé diityemá téhullévu. Aaméhjáa píhíjúcónáa tsiíne tsodáhómú avyéjuube wallóó tsíjtyekéréjuco íñahbévajtédítýú ditye íñéete dííbyeke:

—Ávyéjuúbej, tsáhaváne ávyeta dííbye jávú u úújetétyú ídátso díbye néénéllíhye. ⁷ Téénéllíihyévané tsá díbye páñetu úúma íhgyúvatétúne. Áánéllíihyévané ihdyu íchihdyuré ú neé dííbyé únú múnáajpi íbóhíiki. ⁸ Muurévá téhdure tsíjtye íavyéjujte dííbyeke nééne méénuhíjcyaaabe. Áhdurévá ítsodáhómuke díbye táuhbánéjuco ditye méénuhíjcyáne. Téhdurévá únú múnáajpi díbye néhdújuco méénuhíjcyáne.

⁹ Ehdúhjáa díibye tsodáhómú avyéjuube nééne ditye úúbálleneri Jetsóó ullévenúhi. Áánemáhjáa pámeekéré tétsihyi íjcyámeke ííténe neébe:

—Muurá tamúnaa íjraeémú íjcyárómedítýú tsá tsáápiuba ehdu oke cáhcújtsotú eene romáánómube íjcyároobe cáhcujtsódu. Ehdúhjáa neebe Jetsóó.

¹⁰ Aanéhjáa díibye tsodáhómú avyéjuube wálloome téhullétú wájtstime ájtyumívá tsúúca díibye únú múnáajpi bóhíibeke.

Dsívívéébeke Jetsóó bóhíitsone

¹¹ Átsihdyúhjáa Jetsóó ímamyémuma Naíivu péebema tsíjtye mítyame pééhií. ¹² Aaméhjáa técoomívú úújetémé ájtyumí tsáápile píibájyúllé hajchi apáábyéré íjcyaaabe dsívívéébeke cúútémeke. ¹³ Áamedíhjáa Jetsóó ídáátsóvéne díílleke nééhií:

—Kímóóvedííne.

¹⁴ Ehdúhjáa íñééne teene ítémeho díbye ékééveténéllii teehe íhbumé íjyócuuvéhi. Aabéhjáa néé tééhoúvuke:

—Llíhi, dácuúve.

¹⁵ Ehdúhjáa díbye néénemáyé tsúúca íacúúvéne íhgyúvaabe diityéma. Aanéhjáa Jetsóó tsííjyuke néé dílle ítsájtye dííbyeke íhgyávu. ¹⁶ Ááneríhjáa pámeere tétsihyi íjcyame ítsájúréevéne Píívyéébeke dúúruvámé nééhií:

—Ícyooca ihdyu Píívyéébe íhgyú uubálla múnáajpi íhtsútuube mééma íjcyáhi. Téhduréhjáa néémeé:

—Muurá íñe Píívyéébe píaabó íhñéjteke.

¹⁷ Ááné uubálléhjáa páneere Jodéa íñújji múnáadi tsújaavéhi. Aanéhjáa téhdure tsíííne íñújine múnáa waajácúhi.

Tsojtsó múnáajpi Jóáa Jetsóo éllevu wálloomútsi (Mt 11.2-19)

¹⁸ Ehdúhjáa díbye méénuhíjcyáne tsojtsó múnáajpi Jóáake ímamyémú úúballéhi. ¹⁹ Áánéllíihyéhjáa diityédítýú mítyétsikye wálloobe dítyétsi ídílloté dííbyeke díibyejuco éhneváa míamúnáake pájtyetétsóibiye tsááiibe íjcyáhajchíí íwáájácuki, áánetu díibyejuco íjcyátúhajchíí tsíjpiikyéi ítyéhmeke. ²⁰⁻²¹ Aamútsíhjáa Jetsóodívú úújeténáa bóhíitsohíjcyaaabe mítyámeke páhduvaré nééne chémeháñeri chéméméhjike. Naavémúhjáa tsaaté pañe íjcyámeke waagóohíjcyaaabe. Áhduréhjáa hállúvátuméhjike ímípyetétsóhíjcyaaabe. Áábekéhjáa neemútsi:

—Tsojtsó múnáajpi Jóáa múhtsikye wallóó díéllevu uke muhtsi medílló zava díibyejuco uu Pájtyetétsóobe éhneváa íñújívú tsááiibe? ¿Mityá tsáhái díibye u íjcyatúne? ²² Áánéllíihyéhjáa Jetsóó néé diityétsikye:

—Wa meóómíne méuubállé dííbyeke muhdú o úwááboobe méénuráítyurónéhjí o méénune ámuhtsi maájtyumíne. Páneere méúúbálleco hállúvátuméhjí hálluvájucóone, úllétuméhjí úlléjucóone, íjpi chájááveméhjí bóhíine, lléébótuméhjí tsúúca lléébone, dsívívéémé tsiíne bóhíine. Áhdure méúúbálleco ídáátsóméhjike pajtyéteju tsúúca úwáábóméíne. ²³ Maimijyu ihdyu oke cáhcujtsómé íjcyanej.

²⁴ Ehdúhjáa Jetsóó néé Jóáa wálloomútsikye. Aamútsíhjáa óómíne boone díibye Jóáadityu neébe:

—¿Acáa Jóáa íñeubará píívyétúné íñújiri íjcyáábedívú ámuha mepíhcyáávehíjcyácooca muhdú ámuha méjtsúacunú dííbyeke? ¿A ámuháa méjtsúacunú éhne múúne úmehe kíjyébari vááúmeídyú páhduvaré dííbyé íjtsaméi nééneé? ²⁵ ¿A tsáímíyéé úcámeíhíjcyaaabe? Muuráhjáa tehdu íjcyáméícyá tsá íhídícyátsihyi díbye íjcyáítyuróne. Muuráhjáa ávyéjujte jaaháñe pañéiyo dííbye. ¿Aané muubá ímíáané dííbye? ²⁶ ¿Mityá Píívyéébe íhgyú uubálla múnáajpi dííbye? Ímíáané díibyejuco. Áronáacáa tsíjtye ehníínevu díibye. ²⁷ Dííbyedítýú muurá Píívyéébe waajácúháámítu nééneé:

Ó pícyoo díihde tsáápiikye díbye íúúballe míamúnáake ditye ímímbáavyéne ímí uke íwáátsúcupéjtsoki.

28 Aane imiáanetúré tsá dífbyedu tsijtye neétune. Áronáa níjkyéjiri íjcyaaabe Píivyéébé avyéjéjtédítýú ídáátsoobe íjcyároobe avyéjúúlléméí diibye Jóáa ehniíñevu.

29 Ehdúhjáa Jetsóo neénetu avyéjúúbé wáábyuta íjcyáne dsiídsí ahdótsó múnáama tsijtye múhdumé Jóáádívu tsótsótsámeimyé waajácú imiáábé Píivyéébe íjcyaaabe tehdújuco méénune. 30 Áanetúhjáa paritséomuma taúhbájú uwáábojte Jóáádívu tsótsótsámeityúmé illure ehdiívallehíjcyá téhdure Píivyéébe diityémá méénúiyóne.

31 Áamekéhjáa Jetsóo neéhií:

—¿Aca muutédivú íñe ícyoocá múnáake ó meméntúiyáhi? Íhya tsiimedivuj. 32 Muurá múúne lláhátsiri íicume úhbácátsíhijcyádú ámuha páhdúvaré médáriíwémehijcyáhi. Muurá múúne illu úhbácátsíhijcyáme: “Chiiyóro mellíjchúrónáa tsá ámuha meimíletú mewáhtsine téeneri. Áhdure mááyóba májtsi memájtsivárónáa tsá ámuha meimíletú mekímoovéne.” Ehdú múúne tsiime úhbácátsíhijcyámé íjcyadu muurá ámuúha. 33 Muuráhjáa tsojtsó múnáajpi Jóáa tsá májchópityúne. Áhdurée tsá díbye bíinojpácýó ádohíjcyatúne. Áábédítýú ámuha ménehíjcyá meéííbye íjcyáábé pañe naavené íjcyánéllii ehdu díbye neéneé. 34 Áábé boonétúu ó bóhówaavé Míamúnáajpidivú o ípívyééveébe. Aabe panévaré o májchoobe téhdure ó adó bíinojpácýo. Áanetu idyé illuréjuco óhdítýu ámuha menéhíjcyané oova májchópíwu adópíwu o neéneé. Áhdure ámuha óhdítýu ménehíjcyá oova avyéjúúbé wáábyuta íjcyáne dsiídsí ahdótsó múnáa ímityúmé íjcyámedivú o náhbévahíjcyáne. 35 Áronáa muurá Píivyéébeéjté íjcyámedítýú bóhówaavené díbye diityémá méénuhíjcyáne. Ehdúhjáa Jetsóo neé paritséomuma taúhbájú uwáábojteke.

Jetsóo paritséomúúbema májchone

36 Aanéhjáa tsaapi paritséomúejpi Tsimóo Jetsóoke miñutsó díbye ihjyávu dífbyema ímáichoki. Ahdújucohjáa péebema dítyétsi májchone. 37 Áanáacáhjáa tsáápille técomíyí ímityulle íjcyalle Jetsóo téējari íjcyane iwáájácúne péé téējavu ímyéwu cíváané pacúúcjápýoma. 38 Aalléhjáa dífbyé lliíñevú icyánoovévane tááhií. Aanéhjáa imaátyori dífbyéj tuháácýu ípíapjchóné íhñiwácoryé ípáácýúné boone téjtuhácýu ichóhchone teene pacúúcjápýoríyéjuco dille múríjchóné. 39 Ehdúhjáa dille Jetsóoke méénune díbye eenéé dífbyeke ihjyávu tsájtýeebe ííténe illu íjtsámeíhi: “Muurá imiáané Píivyéébe íhjuu uubálla múnáajpi áanu íjcyaca waajácúiyá aalle múhdúívalle íjcyalle dífbyeke ehdu méénune. Muurá ávyeta múhdurá díílle.” 40 Ehdúhjáa díbye íjtsámeíñé iwáájácúne Jetsóo neé dífbyeke:

—Tsímo uke ó neé tsane.

Áanéllihyéhjáa neébe:

—Bo ihdyu oke díñe, Ávyéjuúbej.

41 Áanéllihyéhjáa neébe:

—Tsaatétsíhjáa dsiídsi táúmeí tsáápiíkye. Áámútsídítýuhjáa tsaapi ujcú 500-jiva. Áanetúhjáa tsijpi ujcú 50-jívaré. 42 Aanéhjáa íahdóiyóné dítyétsi píivyetétúnéllii illuréjuco díbye íhvejtsóné teene dítyétsidi ídáátsóvnema. ¿Aane caabyé dítyétsídítýú ehniíñevu dífbyeke wájyune ú jtsúcunúhi?

43 Áanéllihyéhjáa neebe Tsimóo:

—Íhya dífbye eenéhjáa ehniíñevu dsiídsike táúmeiíbyej.

Áanéllihyéhjáa Jetsóo neéhií:

—Tehdújuco.

44 Ehdúhjáa neébere díílleke ííténe neé Tsimóoke:

—Éje, muurá íñe uke o ááhivévaróobema tsá nújpacýóubaré u pícyootú tájtyúhaacyu o níjtyámeiki. Áanáa muurá íñe áámye oke tájtyúhaacyu imaátyori ípíapjchóné paacyú íhñiwácóri. 45 Áhdure keená oke u dúúruváné u chóhchone. Áanáa muurá áámye oke idyúúruváné chóhchohíjcyá tájtyúhaacyu.

46 Áhdure tsá oke táhníwau dúúrúbájpácýóubari u múríjchotúne. Áanáa muurá oke múríjcholle pacúúcjápýori tájtyúhaacyu. 47 Aane uke o neé mítyane dííllé ímityú íjcyaróné dííllé hallúri íjcyájúcootúné mítyane oke iwájyune dille újétsónéllihye. Muurá wahdiíwáné ímityú tsaaté hallúri íjcyane dítyédi meidáátsóvéne meíhvéjtsóneri tsá mítyane dítye ímíjyúúvéityuróne. Áanetu ávyetá íhtsútú neéneé ímityú díityé hallúri íjcyaróné dítyédi meidáátsóvéne meíhvéjtsóneri muurá mítyane ímíjyuuvéme. Aame meke wajyú mítyane.

48 Ehdúhjáa íñétsíhdyu neebe díílleke:

—Ímityúné u méénuhíjcyanéhjí tsáhájucó díhyallúri íjcyájúcootúne.

⁴⁹ Ehdúhjáa Jetsóó néénéllii tétsihyi tsijtye diibye Tsimóó miñútsu múnaa íjcyame nééhií:

—¿Aca muubá aabye íjcyabe piivyéte míamúnáadítýú ímítýuháñe iwáágoóne?

⁵⁰ Áronáacáhjáa tsiíñe neebe díllike:

—Oke u cáhcútsódu íjcyalle tsúuca u pájtyetéllé hallúrí tsáhájucó ñná íjcyatúne. Ahdícyane wa dipye tsaimiyéjucoj.

8

Jetsóoke piáábóné walléemu

¹ Ehdúhjáa imyéénúné boonétú idye pehíjcyabe Jetsóó ímamyémuma tsícyoomíjiri patsíhíwári íjcyájáhji múnáake iwááabo muhdú Píivýéébé avyéjú íjcyane. ² Áábekéhjáa téhdure tsaate walléémú nahbénú panévari chémehíjcyámeke díbye bóhiísóme. Áámemáhhjáa Maaría Madaréná díllé pañétú 7-meváké naavémuke díbye wáágoóle. ³ Téhduréhjáa díityé pañe Heróóde piááboobe Chóótsá taaba Jóáánaá, Tsotsáánaa, íjcyamúpi. Téhduréhjáa íjcyámé tsíjtyehji panévalu majchó díwánetu díbyeke piáábohíjcyáme.

Tsaapi bájtsónetu íjcyané uwááboju

(Mt 13.1-9; Mc 4.1-9)

⁴ Áhduréhjáa mítyane míamúnaa tétsihyi íjcyácoomíjitu Jetsóodívú píhcyáávémeke tsaapi bájtsónetu úwááboobe illu úúballéhi: ⁵ —Tsaapíhíjyáa íwajcyóhá tríígoúúhá bájtsoobe illure wáwárajcóhi. Aanéhjáa díbye wáwárajcónetu tsáuhji dojco juuváj piínévu. Auhíhíhjáa míamúnaa tádiríhcoíñuhíjcyatúhji coomímú méhdójéhi. ⁶ Áané tsiúhíhjáa néwayúúné raahóvú dójcoúhji íñíroné chemé tétsi píipátúnéllíihye. ⁷ Áané tsiúhíhjáa tshuji íjcyátsihvu dójcúúhji hallúvú tene wáaménéneri íñíroné duhcúvatéhi. ⁸ Áánétúhjáa ihdyu tsáuhji dojco ímíwu íññuji nétsihvu. Aanéhjáa ímíwu píivylene neevá mítyane. Ehdúhjáa úúúballétsihdyu kéévánécoba neebe díityéke:

—Aane ihdyu óví lléébone icyáhcújtsóne tehdu íjcyáhi.

Jetsóó úwáábó túhútsóhíjcyáne

(Mt 13.10-17; Mc 4.10-12)

⁹ Aanéhjáa ímamyémú dílló díbyeke muhdú nééiyóné ehdu díbye úúballéne. ¹⁰ Áánéllíihíyéhjáa neebe díityéke:
—Ehdu ó úúúballéhíjcyá Píivýéébé ámúhakye iwáájácútsu muhdú íavyéjú íjcyanévu. Aane oke cáhcújtsótúmedívú tsá bóhówáávetúne. Muurá o úwáabóné lléébójúcoorómé icyáhíjcyá teene lléébótúmeúvúdu. Áhdure teene ájtyumíjúcoorómé icyáhíjcyá ájtyúmitúmeúvúdu.

Tsaapi bájtsónetu úwáabóné Jetsóó bóhówajtsóne

(Mt 13.18-23; Mc 4.13-20)

¹¹⁻¹² Aane illu nééiyóné ehdu ó úwáábohíjcyáhi: Muurá tríígoúuhádú nééne Píivýéébé uwááboju tsaate ímí lléébone díityé íbuúúné pañévu úcáávéiyóné Naavéné dítye ípájtyetétú díityédívú mútátsóhíjcyáhi. Aane nééiyóné eene juuváj piínévúhjáa dójcoúhji coomímú méhdone. ¹³ Áánetu tsijtye teene uwááboju lléébone ímí íjtsúncunújcoorómé páhduvaré nééne mávaríjchojúúné íáábucújúcóótúne illuréjuco téenetu íhveténé ímí icyáhcújtsótúnéllíihye. Aane nééiyóné eene néwayúúné piínévúhjáa dójcoúhji. ¹⁴ Áánetu tsijtye uwáábó lléébójúcoorómé muhdú íjcyáneríyé itsúúrámehíjcyanéllii teene ábájíívehíjcyáhi. Aame mítyane íéhnéváyóneríyé íjcyame tsá úraavyéjúcootú téené uwááboju lléébójúcooróne. Aane nééiyóné eene tshuji íjcyátsihvúhjáa dójcoúhji. ¹⁵ Áánetu íjcyámé tsijtye teene uwáábó lléébone ímí tehdujúco íñíburí íjtsúncuné tsaimíyé úraavyéme. Aane nééiyóné eene ímíwuúhjáa íññuji nétsihvu dójcoúhji.

Peetétú íjcyané uwááboju

(Mc 4.21-25)

¹⁶ Átsihyúhjáa tsiíñe neebe díityéke:

—Tsá muurá peete mepéetetsóné tsíeménevu maávojhácóityuróne. Tsá cuwáihcyú lílínévu mepicyóóityuróne. Muurá ihdyu cáánevu mépicyóó tene íájchúncunú já pañe téénej tééveri meíjcyaki. ¹⁷ Ahdu muurá Píivýéébé uwááboju bóhówajtsó páneere muhdú meíjcyane. Muurá páneere téévéneúvú méénúmehíjcyaróné tsá wáájácúratúné íjcyáityúne. Muurá páneere waajácúméíhi.

¹⁸ Ahdícyane ímíñéúvú meíjtsoco íñe ímíá uwááboju ámuha tsúuca mewáájacúne. Muurá teene ímíllémedívú éhñíñe tene bóhówajtsóíbye dítye ímíñéúvú iwáájacuki. Áánetu teene

ímíllétúmedívú tsá díbye bóhówájtsoítúyúne. Muurá áyanéwu dítye wáájácuróné illure dojtúúíbye díityédítu. Ehdúhjáa Jetsóó úwaabóhi.

Jetsóoke tsíju díbyé nahbémuma újcutéróne
(Mt 12.46-50; Mc 3.31-35)

¹⁹ Téijyúhjáa díbyé nahbémuma tsíju wajtsí tétsihvu. Aaméhjáa tsá píivyététú díbyedívú iúújeténé mítyane míamúnaa íjcyánéllíihye. ²⁰ Aanéhjáa tsaate díbyeke neéhií:

—Éhtsíhyi áachi dítsíjuma díñahbémú íjcyame imíllé uke íájtyumíne.

²¹ Áanéllíihyéhjáa neebe díityéke:

—Muurá téhdure íñe Píivyéébe uwááboju illéébone ímí tehújuco úraavyémé waháromú, táñahbémú, táñaallému.

Kíjyébama nohji Jetsóó íhvetétsóne
(Mt 8.23-27; Mc 4.35-41)

²² Tsáijyúhjáa Jetsóó neé ímamyémuke:

—Métsu mepájtye éhnéjcuéúvu.

Ahdújucóhjáa dítye míneri péeneé. ²³ Aaméhjáa péhíjcyánáa cúwaabe. Áanáacáhjáa kíjyébári mítyane nújpacyo nóhine úcaavé díityé míine pañevú apííchówu díityéké pámaucúíñédu. ²⁴ Áanéllíihyéhjáa díbyeke íákyéjtsóne neémeé:

—Íavyéjuubej, Ávyéjuubej! Éje, tsúuca mémájcánuúhi. Áanéllíihyéhjáa íacúúvéne teene kíjyébama nohji íjcyane úhbaabe tene íhvetéki.

Ahdújucóhjáa tene íhveténé dáíhañéréjuco. ²⁵ Átsihdúhjáa neebe díityéke:

—¿Aca íhdyu tsáhái eene ámuha Píivyéébeke ímí mecáhcújtsotúne?

Ehdúhjáa díbye neéneri iúlléventúne neémeé:

—¿Muubáami áanu íjcyáabeke kíjyébama nohji lleéboj?

Tsáapí pañe naavémú íjcyane
(Mt 8.23-34; Mc 5.1-20)

²⁶ Aaméhjáa Gariréa íiñújitu péeme úújeté Gadáará íiñújivu. ²⁷ Átsihvúhjáa Jetsóó íjchívyénáa tsaapi díbye éllévu tsáa técoomí múnáajpi naavémú ípañe íjcyáabe. Díibyéhjáa íévebe wájamúúvatuube ícyahíjcyá níjkyénéj píinére. ²⁸ Aabéhjáa Jetsóó líiñévu ímímóúúvéne díbyeke neé kéévánécoba:

—Jétso Jetsóoj, ¿aca íiná ú imíllé óhdítu íhtsútuube Píivyéébe Hajchi ú íjcyáabe? Uke o neé óhdi ú ícúbáhrátuki.

²⁹ Ehdúhjáa naavéné neé míamúnáájpi pañétú Jetsóoke díbyéhjáa díbyeke ‘díjchivye áadí pañétú’ neénéllíihye. Ávyetáhjáa tsáijyu meívatétsóhíjcyaaabe naavéné díbyeke. Áábekéhjáa tsaate íhyójtísuma íjtyúhaacyu úwáñehííñeri chíjchuróné távárícyohíjcyaaabe. Áábekéhjáa díibye naavéné úpíyíñuube pehíjcyá íñéubará píivyétúné íiñújiri. ³⁰ Aanéhjáa Jetsóó neé naavéneke:

—¿Aca muubá dímyéme?

Áanéllíihyéhjáa neébe:

—Tamyémé Píváanéjpi.

Ehdúhjáa neebe mítyame díbyé pañe íjcyánéllíihye. ³¹ Aaméhjáa díitye naavémú neé Jetsóoke díbye iwáágóótu dítye ícúbáhrámeíyóhullévu. ³²⁻³³ Áijyúhjáa tétsihyi jéémú meenímú majchóri. Áanéllíihyéhjáa naavémú neé Jetsóó iwáallo díityéké díityé pañévuéréjuco. Ahdújucóhjáa díbye wáloome díibye míamúnáájpi pañétú íjchívyéne újcameíñé méénímú pañévuéréjuco. Áaneríhjáa úpíyívyémé téwajútú unéu pañevú cáhpíyubámé májcamúhi.

³⁴ Áaneríhjáa díityé tehmejté íllityéne wáame úúbáletté técoomí múnáake. Áhduréhjáa técoomítu kémuéllé íjcyájáhi múnáake úúballéme. ³⁵ Áanéllíihyéhjáa míamúnaa téhullévu péécunú íájtyúmi muhdú tene pájtyene. Aaméhjáa úújetémé ájtyumí díbyeke eené naavémú díbyé pañétú íjchívyébeke íwajyamúnemájjuco íjcyaaabe tsaimiyéjuco Jetsóó líiñe ácuúcunúúbeke. Áaneríhjáa íllityéme. ³⁶ Áámekéhjáa tsaate tétsihyi íjcyame úúbállépejtsó muhdú tene pájtyene. ³⁷ Áaneríhjáa íllityéne neéme Jetsóoke díbye ípyéé tétsihdyu díityé íiñújitu. Ahdújucóhjáa díbye ímamyémuma óomíñe bíwánejcúvúre. ³⁸ Áábekéhjáa díibye eené díbyé pañétú naavémú íjchívyeebe neé díbyema ípyéékíi.

³⁹ Áronáacáhjáa neebe díbyeke:

—Tsáhaá, díhjávuéré péene duubállé páneere muhdú Píivyéébe uke bóhiítsóne.

Ahdújucóhjáa péébe úúballéné íhcyóomi múnáake páneere muhdú Jetsóó díbyeke bóhiítsóne.

Tsaatépíke Jetsóó bóhiitsóne
(Mt 9.18-26; Mc 5.21-43)

⁴⁰ Aanéhjáa Jetsóó tsíñjécúeuri ímamyémuma iúlljétsihdyu wájtšíibeke tsaimíyé miamúnaa waatsúcúpejtsó díbyeke témehíjcyadúme. ⁴¹ Áanáacáhjáa 'Jáiro' nemeíbyé tsáá tétsihvu pihcyáávéjá avyéjuube íjcyaaábe. Aabéhjáa imímóúúvéne neé Jetsóoke díbye ipyéé díbye jávu apáálléré ídsi 12 pijcyábá íjcyalle dsíjiveríjyucó íjcyánéllíihye. ⁴² Aanéhjáa téhullévu péébeke mítyane miamúnaa úraavyé ávyeta rááutúne. ⁴³ Áámécóbá pañéhjáa tsáápille péé 12 pijcyábájucó ichémé tujpácýó íhvetépitýúneri ícúbáhrámeíhíjcyalle. Aalléhjáa ihñénéhjí pírujtsójucóó bañúháñé taabójteke íahdohíjcyáneri. ⁴⁴ Aalléhjáa idyéju éhnéjcutu Jetsóodívú ipííhívéne díbyé wajyámú dómajcóhi. Áané tujkéverihíjyáa tsúuca ichémé dílleke íhvetéhi.

⁴⁵ Aanéhjáa Jetsóó iwáájácúne neéhií:

—¿Múha ámuha oke médómajcóhi?

Áronáacáhjáa neéme díbyeke idyómájcotúne. Aanéhjáa Péedorómá tsijtye íñahbéjté neé díbyeke:

—Uwááboóbej, ¿aca muhdú wahdyuré miamúnaa neétúnáa ú dilló múha uke dómajcóne?

⁴⁶ Áanéllíihyéhjáa neebe diityéke:

—Muurá ó waajácú tsaate bóhiine illure oke idyómajcóneri.

⁴⁷ Aanéhjáa Jetsóó wáájácúúccónéllíi íllityécunúlléré díbyé lliíhévú mímóúúvetéllé pámeere lléébónáa úúballé muhdú neénéllíi díbyé wajyámú idyómajcóne tsúuca íbóhiíne.

⁴⁸ Áanéllíihyéhjáa neebe dílleke:

—Árone Wa ímí Píivyéébeke u cáhcujtsódújuco íjcyalle íñe tsúuca u bóhiíne. Ahdícyane wa dípye tsáimiyéjucoj.

⁴⁹ Ehdúhjáa díbye dílleke neénáa tsaate díbye pihcyáávéjá avyéjuube Jáiro jatu tsáame díbyeke neeváhi:

—Tsúuca dáájyuwa dsíjivéhi. Aane ínéllíihyéccó bañú ú tsájtýeé aabye uwááboóbeke.

⁵⁰ Aanéhjáa Jetsóó ílléébóne neé Jáiroke:

—Kímóóvedíñe. Cáhawáá ihdyu Píivyéébeke cahcújtsó dáájyuwa úuma íbóhiíki.

⁵¹ Aanéhjáa tsúuca díbye jávu dítye úújeténáa Jetsóó tsá ímíletú mítyame úcaavéné díbyema téjéj pañévu. Apáámyérehjáa Péedoroo, Jóááá, Jacóóboo, diityétsí dílléwúúvúvú caanímútsii, éhdume úcaavéné ímílleébe. ⁵² Áanáacáhjáa pámeere tétsihyi íjcyame tahíjcyá dílleúvuke. Áámekéhjáa neébe:

—Métahdí dsíjivéllekéjívári. Muurá ihdyu illure cúwalle.

⁵³ Ehdúhjáa Jetsóó neéneri uuhívatémé díbyedi tsúuca ímiááné dílle dsíjivénéllíihye.

⁵⁴ Áronáacáhjáa dílléúvú hójtsitu íekéévéne kéévánécoba neébe:

—Wáhaj, dájkýeé.

⁵⁵ Ahdújucóhjáa íbóhiíne dílle ácuuvéne. Átsihdyúhjáa neebe dítye ímájhótso dílleke.

⁵⁶ Áanerihíjyáa diityétsí cáánimútsi mítyane úllévenúmútsikýe neebe dítyétsí muuca iúúbállétu teéne.

9

Ímamyémuke uwáábovu Jetsóó wállóone
(Mt 10.5-15; Mc 6.7-13)

¹ Áhduréhjáa tsáijyu Jetsóó pihjyucú ímamyémú 12-meva íjcyámeke. Áámé pañévúhjáa pícyoobe ítsíjpá díbye mémeri tsaaté pañétú páhdvavé neéme naavémuke dítye iwáágoohíjcyaki, chéméméhjike dítye íbóhíitsohíjcyaki. ² Áánemáhjáa wallójúcoobe muhdú Píivyéébe avyéjú íjcyane úwáábotémé téhdure chéméméhjike íbóhíitsohíjcyaki. ³ Áámekéhjáa neébe:

—Métasjtyédí amúhá cuujúii, amúhá cahpáyu, amúhá májchoo, amúhá dsíhídsii, éhdune. Tsájaare amúhá hallúéjamáyé mépeéco. ⁴ Aame tsaaté javu meúújetéjariyé méjcyaco tétsihyi ámuha meíjcyané hajchóta. ⁵ Aane tsátsíi múnaa amúhadi ícúvétúhahjíí diityédí ícúvetúmé amúháj tuhááñeri íjcyane íñú mépíchóújcameícyó 'tsá múúhá hallúri tene íjcyatú amúhake muha meúwáábóiyóné ámuha meéhdívallehíjcyáne' neéiyóne. Áane ílluréjuco mépeeco tétsihdyu.

⁶ Ehdúhjáa úwááboobe ímamyémuke. Ahdújucóhjáa ipyééne dítye ímiáájú úwaabóné patsíhíjvá múnáake. Aaméhjáa bóhíitsohíjcyá chéméméhjike.

Tsojtsó múnáajpi Jóáa dsíjivéne
(Mt 14.1-12; Mc 6.14-29)

⁷ Ehdúhjáa Jetsóó méénuhíjycané ávyéjuube Heróódé iwáájácúne páhduvaré íjtsámeí díibyedítýú ‘tsojtsó múnáajpi Jóáa tsiíne bóhíibe’ tsaate nehíjycánéllíihye. ⁸ Áánétúhjáa tsijtye nehíjycá éjjuuúvúu íjcyame Píivyéébé ihjyú uubálle múnáa dsíjívémédítýú tsaapi bóhíibe díbye íjcyane. Tsaatéhjáa íjtsúcunú Eriá díbye íjcyane. ⁹ Áánétúhjáa Heróódé nééhíí:

—Ááneráhhjáa Jóáádívu ó táuhbá dítye íhñíwau ikípíyúúcuki. Aanéjii çmuubáami tsáma díibye eene ehdu méénuhíjycáábej?

Ehdúhjáa íñéene Heróódé ímillé Jetsóoke íájtyúmiíyóne.

Majcho mítyámédívú Jetsóó úújetétsóne
(Mt 14.13-21; Mc 6.30-44; Ja 6.1-14)

¹⁰ Aanéhjáa ímamyémú Jetsóodívú iwájtsíne úúballé páneere muhdú téhulle ímyéénuhíjycanéhí. Átsihyúhjáa Jetsóó péé díityémá múna íjcyátútsihvu Betsáidáj píihívu. ¹¹ Aanéhjáa kíavú dítye péene iwáájácúne tsijtye úraavyé díityéke. Áámekéhjáa úwááboobe Píivyéébé avyéjutu. Áámédítýúhjáa bóhíitsoobe cheméméhjike.

¹² Aanéhjáa tsúúca meíjyunúnéllíi ímamyémú néé díibyeke:
—Ílluréjuco walló íjtyéke íchíj píihíri íjcyájáhji múnáadítýú tsíeménéuba dítye íñéhcone ímájchóne iwáyéééveki. Muurá íñe íñéubará íjcyátútsihyi meé.

¹³ Áronáacáhhjáa Jetsóó néé díityéke:

—Ámuháyé bo mémajchótsó díityékej.

Áánéllíihyéhjáa nééme díibyeke:

—Áronáa méhdi 5-hovaré páahóónema míityétsiye amóóbemútsi. Íhya ihdyu tsiíne kémúúnetévú maáhdoca úújetétyóné pámehdívúre.

¹⁴ Ehdúhjáa dítye néerónáa neébe:

—Méne dítye páhadsíjii íáhçúba 50-mevátsa. Áijyúhjáa díitye 5,000-meváubáhhjáa wajpíímúré íjcyaróme.

¹⁵ Áámekéhjáa dítye nehídújuco dítye áhcubané páhadsíjii. ¹⁶ Áánáacáhhjáa Jetsóó teene páahóónema amóóbemútsikyé íekéévéne téhdjutsó Píivyéébeke cáámevu icyárúúvéne. Átsihyúhjáa idyóhdáhhínunévú ájcuube ímamyémuke dítye iwájtu pámeekére. ¹⁷ Aanéhjáa pámeere ímájchónetu oovéhi. Áánétúhjáa cóevané ujcúmé 12-rujtsívá úvérujtsíne wáhpé.

Péédoro néé mepájtyetéébé Jetsóó íjcyane
(Mt 16.13-19; Mc 8.27-29)

¹⁸ Áhduréhjáa tsáijyu Jetsóó ímamyémudítýú tsátsihvu ípyéene Píivyéébema íhjyúváhi. Áijyúhjáa neebe díityéke:

—çAca muubá o íjcyane míamúnáa óhdítýu nehíjycáhi?

¹⁹ Áánéllíihyéhjáa nééme díibyeke:

—Tsaate nehíjycá tsojtsó múnáajpi Jóáa u íjcyane. Áánetu tsijtye nehíjycá éjjuuúvúu íjcyame Píivyéébé ihjyú uubálle múnáaúvudítýú Eriá tsiíne bóhíibe u íjcyane.

²⁰ Átsihyúhjáa díityékeréjuco díbye nééneé:

—çAcooca ámuha muubá o íjcyane menééhíí?

Áánéllíihyéhjáa Péédoro nééhíí:

—Muurá, uu, Críjto Píivyéébe uke wállóobe míamúnáake u pájtyetétsóobe.

Ídsíjiveíñé Jetsóó úúballéne
(Mt 16.21-28; Mc 8.31-9.1)

²¹ Ehdúhjáa Péédoro néénetu bójcyuube dítye muucá íúúballétuki. ²² Átsihyúhjáa ídsíjiveíñé úúballébe nééhíí:

—Míamúnáajpidívú o ípívyéévebe muurá ó ícúbáhháméíi mítyane. Muurá túkevétsojtee, llúúvájte avyéjutee, taúhbájú uwáábojtee, íjcyame oke ehdiáválleehi. Aame muurá oke dsíjívétsóroobe 3 coojívatu tsiíne ó bóhíihi.

²³ Ehdúhjáa ímamyémuke íñééne boonétú neebe pámeekére:

—Áhdícyane tsaate oke úraavyéné ímillémé óvíi ímillédú íicyahíjycánetu íhveténe oke úraavyé wájyúmeítýúmé tééne déjúcotu ícúbáhhámétyóné pañe. ²⁴ Muurá íñújiri ímillédú íjcyáneríyé tsúúrámeímyé tsá pájtyetétyúne. Áánetu ihdyu teene íhvéjtsóne oke úraávyeíñeríyéjuco tsúúrámeímyé pájtyeteéhi. ²⁵ çAca íñetú meke píáábótyóné tsáijyu múu mewágóóóvénáa mítyane meéhneváne? ²⁶ Muurá oke úraavyéné núcojpiílémeke téhdure

ó núcojálléé Míamúnáájpidívú o ípívyééveébe. Áhdure táuwaáboju tsíjtyeke iúwáábóiyóné núcojállémeke téhdure ó núcojálléé Lihíyó avyéjuri níjkyéji múnáama tahñéjte éllevu o tsáacoóca. ²⁷ Muurá imiáané ámuhadítýú tsáhái tsaate dsíjivéityú Píívyéébé avyéjý bóhówaavéné ájtyúmitúme.

Jetsóó tshdyúreevéne
(Mt 17.1-8; Mc 9.2-8)

²⁸ Átsihdyúhjáa 8 coojívatu Jetsóó péé caméhbaúvú Píívyéébema íhgyúvaki. Aabéhjáa nahbévá Péédooro, Jacóóboo, Jóááá, éhdúmedívu. ²⁹ Aabéhjáa Píívyéébema íhgyúvánáa dífbye húmí tshdyúreevéhi. Áhduréhjáa íwajyámú tsítsinújá ajchúacunúhi. ³⁰ Áanáacáhjáa Moitséemútsí Eriama bóhówaávemútsí íhgyúvá dífbyema. ³¹ Aamútsíhgyáa téhdure cádiúacunúmsí íhgyúvá dífbyema muhdú Jerotsaréevu ícúbáhrámeíne díbye dsíjivéíneri. ³² Aanéhjáa Péédooro ínahbéjtétsima íhtsútúnetu cuwáháñema íjcyame ájtyumíhi. ³³ Aanéhjáa tsúuca Jetsóodítýú kiávú diityétsí Moitséemútsí Eriama péíñúné boone Péédooro néé dífbyeke:

—Ávyéjuúbej, maimijyu ihdyu mee íchiji. Áhdícyané métsu meméénu 3-wava nújuwáané dihñéwaa, Moitséé éhwaa, Eriá éhwaa, éhdune.

Ehdúhjáa Péédooro íñééne tsá wáájacutú íveeki ehdu íñééneé. ³⁴ Áanáacáhjáa ojtso diityédívú nítyéné pañe íjcyáneri íllityéme. ³⁵ Aaméhjáa tééné pañe íjcyánáa Píívyéébe néehíi:

—Áanu muurá Hájchíwu mítyane o wájuuúbe. Áábeke ihdyu tsáma méllééboco. ³⁶ Ehdúhjáa Píívyéébe íhgyúvánáa íitécunúme Jetsóó íyéjuco íjcyáábeke. Aaméhjáa tsá muuca úúbálettú teéne.

Tsáápíwúú pañétú naavéneke Jetsóó wáágoóne
(Mt 17.14-21; Mc 9.14-29)

³⁷ Áané boonéhjáa tsíjcyooji téhbaútú dítye óómíñáa téhbaú déjúcotu mítyane míamúnáa Jetsóoke téhmehjcyámé dífbyeke waatsúcupejtsóhi. ³⁸ Áamedítýúhjáa tsaapi néé kéévánécoba dífbyeke:

—Ávyéjuúbej, cána ihdyu óvíjyuco áanu hájchíwu apáábyéré íjcyáábeke duhjévaj. ³⁹ Muhdú íhya naavéné dífbyé pañe íjcyaae dífbyedi ícúbáhráhjcyáhi. Idáátsówu tsáijyu díbye wákyééhcoobe íhgyúacunúcooca íhgyútu uráhtsaba íchívyehjcyáhi. ⁴⁰ Áánéllii dímamyémuke ó neerá dítye óoma dífbyé pañétú iwáágoó dífbyeke. Áronáa tsá dítye píívyetétú iwáágoóne.

⁴¹ Áánélliihgyéhjáa Jetsóó néé dítye ímamyémuke:

—jhuúú, muuteráhana ihdyu ámuuha Píívyéébeke cáhcujtsópityúmel! Aane íñe ¿múhahjchótá ámúhá muhdúrá o áábúcuéne ámúhake ó úwááboóhi? Ehdúhjáa diityéké íñéérone neebe dífbyeke:

—Áyu cána íllevu tsiva dááchikyey.

⁴² Áhdújucóhjáa dífbye éllevu díbye tsájtyéébeke tsiíne naavéné wákyééhcone. Áánélliihgyéhjáa Jetsóó néé díbye íjchívyé dífbyé pañétu. Áhdújucóhjáa díbye íjchívyéné boone tsúuca ímjpyetéébe cááníma péé pevétsihjíduréjuco. ⁴³ Áijyúhjáa pámeere tétshiyi íjcyame ullévenú Píívyéébé íhtsútú íájtyúmíneri.

Ídsíjiveíñé tsiíne Jetsóó úúbálléne
(Mt 17.22-23; Mc 9.30-32)

⁴⁴ Áanáacáhjáa Jetsóó tsiíne néé ímamyémuke:

—Ímíñéúvú mélleebúcuúncó ámúhake o nééneé. Muurá Míamúnáájpidívú o ípívyéévébedívú tsaapi óhdivu ékéévetsóo ímityúmeke.

⁴⁵ Ehdúhjáa díbye nééne ímamyémú tsá wáájacutú íñá nééíyóné ehdu díbye nééneé. Tsáháhjáa tene ímíllémeityú dítye wáájacúiyóne. Aaméhjáa nuhnévehjcyá teene dífbyeke idíllóiyóne.

Jetsóoke ímamyémú dílló caabyé íhtsútuube diityédítýú íjcyáiyóne
(Mt 18.1-5; Mc 9.33-37)

⁴⁶ Téijyúhjáa táhjácatsímyé caabyé diityédítýú íhtsútuube íjcyáiyóneri. ⁴⁷⁻⁴⁸ Aanéhjáa iwáájacúne Jetsóó tsíiménéwúke íjucúne diityéké néehíi:

—Muurá íjtye tsiiméwuúmu ídátsó néémeke íicuvémé ookéjuco íicuvéne. Téhdure okéé wállóóbekéjuco dítye íicuvéne. Áhdícyané caabyé ámuhadítýú idáátsóóbeúvú néébe muurá íhtsútuube. Ehdúhjáa Jetsóó néé ímamyémuke.

Meke títávájtstómé meke piaabóne
(Mc 9.38-41)

⁴⁹ Áhduréhjáa tsáijyu Jóáa néé dífbyeke:

—Ávyéjuubej, muha máájtymí tsaapi dimyémeri naavémuke wáágóohjcyáné tsaaté pañétu. Áabeke muha menéé dibye tehdu imyéénújcóotu íveekí tsjiiyie jcyaaabe tehdu méénúnéllihye.

⁵⁰ Áronáacáhjáa Jetsóó nééhií:

—¿Íveekí ámuha mébóijcyúhi? Muurá meke píaabómé tsá meke tútávajtsotúne.

Jacóóbomútsikye Jóáama Jetsóó úwaabóne

⁵¹ Aanéhjáa tsúuca níjkyejívú dibye pééíne éévé píhjúcóónáa peebe ímamyémuma Jerotsarévu. ⁵² Ájyúhjáa tsaatéké wáloobe ímíwari ditye íñého tsátsii ditye cúwatéitsii. Ahdújucóhjáa péeme Tsamaáriá íñjírí jcyáné jaaháñé néhcoróne. ⁵³ Áronáacáhjáa tétsii múnáa tsá ímíletú ditye tétsii cúwane Jerotsarévu ditye péénéllihye. ⁵⁴ Áánéllihyéhjáa Jacóóbomútsi Jóáama Jetsóoke nééhií:

—Ávyéjuubej, éhnéhjáa Píívyéébé ihjyú uubáalle múnáajpi Eriáúvú cúújuwa táúmeidyú metsu metáúmei Píívyéébeke dibye cúújuwa díityé hallúvú íjcaáyo cáámetu ditye íáívyeki.

⁵⁵ Áánéllihyéhjáa díityétsidívú ííténe neébe:

—¿Aca íveekí eene ámuhtsi múhdurá méíjtsámeihí? ⁵⁶ Tsáháa Míamúnáajpídívú o ípívyééveebe o tsáátu míamúnáake o tútávajtsoki. Ópée o tsáá díityéké o pátyetétsoki. Ehdúhjáa díityéké íñétsihdyu péeme tsícyoomíwuúvu.

Jetsóoke úraavyéne ímílleróme

(Mt 8.19-22)

⁵⁷ Aaméhjáa péhíjcyánáa tsaapi juuvávyú Jetsóoke nééhií:

—Ávyéjuubej, ó ímíllé úúmáye o péhíjcyáné kiávú u péhullévújuco. ⁵⁸ Áánéllihyéhjáa neébe:

—Muurá iyámé jcyarómé óowamu íhyéjúnema téhejújii pañe icyúwaki. Áhdure wahpéjté jicyá icyúwáítsihjima. Áánetu íñe Míamúnáajpídívúu o ípívyééveebe tsá tahjáúbamáyé o jcyatúne.

⁵⁹ Ehdúhjáa íñétsihdyu neebe tsáápiíkye:

—Muúbej, óókéréjuco duráávye.

Áánéllihyéhjáa neébe:

—Ávyéjuubej, óví ihdyu mújyú llihíyó óhdivu dsíjívé botsíi uukéréjuco o úráávyeki.

⁶⁰ Áánéllihyéhjáa Jetsóó néé dííbyeke:

—Óvi ihdyu tsamééré ímiájító wáájácutúme cúújycatsí idsíjívécooca. Áánetu ú úwááboó Píívyéébé avyéjuto jcyáné uwáábojréjuco.

⁶¹ Áánetúhjáa idyé tsijpi néé dííbyeke:

—Ávyéjuubej, téhdure ó ímíllé uukéréjuco o úraavyéne. Áánéllii tujkénú tahájkímuke ó pítyájcóteéhi.

⁶² Áánéllihyéhjáa neebe dííbyeke:

—Muurá múúne caajáhcyú tükévétsoobe tsá kiá íitetú caajáhó tsatújkeve pééiyóné ityútávajtsóiyónéllihye. Ehdú nééne tsúuca Píívyéébé avyéjújte jcyarómé tsíñéhjiriyé jcyame tsá dííbyé avyéjújte jcyatúne. Ehdúhjáa díityéké Jetsóó úwaabóhi.

10

70-meváké uwáábovu Jetsóó wáloóne

¹ Ááné boonétúhjáa 70-meváké iújcúmeke wáloobe míityétsícyutsáké pacóómivávú dííbyé ihde ditye iúwáábo míamúnáake.

² Áámekéhjáa neébe:

—Ímiáánéjuco ávyetá mityámé míamúnáa Píívyéébé avyéjújte ditye jcyáiyóné uwááboju úwáábómeíyóme. Áronáa tééne wákimyéi múnáa uwáábojte áyahreé. Áánéllii ihdyu múu táúmei páne aabáaabéré jcyaaabe Píívyéébeke dibye mityámeke uwáábojteké ipícyo ditye iúwáábo míamúnáake dííbyé avyéjújte ditye jcyáíñe uwááboju. ³ Ahdicyane íñe ámúhake ó wallóo oohímeye éllevu obéjávúumuke mewállóoíyódu múhdú ámúhake dáríívéímeye éllevu. ⁴ Aame tsá ámuha metsájtýeityú ámúhá cahpámyuu, ámúhá dsíídsii, ámúhá túhápaajínee, éhdune. Áhdure tsá ámuha juuvávú tsaatéma tsíñéhjiri meihjyúváityúne. Tsapéhduré méúlleco. ⁵ Aame ámuha tsájaavu meújjetécooca múu tééja múnáake nééhií: “A ámuha méjcyaraj. Óví Píívyéébe ámúhake píaabó ímí ámuha meíjcyaki.” ⁶ Aane tééja múnáa ámúhake ímí wáatsúcúpéjtsóhajchíí Píívyéébe ímí píááboó díityéke. Áánetu ditye ámúhake cátúhtsópéjtsóhajchíí múu íhvejtsó díityéké íñá neétumére. ⁷ Áánetu ámúhake

ími wáátsúcúpéjtsomé jari múu ijcyáhi. Tsá múu tsíjyatuu, tsíjyatuu, péétúne. Aane óví diityéke ámuha mepiáábóne áhdó diityére ámúhake ájcúne tájpi ámuha méijcyáhi. Muurá wákimyéi múnáajpi iwákimyéi áhdó ujcúhi. ⁸ Aane ámuha tsácoomívú meúújetécóomi múnáa ími ámúhake iwáátsúcúne mājchotsóné mémājchoco panévaré ámúhake ditye ájcune. ⁹ Aame mébóhísoco técoomí múnáadityú chéméméhjike. Áhdure méúúbálleco tsúúca Píivyéébe avyéjéjte ditye íjcyáiyóne. ¹⁰ Áanetu tsácoomí múnáa ámúhake wáátsúcútúhahchíí múu ulléjijónéj piínévú íjcyáne néehíí: “Íñe ámúhá cóomi íñú múúháj tuhááñeri íjcyane ámúhadívú muha mépíchóújcámei ámúhá hallúri ímityúné íjcyáne uubálle. ¹¹ Aame ihdyu óví muhdú ámuha méijcyáhi. Muurá Píivyéébe avyéjéjte ámuha méijcyájúccóoyáhi.” Ehdú méneeco diityéke. ¹² Aane ámúhake o néé ehdu ámúhake dáríivémeke muurá Píivyéébe ávyétá ihnáhó ícúbáhraá muhdú míamúnáa ícyahíjcyáné íimíbájhócooca Tsodóoma múnáadi ícúbáhráíñe ehniíñevu.

Lléébópityúné míamúnáa
(Mt 11.20-24)

¹³ Máiidaátsoju tsáma tene pájtyeíñe Coratsíi, Betsáidaa, íjcyácoomícyu múnáake! Muurá íñe méénuráítyúronéjhi o méénuhíjcyánée Tííroó, Tsidóoo, íjcyácoomícyuvu o méénuca tsúúca ímityú íhvéjtsóne ímiánejcúvuréjucu ditye íbúwáávéiyóne. Áánemáa muurá íatéréjéjahjívú íjycámeíñe bállíjyuri ávúhcúiyómé teene íhvéjtsóné uubálle. ¹⁴ Áánéllii muurá ditye ícúbáhrámeíñe ehniíñevu ícúbáhrámeímye diitye Coratsíi, Betsáidaa, íjcyácoomícyu múnáa muhdú míamúnáa ícyahíjcyáné Píivyéébe nihñéétsihvúre ímíbájhócooca. ¹⁵ Ahdu muurá téhdure Capenaóo múnáake pajtyeíñe múhdumé ‘mityámityá’ tsíñáávehíjcyámeke. ¿Íjtsuncunúmebá íhstúútvéiyóne? Áánerá íllure wágóóovéimeye.

¹⁶ Ahdícyane múhdumé ámúhake lléébome muurá ookéjucu lléébone. Áanetu ámúhake lléébotúmé téhdure oke tsá lléébotúne. Aane oke illéébotúnéri téhdure okée wállóóbeke tsá ditye lléébotúne. Ehdúhjáa Jetsóo diityéké túkévetsóhi.

70-meva íúwáábójétsihdyu óómíñe

¹⁷ Aanéhjáa diitye 70-meváké díbye uwáábovu wállome mítyane ímíjyúú íúwáábójétsihdyu iwájtsíneri. Aaméhjáa dílbyeke néehíí:

—Ávyéjuúbej, muurá naavémú múúhake lléébohíjcyá tsaaté pañe íjcyámeke dímyémeri muha meíjchívyétsócooca.

¹⁸ Áánélliihyéhjáa neebe diityéke:

—Éée, tehdújucu teene tsúúca pañéútejpi Naavéné íjcyároobe táhjátsámeíñéllíihye. Muurá ó ájtyumí éhne múúne chijchi rórihcyódú díbye íévéhóowatu áákityéne. ¹⁹ Muurá ámúhá pañévú ó picyóó tatsíjpa tamyémeri ámuha dílbye mémunáajpi Naavéneke metáhjaki. Áánéllii tsá íná ámúhake tútávájtsóityúne. Téhdure íñimiyémuma óóvimu íjcyarómé tsá ámúhake tútávájtsóityúne. ²⁰ Áronáa ihdyu mémityájkímyeídí téeneri eene naavémú ámúhake ávyéjuúlléneri. Múu ímityájkímyeíyódú íivane Píivyéébekekéré mítyajtsó tsúúca ámuha mémeháñe dílbyé waajácúháámítu cáátúváneíllíihye. Ehdúhjáa diityéké neébe.

Jetsóo Cáánkye dúúruváne
(Mt 11.25-27; 13.16-17)

²¹ Aanéhjáa Cááni Píivyéébe Apííhó Jetsóoke ímíjyuvu ájcuube dílbyeke dúúruvaabe néehíí: —Ayúju Táácáani Píivyéébeéj, níjkyejii, íñujii, íjcyáné aabájaabe u íjcyáábej, uke téhdújtsóoberé ó duurúvá ímiáájú idáátsojtédívú u bóhówátsohíjcyáné hallúvu. Áanetu tehdújucu tsá waajácu múnáa íjcyane ítsúcunúmeíhíjcyamedívú u bóhówájtsotú teéne. Ahdícyane ihdyu, Líi, óví ehdu teene muhdú u tújkevééllédu.

²² Ehdúhjáa Cáánkye idyúúruvátsihdyu neébe:

—Muurá ihdyu Líihíyó oke picyóó tajtyéeveri míamúnáake iwáájácútsó muhdú dítyédityú íjtsámeíñe. Tsá muurá múha wáájácútu dílbyé Hajchi o íjcyáábé íjtsaméi. Apáábyéré dílbye Líihíyó waajácu muhdú o íjcyane. Áhdure idyé apáábyéré ó waajácu muhdú dílbye íjcyane. Áhdure teene tsaatédívú o bóhówájtsóméeré waajácúhi.

²³ Ehdúhjáa íñétsihdyu ímamyémuke ííténe neébe:

—Maímijyu ihdyu ámuha méijcyane o méénuhíjcyáné ámuha maájtyumíme. ²⁴ Muuráhjáa éjyjuuvú Píivyéébe íhgyú uubálle múnáama íhstutúmé avyéjéjte oke ítsohíjcyará íñe ícyooca muhdú o méénuhíjcyáné ámuha maájtyumídú íajtyumíroki. Áhduréhjáa ímíllerómé o

ihjyúváné illéébone. Áronáacáa tsáhái téjju o bóhówáávetúne. Ehdúhjáa Jetsóó néé ímamyémuke.

Tsamáária múnáajpi piáábóné uwááboju

²⁵ Tsájjuhjáa tsaapi taúhbájú uwááboobe dífbyeke imújtrátsóro nééhí:

—Uwááboóbej, ¿aca muhdú ó íjcyáiyá mújju o dsíjívjúcúóótyúne bóhí o újcuki?

²⁶ Áánéllihyéhjáa neébe:

—¿Muhdútá neéne taúhbajuj?

²⁷ Áánéllihyéhjáa neébe:

—Muurá neéneé: “Múu wajjú Dípiivyéébé Díavyéjuube íjcyáábeke ávyeta díííbúuturé páneere muhdú u íjcyáneri díjtsaméiyi. Áhdure múu pamévakéré wajjú muhdú u wájúmeidyu.”

²⁸ Ehdúhjáa díbye neénéllii Jetsóó néé dífbyeke:

—Ééé, tehdújuco. Ahdícyané óví tehdu u íjcyá mújju u dsíjívjúcúóótyúne bóhí o újcuki.

²⁹ Áánéllihyéhjáa ityhájtáameityu tsiíñe neebe dífbyeke:

—¿Aanéhaca caatyéké ó wájúuyáhi?

³⁰ Áánéllihyéhjáa idyé Jetsóó néé dífbyeke:

—Tsaapí Jerotsaréetu Jericóovu péébeke naní múnáa imyéénúne dífbye éhnénéhjí dojtú píruné íwajyámúnemájuco. Áánemáa péjucúómé díbye tétsiyé dsíjiveri íjcyánaáaca.

³¹ Áánaacáa llúuváabe téjuri péébe úújeté dífbyedívu. Áróóbedí íícúvétuube pajtyéíñíhi.

³² Áhduréé duurúvájá pañe wákímyeihíjcyaaabe péébe dífbyeke ájtyúmiroobe pajtyé tsapéhúré dífbyedi íícúvétuúbe. ³³ Áánétúu Tsamáária múnáajpi péébe dífbyeke íjtyúmiíbedi mítyane ídáátsovéhi. ³⁴ Aabée ihdyu dífbyeke dítye túúvátsonéhjí ityáábóne bíjíníhi. Áábekée ííjjudi tsajtyéébe tsaaté javu tépejco ityéhmeki. ³⁵ Ááné tsitsíívevúu tééja múnáajpíkye íáhdóne neébe: Áánúke téhmeco. Aane néhi tsiíñe tsíeméné dífbyema u áhdóhajchíí o óómídyu uke ó óómíchoóhi. Ehdúu méénuube Tsamáária múnáajpi. ³⁶ ¿Aanéé caabyé dítyédítyu tsíjpiye íjcyároobe naní múnáa ícúbáhraíñíúúbeke wajjúhi?

³⁷ Áánéllihyéhjáa neebe Jetsóoke:

—Íhya eenéé dífbyedi ídáátsovéne piááboóbe.

Áánéllihyéhjáa neebe dífbyeke:

—Tehdújuco. Ahdícyané óví tehdu u meenúhi.

Máátámúpike Jetsóó ááhivéne

³⁸ Áané boonétúhjáa idyé Jetsóó ímamyémuma péébe úújeté tsácoomíwuúvu. Átsihyíhjáa íjcyalle Mááta tsamíyé dítyéké íhjyávu waatsúcupejtsóhi. ³⁹ Áíjyúhjáa díllé naalle Maaría Jetsóó líiñévu ácuuvé díbye úwaabóné illéébúcutúki. ⁴⁰ Áánaacáhjáa dílle Mááta tsíñehji imyéénúneri íjcyalle Jetsóoke nééhí:

—Ávyéjuúbej, ¿íveekí aalle táñaalle íñe o méénúnéhjítu tsá oke piáábotúne? Díñe bo okéi dílle ipiáábokij.

⁴¹ Áánéllihyéhjáa Jetsóó néé díílleke:

—¿Aca íveekí eene tsíñehji u méénúneriyé u íjyácutú táuwaábori íícúvétulle? ⁴² Muurá ihdyu tehdújuco Maaría méénune tsá múha díllédívu cátúhtsótítyuróne. Ehdúhjáa Jetsóó néé Máátákeé.

11

Pívyéébema meihjyuváné Jetsóó úwaabóne
(Mt 6.9-15; 7.7-11)

¹ Aabéhjáa tsájju Pívyéébema íhjyúvánetu níjkévánáa tsaapi ímamyémudítýú néé dífbyeke:

—Ávyéjuúbej, cána múúhake duwáábó muhdú múúne Pívyéébema meihjyuváné éhnéhjáa Jóáa ímamyémuke úwaabódu.

² Áánéllihyéhjáa neébe:

—Íllu múu íhjyúváhi:

Múúháj Caání níjkyéjiri u íjcyáábej, uke muha máávyéjujtsó dúúrúvamére. Aabe íhdyu díavyéjuvu múúhake dúúcutúne u ímíllédú múúhake túkevéjtsó ííñíjiri muha meíjcyámeke muhdú níjkyéjiri u méénuhíjcyádu. ³ Aabe óví múúhake majchóvu u ácuuhíjcyá pajjuvaré tééne tájpi muha meíjcyaki. ⁴ Áhdure muha ímityúné meméénuhíjcyané múúhadi dídáátsovéne dáabajivé múúhake ímityúné

méenuhíjcyamedi muha meídaátsóvéne teene maábáííwéhíjcyádu. Áhdure múuhakye íhvéjtsótuubéré píáábohíjcyá máváríchojúúnevu muha metáhjátsámeityuki.

⁵⁻⁶ Ehdúhjáa díityéké íñétsihdyu tsiíne neébe:

—Muurá tsaapi ámuha menáhbévahíjcyaaabe tsáijyu pécójpíine ámúhadítú tsáápiikye neetéiyáhi: “Muúbej, cána okéi óvi daacu ámúha májchotu táñahbévaabe tahjyávu wájtsíibeke o májchótsoki. Avyeta tsá íinéubamá o íjcyatúne.” ⁷ Ehdú díbye néénélli icyuwájá pañétú neéíyoobe dííbyeke: “Tsáhájucu o píivyetétú uke o ájcune. Tsúúca muha mécuwáhi. Tsúúcajáne llééhowa wátájcámeihi.” ⁸ Ehdú muurá ámúhadítú tsaapi íñahbéváabeke íñééróne ájcúiyá díbye táúmeínevu éhniínevúré díbye ipátsáríjcyótuki. ⁹ Ahdícycane ihdyu múu táúmeí Píivyéébeke téene tájpi ámuha meijcyane ámúhakye díbye íajcuki. Métsúúraméi ími ámuha meijcyáiyóneri ámúhakye díbye ipiááboki. Áhdure métáuméi ámúhakye díbye ityúkévéjtsoki. ¹⁰ Muurá téene tájpi íjcyane táúmeímyeke ájcuúbe. Ími íjcyáiyóneri tsúúrameímyeke píááboobe. Dííbyeke túkevéjtsou táúmeímyeke túkévéjtsóobe.

¹¹ ¿Aca íjcyámé tsaate ámúhadítú íjtsiméné majcho táúmeícyooa neéwayúvúré ájcúiyóme? ¿A amóóbeke tetsi táúmeíñaá ájcúiyómé íñimyédívúre? ¹² Áhdure ¿aca ílyúu táúmeítsike ájcúiyómé óóvihódívúre? ¹³ Muurá ámuha míamúnaa ímityúmé meijcyarómé méimillé ámúháj tsiímeke ímiáánevúré maájcune. Aanéíí awáá muurá ámúháj Caani níjkyéjiri íjcyaaabe íapííchó picyóó dííbyeke teene táúmeímyé pañévu. Ehdúhjáa Jetsóó úwaabó ímamyémuke.

Jetsóoke Naavéné píaabóné tsaate neéneé

(Mt 12.22-30; Mc 3.20-27)

¹⁴ Íjcyaabéhjáa tsaapi naavéné ípañe íjcyaaabe íhjuvátuúbe. Aanéhjáa naavéneke dííbyé pañétú Jetsóó wáágóóné boone tsúúca íhjuvaaábe. Áaneríhjáa míamúnaa ullévenúhi. ¹⁵ Áronáacáhjáa Jetsóodítú tsaate neéhií:

—Aadi muurá naavémuke waagóohíjcyá tsaaté pañétú díitye naavémú avyéjuube Betsebóó píáábóneríye.

¹⁶ Áhduréhjáa tsijtye dííbyeke íllure máváríjchómé nehíjcyá díbye méénuráityuróné íévéhoowávú imyéénuki. ¹⁷ Áronáacáhjáa díityé íjtsaméi iwáájácúne neébe:

—Muurá tsané avyéjute tsajjótóré íjtsámeityúmé ímityúné idyáííwéjcatsíne ílluréjuco íhvejtsóné íavyéju. Áhdure muurá tsája múnáa ímityúné idyáííwéjcatsíne ílluréjuco wáchájánújcatsíne. ¹⁸ Ahdú ívane muurá Naavéné íhyájkímukéré iwáágóoca íllure íavyéjú újónéjtsóiyáhi. Ehdú íñe ámúhakye o neé naavémú avyéjuubéva Betsebóó oke píáábóneríyé díityéké o wáágóohíjcyáné ámuha óhdityu menéénéllíihye. ¹⁹ Áánetúhaca ¿múúbé píáábori ámúháj mamýmú waagóohíjcyá díitye naavémuke? Áyu cána oke menej. Tsá muurá ámuha menééityuro Betsebóó píáábori díitye wáágóohíjcyáne. Íllure ámuha mémujtá ehadú meihjyúváni. ²⁰ Muurá ihdyu Píivyéébe oke píáábóneri ó waagóohíjcyá naavémuke tsaaté pañétú ténetu ámuha méwáájácu tsúúca dííbyé avyéjú íñíújiri ámúhama íjcyájúcooróne.

²¹ Muurá íhtsútúúbé jatu tsá íñá múha tsájtýítyuróne. ²² Áronáa dííbyé éhniínevu íjcyaaabe dííbyedítú dójtúiyá páneere dííbyé méénujácúsiháñe. Ááne dííbyé tsiéméné ímíllédú méénúíyoóbe.

²³ Ehdú neéne muurá oke ípíaabóné ímíllétúmé táwákímyéi íllure imíllé óhdívu ityútávajtsóne. Aame tahñéjté íjcyáiyómeke íllure óhdityu mútátsohíjcyáhi.

Ípyéé íjchívyémé pañévu tsiíne naavéné óómiñe

(Mt 12.43-45)

²⁴ Átsihdyúhjáa idyé tsiíne Jetsóó neéhií: Muurá múúne naavéné míamúnaájpi pañétú íjchívyeebe pehíjcyá íjcyátsíi néhcoobére. Aabe íjcyáiyótsíi íajtyúmítúnélli illu íjtsámeihi: “Tsiíne ó óómíi bíwáábé pañévúré ópé o íjchívyéébe pañévu.” ²⁵ Ahdújuco muurá óómiibye ájtyumíváné dííbye ípyéé íjchívyéébeke imíwu peevéébé éhne múu jaa llíyhadu neébeke. ²⁶ Áánélli múúne nahbévaabe tsijtye 7-meváké éhniínevu ímityúmeke díityémá tsiíne íucááve dííbyé pañévu. Áábeke muurá íhdéé ícúbáhráné éhniínevu ícúbáhraabe.

Ínerí meímíjyuuvéne

²⁷ Ehdúhjáa Jetsóó neénaa tsáápille míamúnaáj píñétú kéévánécoba neéhií:

—jmaímíjyu ihdyu díille ukéé itsíímáváabeke píivyétsolle íjcyanej!

²⁸ Áánéllíihyéhjáa neébe:

—Ééé, tehdújuco. Áhdure jmaímíjyu Píivyéébe uwááboju cáhcujtsómé íjcyanej!

Míamúnaa Jetsóoke néé díbye méénúrátyuróné imyéénuki.

(Mt 12.38-42; Mc 8.12)

²⁹ Téjyúhjáa mítyane míamúnaa pihcyaavé Jetsóodívu. Áamekéhjáa úwááboobe néehíi:

—Ámuha muurá icyooca íjcyané míamúnaa ímityúme. Aame živeekí ámuha méimíllé méénúrátyuróné o méénune ámuha oke mecáhcútsómejíivari? Óví ihdyu Píivyéébe ihjyú uubáalle múnáajpi Jonáake pájtyedu nééne oke pájtyénetu ámuha méwaajácutú díibyéjuco míamúnáake o pájtyetétsoobe o íjcyane. ³⁰ Muuráhjáa díibyeke muhdú tene pájtyénetu Níinibé múnaa waajácú ímiáánéjuco Píivyéébe díibyeke wáalloone. Áhdu muurá Míamúnáajpidívu o ípívyéévéébeke tene pájtyénetu míamúnaa waajácú dityée ímíjpyetene ípájtyeté Píivyéébe oke wáalloone. ³¹ Aane muurá Píivyéébe míamúnaa muhdú ícyahíjcyané ímíbájhócooca tsáápile tsííñe íiñúji múnáalle ámúhadívú néétsóo ámuha mecáhcútsóhíjcyatúnévu. Muuráhjáa tsíihyullétú tsaalle Tsaromóo úwáábó illééboki. Aallée muurá ímí cáhcujtsóhi. Áánaa živeekí díibyeúvú ehniñevu o íjcyaae o úwaaabóné tsá ámuha mecáhcútsóhíjcyatúne? ³² Téhdure muurá Níinibé múnáaúvú ámúhadívú néétsóohi. Muuráhjáa Jonáa diityéké úwaaabóné icyáhújtsóne ímíjpyeteme. Áánaa živeekí díibyeúvú ehniñevu o íjcyaae o úwaaabóné tsá ámuha mecáhcútsóhíjcyatúne?

Méhálluúcu peetédu nééneé

(Mt 5.15; 6.22-23)

³³ Tsá muurá peete tsíeménevu maávohjácoítyuróne. Muurá ihdyu cáamevu íboohówátsihvu mépicyóo tene íajchúcnúki. ³⁴ Áhdu muurá ámúhá hálluúné peetédu nééneri ímiáánéré ámuha meíténeri metsúúrámehajchíi tééneturé ámuha mébóhówaúcnúuhi. Áánetu ímityúnéré ámuha meíténeri metsúúrámehajchíi téhdure tééneturé ámuha mébóhówaúcnúuhi. ³⁵ Áánéllii téhúwá méjcyaco ímiáájú ámuha tsúúca mewáájacúné múhdurá meúraávyétuki. ³⁶ Muurá ténéjcu wáajacúné ímityúné méénújucootúmé íñé ímíjyaúréjucó íjcyane ehne múúne peete ajchúcnúnéj tééveri méjcyadu.

Paritséomuma taúhbájú uwáábojtéké Jetsóo núcójpívetsoone

(Mt 23.1-36; Mc 12.38-40; Rc 20.45-47)

³⁷ Ehdúhjáa Jetsóo úwáabóné boone paritséomuube díibyeke tsajtye ihjyávu ímajchótsoki. ³⁸ Aabéhjáa íhyótsi níjtyámeityuube májchóneri díibyeke paritséomuube ulléventúhi. ³⁹ Áánélliihyéhjáa Jetsóo néé díibyeke:

—Ámuha muurá ámúhaj pí hállúre méimíbáchómeihijcyáhi. Áronáa ámúhá íjtsaméi ímityúne. ⁴⁰ ¡Tsá muurá ámuha mewáájacúmeityúne! žAca tsá ámuha mewáájacutú téhdure méijtsaméi metéhmémeítyóné méjpi menítyámeihijcyádúre? Muuráhjáa ímiáámé méjcyca Píivyéébe meke ípívyetsóhi. ⁴¹ Áánéllii múu íjpi, íjtsaméi, íjcyane tehme ímí íjcyaki.

⁴² ¡Máidáatsoju ámuha paritséomuke tene pájtyeíñej! Muurá tehdújucooro Píivyéébeke ámuha meíicúvehíjcyané ámuha bájtsóháñeri. Áronáa živeekí tsá ámuha méijtsámeityú díibyeke mewáájyútyóneri? Áhdure živeekí tsá ámuha míamúnáama ímíñeúvú méjcyatúne? Tsá muurá tsáneeríyé díibyeke meúraávyéne tsíiñe meíhvétsóityuróne.

⁴³ ¡Ahdícyane máidáatsoju ámúhake tene pájtyeíñej! Muurá ámuha méimíllé pihcyáávejááné pañe íboohówátsihjíryé méjcyane. Áhdure ámuha méimíllé míamúnaa ámúhake ávyejúúlléne.

⁴⁴ ¡Áámeke ámúhake taúhbájú uwáábojtémá máidáatsoju tene pájtyeíñej! Muurá ímityúmé ámuha méjcyarómeke míamúnaa ítehhíjcyá pánehíjídú ímiáámeúvúdu ehne múúne níjkyéné pañe nehniwu néerone pánehíjídú hallu ímíwu meítetu.

⁴⁵ Ehdúhjáa Jetsóo néénéllii taúhbájú uwáábojtétyú tsaapi néé díibyeke:

—Uwááboobej, ehdu aatyéké u nééneri múúhadívú ú wáájatsóhi.

⁴⁶ Áánélliihyéhjáa neébe:

—¡Téhdure ámúhake idátsó pájtyeíñe! Muurá ámuha íllure métúhútsóhíjcyá míamúnáake ámúhá íjtsaméityuré ámuha meújcyúné uwáabori. Muurá ámuha méjcyarómé tsá tehdu méjcyatú eene ámuha meúwáábohíjcyádu.

⁴⁷ ¡Ahdícyane máidáatsoju ámúhake tene pájtyeíñej! žíveekí ámuha éjyuuúvu Píivyéébe ihjyú uubáalle múnáake ámúhá íhdé múnáaúvú dsíjívétsohíjcyámé níjkyénetu diityéúvu náávé ménicyohíjcyáhi? ⁴⁸ Ehdu ámuha meméénúnetu muurá méwaajácutú ámúhá íhdé múnáaúvú ícyahíjcyajítóre ámuha meúraavyéne.

⁴⁹ Muurá Píivyéébe néehíi: “Ó pícyoo o túkévéjtsóneri íhdétújuco iwáájacúné úúbálléimeye. Téhdure ó pícyoo uwáábojtéke. Áamedítýu muurá tsaatédí ícúbáhraime. Tsíjtyeke dsíjívétsoime.” Ehdú Píivyéébe néehíi. ⁵⁰ Aane muurá téhdure icyooca íjcyané

míamúnáake dómájcoó ííñúji ípívyéévétsihdy ıcyoocávú Píívyéébé ihjú uubálle múnáake tsaate dsíjívétsohıjcyáné díbye díıyémá ímíbájchoíñe. ⁵¹ Muuráhjáa Abéke íñahbére dsíjívétsoóné boone tsíjıyke ámuhá ihde múnáaúvú dsíjívétsohi. Muuráhjáa Tsacarıake dsíjívétsoomé duurúvájama Píívyéébé ıcúvú covátsómeihıjcyáné wáji ráhoıcunútsihvu. Aane ámuhákye o née íñe ıcyooca ıjcyáné míamúnáake téhdure tééne ímíbájchó dómájcoíñe.

⁵² ¡Ahdıcyane máidáátsoju ámuhákye tene pájtyeíñej! Muurá ímiáájú míamúnáa wáájácúıyóné ııveekı ámuha métúhútsóhıjcyá tsıhıdyuréjuco meúwáábónerı? Dítye teene ıcyáhıcúıtsóne úráávyeyıóné ámuha métúhútsóhıjcyáhi. Aane muurá ámuha meıjcyarómé tsá ímıñeúvú teene meúráávyetúne.

⁵³⁻⁵⁴ Ehdúhjáa Jetsóó ihıjyuváné taúhbájú uwáábojtémá parıtséomuke tsarıwu pájtyehı. Aaméhjáa díıbyeke panévatu dílló tsane díbye múhdurá áñúıcúhıjchıí díıbyedıtıyú ímıtyúné ihıjyúvároki.

12

Ímamyémuke Jetsóó tébúwajıtsóne

¹ Téıjyúhjáa ávyetá mıtyáné míamúnáa pıhıcyavémé wájócıjatsıñáa Jetsóó née ímamyémuke:

—Téıbúwá meıjcyaco aatyé parıtséomú bañú múnáa ímiáámeúvúdı ıjcyámeke. ² Muurá téévéneúvú meénumeyıóné tsá tétsıhvúre nıjkévayıtúne. Muurá pámeere íñá meénuhıjcyáné bóhówááveehı. ³ Múha wáájácúıtúnáa ámuha mıjıcóhó pañévú meıhıjyúvaróné waájácúmıeılı.

Píıvyéébedı múu ıllıtyehı

(Mt 10.26-31)

⁴ Ámuúha táñahbémuı, tsá múu ıllıtyétú míamúnáadi apááñére méjpi dsíjívétsoıyómedı. ⁵ Áánetu ihıdyu múu ıllıtyé Píıvyéébedı múıjyú ámuha meıjıhıvyéıtyuwa cúújıwá pañévú ámuhákye wáágóıyóóbedı.

⁶ Muurá 5-meva coomímú mıjıhıwuúcúre áhdómeıyómeke téhmeébe. ⁷ Aabe muurá téhdure waájácú ámuhá nıwáıjıñé múhdújıvá ıjcyane. Áánellıı tsá múu ínerı ıllıtyétúne. Muurá díıtye coomímú ehnıñevu ámuha méwajyúmeılı.

Jetsóoke meúraavyéné metóónútyuróne

(Mt 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

⁸ Muurá Mıamúnáájpidıvú o ípıvyéévéébeke úraavyéné tóónútımeke ó bóhówajıtsóo nıjkyéı múnáadıvú. ⁹ Áánetu ıllure tóónuhıjcyámeke tsá ó bóhówajıtsóıtyúne.

¹⁰ Muurá íñe Mıamúnáájpidıvú o ípıvyéévéébedıtıyú ímıtyúné ihıjyúváromedı Píıvyéébe ídáátsóvéne teene ábájıñvéhi. Áánetu ihıdyu díıbyé Apııchotu ímıtyúné ihıjyúvámedı tsá díbye múıjyú ídáátsóvéıtyúne.

¹¹ Ehdúhjáa íñétsıhıdyu neébe:

—Tsaate ámuhákye pıhıcyááveıjıáné tehmeıtéma ámuhá íıñújı avyéıjıte éllevu tsájtyeıcooca tsá múu ıjyácunútı muhdú ihıjyúváıñeri. ¹² Muurá ihıdyu Píıvyéébé Apııchóre ámuhákye túkévéıtsóo ámuha meıhıjyúvaki. Ehdúhjáa Jetsóó née ímamyémuke.

Tsá múu ıjyácunútı mıtyane íéhnévayıónerı

¹³ Téıjyúhjáa tsaapi míamúnááj pıñévú née díıbyeke:

—Ávyéıjıubeı, táñahbeke díñe díbye oke ıdyówajcıro múhtsı wáábyuta múhtsı caanı pıcyohıjcyánetu.

¹⁴ Áronáacáhjáa Jetsóó née díıbyeke:

—¿Aca múha oke pıcyóó téeméné ímíbájchoobe o ıjcyaae ámúhtsıkye o dówajcıroki?

¹⁵ Tsá múu mıtyane íéhnévayıónerı úmúıpıvyetúne. Tsá muurá mıtyane meéhnéváne tájpi tsáımıyé meıjcyáıtyuróne.

¹⁶ Ehdúhjáa díıbyeke íñéené boonétú pámeekéré úwaaabóné úúbállebe ehnéva múnáájpidıtyu. Íllúhjáa neébe:

—Íjcyaaábé tsaapi ehnéva múnáajpi. ¹⁷ Áábe bıjtsoháñé mıtyane neévánetu ıllu ıjtsámeıñıbye: “¿Aca kıávú íñe ó aahıvétsóo tabájtsó áyáneıñıvırı?” ¹⁸ Áronemáa neébe: “Óubá éhne teene áahıvétsámeıñıjcyaja o wácávıyhıcóne éhnıñevu mıtyájácoba o áméıtsóıjı pañévú ó pıcyóohı. ¹⁹ Ááne ıllu ó ıjtsámeıñı: ıcyooca ihıdyu tsá íñá óhdıtyu pıhtotúne. Áánellıı pevétaréjuco íbúwajıı o ıjcyanıñe óhdıtyu o mıjıchoıñe, o ádoıñe, pıhtóıjúcóótúnellııhye.” ²⁰ Ehdúu díbye ıtsámeıñıjcyarónáa Píıvyéébe née díıbyeke: “Tsá mıa u wáájácúmeıtyúne. Muurá ıpeıjco tsúúca

ú dsíjiveéhi. ¿Ácooca eene u éhnévahíjcyánécoba muhdúhaya?" ²¹ Ehdu muurá pajtyéíñe ihdyunéré éhnévahíjcyámema. Aame Píivyéébedívú ídátsohree.

Ihñéjteke Píivyéébe téhmene
(Mt 6.25-34)

²² Ehdúhjáa diityéké iñétsihdyu Jetsóó néé ímamyémuke:

—Tsá múu apááñeriyé íjtsámeityú íne tájpi íjcyáneri. ²³ Tsá apááñéré majchoo, wájamuu, íjcyáne tájpi meijcyatúne. ²⁴ Cáhawáá méijtsúcunu muhdú wahpéjéte íjcyane. Tsá muurá ditye mújyú wákímyeityú téene tájpi íjcyaki. Pane tsá ditye imájchó pícyootúne. Árome íjcyá Píivyéébe tájpi. Aanéjii muurá diityé ehniñeívu ámuha míamúnaa méwajyúmelhi. Áámeke tsá ámúhake díbye íñetú píhtótsóityúne. ²⁵ ¿Aca íjcyaaabe tsaapi ámúhadityú ehniñeívu icyáámenúne ímíllebe iyee cáámenútsámeíyoóbe? Tsáhaá. ²⁶ Muurá tsane túhúuturóné tsá ámuha meméénútyuróne. Aanéjii tsá múu íjtsámeityú tsane imyéénútyóné ámuháyé mepíivyetétyónéjiiári.

²⁷ Téhdure cáhawáá méijtsúcunu wajcóháñe múhdutú iyee tsaímíyé píivvehíjcyané pevétaré íjcyaróne. Muuráhjáa ávyéjuube Tsaromóóuvú tsiytye ávyéjúté ehniñeívu íjcyaróóbé avyéjú wajyámu ímí tsá úújetétú teene wajcóháñe ímivu. ²⁸ Ehdu muurá Píivyéébe tsaímíyé téhmehíjcyá wajcóháñe wahájchotaré ímí íjcyane íllúhuwúré tsúuca chémene. Aabéjii awáá muurá ámúhake ehniñeívu tsaímíyé téhmehíjcyáhi. Ehdu teéne, ámuúha cáhcujtsópityúné míamúnaaj. ²⁹ Ehdu nééne tsá múu áábímíyeyú téene tájpi ámuha meijcyane tsáijyu ámúhadityú píhtórónáaaca. ³⁰ Muurá ihdyu Píivyéébeke cáhcujtsotumé áábímíyeyé ípíhtócoóca. Áronáa muurá ámúháj Caani Píivyéébe waajácú ína ámúhadityú píhtone. ³¹ Áánéllii múu ámuha mepíhtóróneri ícúvetumé tsúúrameí múhdutú tsaímíyé Píivyéébeke iúráávyéne díibyé avyéjuvu iúcaávétyóneri. Áijyu ihdyu tsá ámúhake díbye íñetú píhtótsóityúne.

Ímí níjkyéjiri meijcyane Jetsóó úwaabóne
(Mt 6.19-21)

³² Muurá ámuha tahñéjéte ídátso éhne múúne obééjámú áyáméwu íjcyadu. Árome tsá múu íñerí áábímíyeyúne. Muurá ámúháj Caani Píivyéébe imíllé ámúhake iújcune íavyéjuvu. ³³ Áánéllii múu ámúhá tsiéméné íñáhjihénúne píaabó ídáátsóméhjike. Muurá íñe íññújiri múhájchótá íjcyáityúné ámuha meéhnévane tsaímíyé meicyahíjcyádú nééne íjcyá níjkyéjiri mújyú muhdú íjcyáityúné ámuha meijcyaiñe. Téhulle muurá meijcyane tsá tútáváávéityúne. Muurá íññújiri naní múnáa ámúhake tútávátsohíjcyádú nééne tsáhájucu téhulle íjcyáityúne. ³⁴ Muurá kénejú ehniñeívu ímí ámúhake pajtyénéjcuriyéjucu ámuha meíjiveíñe.

Jetsóó tsááiñe metéhmene

³⁵ Ahdícyane ímíñeívu meijcyátsíivyéne oke metéhmeco éhne múúne ávyéjuube tsaatésí táábávajcátsíñe wañéhjiri íjcyáábeke iúnú múnáa téhmehíjcyádu. ³⁶ Muurá múúne téhmehíjcyámé díbye llééhówatu díllóvácooca ícúu ípááyúcuki. ³⁷ Ehdu muurá íavyéjúube íjtsóré íjcyámedívú díbye wájtíme íñe ímíjyaú íjcyá díibyema. Muurá iwájtísidu tsaímíyé diityéké ímajchótsómema nahbévájcatsíbye. ³⁸ Maímijyu ihdyu ditye íjcyane tsáijyu múu pécójpíinéuba mityá cóójháñe pañévu tsáároobe tsaímíyé díibyeke téhmehíjcyámeke díbye ájtyumíváme. ³⁹ Muurá tsája múnáajpi mújyú naní múnáajpi tsááiñe iwáájácuca cúwátuube ihjya téhméjé pañévu tsá díbye úcaávétyuró íñániki. ⁴⁰ Ahdícyane meijcyátsíivyéne méitsohíjcyaco o tsááiñe. Muurá ámuha meijtsámeityúnáa Míamúnáájpidívú o ípíivyéévebe tsiíñe ó tsáahi.

Tsaatésí wákímyeíñetu íjcyané uwááboju
(Mt 24.45-51)

⁴¹ Ehdúhjáa Jetsóó néénéllii Péédoro néé díibyeke:

—Ávyéjuúbej, ¿a múúhakyéré ú úwáábohíjcyaj, mityá pámeekérej?

⁴² Áronáacáhjáa tsiíñe néébe:

—Muurá tsaapi tsaímíyé íavyéjúúbema wákímyeíbyeke pícyoobe ihyájkímú tehmeébedívú. Aabe muurá diityéké ímí ícuvé íñe tájpi ditye íjcyáíñéhjitu. ⁴³ Ahdícyane maímijyu díbye íjcyane iwákímyeyi íjcyáábeke íavyéjuube ájtyumívaabe. ⁴⁴ Muurá ímiááné ámúhake o néé ímiáábé íjcyáábeke íavyéjuube íhñévu téhmetsóne. ⁴⁵ Áánetu íjcyaaabe tsaapi ímityuube íavyéjuube ícúu óómityúné íñéene iwákímyeyi íbúwá íjcyátuúbe. Ehdu néébe muurá íllure íhyájkímuke imyéénúne ímíllédú wañéhjineriyé pehíjcyá íllyícyáveebéne. ⁴⁶ Aabe muurá

ehdu icyahíjcyánaa íavyéjuube oómiibe tuvááová díbyeke díbye íjtsótúnáaaca. Áabeke illuréjucu díbye ícúbahráné tsaate iwákimyéi múnaa ímityúmeke imyéénudu.

⁴⁷ Ehdu muurá íavyéjuube ínúu múnáake ícúbahrá díbye ímillidé díbyé wákimyéi imyéénúiyóné wáájácurómé tehdu méénútúhajchíjyu. ⁴⁸ Áanetu iwáájácútúné hallúriyé ímityúné méénúmeke ihsútáaré ícúbáhraabe. Muurá mepiáábómedi méijyáacunú ímí dítye íjcyáiyóneri. Áhdure tsíeménevu meníwáávémedi méijyáacunú ímí dítye téhméiyóneri.

Jetsóó hallútu míamúnaa tsáílléjcatsíñe
(Mt 10.34-36)

⁴⁹ Muuráhjáa íñújívú o tsáá táhallútu míamúnaa itsáílléjcatsíki. Aane ihdyu múhdutúiyó tééné pañéjucu meé. ⁵⁰ Muurá o ícúbáhrámeíñe níjcáutu ó dsíjiveéhi. Aane ávyeta múhduúvurá ó íjtsúcunúhi. ⁵¹ ¿Aca ámuha méijtsúcunú tsaímíyé míamúnaa íjcyo o tsááne íñújívú? Muuráhjáa ihdyu o tsáá míamúnaa tsajjítóré íjtsámeityúmé táhallútu itsáílléjcatsíki. ⁵² Aane muurá ícyoocátú tsané múnaa íjcyarómé tsarílléjcatsíí táhallútu. Muurá tsaatédítúy ímunáajte oke cáhcújtsóhajchíí tsaatétsí cáhcújtsótumútsí tsarílléé díityéke. Áanetu díityétsíyé cáhcújtsóhajchíí ímunáajte tsarílléé díityétsíkye. ⁵³ Muurá cááni tsarílléé íllkye oke díbye cáhcújtsóné hallútu. Áhdure ílli tsarílléé cááníkyeé. Áhdure ídsi tsarílléé tsíijuke. Áhdure tsáápille íaajáké tsaríllééhi. Ehdu muurá panéjucvávú míamúnaa tsarílléjcatsíí táhallútu.

Íná pájtyeíñé úúballenéhji
(Mt 16.1-4; Mc 8.11-13)

⁵⁴ Téhduréhjáa tsiíñe Jetsóó néé díityéke:
—Muurá ámuha nuhba áabatéhíjcyánéjcutu ojtsó bóhówáávécooca menéé maálleíñe. Ahdújucu tene állene. ⁵⁵ Áhdure tsiñejcutú kíjyeba tsáácooca ámuha menéé píjcyaba íjcyaiñe. Ahdújucu tene íjcyane. ⁵⁶ Ehdu muurá ímiáámeúvúdú ámuha méwaaajácú muhdú néijyu muhdívané cójji íjcyaiñe. Árome ¿íveeki tsá ámuha mewáájácútu okée iwáalloone Píívyéébe páhdúváré nénehji imyéénúneri ámúhake úúballéjúcohíjcyaróne?

Meke múnáájtsórómeke mewájyune
(Mt 5.25-26)

⁵⁷ ¿íveekí tsá ámuha méijtsámeityú ímiáámé ámuha méijcyáiyóneri? ⁵⁸ Tsaate múu ámúhadítúy ímityunéhjí dítye ímibájchóhullévú tsíjtyeke tsájtyéhajchíí ímiñeúvú cánaájánújcatsí téhullévú íúújetétúné ihde ávyéjútédívú ámuha mecúvéhoojánútsójcatsítyuki. ⁵⁹ Tsá muurá cúvéhójatu ámuha méijchívyéityuró páneere ámuha maáhdótúhajchíjyu.

13

Ímityúné meicyahíjcyané méihvejtsóne

¹ Téijyúhjáa tsaate Jetsóó éllevu ipyééne úúballé Píívyéébeke íícúvéné iyámeke dítye dsíjívétsohíjcyáhajtsívú Pírátó tsaate Garírrea múnáadívú líllyhánútsómé tujpácýo iyámé tujpácýoma mújtane.

² Áámekéhjáa neébe:

—¿Aca ámuha méijtsúcunú ehdu díityéké tene pájtyene tsíjtye ehniíñevu ímityúmé dítye íjcyánéllíhýe? ³ Muurá téhdure ámuha pámeere méícúbáhráméí díityédúré ímityúné ámuha meicyahíjcyané méihvéjtsóne Píívyéébe icyánejcúvú méibúwáávévúhajchíjyu. ⁴ Ácooca ¿múhdú ámuha méijtsúcunú Jerotsarée múnáadítúyú 18-meváké 'Tsiroée' némeíñe nupáhyéjú úniuri íjcyaja cáámé cóhnaúvú nééja áamune? ¿A dítyéé ehniíñevu ímityúmé íjcyánéllíi aamúné díityéke? ⁵ Muurá téhdure ámuha pámeere méícúbáhráméí díityédúré ímityúné ámuha meicyahíjcyané méihvéjtsóne Píívyéébe icyánejcúvú méibúwáávévúhajchíjyu.

Higyéerahe néévátúnetu Jetsóó úwaaabóne

⁶ Ehdúhjáa Jetsóó íñésihdyu tsiíñe díityéké úwáaboobe néehíi:

—Tsaapíhýáa íumíhé pañétú higyéerahe íbajtsóhe néévápítyuhe úújéjehíjcyaráhi. ⁷ Árónemáhjáa tééné tehmeébeke neébe: “Tsúúca 3 píjcyábájucu íhye tsá néévápítyúne. Áánéllíi illuréjucu dihlo. Báníú úmíhé pañétú teéhe.” ⁸ Áronáacáalhjáa tépallí tehmeébé néé díbyeke: “Ávyéjuubej, cána óví íñe píjcyábá méijtsoráhi. Óví ó wápíjcoó tehe íñéévaki. ⁹ Tsáijyu múu tehdu meméénúneri néévahe. Tehe néévátúhajchíí bótssi illuréjucu meilloíñe.”

Wáyéévejcójí tsáápilleke Jetsóó bóhútsóne

¹⁰ Áhduréhjáa tsáijyu wáyeeévejcóójí úwáaboobe pihcyáávéjá pañe ijcyámeke. ¹¹ Áanáacáhjáa tétsihyi tsáápile naavéné ipañe ijcyalle 18 píjcyájucóo íbájui ipátúúvétúneri chéméhjycyalle. ¹² Áállekéhjáa Jetsóó ipiúváne néehii:

—Tsúúca ú bohíjucóóhi, muúllej.

¹³ Ehdúhjáa neébere dílleke dócárájcónetu ímiááné tsúúca íbájui pátúúvelle íjyócuuvé tsatújkevájucóo. Aalléhjáa duurúvá Píivyeébeke. ¹⁴ Aanéhjáa pihcyáávéjá tehmeébeke tsári pajtyé íveeki wáyeeévejcóójí díbye dílleke bóhiitsóne. Aabéhjáa tétsii ijcyámeke néehii:

—Muurá ijcyáné 6 coojívá wákimyéíjcyoojiji. Ájcoojiji ámuha métsááiyá díbye éllevu díbye ámuhákye íbóhiitsóki. Tsá wáyeeévejcóójí ámuha díbye éllevu métsááiyuróne.

¹⁵ Ehdúhjáa díbye neénelii Jetsóó neé díbyeke:

—Bañú múnáajpi u ijcyaaabe pánehjídú ímiáábeúvúdu uú. ¿Aca tsá wáyeeévejcóójí ijcyaróné ámuha jéemú dóhjívámeke ámuha mejchotéityuró téhi pañetu? ¹⁶ Ehdú neéne muurá áámye téhdure Aavarááuvúu tsiménémúháábelle ijcyalle ídátsó chéméhjycyá 18 píjcyájucóo naavéné ipañe ijcyabéré dílleke tehdu méénúneri. Áálleke ¿aca tsá mepiáábóityuró wáyeeévejcóójí ijcyaróne?

¹⁷ Ehdúhjáa díbye neéneri pámeere díbyeke múnáátsohijcyámé núcójpivéhi. Áánetúhjáa ihdu tsijtye mítyane ímjyuvé díbye dílleke píáábóneri.

Mojtáátsá neeváúwútu ijcyáné uwááboju
(Mt 13.31-32; Mc 4.30-32)

¹⁸ Téhduréhjáa Jetsóó neé diityéke:

—¿Aca ínetú íñe tsiíñe ámuhákye ó úwáaboó Píivyeébe avyéju? ¹⁹ Muurá díbye avyéjú éhne múúne mojtáátsá neeváú kémúúturóúwu mebjátsou mítyáhécoba kéémevédu. Aahe muurá wájcávané hallúvú wahpéjte píhtobáhi. Ahdu muurá teene Píivyeébe avyéju.

Pááá ooríchetu ijcyáné uwááboju
(Mt 13.33)

²⁰ Téhduréhjáa neébe:

—¿Aca ínetú íñe tsiíñe Píivyeébe avyéjú ó úwáábóiyáhi? ²¹ Muurá tsáápile harínáálljyutu pááa imyéénúcooca áyanéwu téené ooríchetu pícyooróné páneeréjucóo óórichódú teene Píivyeébe avyéju.

Ímiájijto
(Mt 7.13-14, 21-23)

²² Aanéhjáa Jetsóó Jerotsaréevu péébe juuváyí ijcyácoomiji múnáake úwáaboobéré pehíjcyáhi. Áhduréhjáa patsihjivári ijcyájáhi múnáake úwáaboobe. ²³ Áábekéhjáa tsaate néehii:

—Ávyéjuúbej, ¿a uhjéméré pájtyéteéhi?

²⁴ Áánéllihyéhjáa neébe:

—Íhnáho íuráávyé neéerójijto múu úraavyé Píivyeébe avyéjuvu ámuha meúújetéijijto. Muurá mítyame ímíllérá iúcaavéné téénevu. Árome tsá úcááveityúne. ²⁵ Muurá téiibúwájí neéuteme áachi ímíllédú ijcyámé hallúvú avyéjuube íhjyá llehówa wátaahácoóhi. Ááné boone llééhowa wátótóhcoméré neéhi: “Ávyéjuúbej, múúhake paayúcu.” Árónáa neéíbye: “Tsá ámuhákye o wáájácutúne.” ²⁶ Áánéllii neeímyé díbyeke: “Áánerá úúma tsaméhjí mémáchohijcyáhi. Áhdure muurá múúhá comíñeri úwáaboobéré ú pehíjcyáhi.” ²⁷ Ehdú dítye neéerónáa neéíbye: “Muuráhané ámuhákye o neé ámuhákye o wáájácutúne. Áhdícyane méíñe óhdityu ímityúmé ámuha meíjcyame.” ²⁸ Ehdú Píivyeébe waagóo díbyeke cáhcújtsótúmeke. Aame kémuélléturé ííte Píivyeébe avyéjuri díbyé íhjyá uubáalle múnáa Aavarááa, Itsáa, Jacóóbo, ijcyámeke. Áijyu ílluréjucóo dítye tááíñe íhwañe íhdónema. ²⁹ Ehdú waagóojtéréjucóo ijcyánáa pahúllvátú tsijtye ímí Píivyeébe cáhcújtsómé díbyedívú pihcyááveé díbyema íjcyá íavyéjuri. ³⁰ Áijyu muurá íñe ícyooa ídáátsóméhjiúvú neéme avyéjúúteéhi. Áánetu íhtsutúmé ícyooa ijcyarómé téijyu ídáátsónúhi. Ehdúhjáa Jetsóó úwaabóhi.

Jerotsaré múnáake Jetsóó kímooové
(Mt 23.37-39)

³¹ Téijyúhjáa paritéómú tétsihvu wájtíme neé díbyeke:

—Dípye íchihdu tsíllevu. Muurá Heróódé ímíllé uke ídsíjivetsóne.

³² Áánéllihyéhjáa neebe diityéke:

—Mepéene díbyeke ávyetá muubérá íjcyáabeke mene: “Óvíikyévá ihdyu nijkévaabe naavémuke tsaaté pañétú iwáágóone chéméméhjike íbóhíitsohíjcyánetu.” ³³ Tsá muurá Píivyéébe ihjyú uubálle múnáajpi dsíjívétýuró Jerotsarée tsiéllévure. Óví ihdyu múhachótá ó íjcyáhi.

³⁴ Ámuúha Jerotsarée múnaj, ihdyújucu tsáma jíveekí ámuha íllure melíhyánúpétsohíjcyáné ihjyú uubálle múnáake Píivyéébe ámuha éllevu wállóórómeke? Uwáábojtéké díbye ámuha éllevu wállóórómedi jíveekí íllure ámuha meícúbáhráhíjcyá néwayúúnevu maámúneri? Muurá ó ímíllérá ámúhake o újcune éhne múne cáraca ítsíímewuúmuke íhñúwáacyú líiíñévú újucu. Áronáa jíveekí tsá ámuha meímíllehíjcyatúne? ³⁵ Áané déjúcotu muurá ámuha cóomí ápajýuréjucu cóévaíñe. Áhdure ámúhake o néé oke ámuha maájtyumíjúcóóityúné múijyú tsiíñe o tsááíñévújucu. Tèijyu muurá ámuha oke maájtyúmíne méneéhi: “Maimijyu áanu Píivyéébe mémeri tsááneéj.”

14

Íjpi óóríbyeke wáyeéévejcóójí Jetsóó bóhíitsóne

¹ Tsáijyúhjáa idyé wáyeéévejcóójí Jetsóó péé paritséomú avyéjúúbe jávu díbyema ímájchoki. ² Áábekéhjáa diitye paritséomú hállúvábóhíjcyá tétsihyi íjpi óóríñeri chémeebe íjcyánéllii ‘áadikye éhne íjcyoojí bóhíitsóíbye’ íñéenema. ³ Aaméhjáa tauhbjáú uwáábojtémá íjcyámeke neébe:

—¿A wáyeéévejcóójí tsaapi chéméébeke mebóhíitsóiyáhi, mítyá tsáhaáj?

⁴ Ehdúhjáa díbye néerónáa tsá dítye íiná néétune. Aanéhjáa awáá tsúúca díbye íjpi óóríbyeke íbóhíitsóne neebe ílluréjucu díbye ípyéekí. ⁵ Átsihdyúhjáa neebe diitye paritséomuke:

—¿Aca ámuhá ocájí ámuha íjúuba wáyeéévejcóójí wáhyéjú pañévú áakityéébeke tsá ámuha meújcútyuróne?

⁶ Ehdúhjáa díbye néene tsá dítye píivyetétú muhdú íáñujcúne.

Táábávajcátsí wañéhjivu dítye míñutsóne

⁷ Áhduréhjáa tsáijyu wañéhjivu tsaate míñutsómé ímíllé íboohówátsihjívuré íacuuvéne. Aanéhjáa Jetsóó múhdurá íjtsúuncúnúne diityéké úwááboobe néehíi:

⁸⁻⁹—Tsaate múu ámúhake ityáábávajcátsíñe wañéhjivu míñutsócooca tsá íhdére ácuúvetú íboohówátsihvu tsáijyu múúne tsijtye ámuhá ehñúñevu ávyejúúmé wájtsímekéréjucu dítye tétsihvu ácuújóné boone íatéréétsihvuréjucu ámuha maácuúveneri menúccójpívétuki. ¹⁰ Áanéllii múu tsaate íwañéhjivu ámúhake míñutsócooca úújeté íhdícyátsihvuré diitye wañéhji múnaa ámúhake íájtyúmícooca íboohówátsihvu íacujcárokí. Áijyu ihdyu tsá íñerí ámuha menúccójpívétsámeyúne. ¹¹ Muurá iye íhtsutúmé ávyéjute íjcyane némeíhíjcyámé núccójpívétsáméíhi. Áánetu ídaátsóméhjíúvú tsáíbuwáre íjcyame ávyéjúúteéhi.

¹² Ehdúhjáa diityéké úwáábótsihdyu neebe díbyeké íwañéhjivu míñutsóobeke:

—Tsá múu majchóvú míñútsotú íhtsutúméhjikéré uke dítye píámeíñe u ímíllénélliihyére. Téhdure tsá múu míñútsotú díhyákí mudúnéré múhdumé tsijtye úúma náhbévahíjcyámekére. ¹³⁻¹⁴ Múu téhdure míñútsó ídaátsóméhjike íjpiítyu tsátsihji íjcyátúróméhjíma hállúvátúméhjike ámúhake dítye píámeíyóné íjtsámeyúmére. Muurá Píivyéébe ámúhake áhdoó díbye ímíllédú ámuha meíjcyame medsíjívémé tsiíñe mebóhíicooca.

Wañéhjitu íjcyáné uwááboju (Mt 22.1-10)

¹⁵ Ehdúhjáa Jetsóó néenéllii tsaapi néé díbyeke:

—Maimijyu ihdyu diitye Píivyéébe avyéjuvu úcaavémé íjcyanej.

¹⁶ Ehdúhjáa díbye néenéllii Jetsóó tsaapi wañéhjivaténetu úwááboobe néehíi:

—Tsaapíhjáa íwañéhjivaténevu míñútsó mítyámeke. ¹⁷ Áame éllévúhjáa íúnú múnáajpikye díbye wáloobe neeté diityéke: “Tsúúcajavané majcho baabáhi. Waávané mepéene mémajchótej.” ¹⁸ Áronáacáhjáa tsá dítye ímíllétú ípyééneé. Tsaapíhjáa íllure néé díbyeke: “Ohné tsaatédítýú ííñújí o áhdone ó ímíllé o úújeténe. Áanéllii tsá oke díbye téhmétyúne.” ¹⁹ Áánétúhjáa tsijpi néehíi: “10-meváké ocájímuke o áhdómeke ícyooca ó ímíllé o wáájaculléné muhdú dítye wákímyeíñe. Áanéllii tsá oke díbye íjtsójúcóóityúne.” ²⁰ Áánétúhjáa tsijpi néehíi. “Botsú o táábávaabe muhdú ó peéhi. Tsáhái o péétune.” ²¹ Éhduréhjáa dítye népejtsóné íóómíñe úúbállebe íavyéjúúbeke. Aanéhjáa díbyeke tsarí pájtyeebe néé díbye

iúniú múnáájpiikye: “Ané cána míñutsóté ídáátsóméhjikéréjuco íjpi ímityuméhíí ímíñeúvú iúllene pívyetétúméhjima hállúvátúméhjike.” ²² Ahdújucohjáa ímíñutsójtshidyu tsáábe nééne dííbyeke: “Ayúju ávyéjuubej, tsúuca ó míñútsojéhi. Áronáa íñe jaa tsáhái wáhpétúne.” ²³ Áánéllihyéhjáa íavyéjuube néehíí: “Ané cána tsíjtyekéi míñutsótej. ²⁴ Tsáhájucu tujkénúu ó míñútsorómé májchóváityúne.” Ehdúhjáa Jetsóó úwaabóhi.

Ihtsútúróné pañe Jetsóoke meúraavyéne
(Mt 10.37-38)

²⁵⁻²⁶ Aanéhjáa mítyane míamúnaa dííbyeke úráávyehjycámeke neébe:

—Muurá oke úráávyerómé oke iwájuúné ehniíñevu mewámyuma ihyájkímukéré wájuyhajchíí tsá ditye ímiááné tahñéjté íjcyatúne. Áhdure iye ehniíñevu iwájuymeihajchíí tsá ditye tahñéjté íjcyatúne. ²⁷ Áhdure oke úráávyéné déjúcotu ícúbáhrámeiyóné ímilletúmé tsá tahñéjté íjcyatúne. ²⁸ ¿Aca ámuha jaa meméenu tsá tujkénú meéévéityuró múhduná ámuha dsíídsí íjcyane tene úújetéhajchíí botsii ámuha meméénuki? ²⁹ Muurá dsíídsí úújetétúnáa ámuha meméénurómé meníjkévátúneri tsijtye uuhívatéiyá ámuhádi. ³⁰ Muurá nééiyóme: “Éje, íjtyémehjyáa íñe ánúmeiyómé tsá pánéévétsotúne.” ³¹ Áhdure ¿aca tsáné avyéjúúbé tsodáhómú 10,000-mevaré íjcyame tsíjpi tsodáhómú 20,000-meva íjcyámema imyéénújcatsí tsá tujkénú íjtsáméítyuró téhdúmema díityéké ityáhjáityuróne? ³² Muurá téhdúmema íhnháhoóityurónéllí tsíhuyullérei ditye íjcyánáa wállójcatsíiyómé díityé éllevu ditye íñééte imyéénújcatsíjyúcoótuki. ³³ Ehdú néene muurá tsaate ímíllédú ícyahjycyané íhvéjtsotúmé tsá tahñéjté íjcyatúne.

Cánáámatu íjcyané uwááboju
(Mt 5.13; Mc 9.50)

³⁴ Muurá cánááma íimuma íjcyanéllí meke píaabóhi. Áánetu íimútuca tsá ínetú tene meke píáábóityuróne. ³⁵ Pane mebájtso íñúji meuménúyónéúbatu tsá meke tene píáábóityuróne. Áánéllí tehdu néene ílluréjuco mewáágóne. Aane ihdyu óví ámúhadítú ílléebome icyáhcújtsóne tehdu íjcyáhi. Ehdúhjáa Jetsóó úwaabóhi.

15

Obééjá mújtánetu íjcyané uwááboju
(Mt 18.10-14)

¹ Téjyühjáa íñúji avyéjúúbé wáabyuta dsíídsike áhdótsohíjcyámema tsijtye ímityúmé píhcyaavé dííbyedítú dííbyé uwáábó ílléébucunúki. ² Áamedítúyhjáa parítséómuma taúhbájú uwáábojte néehíí:

—¿Aca íveekí aadi ímityúmedívú nahbéváhi?

³⁻⁴ Ehdúhjáa dííbyedítú ditye íhjuvánéllí obééjá mújtánetu úwaabóné neébe:

—¿Aca ámuha jéémú obééjámú 100-meva íjcyámédítú tsaapi mújtaca tsá ámuha 99-mevaréjuco íjcyámeke íumíhéj píínévú mepícyóóne dííbyeke menéhcóityuróne? Muurá ámuha ménéhcóiyáhi. ⁵⁻⁶ Áábeke muurá ámuha maájtyúmícooca mítyane meímjyúúvéne ááhívu ámuha mewájtside mépíhjuúcúiyá ámuha menáhbévahíjycámeke ditye téhdure ímíjyúúve mújtároóbeke ámuha maájtyúmíneri. ⁷ Ahdú muurá Píívyéébe níjkyéjiri íjcyabe mítyane ímíjyuuvé tsaapi ímityúné pañevú mújtároobe tsiíñe ímíjpyetéébedi. Muurá ímí íjcyámedi ímíjyúúné ehniíñevu ímíjyúúvebe mújtároobe tsiíñe ímíjpyetéébedi.

Dsíídsíjé wágoóóvénetu íjcyané uwááboju

⁸ Téhduréhjáa dsíídsíjitu díityéké úwaabóné neébe:

—¿Aca tsáápíllédi 10-jíva dsíídsí íjcyánetu tsaji wágoóóveca tsá dílle choocówu peetéj tééveri íljyaaillére néhcóityuróne? Muurá néhcóiyolle. ⁹ Aaji muurá íájtyúmíneri ímíjyúúvéne íñáállévahíjycámeke píhjuúcúiyolle ditye téhdure ímíjyúúveki. ¹⁰ Ehdú muurá ímityúné ícyahíjcyaaabe teene íhvéjtsóné Píívyéébe icyánejcúvuréjuco íbúwáávéébedi níjkyéji múnáa mítyane ímíjyuuvéhi.

Tsaapi cáánídityu mújtáné uwááboju

¹¹ Téhduréhjáa tsiíñe úwáaboobe néehíí:

—Íjcyamútsíhjáa míityétsi tsáápi hájchímútsi. ¹² Áámútsídítúyhjáa bónebe néé cááníkyéé: “Líhíj, u dsíjívéné boone métsíeméné múhtsidívréjuco cóéváíñetu ó ímíllé apáhajchíí ícyoocájucu oke tsáneevu u ájcune.” Ahdújucohjáa díbye íñá néétuubéré ájcune díityétsíkye tsahdúnéécú. ¹³ Átsíhduyhjáa wahájchotaré tétsii dílbye bónebe íjcyáróne páneere íhñe nahjíhenúhi. Ááne dsíídsímáhjáa peebe cáánídityu tsíhuyullévú tsiíñe íñújjuvu. Áhullévúyhjáa teene ídsíídsí íllure ícúbáhraabe ímityúné ícyahíjcyáneri. ¹⁴ Aanéhjáa tsúuca páneere

idsíidsí átéréénéhjari díbye pírujtsónáa téené iñhújari tsá majcho íjcyatúne. Ájyúhjáa ídátso pevéeberéjucu ícyahjícyané íne tájpi íjcyájúcoótuúbe. ¹⁵ Áanéllihyéhjáa téené iñhúji múnáájpike táumeíbye wákiméi. Aabéhjáa díbyeke téhmetso ímyeenimudivu. ¹⁶ Aabéhjáa díityéké téhmehjicyáabeke múha majchóvú ájcutuube áyaba wájyújúcoótúnéllii imíllera díityé éébuta imájchone. ¹⁷ Átsihvúhjáa íkímóóvémeíne íllu íjtsámeíbye: “Ehdíivajúné tsáma áyaturómé llihyó wákimyéi múnáadítýú majcho píhtótúnáa íiveekí ichihvu ó dsíjiveehúbá áyábari?” ¹⁸ Tsáhaá, oo ehne llihyó éllevu o óómíne díbyeke ó neéhi: Llihi, íiveekíhyana ihdyu píivýéébe ímíllenejíí ímityúné ó meenúhi, áhdure u íjcyaróóbedívú ímínejíivari? ¹⁹ Ahdícyané tsáhájucu díjtsiméné o íjcyáityúne. Díwákimyéi múnáájpijéjucu o íjcyáíne.” ²⁰ Ehdúhjáa íjtsámeidyújucu díbye óómíne cááni éllevu. Aabéhjáa téhullévú péébeke tsihyulléturé cááni íajtýmíhbedi mítyane ídáátsóvéne íicúu icyáhdahírone ámabúcutéhi. ²¹ Átsihvúhjáa ípyéé íjtsámeidyújucu díbye cááníkye neéneé:

“Llihi, íiveekíhyana ihdyu píivýéébe ímíllenejíí ímityúné ó meenúhi, áhdure u íjcyaróóbedívú ímínejíivari? Ahdícyané tsáhájucu díjtsiméné o íjcyáityúne.” ²² Ehdúhjáa díbye neéronáa cááni neé íúnú múnáake: “Ícúu áánúke íwajyámúunema ítyúhápaajívú meújcone hójtsíwápaajívú maájcu díbye ípícyámeíki. ²³ Átsihdyu íujcávaabe ócájíwúuke médsíjívetsó díbyeke mewánehjínuki. ²⁴ Muurá íne ‘tsúucajábáhjáa dsíjiveébe’ o néhíjcyánáa ídátso kíatú bóhdívaabe méhdivu.” Ahdújucóhjáa dítye wánehjívátene.

²⁵ Ájyúhjáa íñahbe ámiaabe úmíhé pañétú óómíbye lleebúacunúvá wañéhjí ihjyári íjcyane. ²⁶ Áanérlíhjáa íüllévenúne kémuélléturé íúnú múnáájpike ípíuváne dílloobe íveekí dítye wánehjívátene. ²⁷ Áanéllihyéhjáa neébe: “Muurá díñahbe wajtsíhi. Áanéllihyéne díicyááni llihyánutsó íujcávaabe ócájíwúudívú díbyevané íiná pájtyétuube kíatú bóhdívánéllii díbyeke íwañehjínuki.” ²⁸ Aanéhjáa ávyéta tsári pajtyé díbyeke. Aabéhjáa íñahó cáyobáavatéébe tsá áyanénu ímíllétú íááhívené ihjávú. Áanéllihyéhjáa cááni díbye éllevu ípyéne cánáájánú díbye íááhíveki. ²⁹ Áronáacáhjáa neebe cááníkyé: “Llihi, muurá íne múhdúné píjcyábá úuma ó wákimyéi uke táhjállétuubére. Áróóbeke tsá mújyú oke u ájcutú obéjéj hájchúubadívuré ehdu o wánehjíváté o náhbévahjicyámema. ³⁰ Aabe eene dááchíkye ímiáábekéjíí ú wánehjínú íujcávaábeke jeemúdítyú u dsíjívetsóóobé hallúri ímityúné wal léemudi dídsíidsí pírujtsójéébeke.”

³¹ Áanéllihyéhjáa cááni neéhi: “Ímiáánéjucu, Lli, óóma tsatsíyú u ícyahjícyané. Aane muurá páneere tátsíméné díñe. ³² Áánetu ihdyu tehdújucu mewánehjínúné díñahbeke ídátso kíahjí múhduné ícyahjicyátsihdyu ‘tsúucajábá dsíjiveébe’ o néhíjcyánáa méhdivu bóhdívaábeke.” Ehdúhjáa Jetsóó úwaabóhi.

16

Íavyéjúúbema tsaapi ímityúné wákimyéínetu íjcyané uwááboju

¹ Téhduréhjáa ímamyémuke úwááboobe neéhií:

—Íjcyaabéhjáa íhtsútuube ehnéva múnáajpi. Áábé únú múnáajpihjáa ímityuube íjcyáábé hallúvú tsate úúballé díbye íavyéjúúbeke díbye ímityú téhmehjicyané díbyé tsíméne. ² Áanéllihyéhjáa íavyéjuube ípíuváábeke neéhií: “Íiveekí ímityúné míamúnaa díhyallúvú úúballéhi? Ahdícyané oke ímíneúvú duubállé muhdú tátsíméné u téhmehjicyané. Átsihdyu tsáhájucu óóma u wákimyéítyúne.” ³ Ehdúhjáa íavyéjuube neénetu íllu íjtsámeíbye: “Aane ímúhdú íne ó íjcyáa oke táavyéjuube wáágóóobe? Tsá muurá o píivyetétú tsííne wákimyéi o méenune. Pane núcójpítsó teene tsíjtyeke píáábó o táumeíne tájpi o íjcyáiyóne.” ⁴ Ehdúhjáa íjtsámeíyóne neébe: “Tsúúca ó waajácú muhdú o méenúíne. Oo ehne ó píááboó táavyéjúúbedítýú íñáhíhenúné áhdohjicyátúmeke néhi díbye oke wáágóócooca díityéréjucu oke ípiááboki.” ⁵ Ehdúhjáa íjtsámeíne píúvaabe tsáápiitsáadí díityéké eeneé íavyéjúúbedítýú íñáhíhenúné áhdohjicyátúmeke. Áánemáhjáa o méenúíne. Oo ehne ó píááboó táavyéjúúbedítýú íñ tujkénú tsáábeke neébe: “ÍAcáa múhduná táavyéjúúbedítýú u náhíhenúné tsáhái u áhdotúne?” ⁶ Áanéllihyéhjáa neébe: “100-hoojáváa orívó duurúbájpacyóné ó ujcúhi.” Áanéllihyéhjáa neébe: “Éé, íñéé muurá u cáátunúné téhdunéjucu. Áronáa cána ícúu béháámitúréjucu pícyo 50-hoojavaréjucu u áhdotúne.” ⁷ Áané boonétúhjáa ídyé tsíjpi tsáábeke neébe: “ÍAcocoo uu múhduná tsáhái u áhdotú ávyéjúúbeke?” Áanéllihyéhjáa neébe: “100-babyáváa trígo ó ujcúhi.” Áanéllihyéhjáa neébe: “Éé,

íñée muurá u caátunúne téhdunéjucu. Áronáa cána íicúu béháámitúrējuco caatúnú 80-babyávarējuco u áhdotúne.”⁸ Ehdúhjáa ávyéjúúbé únú múnáajpi imityúné meenúhi. Aanéhjáa bóónétu íavyéjuube iwáájácúneri ullévenú dífbyedi ayájú tujkévé ehdu imyéénuíñé díbye íjtsámeíñeri. Ehdu muurá íñe ímíájító úráávyémé ehniíñevu ténéjucu wáájácútúmé tujkévééné íjtsámeíñé tsíjtyema íñáhbéwájcátsíki.

⁹ Aane ihdyu ámúhake o néé íñe íñújiri ámuha meéhnévámé tsíjtyeke mepíáábo néhi ámuha medsíjívécococa Píivyéébe ámúhake íúcúpéjtsó mújijyú muhdú íjcyáityúmé dífbyema ámuha mejjyáíhullévu.

¹⁰ Muurá wahdíiváné wákimyéivu tsaatéké mepícyoome ímí wákimyelhachíí méwaaajácú téhdure éhniíñevu íjcyané wákimyéí ímí ditye méénúiyóne. Áánetu teene átérééné wákimyéí múhdurá méénúhíjcyámé muurá éhniíñevu íjcyane téhdure dáíivéiyáhi. ¹¹ Aane muurá íñe íñújiri ámuha meéhnéváneri ímíáánéré ámuha meméénúúhachíí téhdure Píivyéébe wákimyéí múhdurá ámuha medárivéhi. ¹² Téhdure tsíjtye éhné ímíñevúvú ámuha metéhmétúhachíí muurá ámúhá wáabyuta íjcyaróne tsá múha ámúhadívú íhvéjtsóityuróne.

¹³ Muurá tsá mítyétsima tsaapi ímí wákimyelítyuróne. Muurá tsáápiikye éhniíñevu iwájýúúbedyé íicúvéne tsá tsíjpihi díbye ícúvéityuróne. Áánélii tsá tene ímityú Píivyéébeke meúraavyémé metsúúráméíñé medsíídsíváyóneri.

¹⁴ Ehdúhjáa Jetsóó úwaabóné paritséómú illéébóne illure uuhívaté dífbyedi téneri ítsúúráméíhíjcyánéliihye. ¹⁵ Áamekéhjáa neébe:

—Bañú múnáa ámuha mejjyámeke míamúnáa ítsúcunúhíjcyá ímíáámédu. Áronáa Píivyéébe waaajácú ámúhá íjtsaméi. Muurá míamúnáa mítyájkimyéíñé tsarílleébe.

Píivyéébe tauhbaju wágóóovéityúne

¹⁶ Muuráhjáa Jóaa bóhówáávétúné hajchótá Píivyéébe tauhbaju íhjýu uubálle múnáaúvú úwáábóhíjcyánéréi míamúnáa úráávyehíjcyáhi. Ááné boonétúu ihdyu díbye Jóááuvúrējuco úwaabóné ímíáájú Píivyéébe míamúnáake íavyéjuvu újcné uwááboju. Áánéliihyee mítyame tsúúráméíhíjcyá téénevu íucáávéíñeri.

¹⁷ Muurá íñújima páneere íévéhóówari íjcyanéhí wágóóovéhi. Áánetu Píivyéébe uwááboju tsá mújijyú wágóóovéityúne. Muurá muhdú tene néhdújucu tene pájtyeíñe.

*Táábávájcátsímýe wáágóójcátsítyuróne Jetsóó úwaabóne
(Mt 19.1-12; Mc 10.1-12)*

¹⁸ Muurá tsaapi méwakyé íhvéjtsóne tsíjpilekééréjucu táábávaabe imityúné meenú íveekí mewa ímíubááné íjcyánáa tsíjpilemáyéjucu íjcyáneri. Áhdure tsaapi wáágóólleke táábávaabe ímityúné meenú íveekí ájyu ímíubááné íjcyánáa dílléma íjcyáneri.

Ehnéva múnáajpi ítérónáa Ráátsaro ícúbáhráméíñe

¹⁹ Téhduréhjáa tsiíñe Jetsóó úwááboobe néehíi:

—Íjcyabéhjáa tsaapi íhtsútuube ehnéva múnáajpi tsanééré ímíá wajýamuunévú úcáméíhíjcyaaábe. Áábekéhjáa íñá píhtótuube pájyuvaré wáñehjívatéhíjcyáhi. ²⁰ Áánáacáhjáa Ráátsaro áhllávatéébe ácuúcunúhíjcyá dífbyé já lleehówá úmíwari. ²¹ Aabéhjáa ídátso úmúúpívyehíjcyá díbye májchónetu baavu dójcwaaahyéjy ímájhóiyóneri. Áábédíhjáa oohímýe ípíhcyáávéne píhjahíjcyá dífbye áhllaháñe. ²² Aabéhjáa íllurējuco dsíjívéne. Áábe íibuúhjáa níjkyéjy múnáa tsajtyé Píivyéébe éllevu Aavaráá íjcyáhullévu. Áané boonétúhjáa dífbyerējuco íhtsútuube ehnéva múnáajpi dsíjívéébeke tsáímýe cuuúme.

²³ Áábe íibuúhjáa úujeté Píivyéébeke cáhcújtsotúmé ícúbáhráméíhullévú cúújwá pañévu. Áhulléhjáa ícúbáhráméífyé ájtyumí Aavaráake Ráátsaro dífbyemájucu íjcyáábeke.

²⁴ Áábédíhjáa wáníjcyáméífyé néehíi: “Múuhá íhdé múnáajpi Aavaráaj, óhdi ihdyu dídáatsóvéne aabye Ráátsaróké díñe oke díbye íhyójtsíwáábáre núpácýotu ímúriúcúneri táhníjwa ípíapjchóvaki. Ávyeta íñe cúújwá allóócó tsáhájucu o áábúcutúne.”

²⁵ Áánéliihyehjáa Aavaráá néé dífbyeke: “Cáhawáá, Lli, dítsáávé íñé ímíjyaúhjáa u íjcyane u dsíjívétúné ihde. Áánetúu muurá áánu Ráátsaro ídátso ícúbáhráméíhíjcyaaabe íñe ícyococa íñé ímíjyaúréjucó íjcyane. Áánetu ihdyu ú ícúbáhráméíhíi. ²⁶ Aabe piáábó u táumeiyónáa íjcyané íñe múúhadítýú ámuha meráhoúcnúnúsihdyu íéverááhó ápíchó nééne kíátú mepájtyéne meúújéjcátsíyóneíjivari. Muurá íñejcúrí íjcyame tsá pívyetétú énejcúvú ípájtyene. Áhdure énejcúrí íjcyame tsá pívyetétú íñejcúvú ípájtyene.”

²⁷ Ehdúhjáa Aavaráá néénéllii neébe: “Uu muurá Aavaráá múúhá ihd é múnáajpi u ijcyabe ihdyu óvlyjuco aabye Raátsaróké walló iññújívú llihýoyoke pámeere tahájkímuma díbye úwáábotéki. ²⁸ Ijcyámé 5-meva táñahbému. Áameke ó imíllé díbye wáájácutstóéne íllúhaca ícúbáhráméi Ijcyánáa íveekí ímityúné o ícyahíjcyáné nájcaúvú o úújetéébé o ícúbáhráméidyú dítye ícúbáhráméityuki.” ²⁹ Ehdúhjáa díbye néérónáa Aavaráá néé dífbyeke: “Árónáa muurá ijcyáné diityédí Píivýéébé waajácúháámí íñe ícúbáhráméityu úúbálléháámí dífbyé ihjyú uubálle múnáape Moitséémú cáátúnuháámí. Téhaami óví íéévéne cáhcujtsómé ipájtyetéki.” ³⁰ Ehdúhjáa Aavaráá néérónáa neébe: “Ihdyúhde ímiááné ijcyájúcooróné diityémá uwááboju. Árónáa ihdyu mee dsíjive múnáadítýú tsiíñe bóhíbe diityéké úwáábotéébeke botsíi cáhcújtsóiyóme. Aaca ihdyu ímiááné ímityúné ícyahíjcyáné íhvjéjtsóne íbúwáávéiyómé ímiánejcúvuréjuco.” ³¹ Áánélliihyéhjáa Aavaráá nééhií: “Árónáa muurá Píivýéébé ihjyú uubálle múnáape Moitséémú cáátúnúné uwááboju ícyahcújtsótúhahjíí téhdure tsá dítye cáhcújtsóityuró dsíjívemedítýú tsaapi tsiíñe íbóhówáávne úwááboróne.”

17

Tsaatéké ímityunévú meíbúwajtsóné ápichó nééneé
(Mt 18.6-7, 21-22; Mc 9.42)

¹ Áhduréhjáa tsiíñe ímamyémuke neébe:

—Tsá íññújiri mávaríjchojúúné pñhtóityú míamúnáake tútávajtsoíñe. Árónáa ihdyu máidáátsoju tene pájtyeíñe ímichi ténéhjívú diityéké íbúwátsohíjcyámeke. ² Muurá botsíi oke cáhcujtsómé ídátso tsiímédúréi néémedítýú tsaatéké ímityunévú íbúwátsohíjcyámekéubá múu íjkyééháñetu néwáyúcobáné íóhbáñúmeke wájojco móóá pañévu ápichó diityé úmíwa néené ihdétu. ³ Áánéllii téibúwá mejjcyáne ámúhá nahbe ímityúné méénúúbeke mebóijcyuco. Aabe teene íhvjéjtsóne ímiánejcúvú tsiíñe íbúwáávéhahjíí ílluréjuco máábájíivéco ímityúnéé díbye méénune dífbyedi méidáátsovénema. ⁴ Tsáijyu múúne 7-ijyúvá tsájcooji méénúúyoobe ímityúne. Áhdújyúvá díbye ámúhadívú ídátsojkímeyíhahjíí múu ídátsové dífbyedi.

Píivýéébeke mecáhcújtsóneri páneere meméénune

⁵ Áábekéhjáa ímamyémú nééhií:

—Múúhake piáábó éhniíñevu muha mecáhcújtsó Píivýéébeke.

⁶ Áánélliihyéhjáa neébe:

—Muurá mojtáátá neeváúwúudúné áyánéwu ímí Píivýéébeke ámuha mecáhcújtsoca eehe úmehe ámuha ménééiyá étsihdyu tehe ityábáávýene móóáj piñétú íjyócuúvetéki. Áhdújuco muurá tehe íjyócuúvetéiyóné tétsihdyu.

Muhdú tsaaté wákimyéi múnaa íjcyane

⁷ ¿Aca ámúhá únú múnáajpi úmíhé pañe caajári tsáijyu ócájimu téhméubari íjcyátsihdyu ááhívéébeke ámuha mémáchótsópéjtsóiyáhi? Tsáhaá. ⁸ Muurá íllure ámuha ménépéjtsóiyá dífbyeke: “Majchóréjuco méénu. Aane u níjkevádú ú pícyoó tujkénú muha memájchoki. Áané boonétúí ú májchoóhi.” Éhdure muurá ámuha ménééiyáhi. ⁹ Áhdure ¿aca ámuha dífbyeke météhdújtsóiyá ámuha metáuhbáneré díbye méénúné hallúvu? Tsáhaá. ¹⁰ Ehdú téhdure Píivýéébe ámuhake pícyóné wákimyéi ámuha meníjkévacooca tsá múu íjyácutnú díbye ámúhake téhdújtsóiyóneri. Íllure múu nééhií: “Tsá muurá ímiá ícúve múnaa muha méijcyatú múúhake díbye táuhbáneré muha meméénúnélliihye.” Éhdure múu nééhií. Ehdúhjáa neebe Jetsóo.

Íjpi chájáávemeke Jetsóo bóhútsóne

¹¹ Aabéhjáa Jerotsarévu péébe pajtyé Tsamááriamá Gariréa íññúccutu. ¹²⁻¹³ Aabéhjáa tsácoomíwúvú úújeténáa dífbye éllevu 10-meva tsáá íjpi chájaavéme. Ároméhjáa kémuéllévuré iwáajtsíne dífbyedi wáníjcyámeimyé kéévánécoba nééhií:

—íjétsoj, Jetsóoj, múúhadi dídaatsóve!

¹⁴ Áánélliihyéhjáa diityéké íiteebéré nééhií:

—Tsúúca muurá ámuha mébohíjucóóhií.

Aame cáhawáá llúúvájtedívú méúújétsámeityej. Áhdújucóhjáa dítye péene tsaímíyéjuco néemeé. ¹⁵⁻¹⁶ Áamedítýúhjáa Tsamááriá íññúji múnáajpi oomí Píivýéébeke dúúrúvaabére. Aabéhjáa Jetsóo líiñévu ímímóúúvéne dífbyeke téhdújtsóhi. ¹⁷⁻¹⁸ Áábekéhjáa Jetsóo nééhií:

—¿Aca tsá pámeere ámuha mebóhiítune? Muurá íñe tsiíñe íññúji múnáajpi u íjcyároobe ú oomí Píivýéébeke u téhdújtsoki. Áánetu ¿kiá tsijtye?

¹⁹ Ehdúhjáa iñétsihdy neebe dífbyeke:

—Wa díjyócutúvéne dipyej. Tsúuca ú bohíí Píivýéébeke u cáhcújtsódú íjcyaaé.

Píivýéébe avyéjú bóhówááveíñe
(Mt 24.23-28, 36-41)

²⁰ Aanéhjáa Jetsóoke paritséomú dilló mújyú Píivýéébe avyéjú bóhówááveíñe. Áánéllihyéhjáa neébe:

—Tehdu Píivýéébe avyéjú bóhówááveroné ámuha maájtýumíyónejívari. ²¹ Áánéllii tsá múha neéítyuróné: “Íñe Píivýéébe avyéjú.” Muurá ihdy íjcyájúcooróné ámúhama.

²² Ehdúhjáa diityéké iñétsihdy neebe imamyémuke:

—Muurá ámuha méjyácúnuú Míamúnáájpídívúu o ípíivýéévébeke ámuha maájtýumíjúcóóiyóneri. Ehdú ámuha méjtsámeiyónáa tsáhái amúhadívú o bóhówááveityúne.

²³ Muurá amúhake tsaate neéhi: “Tsúuca Mepájtyetétsoobe tsájucóóhií.” Áronáa tsá mú cáhcújtsotúne. ²⁴ Muurá chijchi rórihcyóné maájtýumídú pámeere ájtýumí Míamúnáájpídívúu o ípíivýéévebe o tsáábeke. ²⁵ Áronáa ihdy ihnáhooíñe ícyooca íjcyáné míamúnaa óhdi ícúbahráne. Tsá oke ditye cáhcújtsóityúne. ²⁶ Muuráhjáa Noéé íjcyájyú íjcyáné míamúnaa íjcyaduré íjcyáimyé o tsááiñe íjtsotúne. Áánaa tsúuca ó tsaá Míamúnáájpídívúu o ípíivýéévebe.

²⁷ Muuráhjáa téjyú íjcyáné míamúnaa íimilléduré ícyahíjcyá majchóháñeri, adóháñeri, táábávajcátsiyi. Áánaacáa ihdy Noéé tsúuca ihmíne pañévu ucáávénaa íñuji páneere caajávécúóóhií. Áánerí pámeere cáhcújtsotúme óuuvé imájcanúneri. ²⁸ Áhdurée muurá pajtyéné Róo íjcyájyú íjcyámeke Tsodóoma múnáake. Muuráhjáa téhdure íimillédú ícyahíjcyámé majchóháñeri, adóháñeri, náhíñeri, úmihéneri, ánuméiyi. ²⁹ Áánéllihyée muurá Píivýéébe dífbyeke neé díbye íjchívyé técoomítyu. Áhdújucóo díbye íjchíivýéné boone Píivýéébe cúújuwa íjcaáyóneri técoomi áivyéne. ³⁰ Ahdu muurá Míamúnáájpídívúu o ípíivýéévebe ó tuvááóváa míamúnáake íimilléduré íjcyámeke tsiíñe o tsájyú.

³¹ Ájyú ihjyátú tsiéllé íjcyame tsá ihñénehji éllevu péjucóóityúne. Áhdure íumihéri íjcyame tsá ihjyávú péjucóóityúne. ³² Cáhawáá méjtsúcunu muhdúhjáa diibye Róo táábake tene pájtyene idyéjú dille révoúcunúne déjucotu. ³³ Muurá íñújiri íimillédú íjcyáneriyé tsúúrámehíjcyámé tsá pájtyetéityúne. Áánetu ihdy teene íhvéjtsóne ookéréjucu úraavyémé pájtyeteéhi.

³⁴ Muurá tsiíñe o tsáácooca mítyétsi cúwámútsidítýú tsáápiikye o újcúnetu tsijpi coévaáhi. ³⁵ Áhdure tsaatépi cáátsómúpidítýú tsáápilleke o újcúnetu tsíjpile coévaáhi. ³⁶ Téhdure tsaatétsi íumihé pañe íjcyámútsidítýú tsáápiikye o újcúnetu tsijpi tétsihvuré coévaáhi.

³⁷ Ehdúhjáa Jetsóo néenéllii imamyémú neéhií:

—¿Aame kíávú újyéteéhi?

Áánéllihyéhjáa neébe:

—Muurá ehne mútne tsiéméjpi dsíjívéébedívú añumu píhcyaavédú tahñéjté óhdivu píhcyááveéhi.

18

Ímityúnéhjí ímibájchoe múnáájpídítýú íjcyáné uwááboju

¹ Áhduréhjáa Jetsóo tsiíñe imamyémuke úwááboobe úúballé ímityúnéhjí ímibájchoobe ímityuube íjcyáábedítýú téneri diityéké itsápíjtso Píivýéébema ílhjyúvahíjcyánetu ditye íóochévetuki. ² Íllúhjáa neébe:

—Íjcyaaabée tsácoomíyí ímityúnéhjí ímibájchoobe ímityuube Píivýéébeke avyéjúúllétuúne. Aabéhjáa tsá ímí piáábohíjcyatú míamúnáake. ³ Áábekée técoomíyí íjcyalle píibájyulle neé tsaatémá ímityúné dille dááríivéjcatsíñe díbye íimibájchoe díllema. ⁴ Ehdúu múhájchótájucó dille dífbyeke piáábó táumeiyóneri tsá díbye íicúvehíjcyatúne. Áánéj píinévúhjáa íllu íjtsámeílye: “Píivýéébeke o avyéjúúllétúnéllii tsáháturo míamúnáake o piáábóiyóné oke ávyetúne. ⁵ Áronáa aalle píibájyulle íjyévé éhniíñevuré oke pátsárcjcyónéllii óvjyucu dílleke o piááboíñe oke dille ípátsárcjcyójucóótuki.”

⁶ Ehdúhjáa íúúbálléne neébe:

—Ehdúu píinévúyí piááboobe ímityúnéhjí ímibájchoobe ímityuube íjcyároobe. ⁷ Aanéjjií ¿aca tsá ámuha mewáájacutú Píivýéébe ihñéjteke piááboíñe dífbyeke piáábó táumeíhíjcyámeke? ¿Mityá ámuha méjtsúcunú ditye piáábó táumeíñeri díbye íicúvetúne? ⁸ Tsáhaa. Muurá piáábóibye diityéké teenémáye. ¿Aca íhya míamúnaa ímí cáhcújtsómedívú o wájtshií Míamúnáájpídívúu o ípíivýéévebe tsiíñe íñujívú o tsáácooca? Ehdúhjáa neebe Jetsóo.

Tsaatétsí Píivýéebema ihjuúvānetu ijcyáné uwááboju

⁹⁻¹⁰ Tēhdurēhjáa tsaate imiáámedi idillómeifne tsjtyeke éhdiivállehjcyámeke úwááboobe úúballé tsaatétsí Píivýéebema ihjuúvānetu. Íllúhjáa neébe:

—Tsáijyúu míityétsi péé duurvājávú píivýéebema íhjuúvaki. Tsaapíi paritseómuúbe. Áánetúu tsijpi ííńújí avyējúúbé wáábyuta dsíidsike áhdótsohijcyáabe. ¹¹ Aané paritseómuúbe Píivýéebema ihjuúvaabe neéhií: “Ayúju Tāpiivýéébej, uke ó tēhdujtsó imiáábé ó ijcyáné hallúvu. Tsá muurá tsjtyedu imityuube o ijcyatú naní múnáajpi. Tsá mújyú ihdícyámema o dómácójcatsityúne. Pane tsá aabye ííńújí avyējúúbé wáábyuta dsíidsike áhdótsohijcyáabe imityuube ijcyadu o neétune. ¹² Muurá tsáné tsemáanari mǐjcyoojicú májchótuube úuma ó ihjuúvahijcyáhi. Tēhdure muurá 10-jiva o dsíidsívānetu tsájhčoba ó dówacárohijcyá uke o íicuvéne.” Ehdúu Píivýéebema ihjuúvaabe paritseómuúbe. ¹³ Áánetúu diibye ííńújí avyējúúbé wáábyuta dsíidsike áhdótsohijcyáabe tsá cáamevu icyárúúvéne Píivýéebema ihjuúvatúne. Íllurée kimóóvémeifbyé íjpiújitu illaayómeifne neéhií: “Ayúju Tāpiivýéébej, óhdi ihdyu didáátsóvéne dábajíivé táimtyu. Muurá imityuube ó ijcyáhi.” Ehdúu ihjuúvaabe Píivýéebema ííńújí avyējúúbé wáábyuta dsíidsike áhdótsohijcyáabe. ¹⁴ Aane muurá díibyeke tsúuca Píivýéébe imíbájchóobé hallúrí tsáhájucó imityú ijcyatúne. Áánetu tsjipiikye tsá díbye imíbájchotúne. Ehdú muurá iye íhtsutúmé íjcyane némeihjcyámé núcójpívétsáméíhi. Áánetu ihdyu idáátsóméhjiúvú néeme ávyējúúteéhi. Ehdúhjáa Jetsóó úwaabóhi.

Tsíméké Jetsóó llúúvanúne

(Mt 19.13-15; Mc 10.13-16)

¹⁵ Aanéhjáa díibye éllevu ítsíimeke tsivámé díbye Píivýéébeke piáábó ityáumeí diityé hallúvu. Áronáacáhjáa imamyémú diityéké néé ínevu dítye ítsíimeke tsivane. ¹⁶ Áronáacáhjáa Jetsóó diitye tsíméké ipíúvāne néé imamyémuke:

—Óvi ihdyu tsívame. ¿iveeki ámuha mécātuhsóhi? Muurá diitye tsíime ijcyadu neémé wáábyuta Píivýéébe avyēju. ¹⁷ Aane imiáánetúré ámuhakye o néé éhne múúne teetsi tsíimene meke cáhcujtsódú Píivýéébeke cáhcujtsotúmé tsá díibyé avyējuéjte ijcyatúne.

Ováhtsá Jetsóoma ihjuvāne

(Mt 19.16-20; Mc 10.17-31)

¹⁸ Aanéhjáa tsáijyú tsáné avyējuube Jetsóoke neéhií:

—Uwááboobej, imiáábé ú ijcyáabe cána oke díne ¿muhdú ó ijcyáiyóné mújyú o dsíjivéjucóóityúne bóhi o újcuki?

¹⁹ Áánéllihyéhjáa neébe:

—¿Aca íveeki eene oke ú dilló imiáábedi? Muurá ihdyu apáábyéré Píivýéébe imiáábe. ²⁰ Muurá ú waajácú díibyé taúhbajúúné neéneé: “Tsá múu ihdícyámema dómácójcatsityúne. Tsá múu míamúnáake dsíjivétsotúne. Tsá múu nánívatúne. Tsá múu állíuutúne. Múu avyējuullé díicyáanimútsikyé.”

²¹ Ehdúhjáa Jetsóó neénéllii neébe:

—Muuráhjáa ihdyu táayáabedityúré tehdújucó o ícyahijcyáne.

²² Áánéllihyéhjáa Jetsóó neéhií:

—Áronáa ijcyánéi tsane u méénúiyóne. Cáhawáa dítsieméné náhjihénúne piáábó idáátsóméhjikej. Áijyú ihdyu ú avyējuúteé níjkyéjiri ijcyáabe Píivýéébe avyējuvu. Aane cáhawáa ehdu méénúne okéréjucó duráávyej.

²³ Ehdúhjáa Jetsóó neéne kimóhcó pajtyé díibyeke mítyane díbye éhnévánélliihye.

²⁴ Áábekéhjáa ííténe Jetsóó neéhií:

—Muurá mítyane éhnevámé íhtsútúnetu Píivýéébe avyējuvu úcáávéiyáhi. ²⁵ ¿Aca muhdú caméélló ánéétóhéjtu pajtyéiyáhi? Áhdure ¿aca muhdú diitye ehnéva múnaa Píivýéébe avyējuvu úcáávéiyáhi?

²⁶ Ehdúhjáa díbye neénéllii tétsihyi ijcyame neéhií:

—¿Aca ihdyu múhdutúra pajtyetéiyóme?

²⁷ Áánéllihyéhjáa neébe:

—Imiáánéjucóhde míamúnāa tsá píivyetétú iye ipájtyetétsámeifne. Áronáa Píivýéébe píivyeté diityéké ipájtyetétsóné ínā díibyedívú túhúútúnélliihye.

²⁸ Áánéllihyéhjáa Péédro neéhií:

—Ávyējuúbej, muuráhjáa páneere muha méihvéjtsóne uukeréjucó méúraavyéne.

²⁹⁻³⁰ Áánéllihyéhjáa Jetsóó neéhií:

—Imiáanetúré ámúhake y o néé páneere íjcyátsíhjíma imúnáake cáanimuu, íñahbémuu, méwamyuu, ítsíimee, íjcyámeke tsánejcúvú íhvéjtsóne Píivýéébé wákiméí méénume muurá íiné imíjyaú íjcyáá íñújiri. Aame újcuú mújyú idsíjivéjúcóótyúne bóhí tsííjiréjucu íñuji Píivýéébe ípívyéjtsóji hállurí íjcyaki.

Ídsíjiveíñé tsiíñe Jetsóó úúballéne
(Mt 20.17-19; Mc 10.32-34)

³¹ Ehdúhjáa íñétsihdyu Jetsóó ímamyémuke íhdyúétsihyu idyóbeucúmeke néehíí:

—Mepéé íñe Jerotsaréevu. Ácoomívú muurá Míamúnáájpídívú o ípívyéévébedítýú tsúúcajátýjucu Píivýéébé íhjuú uubálle múnaa néhíjcyáné oke pájtyeéhi. ³²⁻³³ Muurá oke llúúvájte avyéjútémá taúhbájú uwáábojte íhvéjtsóo jodíómu íjcyátýmé hójtsí pañévu. Aame óhdi úúhívaténe oke úníchícyumeré iwápáájccóbeke ílluréjucu dsíjivétsóíñe. Ároobe tsiíñe ó bóhí 3 coojívatu.

³⁴ Ehdúhjáa Jetsóó ímamyémuke nééne tsá dítye áyanéwu wáájacutú íñerí díbye íhjuváne.

Hállúvátúúbeke Jetsóó ímbajchóne
(Mt 20.29-34; Mc 10.46-52)

³⁵ Aabéhjáa ímamyémuma péébe Jericóoj píihíríjyucu íjcyánáa juuvá úníuri hállúvátuube ácuúcnúúbe táumeí píáábo. ³⁶ Aabéhjáa mítyane téeneri míamúnáa pájtyenélii dílló íñerí dítye úllene. ³⁷ Áánéllíihyéhjáa úúballémé Natsarée múnáajpi Jetsóoma ípyééne.

³⁸ Áánéllíihyéhjáa díbyedi wáníjcyámeíbyé néehíí:

—Íjétsoj, Jetsóoj, Dabíúúvúj tsiíménémúhaabe u íjcyaaábe, óvíjyucu ihdyu óhdi dídaatsóve!

³⁹ Ehdúhjáa díbye néénélii tsuullérí pééme díbyeke uhbá cúúvéhulléré díbye íjcyaki. Áronáacáhjáa éhniínevúré tsiíñe neébe:

—ÍDabíúúvúj tsiíménémúhaabe u íjcyaaabe óvíjyucu ihdyu óhdi dídaatsóve!

⁴⁰ Áánéllíihyéhjáa Jetsóó íjyóccúúvéne néé dítye ítsíva díbyeke. Áhdújucóhjáa dítye tsíváábeke díbye nééne:

—Íñíná ú imílléhi?

⁴¹ Áánéllíihyéhjáa neébe:

—Ávyéjuúbej, ó imíllé o hálluváne.

⁴² Áánéllíihyéhjáa neébe:

—Tehdújucu. Oke u cáhcujtsódu íjcyaaabe tsúúca ú hallúváhi.

⁴³ Ehdúhjáa Jetsóó néénemáyé ítétjúcoóbe. Aabéhjáa díbyemáyéjucu pééne Píivýéébeke dúúrúvaabére. Aanéhjáa tsíjtye íájtyúmíne téhdure duurúvá Píivýéébeke.

19

Tsakyéoke Jetsóó ááhívéne

¹ Aanéhjáa Jetsóó ímamyémuma úújeté Jericóovu. ² Ácoomíyíhjáa ehnéva múnáajpi Tsakyéó íñújí avyéjúbé wáábyuta dsíídsike áhdótsohíjcyámé avyéjuube íjcyaaábe. ³ Aabéhjáa imíllérá Jetsóoke íájtyúmíne. Áronáacáhjáa tsá díbye píivýetétú díbyeke íájtyúmíne míamúnááj píine íjcyáábeke báhrí íñéénéliihye. ⁴ Áánéllíihyéhjáa ícúú díbye pééíhullévu dsíínéríyé ípyééne nérívyeebe uméheri díbyeke íájtyúmíki. ⁵ Áánáacáhjáa Jetsóó tétsihdyu pájtyeebe tééhé níjcauri íjcyáábeke íájtyúmíne néehíí:

—Tsákej, Tsakyéoj, ícúú níitye úúma o péékíí. Muurá ó imíllé díhjyarí o cúwane.

⁶ Áánéllíihyéhjáa ícúú íñítyéne tsajtyéébé íhjavú díbyeke. ⁷ Ááneríhjáa míamúnáa íhjuvává Jetsóodi íveekí ímítyuube íjcyáábe javú díbye pééneri. ⁸ Áánéllíihyéhjáa díbye Tsakyéó íjyóccúúvéne néé Jetsóoke:

—Ávyéjuúbej, tátsíménetu tsaíhdúnéécú ó dówajcáaroó ídáátsóméhjike. Áánetu tsaatékée o állíñe pevetsíyé o áhdótsohíjcyáné ó óómíchoo éhniínevújucu.

⁹ Áánéllíihyéhjáa Jetsóó néé díbyeke:

—Tehdújucu, muurá Aavaráaúvúj tsiíménémúhaabe u íjcyáábedívú tsúúca uwááboju wájtsíhi. ¹⁰ Muuráhjáa Míamúnáájpídívú o ípívyéévebe o tsáá ímítyúne pañévu mújtámeke o pájtyetétsoki.

Dsíídsítu íjcyáné uwááboju
(Mt 25.14-30)

¹¹ Ehdúhjáa Jetsóó úwaabó míamúnáake. Aaméhjáa Jerotsaréevu píihínáa míamúnáa íjtsámeí tsúúca Píivýéébé avyéjú bóhówáaveíñe.

12-13 Áamekélhjáa úwááboobe néehíi:

—Tsaapilhyáa ihsútúméejpi ijyaabe tsicyoomívú ipyéeíñe ihde 10-meváké iúniú múnáadítú ipihjúúcúmeke dsíidsidívú iwájtúne néehíi: “Éeneri mewákímyeicyó téhulle o ijyáane hajchóta.” Ehdúhjáa diityéké ipítájcoíñúne técoomívú memévatéébe ihcyóomí avyéjuube ijcyaki. 14 Áronáacáhjáa díbye cóomi múnaa tsá ímilletú diityé avyéjuube dibye ijcyane. Áanéllihyéhjáa tsaatéké wallóomé díbye déjutu ditye íñéé ihcyóomí avyéjuube dibye ijcyane múha ímilletúne.

15 Áronáacáhjáa tsúuca meménúme páñétúejpi ihcyóomí avyéjuube dibye ijcyaki. Átsihdyúhjáa oómiibe teene ihcyóomivu. Aabéhjáa iwájtúsidu pihjúúcú iúniú múnáake dsíidsidívú iwájtúñúmeke múhduná ditye líyaatétsóné iwáájacuki. 16 Áábekélhjáa ímí wákímyeíbyé nétujkénúhi: “Ávyéjuubej, éhnee óhdivu u pícyoíñúne dsíidsí ó líyaatétsóhi.”

17 Áanéllihyéhjáa íavyéjuube néé díbyeke: “Tehdújuco. Muurá eene múhdurá néérone ímí ú tehméhi. Áanéllíi uke ó pícyóó 10 coomívá avyéjuube u ijyca ímiáábé u ijyánéllíihye.”

18 Áhduréhjáa tsijpi néehíi: “Ávyéjuubej, éhnee óhdivu u pícyoíñúne dsíidsí téhdure ó líyaatétsóhi.” 19 Áanéllíihyéhjáa idyé neebe díbyeke: “Tehdújuco. Áanéllíi téhdure ímiáábé u ijycaábéke ó pícyóó 5 coomívá avyéjuube u ijcyaki.”

20 Áánethjáa tsijpi néehíi: “Ávyéjuubej, íñe dsíidsí éhnee óhdivu u pícyoíñúne o pícyohjcyáne. 21 Ópée ó waajácú ímítyuube u ijycaabe díwákímyeí hallúvújí dsíidsíjike ú ékéévehjcyáne. Muuráhjáa ihsútúnetu o líyaatétsóné ímiátsíí ú újcúyáhi. Aanée o wáájacúne illure ó pícyóó didsíidsike.” 22-23 Áanéllíihyéhjáa íavyéjuube néé díbyeke: “Aanée idyé ímítyuube o ijcyane wájacú u neébe jíveekí tsá u pícyootú dsíidsí téhmémehjcyájá pañévú tétsihvu ditye wákímyeichóné oóma líyaatéiyoki? jíveekí ímítyuube uú?” 24 Ehdúhjáa díbyeke íñétsihvu tétsihyi ijyameke neébe: “Áánúditu eene dsíidsí medójtúne maajcú eeneé íhñe páme éhniñevúré líyaatétsóbeke.” 25 Áanéllíihyéhjáa néeme díbyeke: “Ávyéjuubej, áronáa tsúuca mítyanéjuco díbye dsíidsí.” 26 Áanéllíihyéhjáa neébe: “Ehdu múúne mēmeenúhi. Muurá íhñe líyaatétsómeke éhniñevu tsiíñe máajcú ditye illíyaatétsoki. Áánetu pevénére pícyohjcyámedítú médojtúúhi. 27 Téhdure eene avyéjuube o ijcyane íimíllétúne oke múnáatsohjcyámeke ílllevu metsíváne o íténáa médsíjívétso.”

Jerotsaréé pañévú Jetsóó úcaavéne

(Mt 21.1-11; Mc 11.1-11; Ja 12.12-19)

28 Ehdúhjáa diityéké úwáábóné boone Jetsóó péé ímamyémuma Jerotsaréevu. 29-30 Aaméhjáa úújeté Bepajéema Betáaniá coomícúyú únuri orívo hájú ijyátsihvu. Átsihdyúhjáa mítyétsikye ímamyémudítúyú ípiihíre coomívú iwáállóómútsikye neébe:

—Cána écoomi ípiihíre cóomityu oóma méujcúté íayáne íjúwúukej. Múikyé díbyedi úllétuube dóhjíváábeke metsíñaáyóne métsívaco. 31 Aane tsaate ámuhtsikye ívéébeke ámuhtsi métsíñaáyó néhajhíí mēneéco: “Ávyéjuubéne múhtsikye néénéllíihye.”

32 Áhdújucóhjáa péemutsi dibye néhdújuco úújeténé díbyedívu. 33 Áábekélhjáa dityétsí tsíñaáyóronáa áábájajte néehíi:

—jívéébeke ámuhtsi métsíñaáyóhi?

34 Áanéllíihyéhjáa neemútsi:

—Ávyéjuubéne múhtsikye néénéllíihye.

35 Aamútsilhyáa tsajtyéjucóó díbyeke. Áábé hallúhjáa wájamúúnevu íhnbóne Jetsóoke néríjcyárome. 36 Áíjyúhjáa dibye péijyu juuva míamúnaa íhnbó íwajyámuunévu. 37-38 Aaméhjáa díbyeke úraavyémé tsúuca orívo hájúvú píihime méénúráityuróné dibye méénuhjcyáné hallúvú Píívyéébeke dúúruvámé kéévánécoba wáñécóhjíjcyá:

—¡Ñóóooj! Átsihdyúhjáa nehjcyáme:

—¡Maimijyu áanu Píívyéébe mémeri tsááneej! ¡Ahdícyane metsu ímíjyuuri Píívyéébeke maávyéjútsoki!

39 Ehdúhjáa ditye néénáa tsaate paritéómú diityé pañe ijcyame néé Jetsóoke:

—Ávyéjuubej, aatyé díuráávyé múnáake duhba ditye cúúvéhulléré ijcyaki.

40 Áronáacáhjáa neébe:

—Muurá ditye dáívyérónáa néwajúúneréjuco íhjúucunúiyóne.

41 Aabéhjáa tsúuca Jerotsarééj píihívú ímamyémuma úújetéébe tétsihduyú técoomi ííténe kímoovéhi. 42 Áánemáhjáa neébe:

—Múhdutú ihdyu ámuha Jerotsarée múnaa méwaajáciyá Pívyéébema ámuha tsaimíyé mejcyáiyóné ijcyájúcooróne. Áronáa tsá tene ámúhadívú bóhówáávéityú ámuha mecáhcújtsótúnéllíihye. ⁴³ Muurá ámúhake ímityúné pájtyeéhi. Ámúhá munaá ámúhá cóómí ímicáávéne ámúhake méénuúhi. ⁴⁴ Aame ámúhake idsíjívétsóne páneere ámúhá jaaháñé wácávyáhcoo Pívyéébe ámúhake píaabójúcooróné ámuha metáhjálehíjcyáné déjúcotu. Ehdúhjáa neebe Jetsóo.

Duurúvájá pañétú náhjíhe múnáake Jetsóo bóayóne
(Mt 21.12-17; Mc 11.15-19; Ja 2.13-22)

⁴⁵⁻⁴⁶ Aabéhjáa duurúvájá pañétú iúcaávéne náhjihénújatsímeye téjá pañétu ibóáyóne néehíi:

—Muurá Pívyéébe waajácúháámitu nééneé: “Íjya tahjya tééjá lliiñévu míamúnaa óoma íhjuváhíjcyáijya.” Aaja jíveeki ámuha nani múnáa jariyéjucu medíllone?

⁴⁷ Aanéhjáa pajyuvaré tééjá pañétú díbye úwaabóné tsarílehíjcyámé llúuvájte avyéjutee, taúhbájú uwáábojtee, tsíjtye avyéjutee, íjcyame. Aaméhjáa ítsámeihíjcyá íñé hallútú dííbyeke idsíjívétsóiyóne. ⁴⁸ Áronáacáhjáa tsá íñé hallútú dítye dííbyeke méénuútyuro mítyaméhjáa ímí dííbye uwáábó íjtsúcunúnéllíihye.

20

Jetsóo ihsútu
(Mt 21.23-27; Mc 11.27-33)

¹⁻² Aabéhjáa Jetsóo duurúvájá pañétú pajtyéteju úwáábónáa llúuvájte avyéjutee, taúhbájú uwáábojtee, túveéjtsotjee, íjcyame itsááne dííbyeke néehíi:

—¿Aca múúbe ihsúturi u íjcyaae eene ehdu nénehji ú méénuhíjcyáhi? Cána múúhake duubállej.

³ Áanéllíihyéhjáa neebe díityéke:

—Áyu cána téhdure ámúhake ó díllone oke máañújcu. ⁴ ¿Acáa múha nééjuri Jóáávu tsótsohíjcyá cáhcújtsómeke? ¿A Pívyéébépeé, mítyá míamúnaárée nééjuri?

⁵ Áanéllíihyéhjáa tsameére néjcatsíhi:

—Muurá ‘Pívyéébe nééjuri tsótsohíjcyaa’ menéhajchíi meke nééiyóobe: “Áábekéráhjáa jíveeki tsá ámuha mecáhcújtsotúne?” ⁶ Áanetu ‘míamúnaárée nééjuri’ menéhajchíi meke díitye míamúnaa téené hallútú dsíjívétsóiyá néwayúúnevu iáámúneri. Muurá pamévare cáhcujtsó ímíáánéjucóo Pívyéébe ihjyú uubálle múnáajpi díibye Jóáa íjcyane. ⁷ Ehdúhjáa nééneri íñúhnevéne nééme iwáájácutúne. ⁸ Áanéllíihyéhjáa Jetsóo néé díityéke:

—Aanéjíiva idyé ámúhake ó úúbálleé múúbe ihsúturi o méénuhíjcyáne.

Úmíhe tehme múnaa múhdurá dáíívémeíñetu íjcyáné uwáábo
(Mt 21.33-44; Mc 12.1-11)

⁹ Téhduréhjáa tsiíñe úwááboobe néehíi:

—Tsaapíhjáa ímíhe bajtsó tsanééré óovaá. Ápallívúhjáa tsaatéke ityéhmetsoíñúne peebe tsiéllévu tsúúcaja téhulle íjcyáíhullévu. ¹⁰ Áhullétúhjáa tsúúca tépalli néévané iwáájácutsíhvu wálloobe ínúnu múnáajpikye dííbyema dítye iwállóoro téénetu dííbye éhné íjcyadúne. Ahdújucóhjáa péeróobeke dítye méénupejtsónetu díbye óómiñe íveébe. ¹¹ Áanéllíihyéhjáa tsíjpiikye díbye wállóoróobeke téhdure íúhbáne méénupejtsóme. Aabéhjáa idyé oomí íveebébe. ¹² Ároné pañéhjáa tsíjpiikye díbye wállóobeke téhdure dítye túúvátsónetu ílluréjucu díbye wááneé.

¹³ Áanéhjáa díibye úmíhé aabáaabe néehíi: “¿Aane muhdúí íñe teéne? Áyu cána hájchíwu mítyane o wájyuróobekéréjucu o wállóokij. Dííbyeke íhya avyéjúúlléiyóme.” ¹⁴ Ehdúhjáa íñéne íllíkyeréjucu díbye wállóobeke íáptyúmíne néjcatsímeye: “Aabye muurá íllíjéjucu íñe cáániñúyóne. Áanéllíi metsu dííbyekéréjucu medsíjívétso mehnéréjucu tene íjcyaki.”

¹⁵ Ahdújucóhjáa tétsihdyu kémuéllévu itsájtyéébeke dítye dsíjívétsóne. Ehdúhjáa Jetsóo íúúbálletsíhdyu néehíi:

—¿Aane íñe díibye tépalli aabáaabe itsáácooca muhdú méénuú díityéké eenéé ímíhévú díbye téhmetsoíñúme ímityúné dáíívémeínyeke? ¹⁶ Muurá díityéké téené hallútú idsíjívétsóne tsíjtyekéréjucu díbye téhmetsoíñé tépallívu.

Ehdúhjáa Jetsóo nééneéllíi tétsihyi íjcyame néehíi:

—Óví ihdyu Pívyéébe múúhake tehme tehdu muha mejcyátuki.

¹⁷ Áanélliihyéhjáa Jetsóó diityédívú ííténe nééhí:

—¿Aca muhdú nééiyóné Píivyéébe waajácúháámitu illu nééhí:

Tsaupe nééwayu jááháñé wákimyéi múnaa íñéhnílléne waagóórou pícyámei ímichi tééutu jaa éjkéiu?

¹⁸ Aane muurá teeu nééwayúdu o néébe uwááboju cáhcújtsotumé mújtaahi. Áamedívú o cáyobáavatécooca illuréjuco ditye wágóóvéñe.

Íñúji avyéjúúbé wáabyuta dsíidsike ditye áhdotsóne

(Mt 21.45-46; 22.15-22; Mc 12.12-17)

¹⁹ Ehdúhjáa Jetsóó taúhbájú uwáábojtémá llúúvájte avyéjujtéké múu lléboobódú úwaabóné iwáájácúne imíllerómé téijyuré dííbyeke íekeeve. Áronáacáhjáa illityémé míamúnáadi.

²⁰ Aaméhjáa imiáámédú tsaatéké dííbye éllewu wallóo ditye dííbyeke avyéjúúbédityú díllone díbye múhdurá áñújchajhíí tééne hallútú dííbye éllewu ítsájtýeroki. ²¹ Aaméhjáa neeté dííbyeke:

—Uwááboobej, muha muurá méwaajácú tehdújuco u uwáábohíjcyané keená Píivyéébe míamúnáadívú tújkevéllejító tsijtye múhdurá úhdivu íjtsúcunúróneri íicúvétuubére. ²² Aabe cána múúhake díñe díicyánécutuj: ¿A tehdújuco avyéjuube romáánómuube íjcyáábé wáabyuta dsíidsike ditye áhdótsohíjcyané maáhdóiyóne, mityá tsáhaáj?

²³⁻²⁴ Ehdúhjáa ímityúne íjtsámeíñemáyé ditye néene Jetsóó iwáájácúne néé diityéke:

—¿íveekí ehdu ámuha oke médáriivéhi? Ayu cána oke méuujétsó dsíidsíjívuj. Ahdújócóhjáa ditye újétsóji ííténe neébe: ¿Aca múhúmi náávé eéne? Áhdure ¿mumémé eene tééjitu? Áanélliihyéhjáa néémeé:

—Tséétsá húmi nááve. Áábe méméré íñe tééjitu. ²⁵ Áanélliihyéhjáa Jetsóó néé diityéke:

—Ané wa ihdyu dííbye Tséétsáke mááhdohíjcyá dííbye éhñéjuco íjcyanévu. Áánetu ihdyu Píivyéébeke máácuhijcyá dííbye wáabyuta íjcyanévu.

²⁶ Ehdúhjáa dííbyeke dáñiverómé tsá píivyetéú dííbyedívú íñéétsóiyóne. Aaméhjáa ehdu díbye néeneri iúllévenúne tsá íñá íhjuvájúcootúne.

Dsíjivémé muhdú tsiíñe bóhiñe tsaate díllone

(Mt 22.23-33; Mc 12.18-27)

²⁷ Áané boonéhjáa tsadotséomudityú tsaate péé dííbye éllewu medsíjivémé tsiíñe mebóhiñe cáhcújtsotúme.

²⁸ Aaméhjáa néé dííbyeke:

—Uwááboobej, Moitséevúhjáa muurá néé tsaapi méwadívú tsiímávátuube dsíjivéhajhíí íñahbéréjuco díílleke táábávaíñe dííbyeréjuco itsíímáva dííllédívú íñáhbeuvúu tsiímáváiyoone.

²⁹ Aanée íjcyámé 7-meva tsané nahbému. Áamedityúu ámiaabe ityáábávároléjtane dsíjivé tehdú tsiímávátuube. ³⁰ Áané boonéé bóneebe díílleke táábávároobe téhdure dsíjivé tsiímávátuubére. ³¹ Áané boonéé tsijtye bónejte díílleke táábávarómé téhdure dsíjivé tsiímávátúme. ³² Ááne nihñévúree díílleréjuco dsíjivéne. ³³ Aane cána múúhake díñe ¿cáabyé taabá ímichi dílle íjcyaiñé tsiíñe ditye bóhícooca?

³⁴ Áanélliihyéhjáa Jetsóó néé diityéke:

—Muurá ihdyu íñújiri íjcyane táábávácatsíhi. ³⁵ Áánetu ímiáámé dsíjivémé tsiíñe bóhiñe níjkyéjiri íjcyácooca tsáhájúco táábávácatsíityúne. Tsiíhdyuréjuco ditye íjcyaiñe.

³⁶ Aame tsáhájúco dsíjivéityú Píivyéébej tsiímé íjcyane níjkyéji múnaaduréjuco néémeé.

³⁷ Muurá ímiáané dsíjivémé tsiíñe bóhíhi. Muuráhjáa Moitséevú teene úbállé uméhéwu péétefunéne pañétú Píivyéébe dííbyeke illu nééneé: “Aavaráaa, Itsáaa, Jacóóbo, íjcyámé Píivyéébe ó íjcyáhi.” ³⁸ Ehdúu Píivyéébe néénetu méwaajácú ditye íjcyane. Muurá ditye íjcyátuca tsá díbye nééityuró diityé Píivyéébe íjcyane. Muurá dííbyedívú tsá múha dsíjivétú tétsíhji dáíhañe.

³⁹ Ehdúhjáa diityéké díbye néénellii tsaate taúhbájú uwáábojtédityú nééhí:

—Uwááboobej, tehdújuco u nééneé.

⁴⁰ Aaméhjáa tsáhájúco dííbyeke tsiíñe díllotúne.

Muubá Críjto íjcyane

(Mt 22.41-46; Mc 12.35-37)

⁴¹ Áijyúhjáa idyé Jetsóó néé diityéke:

—¿Aca muhdú ívane ámuha ménéhíjcyá Críjto Dabíiúvúj tsiíménémúhaabe íjcyaiñe?

⁴²⁻⁴³ Ááneráhjáa dííbyeúvú íjcyároobe dííbyedityú néé iwaaajácúháámitu:

Ávyéjuubé néé Táavyéjúúbeke: “Cána táúniúvú díicya dímunáake o táhjáné hajchóta.”

44 Ehdúhjáa muurá Dabííwúvú dííbyeke Íavyéjúúbedi díllóhi. Aane ¿muhdú dííbyeúvúj tsíiménémúhaabe Íjcyáíiibe Críjtoó? Ehdúhjáa Jetsóó nééhí.

Taúhbjáú uwáábojteké Jetsóó núcójpívetsóne
(Mt 23.1-36; Mc 12.38-40; Rc 11.37-54)

45 Aabéhjáa pámeere lléébónáa néé ímamyémuke:

—Téíhbwá tsáma méíjcyaco. 46 Tsá múu íívatú eene aatye taúhbjáú uwáábojte míamúnaa díityéké íavyéjúúllekiyé cááméjácobájivu úcámehíjcyánetu. Muurá pihcyáávejááné pañe imíllémé íbohówátsihjívuré íacuuvéne. Áhdure wañéhji pañe imíllémé ímítsihjívuré imájchone. 47 Aame pííbájuyjete walléémudítýú dótu híjcyá díityé jaaháñe. Áané núcójpí muurá cááménécóbaúvú íhgyúvahíjcyarómé Píívyéébema. Ehdú muurá dáríívémeímyeke Píívyéébe ícúbáhraahi. Ehdúhjáa Jetsóó néé ímamyémuke.

21

Pííbájuyjete dsíídsike pícyóone
(Mc 12.41-44)

1 Aabéhjáa duurúvájá pañe íjcyánáa míamúnaa pícyóocunú dsíídsike Píívyéébe wáábyuta. Ehnéva múnáahjáa mítyanéhjí pícyóohí. 2 Áánaacáhjáa pííbájuyjete ídátso pícyóó míjéhwuúúre. 3 Aanéhjáa ííténe neébe:

—Ámuuhaj, muurá áámye pííbájuyjete ídátso néérolle pícyóó páme ehniíñevúre. 4 Muurá tsijyte dsíídsívarómé pícyóó uhjénéhjíre. Áánetu pícyoolle páneere téene tájpi íjcyáiyóne.

Duurúvaja wágóóveíñé Jetsóó nééneé
(Mt 24.1-2; Mc 13.1-2)

5 Téijyúhjáa tsaate ímamyémudítýú íhgyúvú duurúvaja imíwu néwayúúnetu méénúmeíñeri, dítye bóhbánuhíjcyanéhjítu imíwu teja ícyáávésámeíñéhjiri.

6 Áanéllíihyéhjáa Jetsóó nééhí:

—Ároja muurá wácávyáhcáméíhi.

Jetsóó tsááíñe íhde pájtyeíñéhji
(Mt 24.3-28; Mc 13.3-23)

7 Ehdúhjáa díbye néenéli dííbyeke néémeé:

—Uwááboóbej, ¿aca mújyú pájtyeíñe eene múúhake u néhíjcyanéhjí? ¿Aca íínetú muha méwaajácuú tsúúca tehdu tene pájtyeíñe?

8 Áanéllíihyéhjáa neébe:

—Ehdú nééme tsáma wajácútsi méíjcyaco ámuha maállítsámeítýuki. Muurá o tsááíñe tsúúca píhícooca íjcyáimyé mítyame óhdi díllómeímye. Aame nehíjcyáá díibýejuco Críjto íjcyane. Árómeke mécáhcújtsodíñe. 9 Téhdure pahúllevaré méénújcáts íjcyané uubállé ámuha mellééboóhi. Áróneri méíllityedíñe. Pane méjtsúacunúdí téijyú tsúúca o bóhówááveíñe. Tsáhái téijyú o bóhówááveítýúne. Árónáa íhdyu ehdu nénehji tujkénú pájtyeéhi.

10 Muurá tsáné ííñúji múnáa tsííñe ííñúji múnáama méénújcátsíhi. 11 Áhdure ávyetá íhnáhó ííñúji vááúméíhi. Ájyú íjcyáíñe ájyabááne, cheméháñe, pahúllevaré. Áhdure íévéhoowávú pííhó nénehji bóhówááveéhi.

12 Ehdú nénehji pájtyeíñe íhde cáhcújtsotúmé ámúhake ícúbáhrámeke tsájtyeé pihcyáávejááné pañévu muhdú ámuha meicyahíjcyané ámúhake ídíllóki. Áhdure ámúhake ííñúji avyéjúté éllevu ítsájtyemeke cuvéhoojánúmye. Ehdú muurá ámúhake míamúnaa dárííveé oke ámuha meúraávyéné déjúcotu. 13 Áané hóowari ámuha táuwaáboju díityéké méúwááboóhi. 14 Árónáa íhdyu tsá ámuha meíjyáacunútyú muhdú ámuha díityemá meíhgyúváiñeri. 15 Muurá íhdyu ámúhake ó ájcuú muhdú ámuha díityéké meúwááboíñe tujkévejúvu. Ájyú ámúhake múnáatsohíjcyámé íllure ámuha maállíñe nehíjcyámé ámúhadívú táhjátsáméíhi. 16 Muurá ámúháj caanímú, ámúhá nahbémú, ámúhá hájkímú, tsijtye ámuha menáhbévahíjcyaróméhjí ámúhake téijyú ímityúné dárííveéhi. Muurá tsaatéké ámúhadítýú dsíjívétsoímye. 17 Ehdú muurá oke cáhcújtsotúmé ámúhake tsarílleé oke ámuha mecáhcújtsóné hallútu. 18 Árónáa tsá ámúhá níwájúñné íjcyáronetu tsájíubaré wágóóóvétýúne. 19 Áhdícyane íhdyu ámuha panévaré maáábúcuúhájchí mépájtyeétehi.

20 Áhdure tsííñe ííñújine múnáa Jerotsarée mícaavené ámuha mewáájácúcooca múu néé tsúúca técoomi wágóóóveíñe. 21 Ájyú mewáácunúco cámehábuúnevu Jodeá ííñúji múnáa ámuha meíjcyame. Áhdure técoomí múnáa óví néhi wáácunú tsíllevu. Aane íumíhé pañe

Íjcyame íoomíjyúcohdí técoomívu. ²² Ehdú íjcyaiíñé ícúbáhraméí míamúnáama dítye ímityúné dáríívémehíjcyané déjyúotu Píívyéébé waajácuháámitu tene némeídyújucu. ²³ ¡Máídáátsoju tsáma tene pájtyeíñé téjyju walléémú ééwájtema tsíjtye ñohñójtéréí ítsííméwuúmmú íjcyámeke! Muurá ávyetá kimóhcó néené ícúbáhraméí pájtyeé téjyju íññújiri íjcyané míamúnáadívú Píívyéébe cáyobáávatécooca. ²⁴ Tsaatéké muurá dsíjívétsoímýé méénujcatsí pañe. Áánetu tsíjtyeke tsajtyeímýe tsíñéhjí íññújínévu. Áané boone jodíómú íjcyátúné míamúnáaréjucu teene Jerotsarée cáávacuíñé Píívyéébe díityédívú técoomi íhvéjtsóné hajchótá tétshíyi íjcyaki.

Jetsóó tsáácooca pájtyeíñéhjí

(Mt 24.29-35, 42-44; Mc 13.24-37)

²⁵ Aane ehdu nénehjí pájtyéné boone nuhba cóójiejpii, péjcoéjpii, míicuruu, íjcyane múhduréjucó íjcyaiíñe. Téhdure ávyetá íhnáhó móañe nóhñíneri cáhcújtsotúmé íllityeéhi. ²⁶ Éhdúcóbaúvú nénehjí íññújiri íjcyácooca muurá míamúnáa íllityéneri ílluréjucu wájácurátúúúveíñe. Ehdú páneere íévéhóowari íhtsútunéhjí íjcyane mujtáraba íjcyáahi. ²⁷ Ájyju íhdyu Míamúnáájpídívú ó ípívyééveebe páneere táíhtsútú táavyéjuma ojtsó pañétú ó bóhówááveéhi. ²⁸ Ehdú tene pájtyécooca múu íllure ímíjyuuvéhi. Muurá tééné boone tsúúca ámuha máállíjchuú múhdurá ámuha meícyahíjcyánetu. Ájyju íhdyu tsáimiyéjucu ámuha meíjcyaiíñe.

²⁹ Téhduréhjáa tsiíñe díityéké neébe:

—Cáhawáá méíjtsúcunu hígyeéráhema tsííñe uméhééne muhdú íjcyane. ³⁰ Muurá ténehjí béhjívácóoca tsúúca méwaajácú píjcyaba pííhine. ³¹ Ahdu íññújiri ténehjí íjcyácooca méwaajácúco tsúúca Píívyéébé avyéjú bóhówááveíñe éévé újjeténe.

³² Aane ímiááné ámúhake ó neé ehdu nénehjí pájtyeíñé íñé íññújiri páhdure míamúnáa íjcyapíñáaaca. ³³ Muurá íññújima páneere íévéhóowari íjcyanéhjí wágóóóveéhi. Áánetu íñe ámúhake ó néhíjcyané tsá mújyú wágóóóvéityúne.

³⁴ Áánéllíi tsáma téíbúwá méíjcyaco tsiíñe ó tsáábe ámúhake ó túvaaóvátu lílyíicyáveháñeri, tsíñéhjí, ámuha meíjcyámeke. ³⁵ Muurá íimilléduré íjcyámeke ó ábájínejcuú éhne múúne iyáábeke dahpe ábájínejcúdu. ³⁶ Áánéllíi múu téíbúwá íjcyané Píívyéébe paíjyuvaré íhjíyúvá ténehjí ámúhake ímújtátsótuki. Ájyju íhdyu ámuha méúújéteé óhdivu Míamúnáájpídívú ó ípívyéévéébedívú íínerí núcójípívetúme.

³⁷ Ehdúhjáa Jerotsaréeri íjcyáabe Jetsóó duurúvájá pañévu úwáábohíjcyáhi. Aabéhjáa meíjyúnúdu pehíjcyá oríívo bájú íjcyátsihvu tétshíi icyúwaki. ³⁸ Aanéhjáa paíjyuvaré cúúvéneturé míamúnáa pehíjcyá duurúvájávu dííbye úwáábó ílléébúcunúki.

22

Jetsóoke íekééveíñé dítye pítyácójcatsíñe

(Mt 26.1-5, 14-16; Mc 14.1-2, 10-11; Ja 11.45-53)

¹⁻² Téjyúhjáa pajtyeté wañéhjí óórityúne pááá máchómeihíjcyané wañéhjí lleevárijyucu íjcyánaa llúúvájte avyéjútémá taúhábú úwáábojte íjtsámei muhdú Jetsóoke idsíjívétsoíñe. Áronáacáhjáa íllityémé míamúnáadi.

³ Áánáacáhjáa Jóda Ijcaríóóté pañévu tsúúca Naavéné úcaavé tsaapi Jetsóó mamýémúejpi íjcyáábé pañévu. ⁴ Aabéhjáa péé díitye llúúvájte avyéjútémá duurúvájá tehmejte éllevu díityémá ípityácójcatsí muhdú dííbyedívú íekéévétsóíñe. ⁵ Ááneríhjíyáa ímíjyúúvéne ímíllémé dííbyeke íáhdone. ⁶ Áánéllíihyéhjáa íjtsámeíjyúcoobe mítyane míamúnáa íjcyátútsihvu dííbyedívú íekéévétsóíñe.

Ímamyémuma Jetsóó májchone

(Mt 26.17-29; Mc 14.12-25; Ja 13.21-30; 1Co 11.23-26)

⁷ Aanéhjáa tsúúca teene pajtyeté wañéhjí óórityúne pááá máchómeihíjcyané wañéhjí pañe tsájaatsá múnaa obééjake dsíjívétsohíjcyané wañéhjí lleevájucóóhi. ⁸ Ájyúhjáa Pééedorómá Jóáamútsikye Jetsóó néehíi:

—Mééma mémeenúté wañéhjí májchó memájchoki.

⁹ Áánéllíihyéhjáa neemútsi dííbyeke:

—¿Aane kíávú ú ímíllé muhtsi meméénune?

¹⁰⁻¹¹ Áánéllíihyéhjáa neébe:

—Ámuhtsi Jerotsaréevu mepéémutsi tsaapi lílyíihyori nújpáñújéébedívú meúújetéébema mepééne tééja múnáájpikye méneéhi: “Múúhá úwááboobéne muhtsikye neé kíává íchii tsaho míjchoho íjcyane tééhó pañévu díbye múúhama pajtyeté wañéhjí májchó májchóihyo.”

12 Áánéllii ámuútsikyé úújétsóiibye córíihócoba néého tsúúca ímíbájhómeihyó cáámééijiri íjcyahóvu. Ááho pañévu méméenuco.

13 Áhdújucóhjáa péémutsi díbye néhdújuco iúújeténe téého pañévu méénune majcho.

14 Aanéhjáa tsúúca dítye májchóííne éévé úújetédú majchójúcoobe ímamyémuma.

15 Átsihvúhjáa díityéké neébe:

—Ímí ó íjtsúuncunú ííne pajtyeté wañéhji májchó ámuúhama o májchone nihñéréjuco. Tsúúca muurá ámuúhadívú ó dsíjívéeéhi. 16 Aane tsáhájucó tsiííne ámuúhama o wañéhjívatéityú ííne pajtyeté wañéhji. Áronáa ihdyu páneere muhdú óhdityu úúbállémeihjycyané oke pájtyené boone tsaméhji Píívyéébé avyējuriyéjuco meijcyame mewáñéhjívatéííne.

17 Ehdúhjáa íñétsihdyu ado íékéévéne téhdújtssoobe Píívyéébeke. Áánemáhhjáa neébe:

—Áju, ííne pámeere maádo. 18 Muurá tsáhájucó tsiííne ámuúhama o áadóityú ííne óóvajpácyó Píívyéébé avyējuri tsaméhji meijcyáiñévuújuco.

19 Átsihdyúhjáa idyé pááaho íékéévéne téhdújtssoobe Píívyéébeke. Áánemáhhjáa idyóhdáhnunévu díityéké iwájtúne neébe:

—Ííne tájpi náávé íjcyane memájcho. Ehdú páijyuvaré méméénuhíjcyaco ámuha mepájtyeté o ícúbáhrámeííne ámuha méitsaavéne.

20 Téhduréhjáa teene adóvu díityéké íájcúne neébe:

—Ííne tátyujpácyo náávé íjcyane úúballé muhdú ámuha meicyahíjcyané pítýájcoju tádsíjiveri tsíhdyuréjuco cápáyóóveííne ámuha mepájtyetéki. 21 Aane muurá íchihyi mééma majchóri díibye óhdivu méénútsóiibye. 22 Muuráhhjáa ihdyu tsúúcajáltújuco óhdityu tene némeídyújuco oke tene pájtyeííne Míámúnáájpidívú o ípívyéévébeke. Áronáa ihdyu máidáátsoju tene pájtyeííne eene óhdivu méénútsóóbeke.

23 Ehdúhjáa Jetsóó néénéllii díllójcatsímýe caabyé díityédítýú dííbyedívú méénútsóííne.

Jetsóó mamýémú táhjájcatsí caabyé díityédítýú íhtsútuube íjcyáíyóneri

24 Átsihdyúhjáa táhjájcatsímýe caabyé díityédítýú íhtsútuube íjcyáíyóneri. 25 Áronáacáhhjáa Jetsóó néé díityéke:

—Muurá íñíjiri ávyéjujite ímíllé ityáuhbané téénetu díityéké míámúnáa íhtsútujtédí ídílloki. Ááne ítsúuncunúhíjcyámé téhdújuco ímyéénune. 26 Tsá múu téhdú néétune. Muurá ihdyu idáátsóóbeavú neébe tsáimíyé tsíjtyeke íícúvehíjcyabe íhtsútuube íjcyá pámé túkevéjtsóóbe. 27 ¿Aca caabyé íhtsútuube ávyéjuúbe? ¿A eene tsáimíyé ácuúncunúbeke tsaaipi majchótú íícúveébe? ¿Mityá eene dííbye íícúveébe? Muurá míámúnáa íjtsúuncunú eene tsáimíyé ácuúncunúbeke tsíjtye íícúveébe íhtsútuube íjcyane. Áánetu ihdyu eene íícúvehíjcyabédú o neébe ámuúhama o íjcyá ámuúhake o píááboki.

28 Muurá ávyétá ímítýú nénehji oke pátyehíjcyárónáa ímí ámuha óóma méijcyá oke íhvéjtsótúme. 29 Áánéllii ámuúhake o pícyóó Lihíyóo oke pícyohdu avyéjujite ámuha meijcyaki. 30 Áámema muurá ííne ímíjyaú ámuúhama ménahbévájcatsí táavyējuri. Aame ámuha íjraéémú 12-hava íjcyámedítýú cáhcújtsótúmeva méímíbájhócho muhdú dítye ícyahíjcyáne.

Jetsóó úúballé Pééodoro tóónúmeííne

(Mt 26.31-35; Mc 14.27-31; Ja 13.36-38)

31 Ehdúhjáa íñétsihdyu Jetsóó Tsimóoke nééhií:

—Tsimoj, Naavéné Píívyéébeke táúmeí ámuúhadítýú íñéhco caabyé ímíáábé íjcyáábeke éhne múúne tríígotu ímí menéhcodu. 32 Áronáa tsúúca díhyallúvú o táúmeí píáábó oke u íhvéjtsótuki. Aabe ihdyu óví díñahbémuke ú píaabó téhdure dítye ímí oke úúráavyeki.

33 Áánélliihyéhjáa neebe dííbyeke:

—Téhdújuco, Ávyéjuúbej, ímíááné tsá uke o íhvéjtsóityúne. Muura uke dítye cúvéhoojánúcooca óómájucó dítye meke cúvéhoojánúííne. Áhdure uke dítye dsíjívétsoócooca óómájucó dítye meke dsíjívétsoííne.

34 Áánélliihyéhjáa Jetsóó néé dííbyeke:

—Áronáa muurá, Tsimó, ípyeójucó oke u úúráavyeróné u tóónúííne cáracáí májtsívátúné ihde 3-íjyúva.

Jetsóó ícúbáhrámeííne pííhíjucóóne

35 Átsihdyúhjáa tsiííne neebe díityéke:

—Éjyúu muurá ámuúhake uwáábovu o wállóócooca o néé ámuha dsíídsima tsípaajíjí ámuúháj túhápaajíne ámuha metsájtýétuki. ¿A téjyúu tsáneetu ámuha mévííohi?

Áánélliihyéhjáa néémeé:

—Tsáháa muha íinetú mevíotúne.

³⁶ Áánélliihyéhjáa neebe diityéke:

—Árónáa icyooca métsajtyécó ámuha dsíidsii, ámuhá niitsúmuu, íjcyane. Áánetu nitsuwáavatúme óví hállúeja iwajyámú ináhjihénúne inütsúwá ujçúhi.

³⁷⁻³⁸ Áánélliihyéhjáa néémeé:

—Ávyéjuúbej, íjcyawáácú míwáácu múúhadi. Áánélliihyéhjáa neebe: Íhya téhduwáácújucu. Muurá tsúuca oke pajtyeíne tsúucajatújucóo Píivyéébe waajácúháámitu illu óhdityu tene néhdújucu: “Muurá ímityúme raahóri itsájtýéébeke téhdure ímityúúbedi díllóimye.” Ehdúhjáa óhdityu tene némeidyújucu muurá oke tene pájtyeíne.

Píivyéébema Jetsóó ihjyuváne

(Mt 26.36-46; Mc 14.32-42)

³⁹ Ehdúhjáa ímamyémuke inétsihdyu ipyéhijcyadú oríivo báju íjcyátsihvu péébema téhdure péemeé. ⁴⁰ Átsihvúhjáa iúújetédú neebe diityéke:

—Píivyéébema méihjyúvaco ámuha mávaríjchojúúnevu metáhjátsámeityuki.

⁴¹⁻⁴² Ehdúhjáa inééne íineebe diityédítýú éhne múúne nééwayu maáámune úújeténé ha-jchóta. Átsihvúhjáa ímímóúúvene Píivyéébema ihjyúvaabe néehí:

—Ayúju Táácáániij, muhdú u néhajchíi óvjiyacóóné o ícúbáhrámeíne. Árónáa idyé tsá o ímillédú u méénúityúne. Wa ihdyu muhdú u ímillédú óóma meénuj.

⁴³ Áábedívúhjáa níjkyéji múnáajpi bóhówaavé dííbyeke ipiááboki. ⁴⁴ Aabéhjáa íhnáhó tééneri ávyevécunúúbe Píivyéébema ihjyúvaabe tówaane waapé tújpacýoma.

⁴⁵ Átsihdyúhjáa ímamyému éllevu péébe úújeté dííbyeke íkímóóvéne pávyeenúme cuwári íjcyámédívu. ⁴⁶ Áámekéhjáa neebe:

—¿Muhdúami íívane ámuha mécuwaj? Maájkyéne méihjyúvá Píivyéébema mávaríjchojúúnevu ámuha metáhjátsámeityuki.

Jetsóoke ditye ékeevéne

(Mt 26.47-56; Mc 14.43-50; Ja 18.2-11)

⁴⁷ Ehdúhjáa díbye néenáa tsúuca mítyame míamúnaa wajtsí tétsihvu. Áámekéhjáa Jóóda tsuullé tsaapi dííbyé mamýémúejpi íjcyaaábe. Aabéhjáa dííbyedívú iwajtsíne chohchócú dííbyeke. ⁴⁸ Áánélliihyéhjáa neebe:

—¿Aca muhdú eene, Joda, oke u chóhchóneri óhdívu ú méénutsó Míamúnáájpídívúu o ípívyéévébedívu?

⁴⁹ Aanéhjáa íiténe ímamyémú néé dííbyeke:

—Ávyéjuúbej, métsu aatyéké meméénu ménütsúmuri.

⁵⁰ Árónáacáhjáa tsúuca tsaapi diityédítýú llúúvájte avyéjuúbe únú múnáajpi núúmiho ímiánéjçúeho wállórihjúçúhi. ⁵¹ Áánélliihyéhjáa Jetsóó néé dííbyeke:

—Óvi íjcyaaábe. Óvi ihdyu muhdú oke meénúme.

Ehdúhjáa néébere cámahjáçó dííbyé núúmiho. ⁵² Átsihdyúhjáa llúúvájte avyéjujtee, du-urúvájá tehmejtee, túkevjtsojtee, íjcyámeke neebe:

—¿Aca muhdú éhne múúne ímityúné méénuhjcyáábe éllevu ditye tsáhdu ámuha metsáa taéllevu niitsúmuma, cávaajçoháñema? ⁵³ Áánerá íhyajçhótá ámuháma duurúvájá pañe o íjcyáábeke keená muhdú ámuha oke meméénuhjcyáne. Árónáa ihdyu icyooca tsúuca ámuháj tééveri Naavéné kyéhéjkímyeíhi. Ehdúhjáa neebe Jetsóo.

Péédoro tóónúmeíne

(Mt 26.57-58, 69-75; Mc 14.53-54, 66-72; Ja 18.12-18, 25-27)

⁵⁴ Áábekéhjáa tsúuca íékéévéébeke llúúvájte avyéjuúbe javú ditye tsájtyéébeke Péédoro úráávyebe pehjcyá diitye kemúellére. ⁵⁵ Áijyúhjáa lláhajtsívú tsaate icyújuwááñúnetu píhmihjcyáme életu téhdure píhmíbe. ⁵⁶ Áánáacáhjáa tétsíi wákimyeí múnáalle píhmíri íjcyáábedítýú néehí:

—Áánúu muurá téhdure Jetsóoma ícyahjcyáhi.

⁵⁷ Árónáacáhjáa illure ityóónúne neebe:

—Tehdu, muulle, o wáájácúnejíi dííbyeke.

⁵⁸ Áané boonéwuúréhjáa idyé tsijpi dííbyeke néehí:

—Uu éhne téhdure diityéejpi.

Árónáacáhjáa neebe.

—Tsáha muúbej, tehdu diityéejpi o íjcyáábejíivari.

⁵⁹ Áané boonéhjáa idyé tsíjpiiyéjuco nééneé:

—Ímiááné muurá áánu díibyéjuco Jetsóomáa ícyahíjcyaa Gariréa múnáajpi.

⁶⁰ Áanéllihyéhjáa idyé neébe:

—Tehdu, muube, o wáájácúúbedjíí óoma ú ihjyúváhi.

Ehdúhjáa díbye néénáa tsúuca cáraa májtsiváhi. ⁶¹ Áanéllihyéhjáa Jetsóo dííbyeke révoucunúhi. Áánetúhjáa itsááveebe díbye nééneé: “¿Muurá ípyejco cáracái májtsivátúné ihde 3-íjyúvá ú tóonuú oke o úráávveróne?” ⁶² Aabéhjáa tétsihyu áachívú ípyéene ávyétá ihnáho tááhi.

Jetsóodi dítye úúhívaténe

(Mt 26.67-68; Mc 14.65)

⁶³ Áánacáhjáa Jetsóoke téhmeme dííbyedi iúúhívaténe meenuhi. ⁶⁴ Dííbyé hálluúúcúhjáa iwátájcóobeke iwábáájcóne néémeé:

—¿Cána waajácú múha uke méénuney?

⁶⁵ Áánemáhjáa éhniíñevuré uuhívatémé dííbyedi.

Túkevéjtsojté úmíwari Jetsóo íjcyane

(Mt 26.59-66; Mc 14.53-65; Ja 18.19-24)

⁶⁶⁻⁶⁷ Áané tsitsíívenvúhjáa túkevéjtsojtee, llúúvájte avyéjutee, taúhbájú uwáábojtee, íjcyane ípityácócátsíhíjcyátsihvu dííbyeke itsájtyéébeke néehí:

—¿A ímiááné díibyéjuco uu míamúnáake pájtyetétsoóbe? Cáná múúhake duubállej.

Áanéllihyéhjáa neébe:

—Muurá díibyéjuco o íjcyane ámúhake o néerone tsá ámuha mecáhcújtsóityúne. ⁶⁸ Pane ámúhake o díllone ámuha maáñújcúne oke maácádsíjcaáyokjívá oke médíllóhi. ⁶⁹ Aane cáhawáá óví ícyoocátú Míamúnáájpídívú o ípívyééveebe íhtsútuube Píívyéébé únuri ó íjcyáhi.

⁷⁰ Ehdúhjáa díbye néénellii néeme dííbyeke:

—¿Áanéllihyéhaca ihdyu ímiááné Píívyéébé Hajchi uú?

Áanéllihyéhjáa neébe:

—Éé, díibyéjuco oó.

⁷¹ Ehdúhjáa díbye néénellii néjcatsímye:

—Ínéllihyécó tsijtye éhniíñevu dííbyé hallúvú úúbálléiyáhi. Muurá íñe melléébóneriyé ímityúné ihjyúváabe.

23

Piráato éllevu Jetsóoke dítye tsájtyene

(Mt 27.1-2, 11-14; Mc 15.1-5; Ja 18.28-38)

¹ Aanéhjáa páméhcobaré Jetsóoke tsajtye téené iñújí ávyéjuube Piráato éllevu. ² Átsihvúhjáa dííbyé úmíwávú dííbyedívú iñéetsóro néémeé:

—Áánu míamúnáake íbórínubéré pehíjcyáhi. Nehíjcyaa be mееva íveekí ávyéjuube Tséétsa romáánómuubéré íjcyáábé wáábyuta dsídsike dítye áhdotsóné maáhdohíjcyáne. Téhdure nehíjcyaa be míamúnáakéva ípájtyetétsoíñe. Áhdure nehíjcyaa be muuháva jodíómú avyéjuube íjcyane.

³ Áanéllihyéhjáa Piráató néé dííbyeke:

—¿Ava ímiááné uu jodíómú avyéjuúbej?

Áanéllihyéhjáa neébe:

—Éé, díibyéjuco oó.

⁴ Áanéllihyéhjáa Piráató néé llúúvájte avyéjutéma pámeere tétsii tsijtye íjcyámeke:

—Áánerá tsá díbye íñe ímityúné méénúturóne.

⁵ Áronáacáhjáa tsijpánécoba néémeé:

—Áánerá pámeere Jodéa iñújí múnáake íbórínubéré pehíjcyá múhdurá iúwáábóneri. Muuráhjáa Gariréa iñújí múnáadítýú tújkénuube íñe téénema ílléjuco tsááneé.

Heróode éllevu Jetsóoke dítye tsájtyene

⁶ Ehdúhjáa dítye néénellii Piráató dílló díityéké ímiááné Gariréa múnáajpi díbye íjcyáhajhíí iwáájácuki. ⁷ Aanéhjáa téhulle múnáajpiyjuco díbye íjcyane dítye néénellii wállóbe dííbyeke téené iñújí avyéjuube Heróode éllevu. Téijyúhjáa téhulle Jerotsaréeri dííbye.

⁸ Aabéhjáa mityane ímjyuuvé Jetsóoke íjtyúmineri. Tsúúcaájácúhjáa díbye ímílleróné dííbyeke

íajtyumíné dífbyedítú ditye íhjuvahiŋcyáné illéébónema. Imílleroobéhjáa íajtyumíné dibye meénúráityuróné meénune. ⁹ Áánemáhjáa mityane panévare dílloobe dífbyeke. Áronáacáhjáa tsá dibye áñújcutúne. ¹⁰ Ájyúhjáa idyé tétsihi llúuvájté avyējútémá taúhbájú uwáábojte íjcyane ímityúné dífbyé hallúvú úúballéhi. ¹¹ Áábédhjáa dífbye Heróodé ítsoadáhómuma iúúhívaténemáyé ujcó ávyéta ímí néené wajyámuunévú ávyējuube múúne úcáávené wajyámuunévu. Áábekéhjáa tsiíne wállóobe Piráató éllevu. ¹² Téjyúhjáa dífbye Piráátoma Heróodemútsí wajyújcatsí íhdée néhíllécatsíhŋcyáromútsi.

Jetsóoke ditye dsíjívétsoíñe

(Mt 27.15-26; Mc 15.6-15; Ja 18.39–19.16)

¹³ Aanéhjáa Piráátó pihjúcú pámeere míamúnáake llúuvájté avyējútémá tsijtye avyējútéke. ¹⁴ Áábekéhjáa neébe:

—Ámuha íñe áánúke taéllevu métsívá dífbyévá míamúnáake ímityú dáriívehŋcyáné ámuha menéenema. Áábeke muurá íñe ámuha meíténeriyé ó dílloráhi. Áronáa tsá dibye ímityuube íjcyatúne. ¹⁵ Muurá Heróodé íjcyároobe tsá wáájacutú íñe ímityú dibye meénune. Áánéllii muurá íñe óómíchoobe tsiíne meéllevu dífbyeke. Aabe íñe hallútú dsíjívéiyónejívari. ¹⁶ Áánéllii illure dífbyedívú o meénútsóne ó ácádsíjcaáyoóhi. ¹⁷ Ehdúhjáa Piráátó néé paíjyuvaré tsáápiikye cúvéhóóari íjcyámedítú pajtyeté wañéhjí pañe ííchívyétsóhŋcyánéllíhŋye.

¹⁸ Áronáacáhjáa pámeere néé kéévánécoba:

—¡Tsá muha meímilletú Jetsóoke maácádsíjcaáyoónel! ¡Barabáakéré muha meímíllé mejchívyetsónel!

¹⁹ Ácoocáhjáa dífbye Barabáake cuvéhoojánúme ávyējútéké dífbye ímityúné dáriívehŋcyáné hallútu, téhdure dífbye míamúnáake dsíjívétsohŋcyáné hallútu. ²⁰⁻²¹ Aanéhjáa Piráátó Jetsóoke íácádsíjcaáyoóné ímílléne tsiíne diityémá íhjuvávárónáa éhníínevúré néémeé:

—¡Wa ihdyu wátyétyehcútsó páwachékevu dífbyekel!

²² Áánélliihŋyéhjáa tsiíne neébe:

—¿Aca íñe ímityúné meénuúbe? Keenéiyó o wáájacúné dífbye ímityúné meénune tééne hallútú idsíjívéiyóne. Áánéllii ihdyu illure dífbyedívú o meénútsóne ó ácádsíjcaáyoóhi.

²³ Áronáacáhjáa mityane imíllémé dífbyedívú dífbye wátyétyehcútsóne. ²⁴⁻²⁵ Áánélliihŋyéhjáa awáá dífbye Piráátó illuréjucu dífbyeke íhvejtsóné diityé hójtsí pañévú ditye ímíllédú imyéénuki. Áánemáhjáa Barabáakéréjucu dífbye íchívyetsóné ímityuube íjcyánéllii ditye cúvéhoojánúróóbeke.

Páwachékevu ditye Jetsóoke wátyétyehcúne

(Mt 27.32-44; Mc 15.21-32; Ja 19.17-27)

²⁶ Aaméhjáa Jetsóoke páwachékevu iwátyétyehcúhullévú tsájtyeme cábuuvé Tsiréene múnáajpi Tsimóó íúmihétú óómíbyedívú. Áábekéhjáa íhbutómé Jetsóoke iwátyétyehcúwáchékevu.

²⁷ Ájyúhjáa mityane míamúnáa Jetsóoke úraavyéhi. Míyaméhjáa walléémú dífbyeke táámere pééhií. ²⁸ Áábekéhjáa ííténe neébe:

—Ámuúha Jerotsararé walléémuj, oke mékímóóvedíñe. Ámuháyé ihdyu mékímóóveméi. Pane ámuháj tsiímekéré ihdyu mékímóóve. ²⁹ Muurá ícúbáhraméí íjcyácooca ajchímú íjcyáné walléémú ímíjyúúvéé ítsíimávátúneri. ³⁰ Muurá teene ícúbáhraméí íjcyácooca muhdú imyéénu míamúnáa neé muhdícyanéjcuri diityé hallúvú cámeéhbaúné úhnóbáiyóné apáhajchíí idsíjívé apíchó diityéké tene pájtyéiyóné íhdétu. ³¹ Muurá íñe íñe ímityú o meénútróóbedi óhdi ícúbahráme. Aaméjii mityábúá ámuhákye ditye meénuíñe awáá múhdurá ámuha menéémeke.

³² Téhduréhjáa téjyú mityétsi ímityúmútsikye tsajtyémé tsájyú dífbyema idsíjívétsoki. ³³ Aanéhjáa tsúuca ‘Niwáupáájí’ némeitsihvu iúújetétsóóbeke wátyétyehcúme páwachékevu. Áábé úníutúhjáa panéjcvatú íjcyáwachékéécuto wátyétyehcúme diityétsi ímityúmútsikye. ³⁴ Ájyúhjáa neebe Jetsóo:

—Íjtyédi, Lli, didaatsóve. Muurá tsá ditye wáájacutú íñá imyéénune. Áánáacáhjáa tsodáhómú néhcójcatsí caatyé dífbyé wajyámúúné úcúíñe. ³⁵ Aanéhjáa mityane míamúnáa ítehŋcyánáa ávyéjute dífbyedi iúúhívaténe néjcatsíhi:

—Tsjtyeke muurá pátyetétsohŋjcaábe. Aabe cána óví pájtyetétámeí ímiáané dífbyéjucu Críjto míamúnáake pájtyetétsoófbyeke Píívyéébe pícyoobe íjcyáhajchíjyú.

³⁶ Áhduréhjáa idyé tsodáhomú díbyedi iúúhívaténemáyé bíínójpácýo kiwátyetu díbyeke íjchoráhi. ³⁷ Aaméhjáa néé díbyeke:

—Áyu cána bo pájtyetétsaméi ímiáané diibyéjuco jodíomú avyéjuube u íjcyáhajchííjyu.

³⁸ Áánemáhjáa díbyé níwáú caamééhullétú téwachéketu picyóomé gríéégomuu, romáánomuu, jodíomuu, éhdúmé ihjyúrí illu icyáátunúne: “Áanu jodíomú avyéjuube.”

³⁹ Áhduréhjáa díbyé úniutu ímityumútsí íjcyámútsidítýú tsaapi iúúhívaténemáyé néé díbyeke:

—Áyu cána bo ímiáané diibyéjuco míamúnáake u pájtyetétsóibye u íjcyáhajchíí meke pájtyetétsoj.

⁴⁰ Áánéliihyéhjáa íñahbéébé néé díbyeke:

—¿Aca tsá eene u íllityú Píívyéébeke? ¿A tsá u wáájacutú máhallúrí ímityúné íjcyane?

⁴¹ Muurá ihdyu tehdújuco meicúbáhrámeíñé ímityúné meméénuhíjycáné déjúcotu. Áánetu muura áánú hallúrí tsá íñé ímityú íjcyatúne.

⁴² Ehdúhjáa íñahbéébeke íñétsihdyu neebe Jetsóoke:

—Oke ihdyu dítsááveco díavyéjuri u íjcyácooca.

⁴³ Áánéliihyéhjáa neebe díbyeke:

—Tehdújuco. Muurá ímiáané uke o néé óoma u íjcyaiñé táavyéjuri.

Jetsóo dsíjivéne

(Mt 27.45-56; Mc 15.33-41; Ja 19.28-30)

⁴⁴ Téjyúhjáa cójijpínétú íñíjji íjyunú cuuvé tujkévevújuco. ⁴⁵ Tsáhájucóhjáa nuhba ájchutúne. Ájyúhjáa duurúvájá pañétú pañétúétsí watájcó wájámúwácoba dóchéreevé tsahtúnécú apáhajchíí wájtahnécú. ⁴⁶ Áánaacáhjáa Jetsóo ávyétá íhnáho illu wáníjcyámeíhi:

—Líhij, Líhíyoj, oke duucu. Ehdúhjáa íñéene dsíjiveébe.

⁴⁷ Aanéhjáa tétsihvu dítye téhmésoobe tsodáhomú avyéjuube teene íájtýmíne Píívyéébeke dúúrúvaabe nééhií:

—Ímiáánéjucóha ihdyu áanu tsá íñé ímityú meénuhíjcyatúne.

⁴⁸ Téhdurehjáa tsijtye tétsihyí íjcyame tééneri itsájúrévéne ílluréjuco pééneé. ⁴⁹ Áánétúhjáa díbyeke náhbévahíjycámema Gariréatú díbyema tsááme walléémú kémuélléturé ítehhíjcyáhi.

Jetsóo ítémeho dítye cúúune

(Mt 27.57-61; Mc 15.42-47; Ja 19.38-42)

⁵⁰ Téjyúhjáa íjcyabe ímiáábé Jodéa íñíjuri íjcyacóomí Arimatéa múnáajpi Jotséé pítýácojcatsí múnáájpi íjcyáabe. ⁵¹ Aabéhjáa ítsohíjcyá Píívyéébé avyéjuri íjcyaiñé. Áánéliihyéhjáa tsá díbye úcáávetú íñahbéjté pítýácojcatsí múnáa Jetsóoke dsíjivétsóné pañévu. ⁵² Aabéhjáa Píráátoko táúmei díbyeúvú ítémeho icyúúuki. ⁵³ Aabéhjáa téwachéketu íñítyétsóné wájámúbari íbíjínúne cuuú nééwájitu béhéjure bóhdómeíhyéjú pañévu tsaatékéi dítye cúúútúhéjú pañévu. ⁵⁴ Dítyéhjáa wáyéévéjcojójí ihde ímbájkimeíhíjycájcojójí cúúúube.

⁵⁵ Aanéhjáa díitye Gariréatú díbyema tsááne walléémú íténáa cúúúube. ⁵⁶ Aaméhjáa ihjyáhañévu ípyéene pácuúújpacýoné íujcúne wáyéeevéhí teene wáyéévéjcojójí Píívyéébé tauhbaju néhdújuco.

24

Jetsóo dsíjivee tsiñe bóhíne.

(Mt 28.1-10; Mc 16.1-8; Ja 20.1-10)

¹⁻² Aanéhjáa tsíjyu cúúvénetúré tsííñé tsemáánaréjuco déjúcóóvejcojójí tsiíñe péeme ítécutú níkyehéjú watájcó nééwayu tsítsiyéjuco íjcyane. ³ Aaméhjáa téhejú pañévu iúcáávéne ííterá pevétsiyéjuco Jetsóo ítémeho íjcyájucotúne. ⁴ Ááneríhjáa íllityéne wájacúrátúuuvémé ájtymí mítýétsi tsítsiwu íwájámúúné néémutsi íjócuuvévámútsikyé. ⁵ Áámútsidíhjáa íllityéne cáhnóbámeke neemútsi:

—¿Aca íñá ámuha níkyehéjú ménéhcó tehdu íchii íjcyacóóbekéjívári? ⁶ Tsúuca bóhíbe. Cahawáa méitsáavé Gariréarí ámuháma íjcyácooca muhdú ámuhákye díbye néhíjcyane.

⁷ Muuráhjáa nehíjcyabe Míamúnáájpidívú ípívyéévébedívú tsaapi ímityúmeke ájcume díbyeke páwachékevu dsíjivétsóroobe 3 coojívatú tsiíñe íbóhííñe.

⁸ Ehdúhjáa dítyétsí néénetu ítsaavémé ímiáánéé tehdu díbye néhíjcyane. ⁹ Aaméhjáa ióomíñe úúballeté 11-mevárejuco díbye mamýmú íjcyámeke. Áhduréhjáa tsíjtyéhíjke díbyeké náhbévahíjcyámeke úúballeme.

¹⁰⁻¹² Aanéhhjáa tsá dííbyé mamýmú cáhcújtsotúne. Ijtsúcunúméhjáa illure ditye álliñe. Áanetúhhjáa Péedoro dsíinériyé níkyehéjívú ipyééne téhejú pañévu iúcaávéne ité imiáané dííbyeké ditye híjínúné wajyámubááneréjucó téhejú pañe íjcyane. Áaneríhjáa iúllévenúne illuréjucó díbye óómiñe. Ílluméhjáa díityéké úúballé díbye tsúúca bóhiine: Maaría Madarénaa, Jóáánaa, tsiíñe Maaría Jacóóbój tsiíjuu, tsíjtyehjí, éhdume.

*Ímamyémudítúú tsaatétsidívú Jetsóó bóhówaavéne
(Mc 16.12-13)*

¹³ Aanéhhjáa téjyúré Jetsóó bóhíccóójí dííbyemáa ícyahíjcyámedítúú tsaatétsí péé Jerotsaréetu Emaóovu 11 kiróómetro técoomítúú íjcyácoomívu. ¹⁴ Aamútsíhjáa juuváyí íhjúvamútsíyé pehíjcyá muhdú dííbyeke tene pájtyéneri. ¹⁵ Áanáacáhjáa díityétsidívú bóhówaávebe díityétsímájucó pééneé. ¹⁶ Aanéhhjáa Píívyéébe díityétsikye íhyálluúúné pívyétéjtsomútsí tsá wáájacutú dííbyeke. ¹⁷ Aamútsikyéhjáa neébe:

—¿Aca íñerí íhjúvamútsíyé ámuhtsi metsáhíjcyamútsí muhdú kehóvémútsíúvu?
¹⁸ Áanéllíihyéhjáa ‘Créopa’ némeíbyé néé dííbyeke:

—Áanerá pámeere waajácú íiná Jerotsaréeri pájtyene. Aane muhdú úhduubéréjucó tsá u wáájacutúne.

¹⁹ Áanéllíihyéhjáa Jetsóó néé díityétsikye:

—¿Aca íiná pájtyéhi?

Áanéllíihyéhjáa neemútsí:

—Muurá dsíjívetsómé Natsarée múnáajpi Jetsóoke íhtsútuube Píívyéébe íhjúu uubálle múnáajpi íjcyaae panévare méenuhíjcyáábeke. Áábekeé Píívyéébe wájyúúbeke téhdure tsaate míamúnaa ímí ijtsúcunúhi. ²⁰ Áábekeé llúúvájte avyéjútémá tsiíñe avyéjútje íhvejtsó ditye idsíjíveto páwachekevu iwátyétyéhíneri. ²¹ Muháa méjtsúcunúrá dííbyéjucó muha íjraéémuke pájtyetétsóíbye íjcyane. Aane íñe tsúúca 3 coojívájucó mee díbyeé dsíjívetsihdyu. ²²⁻²³ Áronáacáne walléémú cúúvenetúré níkyehéjú úújejemé múúhake néé dííbyé ítemehóvané téhejú pañe íjcyájúcootúne. Áamedívuáne níjkyéjí múnáajétsí bóhówaávemútsí díityéké néé tsúúca díbye bóhiine. Áaneríñe muha méullévenúhi. ²⁴ Áané boonétuné idyé tsijtye téheju úújéjéromévane ímiáané tsá ájtyúmitúne.

²⁵ Áanéllíihyéhjáa neebe díityétsikye:

—¿Aca íhdyu eene tsá ámuhtsi mewáájacúpityúne! ¿Aca muhdúikyé ámuhtsi mecáhcújtsóó muhdúhjáa tene pájtyeíñe íhdéjucó iwáájacúné Píívyéébe íhjúu uubálle múnáa néhíjcyáne?

²⁶ ¿Aca ámuha méjtsúcunú míamúnáake pájtyetétsóíbye ícúbáhrámeítyuubéré avyéjuutéiyóne?

²⁷ Ehdúhjáa díityétsikye íñéene úúballébe ímiñeúvú páneere muhdúhjáa dííbyeke tene pájtyeíñe tsúúcajátújucó Píívyéébe waajácúháámitu dííbyé íhjúu uubálle múnáa cáátúnuhíjcyáne. Moitsééhjáa cáátúnúhaamíjí pañétú muhdú tene néene úúballétujkénube díityétsikye.

²⁸ Áanáacáhjáa tsúúca úújetémé Emaóovu ípyé ipyécoomívu. Átsíhvúhhjáa Jetsóó pítyajcó díityétsikye pééíbyédu. ²⁹ Áronáacáhjáa dííbyeke neemútsí:

—Múhtsimáyéi cuwa ípyejcoj. Muurá cúvéhréjucó teéne. Áhdújucóhhjáa díbye cóevané díityétsima. ³⁰ Aabéhhjáa díityétsima májchoobe pááaho íekéévene téhdújts Píívyéébeke. Áanemáhhjáa tsahdúnéécú idyóhdahírone ájcuube díityétsikye. ³¹ Áanetúhhjáa bótsí wájácúmeíívyemútsí éhne múu cuwátú ájkyevádu. Aamútsíhjáa bótsí dííbyeke wáájacúrónáa tsúúca kíávú peíñuube díityétsidítu. ³² Áané boonéhhjáa néjcatsímútsí:

—¿Áyúú, ehdúhacáne íivane juuváyí díbye meke Píívyéébe waajácúháámitu íjcyanéhjí úúballené íñe ímíjyáú méííbúutu meke pájtyéhi!

³³ Aamútsíhjáa teenémáyé tsiíñe oomí Jerotsaréevu pañétúejte dííbyé mamýmuma tsijtye íjcyáme éllevu. ³⁴ Aamútsikyéhjáa népejtsóme:

—Ávyéjuubéha Jetsóó ímiáané tsúúca bohíjucóóhí. Tsimóodívuva bóhówaáveébe.

³⁵ Áanéllíihyéhjáa úúballémútsí muhdú téhdure díityétsidívú díbye bóhówaavéné juuvávu. Áhduréhjáa úúballémútsí díbye pááaho idyóhdahírone díityétsikye ájcúnetu bótsí dííbyeke iwáájacúne.

*Ímamyémudívú Jetsóó bóhówaavéne
(Mt 28.16-20; Mc 16.14-18; Ja 20.19-23)*

³⁶ Aaméhjáa tééne úúballécátsiyi íjcyánáa Jetsóó tsiíñe díityédívú íbóhówaávéne néé díityéke:
—Ámuúhaj, o tsájucóóhí. Maimíju íhdyu ámuha meíjcyanej.

³⁷ Áánerihyáa itsájúréévéne íllityémé naavénekéré iwáábyúnema. ³⁸ Árónáacáhjáa neebe diityéke:

—¿Íveekí ámuha múhdurá meíjtsámeíñe méíllitye oke cáhcújtsotúme?. ³⁹ Éje, cáhawáá oke meííté táhójtsícuma tájtyúhaacyuj. Muurá diibyéjucó oo Jetsóo. Cáhawáá oke médomájcoj. Muurá naavéné tsá ípííma íjcyatúne.

⁴⁰ Ehdúhjáa íñéene újjetsoobe diityéké dityée díbyeke wátyétyéhcunéhjí íhyójtsícutu, íjtyúháacyutu, íjcyanévu. ⁴¹ Áánerihyáa ímíjyúúverómé tsá cáhcújtsotúne. Áámekéhjáa neebe.

—¿A íjcyané majcho ámúhadi o májchokíj?.

⁴² Áánéllíhyéhjáa ajcúmé amóóbevííu wáhjámeíñema ímúhójpacyóvu. ⁴³ Aanéhjáa ditye ííteneríyé idyóóné hallúvú ádoobe teene ímúhojpacyo. ⁴⁴ Átsihdyúhjáa neebe diityéke:

—Éhnée ámúhake o néhijcyané muurá íñe tsúúca oke pajtyéhi. Ehdúu oke tene pájtyeíñé muurá Píívyéébé íhjúyú uubáalle múnájpi Moitséé caatúnúhi. Áhduréhjáa tsijtye díbyé íhjúyú uubáalle múnáa caatúnúhi. Áhdure Tsáámóháámitu caatúvane.

⁴⁵ Ehdúhjáa díbye néénetu botsíi waajácúmé ímiáané tehdújucó Píívyéébé waajácúháámitu tene nééneé. ⁴⁶⁻⁴⁷ Átsihdyúhjáa idyé neebe:

—Muuráhjáa óhdityu nééne míamúnáake o pájtyetétsoobe o ícúbáhrámeíñe o dsíjíveebe 3 coojvatu tsiíñe o bóhííbe mémeri táuwaáboju Jerotsaréetu tújkevane páné íñújííne múnáake úwáábómeíñe, ditye ímítyú íhvéjtsóne Píívyéébé icyánejcúvuréjucó ííbúwááve diityé ímítyú íábájíívémeíki. ⁴⁸ Áané uwááboju pahúllewávú ámuha métsújáucúúhi. ⁴⁹ Áánéllíi ámúha éllevu ó wáalloó Llihíyóo Íapííchovu ámúhake íajcúíñé nééneé. Aane íchihdyu Jerotsaréetúréi météhmeco ámúhá pañévú tene íucááveki.

Jetsóo níjkyejívu péeneé
(Mc 16.19-20)

⁵⁰⁻⁵¹ Ehdúhjáa diityéké ípítýajcótshidyu técoomítyú diityémá peebe Betáániávu. Átsihvúhjáa íhyójtsicu ííhbúcúne diityé hallúvú piáábo ityáúmeíñe diityédityú péjúcoobe níjkyejívu.

⁵² Ááne boonéhjáa tsiíñe Jerotsaréevu oomímyé ímíjyuuiri díbyeke dúúrúvamére. ⁵³ Aaméhjáa pajjyuvaré duurúwájá pañévú duurúvahíjcyá Píívyéébeke. Áyu tehdújucó.

JÓÁÁÁ

Jóaa Jetsóodítýú cáátúnuháámi

Míamúnáájpídívú Píivýéébe ípívyeevéne

¹ Ijcyadúréhjáa ihdyu Críjto icyahíjcyá ípíivyema íjcyátuube muhdú Píivýéébe íjcyane bóhówájtsóobe. ² Aabéhjáa dífbyere Píivýéébe íjcyaae icyahíjcyá páné ihdeene íjcyaiñíeí íjcyátúnaáaca. ³ Aabéhjáa ípívyejtsó páneere íñe múhduná íjcyane. Tsáháhjáa íiná iive ípívyéévetúne. ⁴ Áánéllii dífbyedi íjcyáné mújyú dsíjívéltyúne bóhi. Áhdure íjcyané ímiá uwááboju dífbyedi pámeere míamúnáa téene tájpi íjcyáiýóne. ⁵ Aane peetédu néene muurá bóhówaúcunú íñújí hallúri míamúnáa teene wáájacútúme éhne múúne cúúvétsii íjcyadu néemedívu. Aame tsá píivyetétú teene íhvetétsóiyóne.

⁶⁻⁷ Aanée íjcyaae tsaapi 'Jóaaá' némeífybe. Áábekéhjáa Píivýéébe pícyóó Jetsocríjto uwááboju peetédu néene díbye míamúnáake iúúballe dítye icyáhcújtsoki. ⁸ Áronáacáa tsá díibye Jóaa Jetsocríjto íjcyatúne. Muuráhjáa ihdyu dífbyé uubáalle múnáajpiyé díibye. ⁹ Aane Jetsocríjto ímiáájú íjcyane tsá álliu íjcyatúne. Áánevu míamúnáake iwáájacútso tsaabe íñújívú.

¹⁰ Aamée míamúnáa íñújiri íjcyame díibye páneere ípívyejtsóóbeke tsá wáájacútúne. ¹¹ Aabée ímúnáállii tsááróóbeke tsá dítye wáátsúcúpéjtsotúne. ¹² Áronáacáa íjcyámé tsaate ímí dífbyeke iwáátsúcúpéjtsóóbeke cáhcujtsóme. Aame ihdyu ímiáané Píivýéébej tsíime. ¹³ Áronáa tsá íñe míamúnáa metsíimávahíjcyádú meke díbye tsíimávátúne. Muurá ihdyu meke díbye ímábachómé méijcyá dífbyej tsíime.

¹⁴ Muuráhjáa Críjto apáabyéré Píivýéébe Hajchi ímiáábé íjcyaae Míamúnáájpídívú ípívyéévéne méjpiine úlléjeebe míamúnáake wajyúhi. Áábé ámítsaráhcóo muurá máájtyumíhi. ¹⁵ Aabée bóhówáávéébedítýú tsojtsó múnáajpi Jóaa néehí:

—Áánúdítyu éhne ámuéhake ó nehíjcyá táehníñevu íhtsútuube íjcyaae íjcyaiñe. Muuráhjáa ihdyu íjcyadúré icyahíjcyaae ípíivyema íjcyátuube ói o íjcyátúné ihdejúco.

¹⁶ Áábej téeveri Píivýéébe meke píáábohíjcyáhi. ¹⁷ Muuráhjáa Moitsééuvuj téeveri méénuube ítyaúhbaju téenetu míamúnáa iwáájacu muhdú dífbyema íjcyáiýóne. Áánetúu Jetsocríjtoj téeveri meke iwájýúne ímiáájuvu ájcuúbe. ¹⁸ Aane muurá tsá múha ájtyúmitú Píivýéébeke. Apáábyéré Ílli ájtyumí dífbyeke. Aabée múéhake waajácútsó dífbyedívu. Ehdúu Jóaa Jetsóodítýú néehí.

Jetsocríjtoke tsojtsó múnáajpi Jóaa bóhówajtsóne
(Mt 3.11-12; Mc 1.7-8; Rc 3.15-17)

¹⁹ Téjyúhjáa avyéjute Jerotsaréetu wallóo llúwájtema ípiáábojtéké tsojtsó múnáajpi Jóaa éllevu dítye idillo dífbyeke muubá díbye íjcyane. ²⁰ Áánélliihyée úúbáleebe muubá íjcyane. Neebépeé:

—Tsá Críjto o íjcyatúne.

²¹ Áánélliihyée néémeé:

—¿Aca ihdyu múúberá uú, mityá Eriá uu Píivýéébe íhjúu uubáalle múnáajpi u íjcyáabej?

Áánélliihyée neébe:

—Tsáhaá.

Áánélliihyée tsíiñe néémeé:

—Áánéllii dífbyéjucu uu éhneváa Píivýéébe íhjúu uubáalle múnáajpi tsááílye.

Áánélliihyée neébe:

—Tsá díibye o íjcyatúne.

²² Áánélliihyée néémeé:

—¿Aca ihdyu múúberá uú? Muurá muha méimíllé meúúballéné múéhakýene wállóomeke muubá u íjcyane. Bo ihdyu múéhake duubáalle muubá u íjcyane.

²³ Áánélliihyée botsíi Jóaa néehí:

—Oo muurá éhne íñeubára píivyetúné íñújiri kéévánécóbaúvú o úwááboobe ó nehíjcyáhi: "Méimibáávyé ímityúné ámuha meicyahíjcyánetu tsaímíyéjucu ámuha meijcyámeke Ávyéjuube íájtyumívakí." Ehdúhjáa o úwááboíñe muurá tsúúcajájújucu Píivýéébe íhjúu uubáalle múnáajpi tsááí úúballéne.

24-25 Ehdúu díbye néénéllii diiŕte eenée paritséómú díbye élleŕu wállóome néé díbyeke:

—Aanéhaca çmúha nééjuru iŕveeki ú tsótsohíjcyá idyé Críjto u íjcyáábejiiŕa, pane Píívyéébé ihjyú uubálle múnáadítýú Eriáuba u íjcyáábejiiŕari?

26-27 Áánélliihyée Jóaa nééhií:

—Muurá ihdyu ímiááné núpácyori ó tsótsohíjcyá míámúnáake. Áánetu táehnííñeŕu íhtsútuube íjcyaaŕe tsúúca ámuháma íjcyáróóbeke ámuha mewáájácútuube óhdítýu camááŕéé éhniíñeŕu iúwááboki. Áábeke muurá tsá íjtyúhápáájíubaré o táçoriúçúityuróne.

28 Ehdúu pajtyéné Betáábarávú Joodáá ehnéjcuŕu diibye Jóaa tsótsohíjcyáhulléŕu.

Jetsóo obééjádú néébeé

29 Ááné tsijcyóóji diibye tsojtsó múnáajpi Jóaa Jetsóo díbye élleŕu péébeke íájtyúmine nééhií:

—Éje ámuúhaj, áánu muurá obééjádú néébe Jetsóoke Píívyéébe wallóo díbye míámúnáá imítýuháñé iimbájchoki. 30 Áánúdítyúu muurá ehne ámuhákye ó nehíjcyáhi: “Táhbóone íjcyáiiŕe táehniíñeŕu íhtsútuube íjcyaaŕe ókyée o íjcyátúné ihdájucó ícyahíjcyaaŕe.” 31 Téhdurée idyé tujkenú tsá o wáájácútu diiŕbéjucó meítsohíjcyaaŕe díbye íjcyane. Aanée ihdyu ímiááné díŕbyé ihde ó tsótsohíjcyá mee íjraéémudítýú cáhcújtsómeke.

32 Ehdúu iñétsihdyu neébe:

—Téhdurée díbyeke o tsójtsójiŕy o ájtyumí Píívyéébé Apííçhó íjuuúú çáámetu díŕbyedívú níityene. 33 Aanée téhdure tsá o wáájácútyuró diiŕbéjucó meítsohíjcyaaŕe íjcyane. Áronáçáa ihdyu Píívyéébe o tsótsohíjcyáíñéŕú oke pícyoobe oke nééhií: “Tsáápiikyee u tsójtsóóbedívú níjkyéjitu Táapííçhó níityene u ájtyúminetu ú waájácútu diiŕbéjucó míámúnáá pañéŕú Táapííçhó pícyóóiiŕe íjcyane.” 34 Ahdújucóo ímiááné díŕbyeke o tsójtsójiŕy o ájtyumíne. Áánéllii o néé diiŕbéjucó Píívyéébé Hajchi díbye íjcyane. Ehdúu neebe tsojtsó múnáajpi Jóaaá.

Jetsóo úçútyukénú ímamyémú íjcyáímyeke

35 Ááné tsijcyóóji tétsihíyé muhtsi ímámyemútsima díbye íjcyánáa téeneri Jetsóo tsiíñe pajtyéhi. 36 Áánélliihyée tsiíñe neébe:

—Éje, aadi muurá obééjádú néébe Jetsóoke Píívyéébe wállóobe.

37 Ehdúu Jóaa díŕbyedítýú néénéllii muhtsi díŕbyemáyéjucó mepééneé. 38 Áánáçáa idyéjú réŕoúçumúúbé múhtsikye nééhií:

—Çíñá ámuhtsi ménehçóhi?

Áánélliihyée muhtsi menééhií:

—Uwááboóbej, çaca kiá ú ícyahíjcyáhi?

39 Áánélliihyée neebe múhtsikye:

—Cáhawáá óoma mepe ámuhtsi mewáájácú kiá o ícyahíjcyáne.

Ahdújucóo muhtsi çúvéhréjucó néénáa díŕbyema mepéémutsi téhulléŕú méíjyumuñi.

40 Muhtsii Jóáadítýu Jetsóomáyéjucó mepééne Tsimóo Pééçoró nahbe Aderéema. 41 Aanée diibye Aderée íñahbe Tsimóoke neetéhi:

—Muúbe muhtsi máájtyumíjucóo Críjto míámúnáake pájtyetétsóóbeke.

42 Ehdúu iñéene tsajtyéébé díŕbyeke Jetsóo élleŕu. Áábeke Jetsóo népejtsóhi:

—Uu ehne Tsimóo Jonáa hajchi. Áronáa téhdure dimyééme íjcyaa Pééçoro ‘nééŕayu’ nééiyóne. Ehdúu neebe Jetsóo Tsimóoke.

Tsíjtyétsikye Jetsóo újçune

43 Ááné tsijcyóóji Jetsóo imíllé ipyééne Gariréa iíñújivu. Aabée téhulléŕú péébe Betsáidá múnáajpi Perípeke íájtyumíiŕeke nééhií:

—Muúbe ookéréjucó durááŕve.

44 Téhdurée diiŕyétsi Aderéema Pééçorómútsi téçoomí múnáajtétsi. 45 Áijyúrée idyé diibye Perípé Natanaée élleŕu ipyééne neetéhi:

—Muúbej, muha muurá máájtyumíjucóo éhnehjáa Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi Moitsééúú díŕbyé taúhbaju icyáátúnuhíjcyáhaamíjitu díŕbyedítýú çáátúnuhíjcyáábeke. Téhduréhjáa muurá tsíjtyehji Píívyéébé ihjyú uubálle múnáa çaatúnú díŕbyedítýu. Aabe Jetsóo Natsarée múnáajpi íjcyaaŕe Jotséé hajchi.

46 Ehdúhjáa Perípé Natanaéeke néénéllii neébe:

—ÇA ímiááne? ÇAçá íhya Natsaréri íjcyámé tsaate ímiááme?

Áánélliihyéhjáa Perípé nééhií:

—Cáhawáá majo u ájtyúmi díŕbyeke.

47 Aamútsii péémutsi újjeténáa Natanaéeke Jetsóo íájtyúmine nééhií:

—Áanújuco pañétúejpi ijraéemuube ímiáábé Jjcyáabe.

⁴⁸ Áanélliihyéé Natanaéé néé dííbyeke:

—¿Aca kiátú eene oke ú waajácúhi?

Áanélliihyéé Jetsóó nééhií:

—Muuráhané ihdyu úhdivu Perípé úújetétúné ihdéjuco uke o ájtyumíné higyéérahé déjúcori u Jjcyáabeke.

⁴⁹ Áanélliihyéé Natanaéé nééhií:

—Uwááboóbej, uu éhne Píivyéébé Hajchi muuha ijraéémú avyéjuube u Jjcyáabe.

⁵⁰ Áanélliihyéé neebe dííbyeke:

—Higyéérahé déjúcoríne u Jjcyane uke o néénélliihyéré oke ú cáhcujtsóhi. Mityái éhníínevu uke o úllévenútsóíne.

⁵¹ Ehdúu íñétsihdyu neebe dííbyeke:

—Muurá ímiáané ámúhake o néé Míamúnáájpidívú o ípíivyéévéébe éllevu cáámetu níjkyéj múnáa íñítýéne tsiíne néríivyémeke ámuha maájtyúmiíne. Ehdúu Jetsóó nééhií.

2

Canáá cóomiyi taabává wañéhjí Jjcyane

¹ Áané boonéé 3 coojávatu Gariréá íñíjiri Jjcyacóomí Canáa múnáajpi ityáábávané wañéhjí meenu técoomívu. Áanévhjáa Jetsóój tsiíjúké ditye mífútsolle tétsihyi. ² Áhdurée Jetsóoke mífútsómé muuha ímamyémuma. ³ Ájyúu teene wañéhjí ádo bíinojpácýo óúúvénéllii Jetsóoke tsiíju nééhií:

—Éje, tsúúca bíinojpácýo diityédívú óuuvéhi.

⁴ Árónáacáa neebe díílleke:

—¿Aaná, Wa, muhdú íivane oke ú úúballéhi? Tsáhái muurá íná o méénúíne éévé úújetétúne.

⁵ Ááronerí íícúvétulle tétsíí wákimyéi múnáake nééhií:

—Ámúhake díbye néhdu méméénuco.

⁶ Ájyúu Jjcyané tétsihyi 6-hova néwayúúnetu méénúmeíñé lliyíhyóóné téhójí pañévúu tamúnáa íimíbájhómeííñé nujpácýoóné pícyohjcyahóhji. ⁷ Áanáacáa tsúúca neebe tétsíí wákimyéi múnáake:

—Cána eene líiyíhyóóné núpátyu méwahpétsoj.

Áhdújucoo ditye wáhpetsóne. ⁸ Átsihdyúu neebe diityéke:

—Áyu cána áyanéwu meújcúne bánéjúúbeke meíjchoj.

Áhdújucoo újucúne ditye íjchone. ⁹ Aanée adúcuube imyéwu núpacyóo Jjcyaróné bíinojpácýovú díbye ípíivyéévetsojpacýo. Aanée tsá díbye wáájacutú kiátú ditye téjpacýo újcúne. Apáamyéree tétsíí wákimyéi múnáa waajácú ípyéé íñújpáñújénélliihye. ¹⁰ Aanée bánéjuube wañéhjí múnáájpike ípiúváne nééhií:

—¿Acáne, muube, muhdú íivane ímiáájpacýohacáne Jjcyánaa peiyé átérééjpacýotu meke ú íjchóhi? Áánerá múúne tujkénú ímiáájpacýo meíjchone óuuvédu botsíi ihdícyájpácýoturéjuco meíjchone. Ehdúu neebe íbánéjuube wañéhjí múnáájpiíkye.

¹¹ Ehdúu Jetsóó méénúráltyuróné méénútujkénú Gariréari Jjcyacóomí Canáavu. Ááneríi waajácútsoobe íavyéjú íhtsutúné Jjcyane. Áánetúu muha ímamyémú mécáhcujtsó ímiáané díibyéjuco Críjto míamúnáake pájtyetétsoobe Jjcyane.

¹² Áané pajtyétavúu Capenaóovu muha dííbyema mepéémema téhdure pééme tsiíjuu, íñahbémuu, Jjcyame. Ácoomíyíi tsúcájá muha méijcyáhi.

Duurúvájá pañétú nahjíhe múnáake Jetsóó íjchívyetsóne

(Mt 21.12-13; Mc 11.15-18; Rc 19.45-46)

¹³ Aanée pajtyeté wañéhjí lléeváíñéllii muha mepéé dííbyema Jerotsaréevu. ¹⁴ Ájyúu duurúvájá pañévú míamúnáa nahjíhénuhjcyá ócájímuke, obééjámuke, íjúúmuke. Áánetúu tsiytye dsíidsike cápáyócátsíhijcyáhi. ¹⁵ Aanée Jetsóó múhdurá íjtsúcunúne watsíhcyuúúhó imyéénúneri diityéké boáyó tééjá pañétú páneere íñahjíhemájjuco. Dsíidsikéé cápáyócátsíhijcyámedívú teene wácháájcoóbe. Áánemáa diityé metsáwáané wájócoóbe.

¹⁶ Áánetúu íjúúmú nahjíhe múnáake neebe:

—íMeíjchívyetso íne páneere Jjyá pañétu! ¿Íveekí Táacááni ja ámuha méipívyejtsó nahjíhejavuréjuco?

17 Ehdúu díbye néénetu muha méitsaavé Píívyéébé waajácúháámitu tene tsátsihdyu nééneé: “Dihjya o wájýúneri ó dsíjívéiyáhi.”

18 Áané boonétúu tsaate néé dífbyeke:

—¿Aca múha nééjuri ehdu ú meenúhi? Cána méénúrátyuróné meenu muha mewáájácu múihtsúturi u íjcyabe ehdu u méénuhíjcyáne.

19 Áanéllihyé neébe.

—Cáhawáá íjya duurúvaja mewácavyáhcó 3 coojívaturé tsiíne o pánéévétsoki.

20 Áanéllihyé neéme dífbyeke:

—¿Aca muhdú 46 pijcyábáa ditye wákímyejyá ú pánéévétsoó 3 coojívatu? Tsáháubá éhajchótatu u pánéévétsoótyuróne.

21 Áronáacáa ihdyu Jetsóó ihjyuvá dífbyeke ditye dsíjívétsoíñéré iñééiyóne. Íjpiyée meménuube duurúvájávu. 22 Ehdúu díbye nééne muha méitsaavé idsíjívétsihdyu díbye bóhícoóca. Áijyúu muha mecáhcujtsó ehduhjáa dífbyema tene pájtyeíñé tsúúcajátújuco Píívyéébé waajácúháámitu cáátúnúmeíñé ímiáánéjucu díbye múúhake néhijcyáne.

Míamúnáa íjtsaméi tsá Jetsóó tühúúllétúne

23 Aabée Jerotsaréeri pajtyéte wañéhljí pañe méénúrátyurónéhjí méénúnetu mítyame cáhcujtsó ímiááné dífbyéjucu Crijóto íjcyane. 24 Áronáacáa waajácuube ímiáánéturé dífbyeke ditye cáhcujtsótúné diityé íjtsaméi ityúhúúllétúnéllihye. 25 Tsáháa múha dífbyeke muhdú míamúnáa íjtsaméíñé úúbálléityuróne.

3

Jetsóoma Nicodéémó ihjyuváne

1 Íjcyabée tsaapi paritséomuube Nicodéémó íhtsútuube íjcyabée. 2 Aabée tsápejco Jetsóó éllevu itsááne néé dífbyeke:

—Uwááboobej, muha mewáájácu múúhá uwáábovúu Píívyéébe uke wáloóne. Aabe úma íjcyánéllii muurá ú méénuhíjcyá méénúrátyurónéhjí múha méénúityuróne.

3 Áanéllihyé Jetsóó néehí:

—Ímiáánéturé uke o néé béhnétu u tsímávámeityúhachíí tsá Píívyéébé avyéjuejpi u íjcyáityúne.

4 Áanéllihyé neebe dífbyeke: ¿Aca muhdutú keeméjucu meíjcyabe tsiíne méétsíjújú ííbúwá pañévu méúcáávéiyá dille meke tsímáva biwáhduré tsímene meíjcyaki?

5 Áanéllihyé Jetsóó néehí:

—Ímiááné uke o néé Píívyéébé Apííchoj tééveri ímíbaavyémé béhnétu tsímávámeityúmé tsá dífbyé avyéjuejte íjcyáityúne. 6 Muurá míamúnáa tsímávámé pañe diityé íjtsaméiyé íjcyáhi. Áánetu Píívyéébé Apííchó íjtsaméi cápáyoácómé tenejcúriyéjucu íjtsaméíñe. 7 Ahdícyane tsájuréévedí tsiíne metsímávámeíñe uke o nééneri. 8 Muurá íñe uke o nééne kíjyebádu. Tsá muurá ámuha mewáájácutú kiátú kíjyeba tsááne kiávú péhijcyáne. Tehdu muurá Píívyéébé Apííchó maájtyúmituróné meke ímbajchóhi.

9 Áanéllihyé Nicodéémó néehí:

—¿Muhdúami íhya tsáma teénej?

10 Áanéllihyé Jetsóó néé dífbyeke:

—¿Aca muhdú íjraéémú uwááboobe u íjcyabe tsá u wáájácutú uke o nééneé? 11 Muurá ímiááné o ájtyumíné ímí o wáájacúné íñe ámúhake ó úúballéhi. Árone ¿iveekí tsá ámuha mecáhcujtsótúne? 12 Muurá íñújiri íjcyácooca Moitsééuvú picyóó úmehéi níjcautu íñúmyéké mewáájácúroki. Áronáa íllure ámúhake tühútsóhíjcyáne. Aanéjii awáá muhdú ámuha mewáájácutú Píívyéébé icyánéjcutu ámúhama o íhjuváne.

13 Tsá muurá múha úujetú díbye íjcyáhulle. Apáábyéré ihdyu Míamúnáajpidívúu o ípívyéévebe téhulle múnáajpi o íjcyánéllii ó waajácú téhulle. 14-15 Muuráhjáa íñéubará pívyétúné íñújiri íjcyácooca Moitsééuvú picyóó úmehéi níjcautu íñúmyéké úwááñéityu íñijcyóóbeke pañétúejpi íhdome dífbyeke ííténe idsíjívétuki. Ahdu muurá oke Míamúnáajpidívúu o ípívyéévébeke páwachéketu pícyooímyé oke cáhcujtsómé múijyú idsíjívéjucóóityúne bóhí iújcuiki.

Míamúnáake mítyane Píívyéébe wájyune

¹⁶ Muuráhjáa Píivýéébe mítyane míamúnáake iwájýúnéllii Ílli apáábyéré Íjcyáábeke wal-lóó íññjívú díbye idsíjive díitye wájyuri dítye iwágóóóvetu teene cáhcujtsómé mújyú idsíjívécóóityúne bóhi újcuiki. ¹⁷ Tsáháa Píivýéébe oke wállóotú míamúnáake ícúbáhraki. Muuráhjáa ihdyu oke wállóobe tajtyééveri díityéké ipájtyetétsoki.

¹⁸ Aane oke Píivýéébe Hájchiky cáhcujtsómé hallúri tsá íná Íjcyatúne. Áánetu apáábyéré dííbyé Hajchi o Íjcyáábeke cáhcujtsótúmeke ícúbáhráíbye. ¹⁹ Ehdú pajtyéíñe peetéútu o néébe íññjívú o tsááne cáhcujtsótúme ímityúne méénuhíjcyámeke. ²⁰ Muurá ímityúne méénuhíjcyámé íllure oke tsaríllé ímiáájvu díityéké o wáájácútsóiyónáaaca. Aame tsá ímíllétú óhdvu ípííhine díitye ímityú o bóhówajcáróné ímíllétúnema. ²¹ Áánetu ihdyu ímí íjcyane ímílléméjucu taéllevu tsááne téénetu tsíjtye iwáájácu ímiááne Píivýéébe ímíllétú dítye Íjcyane.

Tsojtsó múnáajpi Jóaa Jetsóó íjcyatúne tsííñe nééneé

²² Ehdúu Jetsóó nééne boonétú muha mepéé Jodéa íññjívju. Áhullée muha meíjcyánáa díbye úwaabóné cáhcujtsóméjucu tsojtsómehíjcyáne. ²³ Ááne tujkéveríhjáa ídyé tsojtsó múnáajpi Jóaa téhdure uwáábohíjcyá Enóori Tsaríi cóómíj pñíhíri Íjcyácóómíyi. Áábedívúhjáa míamúnáa píhcyáávémédítýú dííbyé uwáábó cáhcujtsóméke tsótsohíjcyabe tétsihdyu Íjcyáhityu. ²⁴ Téijyúu tsáhái dííbyeke dítye cívéhoojánútúne.

²⁵ Aanéhjáa tsájyú dííbye mamýémudítýú tsaate tsíjtyema táhjácatsíhíjcyá muhdú meímíjpyeténeri. ²⁶ Áanáacáhjáa díibye Jóáake ímamýémú nééhií:

—Uwááboóbej, éhnée Joodáa éhnéjcuri maájtyúmííbedítýú múúhake u úúbállehíjcyaabéha téhdure tsótsohíjcyáabe éllevu mítyame pehíjcyáhi.

²⁷ Áánéllíihyéhjáa neebe díityéke:

—Muurá ihdyu Píivýéébe dííbyeke pícyóóné wákímýéjyucu díbye méénune. ²⁸ Áánetúu oke pícyoobe dííbye ihde míamúnáake o úwáábohíjcyaki. Áánéllíihyée muurá ámuúhake o nehíjcyá Críjto o Íjcyatúne. ²⁹ Muurá múúne taabává wañéhjí pañe díibye taabáva múnáajpi méwama íñe ímíjyaú íjcyáhi. Ááneri muurá díityétsiky náhbenúme ímíjyuuvéhi. Ahdu o ímíjyuuvé mítyane tsúúca Críjto míamúnáake pájtyetétsoobe Íjcyáneri. ³⁰ Díibye ihdyu táehnííñevu ávyéjúúteéhi. Áánetu ihdyu idáátsoobéré o íjcyáhi.

Píivýéébedítýú tsáábé

³¹ Muuráhjáa Píivýéébedítýú díbye tsáánéllii tsá múha dííbyé íhtsútuvu úújetétúne. Áánetu ihdyu íjéjpiyé o Íjcyánéllii o íhjúvuhíjcyá míamúnáa íhjuvadáure. ³² Áánetu ihdyu díibye Píivýéébeke iwáájácúnéllii dííbyé uwááboju míamúnáake úúbálléróné tsá dítye cáhcútsóhíjcyatúne. ³³ Áronáa íjcyámé tsaate dííbyeke cáhcujtsómé. Aame bóhówátsohíjcyá ímiááne dííbyé íhjuu állii Íjcyatúne. ³⁴ Muuráhjáa Píivýéébe wállóobe úúbállehíjcyá dííbyé uwááboju dííbyé pañe ípííhó Íjcyánéllíihy. ³⁵ Aabée díibye Íllíkye iwájýúnéllii dííbyé hójtsi pañévu íhvejtsó páneere íñe múhdóné tsíméné Íjcyane. ³⁶ Aabe Píivýéébe Hájchiky cáhcujtsómé újcuú mújyú idsíjívécóóityúne bóhi. Áánetu dííbyeke cáhcujtsótúmeke Píivýéébe ícúbáhrámé tsá tééne bóhi újcuútyúne. Ehdúhjáa neebe tsojtsó múnáajpi Jóaaá.

4

Tsamáaría múnáallema Jetsóó íhjuváne

¹ Aanée díibye Jóaa éhniíñevu Jetsóoke míamúnáa úráavyehíjcyámédítýú cáhcujtsómé tsojtsótsámehíjcyáhi. ² Áronáacáa ihdyu tsá díbye pañetu tsótsohíjcyatúne. Múúhayée ímamýémú métsótsóhíjcyáhi. Aanéhjáa tsúúca parítsóómú waajácúhi. ³ Áánetúu muha méoomí Jodéa íññjítu bíwáhullévúre Gariréa íññjívju.

⁴⁻⁵ Aamée muha Tsamáaría íññjítu mepájtyeme méúújeté tééne íññjírí Íjcyacóómí Tsicáa úniúvú Jacóóbovúhjáa ílli Jotséeke ájcuúsihvu. ⁶ Átsihíyi núpahyéjú 'Jacóóbó núpahyéjú' némeihyéjú úniúvú Jetsóó wáyéeevé juuváyí muha metsááneri pávyeenúúbe. Téijyúu tsúúca cójípínéélléjucu meé. ⁷⁻⁸ Áanáacáa muha mepéé cóoomívu majchó áhdovu. Ááne hallúríhjáa teene Tsamáaría múnáalle téhejútú núpñañúvállékévaa Jetsóó nééhií:

—Muúlle, oke dijcho.

⁹ Áánéllíihyévaa neélle:

—¿Aca muhdú ívane oke núpacyo u táumeí Tsamáaría múnáalle o Íjcyáalleke jodíómuube u íjcyáabe? Muurá jodíómú tsá íhjuvátú Tsamáaría múnáama.

¹⁰ Áánéllíihyévaa neebe díílleke:

—Muurá Píivyéébema múhtsikye u wáájacuca téhdure oke ú táúmeíyá piáábó íñe uke nújpacyo o táúmeídyu. Aaca uke ó ájcúiyá bohí nujpácovoyu.

¹¹ Áánéllihyéváa neelle dífbyeke:

—¿Aca kiátú u úcújpacyóvú oke ú ájcúiyá teene bohí nujpácovoyu wáabyáúúbamáyé u íjcyáábejíivari? ¹² Muurá íñe núpahyéjú pañéwu méíhdé múnáajpi Jacóóboúvú méhdivu pícyoíñuhéju. Téhejútúhjáa muurá ítsímema iádóhéjuto téhdure íjyéémuke íchohíjcyáábe. Aane ¿aca dífbyeúvú ehniíñevu uú?

¹³ Áánéllihyéváa neébe:

—Árónáa téhejútú adorómé tsiíñe adópíyvenúhi. ¹⁴ Áánetu óhdi íjcyáné nujpácóo ádome tsá mújyú adópíyvenúityúne. Muurá o ájcúné nujpácóo óuuvératu díityé pañe íjcyajpácóo díityéké ímjpyetétsómé újcuú mújyú idsíjivéjúcúoóityúne bóhi.

¹⁵ Áánéllihyéváa neelle dífbyeke:

—Ávyéjuúbej, ané cána oke daacu téjpacyótú mújyú o adópíyvenújúcúoótuki, pane íñe núpáhyeúvú tsiíñe o tsájúcúoótuki.

¹⁶ Áánéllihyéváa neébe:

—Ané dítyájikéi duucúte.

¹⁷ Áánéllihyéváa neéle:

—Tehdu o tájívállejí kiá íjcyáábeke ó újcúteéhi.

Áánéllihyéváa idyé neebe dífilleke:

—Tehdújuco u néerone. ¹⁸ Árónáa muurá 5-mevákéjuco u tájiváne. Muurá ícyooca tsíjpiimáyéjuco u íjcyaaabe idyé tsá ímiá taji íjcyatúne. Áánéllii ímiááné u néé u tájívátune.

¹⁹ Ehdúváa Jetsóó dífilleke néénéllii neelle dífbyeke:

—Ávyéjuúbej, úbá mía Píivyéébé ihjyú uubálle múnáajpi. ²⁰ Muuráhjáa múúha íhdé múnáaúvú éhbáu cámeéhbáutu Píivyéébeke dúúrúvahíjcyátsihdyu muha téhdure méduurúvahíjcyá dífbyeke. Aane ámuha jodíómú ¿iveekí ménehíjcyá apááñéveva Jerotsaréetu dífbyeke medúúrúváiyóne?

²¹ Áánéllihyéváa neebe dífilleke:

—Muurá íhdícyátsihdyuréjuco ámuha dífbyeke medúúrúváíñe éévé tsúúca úújetéhi. Áánéllii tsáhájucó ámuha apátsihdyuré eene u nétsihdyuu, Jerotsaréetu, íjcyane Méécááni Píivyéébeke medúúrúváityúne. Aane cáhawáá oke cahcújtsoj. ²² Muurá ámuha Tsamááriá múnáa ímíñeúvú mewáájacútúúbeke méduurúvahíjcyáhi. Áánetu ihdyu muuha jodíómú ímí mewáájacúúbeke méduurúvahíjcyá ímiááné múúhaj tééveri míamúnáa pájtyetéíñe muha mewáájacúnéllihye. ²³ Aane muurá ímiááné Méécááni Píivyéébeke dúúrúvahíjcyámé ícyooca dífbyeke duurúváá íííbúuri. Tehdu dífbyeke medúúrúvámé imílleébe. ²⁴ Tsá muurá díbye íjpiíma íjcyatúne. Áábeke ihdyu óví múhdumé dúúrúvámé duurúvahíjcyá íííbúuri.

²⁵ Ehdúváa Jetsóó néénéllii neéle:

—Tehdújuco, muurá ímiááné ó waajácú Críjto tsááíñe míamúnáake ípájtyetétsoki. Aabe ihdyu óví itsáacooca múúhake ímíñeúvú waajácútsóhi.

²⁶ Áánéllihyéé neebe dífilleke:

—Muurá díibyéjuco Críjto o íjcyaaabe íñe úúma o íhjuváne.

²⁷ Ehdú dífilleke díbye néénaa tsúúca muha mewajtsíhi. Aamée muha méullévenú díbye dífillema íhjuváneeri. Aanée tsá muha tsáápíuba medíllotú íñeri dítyétsi íhjuvávajatsíñe. ²⁸⁻²⁹ Átsihdyúu díille Tsamááriá múnáalle tétsihvuré ílliyíhúyó iwááoíñúne dsínéríyé ímunáacoómívú ípyéénemáhjáa neetéhi:

—Ámuúhaj, éhtsíhi muubáhjáubá íjcyaaabe oke néé páneere muhdú o ícyahíjcyáné kiátúhjáubá iwáájacúne. Tsáíjyú múu Críjto dífbye. ¿Cáhawáá metsu meúújetéki?

³⁰ Áánéllihyéhjáa tsáácumémé múúha élleu. ³¹ Áíjyúu dífbyeke muha méneerá díbyéi ímájchoki.

³² Árónáacáa neébe:

—Tsáhái o májchotúne. Íjcyáné muurá ihdyu tamájchó ámuha mewáájacútúne.

³³ Áánéllihyéé muha ménéjcatsíhi:

—Tsaatéubáhané tsúúca dífbyeke májchotsóhi.

³⁴ Áánéllihyéé neebe múúhake:

—Muurá ihdyu teenéjuco tamájchódú nééne okée wáloobe Píivyéébé wákimyéi o méénune muhdú díbye ímíllédú tene óoma ínjkévaki. ³⁵ Áánáa muhdú ámuha ménehíjcyá 4 nuhbávátúí bajtsóháñe maááhívétsoíñe. Cáhawáá meíité teene bajtsóháñe múúne kéémedu

néeme míamúnaa ídátso wágóóóovéiyóné ímiájíjtó diityéké pájtyetétsoiyóné meúúbállétuca.
³⁶ Muurá teene bajtsóháñé ááhívétsohíjcyamédú néeme úwááboméré péhijcyámé újcuú tééne áhdo. Áhdure ditye úwaabóné cáhcujtsómé újcuú tééne áhdó mújyú idsíjivéjucóóityúne bóhi. Ááneri bajtsó múnáama íñééwá ááhívétsohíjcyamédú néeme úwáábojte tsaméhjí ímjyúúvéehi. ³⁷ Muurá tsaate néehíi: “Tsaate bajtsóne nééwá múúne tsíjtyeréjucu ááhívetsóne.” ³⁸ Aanée muurá ámúhake ó wallóó tehdu éhne múúne tsaate bajtsóne nééwá tsíjtyeréjucu ááhívétsonédú néeme éllevu, tsúúcajáa tsaate úwaabójucooróné cáhcújtsótúme éllevu ámuha tsiíñe meúwaabóné botsíi tsáimiyéjucu ditye icyáhcuútsoki. Ehdúu Jetsóó néé múúhake.

³⁹ Mítyaméé téjyju teene Tsamááriátú tsáame cáhcujtsó Jetsóoke eenéhjáa dille ‘páneere muhdú ó icyahíjcyáné oke neébe’ néenéliihye. ⁴⁰ Aamée néé díbyeke diityémái díbye íjcyaki. Áánéliihyee muha técoomíyí méjycyá míjcyoojicu. ⁴¹ Ájyjuu éhniíñevu mítyame cáhcujtsó díbyeke díbye úwaabóné illéébónema. ⁴² Aamée néé dílle imúnáálleke:

—Tsá apááñéré múúhakeye ó néenetu muha mecáhcújtsótúne. Muurá tsúúca muha páñetu mélleebó díbye úwaabóne. Áánetu ímiááné muha mecáhcujtsó díbyéjucu Críjto íjcyane míamúnáake Pájtyetétsoóbe.

Tsané ávyéjúbé hájchikye Jetsóó bóhútsóne

⁴³ Átsihdyúu téhdune míjcyoojicutu muha mepéé Tsamááriá íñújitu Gariréá íñújivu. ⁴⁴ Aanée muha mepéhíjcyánáa Jetsóó néé Pívyéébé ihjyú uubálla múnáájpkíye imúnaa ávyéjúúlléityúne. ⁴⁵ Áronáacáa Gariréá íñújiti múnáa ímí díbyeke waatsúcupejtsó Jerotsaréeríi pajtyeté wañéhjiri ditye úlléjénáa díbye méénúráityúronéhjí méénune íajtyúminéliihye.

⁴⁶ Átsihdyúu muha tsiíñe méoomí Canáavu tétsihvúu nújpacyo bíínójpacyónú díbye ípívyééwétsócoomívu. Áánáacáhjáa tsaapi ávyéjúbé hájchi Capenaáori íjcyaaabe cheméhi. ⁴⁷ Aanéhjáa tsúúca Jodéá íñújitu muha metsáame teene Gariréá íñújiríjyucu mejcyane díbye ávyéjuube iwáájacúne tsáá Jetsóó éllevu. Aabée néé díbyeke díbyema ihjyávu ipyééne díbye íllikye íbohúitso ávyeta dsíjiveríjyucu íjcyáábeke. ⁴⁸ Áánéliihyée neebe díbyeke:

—Ámuha muurá tsá oke mecáhcújtsóityuró méénúráityúronéhjí ó méénuhíjcyátuca.

⁴⁹ Áronáacáa neébe:

—Ávyéjuúbej, áronáa ihdyu hájchíwu dsíjívétúné hajchótá ícúu óoma tahjyávu pééne bohúitso.

⁵⁰ Áánéliihyée neebe díbyeke:

—Tehdújucu, tsúúca muurá ícyoooca bohíjjucoobe daáchi.

Ahdícyane wa dípyej. Ahdújucóo díbye óómiñe díbyeke icyáhcuútsónema. ⁵¹ Aabéhjáa ihjyávu úújetéébeke íúnú múnáa népejtsóhi:

—Tsúúca daachi bohíjucóóhií.

⁵² Áánéliihyéhjáa dílloobe mújyú díbye bóhiíne. Áánéliihyéhjáa néemeé:

—Íjyújyju révóóvéébedi díbyeke pajtyéné áívyéé.

⁵³ Ehdúhjáa ditye úúbállénetu itsááveebe ávyetáa tééne ééveri Jetsóó díbyeke nééne tsúúca ílli bóhíjucóóne. Áánéliihyée téhdure pámeere íhyájkímú cáhcujtsó Jetsóoke.

⁵⁴ Ehdúu Jetsóó méénúráityúroné meenu Jodéá íñújitu muha Gariréá íñújivu meóómimye tétsihyi méjcyánáacáa. Téénemáa botsíi tétsihvu míjyúúcréi méénuube méénúráityúrone.

5

Íjpi vááúmeítyúúbeke Jetsóó bóhútsóne

¹ Áané boonétúu muha tsiíñe díbyema Jerotsaréevu méuubámyenú wañéhjivu. ² Áánáacáa técoomíyí tsátsíi ‘Obééjámú lleehówa’ némeítsíi únuri nújpacyo páábáwu heeberéomú ihjyúri ‘Betéjda’ némeííba. ³ Áabá hallúrú 5-wava nújwáwúuné íjcyáwáhjí pañétú hallúvátuméhjí, úllétuméhjí, íjpi vááúmeítyuméhjí, téhmehíjcyá teeba nóhjíñe. ⁴ Tsájjyúhjáa nájyéji múnáajpi íñíityéne téébáwu nóhjíhíjcyáhi. Aanéhjáa díbye nóhjiné boone tujkénúré éniivyméjucu ímípyetéhíjcyáne. ⁵ Téjyúu íjcyaaabe diityé pañe ávyetáhjáa 38 píjcyábájuco chémehíjcyaaabe. ⁶ Aabée tódsiúcnúúbeke Jetsóó ííténe waajácú téhahchótájucu díbye chémehíjcyáne. Áábekée neébe:

—Muúbe ¿muhdúami ú jcyaj? ¿A ú imíllé u bóhiíne?

⁷ Áánéliihyée neébe:

Éeero Ávyéjuúbej, áronáa tsá o píivyetéhíjcyatú nújpcayo nóhícooca íicúi tujkénú o éníivvyéyóne. Íhya ihdyu tsaaete oke píááboca o éníivvyéne ó bohíjúcóóiyáhi. Tehdu o méénúyónáa tsíjtye táihderé éníivvyehíjcyáhi.

⁸ Áánélliihyéé Jetsóó néé dííbyeke:

—Ané wa illuréjuco eene dííhbotamá dípye dihjávuvj.

⁹ Ehdúu dííbyeke díbye néénemáyé tsúuca íbóhííne íihbotamá péjúcoobe. ¹⁰ Téjyúu wáyéévejcóójí íjcyánáa díbye íibotamá pééne ávyéjútje ííténe néé dííbyeke:

—Muúbe, tsá eene dííhbota íjcyoojí wáyéévejcóójí u tsájtyéítyuróne.

¹¹ Áánélliihyéé neébe:

—Áronáacáne oke bóhíitsoobe néé téénema o péékíi.

¹² Áánélliihyéé neémeé:

—¿Aca muubá íjcyaae íveekí wáyéévejcóójí uke táuhbáhi?

¹³ Áronáacáa tsá díbye wáájacjúcootú caabyé dííbyeke bóhíitsoné mítyanée míamúnaa íjcyámé pañe Jetsóó íjcyánélliihye. ¹⁴ Ááné boonétúu Jetsóó dííbyeke duurúvájá pañe íájtýúmíibeke neéhií:

—Muúbej, tsúuca muurá ú bohíjúcóóhií. Aabe ímiááberéjuco díicyaco. Tsiíne ímityúné meenújúcohdí éhniíñevu íjcyane uke ípájtýétuki.

¹⁵ Ehdúu Jetsóó dííbyeke nétsihdyu péébélhjáa botsíi úúballé ímíñevúv avyéjútéké Jetsóó dííbyeke bóhíitsoné. ¹⁶ Ááné hallútúu imíllerómé téjyúré Jetsóoke idsíjívetsóne íveekíváhjáa wáyéévejcóójí dííbyeke díbye bóhíitsoné hallútu. ¹⁷ Áronáacáa neebe díityéke:

—Muurá Llihíyó pajiyuvaré meke píáábohíjcyádújuco o píaabóné ihdícyájíyúre.

¹⁸ Ehdúu díbye nééne éhniíñevu díityéké tsárívetsómé imíllerá dííbyeke idsíjívetsóne. Tsáháa apááñéré táuhbaju néhdu wáyéévejcóójí díbye íjcyátúné hallútú dítye dííbyeke dsíjívetsóityuróne. Téhdurée Píivyéébeke icyáánívahíjcyáábé tujkévevu íjcyane díbye néhíjcyáné hallútú imíllémé dííbyeke idsíjívetsóne.

Iíve íjtsámeídyú Jetsóó méénutúne

¹⁹ Ehdúu éhniíñevuré dítye Jetsóoke pátsáíjcyónéllii neebe díityéke:

—Muurá ímiááné tsá Píivyéébé Hajchi o íjcyaae íiná o méénútyuró oore o íjtsámeídyu. Muurá ihdyu Llihíyó méénúyónéjuco o méénuhíjcyáne. ²⁰ Aabe oke iwájýúnéllii waajácútsohíjcyáa páneevuré muhdú imyéénuíñevu. Muurá tajtyéeveri éhniíñevu tsíñehjí díbye méénúneri ámuha meullévénuúhi. ²¹ Muurá Llihíyó dsíjívémeke bóhíitsoódú o ímíllémeke o bóhíitsoóhi. ²²⁻²³ Tsá muurá Llihíyó míamúnaa muhdú icyahíjcyáné díityémá ímíbájchóityúne. Muuráhjáa oke neebe teene o méénu pámeere oke íávýéjútso dííbyeke íávýéjútsoódúre. Aane oke ávyéjútsoótúmé téhdure tsá díibye okée wállóóbeke ávyéjútsoótúne.

²⁴ Muurá ímiááneturé ámúhake o néé íñe o néhíjcyáné lléébome okée wállóóbeke cáhcujtsómé mújyú idsíjívéjúcóóityúne bóhí újcuíñe. Áámé hallúrí tsáhájucó íná íjcyáityúne. Muurá iwágóóóvéyónetu tsúuca pajtyémé ímí Píivyéébe ícyáíñejuvú. ²⁵ Ahdícyane ímiááné ámúhake o néé wágóóóvéyómé Píivyéébé Hajchi o íjcyáábé uwááboju llééboíñe éévé tsúuca úújeténe. Aane ímiááné cáhcujtsómé tsá wágóóóvéyúne. ²⁶ Muurá Llihíyodítýú tsááne mújyú medsíjívéjúcóóityúne bóhi. Áánevuú oke ájcuube oke cáhcújtsómeke o ájcuki. ²⁷ Muuráhjáa Míamúnáájpidívú o ípíivyéévéébeke neebe míamúnaa muhdú icyahíjcyáné díityémá o ímíbájchoki. ²⁸⁻²⁹ Métsájúréévedí ehdu ámúhake o néeneri. Muurá ímiááné íéévé úújetéjyú pámeere dsíjívéhíjcyámé íhñíjkyénetu íjchívyéé pámeekéré o píúvacoóca. Áámedítýú ímiánéjcuú úráávýehíjcyámé tsáhájucó muhdú íjcyáityúne. Áánetu ímityúnéjcurée úráávýehíjcyámé ícúbáhráméíhi.

Íinetú Jetsóoke mewáájacúne

³⁰ Muurá tsá íiná oore tájtsáméiyi o méénútyuróne. Okée wálloobe Llihíyóré oke néhdújuco míamúnaa muhdú íjcyanéjuco o néhíjcyáne. Tsá oore o ímíllédú o méénuhíjcyatúne. ³¹ Muurá oore muubá o íjcyane o némeícyá tsá múha oke cáhcújtsóityuróne. ³² Muuráhjáa tsojtsó múnáajpi Jóaa óhdityu nehíjcyá ímiáánéjuco muubá o íjcyane. ³³ Áábe éllévúu muurá ámuha tsaatéké méwallóó dítye óhdityu ídílo dííbyeke. Áánélliihyéé úúballébe ímiááne muubá o íjcyane. ³⁴ Áronáacáa tsá díbye úúballéneturé o wáájacúmeítýú Píivyéébedítýú o tsááneé. Áronáa ihdyu o néé tehdújuco óhdityu díbye néhíjcyáné ámuha mecáhcújtsóne mepájtýeteki. ³⁵ Muuráhjáa ámúhake waajácútsóobe ímiá uwáábojvú éhne múúne peetéj téeveri

tsíméné maájtymíné mewáájacúdu. Aanée dibye úwáábohíjcyáné muurá wahájchotaré ímí ámuha méjtsúcunúráhi. ³⁶ Áronáa dibyéé oke bóhówátsohíjcyáné éhniíñevu páñetu ó bóhówátsohíjcyá páneere okée Llihíyó níwaavéné o méénuhíjcyáneri. Téénetu muurá ámuha méwaajácújúcoorá ímiáánée oke dibye wáalloone. ³⁷ Aabe ámuha maájtýmítúroobe óhdityu nehíjcyá ímiáánéjucóo oke iwáalloone. ³⁸ Áábé uwááboju tsá ámúhake yéúwáávehíjcyatú dílbyeke ámuha mecáhcújtsótúnéllíhíye. ³⁹ Muurá ámuha mééévehíjcyará Pívyéébé waajácuháámí muhdú óhdityu nehíjcyáné ámuha mújyú medsíjivéjúcúóóityúne bóhí meújúcroki. ⁴⁰ Áronáa tsá ámuha meímilletú oke mecáhcújtsóne óhdivu meihvéjtsámeíñé téénevu ámúhake o ájcuki.

⁴¹ Áronáa tsá o íjyáacunútú míamúnaa oke ávyéjújtsóiyóneri. ⁴² Muurá ó waajácú múhdurá ámuha menéeme Pívyéébeke mewájyutúne. ⁴³ Muuráhjáa dílbyéjucó Llihíyó nééjuri íñíjívú o tsáábé uwáábori tsá ámuha meícúvehíjcyatúne. Ááne eene tsijtye íñíbúwaríyé ámuha éllevu ítsááne íhdityúré újcune úwáábóneríyé ámuha meícúvehíjcyáhi. ⁴⁴ ¿Muhdú ámuha oke mecáhcújtsóiyá kíá eene ámuha tsamééeré maávyéjútsóatsíhíjcyáné íjcyánaáaca? Téeneríyé ámuha meíjcyame tsá meícúvehíjcyatú apáábyeré íjcyaaabe Pívyéébe ámúhake ávyéjújtsóiyóneri. ⁴⁵ Aane méjtsúcunúdí ámúhá ímítýú ámúhá hallúvú Llihíyoke o úúbáalleíñé. Muuráhjáa ihdyu Moitsééúvúré tsúúca ámúhá hallúvú úúbáalle dílbyé uwááborí ámuha mepájtyetéíñé meítsúcunúhíjcyároobe. ⁴⁶ Muuráhjáa dibye úwaabóné ímí ámuha mecáhcújtsoca ídyé téhdure ímí oke ámuha mecáhcújtsóiyáhi. Muuráhjáa óhdityu íjcyáné uwááboju caatúnuhíjcyaaabe. ⁴⁷ Áané uwáábóo ámuha ímí mecáhcújtsóméjñí ¿muhdú mecáhcújtsóiyá ámúhake o nehíjcyáne? Ehdúu neebe Jetsóo.

6

*Majcho mítyámedívú Jetsóo úújetétsóne
(Mt 14.13-21; Mc 6.30-44; Rc 9.10-17)*

¹ Áané boonétúu dílbyema muha mepéé Gariréa unéu tsauúré 'Tibéeria' némeíú tsíñéjucvu. ² Ájyúu mítyane míamúnaa múúhake úraavyé méénuráityuróné chéméméhíjike dibye bóhíitsohíjcyáné íájtyúminéllíhíye. ³⁻⁴ Téjyúu pajtyeté wañéhíj tsúúca llééváiñáa muha caméhbaúvú mepééme téhbaú déjucóvú meúújetétsihvu ácuúveébe. ⁵ Áánemáa díiyye míamúnáake íitíéne neebe Perípeke:

—¿Aca kíatú íñé majcho meújcuú íjtyéke memájchótsoki?

⁶ Ehdúu neebe muhdú dílbyeke díbye íáñújcuki. Waajácúroobée muhdú ímájchótsóíñé díiyyéke. ⁷ Aanée dibye díllónéllí Perípé nééhí:

—Muurá 200-jívamá majcho meújcuróné tsá úújetétyuró díiyyédívú áyanéwuújí maájcurónáaca.

⁸⁻⁹ Áánéllíhíyée Tsimóo Péedoró nahbe Aderéé néé Jetsóoke:

—Áánúwúdíhya 5-hova tsebáádatu méénúmeíñé paáhóónema mítyétsi amóóbemútsi. Áronáacúbá tsá tene úújetétyuró áyámedívújívári.

¹⁰ Áronáacáa Jetsóo nééhí:

—Méne pámeere íáhcúbaki.

Ahdújucóo muha menéénéllí dítye áhcubáné 5,000-meváubáhhjáa íjcyame. ¹¹ Aabée teene páahóóné íékéévéne téhdujtsó Pívyéébeke. Áánemáa múúhake dibye ájcune muha mewájtú pámeekére. Áhdurée amóóbemútsiky muha mewájtune úújeté pámehdívúre. ¹² Aanée pámeere tsaimíyé óóvéné boone múúhake neébe.

—Cóeene mepíhcyú tene iwágóóóvétuki.

¹³ Ahdújucóo pátyeevéne muha mepíhíjyucúné 12-rujtsívá úvérujtsíñe wáhpé. ¹⁴ Ehdúu méénuráityuróné Jetsóo méénune íájtyúmine tsaate néjcatsíhi:

—Ímiáánéha dílbyéjucó áanu Pívyéébé íhíjyú uubáalle múnáajpi éhneváa íñíjívú tsááiíbye.

¹⁵ Áánemáa ímíllerómé peecúteré dílbyeke páñétúejpi ávyéjúúbedívú ípícyóone. Aanée iwáájacúne múúhadítýú íyye peebe caméhbaúvu.

*Nújpácýó hallurí Jetsóo íllene
(Mt 14.22-27; Mc 6.45-52)*

¹⁶⁻¹⁷ Áané íjyúnúvúu muha dílbyé mamýmú mepéé míñneri Capenaóovu tsíñéjucúuri íjcyácoomívu. Ájyúu tsúúca péjchóhréjucó néénáa tsá Jetsóo múúhama íjcyatúne. ¹⁸ Áánáacáa mítyane nohí ávyétá íhnáhó kíjyeba íjcyáneri. ¹⁹ Aamée muha píñnéuríjyucó meíjcyame máájtyumí díbye tsááne nújpácýó hallurí úlleebéré múúhá tujkévetu. Ááneríi muha méíllityéhi. ²⁰ Áronáacáa neebe múúhake:

—Oóre, méíllityédíñe.

²¹ Áanéllihyéé muha méujú dílbyeke mííné pañévu. Aamée tsúúca muha méúújeté muháa mepétsihvu.

Jetsóoke míamúnaa néhcune

²² Áané tsijcyóójhjáa múúha déjuvu ítsaavémé apaámíréé mñne íjcyámiri muha mepéémema Jetsóó péétune. ²³ Áanáacájhjáa tsímihji Tibéeríá cóómityu tsámihji wajtsí díbyéé Píívyéébeke ityéhdújtsóne áyaróné majcho mítyámedívu úújetétsótsíj piñívu. ²⁴ Aanéhjáa tétsihyi dílbyeke íájtyumítúnéllii témíjhjiri pééme múúha déjutu Capenaóovu dílbye néhcovu.

Medsíjívéjúcóóityúne bóhívu meke Jetsóó ájcune

²⁵ Aamée tsúúca múúhadívu úújetémé dílbyeke nééhií:

—Uwááboóbej, ¿acáa mújyúrú u tsáá íllevu?

²⁶ Áronáacáa neebe díityéke:

—Ímiáané ámúhake o néé ámúhake o májchótsónéllihyéé oke ámuha menéhcóhijcyáne. Tsá ámuha oke menéhcóhijcyatú méénuráityurónéhi o méénune iná nééiyóné ámuha mewáájacuki. ²⁷ Tsá múu íjyacunútú majchóri múhachótá ámuha téene tájpi mejjcyáíñerjívvari. Múu táuwaábori íjyacunú teene majchódú nééne mújyú ámuha medsíjívéjúcóóityúne bóhí méújúñeri. Áánevu muurá ámúhake o ájcu Llihíyó oke meménuube míamúnáájpidívu ó ípívyeevéhi.

²⁸ Áanéllihyéé nééme dílbyeke:

—¿Aanéhaca muhdú muha Píívyéébe ímilléné méméénúiyáhi?

²⁹ Áanéllihyéé neebe díityéke:

—Muurá ímíllebe okéé díbye wállóónéllii íñujívú o tsáábeke ámuha mecáhcujtsóne.

³⁰ Áanéllihyéé néémeé:

—¿Aca iná díwákimyéí? Ané cána méénuráityuróné meenu uke muha mecáhcújtso dílbyéjucu míamúnáake pájtyetétsóilbye u íjcyane. ³¹ Muurévájhjáa múúhá ihde múnáavú manáa májchóhijcyá íñéubará píívyétúné íñujiri íjcyácoóca. Muurá Píívyéébe waajácúháámitu nééneé: “Píívyéébe díityé éllevu teene majcho dójcsotó níjkyéjitu.”

³² Ehdúu Jetsóoke dítye néénéllii neébe:

—Ímiáánéjucóo Moitséeúvú tsá díityéke ácuhijcyatú majchóvú téjyju. Muurájhjáa ihdyu Llihíyóré dócótsohijcyá díityé éllevu teene ‘manáa’ nemeíñe májcho. Aabe muurá ímillé ámúhake íajcune teene majchódú nééne mújyú ámuha medsíjívéjúcóóityúne bóhívu. ³³ Muurájhjáa teene majchódú o néébeke níjkyéjitu oke wállóobe íñujívú míamúnáake tééne bóhívu o ájcuki.

³⁴ Áanéllihyéé nééme dílbyeke:

—Ávyéjuúbej, ané ihdyu múúhake paíjyuvaré dáácuhijcyá téeméne májchotu.

³⁵ Áanéllihyéé neébe:

—Oo muurá teene majchódú o néébe mújyú medsíjívéjúcóóityúne bóhívu ó ajcúhi. Aane ímiáané oke cáhcujtsómé tsáhájucu muhdú éhñíñevu tsaímíyé íjcyáiyóneri íjtsámeityú éhne múúne memájchóne maádóne tsiíñe maájyabáávatémé memájchóiyóneri maádóiyóneri mejjtsámeidy. ³⁶ Áronáa ihdyu íñe ámúhake o néhijcyatú ¿iveekí ámuha tsá oke mecáhcújtsotú ímiáané dílbyéjucu o íjcyáábeke tsúúca ámuha oke maájtyumíróme? ³⁷ Muurá Llihíyó néejuri oke cáhcújtsómeke tsá o cátúhtsóityuróne. ³⁸ Tsáháa níjkyéjitu oke díbye wállóotú o ímilléné o méénuki. Muurájhjáa ihdyu o tsáa oke díbye táuhbáné o méénuki. ³⁹ Aabe tsá ímílletú ópée o pájtyetéto óhdivu díbye íhvéjtsómedityú tsaate wágóoovéne. Ímíllebe páneere nihñéétsihvuré tsíhdyuréjucu ímibáávyécooca páneere pájtyeténe. ⁴⁰ Muurá ímíllebe okéé díbye wállóobeke cáhcujtsómé mújyú ídsíjívéjúcóóityúne bóhí újcune. Muurá dsíjívémeke ó bóhítsóo páneere tsíhdyuréjucu ímibáávyécooca.

⁴¹⁻⁴² Ehdúu Jetsóó majchódú neébe níjkyéjitu itsááne díityéke néénetu dílbyeke cáhcújtsotúmé dílbyedityú nééhií:

—Áánerá aabye Jotséé hajchi Jetsóó wájácú cáánímútsikyé menéébe ¿muhdú íñvane néé níjkyéjitu itsááneé?

⁴³ Áanéllihyéé neebe díityéke:

—Áyéco óhdivu ámuha meíhjuváne. ⁴⁴ Muurájhjáa Llihíyó oke wállóobe míamúnáake óhdivu íbúwájtsótuca tsá múha pájtyetéityuróne. Aane muurá oke cáhcujtsómé dsíjívémeke ó bóhítsóo páneere tsíhdyuréjucu ímibáávyécooca. ⁴⁵ Muurá Píívyéébe íhjuvú uubáille múnáájpi

waajácúháámitu nééneé: “Píivyéébere diityéké úwaabóhi.” Ehdu dibye úwaabóné llééboome oke úraavyéhi.

⁴⁶ Áronáa tsá múha ájtyúmitú dífbyeke. Apáábyéré ihdyu ó ájtyumí dífbyeke dífbyeditúu o tsáánéllíihye. ⁴⁷ Aane ímiááné ámúhake o néé oke cáhcujtsómé tsúúca újcune mújyú idsjívéjúcúóóityúne bóhi. ⁴⁸ Áánevu majchódú o néébe ó ajcúhi. ⁴⁹ Muuráhjáa ámúhá ihde múnáaúvú ínéubará píivyéébéne íiñújiri íjcyácooca ‘manáa’ némeíñe májchoromé dsjívéhjycáhi. ⁵⁰ Áánetu íñe ícyooca ó ihjývahjycá tsíññere njkyéjéne íjcyáne májchori, teene májchome mújyú dsjívéityúne májchori. ⁵¹ Aabe ó íjcyá teené majchódú o néébe njkyéjitu o tsáábe míamúnáake bohíivú o ájcuúbe. Aane bohíivú o ájcuube míamúnáa ípájtyeté ó dsjívééhi. Áánéllii táuwaáboju majchódú nééne cáhcujtsómé tsá mújyú dsjívéjúcúóóityúne.

⁵² Ehdúu Jetsóó néénetu tsaate múhdurá íjtsámeíñe néjcatsíhi:

—Ínáami aabye ehdu meke nehjycaj. ¿Aca muhdú meke íhyéécovu dóótsóioyóobe?

⁵³ Áánélliihyée neebe diityéke:

—Muurá ímiááné Míamúnáájpídívú o ípívyeévébe héécó dóótume tsá újcútyú mújyú idsjívéjúcúóóityúne bóhi. Téhdure tátyujpácó ádotúmé tsá újcútyú téene bóhi. ⁵⁴ Áánetu ihdyu táhyééco dóóme téhdure tátyujpácó ádome újcuú téene bóhi. Muurá oke cáhcujtsómé dsjívémeke ó bohíitsoó páneere tsíhdjyurájcu ímbáávyécooca. ⁵⁵ Muurá tájpi ímiá májcho. Áhdure tátyujpácó ímiá ádo. ⁵⁶ Áánéllii téneecu óóveme ímí óóma nahbévjcatsíhi. ⁵⁷ Muurá Llihíyó okée wáloobe ímiááné íjcyáhi. Áábe tájpi ó ícyahjycáhi. Áánéllii oke cáhcujtsómé tatyájpí íjcyáhi. ⁵⁸ Ehdú íñe ó nehjycá tsíññere májchoma njkyéjitu o tsááneé. Aane májchome újcuú mújyú idsjívéjúcúóóityúne bohí. Tsá ‘manáa’ némeíñe májchódú tene néétu éhñe méíhdé múnáaúvú teene májchoromé dsjívéhjycáne májchódú.

⁵⁹ Ehdúu Jetsóó úwaabó Capenaóovu píhcyáávějá pañévu.

Medsjívéjúcúóóityúne bóhi meújcné uwáábo

⁶⁰ Aanée muha mejjycarómé mewáájácútúnéllii ménéjcatsíhi:

—Tsáháubá múha llééboóityuró muhdú tuhúwu dibye úwaabóne.

⁶¹ Ehdúu téénetu muha mejhjyuváné iwáájácúne neebe múúhake:

—¿A múhdurá ámúhake pajtyéné o úwaabóne? ⁶² Awááréjucúbá Míamúnáájpídívú o ípívyeévebe ámuha meíiteneriyé cáamevu ópée o tsáhullévú o pééca múhduréjcu ámuha mejjcyáiyóne. ⁶³ Muurá ihdyu Píivyéébé Apíihchoj téeveriyé meújcuú mújyú medsjívéjúcúóóityúne bóhi. Tsá meere teene meújcuútyuróne. Aane íñe ámúhake o nehjycyané Píivyéébedítú tsááne ímiááné meke ajcú téene bohíivú. ⁶⁴ Áronáa íjcyámé tsaate ámúhadítú teene ícyáhcútsóiyóné ímíllétúme. Ehdúu neebe Jetsóó íhdéjcu caatyé dífbyeke cáhcútsóiyóné iwáájácúnema. Áhdurée waajácúbe íhdéjcu caabyé dífbyedívú meénútsoíñe. ⁶⁵ Áánélliihyée neébe:

—Ehdúu míamúnáa múhdurá nééne o wáájácúne ó nehjycá Llihíyó óhdivu íbúwájtsótuca múha pájtyetétyuróne.

⁶⁶ Ehdúu dibye nétsihdyu múúhama péhíjycámedítú mityame ílluréjcu dífbyeke íihvéjtsóne pééneé. ⁶⁷ Áánetúu múúhake neébe:

—¿A téhdure idyé ámuha méimíllé oke meíhvéjtsóne óhdivu mepééneé?

⁶⁸ Áánélliihyée Tsimóo Pééodoro néehíí:

—Ávyéjuubej, ¿aca múhdivú muha mecátsípáávéne uke meíhvéjtsóiyá apááñééré díuwaáboju mújyú medsjívéjúcúóóityúne bohíivú meke ájcúnáaaca? ⁶⁹ Muurá muha tsúúca uke mécáhcujtsóhi. Aame muha méwaajácú ímiááné dífbyéjcu Píivyéébé Hajchi míamúnáake u pájtyetésoobe Críjto u íjcyane.

⁷⁰ Áánélliihyée neebe múúhake:

—Muuráhjáa ámúhake o újcu ámúhake o mámyénuki. Áronáa íjcyaae tsaapi ámúhadítú ímityuube ávyetá naavéné íjcyáabe.

⁷¹ Ehdúu Jetsóó néé Tsimóo hajchi Jóóáke íñéerone múúhájeji íjcyároobéhjáa dífbyedívú meénútsoíñe iwáájácúnema.

7

Íñahbému Jetsóoke cáhcújtsótuñe

¹ Áané boonétúu muha Jetsóoma mépehíjycá pahúllévaré Gariréa íiñújiri. Tsáháa díbye ímíllétú Jodéa íiñújiri íjcyane téhullé ávyéjútée dífbyeke dsjívétsóllehíjycánélliihye.

2-3 Áronáacáa téjyju ‘nújuwááné wañéhji’ némeíñé lleeváríjyjuco íjcyánéllii íñahbémú néé dífbyeke:

—Wa bo ihdyu dipye Jodéa íñújyju ukée cáhcujtsómé téhulle íjcyame íájtyúmi méénuráiyúronéhjí u méénuhíjcyáne. ⁴ Muurá ehdu nénehji méénuhíjcyaae tsá téévéneúvú méénúityuró dífbyeke pame wáájacúné íimílléhajchíjyju. Aanéjíwa wa ihdyu méénuhíjcyá uke míamúnaa iwáájacuki.

⁵ Ehdúu íñahbémú Jetsóoke néé dífbyeke téhdure icyáhcújtsótúnéllíihye. ⁶ Áanéllíihyéee neebe diityéke:

—Áronáa téhullévú o pééíñe éévéi tsá úújetétúne. Ámuha ihdyu mépiivyété ihdícyájyúrú téhullévú mepééneé. ⁷ Muurá ámuha tsaméééré jji múnáa meíjcyame tsá metsarílléjcatsítýú tsahtúré ámuha menéénéllíihye. Áánetu oke tsaríllémé ditye ímityúné ícyahíjcyané diityédívú o bóhówátsohíjcyané hallútu. ⁸ Áanéllii wái ámuháyé méuubámyenuj. Óví ihdyu taéévé úújeté o péékíi.

⁹ Ehdúu Jetsóó íñahbémuke íñééne coévá tétsihvúré Gariréa íñújyju.

Wañéhjiri Jetsóó íjcyane

¹⁰ Aabée bóónétúu íñahbému déjutu teene wañéhjyju péébema muha mepééhií. Áronáacáa tsá boohówaneúvu díbye úújetétúne. Wáájacúratúnéé tétsii dífbye. ¹¹ Ájyútu ávyéjyute néhcohíjcyá dífbyeke. Díllohíjcyáméé pamévakéré caabyé díbye íjcyane.

¹² Áábédítýúu míamúnaa íhjúvuhíjcyá páhduvé. Tsaatéé nehíjcyá ímiáábé díbye íjcyane. Áronáacáa tsíjtye nehíjcyá ímityuube íjcyaae íllure míamúnáake állíhíjcyáne.

¹³ Ehdúu dífbyedi téévéneúvúré íhjúvuhíjcyámé ávyéjyutédí íillityénema.

¹⁴ Aabée Jetsóó wañéhjí píneévénáa duurúvájá pañévú úwaabóhi. ¹⁵ Aanée ímíwu díbye úwáábóneri diitye ávyéjyute íullévenúne néé dífbyedítýu:

—¿Aca kiátú aadi ehdívaíñé wáájacúné waajácúháámíubaráe ítehhíjcyáabejívári?

¹⁶ Áanéllíihyéee neebe diityéke:

—Tsá oore táábúwá íjtsamétyu o újcyane o úwáábotúne. Muurá ihdyu okée wállóóbé úwáábóré teéne. ¹⁷ Aane cáhawáá óví díbye ímillédú íjcyame waajácú kiátú tsáané úwáábó o méénuhíjcyáne. ¹⁸ Muurá tsaate íhdítýuré íjcyane úwaabó diityéké míamúnaa íávyéjyútsokíye. Áánetu ihdyu okée wállóóbeke íávyéjyútsóné ímillémé ímiááné tehdújuco úwáábohíjcyáne.

¹⁹ Muuráhjáa Pívyéébe muhdú ámuha meíjcyáíñé taúhbajúvú ámúhakye ajcú Moitsééuvuj tééveri. Áronáa muurá tsá ámuha tsaatéubaré tene néhdu meíjcyatúne. Aame ¿íñé hallútu ámuha méimíllé oke mellíihyanúne?

²⁰ Áanéllíihyéee tétsii íjcyame néé dífbyeke:

—Naavénéhaca dípañe. ¿Aca múha uke ímillé íllíihyanúne?

²¹ Áanéllíihyéee neebe diityéke:

—Ááneráhjáa tsáneere wáyéévejccóójí tsáápiikye o bóhíitsóné múhdurá ámúhakye pajtyéhi. ²² Áronáacáa muurá Pívyéébe Moitsééuvuj tééveri méénútúróné taúhbaju ámúhá íhdé múnáaúvú méénuhíjcyádújuco wápí tsíiméneke ámuha tsájyju wáyéévejccóójí íjcyaroné mekihdyahírotsohíjcyáne. ²³ Ehdu muurá téhdure ámuha méméénuhíjcyá tsájyju wáyéévejccóójí íjcyaroné teene taúhbaju ámuha mewáágóótuki. Aame ¿íveekí muhdú ámuha mééneé óhdi meíjycumtúhíjcyá tsáápiikyéreé téjcoojí o bóhíitsóné hallútu? ²⁴ Tsá múu peecútéré tsáápiikye ‘íllu uú’ néétune. Ímiááné múu díbye íjcyanejúco nééneé.

Muubá íjcyane Jetsóó nééneé

²⁵ Ehdúu Jetsóó néénéllii Jerotsarée múnáa néjcatsíhi:

—¿Aca tsá éhne áabyeke ditye néhcohíjcyatú idsíjívétsokí? ²⁶ Áróóbeke ¿keená tsaatéubaré íñá nééneé? Áanéllíihyéubá bo ávyéjyute íjcyaroné cáhcujtsó ímiááné dífbyéjúco míamúnáake pájtyetétsóiibye Críjto díbye íjcyane. ²⁷ Áronáacáubá tsá dífbye íjcyatúne. Muurá méwaajácú kíá múnáajpí díbye íjcyane. Muurá ihdyu míamúnáake pájtyetétsóiibye tsáácooca tsá múha wáájacútyú kiátú díbye tsáané.

²⁸ Ehdúu Jetsóodítýu ditye íhjúvuvané iwáájacúné duurúvájá pañévú úwáábótsihvu neébe:

—¿A ámuhává éhne méwaajácú kíá múnáajpí o íjcyane? Áronáacáa tsá oore táábúwariyé o tsáátune. Muuráhjáa o tsáá ímiáábé íjcyáábeke ámuha mewáájacútuube oke wállóónéllíihye. ²⁹ Áánetu ihdyu ó waajácú dífbyeke okée wállóóbeke.

³⁰ Ehdúu Jetsóó néénéé hallútu ímílléromé dífbyeke íekeeveéne. Áronáacáa tsá ditye ékéévetú íéévéi úújetétúnéllíihye. ³¹ Áróóbekeé tsíjtye mítyame cáhcujtsómé néjcatsíhi:

—¿Aca ihya tsijpi itsáaca áánú ehniíñevu méénúráítuironéhjí méénúiyáhi?

Paritséomú Jetsóo éllevu ekééve múnáake wáalloone

³² Aanéhjáa díbye méénuhíjcyánéhjiri míamúnaa ihjúvahíjcyáné paritséomú lleebóhi. Aanéhjáa múhdurá llúúvájte avyéjútémá diityéké pájtyénéllii wallóomé duurúvájá tehmejteke díbye éllevu díyte iékéévéébeke itsájtýeki. ³³ Aamée díbyedívú wájtínáa pámeekéré neébe:

—Tsá ámúhama múhahjótá o íjcyáityúne. Muurá wahájhotaré o íjcyátsihdyu o oomíjyúcoó okée wállóobe éllevu. ³⁴ Ájyju muurá ámuha oke menéhcóomé tsá maájtýmíityú kiá o íjcyáhullévú ámuha meúújetétyúronélliihye.

³⁵ Áánélliihyée tsaate néjcatsíhi:

—¿Aca ihya kiávú péébeke maájtýmíjúcóóityúné eene neébe? Íhya mityá íñe kiáhjí tsííñé iíñúji múnáa pañe memúnaa jodiómú mújtáme éllevuréjuco díbye pééíñe. ³⁶ ¿Aca ihya tsáma muhdú nééíñe eene meke neebe díbyeke menéhcóomé díbye íjcyáhullévú meúújetétyuróne?

Pívyéébé Apíichó Jetsóoke cáhcújtsómé pañévú úcaavéne

³⁷ Aanee nihñéjcoóiréjuco tsúuca teene wañéhjí pájtyéijcyoóji Jetsóo kéévánécoba néehíi: —Tsaate ádópivyémé taéllevu metsa o íjchoki. ³⁸ Muurá Pívyéébé waajácuháámitu néene oke cáhcújtsómé íbuúúné pañévú téhiñe ípívyééveíñe íñujpácý bohíívú ájcnéj tehíñe.

³⁹ Ehdúu nehíjcyaae díbyeke cáhcújtsómé pañévú Pívyéébé Apíichó úcaavéné diityéké tükévtsoíñe íñeéiyóne. Áronáacáa tsáhái téjyju tene tsááíñe éévé úújetétú díbyée Jetsóo teene wállóoiibe íavyéjuvúí oómítyúnélliihye.

Pahdúváré Jetsóodítýú míamúnaa íjtsámeíñe

⁴⁰ Aanee tsaate díbye ihjyuvané ílléébóne néehíi:

—Ímiáánéha díibyéjuco aabye éhneváa Pívyéébé ihjúy uubáalle múnáajpi tsááíñe.

⁴¹ Téhdurée tsijtye néehíi:

—Díibyéjuco muurá aabye Críjto éhneváa míamúnáake pájtyetétsoíbye.

Áronáacáa tsijtye néehíi:

—Áronáa Gariréa iíñúji múnáajpi tsá Críjto íjcyáityuróne. ⁴² Muurá Pívyéébé waajácuháámitu néene Dabíúvúj tsiménémúhaabe díbye íjcyaiñé díbyeúvúhjáa ícyahíjcyacóomí Berée múnáajpi.

⁴³ Ehdúu míamúnaa páhdúváré íjtsámeí Jetsóodítýu. ⁴⁴ Ájyju tsaate imíllerá díbyeke íeekévéne. Áronáacáa tsá díyte tehdu méénutúne.

Ávyéjute tsá Jetsóoke cáhcújtsotúne

⁴⁵ Aanee diitye duurúvájá tehmejté díbyeke iékééve tsáárome íejevtéré oomíhi: Aaméhjáa diitye paritséomuma llúúvájte avyéjútédívú úújetémeke népejtsóme:

—¿Kiávújuco díbye? ¿Íveekí tsá ámuha metsívatúne?

⁴⁶ Áánélliihyéhjáa néemeé:

—¿Muhdú íñe hallútú méékééveé túútaváné ihjúvúvábekéjívári? Tsá muurá múha mújyú tehdu ihjúvatúne.

⁴⁷ Áánélliihyéhjáa néeme diityéke:

—Áánélliihyéha íllure ámuha díbyedívú máállítsámeíhi. ⁴⁸ Tsá muurá avyéjute íjcyárómedítýú tsaatéubaré cáhcújtsotú díbyeke. Téhdure muha meíjcyarómé tsá mecáhcújtsotúne. ⁴⁹ Apáámyéré ihdyu ímityúmé Pívyéébé taúhbaju waájacutúmé íjtsúcunú díibyéjuco Críjto íjcyane.

⁵⁰⁻⁵¹ Ehdúhjáa díyte néénéllii diityéepi Nicodéémó tsápejcoó Jetsóoke ááhívéjeebe néé diityéke:

—Muurá taúhbaju néé tsá peecúteré tsáápihdívú meícúbáhrátsóityú díbye íñá méénune ímíñeúvú mewáájacútúhahjíjyju.

⁵² Áánélliihyéhjáa néeme díbyeke:

—Íúubá bo téhdure Gariréa iíñúji múnáajpí! Cáhawáa Pívyéébé waajácuháámí dehive u wáájacu tsá muurá Gariréa iíñúji múnáadítýú díbyé ihjúy uubáalle múnáajpi íjcyaiñé némeítyúne. ⁵³ Ehdúhjáa díbyeke íñeéne ihjáhañévréjuco díyte pééene.

¹ Áánetúu Jetsóoma muha mepéé oríivo bájú l̄jcyátsihvu. ² Aamée idyé ts̄l̄jcyooji tsiíñe muha méoomí duurúvájávu. Átsihvúu míamúnaa díl̄byedívú p̄l̄hcyáávemeke iácúúvéne úwááboobe.

³ Áánáacáa taúhbájú uwáábojtémá paritséomú tsivá ájyúma l̄jcyárolle ts̄l̄jpiima l̄jcyáalleke ityúvááolle. ⁴ Áálekée Jetsóó téejá pañe l̄jcyáábe éllevu itsájtýéne díl̄byeke neémeé:

—Uwááboobej, áámye ájyúma l̄jcyárolle ts̄l̄jpiima l̄jcyáalleke muha métuvááóhi. ⁵ Muuráhjáa Moitséevúvú taúhbaju néé ehdu nééné walléemuke medsjívétsoíñé néwayúúnevu maáámúneri. ¿Ácooca muhdú u néé téénetu?

⁶ Áánéllihyée illure icyánóóvéne l̄hyójt̄siwari caatúnuube ííñuji. Ehdúu Jetsóoke néeme muhdú díbye neéne díl̄byé hallúvú úúballéroki. ⁷ Aanée éhniífévuré ditye dillónéllii icyánohj̄cunútsihdyu neébe:

—Ané óvii ihdyu ámúhadítýú mújyúubá ímityúné méénuhl̄jcyátuube áámútujkénú dílleke.

⁸ Ehdúu íñééne tsiíñe icyánóóvéne caatúnuube ííñuji. ⁹ Aanée ehdu díbye néerónáa waajácúme ímityúné l̄jcyane. Aamée illur̄jyúco tsáápiitsádí péécunúne. Tujkénúu kéémejte péécunúhi. Áané boonée iijyéjucu dille cōeváné tétsihvu Jetsóó únúvu. ¹⁰ Aanée Jetsóó icyánohj̄cunútsihdyu íitécunú iijyéjucu tétsihy l̄jcyáalleke. Áálekée neébe.

—¿Aca kiávújucu íñe díhyallúvuné úúballéme? ¿A tsá íñe uke muhdú ditye méénúityúne?

¹¹ Áánéllihyée neéle:

—Íhya tsáhaj.

Áánéllihyée idyé Jetsóó néehí:

—Téhdure o l̄jcyároobe tsá muhdú uke o méénúityúne. Ahdícyane wa dípyej. Tsiíñe ihdyu ímityúné meenúj̄cohdíñe.

Ímiáájvu míamúnáake Jetsóó wáájácútsóne

¹² Ááné ts̄l̄jyúu tsiíñe míamúnáake úwááboobe néehí:

—Muurá peetédu o neébe ííñújiri o l̄jcyáábej téeveri míamúnaa ímiá uwááboju waajácúu peetédu néene bohívú díityéké ájcune. Aane oke cáhcujtsómé tsáhájucu éhne múu cúúvétsihy l̄jcyadu ímityúné pañe l̄jcyatúne.

¹³ Áánéllihyée paritséomú néé díl̄byeke:

—¿Aca iveekí eene ehdu uure ú némeíhi? Tsá muurá múha uke cáhcújtsóityuróne.

¹⁴ Áánéllihyée neébe:

—Áánerá ímiááne o néehí. Muurá ó waajácú kiátúhjáa o tsáhullévú o pééíñe. Aane tsá ámuha mewáájácútu. ¹⁵ Muurá míamúnáa íjtsaméiyé ámúhá pañe l̄jcyánéllii ehdu óhdityu ámuha méj̄jtsaméíhi. Áánetu ihdyu tsáhái icyooca múhdítýú o néétu muhdú ditye l̄jcyane. ¹⁶ Muurá muhdú míamúnáa icyahl̄jcyáné díityémá o ímbájchoca o nééiyá ímiáánejuco muhdú ditye icyahl̄jcyáne. Árónáa tsá oore o méénúityuróne. Okée wáloobe Llihíyoma muhtsi méméénúiyáhi. ¹⁷ Muurá ámúhá taúhbaju néé mútyétsi íiná pájtyene úúballécooca mecáhcujtsóne. ¹⁸ Ahdu muurá íñe ó némeíh̄jcyá ímiááne muubá o l̄jcyane. Áábeke oke Llihíyó waajácú okée wáloobe.

¹⁹ Ehdúu Jetsóó néénéllii neéme díl̄byeke:

—¿Aca kiá díl̄bye Dícyáání?

Áánéllihyée neébe:

—Oke ámuha mewáájácúmejí mewáajácúiyá Llihíyoke. Muurá oke ámuha mewáájácúca téhdure mewáajácúiyá díl̄byeke.

²⁰ Ehdúu Jetsóó úwaabó duurúvájá pañe Píivyéébé ícúvé ds̄is̄i pícyámeíhl̄jcyátsihy l̄jcyámeke. Áróobeké téjyju tsá múha ékéévetú íéévéi úúj̄jéttúnélliihye.

Jetsóoke cáhcújtsotúme tsá úúj̄jéttýú díl̄byedívú

²¹ Áané boonétúu idyé tsiíñe neebe díityéke:

—Tsúuca muurá ámúhadítýú o péjúcoóhi. Áábeke ámuha oke menéhcoromé tsá maájtyúmityúne. Ámuha médsj̄jiveé ámúhá ímityuháñé ímbáávvetúmere. Áánéllii o péhullévú tsá óhdívu ámuha meúúj̄jéttýúne.

²² Ehdúu Jetsóó néénéllii tétsihy l̄jcyame néj̄catis̄hi:

—Dsj̄jívétsameíiibubáhaja. l̄jcyátúnéllii neebe díl̄byedívú meúúj̄jéttýúne.

²³ Áánéllihyée neebe díityéke:

—Ámuha muurá míamúnáa íji múnaáre. Áánetu tsá íji múnáajpi o l̄jcyatúne. Muuráhjáa ihdyu níjkyéjitu o tsááhi. ²⁴ Áánéllii ámúhake o néé díl̄byéjucu míamúnáake o pájtyetétsóobeke cáhcújtsotúme ímityú ímbáávvetúmeré ds̄j̄jiveíñe.

²⁵ Áánélliihyée nééme dííbyeke:

—¿Aca muubá uú?

Áánélliihyée neébe:

—Muurá tsúuca ámúhake ó nehíjcyá muubá o íjcyane. ²⁶ Aane téhdure múhdurá ámuha meicyahíjcyané ámúhake ó nééiyáhi. Áronáa okée wáalloobe ímiáábé íjcyánéllii oke díbye nééne ámúhake ó nehíjcyáhi.

²⁷ Ehdúu Jetsóó Cáani Píivýébedítýú díityéké úúbálleroné tsá dítye wáájacútúne.

²⁸ Áámekée idyé neébe:

—Muurá Míamúnáájpídívúu o ípívyéévéébeke páwachékevu ámuha mewátyétyéhúcuoca botsí méwaajácúu muubá o íjcyane. Tsá táíjtsaméityúré o újcune ámúhake o nehíjcyatúne. Muurá ihdyu Llihiyó oke nééne ó nehíjcyáhi. ²⁹ Muurá díibye okée wáalloobe tsá kiá óhdítýu íjcyatúne. Aabe tsá oke íhvéjtsotú díbye ímilléné o méénuhíjcyánélliihye.

³⁰ Ehdúu díbye néénetu mítyame cáhcujtsó dííbyeke.

Naavéneéjte

³¹ Áámekée neébe:

—Muurá íñe ámúhake o nehíjcyané ámuha mecáhcújtsóne tehdu mejjcyáhajchíí ímiáané tahñéjté ámuha méjcyaaáhi. ³² Aame ámuha ímiá uwaáboju tsúuca mewáájacúmé múhdurá ámuha meicyahíjcyánetu méimíjpyéteéhi.

³³ Áánélliihyée nééme dííbyeke:

—Áánerá muha Aavaráaúvúj tsíiménémúhaabe mejjcyámeke zíveekí u néé ínetú muha meimíjpyeteíñe tehdu múhójsí pañe muha mejjcyámekéjjuívarí?

³⁴ Áánélliihyée neébe:

—Muurá ímiáané ímityúne méénuhíjcyámé tsá ímí íjcyatú éhne múúne tsíjtyé hójtsí pañe íjcyame íjcyadu. ³⁵ Muurá tsaaté hójtsiri íjcyabe tsá díityéejpi íjcyatúne. Áánetu ihdyu díityé hajchí díityéejpi. ³⁶ Ahdu Píivýéébé Hajchí o íjcyabe ámúhake ímityúnetu o ímíjpyeteétsómé ímiáané ámuha méimíjpyéteéhi. ³⁷ Ímiáánéjucóhde ámuha Aavaráaúvúj tsíiménémúhaabe mejjcyarómé méimíllehíjcyá oke medsjíjvetsóné íñe ámúhake o úwaabóné ámuha mecáhcújtsóiyóné meimíllétúnema. ³⁸ Muurá ihdyu Llihiyó oke tükévéjtsóneri ámúhama ó ihjyúvahíjcyáhi. Ahdu muurá ámúháj caani ámúhake tükévejtsódújucó ámuha meicyahíjcyáne.

³⁹ Áánélliihyée nééme dííbyeke:

—Áánerá ihdyu múhá ihde múnáajpi Aavaráaúvú múháj caani.

Áánélliihyée Jetsóó néé díityéke:

—Muurá ímiáané díibyeúvúj tsíiménémúhaabe ámuha mejjcyaca díibyeúvúu ícyahíjcyádú ámuha méjcyáiáhi. ⁴⁰ Aaca muurá íñe Píivýéébe oke tükévéjtsóneri ámúhake o úwaábohíjcyané hallútú tsá ámuha oke medsjíjvetsóiyuróne. Tsáháa muurá ehdu Aavaráaúvú neétune. ⁴¹ Áronáa ihdyu ámúháj caani íjcyadújucó ámuhá.

Áánélliihyée nééme dííbyeke:

—Áánerá íjcyabe tsáápiye múháj caani Píivýéébeé. Tsá tsijpi múháj caani íjcyatúne.

⁴² Áánélliihyée Jetsóó néé díityéke:

—Muurá ímiáané Píivýéébe ámúháj caani íjcyaca oke ámuha mewáájyúiyáhi. Muuráhjáa díiypedítýú o tsáa oke díbye wállóónélliihye. Tsáháa táííbúwaríyó o tsáátune. ⁴³ Aabe ámúhake o úwaabóné zíveekí tsá ámuha melléébohíjcyatúne? ⁴⁴ Muurá ihdyu ámúháj caani Naavéné íjcyánéllii díbye ímillédú ámuha méméénuhíjcyáhi. Muuráhjáa ípívyeevédujucó ímityuube díibye dsíjivetso múnáajpi. Áábé pañe tsá ímiá íjtsaméí íjcyatúne. Apááñéré álliu dííbyé pañe íjcyáábedítýú ímichi teene tsahíjcyáhi. ⁴⁵⁻⁴⁶ Ahdu ámuha menéénéllii tsá meimíllétú ímiáané ámúhake o nehíjcyaróné mecáhcujtsóne. Áánetu ihdyu tsá múha oke nééítyuró ímityuube o íjcyane. ⁴⁷ Muurá ihdyu ímiáané Píivýéébeéjté íjcyame ímíllé dííbyé uwaáboju illéébone. Áánetu ámuha díibyeéjté mejjcyátúnéllii tsá meimíllétú teene melléébone.

Aavaráaúvú íjcyátúnáacájucó Críjto ícyahíjcyáne

⁴⁸ Ehdúu Jetsóó nééénéllii nééme dííbyeke:

—Ihdyúha ímiáanéjucó muha menéhíjcyané Tsamááriá íiñúji múnáajpi u íjcyáábé pañe naavéné íjcyane.

⁴⁹ Áánélliihyée neébe:

—Áánerá tsá tápañe naavéne íjcyatúne. Muurá ihdyu ïiná o méénúneri Llihíyoke ó ávyéjútsohíjcyáhi. Áánetu ámuha tsá oke maávyejúúllétúne. ⁵⁰ Aane tsá o íjyácutunútu oke ámuha maávyéjútsoíyóneri. Áronáa ihdyu Llihíyó imíllérá oke ámuha maávyéjútsoíne. Aabe ihdyu óvíi muhdú néé oke ávyejúúllétúmeke. ⁵¹ Aane ímiááné ámúhake o néé o néhíjcyáné cáhcujtsómé mújyú dsíjívéjúcoóityúne.

⁵² Áánéllihyéé neéme díbyeke:

—Ímiáánéhaca dípañe naavéne. Muurá eene ínehjíréjúco u íhgyuváne. Ááneráhjáa Aavarááuvuma Píívyéébe íhgyu uubálle múnaa íhtsutúme íjcyároméhjí dsíjívéhíjcyáhi. Aanáa muhdú ívane u néé o néhíjcyáné cáhcujtsómé mújyú dsíjívéityúne. ⁵³ ¿Aca díbye méíhdé múnáajpi Aavarááuvú ehniíñevu uú? Áhdure ¿aca díiye Píívyéébe íhgyu uubálle múnááuvú ehniíñevu uú? Ááneráhjáa díiye íjcyarómé dsíjívéhi. Aanéjii tehdu múha uke cáhcútsóiyónejíivari.

⁵⁴ Áánéllihyéé neébe:

—Íhdyu tehdujúco ímiááné oore o ávyéjúttsáméihíjcyaca tsá múha oke cáhcútsóiyuróne. Aaca idyé tsá tene ímítyuróne. Áronáa ihdyu Llihíyóré oke ávyéjútsohíjcyá eene ámúhá Píívyéébe díbye íjcyane ámuha menéhíjcyaaábe. ⁵⁵ Áróóbeke tsá ímí ámuha mewáájácutúne. O ihdyu ó waajácú díbyeke. Muurá díbyeke o wáájácutúné o nééca ámuháduiyó oo állíu múnáajpi. Áronáa ímiááné díbyeke o wáájácutúnéllíi oke díbye nééne o cáhcútsóihíjcyáhi. ⁵⁶ Muuráhjáa díbye méíhdé múnáajpi Aavarááuvú ímí íjtsúcutunú o tsááíñe ímiááné iwáájácutúnéllíihye. Áánerí mítyane ímjyúúveébe.

⁵⁷ Ehdúu Jetsóó néénéllíi neémebe:

—¿Aca muhdú 50 píjcyábá u íjcyáábejii u waajácú Aavarááuvuke?

⁵⁸ Áánéllihyéé neébe:

—Ímiááneturé ámúhake o néé díbyeúvúikyéé íjcyátúnáacájuco o ícyahíjcyáne.

⁵⁹ Ehdúu díbye néénéllíi néwayúúné éhkebamé díbyeke íáámúroki. Áronáacáa díiye dítyú duurúvájá pañétú mújyúrú wáájácutúrúné íjchívyéébe.

9

Hállúvátúúbe tsíju tsíimaváábeke Jetsóó ímjpyetétsóne

¹ Téhdurée tsátsihdyu muha Jetsóoma mepájtyénáa ájtyúmiíbe hállúvátúúbekéhjáa tsíju tsíimaváábe. ² Áábedítýúu muha menéé díbyeke:

—Uwááboóbej, ¿acáa íveeki áánúke íllu tsíju tsíimaváhi? ¿A cáánímútsí ímítýú déjúcotu, mítyá díbyé ímítýú déjúcotúrej?

³ Áánéllihyéé neebe múúhake:

—Tsáháa díbyé ímítýú déjúcotu ehdu díbye íjcyatúne. Áhdurée tsá cáánímútsí ímítýú déjúcotu tene íjcyatúne. Muuráhjáa ihdyu díbyeke o íitétsoñe tééveri Píívyéébe íhtsútuube íjcyane iwáájácutúmei ehdu píívyéébe. ⁴ Aane ó imíllé okée wáalloobe níwaavéne o íjcyáné hajchótá o méénune. Muurá meíjyúnúcooca tsá múha wákímyejyúcootúne. ⁵ Muurá peetédu o néébe ííñújiri o íjcyáné hajchótá ímiáájú míamúnáadívú ó bóhówátsohíjcyáhi.

⁶ Ehdúu íñéene ííñújí hallúvú íuníñeri ííñuba ityátsájconeri díbye hállúvátúúbeke íhyálluúúcu tááboóbe. ⁷ Áánemáa neebe díbyeke:

—Díllójcámeítýe éhne ‘dítyé wáalloóne’ nééiyóné ‘Tsiroée’ némeíábawútu. Áhdújúcoo díbye téébatu íllójcámeítýe né oómiñe tsáimiyéjúco íiteébe. ⁸ Áábekéhjáa wáájácutújcyámé íájtyúmine néjcatsíhi:

—¿Aca tsá éhne áánu hállúvátúube ácuúcutunúúbé píáábó táúmeíhíjcyatúne?

⁹ Áánéllihyééhjáa tsaate nééhií:

—Díbyéjúco.

Áánetúhjáa tsíjtye nééhií:

—Díbyéjiiivari. Tsíjpiíye. Áronáa ihdyu paabéjúco díbye.

Áronáacáhjáa díbyere páñetu nééhií:

—Muurá díbyéjúco oó.

¹⁰ Áánéllihyééhjáa nééme díbyeke.

—¿Aane múhdutú tsúúca u íitéhí?

¹¹ Áánéllihyééhjáa neébe:

—Okée Jetsóó íúúniyi ííñuba ityátsájconeri táhálluúúcu ityáábóne wallóó ‘Tsiroée’ némeíábawútu o íllójcámeítýeki. Áhdújúcoo o péébe o íllójcámeíñe tsúúca ó íitéhí.

12 Áánélliihyéhjáa nééme dííbyeke:

—¿Aane kiá dííbye?

Áánélliihyéhjáa neébe:

—Tsá o wáájacutú kiá ícyooa díbye íjcyane.

Paritséomé dilló hállúvatúúbeke múhdutú díbye íítéjucóóne

13 Aabéhjáa tsaimiyéjucóo íitéébeke tsajtyémé paritséomé éllevu. 14 Áijyúu Jetsóó dííbyeke ímíjpyetéstó wáyeeévejcóóji. 15 Áánélliihyéhjáa tsiíñe dillómé dííbyeke múhdutú díbye íítéjucóóne. Áánélliihyéhjáa neébe:

—Okée Jetsóó ííñuba iúúrúnúneri táhálluúucú táábone o íllójcámeíñe tsúúca o íitéhi.

16 Áánélliihyéhjáa paritséómudityú tsaate neéhií:

—Áánélliihyéhaca tsá díbye Píivýéébedityú tsáátune. Keená díbye wáyeeévejcóóji ávyejúúlléne.

Áánétúhjáa tsijtye neéhií:

—Árónáa ímítyuube tsá méénútyuró méénúrátyúronéhji.

Ehdúhjáa paritséomé páhdúváré Jetsóodityú íjtsámeíhi. 17 Aaméhjáa dííbye hállúvatúubée ícyahíjcyaaabe tsaimiyéjucóo íitéébeke tsiíñe neéhií:

—¿Aanéhaca dííbye eene uke ímíjpyetéstooobe muubá íjcyane ú íjtsúcunúhi?

Áánélliihyéhjáa neébe:

—Ihdyu o íjtsúcunú Píivýééé ihjyú uubáalle múnáajpi díbye íjcyane.

18-19 Aanéhjáa tsaate díityédityú tsá cáhcújtsotú díibyéjucóo hállúvatúubée ícyahíjcyaaabe díbye íjcyane. Áánemáhhjáa cáánímútsikye ipiúvámútsikye neémeé:

—¿Ava díibyéjucóo áanu éhneváa hállúvatúúbeke ámuhtsi metsíímávaabe íñe múhdutú tsaimiyéjucóo íítene?

20 Áánélliihyéhjáa neemútsi:

—Ééé, díibyéjucóo. 21 Árónáa ihdyu tsá muhtsi mewáájacutú múha dííbyeke ímíjpyetéstóne. Aane tsiímenécóóji tuhúúlleéhi. Cáhawáa ihdyu medílló ámuéhakye díbye iúúbáalle muhdú ímíjpyeténe.

22 Ehdúhjáa cáánímútsi neé díityéké díibyéjucóo Jetsóó Críjto íjcyane neémekéhjáa pihcyáávújá pañétú iwáágóoíñe dítye pítyájcámeíñe apííchori. 23 Áánélliihyéhjáa neemútsi dííbyekéré dítye idíllóki.

24 Ehdúhjáa cáánímútsi neénéllii tsiíñe ipiúváábeke neémeé:

—Píivýéébekekéré tehdújtsó, tsá idyé Jetsóoke. Muurá muha méwaaajácú ímítyuube díbye íjcyane.

25 Áánélliihyéhjáa neebe díityéke:

—Árónáa tsáháturo o wáájacutú ímítyuube díbye íjcyane. Apááñéeré o waajácú ímiáánéé hállúvatúube o ícyahíjcyáábeke oke díbye ímíjpyetéstóne.

26 Áánélliihyéhjáa tsiíñe neéme dííbyeke:

—¿Acáa muhdú uke ímíjpyetéstooobe?

27 Áánélliihyéhjáa neébe:

—Muuráhhjané tsúúca ámuéhakye o úúballéhi. ¿íveekí ámuha méimíllé tsiíñe ámuéhakye o úúballéné ámuha mecáhcújtsokííjivari? ¿Mityá ámuha méimíllé dííbyeke meúraavyéne?

28 Ehdúhjáa díbye neénéllii ílluréjucóo dítye dííbyeke iúhbáne neéneé:

—Wa ihdyu uure dííbyeke duráávyej. Muurá ihdyu muha Moitsééúvú uwáábóré meúraavyéhi. 29 Muurá muha méwaaajácú díibyéúvumáa Píivýéébe íhjyúvahíjcyáne. Áánetu eene u neébeke tsá muha mewáájacutú kiátúhjáa tsáábe muubá íjcyane.

30 Áánélliihyéhjáa neebe díityéke:

—¿Aca muhdú ívane tsá ámuha mewáájacútyú kiátúhjáa tsáábe oke ímíjpyetéstóóbeke?

31 Muurá ímítyumé Píivýéébeke piáábó táumeiyóné tsá díbye llééboítyuróne. Áánetu ihdyu ímiááné dííbyeéjté íjcyane díbye ímíllédu ícyahíjcyámej tééveri tehdíívanéhji méénuúbe. 32 Tsá muurá mújyú mehdú neéme hállúvatúméhjike ímíjpyetéstóne mewáájacutúne. 33 Aane muurá dííbye okée ímíjpyetéstooobe Píivýéébedityú itsáátuca tsá tehdíívanéhji méénútyuróne.

34 Ehdúhjáa díbye neénéllii neéme dííbyeke:

¿Aca muhdú eene ídaatsónéé ímítyuube u píivýeebe ú ímíllé múúhakye u úwaabóne?

Ehdúhjáa neémere dííbyeméikye íjchívyetsó pihcyáávújá pañétu.

Píivýéébeke ímí cáhcújtsotúmé íjcyá hállúvatúmé íjcyadu

35 Aanée tsúúca Jetsóó waajácúhi. Áábekéé tsáijyu íáptyúmiíbe neébe:

—¿Aca ímiááné ú cáhcujtsó Píúvyéébé Hájchikyé?

³⁶ Áánéllihyéé neébe:

—Ávyéjuúbej, oke duubállé caabyé díbye íjcyane o cáhcújtso díbyeke.

³⁷ Áánéllihyéé neébe:

—Diibyéjucó muurá íñe úuma o íhjuváne. Aane tsúúca oke u ájtyumíhi.

³⁸ Áánéllihyéé díbyé lliiñévu ímímóúúvéne neébe:

—Ávyéjuúbej, uke ímiááné ó cáhcujtsóhi.

³⁹ Ááné boonéé Jetsóó néehí:

—Muurájháa íñujívú o tsáá muhdú míamúnaa ícyahíjcyané diityéké o wáájácútsóvaabe. Ópée o tsáá ímiáájú wáájácútmé éhne múúne hállúvatúme íjcyadu néemeke o wáájácútsoki. Áhdurée o tsáá panévaré iwáájácúne ítúacunúhíjcyámeke o nées ímiá uwááboju ditye wáájácútmé.

⁴⁰ Áánéllihyéé paritséomú tétsihyi íjcyame néehí:

—¿Aca muha tehdu hállúvatúme íjcyadu?

⁴¹ Áánéllihyéé neebe diityéke:

—Árónáa ámuha diityédú menééca tsá íná ámúhá hallúrí íjcyáityuróne. Áánetu ámuha páneere mewáájácúne menémeihíjcyánéllii ámúhá hallúrí íjcyané ímityúne.

10

Obééjámú mójcotu íjcyané uwááboju

¹ Muurá nani múnaa obééjámú mójcó pañévu llééhówatu úcaávetúme íhdícyátsihdyuré úcaavéhi. ²⁻³ Áánetu ihdyu diityé tehmeébé úcaavé lleehówatu tééwá tehmeébé pááyúcucooca. Aabe diityéké píúvácooca íjkyéetu waajácúme. Aaméjucó témijcó pañétú áachívú díbye déjtu íjchivyécumúne. ⁴ Aabe kiávú diityéké tsúúlléhuúvénu úraavyémé díbyeke iwáájácútmé. ⁵ Áánetu tsíjtyere diityéké píúváhajchíí tsá ditye péétune. Íllure wááme ditye píúvárónáa diityéké iwáájácútméllihye.

⁶ Ehdúu Jetsóó diityéké néene tsá ditye wáájácútmé íná íñééiyóné obééjámú mójcotú díbye íhjuváne.

Jetsóó obééjámú tehmeébédu

⁷ Aanée ditye lléébótúnéllii tsiíñe neebe íboohówájjtori:

—Oo muurá ímiááné teene obééjámú mójcó lleehówádu. ⁸ Aabéikyé o tsáátúné ihde nani múnaádú néeme uwáábohíjcyá tsíjijtóriye. Áróme uwáábóo tsá míamúnaa obééjámúdu néeme cáhcútsóhíjcyatúne. ⁹ Aane ímiááné lléehowádu o néébeke cáhcujtsómé tajtyéeveri pájtyetéhi. Aame íñe ímjyaú íjcyá éhne múúne obééjámú ítyehméebema íjcyame íjcyadu.

¹⁰ Muurá nani múnájpi íllure ícúbahrá obééjámuke. Áánetúu tsá o tsáátu tehdu míamúnáake o méenuki. Ópée o tsáá diityéké o pájtyetétso ídsíjívéjúcúoóityúne bóhí ditye iújcuki. ¹¹ Aabe ímiááné páñétúejpi oo oke cáhcujtsómé obééjámúdu néémé tehmeébe. Muurá obééjámú tehmeébé diityé wájyuri ícúbáhrámeíhi. ¹² Áánetu áhdóllihyéé diityéké téhmeíjcyaaabe tsá ími téhmetúne. Muurá oohíbyé díívaabe diityéké idyóó tsáábedítú díbye wááné Boone tsáápiikye díbye tábecárónetu wáchájaavémé ílluréjucó mújtane pahúllevávu. ¹³ Ehdú muurá diityéjtane waabe ditye áhdónéllihyéé téhméeroóbe. Aabe tsá diityédí íjycumútu íhñéjté ditye íjcyátúnéllihye.

¹⁴ Áánetu ihdyu páñétúejpi diityé tehmeébé íjcyadu tahñéjté tehmeébé o íjcyámema muha méwaajácútcatsíhi. ¹⁵ Ahdu téhdure Llihíyoma muhtsi méwaajácútcatsíhi. Aabe tahñéjté wájyuri ó ícúbáhrámeíí ditye iwágóóóvetuki. ¹⁶ Téhdure íjcyámé tsíjtye jodíómú íjcyáturómé tahñéjté íjcyáme. Áámeke ó píhjúcuú pámeere oke cáhcujtsómé tsamééréjucó íjcyámé tehmeébé o íjcyaki.

¹⁷ Muurá Llihíyó oke wájyu diityé wájyuri o dsíjíveebe tsiíñe o bóhíííbyeke. ¹⁸ Tsá muurá múha oke dsíjívétsoítyuróne. Muurá ihdyu o ímíllénéllihyéé o íhvéjtsámeíbyé o dsíjívéeíhi. Ároobe tsiíñe o bóhííhi. Ehdú táúmiwa Llihíyóo néhdújucó.

¹⁹ Ehdúu Jetsóó néénetu páhdúvaré íjtsámeímyé díbyedityu. ²⁰ Tsaatée néehí:

—Muurá áabyé pañe naavéné íjcyáábé íjtsaméí mújtáabeke ¿íveekí ámuha mécáhcútsóhíjcyá állíuuháñé díbye íhjuváne?

²¹ Árónáacáa tsíjtye néehí:

—Tsáháubá ehdu naavéné ípañe íjcyaae íhjuváiityuróne. Pane ¿aca naavéné ípañe íjcyame hállúvátúmeke ímjpyetétsóiyañi?

Jodíómú Jetsóoke ehdiiválléne

²² Áhdurée tsáijyu Jerotsaréeri muha úuníjyá pañe mejjycánáa duurúvaja Píivyéébé wáábyuta íjcyaja iwáñehjínuhíjcyajcóójí wáñehjínúme. ²³ Áánaacáa Jetsóo patyetíñuhíjcyá tsátsii tééjá lleehowá úmíwa ‘Tsaromóo’ némeítsihyi. ²⁴ Áábedívú imicáávéne néemeé: ¿Aanéhaca íñe múhahjótá múúhadívú tsá u wáájácútsámeítyúne? Bo ihdyu apáhahjii ímiáané díibyéjuco Críjto u íjcyáhahjii múúhake duubállej.

²⁵ Áanélliihyée neebe diityéke:

—Tsúuca muurá ámuñake ó nehíjcyará díibyéjuco o íjcyane. Árone tsá ámuha oke mecáhcútsóhíjcyatúne. Téhdure muurá Llihiyo mémeri méénuráityuróné o méénúneri ó bóhówátsómehíjcyará díibyéjuco o íjcyane. ²⁶ Árone tsá ámuha oke mecáhcútsóhíjcyatú táobééjámúdú néeme tahñéjté ámuha mejjcyatúnélliihye. ²⁷ Muurá ihdyu tahñéjté oke waajácú oke icyáhácútsónélliihye. Áameke téhdure ó waajácúhi. Aame imí tehjújuco oke uráávyehíjcyáne. ²⁸ Áanéllii diityéke ó ájcuú múijyú ditye dsíjivéjucóoítyúne bóñiivu ditye iwágóóóvétuki. Áameke tsá múha óhdityu dójtúcúityúne. ²⁹ Muurá Llihiyo okée dityeédívú téhmétsóobe páme ehniíñevu íhtsútuube. Áábedityú tsá múha diityéke dójtúcúityúne. ³⁰ Muurá muhtsi Llihiyoma tsáápiiyéro.

³¹ Ehdúu Jetsóo néénéllii tsiíñe éhkebamé néwayúúné díibyeke téuhjiri ídsíjivétsóroki. ³² Áronáacáa neebe diityéke:

—Áanerá Llihiyo oke píáábóneri ámuñama méénuráityuróné o méénuhíjcyáábeke ¿íñé hallútu ámuha méimíllé oke medsíjivetsóne?

³³ Áanélliihyée néeme díibyeke:

—Tehdu tééné hallútu uke muha medsíjivétsóíñejíivari. Muurá ihdyu íveeki míamúnáajpi u íjcyaae Píivyéébedi u díllómeíñé hallútúre uke muha medsíjivétsóoñi.

³⁴ Áanélliihyée neebe diityéke:

—Áanerá ámuñá taúñbaju íjcyáháámitu Píivyéébe néehii: “Ámuha méijjycá ohdu.” ³⁵ Aane muurá díibye uwáábó icyáhácútsóné uráávyémeke ímiáánéjuco díbye íwaajácúháámitu nééne díibye du ditye íjcyane. ³⁶ Aanejíí muhdú díibyerée oke íñiñjívú wáloobe tehdu oore díibye Hajchi o íjcyane o néénejíivari. Aane ¿iveeki ámuha méijtsúcunú ímityúne Píivyéébedityú o íhjuváne? ³⁷ Ihdyu méénuráityurónéhjí ámuñama o méénuhíjcyané díibyeditú tsáátuca tehjújuco ímiáané ámuha tsá oke mecáhcútsóityuróne. ³⁸ Aane ihdyu okée díbye wáloone ámuha mecáhcútsóitúrónáa mecáhcútsó o méénuhíjcyanehjii díibyeditú tsááne ámuha mewáájacu Llihiyoma muhtsi tsáápihdyuré mejjcyane.

³⁹ Ehdúu Jetsóo nééné hallútu idyé imíllerómé díibyeke íekeeve. Áronáacáa pállójcoobe diityéke.

⁴⁰ Áábemáa tsiíñe muha mepéé Joodáa ehnejcuvu tsojtsó múnáajpi Jóááavu tsótsóhíjcyáhullévu. ⁴¹ Áijyúu mítyane míamúnaa díibyeédívú píhcyaaavémé néjcatsíhi:

—Tsáháa muurá áanu méénuhíjcyádú Jóááavu méénuráityurónéhjí méénuhíjcyatúne. Áronáacáhjáa ihdyu ímiáánéjuco díbyeévú díibyeditú úúbálehíjcyáne. Ehdúu néeme Jetsóodítyu. ⁴² Áábekée mítyame tétsii múnaa cáhcútsóhi.

11

Ráátsaro dsíjivéne

¹ Áijyúhjáa ‘Ráátsaro’ némeíbyé Betáaniári íñáállémúpima Maaríaa, Máataá, íjcyámúpima íjcyaae cheméhi. ² Diíllé muurá Maaríaa Ávyéjuube Jetsóój tuháacyú pácuúcuñjácycori ímúrjíchóne paacyú íhñiwácori. ³ Aamúpíhjáa wallóo tsaatéke Jetsóo éllevu díbye náhbévahíjcyaae íhnáhó cheménélliihye.

⁴ Aamée úúballévánetu neebe:

—Árone díbye dsíjivéné tsá íñá íjcyatúne. Ihdyu Píivyéébe íhtsútuube íjcyaae íavyéjújtsámeíkíyé ehdu díibyeke pajtyéne. Áhdure díibyé Hajchi o íjcyaae téénej tééveri o ávyéjújtsámeíki. Ehdúu neebe Jetsóo.

⁵ Mítyanéé ívámeíbyé diityéke Máataá, Maaríaa, Ráátsaroo, íjcyámeke. ⁶ Aabée Ráátsaro íhnáhó chemene ditye úúballérónáa míjcyoojicúu íjcyá tétsihyi. ⁷ Átsihdyúu botsii neebe múúhake:

—Métsu tsiinne mepée Jodéa iinújivu.

⁸ Áanélliihyée muha menée díbyeke:

—Uwááboobej, muuráhjáa éjyure téhullé múnaa uke imíllérá ídsíjívetsóné néwayúúnevu iáámúneri. Áhullévu muhdú ú imíllé mepééneé.

⁹ Áanélliihyée neébe:

—Muurá cóóji imí máájtyumíhi. Áanéllii cóóji úllémeke tsá iiná pájtyetúne. ¹⁰ Áánetu pejco úlleme cábóhcámeíhi.

¹¹ Átsihdyúu idyé múúhake neébe:

—Muurá ihdyu ménahbéébé Ráátsaro íllure cuwáhi. Áróobeke ó ákyéjtsóteé téhullévu meúújetédu.

¹² Áanélliihyée muha menéehí:

—Ávyéjuúbej, áanélliihyéhaca bóhíiibe ehdu idyé íllure cúwaábe.

¹³ Ehdúu muha menée ímiá cúwáre díbye nééne meíjtsúcunúne. ¹⁴ Áronáacáa botsíi ímiíneúvú neebe múúhake:

—Muurá ihdyu ímiáané tsúuca Ráátsaro dsíjívéhi. ¹⁵ Áronáa íllure ó ímíjyuuvé díbye dsíjívénáa téhulle o íjcyátúneri éhniínevu ámuha oke mécáhcújtsoki. Ahdícyane cáhawaá metsu meúújetékij.

¹⁶ Ehdúu Jetsóó múúhake neéneéllii Tomáa díbyere ‘Jeméero’ némeíbyé néehii:

—Ané wa ihdyu metsu pámeere mepée díbyema téhullévu medsíjíveki.

Dsíjívemeke Jetsóó bóhítsóne

¹⁷ Aanée Betáániávú muha meúújeténáa úúballémé Jetsóoke tsúuca 4 coojívájuco pájtyene Ráátsaróúvuke dítye cúúúnetu. ¹⁸ Teenée Betáania Jerotsaréetu miíneécú kiróómetrój piínévu.

¹⁹ Aanéhjáa mítyame péé dítyépi Máátámúpike íñáhbénuki. ²⁰ Aanéhjáa díille Máata tsúuca tétsihyjyucu muha meíjcyane iwáájácúne cáhdahíro Jetsóoke. Áánetúhjáa Maaría ááhivu coéváhi. ²¹ Aallée Máata néé díbyeke:

—Ávyéjuúbej, úpée u íjcyaca táñahbe dsíjívétyúroobe tsúuca dsíjívéhi. ²² Áronáa ihdyu ó waajácú Pívyéébe uke piááboíne.

²³ Áanélliihyée neebe dílleke:

—Díñahbe bóhíhi.

²⁴ Áanélliihyée neéle:

—Éée, ímiáané ó waajácú díbye bóhííne páneere tsíhdyuréjucu ímbáavyéijyu pámeere dsíjívémé bóhícoóca.

²⁵ Áanélliihyée Jetsóó néehii:

—Muurá dsíjívemeke ó bóhítsóhi. Áanéllii pámeere oke cáhcujtsómé dsíjiverómé bóhíhi.

²⁶ Aame tsá wágóóóvetyúne. ¿A ú cáhcujtsó uke o nééneé?

²⁷ Áanélliihyée neéle:

—Éée Ávyéjuúbej, ó cáhcujtsó díbyéjucu éhneváa íne íñujívú tsááiibe Crijóto Pívyéébé Hajchi u íjcyane.

Ráátsaróúvuke Jetsóó kímoovéne

²⁸ Ehdúu íneéne Máata íñaalle Maaría éllevu ipyéene áabánéwu neetéhi:

—Muúllej, Uwááboobe éhtsihi íjcyaaabe uke piúváhi.

²⁹ Áanélliihyéhjáa íicúu peelle díbyeke iúújetéki. ³⁰ Téjyúu tsáhái muha meúújetétú técoomívu. Kémúélléhréikyée muuha Máata múúhadívú úújetétsihyi. ³¹ Aanéhjáa Maaría dítyépike náhbenúmé íténáa íjchívyéíñú peecútère. Aanéhjáa íjtsúcunúme íñáhbéuvuke ikímóóvéne dílle íjchívyéíñúne. Áánemáhjáa úraavyémé dílleke.

³² Aallée múúhadívú wájtsille Jetsóó líiíneúvú ímímóúúvéne néé díbyeke:

—Ávyéjuúbej, úpée u íjcyaca táñahbe dsíjívétyúroobe tsúuca dsíjívéhi.

³³ Ehdúu íneéne taále. Téhdurée díllema péeme tááhií. Aanée Jetsóoke kímhóco pajtyéhi.

³⁴ Aabée néé dítyéke:

—¿Kíatúhjáa ámuha mécuu díbyeúvuke?

Áanélliihyée néémeé:

—Cáhawaá metsu meúújeté ténikyé.

³⁵⁻³⁶ Ehdúu dítye nétsiu Jetsóó táánéllii néjcatsímeye:

—Mítané muurá wájyuube díbyeúvuke.

³⁷ Áánetúu tsaate néehii:

—Áanerá hallúvátúméhjike íítetsohíjcyaabée ¿íveeki tsá múhdúubá méénutú dífbyeúvuke díbye idsíjívétuki?

Ráátsaróké Jetsóó bóhíitsóne

³⁸ Aamée dífbyeúvú níjkyé hallúvú muha meúújetenáa tsiíñe Jetsóó kímoovéhi. Ájyúu teene níkyehéjú wátájcámei mítyau nééwayúvu. ³⁹ Aanée neebe diityéke:

—Cána eeu nééwayu méinétsoj.

Áronáacáa dífbyeúvú naalle Máata néehíí:

—Ávyéjuúbej, áronáacábú tsúuca toocújúcoóbe. Muurá tsúuca 4 coojívájuco mee dífbyeúvúu dsíjívétsihdyu.

⁴⁰ Áanéllihyée neébe:

—Muurárájané idyé uke o néé oke u cáhcújtsóhajchíí Píívyéébe íhtsútú u ájtyúmiíñe.

⁴¹ Ehdúu díbye néénéllii awáá ínetsómé teeu nééwayu. Áanáacáa cáamevu icyárúúvéne Cááníma íhjúyúvaabe néehíí:

—Áyúju Táácáánií, uke ó téhdujtsó páneere uke o nééne oke u lléébohíjcyáné hallúvu.

⁴² Muurá ó waajácú oke u lléébohíjcyáne. Ehdú íñe uke o néé íjtye míamúnáa icyáhcújtsó ímiááné oke u wáalloone.

⁴³ Ehdúu Cááníma íhjúvátshdyu tsíjpanécoba neébe:

—Írátsa Ráátsarój, díjchivyee eene níkyehéjú pañétu!

⁴⁴ Ehdúu díbye néénemáyé íjchívýéjúcoobe dítyéhjáa bííjínúnéhjimáye. Áanéllihyée neebe diityéke:

—Métsiñu eene íbíjínuháñe.

Jetsóoke íékééveíñe dítye pítyácójcatsíñe

(Mt 26.1-5; Mc 14.1-2; Rc 22.1-2)

⁴⁵ Ehdúu díbye méénune íájtyúmínéllii Maaríama péemedítýú mítyame cáhcujtsó dífbyeke.

⁴⁶ Áánetúu cáhcújtsotúmé paritséomu éllevu ípyéene úúbáalletéhi. ⁴⁷ Áané lliíñétúhjáa píhcyavémé pámeere llúúvájte avyéjútémá tsíjtye pañétúejte ávyéjute ípítyácójcatsí muhdú dífbyeke ímyéénuíñe. Aaméhjáa néjcatsíhi:

—¿Aca muhdú íñe méméénuú dífbyeke? Muurá ímiááné méénuhíjcyabe méénuráítyúronéhjí. ⁴⁸ Muurá éhdure dífbyeke meíhvéjtsóhajchíí pámeere dífbyekéréjúcoo ávyéjúúlleíñe. Ájyju muurá romáánómú méhdivu icyáyobáávaténe íñe méduurúvaja iwácávyáhcóne méhdi ícúbáhráiyáhi. Ehdúhjáa néjcatsímye.

⁴⁹ Ájyúu tééné píjcyábari diityédítýú tsapi piañétúejpi llúúvájte avyéjuube íjcyabe Caipáá néé diityéke:

—Ávyetá muuterá míá ámuha íñnéubará wáájacutúme. ⁵⁰ Muurá ihdyu tehdújúco tsáápiye dsíívéiyóné pámeere meóúúvéiyóné íhdétu.

⁵¹ Ehdúhjáa neebe Caipáá Píívyéébere íjtsámeíchóneri Jetsóó dsíjiveíñe jodiómu wájyuri. Tsáháhjáa íhdityuré íjucune ehdu díbye néétune. ⁵² Áronáacáa tsá apáámye wájyuríyé díbye dsíjívétúne. Téhdurée dsíjiveebe pámeere múhdumé Píívyéébej tsíímé íññújiri íjcyame dífbyeke cáhcujtsómé ípájtyeteki. ⁵³ Aanée téjyju pítyácójcatsímyé muhdú dífbyeke idsíjívétsoíñe.

⁵⁴ Áanéllihyée tsáhájuco díbye boohówáneúvú péhíjcyatú míamúnááj pííne. Áábemáa muha mepéé Jodéa íññújitu Eeparaívu íñnéubará píívyétúné íññújij píihiri íjcyácoomívu. Ácoomíyí muha méicyahíjcyáhi.

⁵⁵ Ájyúu lleevaríjyucó pajtyeté wañéhjí muháa ténevá píjcyábádú mewáñéhjívatéhíjcyáne. Áané íhdéjúcoó hallúúcoomíji múnáa péécunúné Jerotsaréevu muhdú ícyahíjcyáné ímíbájhómeiki. ⁵⁶ Aaméhjáa duurúvájá pañe íjcyame Jetsóoke íájtyúmíyóneri íjcyame néjcatsíhi:

—¿Muhdú ámuha méjtsúcunúhi? ¿Aca íhya tsááiíbye, mityá tsáhaáj?

⁵⁷ Áanáacáhjáa paritséomú llúúvájte avyéjútémá pámeekéré néé dítye kiá Jetsóó íjcyane iwáájácúcooca íícúú diityéké íúúbálle dítye dífbyeke íékééveki.

12

Tsáápille páciúújúpácyori Jetsóój tuháacyú tsójtso

(Mt 26.6-13; Mc 14.3-9)

¹ Aanée téjyju íhoyotsítú tsájcoojíturjúco teene pajtyeté wañéhjí llééváiñáa Jetsóoma muha mepéé Betáániávu díbye bóhíitsoobe Ráátsaro íjcyácoomívu. ² Ájyúu diitye Ráátsarómú

mítiane majcho meenú dífbyeke idyúúrváne. Áánevúu Máata ájcune máchohíjcyamútsí dífbye Jetsóoma. ³ Áánáacáa 'náadóo' némeíñé pacúúcupácýo mítiane áhdótsámejácýo itsíváne Maaríá múríjchó Jetsóój tuháácýu. Áánemáa páácýulle íhñíwácoríyé dífbyeke. Aanée pájá pañéré imyéwu cuvááhí. ⁴⁻⁵ Ájpacýo hallútúu múúhadítýú tsaapi Jetsóodívúhacáa meénútsíiibe Tsimóó hajchi Jóoda Jcarióóté néé múúhake:

—¿Aca íveekí éjpacýo tsá menáhíjhénutú 300-jíva tsáné pijcýabá wákimyéí áhdodúné tééne dsídsíri ídáátsojtéké mepíáábóiyoki?

⁶ Áronáacáa tsá ímiááné ídáátsojtéké ipíáábóiyóneri íjýacúnúnéllii ehdu dífbye neétune. Ihdýúhacáa múúhama dsídsíke ityéhmejícyánetu íñánihíjcyánélliihyéré imilléroobe téjpacýo nájhíhénúmeíñe. ⁷ Áábekée Jetsóó nééhí:

—Óvi ihdyu oke téjpacýorí múríjcholle. Muurá ihdyu oke dítye cúúúcooca oke itsójsóiyónéjucó dílle meénune. ⁸ Tsá díitye ídáátsojte kíávú ámhadítyú pééityúne. Áánetu tsá pajyúváre ámháma o íjcyáityúne.

Ráátsaróké idsíjívétsóiyóné dítye pítyácójcatsíñe

⁹ Aanéhjáa mítiyame tsúuca waajácú Betáániarí dífbye íjcyane. Áánélliihyé tsáácúnúmé dífbye élleu. Áhduréhjáa imillémé Ráátsaróké íajtyumíné dsíjívéebekée dífbye bóhítsóóbeke. ¹⁰⁻¹¹ Téjýúhjáa llúúvájte avyéjute néjcatsí téhdure Ráátsaróké idsíjívétsóiyóné íveekí dífbyeke Jetsóo bóhítsónéllii mítiyane míamúnaa dífbyekéréjucó icyáhcújtsóne úráávyéné hallútu.

Jerotsarée coomívú Jetsóó úcaavéne

(Mt 21.1-11; Mc 11.1-11; Rc 19.28-40)

¹²⁻¹³ Áané tsiíjýú Jerotsaréevu muha mepéénáa técoomíyí mítiyame pahúllevá múnaa teenéhjáa pajtyeté wañéhjivu péémeé. Aaméhjáa Jetsóo tsáane iwáájácúne wájyuhóónema dífbyeke cáhdahírómé íllu wáñécohíjcyáhi:

—¿Ñóóooj, maímijyu áánu íjraéémú Píivyéébe mémeri tsááneéj! Ehdúhjáa nehíjcyámé iwáñéjcnema.

¹⁴ Ájýúú bóhdíbe íayáne íjýú hallúri tsúúcajátújucóhjáa Píivyéébere íwaajácúháámitu íllu néhdújucó:

¹⁵ Ámuúha Tsióó cóómi múnaaj, méíllityédíñe. Ámuha élleu ámhá avyéjuube tsáa íayáne íjýú hájchí hallúri.

¹⁶ Ehdúú dífbyedítýú némeíñé tujkénú tsá muha mewáájácútu íñá tene nééiyóne. Áronáacáa bóónétu cáánevú dífbye íavyéjuuté péénetu muha méitsaavé teenéhacáa nééiyóné ehdu dífbyedítýú tene nehíjcyáne.

¹⁷ Aanée tétsihyí íjcyame úúbállehíjcyá muhdúhjáa Ráátsaro dsíjívéebeke dífbye bóhítsóne.

¹⁸ Aanée teene meénúráityuróné dífbye meénune iwáájácúnéllii mítiyame cáhdahíró dífbyeke.

¹⁹ Áámekée ííténe parítséomú néjcatsíhi:

—Ehdúívane, ámuúhaj. Muurá mítiyane míamúnaa dífbyekéréjucó úraavyéne. Aane tsá mepíivyetétú muhdú meméénune.

Griéégomu imillé Jetsóoke íajtyumíne

²⁰ Ájýúú Jerotsaréeeri pajtyeté wañéhjiri muha mejcyámé pañe íjcyámé griéégomu.

²¹ Aamée Gariréa íññújiri Betsáida íjcyácóómi múnáajpi Perípe élleu itsááne néehíi:

—Muúbej, muha méimíllé Jetsóoke maájtyumíne.

²² Aanée Perípe Aderéke úúballéné tsamútsíjyucó úúballéné Jetsóoke. ²³ Áánélliihyé neebe díityétsikye:

—Tsúuca muurá Míamúnáájpidívúu o ípívyééveebe o ávyéjuutéíñe éévé úújetéhi. ²⁴ Muurá ímiááné ámhakye o néé tríígó neeváú mebájsou dsíjívéúú íjcyátsihdyu íñeú mítyanéjucó llííyaaténe. Ahdu o dsíjívée mítiyame Píivyéébe avyéjute íjcyaki. ²⁵ Muurá muhdú íjñiri íjcyahíjcyajítóré ímillémé wágóóóveéhi. Áánetu ímityúne imyéénuhíjcyáné íhvejtsómé újcuú mújýú idsíjívéjucóóityúne bóhi. ²⁶ Ahdícyane tsaate tahñéjte íjcyane ímílléhajchíí óví ookéréjucó úraavyéne. Muurá oke ícúvehíjcyámeke Llihíyó ávyéjútsoóhi.

Ídsíjívéíñé Jetsóó úúballéne

²⁷ Ehdúú íñétsihdyu neébe:

—Muhdú íhya múhduúvúrá ícyooca táííbuwa. ¿Aane muhdú íñe teéne? Óubá Llihíyoke o táúmeíyá íñá oke pájtyénetu dífbye oke ípájtyetétsoki. Tsáhaá. Muuráhjáa ímichi téenéllii oke wállóobe. ²⁸ Átsihdyúu neébe:

—Ayúju Llihíyoj, óví ihdyu ú bóhówájtsómeíhi. Áánélliihyée nǎjkyéjitu Píivýéébe nééhií:

—Tsúuca muurá ó bóhówájtsómeíhi. Áronáa éhniínevu tsiíne ó bóhówájtsóméíhi.

²⁹ Aanéé tétsihyi íjcyame illéébóne nééhií:

—Chijchi ihjyúváhi.

Áánetúu tsijtye nééhií:

—Nǎjkyéji múnájpi díbyema ihjyúváhi.

³⁰ Áánélliihyée neebe diityéke:

—Áánerá ihdyu ámuíhake iñéérone ookéré neébe. ³¹ Aane tsúuca míamúnaa ímityúmé íjcyanévu néétsáméíne éévé úújetéhi. Téhdure íñújí avyéjuube Naavéné tsúuca táhjátsáméíhi. ³² Muurá oke cáámetu wátyétyéhcuímýe pámeere óoma íjcyaki.

³³ Ehdúu bóhówájtsóobe Jetsóo muhdú ditye díbyeke dsǎjívétsoíne. ³⁴ Áánélliihyée néeme díbyeke:

—Áánerá muha melléébohǎjýá Píivýéébe waajácúháámitu ditye éévehǎjýané míamúnáake pájtyetétsóibye Crǎjto muhdú íjcyáitýne. Áánáa muhdú u néé u dsǎjívéíne Míamúnáájpidívúu u ípíivýééveébe. ¿Mityá tsǎjǎyíéí díbyej?

³⁵ Áánélliihyée neébe:

—Muurá ihdyu peetédu o néébe wahájchotáwuúré ámuíhama ó íjcyáahi. Áánéllii ímiáámeréjuco meǎjýá ámuíhama o íjcyáneǎj tééveri péjcodu nééne ímityúné ámuíhake idyómájçotuki, ámuíhama éhne múúne cúúvétsihyi íjcyame wáájácúmeǎtýúmé íjcyadu meǎjýátuki.

³⁶ Ahdýcane peetédu o néébedi ímiá uwaáboju íjcyane mécahcújtsó tééneréjuco ámuíhadýtýú íbóhówaúccunúki. Ehdúu Jetsóo diityéké iñétsihdyu péébe tsáhájucó tsiíne diityédívú bóhówaávetúne.

Jetsóoke jodiómudítýu tsaate cáhcújtsotúne

³⁷ Mityáméǎj píinevú méénuǎráitýurónéhǎj díbye méénuhǎjýarónáa tsaate tsá díbyeke cáhcútsóhǎjcyatúne. ³⁸ Ehdúhǎa ditye cáhcújtsóitýúné Píivýéébe nééne díbyé ihjýu uubálle múnájpi Itsaía cáátunúné nééhií:

Píivýéébeǎj, ¿a íjcyámé tsaate méuwaábori íicuvémeǎj? Muurá tsúuca ú úújetsójúcoorá diityéké díhtsútuvu.

³⁹ Muuráhǎa ímiáané tsá ditye cáhcútsóhǎjcyatú díbyeke. Íllúhǎa idyé tsiíne caatúnuube Itsaía:

⁴⁰ Píivýéébere ihdyu diityéké pívyétejtsó hállúvatúmé íjcyadu nééme íibuúúné wáájácúmeǎtýúmé íájtyumǎjúcooróné illéébójúcooróné ‘ehdúháaca’ iñéétuki, aame diihyéjúcooro diityéké ímityúnetu ímǎjpyetétsóíyóóbedi íicúvétuki.

⁴¹ Ehdúhǎa neebe Jetsóodítýu Itsaía Píivýéébe ihjýu uubálle múnájpi tsúúcaǎjtújuco díbyé íhtsútú íátýumihǎjýanélliihye.

⁴² Ároné pañéé mityame cáhcújtsó tamúnaa jodiómú Jetsóoke avyéjujte íjcyaróméhǎjímájucó. Aanéé díbyeke icyáhçútsoróné tsá pámehdívúré bóhówaávétsoú paritséomú diityéké píhçyááǎjýa pañéé wáágóóíyóné apíçhori. ⁴³ Imílleróméé ímí Píivýéébe ma íjcyane. Áronáaca éhniínevu ímíllémé míamúnáamáyé ímí íjcyane.

Jetsóo uwaábó lléébotúmé dílloméí ímityúmedi

⁴⁴ Ájyúu Jetsóo kéévánécoba nééhií:

—Muurá oke cáhcújtsómé tsúuca cáhcújtsó Llihíyoke okée wállóóbeke. ⁴⁵ Áhdure oke ájtyumímé tsúuca ájtyumí díbyeke. ⁴⁶ Muuráhǎa peetédu nééne ímiá uwaábójuma o tsáa íñújívú teene cáhcújtsómé éhne múu cúúvétsii íjcyadu ímityúné pañe íjcyájúçóótuki. ⁴⁷ Aane íne o úwaabóné illéébójúcooróné cáhcújtsótúmeke tsá o néétyuró ímityúmé ditye íjcyane. Tsáháa o tsáatu míamúnáadi o ícúbáhraki. Ópée o tsáa diityéké o pájtyetétsoki. ⁴⁸ Áronáa ihdyu muhdú míamúnáa icyáhǎjýané ímíbájçhómeíçyooca íne o úwaábohǎjýané íéhdúválléne cáhcújtsótúmé tééné déjúcotu néétsáméíhi. ⁴⁹ Aane íne ámuíhake o néhǎjýanéǎj tsá tájǎtsaméitýuré o újçunc o néhǎjcyatúne. Muurá ihdyu Llihíyó okée wállóobe oke néhdújuco ámuíhake o úwaábohǎjýané. ⁵⁰ Aane ímiáané díbyé uwaáboju lléébome újçuu mújýú ídsǎjívéjúçóóitýune bóhi. Ehdú ámuíhake o néhǎjýá Llihíyó oke néhdújuco. Ehdúu neebe Jetsóo.

¹ Aanée teene pajtyeté wañéhí lleeváríjyuco íjcyánáa tsúuca waajácuube míamúnáama íñtújiri ícyahíjcyátsihdy Cááni éllevu ióomiíñe. Aabée mítyane múúhake iwájyune úújétsihíjcyá múúhadítú ipyétsihvíjyuco.

² Áanáacáhjáa tsúuca Tsimóó hajchi Jóoda Ijcarióóte íbúwá pañévu Naavené úcaavé díbye díbyedívú méénútsóíñe íjtsaméima. ³ Aabée Jetsóó waajácú Cááni Píívyéébe éllevu tsiíñe ióomiíñe. Téhdurée waajácuube díbyeke díbye pícyoone páné avyéjuubéré díbye íjcyaki. ⁴ Aabée majchorí muha mejcyánáa hállújea íwajyámú ityácóríívéne ípáacyuméibávú íjpiñetú chíaavéhi. ⁵ Áanemáa líiyíhlló pañévu nújpacyo ípicyójpácycori múúháj tuhááñé íñjtyúne páacyuube eenée íjpiñetú ichiáávéhbari.

⁶ Aanée Tsimóó Péedoróké díbye níjtyúiyónáa neébe:

—Ávyéjuúbej, ¿aca muhdú íivane oke ú níjtyúu tájtyúhaacyu cáabyekérá uke o níjtyúiyóóbeke?

⁷ Áanéllihyé neébe:

—Tehdújyuco. Áronáa tsá u wáajácútu íveeki ehdu o méénune. Aane ihdyu cáhawáá óví ú waajácúhi.

⁸ Áanéllihyé neebe Péedoro:

—Áronáa tsá oke u níjtyúityuróne. Muurá ihdyu uke ó níjtyúiyáhi.

Áronáacáa neebe díbyeke:

—Muurá uke o níjtyútuca tsá u íjcyáityuró táavyéjújpi.

⁹ Áanéllihyé idyé neebe Péedoro:

—Ávyéjuúbej, aanéjívva tsá apááñéré tájtyúhaacyu u níjtyúityúne. Téhdure oke níjtyu táhniwáuma táhótsicu.

¹⁰ Áanéllihyé Jetsóó néé díbyeke:

—Muurá íávuhcútsihdyu íjchivyémé íjtyúhaacyuréjyuco níjtyámeíñe íjpi íñtúvájúócótúnéllihyé. Ahdu muurá ícyooca ímíhyero ámuúha. Áronáa tsá pámeere.

¹¹ Ehdúu neebe múúhadítúhacáa tsaapi díbyedívú méénútsóíñe iwáajácúnema.

¹² Ehdúu múúháj tuhááñé íñjtyúne tsiíñe íwajyámuvu íucáávéne ácuúveebe múúháj piñévu ípyée íacuúacuníhíjcyátsihvu. Áanemáa neebe múúhake:

—¿A ámuha méwaajácú íveeki ehdu ámuúhake o méénune? ¹³ Muurá ámuha oke

médíllóhíjcyá Uwaábóobemáyé Ávyéjuube o íjcyane. Aane díbyéjyuco o íjcyáabeke ihdyu tehdújyuco ámuha oke medíllóhíjcyáne. ¹⁴ Muurá ímiáané Uwaábóobemáyé Ávyéjuube o íjcyaroobe ámuúháj tuhááñé ó níjtyúhi. Aane ihdyu óví tehdú ámuha ménítúycatsihíjcyáhi.

¹⁵ Muurá ehdu ó meenu tehdú ámuha pamévakéré maávyéjúúlleki. ¹⁶ Muurá ímiáané ámuúhake o néé tsané avyéjúúbé úniú múnáajpi tsá díbye íavyéjúúbé ehniíñevu íjcyatúne. Áhdure tsaate tsáapiike tsiéllevu wállóobe tsá diityé ehniíñevu íjcyatúne. ¹⁷ Ehdú ámuúhake o néhíjcyané ámuha melléébone tehdú meícyáhajchí muurá íñe imíjyaú ámuha meíjcyáahi.

¹⁸ Áronáa tsá pámeere tehdú ámuha meíjcyáityúne. Muurá ó waajácú caatyé ímiáané tahñéjté íjcyane. Áronáa ihdyu tehdújyuco tene pájtyeíñe tsúúcajátújyucóo Píívyéébe íwaajácúháamítu íllu néhdújyuco: “Díbyema muhtsi memáchohíjcyaroobe óhdivu méénútsóíhi.”

¹⁹ Ehdú oke tene pájtyeíñe íhdétújyuco ámuúhake o úúballéné néhi tene pájtyéjyú ámuha oke mecáhcújtso ímiáané díbyéjyuco o íjcyane. ²⁰ Aane ímiáané o néé íñe ámuúhake o wállóomeke ímí iwáátsúcúpéjtsómedi íicuvémé idyé muurá ookéjyuco íicuvéne, áhdure Líhíyó okée wállóobekéjyuco dítye íicuvéne.

Jetsóó úúballé díbyedívú Jóoda méénútsóíñe

(Mt 26.20-25; Mc 14.17-21; Rc 22.21-23)

²¹ Ehdúu Jetsóó múúhake íñétsihdyu múhduúvúrá illíñemuúcunúmeíñe tsiíñe néehí:

—Muurá ímiáané ámuúhadítú tsaapi óhdivu méénútsóíhi.

²² Aanée tsá muha mewáajácútu cáabyedítú díbye neéneé. Áanéllihyé muha íllure méíítéjcatsíhi. ²³ Téjyúu muha memájhónáa mítyane díbye oke ívámeíbyé díbyé únuri ó ácuúacuníhi. ²⁴ Áabekée oke Tsimóó Péedoro néé o dílló díbyeke ímichi cáabyedítú ehdu díbye nééneé. ²⁵ Ahdújyucóo díbyeke áábánévu o nééneé:

—Ávyéjuúbej, ¿aca caabyé ímichi úhdivu méénútsóíhi?

²⁶ Áanéllihyé neébe:

—Pááaho o éeníyohóvú o ájcuúbe.

Ehdúu neébere íeeníyohóvú ajcú Tsimóó hajchi Jóoda Ijcarióóteke. ²⁷ Ájyúu tsúuca díbyé pañévu Naavené úcaavené iwáajácúne Jetsóó néé díbyeke:

—Wa bo íicúí ìiná u meénuíñé meénuj.

²⁸ Ehdúu dibye nééne tsá muha díbyema majchóri mejjcyámedítúy tsáápiubaré wáájacutú íveekí ehdu dibye díbyeke nééneé. ²⁹ Tsaatée ijtsúcunú dsídsí tehmeébé dibye íjcyánéllii ehdu dibye nééne wañéhjí wáábyuta tsíeméné dibye íáhdoki. Áhdurée ijtsúcunúmé ídáátsojtéké dibye dsídsíu ájcuíyóné ehdu dibye nééneé.

³⁰ Aanée díbye Jóóda Jetsóó pááahóvú ájcune imájchóne múúhadítúy péjucóó tépejco.

Jetsóó tauhbaju

³¹ Áábe déjuvúu Jetsóó nééhí:

—Ícyooca ihdyu Míamúnáájpídívúu o ípívyééveebe ó ávyéjúúteé Píívyéébé avyéjú iwáájácúmeíki. ³² Aane lléváhréjucu muhtsi maávyéjútsójcatsííñe Píívyéébema. ³³ Muurá ámúhake o pícyoíñúmé oke ámuha menéhcorómé tsá maájtúúmítyú áátsíméjucu ámuha mejjcyaróme. Aane ámúhá avyéjuktéké o néhdu tsá ámuha ícyooca mepééítyú o péhullévu. ³⁴ Áhdícyané ámúhake ó tauhbá muhdú ámúhake o wájyudu ámuha mewájytúcatsíki. ³⁵ Muurá ímíááné ámuha mewájytúcatsíhájhíí téénetu pámeere míamúnáa waajácú ímíááné tahñéjté ámuha mejjcyane.

Jetsóó úúballé Péédoro tóónúmeíñe

(Mt 26.31-35; Mc 14.27-31; Rc 22.31-34)

³⁶ Ehdúu Jetsóó néénéllii Tsimóo Péédoro néé díbyeke:

—Ávyéjuúbej, ¿aca kiávú ú péehí?

Áánélliihyée neébe:

—Ícyooca tsáhái óoma u pééítyúne. Áronáa bóónétúí oke ú úráávyéehi.

³⁷ Áánélliihyée Péédoro néé díbyeke:

—Ávyéjuúbej, ¿aca íveekí tsá ícyooca úúma o pééítyúne? Muurá téhdure ó dsíjívéiyá díwájyuri.

³⁸ Áánélliihyée neébe:

—¿aca ímíááné u néé tawájyuri u dsíjívéiyóné? Muurá ímíááneturé uke o néé ípyejco cáracái májtsívátúnáa oke u úráávyeróóné u tóónúñé 3-íjyúva.

14

Jetsóój téeveríyé Méécáánidívú meúújeténe

¹ Aane ihdyu íneri maáábímyeídíñe. Llihíyoma múhtsidívú mécatsípááve. ² Muurá dibye íjcyáhulle íjcyáné mejjcyáíyotsíhjí. Muurá tene íjcyátuca idyé ó nééiyá tene íjcyatúne. Áronáa íjcyáne. Áánéllii o péé téhullévu ámúhá ihde o ímíbájchoki. ³ Aane o ímíbáavyetsódú ámuha tahñéjteke ó ujcváa tsatsíhíyí mejjcyaki. ⁴ Muurá ámuha méwaajácú kiávú o pééíñe. Áhdure ámuha méwaajácú muhdú téhullévu ámuha meúújetéíñe.

⁵ Ehdúu múúhake Jetsóó néénéllii Tomáá néehí:

—Ávyéjuúbej, tsá muha mewáájácú kiávú u pééíñe. Téhdure tsá muha mewáájácú muhdú téhullévu meúújetéíñe.

⁶ Áánélliihyée neebe díbyeke:

—Oo muurá téhullévu úújeténe júúvádú o néébedi ímíá uwaáboju íjcyane cáhcujtsómé ujcu mújyú idsíjívécúóóítyúne bóhi. Aame tajtyééveri úújeté Llihíyodívú. ⁷ Muurá ámuha oke mewáájácúhájhíí tsúúca téhdure méwaajácú Llihíyoke. Tsúúca muurá ámuha máájtyumí díbyeke.

⁸ Áánélliihyée Perípé néehí:

—Ávyéjuúbej, cána múúhake dájtyumítsó Díícyáánidívú muha tééneri mejjycunújúcúótuki.

⁹ Áánélliihyée neebe díbyeke:

—¿Aca muhdú íhyajchótá ámúhama o íjcyáábeke tsá oke u wáájacúptyúne? Muurá oke ájtyumímé tsúúca ájtyumí Llihíyoke. Aanéjjí ¿muhdú Llihíyodívú ámúhake o ájtyumítsóiyóné oke u néehí? ¹⁰ ¿Aca tsá u cáhcújtstó díbyema tsáápihdýuré muhtsi mejjcyane? Muurá díbyere tajtyééveri ámúhake úwáábohíjcyáhi. Tsá ìiná óhdityuré o újcune o meénuhíjcyatúne. ¹¹ Aane ihdyu mécahcújtsó tsáápihdýuré muhtsi Llihíyoma mejjcyane. Pane eene meénúráítyúronéhjí ámuha meííténáa o meénuhíjcyánéúbatu bo oke mécahcújtsoj. ¹² Muurá ímíááné ámúhake o néé oke ímí cáhcujtsómé téhdure o meénuhíjcyádú meénúráítyúronéhjí meénuíñe. Muurá Llihíyodívú o úújetéébé téhullétú dítyéké o píaabómé éhñííñevu íjcyanéhjí meénuúhi. ¹³ Aane panévare ámuha díbyeke tamýemeri metáúmeímyeke ó píááboó téeneri

dílbýe ihtsútu o bóhówájtso. ¹⁴Ahdícýane panéváré piáábó tamýemeri ámuha metáúmeifnetu ámúhake o piááboóhi.

Jetsóo néé Pívyéébe Apíichó iwálooíne

¹⁵Aane óví imiáané ámuha oke mewáýjuhajchíí mélleebó muhdú ámuha meýjyaíne ámúhake o nehíjcyáne. ¹⁶Muurá Llihíyoke o táuméi díbye ámuha élleu iwáloo Íapíichó ámúhake tene ipiáábohíjya panévaturé imí ámuha meýjcyaki. Aane tsá ámúhadítýú kiá íjcyáityúne. ¹⁷Muurá teene imiájijtóvú meke waajácútsóhi. Aane tsá úcáávéityú íjijene úráávyehíjcyámé pañévu teene dítye wáajácútnéllíihye. Áánetu ihdyu ámuha tsúúca méwaajácú ámúhama tene íjcyánéllíihye. Aane ámúhá pañévu úcáávéehi.

¹⁸Ahdícýane tsá ámúhake o íhvéjtsóityúne. Muurá tsiíne ámúha élleu o tsaáhi. ¹⁹Aabe lléváhréjuco íjitu o péébeke tsáhájuco múha oke ájtyúmiityúne. Áronáa ihdyu ámuha oke máájtyúmií o bóhíhdu ámuha mebóhííneíllíihye. ²⁰Aane cáhawáá óví ámuha méwaajácú muhdú Llihíyoma muhtsi meýjcyane, téhdure muhdú ámúhama tsame meýjcyane. ²¹Aane ihdyu óví oke wáýjume lleebó muhdú díityéké o nehíjcyáne. Ááneri úújétsóimýé imiáané oke iwáýyune. Áamedívú o wáajácútsámeimýeke muhtsi Llihíyoma mewáýyúhi.

²²Ehdúu Jetsóo néénéllíi tsijpi Jóoda Ijcaríóóté íjcyátuube néé dílbyeke:

—Ávyéjuubej, zaca íveeki múúhadívuré ú waajácútsáméií tsíjtyedívú wáajácútsámeityúube? ²³Áanéllíihye neébe:

—Muurá oke wáýjume o néene lléébotómédivuré o waajácútsáméiíhi. Áámeke Llihíyó iwáýyune díityé pañévu Íapíichó pícyoó téénej tééveri imí tsaméhjí díityémá muha menáhbévájcatsíki. ²⁴Muurá o néene lléébotómé tsá oke wáýjytúne. Ehdú íne ámúhake o nehíjcyáne tsá táíjtsaméi íjcyatúne. Muurá ihdyu okéé wálooobe Llihíyóré ehdu ámúhake nehíjyáhi.

²⁵Aane íne ámúhake o nehíjcyá ámúhama o íjcyáne hajchóta. ²⁶Áronáa bóónétu Llihíyó Íapíichó ámúha élleu wáloonéréjuco ámúhake piááboíne panévaturé. Aane ámúhake túkévéjtsóo muhdú ámuha meýjyaíne ámúhake o úwáábohíjcyánetu. Téhdure tsíínehjívú ámúhake waajácútsóíne.

²⁷Aane ámúhake o pícyoíínumé tadyéjuvu ehdícýaróné pañe imiíneúvú méjcyaco íneri íjtsáméityúne. Áronáa tsá ámúhake o néetu míamúnaa imíjyútsócatsíhíjcyádú nééné íjtsáméima ámúhake o pícyoííniíne. ²⁸Aane muurá ámúhake o nehíjcyá lléváhréjuco ámúhadítýú o péébe idýé tsiíne ámúha élleu o tsááhi. Aane imiáané ámuha oke mewáýjuhajchíí méimíjyúveé Llihíyó táehníínevu íhtsútuube íjcyáabe élleu o péeneri. ²⁹Aane ámúhake o úúballé íhdéjuco néhi tehdu tene pájtyéijyu ámuha mecáhcújtsó imiáané o nehíjcyáne.

³⁰Aane íne nihñéréjuco ámúhama o íhyyuváne. Tsúúca muurá ífíújí avyéjuube átéréejpíyé íjcyároobe tawáábyú tsáabe pííhíjyucóóhí. ³¹Áábedívú ihdyu o íhvéjtsáméií Llihíyó imillédújuco pámeere míamúnaa iwáájácú imiáané dílbyeke o wáýyúnéllíi díbye oke néhdújuco o íjcyáíne.

Ahdícýane ílluréjuco metsu mepéekí. Ehdúu neebe múúhake Jetsóo.

15

Jetsóo néé óóvahédú íñééneé

¹Aabéé tsiíne múúhake úwááboobe néehí:

—Oo muurá óóvahédu. Áánetu Llihíyó tééhé tehmeébedu. ²Aabe dówacárohíjcyá tahñéjté íjcyájúcoóromédítýú táuwááboju bóhówaúcnúúmeke éhne múúne teehe óóvahetu néévahíjcyátúwajcájí tééne tehmeébe wáághóhíjcyádu. Áánetu ihdyu imiáánejuco tahñéjté íjcyámédítýú táuwáábó bóhówaúcnúmeke piááboobe éhniínevu imí dítye teene iúráávyeki. ³Muurá tsúúca ámúhake o úwáábohíjcyáne tééveri ámuha méimibaavyéhi. ⁴Ahdícýane óóma ámuha meýjcyame óhdityu médówáavedíne. Muurá úméhetu téwajca víúúvewájácá tsá néévájúcootúne. Ahdu muurá óhdityu ámuha medówáávéhajchíí tsá imiáa uwááboju ámúhadítýú bóhówaúcnújúcóóityúne.

⁵Aane óóvahédú oó. Áánetu ámuha tééhéwajcánédu. Aame óhdityu ámuha medówáávéúhajchíí imiáa uwááboju ámúhadítýú bóhówaúcnúúhi. Áánetu óhdityu ámuha medówáávéhajchíí tsá Pívyéébe imillédú ámuha meýjcyáityúne. ⁶Aame ílluréjuco ámuha mewágóóóveíne éhne múúne teene óóvahetu néévahíjcyátúwajcájí mewáhdáhinúne mecóvájtsódu.

⁷ Muurá tahñéjté ámuha mejjcyame óhdityu dówáávetúmeré ímí táuwaáboju mejtsuncunúhachíí tehdújuco ámuha mejjcyañe. Aame ámuha piáábó metáúmeíñevu ámúhake ó ájcuúhi. ⁸ Muurá ímiá uwaáboju ámúhadítú bóhówaucunúhachíí ímiááné Llihíyoke ámuha máávýéjútsoóhi. Aame ámuha mejjcyaa ímiááné táuráávyé múnaa. ⁹ Muurá ámúhake mítyane ó wájuú Llihíyó oke wájuudu. Áánéllii oke meíhvéjtsodíñe. ¹⁰ Muurá tátyaúhajuúné ámuha melléébóne tehdú meicyáhachíí ámúhake ó piááboó íñe Llihíyó taúhajuúné o lléébónéllii oke díbye piáábohíjcyádu.

¹¹ Ehdú íñe ámúhake ó nehíjcyá tsaméhjí téeneri meímíjyúúveki. ¹² Áánéllii ámúhake ó nehíjcyá ámúhake o wájuudu ámuha mewájujycatsiki. ¹³ Muurá o dsíjíveneri ámúhake ó úújétoó mítyane ámúhake o wájuune. Tsáhájucó muurá tsiíñe muhdú éhniíñevu mewájuune meúújétsóityuróne. ¹⁴ Aane íñe ámúhake o nehíjcyáné ámuha melléébóne tehdú meicyáhachíí ímiááné táñahbévajte ámuha mejjcyáhi. ¹⁵ Áámeke tsá ámúhake o díllotú táwákimyéi múnáadi. Muurá tsané avyéjútúbé wákimyéi múnaa tsá wáájacutú muhdú íavyéjuube íjtsámeíñe. Áánéllii ihdyu ámúhake o neé táñahbévajte ámuha mejjcyane íñe páneere muhdú oke Llihíyó úwáábohíjcyáné ámúhake o úúbálléhíjcyánélliihye. ¹⁶ Tsáháa oke ámuha menéhcoobe íñe ámúhama o íjcyatúne. Muuráhjáa ihdyu oore ámúhake ó ujcú tahñéjté ámuha mejjcyamedítúyú ímiá uwaáboju íbóhówaucunú mújyú níjkéváityúne. Aame ámuha Llihíyoke tamyémeri panévá piáábó metáúmeicyooca ámúhake piááboóíbye. ¹⁷ Áánéllii ámúhake o neé ámuha mewájujycatsiki.

Jetsóoke cáhcújtsotúme díbyejéteke tsárrílléne

¹⁸ Aane ámuha oke mecáhcújtsóné hallútú tsaate ámúhake tsárrílléhachíí múu ítsaavé okéé ítsárríllédújuco díte ámúhake tsárrílléne. ¹⁹ Muurá dítye íjcyadu ámuha mejjcyaca ámúhake wájuúiyóme. Áronáacáa díityédítúyú ámúhake o újcúnéllii ámúhake tsárrílléimyé díityédú ámuha menéjucóótúnélliihye. ²⁰ Aane cáhawáá méjtsúccunu éhnée tsané avyéjútúbé wákimyéi múnáajpi íavyéjútúbé éhniíñevu íjcyáityuróné ámúhake o neéneé. Aane muurá oke ícúbahrádúre ámúhadi ícúbáhraime. Muurá táuwaábó illééboca idyé ámuha meúwaabóné lléébóiyóme. ²¹ Ehdú páhduvaré ámúhake dáriíveimyé tahñéjté ámuha mejjcyáné hallútú okéé wállóobe Pívyéébeke iwáájacutúnélliihye.

²² Muuráhjáa díityé uwaábovu o tsáátuca tsá oke dítye tsárrílléityuróne. Aacáa tsá díityé hallúrí ímityúne íjcyáityuróne. Áronáa ícyooca díityé hallúrí teene íveekí oke cáhcújtsotúme íllure oke tsárrílléhíjcyánélliihye. ²³ Tsá idyé apáábyekéré ooke, muurá Llihíyomájucó múhtsikyé dítye tsárrílléne. ²⁴ Muurá díityej píinévú méénúráityurónéhjí o méénuhíjcyátuca tsá díityé hallúrí íñá íjcyáityuróne. Áronáa ténéhji múubará méénúityuróné o méénuhíjcyáné ájtyumíjúcoorómé jíveekí íllure múhtsikyé tsárrílléhíjcyá Llihíyoma? ²⁵ Áronáa ihdyu tehdújuco oke dítye tsárrílléne díbyé waajácúháámitu íllu tene néhdújuco: “Íñé ímityú o méénúitúróobeke oke tsárrílléme.”

²⁶ Árone ihdyu óví Pívyéébe Apííchó ámuha éllevu o wállóonéréjuco ámúhake túkévejtsóné táuwaábó ámuha meméénuki. ²⁷ Ahdícyane óví ámuha teene meméénuhíjcyá íñe táwákimyéi o tújkénútsihdyu óomaye ámuha meicyáhíjcyádú íjcyame.

16

¹ Ehdú íñe ámúhake ó nehíjcyá ámuha mejjcyátsíívyéne oke meíhvéjtsótuki. ² Muurá ámúhake waagóoímýe píhcyáávejááné pañétu. Áhdure tsaatéké ámúhadítúyú idsíjívétsone íjtsúccunúimye tehdújuco Pívyéébe ímillédú imyéénune. ³ Ehdú muurá dáriíveimeimye Llihíyoma múhtsikyé iwáájacutúnélliihye. ⁴ Aane íñe ámúhake ó úúbállé néhi tene pájtyéijyú ámuha meítsááveki. Tsáháa éjyú ámúhake teene o úúbállétú ámúhamáyéikyé o íjcyánélliihye.

Pívyéébe Apííchó meke piáabóne

⁵ Aabe ícyooca tsúuca ámúhadítúyú o péjúcoó okéé wállóobe éllevu. Áronáa tsá tsáápiuba ámúhadítúyú oke díllotú kíávú o pééíñe. ⁶ ¿Muhdú ámuha kehdóvméhíjuúvú ámúhake o úúbálléneélliihye? ⁷ Áronáa ihdyu tehdújuco ámúhadítúyú o pééíñe. Muurá o pééetuca tsá Pívyéébe Apííchó ámuha éllevu tsááityuró ámúhake ípiááboki. Áánéllii ó peé ámuha éllevu teene o wállóoki. ⁸ Muurá téénej téeveri míamúnaa waajácúú ímityúme íjcyane. Téhdure waajácúimyé ímíájító cáhcújtsómé ímjpyetéíñe. Téhdure waajácúimyé teene cáhcújtsótúmema Llihíyó muhdú dítye ícyáhíjcyáné ímbájchoíñe. ⁹ Muurá ímityúme tsá oke cáhcújtsotúne. Aame wágóóové tééne déjúcotu. ¹⁰ Aame idyé waajácúú Llihíyó éllevu o péénetu ímiááné apááñéré táuwaáboju ícyáhíjtsóneri míamúnaa dííbyedívú úújétyóne. Aabe ámúhadítúyú o

péébeke tsáhájucu oke ámuha maájtyúmiityúne. ¹¹ Téhdure waajácúimyé Píivyéébe miámúnaa muhdú icyahijycané diityemá ímbáichóijyu dífbyeke cáhcujtsómé pájtyeteíne tsúuca íñújí avyéjyube Naavéneke o táhjánéllihye.

¹² Aane íjcyaroné mityane ámúhake o nééiyóne. Áronáa tsá ámuha mewáájácúityuróne. ¹³ Muurá ihdyu Píivyéébe Apííchó ímiáané ámuha éllevu itsáácooca ámúhake waajácútsoó keená ímiáané íjcyanévu. Tsá íhdityuré újycune tene ámúhake úwáábóityúne. Muurá ihdyu Píivyéébere nééne ámúhadívú bóhówájtsóíñe panévaré muhdú pájtyeíñe. ¹⁴ Aane táuwaábójúvú ámúhake iwáájácútsónej tééveri oke ávyéjútsoóhi. ¹⁵ Muurá Llihíyóroero oó. Áánéllii ó nehíjycá tahñévré dífbyé Apííchó ámúhake wáájácútsoíñe.

Kímóove ímjyuuvu níjkeváne

¹⁶ Aabe muurá lléváhréjucu ámúhadítýú o péébeke tsáhájucu oke ámuha maájtyúmiityúne. Áronáa idyé llévá ámuha oke tsiíñe maájtyúmií Llihíyo éllevu o pééíñe ihde.

¹⁷ Ehdúu Jetsóó néénéllii múuhadítýú tsaate néjcatsíhi:

—¿Aca íhya muhdú íñééiyóné ehdu meke neébe? ¹⁸ Tétsii tsá mewáájácútúne.

¹⁹ Aané dífbyeke muha medíllóiyóné iwáájácúne neebe múuhake:

—Éhnené ámúhake ‘lléváhréjucu ámúhadítýú o pééíñe, áronáa idyé llévá ámuha oke maájtyúmií’ o nééne muurá ámuha medíllóycatsíhi. ²⁰ Muurá ímiáané ámúhake o néé ávyétá íhnáhó ámuha oke mekímóoveíñe. Áané tujkéveri muurá oke cáhcujtsotómé íllure ímjyúúveéhi. Áronáa ihdyu ámuha mekímóovéné ámúhama níjkévaá ímjyuuvréjucu. ²¹ Muurá walle tsíímáváijyu avyerí ícúbáhrámeíhi. Áronáa tsíímene tsúuca íjchívyéné boone tsáhájucu dille ávyevéjúcootúne. Ílluréjucu dille ímjyuuvené tsííméneke újycúneri. ²² Ahdu muurá ámúhadítýú o pééneri ámuha mekímóoveéhi. Áronáa llévá ámuha oke maájtyúmineri meímjyuuvené tsá muha muhdú meénúityúne.

²³ Aane téjyu piáábó tsáhájucu oke ámuha metáúmeítyúne. Llihíyokéréjucu ámuha tamyémeri metáúmeíñe ámúhake díbye ipiááboki. ²⁴ Aane muurá tsáhái ámuha metáúmeítyúne. Cáhawáá metáúmeí ámúhake díbye piáábóneri ámuha meímjyúúveki.

Jetsocrító íjí imítýú tsúuca táhiane

²⁵ Áhdurée idyé tsiíñe neebe múuhake:

—Muurá ámúhake ó úúbállehíjycá tsíeménéhijj tééveri. Aane cáhawáá icyooca ímíñeúvú Llihíyodítýú ámúhake o úúbálleki. ²⁶ Dífbyekéréjucu ihdyu ámuha metáúmeíñe piáábó tamyémeri. Tsáhájucu ámúhama o táúmeítyúne. ²⁷ Muurá mityane ámúhake wájyube oke iwájyudu dífbyedítýú o tsááne ámuha mecáhcujtsóne téhdure oke mewájyúnéllíihye. ²⁸ Muuráhjáa dífbyedítýú íñújívú o tsáabe éllevu tsúuca o oomíjyúcoóhi.

²⁹ Ehdúu Jetsóó néénéllii muha menéé dífbyeke:

—Ícyooca ihdyu botsíi ímíñeúvú múuhake ú úúballéhi. Tsáhájucu tsíeménéhijj tééveri múuhake u úúbáletúne. ³⁰ Aane muha méwaajácú ímiáané páneere u wáájácúúbeke tsá múha uke úwáábóityuróne. Áánéllii muha mecáhcujtsó ímiáanéjucóhjáa Píivyéébedítýú u tsáanéé.

³¹ Áánélliihyée neebe múuhake:

—¿A icyooca botsíi ámuha mecáhcujtsóhi? ³² Áronáa tsúuca óhdityu ámuha metsújáaveéhi. Áané boone ooréjucu o cóevaíñe. Áronáa tsá oore o íjcyatúne. Muurá Llihíyoma ó íjcyáhi. ³³ Ehdu íñe ámúhake ó nehíjycá óhdivu ámuha mecátsípáávéne íñerí maáábímeytyuki. Ihdyúhde tehdújucu íñújírí ámuha meícúbáhrámeíñe. Áronéhíjívú metáhjátsámeídíñe. Muurá tsúuca tééjí imítýú ámúhama ó tahjáhi.

17

Jetsóó ímamyémú hallúvú piáábó táúmeíñe

¹ Ehdúu íñétsihdyu Jetsóó cáamevu icyarúúvéne néehíi:

—Ayúju Táácááníj, wa icyooca oke Dááchikye dávyejútsó dííhtsútú óhdityu íbóhówaúcunúki. ² Muuráhjáa oke ú pícyóó pámé avyéjubéré o íjcyaae múhdúmekéjháa u újycúmeke o ájcu mújyú dítye dsíjivéjúcoóityúne bóhíívu. ³ Aane muurá apáábyéré ímiá Píivyéébe u íjcyáábema oke Dááchikye íñe íñújívú u wállóóbeke wáájácúme újcuu tééne bóhi.

⁴ Aabe íñe uke íjñtu ó bóhówátsóhíjycá dííhtsútú okée u níwaavéné o meénuneri. Aane tsúuca ó níjkévahi. ⁵ Ahdíciane ihdyu, uu Táácááni, óvíi oke ú ávyéjútsoó meíjyca éhneé íñújí íjcyatúnáa meícyahíjycádu.

⁶ Muurá ííñújiri Ijcyámedityú tahñéjté Ijcyámye u ujcúmeke tsúuca úhdivu ó waajacutsóhi. Muuráhjáa tsúucajátujuco dihñéjté Ijcyame íñe díuwaáboju o úwaabóné tsúuca cáhcujtsóhi. ⁷ Aame tsúuca waajácú páneere o méénuhíjcyáné úhdivyúré tsááneé. ⁸ Muurá okée u níwaavéné o úwáábohíjcyáné imílléme. Aame cáhcujtsó ímiááné oke u wállóónéllii o tsááneé.

⁹ Ahdícyané uke ó táúmeí piáábó dihñéjtéjucó Ijcyame táhójtisiri Ijcyámé hallúvu. Áánetu uke cáhcujtsótúme hallúvu tsá o táúmeityúne. ¹⁰ Muurá páneere tahñéjté Ijcyame téhdure dihñéjté Ijcyámedityú táavyéjú bóhówaucunúhi.

¹¹ Áámedityú tsúuca ó peé diéllevu. Áámeke ihdyu, Táácááni ímiáábé u Ijcyaaabe, tehme dáhtsúturi táhójtisiri Ijcyame ímí tsaméhji tsajjítóré újtsámeí íñe meíjcyadu. ¹² Muurá ííñújiri diityémá o Ijcyaaabe ditsijpari diityéké ó téhmehíjcyáhi. Aame ijcyá pámeere. Áronáa tsáápiye diityédityú wágoové tsúucajátujucóo díwaajácúháámitu tene néhdjúuco.

¹³ Áámeke ihdyu ííñújiri diityémá o Ijcyáné hajchótá ó úwáábohíjcyá ditye íimíjyu íñe o ímijyúdu. Aabe tsúuca diityédityú ó oomíjyucóo diéllevu. ¹⁴ Muurá díuwaáboju diityéké o úwáábomeke íjienéré úraavyémé tsaríllé téenéejpi o Ijcyátúúbeke ditye úráávyénéllíihye. ¹⁵ Áronáa tsá uke o néetu diityéké diityédityú u íñétsoki. Íllure uke o néé Naavéné diityéké mújtátsóiyónetu u téhmeki. ¹⁶ Tsá muurá ííñújienéri o íicúvetú téenéejpi o Ijcyátúnéllíihye. Áhdure tsáhájucó ditye téeneri íicúvetú tsúuca oke úráávyénéllíihye. ¹⁷ Áámeke ihdyu díuwaábóju téveri éhniíñevu dímbájchó tsaímíyé uke ditye úráávyéke. ¹⁸ Muurá ó wállóo diityéké úwáábovu íjienéré úráávyémé pañevú íñe diityé pañevú oke u wállóhdu. ¹⁹ Muuráhjáa diityéké ó ímbáávyetsó ímiájíjtó icyánejcúvú ávyeta diityédí o Ijcyacunéllíihye.

²⁰ Aane tsá uke piáábó o táúmeityú apáámyéré óoma Ijcyámé hallúvu. Téhdure ó táúmeí ditye táuwaáboju úwaabóné lléébome oke cáhcujtsóimyé hallúvu. ²¹⁻²³ Aame diityémá íñe meíjcyadu tsame Ijcyame iwáájacu oke u wájyudu diityéké téhdure u wájyune. Áámema ímí menáhbéwájcatsi téenetu íji icyánejcú úraavyémé icyáhcujtsó ímiááné oke u wállóone. Muurá oke o bóhówátsohíjcyádúré idyé diityéké ó bóhówátsohíjcyá ditye ímí tsame Ijcyame jcyadu.

²⁴ Ahdícyané, Lli, uke ó táúmeí dihñéjté táhójtisiri Ijcyame óoma táavyéjuri Ijcyaki. Muuráhjáa ííñújii u ípivyéjtsótúné íhdéjucó oke u ávyéjtsóhíjcyáné oke u wájyúnéllíihye. ²⁵ Aabe Táácááni ímiáábé u Ijcyaaabe muurá íji icyánejcú úraavyémé tsá uke wáájacutú íñe uke o wáájacúdu. Áánetu ihdyu Ijtye tsúuca ímí uke waajácú okée u wállóobeke icyáhcujtsónéllíihye. ²⁶ Áámeke tsúuca ó waajacutsó úhdivu. Ááneturéi diityéké éhniíñevu o wáájacutsoíñe páneere pahúllevávú mewájyjcatsiki.

18

Jetsóoke ditye ékeevéne

(Mt 26.47-56; Mc 14.43-50; Rc 22.47-53)

¹ Ehdúu Jetsóó Cáánima íhjtývátshidyu muha dífbyema mépajtyé ‘Tsedoró’ némeíñé téhiwánijke tsíñejcúvu. Ánejcúríi oríívo bájú Ijcyáné lliíñevú muha meúújetéhi. ² Átsípýe Jóóda Jetsóodívú méénútsóiibye waajácú pajyuváree tétsihvu muha dífbyema meúújetéhíjcyánéllíihye. ³ Átsihvúu tsívaabe tsodáhómuma duurúvájá tehmejteke llúúvájte avyéjútémáhjáa parítséomú wállóómeke. Áámée ímyéénujcatsiháñema, ípyéeteháñema, tsááhií. ⁴ Aanée Jetsóó iwáájacúne diityé éllevu ípyééne néé diityéke:

—¿Muucá ámuha ménehcóhi?

⁵ Áánéllíihyée nééme dífbyeke:

—Muha Natsarée múnáájpi Jetsóoke ménehcóhi.

Áánéllíihyée neébe:

—Oo muurá dífbye. Téjyúu diityé pañe dífbye Jóóda dífbyedívú méénútsóiibye. ⁶ Aanée ehdu Jetsóó diityéké néenetu idyējuéhnejcúvú oómíyómé áákityéhi. ⁷ Áámekée tsiíñe neébe:

—¿ímiááné muucá ámuha ménehcóhi?

Áánéllíihyée néémeé:

—Éje, Jetsóoke muha ménehcó Natsarée múnáájpiikyé.

⁸ Áánéllíihyée neébe diityéke:

—Tsúucajáne muurá ámúhake ó néé dífbye o Ijcyane. Aane ihdyu ámuha oke meméénúhajchíí médomájcodí Ijtyékeé.

⁹ Ehdúu pajtyéné dífbyerée íllu néhdjúuco: “Úpée, Lli, u újcume táhójtisiri Ijcyámedityú tsá tsáápiuba wágoóóvetúne.” ¹⁰ Áánáacáa Tsimóo Péédroo íñiútsúwá iwáváttsuucúne wállóorihjicú llúúvájte avyéjúúbé únu múnáájpi ‘Máaco’ némeíbyé núúmiho ímiánéjcúeho. ¹¹ Áronáacáa Jetsóó néé dífbyeke:

—Íveekíami ehdu ú meénuj. Pícyo díniĩtsúwa. ¿Aca tsá u wáájácutú Llihíyóo néhdjúco o ícúbáhrámeiĩne?

Llúúvájte avyējuúbe éllevu Jetsóoke dítye tsájtyene
(Mt 26.57-58; Mc 14.53-54; Rc 22.54)

¹² Aanée dítye tsodáhómuu, íavyējuúbee, duurúvájá tehmejte, íjcyame tsúúca Jetsóoke iékévéébeke dohjinúhi. ¹³ Áanemáa tsajtyémé díbyeke Caipáa baabe Anáa jávu. Téjyúu tééné pijcyábari díbye Caipáa pañétúejpi llúúvájte avyējuúbe. ¹⁴ Díbyée muurá dítyéké nehíjcyá pámeere óúúvélyóné íhdétú tehdjúco tsaapi dsíjiveiĩne.

Jetsóoke iúráavyeróné Péédoro tóónune
(Mt 26.69-70; Mc 14.66-68; Rc 22.55-57)

¹⁵ Aanée Jetsóoke dítye tsájtyéébeke o úráavyéébema idyé Tsimóo Péédoro péé óoma pañétúejpi llúúvájte avyējuube oke wájácú néébema. Áanéllihíyée oke pajtyétsoobe íhjá llahátsi míhllémeiĩnetu pañevu Jetsóoma o úcáaveki. ¹⁶ Áanetúu díbye Péédoro coevá llééhówávuré áachí éhnejcúvu. Áanéllihíyée ó íhjáwá llééhówá tehmelema díbye téhdure iúcáaveki. Áanéllihíyée botsíi pajtyétsole díbyeke. ¹⁷ Aallée néé díbyeke:

—¿Aca tsá Jetsóo mamýmúejpi u íjcyatúne?

Áanéllihíyée neébe:

—Tsáhaá, tsíjpiye oó.

¹⁸ Téjyúu tsuucówu tene néénéllii llúúvájte avyējuúbé únú múnáama tehmejté icyújuwááñúwatu píhmíme életu idyé píhmíibe Péédoro.

Llúúvájte avyējuube Jetsóoke díllone
(Mt 26.59-66; Mc 14.55-64; Rc 22.66-71)

¹⁹ Áanáacáa llúúvájte avyējuube Anáa dílló Jetsóoke íná díbye úwáábohíjcyáne. Áhdurée díllóbe ímamyémú íná méénuhíjcyáne. ²⁰ Áanéllihíyée neebe díbyeke:

—Muurá duurúvájá pañevú téhdure píhcyáavejáané pañevú míamúnáj pínevú ó úwáábohíjcyáhi. Tsá muurá mújyú téévéneévú o íhjáwáhíjcyatúne. ²¹ Aanéjjií muhdú oke ú díllóhi. Cáhawáá dílló táuwááboju lléébúacunúhíjcyámeke dítye uke ínéé íná o úwáábohíjcyáne. Muurá íchihyí íjcyámé tsaate teene lléébúacunúhíjcyáme.

²² Áanéllihíyée duurúvájá tehmeébé néé díbyeke:

—¿Íveeki ehdu ú añujcú llúúvájte avyējuúbeke? Ehdúu néébere wábáajcáro díbyeke.

²³ Áanéllihíyée Jetsóo néehíi:

—¿Aca ó allíhi? Cána oke dínej. Muurá ímiáané o néehíi. Aanéjjií jíveekí oke ú wábáajcóhi?

²⁴ Átsíhdýúu Jetsóoke díbye Anáa wallóo dóhjíuri pañétúejpi llúúvájte avyējuube Caipáa éllévúréjuco.

Tsiĩne Péédoro tóónúmeiĩne
(Mt 26.71-75; Mc 14.69-72; Rc 22.58-62)

²⁵ Áanáacáa tétsihíyéi Péédoro píhmíri dítyej píne íjcyáábeke néémeé:

—¿Aca tsá áadí mamýmúejpi u íjcyatúne?

Áanéllihíyée ityóónúne neébe:

—Tsáhaá, tsíjpiye oó.

²⁶ Áanéllihíyée llúúvájte avyējuúbé únú múnáadítýú díbyée íñúúmiho wáhdahíróóbé jééeebe néehíi:

—Ááneráhné dítyémá oríívó bájú lliĩne u íjcyáábeke ó ájtyumíhi.

²⁷ Áronáacáa tsiĩne íllure tóónuúbe. Áanáacáa tsúúca cára májtsíváhi.

Piráato éllevu Jetsóoke dítye tsájtyene
(Mt 27.1-2, 11-14; Mc 15.1-5; Rc 23.1-5)

²⁸ Aanée tétsíhdýu Caipáa jatú tsajtyémé Jetsóoke tééné íiñújí avyējuube Piráato jávu. Áanáacáa tsúúca métsítsívéhi. Ájyúu díbyeke tsájtyeme tsá úcáávetú tééjá pañevú téeneríváa ímityújtsámeímyé teene wañéhi májchó ímájchójúcoítýúrónéllihíyee. ²⁹ Áanéllihíyée Piráato dítyé éllevu íjchívyéne néé dítyéke:

—¿Aca íná ímityúné áanu méénune ámuha méúúballé díbyé hallúvu?

³⁰ Áanéllihíyée néeme díbyeke:

—Muurá díbye ímityuube íjcyátuca tsá muha metsíváítýuró díéllevu.

³¹ Áanéllihíyée neébe:

—Ané wa íhdyu metsájtyéébeke meméénú muhdú ámuha jodíómú taúhbaju néhdúu.

Áanéllihíyée néeme díbyeke:

—Árónáa tsá muha metáúhbaítuuro tsaate dsíjívétsovu.

³² Ehdúu pajtyéné dílbyeré Jetsóó muhdú idsíjívéíne néhdújuco. ³³ Áabekée Piráátó ihjya pañévu ipíúváabeke néehí:

—¿A uu jodíómú avyējuúbe?

³⁴ Áánéllihyée neebe dílbyeke:

—¿A uure ehdu oke u néehí, mityá tsaate uke néhijcánéré oke u néé?

³⁵ Áánéllihyée Piráátó néehí:

—Tsá muurá jodíómuube o íjcyatúne. Muurá ihdyu dimúnaaré llúúvájte avyéjútémá ¿íne hallútúta uke tsiva taéllévuj? ¿ínetáthjáa ímityúné ú meenuj?

³⁶ Áánéllihyée neébe:

—Tsá íñújíene táavyéjú íjcyatúne. Muurá íñújí avyéjúeipi o íjcyaca támamyémú táhallútú meénuyá oke ditye íekéévétuki.

³⁷ Áánéllihyée Piráátó néé dílbyeke:

—¿Áánéllihyéhaca ihdyu dílbyéjuco uu avyéjuúbe?

Áánéllihyée neébe:

—Éé, dílbyéjuco oo ímiáájuvúu míamúnáake o wáájácúto íñújívú o tsíimávameíbye. Aane ímilléméjuco táuwaáboju illéébóne cáhcujtsóne.

³⁸ Áánéllihyée Piráátó néehí:

—¿Aca íiná teene ímiáájú?

Ehdúu dílbyeke íñéene ihjya pañétú íjchívyéne neebe dílbyeke tsívameke:

—Áánerá tsá díbye ímityuube íjcyatúne.

Jetsóoke ditye dsíjívétsoíne

(Mt 27.15-31; Mc 15.6-20; Rc 23.13-25)

³⁹ Muurá ámuha pajjyvu pajtyété wañéhjí pañe cúvéhójari íjcyámedítú tsáapí hallúvú méihjyúváabeke o íchívyétsohíjcyáhi. Aane ¿ihya ámuha méimíllé dílbye ámuhá avyéjúúbeke o ácádsíjcaáyóné téjju?

⁴⁰ Ehdúu Piráátó néerónáa páméhcobaré néehí:

—¿Tsáhaá, tsá dílbyeke u ácádsíjcaáyóityúne! ¿Barabáakeré u íjchívyetsóné muha méimílléhi!

Ácocoáa dílbye Barabáa ávyétá ímityuube íjcyabe cúvéhójari téjju.

19

¹ Aanée ehdu ditye neénéllí awáá Piráátó ílluréjuco Jetsóodívú táuhbané ítsodáhómuke ditye dílbyeke iwátsíhcyuki. ² Aanée ánetóonetu cháhiwa imyéénuwávú ávojhácó dílbyeke. Áanemáa dílbyeke uácómé wájjyvu duujínuudú nééjácobávu. ³ Áanemáa dílbyé úniúvú íjcyáne íllu wañécohíjcyáme:

—¿Nóóooj, maímijyu áánu jodíómú avyējuúbej!

Ehdúu iwáñéjácóne néémere wábáácohíjcyá dílbyeke.

⁴ Aanée tsiíne Piráátó dílbyekée tsájtyéme éllevu ipyéene néehí:

—Cáhwáá íllevu dílbyeke o íjchívyétso ámuha mewáájácu ímiááné díbye ímityuube íjcyatúne.

⁵ Ehdúu íñéene Jetsóoke díbye píúvaabe úújeté díitye úmíwávú ánetóóné chahíwavu ditye ávojhácónema. Téhdurée wájjyvu duujínuudú nééjavu ditye uácójama dílbye. Áábedítúu neebe Piráátó díityéke:

—Éje, áánu muuráhaja.

⁶ Áabekée llúúvájte avyéjútémá duurúvájá tehméjte íájtyúmíne keévánécoba néehí:

—¿Áábyedívú wátyétyehcútsó páwachékevu! ¿Tsáma wátyétyéhcútsoco!

Áánéllihyée neebe Piráátó díityéke:

—Wa ihdyu metsájtyéébeke ámuháyé méwátyetyéhcu. Tsá muurá ímityuube díbye íjcyatúne.

⁷ Áánéllihyée neéme dílbyeke:

—Árónáa ihdyu múhá taúhbaju néhdújuco díbye dsíjívéíne íveeki Píívyébé Hájchidi díbye díllóméíhíjcyané déjúcoto.

⁸ Ehdúu ditye neéneri Piráátó mítyane íllityéhi. ⁹ Áanemáa tsiíne ihjya pañévu itsájtyéébeke neébe:

—¿Aca kía múnáajpí uú? Aanée tsá díbye áñújcutúne. ¹⁰ Áánéllihyée neebe dílbyeke:

—¿Aca íveeki tsá oke u áñújcutúne? ¿Aca tsá u wáájácútu o nééjuri páwachékevu uke ditye wátyétyéhcuíyóne? Téhdure ¿a tsá u wáájácútu uke téénetu o pájtyetétsóiyóne?

¹¹ Áánélliihyéee neebe Jetsóo:

—Ávyeta muurá tsá muhdú oke u méénúityuró Píivýéébe ímíllétuca. Muurá íñe diéllevu oke tsíivame diehnííñevu ímityúné meenúhi.

¹² Ehdúu Jetsóo néénéllii Piráátó imíllerá dííbyeke iácádsíjcaáyóne. Áronáacáa néeme kéévánécoba dííbyeke:

—Muurá áádikyee u ácádsíjcaáyóhachíí tsá páñétúejpi avyéjuube Tséétsama ímí u íjcyáityúne. Muurá iye avyéjúubedi díllómeímýé íllure ehdíívallé dííbyeke.

¹³ Ehdúu ditye néénéllii ihjá páñétú íjchívyétsoobe Jetsóoke. Áanemáa ácuúveebe íavyéjú íjyáwá néwayúúnetu níjcyómeíñé hallúvu. Tétsii méméee heeberéómú ihjúri Gabáata.

¹⁴ Téjyúu cójijjine péjcore teene pajtyeté wañéhjí llééváíñáacá. Ájyúu Piráátó néé diityéke:

—Aabye ámúhá avyéjúube!

¹⁵ Áronáacáa kéévánécoba néemeé:

—¡wa ihdyu dííbyedívu wátyétyehcútsó páwachékevu díbye idsíjiveki!

Áronáacáa neebe diityéke:

—Áronáa tsáháubá ámuha jodíómú avyéjúubedívu o wátyétyécútsóityuró páwachékevu.

Ehdúu díbye néérónáa llúúvájte avyéjute néé dííbyeke:

—¡Áronáa íjcyaae apáabyeré páñétúejpi múhá avyéjuube Tséétsaa!

¹⁶ Ehdúu éhniíñevuré ditye néénéllii ílluréjuco Piráátó íhvejtsóné diityedívu ditye dííbyeke iwátyétyehcu páwachékevu. Áábekéé tsajtyémé iwátyétyehcúíhullévu.

Páwachékevu ditye Jetsóoke wátyétyehcúne

(Mt 27.32-44; Mc 15.21-32; Rc 23.26-43)

¹⁷ Aabéé Jetsóo tsajtyé dííbyeke ditye wátyétyehcúíwachéké ‘Niwáupááji’ némeítsii heeberéómú ihjúri ‘Góógota’ némeítsihvu. ¹⁸ Áábekéé tétsihvu wátyétyehcúmé téwachékevu.

Áhdurée téjyuu tsaatétsikyee wátyétyehcúmé dííbyé úníutu panéjcuváacutu. ¹⁹ Ájyúu Piráátó néé ditye téwachéketu ípicyo íllu nééneé: “Jetsóo Natsarée múnájpi jodíómú avyéjúube.”

²⁰ Aanée mítyame éévehjcyá píhíré tétsii Jerotsaréetu íjcyánélliihye. Caatúvánée heeberéómúu, griéégomuu, romáánómúu, éhdúmé ihjúri. ²¹ Ehdúhjáa Piráátó caátúnúnéllii dííbye éllevu llúúvájte avyéjute ípyééne néé dííbyeke:

—Tsáháa u caátúnúityuró jodíómú avyéjuube díbye íjcyane. Úpée ú caatúnúiyá iye jodíómú avyéjúubedi díbye díllómeíhijcyáne.

²² Áronáacáhjáa neébe:

—Áronáacáa tsúuca o caátúnúné óvi éhduréjuco.

²³ Aanée tsodáhómú dííbyeke iwátyétyehcúné iníjkevádú dííbyé wajyámúúné wátújcatsíhi. Áánétúu tsaja cááméjácoba tsá ditye píivyetétú muhdú iácújcatsíñe. ²⁴ Áánélliihyéee néjcatsímye:

—Íjyáhcoma tsá medóváájcoityúne. Metsu menéhco muucá tene dómajcómé teeja itsájtyeki. Ehdúu pajtyéné tsúúcajátújucóhjáa Píivýéébe waajácúháámitu íllu tene néhdújuco: “Táwajyámúúné wátújcatsímye. Áánetu ícyaaeméjácóbá hallúvú nehcomé muhnéjá teja íjcyaiñe.”

Ahdújucóo ímiáané tsodáhómú méénune.

²⁵ Ájyúu tétsihyi dííbyéj tsíjjuu, dííllé naállee, Créopá taaba Maaríaa, Maaría Madarénaa, éhdume. ²⁶ Téhdurée ívámeíwu oke díbye néhjcyaae tsíjúu úníuri o íjyócunúúbeke ííténe neebe díílleke:

—Wáhaj, aadi muurá tsaapi daáchi.

²⁷ Átsihdyúu oke neébe:

—Aalle, muube, díítsíjjuu.

Áánélliihyéee tahjyávruréjuco díílleke o tsájtyene.

Jetsóo dsíjivéne

(Mt 27.45-56; Mc 15.33-41; Rc 23.44-49)

²⁸ Aanée téjyuu tsúuca páneere pájtyéíñe éévé úújeténé Jetsóo iwájácúne néehí:

—Ó ádóiyáhi. Ehdúu neebe tsúúcajátújucóhjáa Píivýéébe waajácúháámitu tene néhdújuco.

²⁹ Áánélliihyéee bíínójpácýó kiwátyé llíyíhlló pañe íjcyánetu wájyámúúhdsídú nééne íééniiyóné úmehéí níjcautu ípicyóóne cújuuvémé dííbyeke. ³⁰ Aanée íhíhásihdyu neébe:

—Áyu, icyooca ihdyu páneere níjkéváhi.

Ehdúu íñétsihdyu ílluréjuco díbye dsíjivéne.

Tsodáhó Jetsóoke cáváajcárone

³¹ Áané tsijyúu pajtyeté wañehjí lléeváíñéllii tsá ditye ímilletú ítémehoóné téwachékéjíturé jcyane. Áanéllihyéé néeme Piráátoké díbye ityáúhba ítsodáhómuke ditye ityájkííñé iwáihyáñu ícúu ditye idsíjive ditye tétsihdyu iníityétsómeke tsiéllévuréjucó ipícyoóki. ³² Ahdújucóo díbye néénéllii tsodáhómú péeme wáihyañúné Jetsóó únútu panéjucvatú jcyámútsí tájkiíñé. ³³ Áanétúu Jetsóoke ditye wáihyañúnyónáa tsáhájucó díbye bóhúttúne. Áanéllihyéé tsáhájucó ditye wáihyañútu díbyé tájkiícyu.

³⁴ Áronáacáa tsodáhó díbyeúvuke íáámíhotu cáváajcáro aamúbari. Áhejútúu tújpacyoma nújpacyo ijchívyéhi. ³⁵ Ehdúu ímiáané tene pajtyene o ájtyumíne íñe ó úúballéhi. Aane ihdyu óví ámuha mécáhcujtsóhi. ³⁶ Ehdúu Jetsóoke tsodáhómú ityájkííñé tsá wáihyáotú tsúúcajátújucóhjáa Píivyéébe iwaajácúháámitu íllu néhdújucó: “Tsá díbyeke tsátsíiuba ditye wáihyáoyítúyúne.” ³⁷ Téhdure téhaamítú nééneé: “Ditye cáváajcáoobeke ííteimye.”

Jetsóó ítémeho ditye cúúune

(Mt 27.57-61; Mc 15.42-47; Rc 23.50-56)

³⁸ Áané boonéhjáa Arimatéa cóomi múnáajpi Jotséé ávyéjúté apíichorí teevétariyé Jetsóoke úráávyehíjcyaaabe táumeí Piráátoké díbyeúvú ítémeho icyúúuki. Ahdújucóo díbye ájcune díbye icyúúuki. ³⁹ Téjyúhjáa díbye éllevu Nicodéémó tsáá tsáijyúu pejco Jetsóoma íhgyúvájébe. Aabéhjáa tsivá míraá, áároe, jcyané pacúúcuma úméváné duurúbjapcyó 30-áámú jcyane. ⁴⁰ Áanerihjáa wáiyámubáané imúrjichóne bújínúmútsí díbyeúvuke dityéé ítémeho icyúúu méénuhjcyádújucó. ⁴¹ Aanéhjáa díbyeúvuke ditye wátyétyéhcúné únúri bajtsóháñé jcyátsihdyu níkyehéjú béhéjure tsaatékei ditye pícyóótuhéju. ⁴² Áhejú pañévúhjáa díbyeke cúúumútsí píhíré tétsihdyu téheju néénéllihye. Ehdúhjáa meenúme wáyeéévéjccójí ihde ditye ímbáchómeíhjcycóójí tsíjyúu téjcoojí jcyáíñéllihye.

20*Jetsóó dsíjiveebe bóhíne*

(Mt 28.1-10; Mc 16.1-8; Rc 24.1-12)

¹ Aanéhjáa teene wáyeéévéjccójí boonétú tsííñé tsemáanárejucó déjúccóóvejccójí Maaría Madaréná péé pejccójuo Jetsóó níjkye úújetélle. Aalléhjáa úújeté téheju watájcó nééwáycoba íñétsámeíñevu. ² Áanéllihyéhjáa ícúu dsíneríyé tsáalle Tsimóo Péedorómá muhsti meijcyámútsikye neeváhi:

—ÍÁvyéjúúbeúvú ítémehoáa újcujémé níkyehéjú pañétu! ¡Aane tsá mewáájacutú kiávú ditye tsájtylene! ³ Áanéllihyéé muhsti téhullévú mepéé dsíneríye. ⁴⁻⁵ Aanéé ícúu o dsíneebe Péedoró íhdéré o úújetéébé téhejú pañévú úcáávétuube íúmíwaturé ó dújúucunú íbíjínubááneréjucó téhejú pañe jcyane. ⁶ Áanáacáa botsíi Péedoro tadyéjuto wátsiibe tsapéhdú úcaavé pañéehéjúvu. Aabée idyé ájtyumí wáiyámubááneréjucó téhejú pañe jcyane. ⁷ Íhdyúbáaré íhñíwau bújínúmeílbá béwánúmeílbá ájtyumíibe. ⁸ Áabe déjutúu o úcáavebe teene o ájtyumíne botsíi ó cáhcujtsó ímiáané Jetsóó bóhíne. ⁹ Aanéé tsáhái tsijtye wáájacutú ehdúhjáa díbye bóhííñé tsúúcajátújucó Píivyéébe néhjáané díbyé waajácúháámitu cáátuváné íéevéhjycaróne. ¹⁰ Ehdúu muhsti teene maájtymíne ílluréjucó meóómíñe.

Maaríá Madarénadívu Jetsóó bóhówaavéne

(Mc 16.9-11)

¹¹ Áanétúu Maaría Madaréná tsííñe níkyehéjúvú pééllévaa táallere téhejú pañe dújúochjycáhi. ¹² Aallévaa ájtyumí mítyétsi níjkyéji múnáajtétsi tsítsíj íwajámúné néémútsi ácuucunúne Jetsóó ítémeho boonééhájsiri panéjucváácuri íhñíwáú icyánéjcurii, íjtyúháacyú icyánéjcurii, ehdu. ¹³ Aamútsiváa néé díílleke:

—Muúllej, ¿íñerí ú tahíjycáhi?

Áanéllihyévaa neelle dítyétsikye:

—Ávyéjúúbe ítémehoáa kiávú ditye tsájtýeneri ihdyu ó tahíjycáhi.

¹⁴ Ehdúvaa íñétsihdyu révoúcutúllé ájtyumí tsaapi íjyócutúúbeke. Áronáacávaa tsá dílle wáájacutú Jetsóó díbye jcyane. ¹⁵ Aabévaa idyé néé díílleke:

—Muúllej, ¿aca muuca ú néhcolle eene ú tahíjycáhi?

Áanéllihyévaa tétsii jcyane bajtsó tehmeébekéré iwáábyúne neélle:

—Tsáijyúne múu ure ítémeho tsítsihvu u íñétsóhahjí ihdyu oke duubállé kiávúhjané u pícyoone o tsájtýeki.

¹⁶ Áronáacávaa díloobe imyémeri dílleke. Áánélliihyévaa dífbyedívú iwááne ‘¡Rabónij!’ neelle muuha heeberéomú ihjyúri ‘Ávyéjuúbej’ nééiyóne.

¹⁷ Áánélliihyévaa neebe dílleke:

—Oke dáacádsijcaáyo. Tsáhái muurá cáamevu Llihiyo éllevu o péétune. Áánéllii tahñéjte éllevu péene duubállé tsúúca o pééiíne Mépiivyéébe éllevu.

¹⁸ Ahdújucóhjáa dílle múúha éllevu itsááne múúhakey úúballéváné dífbyeke íajtyumíne. Áhdurée úúballelle muhdú díbye dílleke nénehji.

Ímamyémudívú Jetsóó bóhówaavéne
(Mt 28.16-20; Mc 16.14-18; Rc 24.36-49)

¹⁹ Aanée téjcoojiré tsemáaná tújkévajcódóji pejco muha tsatsihíy tsájá pañe. Aamée cóhpé muha méwátajcó llehówááne tsíjtyé apíichori. Áánétúhjáa Jetsóó múhdutú iúacáavéne múúhake néehíi:

—¡Ámuúhaji! ¿A ámuha méijcyaraj?

²⁰ Ehdúu múúhakey iñééne úújétsoobe íhyójtscítuú dítye wátyétyehcúné añúúíhyóhejúcu. Téhdurée tsaapi cávájacárohéjúvú múúhakey úújétsoobe. Ááneríi mítyane muha méimíjyuvé Jetsóoke maájtyumíneri. ²¹ Átsihdyúu neebe múúhakey:

—Óvíi ímí ámuha méijcyáhi. Ókéé ííñujívú ámuha éllevu Llihiyo wáallohdu idyé ámuúhakey ó wallóó táuwááboju wáájacútúme éllevu.

²² Ehdúu néébere múúhakey íbátsúhcúne néehíi:

—Óvíi ámuhá pañevú Píivyéébé Apíichó úcaavéhi. ²³ Muurá tsaate ímityúné méénune diityemá ámuha méimíbájhómé hallúri tsáhájucó tene íjcyáityúne. Áánetu diityemá ámuha méimíbájhótómé hallúri íjcyaiñé diitye ímityu.

Tomáa Jetsóoke íajtyumínemáyé cáhcújtóne

²⁴ Ehdúu Jetsóó múúhadívú bóhówáavéná tsá Tomáa múúhama íjcyatú dífbyere ‘Jeméero’ némeífbye. ²⁵ Áábekéé muha meúúballérónáa neebe múúhakey:

—Dífbyé hojtsícitu añúúíhyóhejúcú íjcyáneri táhójtswa o úácótúhachíi tsá o cáhcújtóityú dífbyeke. Áhdure dítyéé cávájacóhéjuri o úácótúhachíi tsá o cáhcújtóityúne. Ehdúu neebe Tomáa múúhakey.

²⁶ Átsihdyúu 8 coojívatu tsiíne muha tsájá pañe méijcyánáa tsúúca múúhamájucó dífbye Tomáa. Aanée idyé cóhpé muha léhowááne mewátajcónáa tsiíne Jetsóó múúha éllevu iúacáavéne néé múúhakey:

—¡Ámuúhaji! ¿A ámuha méijcyaraj?

²⁷ Átsihdyúu Tomáake neébe:

—Ayúwa díhyójtswa duácó íne añúúíhyóhejúcú táhójtscítu íjcyánerij. Téhdure ú uácoó íñéé oke dítye cávájacóhéjuri. Ááne tsá éhniíñevúré cáhcújtótuube u íjcyáityúne.

²⁸ Áánélliihyéé Tomáa bótssi icyáhújtóne néehíi:

—¡ímiáánéjucó Tápiivyéébé uu Táavyéjuúbe!

²⁹ Áánélliihyéé Jetsóó néé dífbyeke:

—Oke u ajtyumínemáyé bótssi ú cáhcújtó o bóhiíne. ¡Maímijyu ihdyu dítye íjcyane íajtyumíturóné cáhcújtóme! Ehdúu Jetsóó néehíi.

Íhyaami pañe cáátuváné íñetú meke píaabóne

³⁰ Aabée mítyane méénuráityurónéhi muha ímamyémú méíténáa méénuhíjcyané tsá páneere o cáátunutúne. ³¹ Áronáa ihdyu téénetu tsáneetsa ó caatúnú ámuha mecáhcújtó ímiáánéé dífbyéjucó Críjto Píivyéébé Hajchi míamúnáake pájtyetsoobe íjcyane. Áánéllii dífbyeke cáhcújtóme tsá wágóóovéityúne.

21

Tsiíne ímamyémudívú Jetsóó bóhówaavéne

¹ Ááné boonétúu tsiíne Jetsóó bóhówaavé múúhadívú ‘Tibéeria’ némeíñé neúú úníuri muha ílluume méijcyámedívú: ² Tsimóo Pééodoroo, Tomáa dífbyere ‘Jeméero’ némeífyee, Gariréa íñíújiri íjcyacóomí Canáa múnáajpi Natanaéee, Tsebedéó hájchimútsi muhtsii, tsíjtyetsíi múúháejtetsii, éhdúmedívú. ³ Áijyúu Tsimóo Pééodoro ‘óí ó tsínuutéhí’ néénnéllii muha menéehíi:

—Métsu bo tsaméhjí mepéékií. Ahdújucóo muha mǎneri mepééme tépejco metsínuurómé tsá metáávatúne. ⁴ Aanée tsúúca metsítsǎívénaa téúú úniri íjcyáabeke muha máájtyúmirómé tsá mewáájacutú díbyeke. ⁵ Aabée múúhake neéhií:

—ǎA ámuha métaávaj?

Áánélliihyée muha menéehí:

—Tsáhaá, keenéiyóhaja.

⁶ Áánélliihyée neebe múúhake:

—Cáhawáá tsiñejcu metsínuj. Ahdújucóo ténejcu muha metsínuume meújuncne mítyane áoméke. Aamée ávyétá padúúcú neémeke tsá muha meíhnaáhoótú meíjchivyetsóné mǎíne pañévu. ⁷ Áánáacáa díbyeke o wáájacúne Pééedoróké o neéhií:

—ǎÁánerá Ávyéjuube Jetsóó aábye!

Ehdúu o neénemáyé Pééodoro íícú íwajyámuvu íúcaávéne cátsíñiivyé téúú pañévu díbye éllevu ípyéekií. ⁸ Áánétú ihdyu muha choocóí tsínucóóhó lílyúhcoméré mepéé 100 éévetá hajchótáubáhháa muha úníntu meíjcyame. ⁹ Aamée muha meíjchivyémé máájtyumí tétsihyí cúújúwatu amóóbé wáhhámeíñé úniri pááaho íjcyane. ¹⁰ Áánáacáa Jetsóó neé múúhake:

—Ámúhaj táávalu tsaatéké metsíva.

¹¹ Áánélliihyée Pééodoro tsínucóóhó amómema lílúúcu íjchivu 153-meva íjcyámema. Árómé padúúcurí tsá técooho móhtóbatúne. ¹² Átsihdyúu neebe múúhake:

—Ayúwa mémajchóvaj.

Aanée tsá tsáápiiba díllotú díbyeke múha díbye íjcyane pámeerée díbyeke muha mewáájacúnélliihye. ¹³ Áámekée múúhake amóóbeke páááhoma wájtuúbe.

¹⁴ Ehdúu Jetsóó tsiíne múúhadívú bóhówaavé tsúúca pápihchúú íjyúvájucó ípyée idsíjívétsihdyu bóhíibe.

Pééedorómá Jetsóó íhjuváne

¹⁵ Aanée muha memajchóné níjcautu neebe Tsimóo Pééedoróké:

—Tsimoj, Jonáá hajchi u íjcyaa, ǎa ímiááné oke ú wajyú íjtye díñahbéjté oke wájyúné ehníínevu?

Áánélliihyée neébe:

—Ééé Ávyéjuúbej, muurá ú waajácú uke o wájyune.

Áánélliihyée Jetsóó neéhií:

—Ané óoma táuráávyé múnáake téhmeco éhne múúne obééjámuke dítye téhmedu.

¹⁶ Átsihdyúu idyé tsiíne neébe:

—Tsimoj, Jonáá hajchi u íjcyaa, ǎa ímiááné oke ú wajyúhi?

Áánélliihyée neébe:

—Ééé Ávyéjuúbej, muurá ú waajácú uke o wájyune.

Áánélliihyée idyé neébe:

—Ané óoma táuráávyé múnáake téhmeco éhne múúne obééjámuke dítye téhmedu.

¹⁷ Átsihdyúu tsiíne neébe:

—Tsimoj, Jonáá hajchi u íjcyaa, ǎa ímiááné oke ú wajyúhi?

Aanée Pééedoróké ídátso pajtyé 3-íjyúvájucó bíwáánéré díbye díllone. Aabée neéhií:

—Ávyéjuúbej, muurá tsá íiná u túhúllétúne. Aabe muurá ú waajácú ímiááné oke o wájyune.

Áánélliihyée idyé neebe díbyeke:

—Ané óoma táuráávyé múnáake téhmeco éhne múúne obééjámuke dítye téhmedu. ¹⁸ Muurá u óváhtsáné hajchótá ure díwajyámuunévu u újcámeíñé ú úlléhjycá u ímílléhulléhji. Aabe u kéémécooca muurá tsíjtyeréjucó uke díwajyámuunévu újcóóbeke tsájtyeíñé u ímíllétúróhullévu.

¹⁹ Átsihdyúu idyé neebe díbyeke:

—Aabe wa ihdyu ehdu uke o neérónáa oke duráávyej. Ehdúu Jetsóó neé Pééedoróké díbye iwáájacú muhdú díbyeke íuráávyéné níjcaúvú idsíjívéneri díbye Pívyéébé íhtsútú bóhówájtsóíne.

Jetsóó ívámeíwu íñéébedítýú úúballéne

²⁰ Aanée tétsihdyu Pééodoro révoúcunú Jetsóó déjuto ívámeíwuúu oke díbye neébe o péébeke. Ópée muurá díbyé úniri nihñéré majchóri muha meíjcyánáa o íjcyaa o dílló díbyeke caabye múúhadítýú díbyedívú méénútsóíne. ²¹ Áábekée Pééodoro oke ííténe neé Jetsóoke:

—Ávyéjuúbej, ǎacoca áánu muhdú íjcyaaíhi?

²² Áánélliihyée neébe:

—Muurá o ímílléhajhíí tsá dibye dsíjívéityú mújyú tsiíñe o tsááiñévújuco. Áronáa óvíjyacóóné téeneri u íjtsámeíñe. Wa ihdyu oke duráávyej.

²³ Ehdúu Jetsóó óhdityu nééné uubállé tsújaavé cahcújtso múnáadi mújyúvájháa o dsíjívéjúcóóityúné uubállé. Áronáacáa ihdyu tsá tehdu dibye néétune. Muuráhjáa ihdyu íllure neebe dibye ímílléhajhíí o íjyáiñé mújyú dibye tsááiñévújuco. Áánemáa neebe téeneri Pééodoro íjtsámejyúcóótuki.

²⁴ Aane íñe tsaapi Jetsóo mámyé o íjyaaabe íhyaami ó caatúnú muhdúhjáa páneere dibye méénuhíjcyanéhjí o ájtyúmiibe dibye úwáábohíjcyanéhjí o lléébone. Aane méwaaajácú íhyaamítú cáátuváné ímiááné íjcyane.

²⁵ Áhdure íjcyaróné mítyane tsíñehji Jetsóópe íjiri íjcyácooca méénuhíjcyanéhji. Aane muurá páneere mecaátúnuca íñujívú tsá waajácúhaamíné úújetétyuróne. Áyu tehjújuco.

HÉÉCHOÓ

Uwáábojte méénúnehjí uubálleháámi

Pívyéébé Apííchó tsááíne némeíne

¹ Muube Téóopiroj, íhdée diéllevu o caátúnúháámi pañe ó úúballé páneere muhdúhjáa Cááni éllevu níjkyejívu ipyétsihvújuco Jetsóó uwááboobéré méénuhjycyanéhji. ² Muuráhjáa ímamyémuke iújcu-meke Pívyéébé Apííchoj tééveri níwááveebe iiná ditye méénúíneévu. ³ Áamedívúhjáa muurá ídsijivé boone bóhówáávehjycyaabe 40 coojívá hajchótá ímiáánéjuco dibye bóhiine ditye iwáájácuiki. Áamekéhjáa Pívyéébé avyéjutu uwáábohjycyaabe.

⁴ Aabéhjáa néé diityéke:

—Jerotsaréetúí kiávú mépehdíne. Météhmeccóí tétsihdyu Llihíyóo ámuéhake iájcuíneé néhijcyáne. ⁵ Ímiáánéjuco Jóáa tsótsohjycyané nújpacyori. Áanetu ihdyu lléváhréjuco ámuhá pañévu Pívyéébé Apííchó úcáaveíne. Ehdúhjáa neebe Jetsóó ímamyémuke.

Jetsóó níjkyejívu pééneé

⁶ Aaméhjáa tsiíne díibyema idyobéévsihvu néé díibyeke:

—Ávyéjuubej, za ícyooca tsiíne ú ímbáavyétsóo méiíhújí tsíjtyé hójtsí pañe íjcyájucóotuki?

⁷ Áánéllihyéhjáa neébe:

—Tsá ámuha teene mewáájácútyuro múucoocá Llihíyóo tehdu méénuíne. Óví ihdyu mújyú ímílléjyú méénuube páneere díibyé hójtsiri íjcyaaabe. ⁸ Áanetu ihdyu díibyé Apííchó ámuhádivú nítyene ámuhá pañévu úcáávecooca ámuha tééne íhnáhoori méuwááboo óhdityu íjcyané uwááboju Jerotsarée múnáakee, Jodéá ííhújí múnáakee, Tsamááriá ííhújí múnáakee, íjcyane. Aane téhdure tsújááveé pahúllevá múnáadivu.

⁹ Ehdúhjáa diityéké ínétsihdyu Jetsóó ditye íténeryé tsúuca cáamevu wátyóhiivéhi. Aabéhjáa ojtsó pañévu tsúuca tévééveíhúúbeke tsáhájucu ditye ájtyúmitúne. ¹⁰ Aaméhjáa cáamevu dibye péhullévuré ítehjycyáronáa mítyétsi ávyéta tsítsi íwajámúúcu néémutsi bóhówaavé diityédívu. ¹¹ Aamútsihjáa néé diityéke:

—Ámuúha Gariréá ííhújí múnáa, za caa iiná caame ámuha méítehjycyáhi? Muurá ámuháma ícyahjycyaabe Jetsóó péjucóo ámuhádivú níjkyejívu. Aabéjuco idyé tsiíne tsááíne muhdúhjané ámuha meíiténáa ipyéhdú. Ehdúhjáa neemútsi diityéke.

Matíake ditye újcune Jóodáuvú cápayóve

¹² Aaméhjáa oriívó báju íjcyátsihyí íjcyátsihdyu oomí Jerotsaréevu. Píhíréhrée técomítýú téhbaju múhajchótá wáyeéévejcóójí meulléiyóné jodíómú tauhbaju néené hajchóta.

¹³ Aaméhjáa técomívú úújeté ípyée ícyahjycyávu cáamééjiri íjcyané mujcóhovu. Ílluméhjáa díitye: Péédooro, Jacóóboo, Jóááa, Aderéee, Perípee, Tomáaa, Baatoroméee, Matéoo, tsijpi Apéó hajchi Jacóóboo, tsáha múnáa cananíjtámúejpi Tsimóoo, Jacóóbó nahbe Jóodáa, éhdume.

¹⁴ Aaméhjáa pajiyuvaré dóbévehjycyá tééhó pañévu Pívyéébéme iíhjúvaki. Áamemáhjáa íjcyámé Jetsóó nahbémuu, tsíjjuu, tsíjtye walléemu, íjcyame.

¹⁵ Ájyúhjáa Péédooro íñahbéjté 120-meva íjcyáméj piínévu íjyocúúvéne néé diityéke:

—Ámuúha táñahbému, tsúuca pajtyéné éhnéhjáa Pívyéébé waajácúháámitu Jóóda píáábóneri Jetsóoke ditye ékééveíne caátúnúmeíne. ¹⁶ Ehdúhjáa muurá dibye díibyedívú méénútsóíne tsúucájatújuco Pívyéébé Apííchó néhijcyané Dabííúvuj tééveri. ¹⁷ Díibyeé muurá Jóóda Jetsóó mamýmú mejcyáméejpi tsaméhjí díibyema mewákímyehjycyaabe.

¹⁸ Aabée ímityúné méénune ditye áhdóne dsíídsi dibye wájójcoíhúne iújcnemma áhdómé tsátsii ííhújí. Ááné boonétúhjáa muurá iye dsíjívétsómeíbyé áakityé apáhajchíí íhbáu áachívújuco. ¹⁹ Aaméhjáa Jerotsarée múnáa iwáájácúne dityéé áhdótsi meménú Atséédama ‘Tújpácyo Ájtsi’ nééíyóne. ²⁰ Muurá Tsáámóháámitu ténetu nééneé:

Íávajáréjuco díibye ja cóévajari tsáhájucu múha íjcyáityúne.

Téhdure idyé tsiíne nééneé:

Tsíjpiyéjuco díibyé wákímyéivu cápayóveíne.

²¹⁻²² Áhdícyane muurá íjcyámé tsaate éhnée Jóáa Jetsóoke tsójtsoobe cáamevu pétsihvújuco meke náhbénuhjycyáme. Áamedítýú ihdyu óví méujcú tsáápiikye dibyee ímiááné ídsíjívétsihdyu bóhiine úúballéhjycyáíbye. Ehdúhjáa neebe Péédooro.

²³ Ahdújucóhjáa míityétsikye ditye pevénérei méménúne tsáápiikye diityétsidítú iújuki. Tsáápihjáa Jotsée díbyere 'Batsabáa' némeíbyé téhdure Jójto imyémé íjcyaa. Áanetúhjáa tsijpi Matía. ²⁴ Áámútsi hallúvúhjáa illu Píivyéébema ihjyúvame:

—Ayúju Ávyéjuube Píivyéébej, uu muurá páme íbuwáánéré ú waajácúhi. ²⁵ Aabe ihdyu ú waajácú caabyé u tujkevéllebe íjtyétsidítú úcááveíñé díhju uwaáboobe íjcyá Jódáúvúvú ímítú nájcaúvú úújetéébe cápayóóve.

²⁶ Ehdúhjáa Píivyéébema íhjuvávatsihdyu nehcomé diityétsidítú cáabyeké iújcuíñe. Aanéhjáa úújeté Matíadívu. Aabéjucóhjáa úcaavéné 11-mevaréjuco íjcyame Píivyéébe úwaáboju úwaáboméré péhíjcyáímé pañévu.

2

Píivyéébe Apííchó níityene

¹ Aaméhjáa pámeere tsijtye cahcújtso múnáama 'Pejtecojtée' némeíñé wañéhjij cóójí dóbeevéhi. ² Áanáacáhjáa peecútéré ehne múúne tsíjpáné kiijyébá tsááne íhjuvádú néene tsáá cáametu. Aanéhjáa ávyeta wádooové pája pañére. ³ Áronáacáhjáa tsúuca cúújúwaj péetédu 'níwáhníwá' tsáápítsa hallúvú bóhówaavéne. ⁴ Ehdúhjáa diityé pañévu Píivyéébe Apííchó úcaavéné diityéké íhjuvávatsó tsíjtyéhjí íhjuvúháñeri ditye lléébótúrúhjíri.

⁵ Téijyúhjáa íjcyámé tsijtye jodíómú tétsihyi Jerotsaréeri Méécáánikye muhdú íjtsúcunúdu úráávyehíjcyámé panévá íñújínetu tsáámeé. ⁶ Aaméhjáa mítyane tétsii íhjuvaba íjcyane illéébóne diityédívú pihcyavéhi. Aaméhjáa úvánucátsi saatétsáhjí ditye íhjuvávúhjíri íhjuváváné illéébónema. ⁷ Áaneríhjáa úváhtúuuvémé néjcatsíhi:

—¿Aca tsá ehne íjtye Gariréa múnáa íjcyatúne? ⁸ ¿Aca muhdú ívane ávyeta meíhjuvávúhjíri íhjuvávame? ⁹⁻¹⁰ Muurá íñe íchii mee panévá íñújine múnáa Páátiaa, Méédia, Eráaa, Metsopotáámiaa, Jodéaa, Capadóótisaa, Póotoó, Áátsiaa, Píríjiaa, Pajpíiríaa, Ejihtoo, Tsirééné tujkéveri íjcyane Áápirícaa, éhdúne íñújine múnáa. Áhdure íjcyámé Róómátu tsáámedítú tsaate pañétúejte jodíómu. Téhdure íjcyámé jodíómú íjcyáturómé diityé uwaábó úráávyehíjcyame. ¹¹ Áhdure íjcyámé Créétama Aráábíá múnáa. Íllume íñe mélleebó muhdú Píivyéébe íhtsútú diityéké íhjuvávatsóné meíhjuvávúhjíri.

¹² Aaméhjáa téeneri úllévenúme idyé tsiíñe néjcatsíhi:

—¿Muhdúami íhya tsáma teénej?

¹³ Áronáacáhjáa tsaate diityédí iúúhíváténe néehí:

—Íllure lílyícyavéme.

Péédoro íhjuvávane

¹⁴ Áanéllíhyéhjáa diitye 11-mevadítyú Péédoro íjyóocúúvéne kéévánécoba néé diityéke:

—Ámuúha tamúnáa íñe múhdumé Jerotsarée múnáama tsijtye íjcyamej, cáhawáá amúhama o íhjuváváné ímíñetúvú mélleebúacunuj. ¹⁵ Tsá muha mellíyícyávetú ene amuha múúhadítú menéhdú. Muurá lílyícyáve múnáa íjcyarómé tsá ícyooca ááméjuturéi nuhba íjcyánáa lílyícyávetúne. Aanéjii awáá muhdú muha mellíyícyáveéhi. ¹⁶ Muuráhjáa Píivyéébe íhjuváváballe múnájpi Joéé íñe ícyooca pájtyénetu néehí:

¹⁷ Muurá nihñéré míamúnáa pañévu Táapííchó ó pícyoóhi. Ááméj tsíiménémúháábé íbúwá déjúcotu táuwááboju íjchívyééhi. Ováhtsámú naavédú nénehji íiténé pañe diityémá ó íhjuváváhi. Áánetu kéémémuma ó íhjuváváa ityúwaháñé pañe. ¹⁸ Ehdú ó ájcuú Táapííchotu pámeere múhdumé táicúve múnáa íjcyámeke wajpíimúmayé walléémuke. Aame táuwáábó méénuúhi. ¹⁹ Áijyu caame íevéhoováú ó úújésoó páhdúváré nénehji meúllévenúnéhji. Áánetu íñújiri íjcyaiñé tééne uubálleháñé mítyane méénucátsiháñé pañe tújpacyo wágóóóveíñe. Áhdure íjcyaiñé panévaré áíivýene ójtso. ²⁰ Muurá cóójíejpi nuhba áabateéhi. Áánetu péjcoejpi íjcyáá tújpacyoóduréjuco. Ehdú páhdúváré nénehji pájtyeé Ávyéjuube Jetsóó tsááíñe ávyetá íhtsútú nééíñe úmíwari. ²¹ Aane pámeere múhdumé díbyedi tsúúráméíjcyámé ihdyu pájtyeétehi.

Ehdúhjáa Joéej téeveri Píivyéébe néehí.

²² Ahdícyane, amúhama tamúnáa íjraéémuj, cáhawáá mélleebúacunu tsiíñe amúhake o nééíñe: Muurá amuháyé méwajácú Jetsóó Natsarée múnájpi íjcyáábej téeveri Píivyéébe panévaré méénuráítúronéhjí méénuhíjcyané amúháj piínévu. Tééneríi muurá meke úújtsójúócóroobe ímíáané Píivyéébe díbyeke wáalloone. ²³ Áróóbedívú amuha ímítúmeke méméénutsó páwachékevu mewátýétyéhútsóneri Píivyééberéhjáa ihdyu tsúúcajátújuco néhdújuco.

24 Áróobekée muurá dííbyere Píívyéébe bóhiitsó tsúuca dsíjívéjucóóróóbeke. Muuráhjáa tsá muhdú dsíjívé dííbyeke méénútyuróne. 25 Muuráhjáa Dabííwúvú dííbyedítú néehíi:

Paíjyuvárée Ávyéjuube óomaye ú ícyahíjyáhi. Aabe muurá oke ú téhmehíjyá ínerí o íllityétuki.

26 Ááneri mítyane o ímjýúúveebe uke ó duurúvahíjyaaíhi. Áánéllíi o dsíjívécocaa tsaimíyé úuma ó íjyaaíhi. 27 Muurá tsá tabóhí u íhvéjtsóityú tene iwágóóóveki. Áhdure tsá u íhvéjtsóityú díicúve múnáájpikye mítyane u wáyyúúbej pí ícúbáhrámeíñe.

28 Muuráhjáa oke ú waajácutsó ímiájíjtóvu. Aabe mítyane ó ímjýuuvé óoma u íjyánéllíihye.

Ehdúhjáa Dabííwúvú néé Jetsóodítu.

29 Aabéhjáa muurá dííbye Dabííwúvú dsíjívéébeke ditye cúuune ícyoocápi dííbyeúvú níjkye íjyáhi, ámuúha táñahbému. 30 Muuráhjáa Píívyéébe íhýú uubáalle múnáajpi íjyáábeúvú ímiáané waajácú Píívyéébe dííbyeke néhíjyáné dííbyeúvúj tsíménémúhaabe lílyaatémédítú Críjto ávyéjuutéíñe dííbyeúvúu ávyéjuutédu. 31 Ehdúhjáa tene pájtyeíñe íhdétújuco iwáajácudú íjyáábeúvú nehíjyá Críjto ídsíjívétsihdy bóhiibe wágóóóvéityúne. Áhduréhjáa nehíjyáábeúvú dííbyej pí muhdú íjyáityúne. 32 Áhdújucóo muurá dííbyeke Píívyéébe bóhiitsóne. Aane muha pámeere méwaajácúhi. 33 Áábekée Píívyéébe ílluréjuco ávyéjujtsóne. Áábej téeveri muurá íñe ícyooca Cááni Íapííchó múúhá pañévu pícyóó dííbyekéhjáa íñéhdújuco. Aane íñe páneere ámuha maájtyumíné, melléébone, Píívyéébedítúré tsáá Íllí Jetsóoj téeveri díbye méénune. 34-35 Íllúhjáa muurá tsiíñe Dabííwúvú néehíi:

Ávyéjuubée néé táavyéjúúbeke: Íchihvu táúniúvú díicya dímunáake úuma o táhjáné hajchóta. Ehdúhjáa néébeúvu. Áróonáacáhjáa íhdyu tsá díbye íhdityu íhýúvatúne. Muuráhjáa tsá díbye cáámevu níjkyeívú péétu Críjto péhdúu.

36 Aane íhdyu ámuha pámeere tamúnaa íjraéémú méwaajácúiyá Píívyéébé Mepájtyetétsoobe Críjtoke pícyóóbeke ámuha páwachékevu medsíjívétsóóbeke.

37 Ehdúhjáa Péédoro nééne díityéké múhdurá pájtyenéllíi pámeere díitye uwáábojtéké néehíi:

—¿Aanéhaca íñe muhdúí muúha, ámuúha múúhá nahbému?

38 Áánéllíihyéhjáa Péédoro néé díityéke:

—Ímityúné ámuha meícyahíjyáné meíhvéjtsóne ímiáámeréjuco meíjyá ámuúhá ímityú ámuúhá hallúrí íjyáájucóótuki. Ááne métsójtsótsaméi Jetsocríjto mémeri Píívyéébe ámuúhá pañévu ípícyo Íapíícho. 39 Aane muurá íñe íhdétújucoo úúbállémehíjyáné pámeere ámuúháj tsíménémúháábema ámuúhá wáábyuta. Téhdure pámeere pahúlléva múnáake Mécááni Píívyéébe wábyújtsómé wáábyuta teéne.

40 Ehdúhjáa Péédoro díityéké úwáábótsihdyu néehíi:

—Ímiánejcúvuréjuco mepájtye míamúnaa ímityúné ícyahíjyánetu.

41 Áhdújucóhjáa múhdumé dííbyé uwáábó cáhcújtsodumé tsójtsótsámeíñe. Ájýúhjáa tsúuca cahcújtsó múnáa lílyaatémé 3,000-mevájucó. 42 Aaméhjáa díitye uwáábó úraavyémé tsaimíyé náhbéwájcatsímé tsatsíhvu idyóbeévéne Píívyéébema íhýúvahíjyáhi. Téhduréhjáa Jetsóó dsíjívé ítsaavéné pááaho iwátújcatsíñe máchohíjyáhi.

Tujkénúejte Jetsóó uráávyé múnáa muhdú ícyahíjyáne

43 Aanéhjáa ímí íjtsúcunúme. Áámemáhjáa uwáábojte méénúráityúronéhjí méénuhíjyáhi.

44 Aaméhjáa tsaimíyé íñáhbéwájcatsíñe panévatúré píáábócatsíhíjyáhi. 45 Íñéhéhíhjáa íñáhhíhénúne píáábohíjyámé píhtómeke. 46 Aaméhjáa paíjyuváré dóbéévehíjyá duurúvájávú Píívyéébeke idyúúrvaki. Tsaimíyéhjáa íhýáháñeri íjyame Jetsóó dsíjívé ítsaavéné pááaho iwátújcatsíñe máchohíjyáhi. 47 Ehdúhjáa Píívyéébeke ditye duúrúvahíjyáné tsijtye ímí íjtsúcunúhi. Aaméhjáa éhniíñevu lílyaaté Píívyéébe píáábori tsúuca pájtyetéme.

3

Úlléhíjyátuube úlléjucóóne

1 Tsájcuuvéhjáa Péédorómútsí Jóáama péé duurúvájávú Píívyéébema ditye íhýúvahíjyáne éeveri. 2 Ájýúhjáa tsaapi tsíménédítújuco úllétúúbeke pícyohíjyámé tééjá lleehówavu 'Ímíwu' némeítsihvu díbye ityáúmeíhíjyaca dsíídsike tééjá pañévu úcáávémeke. 3 Aabéhjáa díityeískye táúmeí dsíídsike tééjá pañévu úcáávémútsikye. 4 Áánéllíihyéhjáa dííbyedívú ííténe neemútsi:

—Eje, cáhawáá múhtsikye díhtej.

5 Aanéhjáa íjtsúcunúúbé dítyétsí tsíménevu ájcuíñe. 6 Áróonáacáhjáa Péédoro néé dííbyeke:

—Tsá muhtsi medsiísivátune. Áronáa ihdyu uke muhtsi mépiááboóhi. Ahdícyane Natsarée múnáajpi Jetsocrijo mémeri díjyócúúvéne duhllé.

⁷ Ehdúhjáa néébere ímiánéjcuéhótsitu iékéévéébeke íjyócujcárónemáyé tsúúca ímjpyetéebe. ⁸ Aabéhjáa tsaimiyéjucu úllebe cáhtsiñbaabéré díityétsima úcaavé tééjá pañévu Píívyéébeke dúúrúvaabére. ⁹ Aanéhjáa tétsihyí íjcyame ájtyumi ímihyéjucu úllebe Píívyéébeke dúúrúváne. ¹⁰ Aanéhjáa waajácúme díibyéjucu duurúvájá lleehówarí ‘Ímíwu’ némeitsihyí ácuúcnúúbé piáábó táumeihjyaabe díbye íjcyane. Áanerihjáa ávyeta ullévenúme dííbyedi.

Duurúvájatu tsátsii ‘Tсарomóo’ némeitsihvu Péédro ihjyuváne

¹¹ Aabéhjáa tsúca ímjpyetéebé tsá íhvéjtsotú díityétsi Péédorómútsikyé. Áanerihjáa míamúnaa ítsájúréévéne dsíínécunú díityé éllevu duurúvájatu tsátsii ‘Tсарomóo’ némeitsihyí íjcyame éllevu. ¹² Áamekéhjáa Péédro íájtyúmíne néehí:

—Ámuúha tamúnaaj, ¿aca muhdú ívane ámuha meúllévenúne múhtsidyívú méíité tehdu múhtsi íhnáhooríyé muhtsi meméénúnerjívári? Áhdure ¿aca ímiájtétsi muhtsi meíjcyánéllíi tehdu memeenúhi? ¹³ Muuráhjáa téhdure méíhdé múnáaúvu Aavaráaa, Ítsáaa, Jacóóboo, éhdume cáánívahjyaabe Mépiivyéébé Íllí Jetsóoke tééneri ávyéjútsohíjcyá éhnée ámuha ávyéjúté hójtsi pañévu meíhvéjtsóóbeke. Muuráhjáa Píraátó dííbyeke ácádsíjcaayóiyónáa tsá ámuha meímíletúne. ¹⁴ Dííbye ímiáábé hallúvu íhjyúvatúme ámuha cáábyerá dsíjívétso múnáajpi hallúvúre méihjyúvá díbye íjchívyeki. ¹⁵ Ehdúu ámuha méllíihyanútsó díibyéjucu meke bohíívú ájcuúbedívu. Áróobekée muurá Píívyéébe bóhíitsohi. Aane muha méwaajácúhi. ¹⁶ Áabeke muhtsi mecáhcújtsónéllíi muurá íñe áánu ímjpyeté dííbye mémeri dííbye íhnáhoori ámuha meíiténerye.

¹⁷ Ahdícyane, ámuúha tamúnaaj, muurá ó waajácú ímiáánéjucóo ámuha pámeere ámuhá avyéjútémá dííbyeke medsíjívetsóné ámuhá íbuúúné aabáte. ¹⁸ Áronáacáa íhdyu tehjújucu díbye ícúbáhrámeíñé tsúúcajátújucóo Píívyéébe íhjú uubálle múnáaj téeveri néhdújucu. ¹⁹ Áanéllíi ímityúné ámuha meicyahjycané meíhvéjtsóne Píívyéébe ícyánejcúvuréjucu meíbuwáávé ténéhji ámúhama íábájíívémei ímí Píívyéébema ámuha meíjcyaki. ²⁰ Muurá meéllevu wállóóiyibe Íllí Jetsocrijtoke tsúúcajátújucóo meke díbye pájtyetétsoíñé íñéébeke meke díbye íjcuúvaki. ²¹ Aabe muurá níjkyéjiri íjcyaa páneere muhdúhjáa Píívyéébe íhjú uubálle múnáaj téeveri tsúúcajátújucu íñéhíjycané ímbáávýetsóné hajchóta. ²²⁻²³ Íllúhjáa muurá Moitséévu nées méíhdé múnáaúvuke: “Ávyéjuube Píívyéébe méhdityu pícyoo tsaapi íhjú uubálle múnáajpi íjcyáíbyeke íñe oke ípcyohdu. Áabeke ihdyu tsáma mélléébo. Muurá dííbyeke cáhcújtsotúme wágóóovéhi.”

²⁴ Áhduréhjáa tsíjpi Píívyéébe íhjú uubálle múnáajpi Tsamoéévu íhjyúvahjycá íñe ícyooca muhdú pájtyénéhjitu. Áabeúvu boonéhjáa idyé tsíjtye íjcyáméhjíúvu íhjyúvahjycá téénetu. ²⁵ Ehdúhjáa muurá Píívyéébe íhjú uubálle múnáaj téeveri nehíjycá meeke pámeekére. Muuráhjáa méíhdé múnáaúvuma pámeekére meke ípiááboíñé Aavaráaúvuke íllu neébe: “Pámeere íñíjyí cuwáábema íjcyáíñé piáábó díjtsiménémuháábéj téeveri.” ²⁶ Muuráhjáa Píívyéébe Íllíkye wallóo tujkénú mee íjraaémuke díbye ípiáábo mémitiyuháñé meíhvéjtsoki. Ehdúhjáa neebe Péédro.

4

Péédorómútsi Jóáama ávyéjúté úmíwari íjcyane

¹ Aanéhjáa Péédorómútsi Jóáama míamúnáama íhjyúvahjycáronáa tsáacúnúme llúúvájtee, duurúvájá tehmejéte avyéjuúbee, tsadotséomuu, íjcyame. ² Aaméhjáa cayóbaávate Jetsóope dsíjiveebe bóhíhdu idyé tsíjtye dsíjívémé bóhííñé dítyétsi úwáábónetu. ³ Aaméhjáa iékéévéemútsikyé cuvéhoojánú cuvéhrejucu tene néénéllíihye. Aamútsíhjáa téhulléré tsítsívéhi. ⁴ Áronáacáhjáa díityétsi uwáábó lléébúcnúhíjycámedítý mityame cáhcújtsómemáubáhjáa tsúúca újjetémé 5,000-mevájucu tsamééré wajpíímu.

⁵ Aanéhjáa awáa tsíjcyoopi pílhyavéjucóomé Jerotsaréevu avyéjúttee, túkevítsojtee, taúhbájú uwáábojtee, íjcyame. ⁶ Áamemáhjáa íjcyámé llúúvájte avyéjúttee Anáaa, Caipáaa, Jóáaa, Arejáádroo, éhdume. Téhduréhjáa íjcyámé díityéjééjtee. ⁷ Aaméhjáa díitye avyéjúttee nées Péédorómútsikyé dítye íjchívyétsóne ítsíva díityé éllevu. Ahdújucóhjáa dítye tsájtýmútsikyé dítye nééneé:

—¿Aca íñé íhtsúturí ámuhtsi méénuráítyuróné meméénuhíjcyáhi, pane mumémeríhjáa?

⁸⁻⁹ Áanéllíihyéhjáa Péédro Píívyéébé Apííchó ípañe íjyaabe nées díityéke:

—Ámuúha tamúnaa íjraéémú avyéjutej, ámuha íñe múhtsikyé médilló éhnée íayáábedityújuco úllétuube áanu muhdú ímjpyeténé ámuha mewáájácuiki. ¹⁰ Áánéllii icyooca muhtsi ámúhake meúúbálleé teene. Muurá ihdyu Píivyéébere ímjpyetétsó dílbyeke éhnée ámuha páwáchékevu Natsarée múnáajpi Jetsóoke medsíjívetsóóbeke íbóhítsóóbe mémeri. ¹¹ Muuráhjáa dílbyéjuco éhne mútne ímichi nééwáyutu jaa éjkeđu néébeke ámuha meéhdíiválléroobe icyooca íjcyá páñetúejpi teene jaa ímichi páñetúétsihdyu éjkeđu néébeé. ¹² Tsá tsijpi íjcyatú meke pájtyetétsóóbe. Tsáháa muurá tsíjpiikye Píivyéébe méménutú míamúnáake pájtyetétsóóíbyeke.

¹³ Ehdúhjáa dityétsi íhjuvávneri díitye avyéjute ullévenúhi. Aanéhjáa waajácú dityétsi ídátso nééméejtétsi íjcyane tsáijyúbáre waajácúhaamíné ítéhjicyátumútsi. Áronáacáhjáa ítsaavémé Jetsóomáa dityétsi ícyahjicyáne. ¹⁴ Aanéhjáa dityétsi ímjpyetétsóobe tétsihyi íjcyánéllii tsáhájucó ditye íiná néétu díityétsidítu. ¹⁵ Áánélliihéhjáa ílluréjuco ditye wállóone díityétsikye tétsihdyu. Áané boonéhjáa tsamééréjuco íhjuvájáatsíñé muhdú díityétsikye imyéénúiyóneri. ¹⁶ Néjcatsimyhéjapéne:

—¿Aanéhaca íñe muhdú méméénúiyá díityétsikye? Muurá pámeere Jerotsarée múnáa waajácú méénuráityuróné dityétsi méénune. Aane muhdú metóónúiyónejíivari. ¹⁷ Áronáa ihdyu metsu meíllíivyéébo díityétsikye dityétsi éhnííñevu Jetsóodítu íjcyané uwááboju pámehdívúre tsújaucútúné ihde.

¹⁸ Ahdújucóhjáa tsiíñe ipíúvámútsikye ditye ávyeta bóijcyuné dityétsi íúwaabójucóótuki. ¹⁹ Áronáacáhjáa neemútsi díityéke:

—Cáhawáá méjtsaméi keená ímí Píivyéébe íjtsúcunúne. ¿A ámúhakyéré muhtsi melléébóne dílbyeke tsá melléébóitúne? ²⁰ Tsáhábá muhtsi méíhvetéityuró Jetsóodítu íjcyané uwááboju meúwáábohíjcyánetu dílbyéé íúwáábóne méénuhíjcyanéjí muhtsi maájtyúminéllíihye.

²¹ Ehdúhjáa dityétsi néénéllii íbóijcyúróné ílluréjuco ditye íhvejtsóné díityétsikye. Tsáháhjáa ditye píivyetétu muhdú díityétsikye imyéénúiyóné tsáápiikyéhjáa dityétsi ímjpyetétsónéllii mítyame Píivyéébeke avyéjútsonéllíihye. ²² Aanéhjáa dílbye dityétsi ímjpyetétsóobe 40 píjcyábá éhnííñevújuco.

Cahcújtsó múnáa píáábó táúmeíñe

²³ Aamútsihjyáa tsúuca ditye ácádsíjcaayomútsi íñahbéjte éllevu ipyééne úúballé páneere muhdú llúuvájte avyéjútémá túkevítsojte díityétsikye nééneé. ²⁴ Áánélliihéhjáa tsaméhjí íllu Píivyéébema íhjuvávhi:

—¡Ayúju múúhá Avyéjuube Píivyéébeéj, uu muurá ú íjcyá páneerée íévéhóowari íjcyánéhjíma íñúji, nújpacyo, múhdúné tsíméné íjcyane, u ípíivýejtsóóbe! ²⁵ Aabée muurá díicúve múnáajpi Dabíiúvudi Díapííchó íjcyáneje tééveri u nééhí:

¿Íveeki tsííñe íñújñe múnáa páhduváre ídyaríivéjatsíñe ítsámeihjicyá íñetú díityéke píáábóityúnéhjiri? ²⁶ Muurá avyéjute pityácócatsíhijcyá Avyéjuube Críjtoke imyéénuki. Ehdúhjáa muurá u néé Dabíiúvuj tééveri.

²⁷ Aanée muurá téénéllii icyoomívú píhcyáávehíjcyámé Heróódee, Póótsio Piráátoo, tsííñe íñúji múnáa, muuha íjraéémú avyéjutee, íjcyame Daachi Jetsóoke imyéénu múúhakyé pájtyetétsóóíbyeke u wállóóbeke. ²⁸ Áábekée meenúme tsúúcajátújucóhjáa ihdyu u néhdújuco. ²⁹⁻³⁰ Aame muurá u íténáa téhdure múúhake méénúllehíjcyáhi. Áánéllii ihdyu óví múúhake ú túkévejtsó dííhtsútuuri muha meúwáábohíjcyá díuwaáboju íñneri íllityétúme. Áhdure múúhake píáábó muha méénuráityurónéhjí chéméméhjike mebóhítsóhíjcyá Daachi Jetsóo mémeri.

³¹ Ehdúhjáa Píivyéébema íhjuvávnetu ditye níjkévánáa tétsii díityémá uuvécunúhi. Aanéhjáa Píivyéébe Apííchó díityé pañe íjcyame íñneri núhnévetúme úwáábohíjcyá dílbyé ihju.

Pámé wáábyutáre íjcyane

³² Aaméhjáa pámeere cahcújtsó múnáama tsajjítóre íjtsámeimyé tsá néhíjcyatú íhñénéhjí íhduyénéhjí íjcyane. Tsáápiítsá éhnéhjáa páme wáábyutáre íjcyáhi. ³³ Aaméhjáa díitye uwáábojte úúballéhíjcyá Avyéjuubeé Jetsóo ídsíjívetsihdyu bóhíne. Áámekéhjáa Píivyéébe mítyane píáábohíjcyáhi. ³⁴ Aaméhjáa pámeere cahcújtsó múnáama ímí píáábócatsíhijcyá íñetú píhtótsójcatsítyúme. Tsaatéhjáa íñújñema, íhjuháñema, íjcyame ténéhji íñáhíhénúne dsíídsí píhjuucuhíjcyá uwáábojtédívu. ³⁵ Áánetújucóhjáa ditye ácuíhíjcyané tsaate díityédítu píhtómeke. ³⁶ Áijyúhjáa íjcyaae díityédítu Revítamuube Jotséé Chíperévúhjáa ditye tsíímávaabe. Áábekéhjáa uwáábojte íúúhinúné méménú Benabéedívu 'ímijyútsoóbe' nééiyóne. ³⁷ Aabéhjáa íñíñúji íñáhíhénúne áhdovu ajcú díitye uwáábojteke.

5

Ananiamútsi mewa Tsapíírama ímityúné méénune

¹⁻² Áhduréhjáa Ananiamútsi mewa Tsapíírama íííñúji íñáhíhénúne áhdotu tsane iújcúnéj coéénevu diiye uwaábojtéké ajcú pánéhjíjtaráhdu. Aanéhjáa mewa waajácú díbye muhdú méénune. ³ Áábekéhjáa Ananiake Péédoro néehíi:

—¿Aca íveekí Naavéné uke íbúwajtsónej péévé muhdú ú meenú dííñúji áhdo? ¿Ááne pánéhjidú ú tsivá coééne? Ú imillé múúhake u állíñe tehdújoco Píivýéébé Apíícho ímillédú u méénune muha meíjtsúcunúroki. ⁴ ¿Aca muhná teene ííñúji? Ááneráa díhñe teéne. Ááne áhdóo díhñereíyo. Tsáháa tsane u újcúnéj coééne u tsiváiyuró pánéhjíjtaráhdu. Aanéhaca idyé múúhakyéré u állíñejívarí. Muurá téhdure Píivýéébeke ú állíhi.

⁵ Ehdúhjáa Péédoro néénemáyé Ananía ílluréjoco dsíjíveebe áákityéné baavújoco. Ááne uubálléhjáa lléébome mítyane íllityéhi. ⁶ Ááhoúvukéhjáa ováhtsámú íbííjínúne tsajtyé icyúúuki.

⁷ Ááne boonétúhjáa mewa wajtsí íná ájyúke pájtyene wáajácúttulle. ⁸ Áállekéhjáa idyé Péédoro népejtsóhi:

—¿A téhdunéjucóo ílluunéré ámuhtsi menáhjíhénúné ámuhtsi ííñúji?

Áánéllíihyéhjáa neéle:

—Éé, téhdunéjucópeé.

⁹ Áronáacáhjáa Péédoro néé díílleke:

—¿Íveekíhjáa ehdu ámuhtsi mémeenúhi? ¿Aca ámuhtsi méjtsúcunú Píivýéébé Apíícho wáajácútyuróne? Éje, aate muurá tsáá dítyájíúvuke icyúúújétsihdyu. Aame muurá icyooca uukéréjoco cúúutéíñe.

¹⁰ Ehdúhjáa díbye néénemáyé tsúúca dsíjívelle áákityé dííbyé lííñévu. Áálledívúhjáa diiye ováhtsámú wajtsí ítémehóvuréjoco. Áálleúvukéhjáa idyé itsájtyéne cuuúmé ájyú únútu.

¹¹ Ehdúhjáa Ananiamútsikeye méwama tene pájtyéneri cahcújtsó múnaa mítyane íllityéhi. Áhduréhjáa tsijtye teene iwáajácúne íllityéhi.

Méénúráityúronéhjí méénumeíñe

¹² Aanéhjáa diiye uwaábojte dóbéévehíjycá duurúvájá pañévu tsátsi ‘Tsaromóo’ némeitsihvu. Aaméhjáa méénuhíjycá mítyane méénúráityúronéhjí míamúnááj píñévu.

¹³ Áámekéhjáa cáhcújtsotómé diiýmá náhbévahíjycáturómé ímí íjtsúcunúhi. ¹⁴ Téjyúhjáa idyé tsijtye wajpíímumáyé walléémú cóbéévehíjycá duurúvájá pañéahcújtsó Píivýéébeke. Aaméhjáa éhniíñevu mítyaméjoco lílyaaténe.

¹⁵ Áánétúhjáa chéméméhjike íhbotáháñeri íjchívyetsómé hulléjítónéj píñévu tééneríváa Péédoro pájtyéébe náávúbaré diiye hallútú pájtyéneri dítye íbóhíki. ¹⁶ Téhduréhjáa idyé íúnúúcoomíji múnaa Jerotsaréeri íjycáábe éllevu tsívahíjycá chéméméhjike. Áhduréhjáa tsívahíjycámé naavémú ípañe íjcyame ícúbáhráméhíjycámeke díbye íbóhítsoki.

Uwaábojtéké dítye ícúbáhráne

¹⁷ Aanéhjáa pañétúejpi llúúvájte avyéjuúbema tsadotséómú nomútaává diiye uwaábojtédi. ¹⁸ Áánéllíihyéhjáa diiyeéké cuvéhoojánúme. ¹⁹⁻²⁰ Áronáacáhjáa tépejco níjkyéji múnáajpi cuvéhoojáj llehówááné ípááyúnetu íjchívyétsómeke néé dítye míamúnáake duurúvájá pañévu íúwááboté muhdú Píivýéébeke meúraavyéne. ²¹ Áhdújucóhjáa dítye cúúvéneturé tééjá pañévu ípyééne úwaabóne. Áánáacáhjáa díibye pañétúejpi llúúvájte avyéjuube íñahbénu múnáama píhyyúcu túkevétsojteke. Áánemáhjáa tehme múnáake wallóomé diiye éllevu cuvéhoojáj pañétú dítye íjcutéki. ²² Aaméhjáa péeme újjeté íávávávuréjoco. ²³ Áánéllíihyéhjáa íóómíñe néémeé:

—Muha méúújjetérá cúúveja cóhpé wátájcámeíjyá tehme múnaa lléhowááné téhmehíjycámedívu. Áronáa muha lléhowááné mépaayú dáiháñeréjoco tsaatúbaré pañe íjycájúcootúne.

²⁴ Ehdúhjáa dítye úúbálléneri díibye pañétúejpi llúúvájte avyéjuúbee, duurúvájá avyéjuúbee, tsijtye llúúvájteé, íjcyame íllévenúne néjcatsíhi:

—¿Aca kíávú pééíyóme? ²⁵ Áronáacáhjáa tsaapi téhullétú tsáábe néé diiyeéke: Ááneráa éhñéjyú ámuha mecúvéhoojánúme éhllé duurúvájá pañe uwaáboríjyoco.

²⁶ Áánéllíihyéhjáa tehme múnáa avyéjuube péé tsaatémá diiyeéké éllevu. Aaméhjáa diiyeéké ícúbáhratómé tsajtye míamúnáa néwayúúnevu diiyeéké áamúyóné apíichori. ²⁷⁻²⁸ Aaméhjáa diiye avyéjjetédívú wájtsítsómeke pañétúejpi llúúvájte avyéjuube néehíi:

—Áaneráhhjáa muha ámuhákye mébóijcyú ámuha meúwaabójúcoótu eene ámuha meihjyúvahjcyáábédityú Ijcyané uwááboju. Áronáa ¿iveekí éhniíñevúré ámuha meúwaabóhi? ¿Iveekí ámuha Jerotsaréeri dííbyé uwááboju metsújaucúne méimíllé dííbyé dsíjívéné múúhá hallúvú mewátanyúne?

²⁹ Áanélliihyéhjáa Pééodoro néehíi:

—Áronáa ihdyu Píivyéébe múúhake néhdújuco muha meméénune míamúnaa múúhake bóijcyúronáaaca. ³⁰ Muuráhhjáa téhdure méihde múnáavú dííbyeke cáánivahjcyaaabe Mépiivyéébe Jetsóoke bóhiísó éhnée páwachékevu ámuha mewátýtyéhcutsoobe dsíjívéébeke. ³¹ Áábekée muurá díbye ávyéjuutétsoobe icyooca ijcyá dííbyé úniuri Ávyéjuube Pájtyetétsoobe Ijcyáábej téeveri mee ijaaréemú ímityúne meicyahjcyané meihvéjtsóne ímiánejcúvuréjuco meibúwáave ténéhji máhallúri íjcyájúcoótuki. ³² Aane muurá Píivyéébe Apíichó múúhadívú bóhówajtsóné íñe muha meúúballehijcyáhi. Muurá ímiáané dííbyeke mecáhcújtsómé pañe dííbyé Apíichó ijcyáhi.

³³ Ehdúhhjáa Pééodoro néene diityéké cáyobáavatétsómé imíllera diityéké idsíjívetsóne. ³⁴ Áronáacáhhjáa paritséomuube ‘Gamariée’ némeilbyé taúhbájú uwááboobe ijcyáábeke míamúnaa ávyejúúllehijcyaaabe diityéj piínétú íjyóóúvúne neé dityéi íjchíivýetso áachívú wahájchotáwu diitye uwáábojtéke. ³⁵ Áané boonéhjáa neebe diityéke:

—Ámuúhaj, téihbúwá tsáma méijcyaco. Áane ímiñevúvú meijtsámeitsihdyu aatyéké meméénuco ámuha meméénúhahjchíijy. ³⁶ Muuráhhjáa ‘Téoda’ némeilbyé itsúcunúmeihijcyá íhtsútuube ijcyane. Áábemáhhjáa muurá ijcyámé míamúnaa 400-meva. Áróóbekéhhjáa tsaate dsíjívétsóné boone pámeere dííbyema Ijcyarómé pahúllévávú tsújaavé tétsihjí daihañéréjuco. ³⁷ Téhduréhjáa Gariréa múnáajpi Jóódake pajtyéné míamúnáake ditye éevehijcyáijy. Áábemáhhjáa muurá téhdure mítýame Ijcyaróobeke idyé dsíjívetsóme. Áané boonéhjáa dííbyema Ijcyarómé ílluréjuco wáhhájabáne. ³⁸ Áanéllii ámuhákye o neé diityéké éhniíñevu ámuha mepátsárijcyóúcoótuki. Muurá ihdyu ímiáané míamúnáadityuré tsáané uwááboju ditye úwáábohijcyáhajchíi diityémá nijkévaíñe muhdú ámuha diityéké meméénútrónáaaca. ³⁹ Áanetu Píivyéébedityú tsáané uwááboju Ijcyáhajchíi tsá ámuha muhdú meméénúityúne. Áanéllii téihbúwá meijcy.

Tsá tene ímityú Píivyéébeke ámuha ímityúne medáriivéne. ⁴⁰ Ahdújucóhhjáa dííbyeke ditye lléébone. Áronáacáhhjáa ihdyu diitye uwáábojtéke ipíúvámeke wátsihcyúme. Áamekéhhjáa íacádsíjcaayo tsiíñe bóijcyúmé ditye iúwaabójúcoótu Jetsóodityú Ijcyané uwááboju. ⁴¹ Aaméhjáa péé imíjyúwu Píivyééberéhjáa ihdyu ihvejtsódujuco Jetsóodityú Ijcyané uwáábójú hallúvú núcójpítso íicúbáhrámeiyónnaaaca. ⁴² Aaméhjáa ihvéjtsotúmé éhniíñevúré pajcójiváre úwáábohijcyá duurúvájá pañevu. Téhduréhjáa tsíjtyeke ihjyahañévré úwáábomérehjcyáhi.

6

Uwáábojté piáábojte Ijcyáímyeke ditye meméénúne

¹ Aanéhjáa téijy tsúuca mítýamejúco cahcújtso múnna lílyaaténe. Áanáacáhhjáa tsaate jodiómú Ijcyarómé gríéégómú ihjyúri ihjyuvámé imúnáadityú nehjcyá dityévaa piúbájyujtéke panévaturé piáábohijcyatúne. ² Áanélliihyéhjáa diitye méjtúhatyú mítyétsi Ijcyame uwáábojte pámeere cahcújtso múnáake ipíhijyúumeke néehíi:

—Muurá íñe Píivyéébe uwááboju muha meúwaabómé tsá tsíñéhjiri metúhújkímyeítyuróne. ³ Áhdícyane, ámuúha múúhá nahbému, ámuhadítýú tsaate ímiáámé 7-meváké menéhcóne téenevu mepicyó Píivyéébe Apíichó diityéké tükévétsohhjcyámeke. ⁴ Áanetu ihdyu muha dííbyeke piáábó metáumeíñe dííbyé uwááboju meúwáábohijcyáhi.

⁵ Ehdúhhjáa ditye néene ími téhdújuco íjtsúcunúnellii meméénúcoómé Ejtéébate Píivyéébe Apíichó tükévétsooneri ími dííbyeke úráávyehjcyáábeke. Áábé hallúvúhhjáa meméénúme íllúúmeke: Perípee, Próócoroo, Nicanóoo, Timóoo, Paméénaa, Ajtiokíia múnáajpi Nicoráa jodiómuube Ijcyáturoobée diityé uwááboju tujkénú iúráávyehjcyátsihdyu Jetsóokéréjuco cáhcújtsoobe, éhdúmeke. ⁶ Áamekéhhjáa tsajtyémé diitye uwáábojté éllevu. Áamé hallúvúhhjáa íhyójtso ípicyóone táumeímyé piáábo.

⁷ Ehdúhhjáa Píivyéébe uwááboju Jerotsarévu tsújaavéné mítýame cáhcujtsómé éhniíñevu lílyaatéhi. Áhduréhjáa mítýame llúúvájtedítýú cáhcujtsóhi.

Ejtéébate ditye ékeevéne

⁸ Ájyúhjáa Ejtééba méénuhíjcyá méénuráityúronéhi Píivyéébe piáábóneri. ⁹ Áábemáhhjáa táhjácatsihíjcyámé tsaate pihcyááveja 'íicúve múnáa íjcyájúcootúme' némejjya múnáama Tsiiréene múnáa, Arejadriía múnáa, Tsiirútsiá iinúji múnáa, Áátsiá iinúji múnáa, íjcyame. ¹⁰ Ároméhhjáa tsá dífbyeke táhjatú Píivyéébe Apííchóré túkévjtsoneri díbye íhjuváhíjcyánéllíihye. ¹¹ Áanéllíihyéhhjáa ahdomé tsaatéké dítye dífbyé hallúvú iállííne íñéé díbyéváa Píivyéébeé, Moitsééuvuu, íjcyámútsídítýú ímityúné íhjuváne. ¹² Ehdúhhjáa dítye néene tükévjtsojtémá taúhbájú uwáábojtéke muhdú dáriivémé awáá díbye Ejtééba íékéévéébeke tsajtyé ávyéjúté éllevu. ¹³ Áábéllíihyéhhjáa nehcomé tsíjtyeke dífbyé hallúvú dítye iálliki. Aaméhhjáa néé dífbyedítýu:

—Áánu ímityúné íhjuváhíjcyá duurúvájatuu, Píivyéébe taúhbájutuu, íjcyane. ¹⁴ Áhdure nehíjcyaae Natsarée múnáajpívá Jetsóó duurúvaja iwáchájánúne Moitsééuvú uwáábó cápáyoácoííne.

¹⁵ Ehdúhhjáa dítye néénéllíi ávyéjútémá tsíjtye tétsihyi ácuíjatyémé ítécunú díbye Ejtééba húmí amítsaráhcówu níjkyéji múnáajpí humídu.

7

Íhyallúvú Ejtééba íhjuváne

¹ Áábekéhhjáa pañétúejpi llúuvájté avyéjuube néehíi:

—¿Ava ímiáané ehdu teénej? ² Áanéllíihyéhhjáa neebe díityéke:

—Ámuúha tamúnaaj, cáhawáá ámuúhake o néene mélleebúacunuj. Muuráhhjáa Mépiivyéébe íhtsútuube íjcyaae bóhówaavé méíhdé múnáajpi Aavaráaúvudívú Haráavú díbye péétúné ihde Metsopotáamíá iinújiri íjcyáábedívú. ³ Áábekéhhjáa neebe: “Pámeere dihjákmuke díiínújima díhvéjtsóne peeco uke o wállóóné iinújivu.” ⁴ Ahdújucóhhjáa muurá díbye íiínúji Caadéatu péébe útjeténé Haráavu. Áané boonétúhhjáa cááni dsíjívétsihdyu Píivyéébere tsivá dífbyeke íñe ícyooa meíjcyáné iinújivu. ⁵ Aanéhhjáa ímiáané dífbyévúke íajcuííne íñéérónáa tsáhái díbye dífbyeke ájcutú tééné iinújivu. Arónacáhhjáa ihdyu neebe díbye dsíjívéné boone íajcuííne dífbyéj tsiiménémúháábekéréjucu dífbyévú tsiimávátúrónáaaca. ⁶ Áhduréhhjáa neebe dífbyevudítýú llíyaaténéj tsiiménémúhaabe tsiííne iinújiri tsíjtyé hójtsí pañe íjcyame ícúbáhrámeííne 400 píjcyá hajchóta. ⁷ Téhduréhhjáa Píivyéébe néé díityédítýu: “Eene kééné iinúji múnáá hójtsírí dítye íjcyámema teene ó ímbájchoohi. Áané boone ó íjchívyétsóó téhullétú díityéke ookéréjucu dítye íicúve íchihvu.” ⁸ Muuráhhjáa Píivyéébe Aavaráaúvuma muhdú díbye íjcyáííne pítyájcoju imyééne néé pámeere dífbyéj tsiiménémúhaabe íklíhdyahírótsámeiki. Ahdújucóhhjáa díbye méénune ílli Itsáake tsiimáváábeke 8 coojívá díbye íjcyátsihvu. Áhduréhhjáa dífbye ílli Itsáaréjucu méénune íllíkye Jacóóboke. Aabéhhjáa idyé Jacóóbó meenu téhdure ítsíimeke 12-nevá dohhjiba múnáa mee íjraéémú íhdéjteké tsiimávámeke.

⁹ Aaméhhjáa díitye méíhdé múnáa Jacóóboúvuj tsiimé nomíutáaváhíjcyá íñahbe Jotséedi. Áánemáhhjáa dífbyedívú tsaatéké dítye náhíhenúmé tsajtyé dífbyeke Ejíhtó iinújivu. Áróobekéhhjáa ihdyu Píivyéébe piáábohíjcyá panévaré dífbyeke pátyehíjcyánéhjitu. ¹⁰ Aanéhhjáa dífbyeke díbye tükévjtsoonej péévére teene Ejíhtó iinúji avyéjuube Paraóó ímí dífbyeke pícyohíjcyáhi. Muuráhhjáa dífbyeke pícyoobe íiínúji tükévjtsoobe íjcyaae téhdure páneere dífbyé tsiiméné tehméébe díbye íjcyaki.

¹¹ Ájyúhhjáa muurá mítyane míamúnáa ícúbáhrámeí ájyábari Ejíhtó iinújii, Canaáá iinújii, íjcyájíicu múnáa. Tsáháhhjáa téjjyu méíhdé múnáaúvudi majcho íjcyatúne. ¹² Arónacáhhjáa Jacóóboúvú Ejíhtó iinújiri tsátsii majcho íjcyane iwáájácúne wallóó ítsime méíhdé múnáaúvuke dítye téhullétú tsane íujcutéki. ¹³ Áané hallúvúhhjáa tsiííne péémedívú botsíi Jotséé waajácútsámeí díitye íñahbémudívú. Átsihdyúhhjáa dífbye Ejíhtó iinúji avyéjuube waajácújucóó caatyé múnáajpi díbye íjcyane. Áanéllíihyéhhjáa neebe díbye ípíúva pámeekéré ímúnáake. ¹⁴ Ahdújucóhhjáa Jotséé píuvané cááni Jacóóboke pámeere íhyájkímú 75-meva íjcyámema. ¹⁵ Aaméhhjáa téhulle ícyahíjcyámé pámeere dsíjívé 12-nevá dohhjiba múnáape mee íjraéémú íhdéjte íjcyame dífbye cááni Jacóóbomájucu. ¹⁶ Áámeúvukéhhjáa tétsihdyu ícyúúúrómeke tsúucajátú tsiííne íáabyúne tsajtyémé Tsíkyéevu dífbyéhhjáa Aavaráaúvú Hamóoúvúj tsiímedítýu áhdóné níjkyénetu ícyúúuki.

¹⁷ Aanéhhjáa Píivyéébe Aavaráaúvuke pítyájcóne éévé tsúúca pííhínáa memúnáa éhníínevú llíyaaté mítyáméjucu teene Ejíhtó iinújivu. ¹⁸ Ájyúhhjáa tsíjpiyéjucu úcaavéné tééné

iiñújí avyējuúbedivú Jotséeúvuke wáájácútuúbe. ¹⁹ Aabéhjáa iállíñe ícúbáhráhjycyá diityédi. Áanemáhjáa nehjycyaabe ditye ítsíméwuúmuke iwáámíuhjycyá béhnere itsíimáváméwuújike. ²⁰ Téjyúhjáa Moitséeúvú tsíimáváméíbyeke Píivyéébe ímí ijtstúcumúhi. Áábéwúukéhjáa cáánimutsi téhmehjycyá pápíhchúú nuhbáva. ²¹ Áábéwúukéhjáa tsúúca dityétsi wáágoójúccóoróobe Ejíhtó iiñújí avyējuúbé ajuúwá ijúcúúbeke keemévsóhi. ²² Áábekéhjáa ditye úwááboobe waajácú páneere diityé múnáape wáájácuhjycyanéhji. Aabéhjáa ávyetá tujkéveebe iiná imyéénúnetu, ílhjyúvánetu, panévatúre.

²³ Aabéhjáa 40 pijcyábájucó íjcyaaabe íjtsámeí imúnáake iááhivetéíñe. ²⁴ Aabéhjáa téhullévú péébe cábuuvé Ejíhto múnáajpi memúnáajpidi ícúbáhráhjycyáábedivú. Áábekéhjáa líihyánuube. ²⁵ Áijyúhjáa íjtsúcumúúbe memúnáaúvú tsúúca wáájacúné dílbyeje téeveri Píivyéébe diityéké ditye ícúbáhrámehjycyánetu íjchívyétsoíñe. Áronáacáhjáa ihdyu tsáhái ditye wáájácútuúne. ²⁶ Áané tsijcyóóíhjáa idyé úujetéebé tsamútsíyé memúnáajtétsi méénújcatsímútsidivú. Áámútsikyéhjáa imílléroobe idyówajcárone. Áronemáhjáa neebe diityétsikye: ¿íveekí ámuhtsi tsané múnáajtétsíyé meijcyamútsi méméénújcatsíhi? ²⁷ Áronáacáhjáa ímichi cáábyedítú tene tújkévaabe dílbye Moitséeke néehíi: “¿Múha uke picyóó ímityúnéhjí ímbájchoobe u íjcyaki? ²⁸ ¿Mityá oke ú líihyánuú éhnéijyu Ejíhto múnáájpkíye u lííhyanúdu?” ²⁹ Ehdúhjáa díbye néénetu íllurejúco Moitsée wáanéé. Aabéhjáa úujeté Madiáa iiñújivu. Aabéhjáa téhulle tsííñe iiñújiri íjcyaaabe tsíimává mityétsikye téhullétú ityáábáválledivú.

³⁰ Aanéhjáa 40 pijcyábájucó díbye íñéubará píivytúné iiñújiri íjcyánáa níjkyéji múnáajpi bóhówaavé dílbyedivú úméhéwu péétécunúné pañe ‘Tsinaí’ némeihbááj píihívu. ³¹⁻³² Áaneríhjáa mityane ullévenúúbe. Áanélíihyéhjáa ímíñeúvú ííte díbye píihíverónáa Píivyéébe dílbyeke néehíi: “Oo ámúhá Píivyéébé ó íjcyá díhdé múnáaúvú Aavaráaa, Itsáaa, Jacóóboo, íjcyame oke cáánívahjycyaábe.” Áaneríhjáa íllityéne úúvécumúúbé tsáhájucó tsiíñe ítetúne. ³³ Áábekéhjáa tsiíñe neebe: “Díjtyúhápaajíné tácoríjco íñe úhdivu ó bóhówáávénélíihye. ³⁴ Muurá ó waajácú tahíjé Ejíhtori íjcyame wánicyámehjycyáne ícúbáhráméíñeri. Áámeke díjtyéeveri ó íjchívyétso íñe úhdivu ó bóhówaavéhi. Ahdícyane uke ó wallóó tééné iiñújivu.”

³⁵ Ehdúhjáa Píivyéébe néé Moitséeke éhnéhjáa memúnáajtétsiúvú ‘¿múha uke picyóó ímityúnéhjí ímbájchoobe u íjcyaki?’ néeróóbeke. Píivyééberéhjáa ihdyu néé úméhéwu péétécunúné pañe níjkyéji múnáajpi dílbyedivú bóhówáávéébeje téeveri díbye memúnáaúvuke íjchívyétsoki. ³⁶ Ahdújúcójháa méénúráityúronéhjí imyéénúnej téeveri díbye íjchívyétsóné méíhdé múnáaúvuke Ejíhtó iiñújitu. Aaméhjáa íñéubará píivytúné iiñújivu pééme Tújpañe Móóa pajtyé nújpacyo dówáávéjítori. Aabéhjáa téhulle 40 pijcyábá íjcyaaabe méénuhjycyá méénúráityúronéhjí. ³⁷ Aabéhjáa mee imúnáadítú néehíi: “Píivyéébere muurá picyóó méhdityu íhjuú uubálle múnáájpkíye íñe ó íjcyadu nééíbyeke. Aabe ihdyu nééne méllééboco.” Ehdúhjáa néébeúvu. ³⁸ Aabéhjáa muurá íñéubará píivytúné iiñújiri méíhdé múnáaúvuma íjcyáábedivú níjkyéji múnáajpi bóhówaavé ‘Tsinaí’ némeihbáúvú. Áábemáhjáa ílhjyúváne ájcuube dílbyeke Píivyéébé taúhbaju cáátúnúmeíñevu díbye íájcu méíhdé múnáaúvuke.

³⁹ Áróobekéhjáa tsá ditye cáhcútsohjycyatúne. Ílluréhjáa dílbyeke ityáhjálléne tsiíñe imílloromé íóómiñe Ejíhtó iiñújivu. ⁴⁰ Áanemáhjáa dílbyé nahbe Aróoke néémeé: “Mééma meenu Píivyéébedu némejhike píéhullévúre meóómícyooca meke ditye ityúkévéjtsoki. Kíávú íñe díñahbe Moitséeé úujeté meké Ejíhtó iiñújitu íjchívyétsónema.” ⁴¹ Ahdújúcójháa ditye níjcyone jéú ocájíwuúú néébeke. Áábekéhjáa ícúvehjycyámé iyámeke íllíhyanúméhjidi. Áaneríhjáa mityane ímjuuuvémé iye íñjcyóóbeke íicúvehjycyáneri. ⁴² Áanélíihyéhjáa íllurejúco Píivyéébe diityéké íhvejtsóné ditye awáá idyúúrúvahjycyá caame íévéhówari íjcyáméhjike. Muurá dílbyé íhjuú uubálle múnáajpi waajácúháámitu nééneé:

¿Acáa ámuha íjraéémú oke méíicúvehjycyá iyámeke mellíhyanúmedi 40 pijcyábá íñéubará píivytúné iiñújiri ámuha meijcyácoóca? ⁴³ Tsáhaá. Muuráhjáa oke ícúvetúmé ámuha méíicúvehjycyá ámuháyé méméénúméhjike. Áanemáa ámuha métsatyéhjycyá níjcyotáábé Moróoke íhjaywúuma. Áhdurée ámuha métsatyéhjycyá níjcyotáábé míicúruwa Rejpáake Píivyéébedi ámuha medíllónema. Áanéllii ámúhake ámúhá iiñújitu ó íjchívyétsómeke ó wálloó Babiróóniá iiñújí ehniíñevu.

Ehdúhjáa muurá Píivyéébe íhjuú uubálle múnáajpi caatúnúhi.

⁴⁴ Aanéhhjáa muurá téhulle íñneubará píivyétúné iññújiri méihde múnáaúvudi íjcyaja iyámé miihénetu méénúmejjá duurúvaja dityéhhjáa Píivyéébe taúhbaju cáátúnúmeifñé newáyuwáané pícyohíjcyaja. Ehdúhhjáa méénuube Moitséeúvú Píivyéébe dífbyeke néhdújuco muhdúhhjáa iájtyumídu. ⁴⁵ Aajájucohhjáa dityeúvú íñnetsóné tsííñé iññújivu Píivyéébéhhjáa Jotsoeéúvuma tééji múnáake íbotoácóne dífbyeke ájcyjivu. Áajaréikyéhhjáa ícyahíjcyá Dabíítúvú íjcyané hajchóta. ⁴⁶ Aanéhhjáa diibye Dabíítúvú waajácú ímí Píivyéébe dífbyeke píaabóne. Áanéllihyéhhjáa ímilléroobe imyéénune béhja Jacóóboúvúu téhdure cáánivahíjcyaae Píivyéébe wáabyuta teeja iyámé miihénetu méénúmejjá cápayóóve. ⁴⁷ Arónéhhjáa íllíyéjuco Tsaromóóvúu méénune teeja. ⁴⁸ Arónáa Píivyéébe tsá íjcyatú apáañéré duurúvaja míamúnaa méénúja pañe. Muurá ihdyu íhdícyátsihjíriyé diibye. Muurá íllu dífbyé ihjyú uubáalle múnáajpi néehíi:

⁴⁹ Níjkyéjiri táavyéjú íjyáwá hallúrí o íjcyaae ó ejecumú páneere íññuji. Aanéjjíva ¿muhááiváne já ámuha óoma méméenuu tétsihyi o íjcyaki? ⁵⁰ Aanéjuco páneere múhdúné tsieméné íjcyane o ípívyetsóne.

Ehdúhhjáa neebe Píivyéébe íhjúyú uubáalle múnáajpij téeveri.

⁵¹ Arónáa ámuha ávyétá nuuhéjute mejjícyámé íbuúúné ehne Píivyéébeke wáajácútúmé íbuúúnédu. Aame ámuha Píivyéébe Apííchó néené tsihdyuré méicyahíjcyá méihde múnáaúvúu ícyahíjcyádtúre. ⁵² ¿Acáa cáabyeké Píivyéébe íhjúyú uubáalle múnáadítý méihdejejtéúvú pevénéré íitécunúhíjcyáhi? Muuráhhjáa lliihyánuhíjcyámé ímiáábé Críjto íññújívú tsááiñe úúbáallehíjcyáromeke. Aabée muurá Críjto tsáaróóbeke ámulháyéjuco mellíhyanúne. ⁵³ Muuráhhjáa tsúúca ámuháma níjkyéji múnáaj téeveri Píivyéébe taúhbaju íjcyájúcooróné tsá ámuha melléebóhíjcyatúne.

Ejtéeba dsíjívéne

⁵⁴ Ehdúhhjáa Ejtéeba néenélii dífbyedívú cayóbáavatémé íhwáñeene íhdónema. ⁵⁵ Aanéhhjáa diibye Ejtéeba Píivyéébe Apííchó ípañe íjcyaae ájtyumí níjkyéjiri Píivyéébe íavyéjuri íjcyáábé únúri Jetsóó íjcyáabeke. ⁵⁶ Aabéhhjáa néehíi:

—Muurá ó ájtyumí Míamúnáajpidívú ípívyéeevebe níjkyéjiri Píivyéébe únúri íjcyáabeke.

⁵⁷ Ehdúhhjáa díbye néerónáa íllure íññúhejúné iwátájcóne dífbyé tujkévetu túruuvémé íhjúycunúmére. ⁵⁸ Aaméhhjáa técoomítý tsííllevu ítsájtyéébeke áamuhíjcyá néwayúúnevú. Aaméhhjáa iwajyámúúné ítyácóríjcámejjíyahíjívú téhmetsó tsaapi ováhtsá ‘Tsáoro’ némeífbyeke.

⁵⁹ Aabéhhjáa Ejtéeba dítye áamúroobéré Píivyéébema íllu íhjúyváhi: “Ávyéjuúbej, tabóhí duúcu.” ⁶⁰ Átsihdyúhhjáa ímímóúúvéne kéévánécoba neébe: “Ávyéjuúbej, díícuvedí íñe íjtye ímityúné méénúróneri.” Ehdúhhjáa íñétsihdyu dsíjívéébe. Aanéhhjáa Tsáoro ímí íjtsúccunú dítye dífbyeke lílíhyanúne.

8

Cahcújtso múnáake Tsáoro ímityúné dáriivéne

¹ Téjyúhhjáa Jerotsaréeri cahcújtso múnáa ícúbáhrámeíñe tujkéváhi. Áánetúhhjáa tsújaavémé Jodéa iññújiri. Tsaatéhhjáa péé Tsamáaría iññújivu. Arónáacáhhjáa ihdyu uwáábojte tsá kíavú péétune. ² Aanéhhjáa ímí Píivyéébeke úraavyémé diibye Ejtéebaúvuke kímoóveméré cuúhí. ³ Áané tujkéveríhjáa diibye Tsáoro cahcújtso múnáake wajpíímumáyé walléémuke ícúbáhraabéré íhjáháñetu tsajtye icyúvéhoojánuki.

Tsamáaría iññújiri ímiáájú uwáábómeíñe

⁴ Arónáacáhhjáa Jerotsaréetu pehhíjcyámé pahúllavaré uwáábómére. ⁵ Áánetúhhjáa Perípé Tsamáaría iññújiri íjcyácoomívú ipyééne téhdure úúbáallehíjcyá diibyéjuco Críjto Mépájtyetétsoobe íjcyane. ⁶ Áabedívúhhjáa mítyane míamúnaa píhcyaaavémé lleebúccunúhíjcyá díbye úwaabóne. Aaméhhjáa ítehhíjcyá méénuráítyúronéhhí díbye méénune. ⁷ Tsaaté pañétúhhjáa naavémuke díbye wáagoómé íhjúycunúmére díitye pañétú íchívyehíjcyáhi. Áhduréhhjáa íjpi vaaúmeítyúméhjíma úllétúméhjíke ímípyetétsohhíjcyaae. ⁸ Ááneríhjáa técoomí múnáa mítyane ímíjyuuvéhi.

⁹ Ájyúhhjáa íjcyaae tétsihyi ‘Tsimóo’ némeífbyé apíichoóbe. Aabéhhjáa álliibyére pehhíjcyá teene Tsamáaría múnáake. Nehíjcyaaabéhhjáa pane iwáajacúne. ¹⁰⁻¹¹ Áabedítýúhhjáa ícyátútsíméné íllure díityéké díbye íapíichori álliíñéhhí icyáhctútsóne nehíjcyáhi:

—Áánúhaca ihdyu Píivyéébe íhnáhooma. ¹² Áánetúhhjáa ihdyu Perípé Píivyéébe avyéjutu íjcyané uwááboju Jetsocríjtotdítyújuco pájtyene úwaabóné cáhcújtsómé tsójtsótsámei wajpíímuu, walléémuu, íjcyame. ¹³ Áhduréhhjáa diibye apíichoobe Tsimóo íjcyároobe icyáhctútsóne

illurájucó tsójtótsámeiñe. Aabéhjáa Perípema Ijcyabe ullévenúhijcyá méénúrátyúronéhjí díbye méénúneri.

¹⁴ Aanéhjáa diitye Tsamaáriá iññúji múnaa tsúuca Píivyéébeke cáhcujtsóné uwáábojte Jerotsaréeri Ijcyame iwáájácúne wallóo diityé éllevu Péédorómútsikyé Jóáamaá. ¹⁵ Aamútsíhjáa téhullévú ipyééne diityé hallúvú piáábó táumeí Píivyéébeke díbyé Apííchó diityé pañévú iúcaáveki. ¹⁶ Tsáháikyéhjáa diityé pañévú tene úcaávetú ditye Jetsóó mémeri tsójtótsámeijyúccóórónáaaca. ¹⁷ Áanéllihyéhjáa diityé hallúvú ihyójtscu ipicyóóne dityétsi Píivyéébeke piáábó táumeiñe tujkéveri botsí díbyé Apííchó úcaave diityé pañévú.

¹⁸ Ehdúhjáa dityétsi méénune díbye Tsimóó iájtýmíne née diityétsikyé iáhdóiyóné dsíidsidívu. ¹⁹ Neebhjáapeé:

—Cána oke maájcu éénevu oorájucó tsaaté hallúvú táhójtscu o pícyóóné tujkéveri Píivyéébe Apííchó diityé pañévú iúcaáveki.

²⁰ Áanéllihyéhjáa Péédoro née díbyeke:

—¿Iveekí múhdurá díjtsaméi? Muurá teene didsídsimáyé ú wágóóóvéiyáhi. Úbá ú ijtsúcunú Píivyéébe téénevu meke ájcune maáhdóiyóné díbyeke. ²¹ Muurá tsá díwáábyuta tene Ijcyatú Píivyéébe uke tujkevéellétúnéllíhye. ²² Ahdícyané eene ímityúné u íjtsámeiñe díhvéjtsóné díbyeke piáábó táuméi. Tsáijyu múúne úhdi ídúáátsóvéne ábájíveebe ímityúné u íjtsámeiñe. ²³ Muurá ó waajácú ímityúné dípañe Ijcyane éhne múúne iyáábé nijpáyú nehniwu néhdu neéneé.

²⁴ Ehdúhjáa Péédoro díbye Tsimóoke néénéllí neebe díbyeke:

—Ané táhallúvú Píivyéébeke piáábó métáuméi eene oke u néhdu tene oke ipájtýtuki.

²⁵ Ehdúhjáa Píivyéébe ihjyu Tsamaáriá iññújiri patsíhjívá múnáake iúwáábótsihdyu óómimútsi Jerotsaréevu.

Perípemútsi Etiopía múnáajpima

²⁶ Átsihdyúhjáa níjkyéji múnáajpi díbye Perípeke neéhií:

—Dípye Jerotsaréetu Gáátsávu pééju ínéubará píivyetúné iññújitu pájtýjuri. ²⁷ Ahdújucóhjáa téhullévú péébe cábuuvéné Etiopía múnáajpi eonóócodívú téené iññúji avyéjuulle ‘Cadaátse’ némeille dsíidsí tehmeébedívu. ²⁸ Aabéhjáa Píivyéébeke Jerotsaréevu idyúúrúvájétsihdyu íjchíémiri íññújivu óómibye ééveebéré pehíjcyá Píivyéébe ihjyú uubálle múnáajpi Itsaíaúvú waajacuháami.

²⁹ Áanáacáhjáa Píivyéébe Apííchóre díbye Perípeke neéhií:

—Éhmi íjchíemi duhjáte. ³⁰ Ahdújucóhjáa péébe lléébúccunúné díbye éévene. Áábekéhjáa neébe:

—¿A ú waajácú íná neéiyóné u éévehíjcyáne?

³¹ Áanéllihyéhjáa neébe:

—Tsáhaá. Múhdutú ó waajacúú múha oke úwáábónejjívari.

Ehdúhjáa íñééne píivvaabe díbyeke íjchíémí pañévú. ³² Aanéhjáa Píivyéébe ihjyu cáátúnúmeiñe díbye éévehíjcyáne íllu neéhií:

Obééjake múúne illíhýánu ditye tsájtýedu tsajtyémé díbyeke. Aabe pevétsihjídú Ijcyáábeke dsíjívetsómé éhne múúne obééjáwu pevétsihjídú Ijcyáábeke ditye nítsudu. ³³ Áábeke idátsó meenúme. Aabe íññújiri tsá Ijcyájúccóótúne. Aane íñe ¿múha téjijyú múnáadítýú úúbálléiyá muhdúhjáa téjijyu míamúnaa ícyahíjcyáne?

Ehdúhjáa nééne éévehíjcyáabe.

³⁴ Átsihdyúhjáa neebe Perípeke:

—Cána oke ímíñeúvú duubállé múhdityúhjáa ehdu Píivyéébe ihjyú uubálle múnáajpi neéneé. ¿A íhdityu, mítýá tsíjphidítýupeé?

³⁵ Áanéllihyéhjáa teene díbye éévehíjcyánetu úwááboobe díbyeke ímiáájú Jetsóodítýú Ijcyáne uwááboju. ³⁶ Aamútsíhjáa péhíjcyamútsi újjeté tsátsi níjpacyo Ijcyátsihvu. Átsihvúhjáa díbye eonóóo née Perípeke:

—¿Eje, íchíhýa níjpacyo! ¿Aca tsá oke apáhajchíí u tsójtóótyuróne?

³⁷ Áanéllihyéhjáa Perípé née díbyeke:

—Íhdyu tehújucó ímiááné u cáhcújtsóhájchííjyu. Áanéllihyéhjáa neébe:

—Muurá ímiááné ó cáhcujtsó Jetsocríjto Píivyéébe Hajchí Ijcyáábeke.

³⁸ Áanéllihyéhjáa Perípé née díbye íjchíemi idyáíivýetsoki. Áámitúhjáa íñítyéne peemútsi teene níjpacyo pañévú Perípé díbyeke itsójtsocki. ³⁹ Átsihdyúhjáa dityétsi íjchívyénáa Píivyéébe Apííchóre tsajtyéjucóo Perípeke. Áábekéhjáa tsáhájucó eonóóo ájtýmítúne. Átsihdyúhjáa

iiyéjucu dibye pèhijcyáné tsáimijyúure. ⁴⁰ Áánáacáhjáa diibye Peripé Atsóótó cóomijyjuco. Aabéhjáa pacóomiváryé úwáaboobéré pèhijcyabe úújeté Tsetsaréavu.

9

Tsáoro Jetsóoke cáhcujtsóne
(Hch 22.6-16; 26.12-18)

¹ Áané tujkéverihjáa Tsáoro lliihyánúllehjycá cahcújtso múnáake. Aabéhjáa péé llúúvájte avyéjúube éllevu waajácuháami ityáúmeiki. ² Aanéhjáa díbye ájcuháamima peebe Damájcóri jcyáné pihcyáávejáané avyéjute éllevu néhcoobéré Críjtodítýú jcyáné uwaáboju úráavyehjycámeke Jerotsarévu itsájtýe wajpímumáyé walléémuke. ³ Aabéhjáa téhullévu juuváyí péébe tsúuca técoomívú pááhíronáa dífyedívú peete cádiivye cáámetu. ⁴ Aanéhjáa dífyeyke baavu íjcaayóobeke Jetsóó díbye ájtyúmituubéré néehí:

—jTsáoj, Tsáaoroj! ¿íveekiami oke ú pátsáricyohjycay?

⁵ Áánélliihyéhjáa neébe:

—¿Múha uu Ávyéjúubej?

Áánélliihyéhjáa neébe:

—Oo Jetsóó oke u pátsáricyohjycyáabe. Áronáa muurá uure ú tútávátsámeihjycá éhne múúne ócáji naatsóú íñúbjcone iiye tútávátsámeídyu.

⁶ Áánerihjáa Tsáoro illityéébé úúvécumúubéré néehí:

—Ávyéjúubej, ¿aanéhaca ñná ú imillé o méénune?

Áánélliihyéhjáa Jetsóó díbye ájtyúmituubéré néehí:

—Wa ihdyu dipye kiávúhjané u péhullévu. Téhullévú uke neeímyé ñná u méénufíe.

⁷ Áánerihjáa díbyema péeme mítyane illityé dítye ájtyúmituubéré díbyema íhyúváne.

⁸ Aabéhjáa baatu íjyócuúvétsihdyu tsáhájucu hállúvatúne. Áábekéhjáa patóhcoriyéjucu dítye úújetétsóné teene Damájcovu. ⁹ Aabéhjáa téhulle pápíhchúúj coojívá hállúvátuube íjcyabe tsá majchóubaré, adóubaré, méénutúne.

¹⁰ Áijyúhjáa tétsii tsaapi cahcújtso múnáajpi Ananíá jcyáábedívú Jetsóó naavédu néene íbóhówajcárótsihvu dílló dífyeyke. Áánélliihyéhjáa neébe:

—¿Muhdúhaja, Ávyéjúubej?

¹¹ Áánélliihyéhjáa neebe dífyeyke:

—Cáhawáá ‘ímíánéjcu’ némeíñé ulléjijtónv péene Jóoda ja dílló Táátsó múnáajpi ‘Tsáoro’ némeífyeyke. Muurá téjari jcyabe piáábó táúmeihjycá Píivyeébeke. ¹² Aabe téhdure naavédu néene ííténé pañe ájtyumí dífyé hallúvú díhyójtscu u pícyoone díbye tsiíñe íhállúvaki.

¹³ Ehdúhjáa Jetsóó néénéllii Ananíá néehí:

—Ávyéjúubej, mítyame oke úúbállehjycá díbyévá Jerotsaréeri díuwaáboju cáhcújtso meke ímityúné méénuhjycyane. ¹⁴ Aabe muurá eene íllevu tsáá llúúvájte avyéjute neéjuri cahcújtso múnáake itsájtýeki.

¹⁵ Áronáacáhjáa Jetsóó néehí:

—Wa ihdyu dipye dífyé éllevej. Muurá téhdure óhdityu jcyáné uwaáboju úwáaboobéré pèhijcyáá tsiíñe íñúíñe múnáake íavyéjutehjimájucu. Áhdure ámuha ímúnaa íjraéémuke úwáabóífyé. ¹⁶ Áábeke ó waajácútsóo muhdú díbye tééné déjúcotu ícúbáhrámeíñe.

¹⁷ Ehdúhjáa Jetsóó néénéllii péjúcoobe Ananíá díbye Tsáoro íjcyájavu. Aabéhjáa tééjá pañévú íúccávéne dífyé hallúvú íhyójtscu ípícyóone néé dífyeyke:

—Muúbej, Ávyéjúube Jetsóó éhneváa juuváyí u tsáánaa úhdivu bóhówáaveebe oke wallóo díllevu uuva tsiíñe u hállúvábé pañévú Píivyeébé Apííchó íúccáveki.

¹⁸ Ehdúhjáa Ananíá néénemáyé íhyálluúvcú pañétú amóóbé múhédú néene áakityéné boone hállúvájúcoobe. Aabéhjáa ílluréjucu tsójtso tsámeíñe. ¹⁹ Átsihdyúhjáa botsíi ímájhóne tsíjpanúube. Aabéhjáa teene Damájcóri jcyáné cahcújtso múnáama múhdúj coojívára íjcyáhi.

Tsáoro Damájcotu úwáábótujkénúne

²⁰ Átsihdyúhjáa tsúuca úwáábótujkénuube díityé pihcyáávejáané pañévu. Aabéhjáa nehjycá ímíáané Jetsóó Píivyeébé Hajchi jcyane. ²¹ Áánerihjáa pámeere úllévenúne néjcatsíhi:

—¿Acáa tsá áanu éhne cahcújtso múnáake ímityúné dáñívehijcyatú Jerotsaréeri? Díibyéjucu muurá íñe íllevu tsááne llúúvájte avyéjute éllevu tsaatéké itsájtýeki.

²² Ehdúhjáa dítye néjcatsiyónáa éhñínevúré úwáábóné pañe nehjycyabe ímíáané díibyéjucu Jetsóó Críjto jcyane. Áánerihjáa íllure tsájuréévétsoobe ímúnaa jodíómuke teene Damájcóri jcyámeke.

Tsáoro pálljocóne

²³ Átsihdyúhjáa diitye imúnaa íjcyarómé pítyácójcatsí dílbyeke illíhyanúroki. ²⁴ Áanemáhjáa pécóhachótá cójíchótá téhmehíjcyarómé técoomí lehwáané dílbyeke illíhyanuki. Áronáacáhjáa waajácújúcoobe teene. ²⁵ Áábekéhjáa cahcújtso múnaa úvérújtí pañévu iúácóobe pejco niityétsó técoomí míhletátú áachívújuco. Ehdúhjáa pállójcoobe Tsáoro diitye illíhyanúyónetu.

Tsáoro Jerotsaréri

²⁶ Aabéhjáa Jerotsarévu úujetéebé imíllerá íñáhbévájcatsíñé técoomíyí íjcyané cahcújtso múnáama. Aróobedíhjáa illure íllityéme. Tsáháikyéhjáa diitye wáájacutú díbye téhdure cáhcujtsójuccóné Jetsóoke. ²⁷ Áábekéhjáa Benabée uwaábojté éllevu itsájtýéébedívú waajácutsó diityéké ímíñévu. Úúbálleebéhjáa diityéké muhdú Jetsóó juuváj pñévu dílbyedívú bóhówáavéebema íhjuvúvátsihdyu péébe dílbyedítýú íjcyané uwaáboju Damájco múnáake íinerí íllityétuube úúbállehíjcyáne. ²⁸ Aabéhjáa Jerotsaréri íjcyaaabe diityémá úwáaboobéré pehíjcyá tsijtye imúnaa cáhcújtsótúmeke íinerí íllityétuúbe. ²⁹ Aanéhjáa tsaate imúnaa íjcyarómé gríéégómú íhjuvúvámé dílbyema ityáhjácatsíñé lliihyanúllehíjcyá dílbyeke. ³⁰ Aanéhjáa íñahbéjté cahcújtso múnaa iwáájácúne tsajtyé dílbyeke Tsatsaréavu. Átsihdyúhjáa wallóomé dílbyeke Táátsóvuú.

³¹ Áijyúhjáa Jodéaa, Gariréaa, Tsamáariaa, íjcyané íñúíneri íjcyané cahcújtso múnaa tsaimiyéjuco íjcyane Píivýéébé Apííchóré diityéké piáábóneri. Aaméhjáa éhniíñevu lliyaatéhi.

Enéá ímíjpyeténe

³² Téhduréhjáa Pééodoro pahúllévaré ááhíveebéré péhíjcyaaabe úujeté Ríídári íjcyané cahcújtso múnáadívu. ³³ Aabéhjáa téhulle ájtyumité ‘Enéa’ némeíbyeke 8 pijcyábájcoo íjpi wááumeityúneri chémehíjcyáábeke. ³⁴ Áábekéhjáa neébe:

—Muúbej, tsúuca Jetsocríjtó uke bóhítsóhi. Ahdícyane dácúúvéne illuréjuco dicyúwá dímibájcho.

Ahdújucóhjáa díbye téijyuré ácuuvéne. ³⁵ Aanéhjáa Ríídaa, Tsaróoo, íjcyácoomícyu múnaa íajtyúmíne muhdúhjáa íicyahíjcyanéhíj íhvéjtsóne Jetsóokéréjuco cáhcujtsóne.

Dóoca bóhíne idsíjvítshdyu

³⁶ Téijyúhjáa íjcyalle cahcújtso múnáalle Jóópéri Tabítá gríéégómú íhjuvúrí ‘Dóocaa’ némeílle. Aalléhjáa ávyétá ímiáallé íjcyalle piáábohíjcyá ídáátsóméhíjke. ³⁷ Aalléhjáa téijyú chémelle dsíjívéhi. Áálluúvukéhjáa íñíjtyúne picyóomé cáámééjiri íjcyané míjcohó pañévu. ³⁸ Áijyúhjáa dílbye Pééodoro íjcyacóomí Ríída píhíré teene Jóópétuú. Aanéhjáa cahcújtso múnaa díbye kíá íjcyane iwáájácúne wallóo mítyétsikye dílbye éllevu. Aamútsíhjáa neeté dílbyeke:

—Uuva ú peé íicúí mútúha éllevu.

³⁹ Ahdújucóhjáa díbye pééne diityétsímájcoo técoomívu. Aabéhjáa úujetéebeke tsajtyémé teene míjcohó pañévu kíá tééhoúvu íjcyáhullévu. Áanáacáhjáa tétsihyí pílbájyujte walléemú máatyóri íjcyane úujétsópejtsó dílbyeke dílleúvúhjáa dsícohíjcyané wajyámuuvévu. ⁴⁰ Áané boonétúhjáa pámeekéré áachívú íjchívyétsóne Píivýééebema íhjuvúvaabe ímímóúúvéne. Aabéhjáa dílleúvudívú íiteebéré nééhí:

—Tabítaj, mútúhama dácúúve.

Ehdúhjáa díbye néenemáyé ítétjúcoolle. Aalléhjáa dílbyeke íajtyúmíne tsúuca ácuuvéhi. ⁴¹ Áállekehjáa íhyójtscutú íekéévéne íjyóucjároobe. Áanemáhjáa cahcújtso múnáama pílbájyujtéké ípíúváne úujétsoobe tsúuca bóhíllédívu. ⁴² Aanéhjáa teene Jóópé múnaa mítyame iwáájácúne cáhcujtsó Jetsóoke. ⁴³ Átsihdyúhjáa Pééodoro coéváhí tsúcájá técoomívu ‘míhéné ímibájchoobe’ némeíbyé Tsimóo jávu.

10*Pééodorómútsí Conéeríoma*

¹ Íjcyaabéhjáa Tsatsaréri ‘Conéerío’ némeíbyé tsáha múnaa ‘Itariáno’ némeíñé tsodáhómú avyéjuube íjcyaaabe. ² Aabéhjáa pajyuvaré Píivýéébeke piáábó ityáumeíñe ícyahíjcyá muhdú díbye ímíllédu. Pámeemáyéhjáa íhyájkímuma duurúvahíjcyámé dílbyeke. Áhduréhjáa jodíómuke piáábohíjcyaaabe panévatüre. ³ Aabéhjáa tsájcuuve naavédú nééne íiténé pañe ájtyumí níjkyéji múnáajpi dílbye éllevu tsáané. ⁴ Aabéhjáa dílbyeke díllónéllí íllityécumúúbére dílbyedívú íiteebéré nééhí:

—¿Muhdúhaja, Ávyéjuúbej?

Áanéllihyéhjáa neébe:

—Muurá Píivyéébe ímí ijtšucunú piáábó díbyeke u táu mehljycyáne. Áhdure ímí ijtšucunúúbé ídáátsóméhjike u piáábohijcyáne. ⁵ Ahdícyane Jóópévu tsaatéké walló dítye iújcuté Tsimóoke díbyere ‘Péédoro’ némeíbyeke. ⁶ Téhulle muurá díbye tsijpi Tsimóó ‘míihéné ímbájchoóbe’ némeíbye ja únéú úníuri Ijcyájari. Díbye uke neé íná u méenuíne.

⁷ Ehdúhjáa níjkyéji múnáajpi Conééριοke íneéne péené boone píúvaabe mítyétsi únú múnáajtétsikyé. Áhduréhjáa píúvaabe tsaapi tsodáho ímí Píivyéébeke úráavyehijcyáábeke ityjkevéélléébeke. ⁸ Áamekéhjáa ímíneúvú iúúbálléne wáloobe teene Jóópévu.

⁹ Aaméhjáa péhijcyámé tsijyu tsúuca técoomj piíhírjyucu Ijcyánáa Péédoro nériivyé já hallúvú Píivyéébema ílhjyúva cójjiípiínéjucu Ijcyáííñaáca. ¹⁰ Téijyúhjáa mítyane ajyábáavatéébe. Áábemáhjáa dítye majcho méénúné hajchótá tétsii Ijcyáábedívú naavédú néene bóhówaavéhi.

¹¹ Áané pañéhjáa ájtyúmiíbe cáámetu wájyamúbácobádú néene téjtyóhjitú dóhjiwáné díbyedívú nítyene. ¹² Áhbácóbá pañéhjáa pañévámé pamévá jodiómú dóótúné iyáme.

¹³ Áamedívúhjáa díbye úllévenúrónáa Píivyéébe díbyeke néehí:

—Aatyédítý bo tsaatéké lííhyánúmeke tsájtyéne didyoy.

¹⁴ Áronáacáhjáa neébe:

—Tsáha, Aveyjuúbej, tehduí mújyú ehdúíváméhjike o dóonejii doorátujtéke. ¹⁵ Áronáacáhjáa neebe díbyeke:

—¿íveekí doorátujtédivú ú meménú ímiáámé Ijcyámeke?

¹⁶ Ehdúhjáa díbyeke Píivyéébe neé pápihchúújyúva. Áané boonéhjáa tsiíne piéhullévúré péene cáamevu. ¹⁷ Áanérljyáa díbye ítsáméihjycyánáa tsúuca llééhowávú wajtsijyucóomé Conéerío walló múnáa díbye Ijcyaja díllomé péhijcyáme. ¹⁸ Aaméhjáa dílló tééjari díbye Ijcyáhajchíjyú.

¹⁹ Aabéhjáa téené íjtsaméiyíyéi Ijcyánáa tsiíne Píivyéébe Apííchó neé díbyeke:

—Pápihchúúmeva uke nehcohi. ²⁰ Díityémá peeco íná néetuubére. Muurá oore ó wallóó díityéké díllevu.

²¹ Ahdújucóhjáa díbye díityé éllevu ipyééne nééneé:

—¿A oke ámuha ménehcohi? ¿Aca muhdú néénéllii ímichi ámuha metsáa taéllevu?

²² Áanéllihyéhjáa néeme díbyeke:

—Ihdyu muha metsáa tsodáhomú avyéjuube Conéerio ímiáábé Píivyéébe ímillédú ícyahijcyáábeke ámuha múnáa jodiómú ímí itsucunúhijcyaaabe neéjuri. Díbyekéváa níjkyéji múnáajpi neé díbye jávú u péene díbyema u íhjuvaki.

²³ Ehdúhjáa dítye néénéllii Péédoro díityéké neé dítyéi icyúva tépejco tétsii. Átsihyúhjáa botsii tsijyooji díityémá péébeke tsaate cahcújtso múnáa nahbénúhi.

²⁴ Aaméhjáa tsijyu úújeté Tsetsaréavu eenéé Conéerio íhyájkímuma íñahbévajtéké ipíúvámema díbyeke téhmejhjycátsihvu. ²⁵ Aanéhjáa Péédoro díbye jávú áahivéiyóné íhdéré íjchívyéííúne díbyé úmíwávú mímóúúvetéébe díbyeke idyúúrúvaki. ²⁶ Áronáacáhjáa Péédoro díbyeke néehí:

—Dijyocúúve. Muurá úhdure oo míamúnáajpi.

²⁷ Ehdúhjáa díbyema íhjuvvaabéré tééj pañévú úcááveebe úújeté mítyane míamúnáa tétsihvu píhcyáávemedívu. ²⁸ Áamekéhjáa neébe:

—Amuúhaj, muurá ámuha méwaaajácú tsá mújyú jodiómuube tsiíne íñúji múnáajpima íñahbévájcatsíne díbyé já pañévú úcáávétýuróne. Áronáa Píivyéébe oke neé tsaatéké átéréjetédi o díllótuki. ²⁹ Ahdújucu muurá íne o tsáane ‘tsijyu’ néetuubéré oke ámuha mepiúvánhííhye. Aane icyooca ó ímillé o wáajacúné muhdú néénéllii ímichi ámuha oke mepiúváne.

³⁰ Áanéllihyéhjáa Conéerio neé díbyeke:

—Ícyoocáa cuuve íchihyí tahjyarí májchótuube Píivyéébema o íhjuvvhijcyáábedívú tsaapi óhdivu bóhówaavé ávyeta íwajyámú áchaucunúúbe. Áánetu tsúuca mee piínéehójtšij coojjívájucu.

³¹ Aabé oke néehí: “Píivyéébe muurá lleebó díbyema u íhjuvvhijcyáne. Téhure ímí ijtšucunúúbé ídáátsóméhjike u piáábohijcyáne. ³² Áanéllii walló tsaatéké Jóópévu dítye iújcuté Tsimóoke díbyere ‘Péédoro’ némeíbyeke. Téhulle muurá díbye tsijpi Tsimóó ‘míihéné ímbájchoóbe’ némeíbye ja únéú úníuri Ijcyájari. Aabe ihdyu óví itsáácooca úma íhjuvváhi.”

³³ Ehdúu oke díbye néénéllii díllevu ó wallóó uke dítye iújcutéki. Aabe ihdyu tehdujúcu u tsáane ímí tsame meijcyá Píivyéébema. Aane icyooca muha méimíllé Píivyéébeé uke níwaavéné múúhake u úbálléne.

Péedoro Conéeríomuke úwaabóne

³⁴ Áánéllihyéhjáa Péedoro néehíi:

—Ícyooca ihdyu ímiááné ó waajácú Píivýéébe pámeekéré tsahdúré wájyune. ³⁵ Muurá tsííne íñújine múnáadítýú múhdumé díbye ímillédú íjcyámeke ímí íjtsúcunúúbe. ³⁶ Muuráhjáa tsúúcajátújuco díbyere Píivýéébe muuha íjraéémú íhdéjitéúvuke néhijcyáné tsaímíyé díbyema meíjcyáíne úwááboju mééma íjcyáíne páme Ávyéjuubéré íjcyaae Jetsocríjto tééveri. ³⁷ Aane muurá ámuha páneere méwaajácú muhdúhjáa múúhá íñújí Gariréatu tene tújkeváné éhnee Jóááuvu íúwáábóne tsótsohijcyáné boonétu. ³⁸ Muuráhjáa Jetsóó Natsarée múnáajpi íjcyáábé pañévu Píivýéébe ípííchó picyóó díbye téené íhnáhoori íbóhíitsohíjcyaa naavéné túkevéjtsójú pañe íjcyame ícúbáhrámeíhíjcyámeke. Ehdúu muurá ímiáánéjuco díbye méénuhíjcyáné Píivýéébe díbyema íjcyánéllihye. ³⁹ Aane muurá muha méwaajácú páneere muhdúhjáa díbye méénuhíjcyáné Jodéa íñújirii, Jerotsaréerii, íjcyane. Ááné boonétúu díbyeke líihyánúmé páwachékevu. ⁴⁰ Áróobeké Píivýéébe 3 coojívatu tsííne íbóhíitsoóbeke bóhówajcaró múúhadívu. ⁴¹ Áronáacáa tsá pamévadívuré díbye bóhówáávetúne. Muuráhjáa ihdyu tsúúcajátújuco Píivýéébe múúhake díbyé uubállé muha meméénúmyeke meménuumedívuré bóhówááveébe. Áábemáa muurá muha mémajchóhi. ⁴² Ájyúu múúhake níwááveíñuube muha meúwáábo ímiáájú pámeekéré míamúnáake. Áhdurée neebe muha meúúballe Píivýéébe díbyeke néhdújuco pámeere dsíjivéjúcóóróméhjima muhdú dítye ícyahíjcyáné díbye ímíbájchoíne. ⁴³ Téhduréhjáa muurá tsúúcajátújuco Píivýéébe ihjyú uuballe múnáa néhijcyáné díbyeke cáhcújtsómé ímityuháñe ábájíivemeíñe. Ehdúhjáa neebe Péedoro.

Jodíomú íjcyátúme pañévu Píivýéébe Apííchó úcaavéne

⁴⁴ Aabéhjáa íuwaábó pínéevénáa tsúúca Píivýéébe Apííchó úcaavé pámeere múhdumé díbye úwaabóné cáhcújtsómé pañévu. ⁴⁵ Ááneríhjáa imúnáa díbyemáa péeme ullévenú jodíomú íjcyátúromé pañévu Píivýéébe Apííchó úcaáveneri. ⁴⁶ Aaméhjáa leebúacunú Píivýéébeke dítye dúúruváné tsíjtyéhjí íhjúháhñe íwáájácúturójuhjiri. ⁴⁷ Áámekéhjáa neebe Péedoro:

—Tsúúca muurá dítye pañe íjcyáné Píivýéébe Apííchó íñe mépañe íjcyadu. Áánéllii tsúúca píivýéémé itsójtsótsámeíñe.

⁴⁸ Ehdúhjáa íñéene neebe ílluréjuco dítye itsójtsótsámeí díbyedívú Jetsocríjto mémeri. Áábekéhjáa néeme díbyeí dítyémá íjcyaa tsuucájáánevu.

11*Muhdú tene pájtyene Péedoro úúballéne*

¹ Aanéhjáa Jodéari íjcyáné úwáábojtemá tsíjtye cáhcújtsó múnáa waajácújucoó jodíomú íjcyátúromé tsúúca Píivýéébe úwááboju cáhcujtsóne. ² Áánáacáhjáa Péedoro oomíjyucóó Jerotsaréevu. Áábedítýuhjáa tsaate cáhcújtsó múnáa íjcyájúcoorómé íhdéené táuhbaju úraavýmé íhjúvahíjcyáhi. ³ Aaméhjáa néé díbyeke:

—¿Acáa íveekí memúnáa jodíomú íjcyátúmeke ááhíveebéré u péébe dítyémá ú máchohíjcyáhi?

⁴ Áánéllihyéhjáa úúballebe páneere ídyéjúcotu muhdúhjáa díbyema tene pájtyene.

⁵ Neebéhjápeé:

—Muuráhjáa ihdyu Jóópéri o íjcyaae Píivýéébema o íhjúvahíjcyánáa óhdívu naavédú néene bóhówáávéne pañe ó ájtyumí wájyamúbáacobádú néene téjtyóhíjtu dóhjíváné cáametu óhdívu nítyene. ⁶ Áánevu o ullévenúrone bótší ímíneúvú o ííteebé o ájtyumí téené pañe paméva íyamé doorátujte íjcyane. ⁷ Áámédívú o íítehíjcyárónáa Píivýéébe oke néehíi: “Aatyédítýú bo tsaatéké líihyánúmeke tsájtyéne didyoj.” ⁸ Áronáacáa o néehíi: “Tsáha, Ávyéjuubej, tehduí mújyú ehdíwáméhjike o dóonejí doorátujteke.” ⁹ Áánéllihyée oke neebe: “¿Íveekí doorátujtedívú ú mémenúné ímiáámé íjcyámeke?” ¹⁰ Ehdúu oke pápíhchúújyúvá díbye néené boone píéhullévuré péene cáamevu. ¹¹ Ááné tujkéveríhjáa tsúúca o íjcyávú wájtsíjucóómé pápíhchúúmeva Tssetsaréatu dítye taéllevu wáalloóme. ¹² Áámemájucóo o péene Píivýéébe Apííchó oke túkévéjtsóneri íñá néétuubére. Áábemájucóo idyé íjtye 6-meve óoma újjeténé oke píúváábe jávu. ¹³ Aabée múúhake úúballé níjkyéji múnáajpíváa idyé díbyedívú íhjúvú íbóhówáávéne díbyeke nééneé: “Jóópévu tsaatéké wallo dítye íjcuté Tsímóoke díbyere ‘Péedoro’ némeíbyeke. ¹⁴ Díbye ihdyu uke neé muhdú ámuha díhyájkímuma mewágóóóvíyónetu mepájtyeteíñe.” Ehdúu múúhake úúballébe. ¹⁵ Ááné boonétúu dítyéke o úwáábómé pañévu Píivýéébe Apííchó úcaavé éhnee mépañévu íucaavédu. ¹⁶ Téjyúu o ítsaavé éhnee Ávyéjuube Jetsóó íllu nééneé: “Ímiáánéjucoó Jóáa tsótsohíjcyáné

nújpácyori. Áánetu ihdyu ámúhá pañévu Píivýéébé Apííchó úcááveéhi.” Ehdúu Jetsóó néene ó ítsaavé téénetu. ¹⁷ Muuráhjáa díibyeke ditye cáhcújtsonéllii Píivýéébé Apííchó díiyye pañévu úcaavé éhnée mépañévu úcaavédu. Ehdúu Píivýéébe íimillédu méénune tehdu muhdú o méénúíyonejii vari.

¹⁸ Ehdúhjáa Pééodoro Jerotsaréeri íjcyáné cahcújtso múnáake néénéllii tsáhájucó íiná ditye néétú díibyeke. Aaméhjáa Píivýéébeke dúúruvámé néehíi:

—Píivýéébéhaca téhdure jodiómú íjcyátúrómeke wajyúhi. Muurá eene muhdúhjáa íicyahíjcyáné íihvéjtsóne ímiánejcúvú pajtyémé mújyú ídsíjivéjucóóityúne bóhí íujcuki. Ehdúhjáa néeme Jerotsaréeri íjcyáné cahcújtso múnáa.

Ajtiokíari íjcyáné cahcújtso múnáa

¹⁹ Muuráhjáa Ejtéebaúvuke ditye dsíjivétsóné boone téhdure tsijtye cahcújtso múnáake ímityúne dáriivéme. Áánetúhjáa tsaate wáá Penítsiávu, ‘Chíipere’ némeíñe caapáhovu, Ajtiokíiavu, íjcyane. Aaméhjáa téhulle úwáábohíjcyá Críjtodítýú íjcyáné úwááboju apáámyekéré ímúnáa jodiómuke. Tsáháhjáa tsíjtyeke ditye úwáábohíjcyatúne. ²⁰ Áronáacáhjáa tsijtye Chíiperétú tsáané cahcújtso múnáama Tsirééne múnáa Ajtiokíiavu wájtstime úwáabóvá jodiómú íjcyátúrómeke. ²¹ Áámekéhjáa Píivýéébe píaabómé muhdú íicyahíjcyanéhíi íihvéjtsóne díibyeke íjucó cáhcújtso.

²² Aanéhjáa Jerotsaréeri íjcyáné cahcújtso múnáa iwáájácúne wallóó Benabéke téhullévu. ²³ Aabéhjáa téhullévu úújetéébé waajácú muhdú ímiáané Píivýéébe díiyyéké píaabóne. Áánerhjáa mítyane ímjyúúvebe díiyyéké túkévétsohíjcyá ditye ímíñeúvú Jetsóoke iúráávyeki. ²⁴ Ehdúhjáa díiyyéké neebe ímí Píivýéébe cáhcújtsoóbeke díiyyé Apííchó túkévétsohíjcyaaé. Aabéhjáa úwáábóneri tsijtye cáhcújtsohíi.

²⁵ Átsihdyúhjáa Táátsóvu peebe Tsáoró néhcovu. Áábekéhjáa téhullévu íujcújéébema tsiíñe óómimútsí Ajtiokíiavu. ²⁶ Aamútsihjáa tétsíi cahcújtso múnáama tsané píjcyábá íjcyamútsí úwáábohíjcyá díiyyéke. Áíjyúhjáa botsíi cahcújtso múnáake dillómé ‘Críjtiánómudi’ Críjtó uráávyé múnáake.

²⁷ Áánáacáhjáa uwáábojtédítýú tsaate Píivýéébé ihjyú uubálle múnáa íjcyame péé Jerotsaréetu Ajtiokíiavu. ²⁸ Áamedítýúhjáa ‘Agáábo’ némeíbyé díiyyéj píinévu íjyóóúvúne néé ájyaba íjcyáiñe íñújiri Píivýéébé Apííchó túkévétsohíjcyá íwáájácúne. Ahdújucóhjáa tene íjcyane Caráóódio ávyéjuube íjcyáíjyú. ²⁹ Áánélliihyéhjáa Ajtiokíari íjcyáné cahcújtso múnáa íjtsáméi muhdú tsáápiitsa ípiááboíñe Jodéari íjcyáné cahcújtso múnáake. ³⁰ Ahdújucóhjáa ditye méénune. Áánemáhjáa díiyyétsí Benabéemútsikyé Tsáorómá wallóómé téhulle íjcyáné cahcújtso múnáa túkévétsojé éllevu.

12

Jacóóboke illíhyánúne Péédoróké ditye cúvéhoojánúne

¹ Áíjyúhjáa ávyéjuube Heróódé ímityúne dáriivé tsaate cahcújtso múnáake. ² Díibyeéhjáa muurá nééjuri Jóáá nahbe Jacóóboke lliihyanúmé icyáváájconeri. ³ Aanéhjáa ímí pajtyé ímúnáa jodiómú Jetsóoke cáhcújtsoótumeke. Átsihdyúhjáa neebe Péédorókeréjucó ditye íekééveki. Ehdúhjáa meenúme pajtyéte wañéhíi pañe óórityúne pááá máchómehíjcyáíjyú. ⁴ Áábekéhjáa icyúvéhoojánúbedívú téhmétsoobe tsodáhómú 16-meva íjcyámeke ditye ityéhme píinéhójtsimevátsháji. Áánemáhjáa íjtsáméíbyé tééne pajtyétavú íjchívyétsóóbedívú íúújétsóíñe tsíjtyeke ditye muhdú íñéekíi. ⁵ Áábé hallúvúhjáa cahcújtso múnáa píáábó táúmeihíjcyá Píivýéébeke.

Píivýéébe Péédoróké cúvéhóójatu íjchívyétsóne

⁶ Aanéhjáa tsitsíivevu díibye Heróódé díiyyedívú tsíjtyeke úújétsóíyo péjco cúwaabe panéjucváácutu úwááñéhtyú tsodáhomútsidítýú dóhjívaabe. Áánetúhjáa tsijtye ímyéénuhíjcyádú téhme péjcové tééjá lleehówa. ⁷ Áronáacáhjáa níjkyéjii múnáajpi díiyyedívú úújetéébedítýú peete cádiucunú páneere teene cúvéhóójá pañe. Aabéhjáa díibyeke cáviihiñú ‘muúbe, dájkyeé’ néébere. Ehdúhjáa díbye néénemáyé úwááñehi coríiveíñú díiyyé hótisíjkejícutu. ⁸ Áábekéhjáa neebe díbye íwajyámúúné íimibájkímeyéñe íjtyúhápaajínevu íujcámeiki. Ahdújucóhjáa ímibájkímeyéíbyeke neébe:

—Ayúwa díwajyámú hállúejávú dávoóveíñúne dicha tadyéjurij.

⁹ Ahdújucóhjáa díibye déjtu péébe íjtsucunú ímiáané íjcyátúneúvúdu. Íjtsucunúúbéhjáa naavédu nééne íiténé pañe íajtyumíne. ¹⁰ Áronáacáhjáa tsúuca pajtyémútsí tujkénúetsíi, hallúvúetsíi, téhmehíjcyámútsikyé. Átsihdyúhjáa úújetémútsí ulléjítóvuréjucó meíjchívyéne

lleehówá úwáñewáánetu meénúmeiwawu. Aawáhjáa iiye diityétsima páyúúvénetu ijchívyemútsi tsamútsi peerá teene ulléjítori díibye níjkyéji múnáájpiima. Aabéhjáa tétsihdyu illuréjucu díibyedítú péeneé.

¹¹ Átsihvúhjáa botsíi ímiááné íjcyane iwáájácúne neébe:

—¿Aca muhdú íñe ímiááné Píivýéébe níjkyéji múnáájpiike taéllevu wallóo oke díibye ipájtjetétso Heróódé hójtí pañétu? Áhdure oke pájtjetétsoobe tamúnaa íjcyarómé oke íimillédú meénúíyónetu.

¹² Ehdúhjáa néeneri íjtsámeíbyeré péé Jóaa díibyere ‘Máacoó’ némeíbyéj tsiiju Maaría jávu. Áijyúhjáa tééjavu cahcújtso múnaa ipíhcyáávène Píivýéébema ihjyúvahíjcyahí. ¹³ Áanáacáhjáa lléehówatu áachi éhnéjcutu díllóhíjcyaaabe díityéke. Áanéllíihyéhjáa bádsíjcaja ‘Róodeé’ némeíllé ijchívyeyíñúne úújeté múha íjcyane iwáájácuki. ¹⁴ Aalléhjáa Péedorój ké illééboone mítyane ímjyuuvéhi. Áanemáhjáa díibyekéi pááyúcutulléré íicú tsiíne ióómíñe úúbáletté díityéke. ¹⁵ Áronáacáhjáa díilleke népejtsóme:

—Íllurébá ú meívatéhi. Tsáhábá díibye íjcyatúne. Níjkyéji múnáájpiyéubá díibyé uubállema tsáábeke ú néehíí.

¹⁶ Áanáacáhjáa Péedoró éhniíñevúré díllóhíjcyá lléehówatu. Áábekéhjáa botsíi ipááyúcutúubedi mítyane ullévenúme. ¹⁷ Áámekéhjáa íhyójtíiríyé neebe dítye cúuvéhulléré íjcyaki. Átsihdyúhjáa úúbáleebe díityéké muhdú Píivýéébe díibyeke cúvéhóójatu íjchívyetsóne. Átsihdyúhjáa neebe díityéke:

—Aane tsáma méúúbálleco Jacóóboke tsijtye cahcújtso múnaama.

Ehdúhjáa íñéene tsiéllévuréjucu díibye péene díityédítu.

¹⁸ Aanéhjáa tsitsíivevu tsodáhómú eené díibyeke téhmehíjcyámé úvánujcátsi múhdutú kíávú díibye péeneri. ¹⁹ Ááme éllévúhjáa díibye Heróódé wallóo tsaatéke dítye teene cúvéhóójá iúújeté díibyeke. Aaméhjáa ájtyúmitúnéllíi ímíñeúvú díitye tehme múnaake idíllóróne ílluréjucu díibye lílhyánutsóné díityédívu. Áanemáhjáa teene Jodéa íiñújtu peebe Tsatsaréavu.

Heróódé dsíjivéne

²⁰ Aabéhjáa tsaríllehíjcyá Tííróma Tsídóo coomícýu múnaake. Ároméhjáa díibyé íiñújtúré majcho iúcuhijcyánéllíi ímíllé díibye díityémá ímjyuuvéne. Áanéllíihyéhjáa tsaméhjí ímíñeúvú ipítýácójcatsíñe péé díibyé piááboobe Bárájo éllevu. Áábekéhjáa néeme díibye Heróódeke íñéé díibye díityémá ímjyúúveki. Aanéhjáa ímí íjtsúacunéllíi neetéébé díibyeke díibye díityémá ímjyúúveki. ²¹ Áanéllíihyéhjáa díityéké éeveebe kéjcoojí díityémá ihjyúvaíñe. Ájcoojíhjáa úújetédú íavyéjú wajyámuvu iúcáávène íavyéjú íjyáwá hallúvú ácuúveebe díityémá íhjíyúvaki. ²² Áaneréjucóhjáa tsaate kéévánécoba néeneé:

—Aabye muará eene íhjíyúvaabéubá tsá míamúnáajpi íjcyatúne. ¡Píivýééberéubá díibye!

²³ Ehdúhjáa dítye néenemáyé níjkyéji múnaajpi Heróódeke baavu íjcaáyóóbeke chémetsóhi. Aabéhjáa ílluréjucu dsíjivéne iúúvaténeri. Ehdúhjáa díibyeke pajtyéné íveeki Píivýéébeke ávyéjútsoótúme míamúnáa díibyekéré ávyéjútsoóné ímí díibye íjtsúacuné déjúcotu.

²⁴ Áijyúhjáa Píivýéébe uwááboju éhniíñevu tsújaavé pahúllevá múnaadívu.

²⁵ Áánetúhjáa Benabéemútsi Tsáorómá oomíjyucóo Ajtiokííavu tétsíi cahcújtso múnaa Jerotsaréeri íjcyáné cahcújtso múnaake piáábóne dsíidsidívú díityéké íajcújétsihdyu. Aamútsíhjáa tsajtyé Jóáake díibyere ‘Máacoó’ némeíbyeke.

13

Benabéemútsi Tsáorómá uwáábótújkenúne

¹ Áijyúhjáa Ajtiokííari íjcyáné cahcújtso múnaama íjcyámé Píivýéébe íhjíyú uwáábojte ílluúme: Díibye Benabéee, Tsimóo díibyere ‘Cúuvéébeé’ némeíbyee, Tsiiréene múnaajpi Róotsioo, Manaéé Gariréa íiñújí avyéjube íjcyaabéhjáa Heróódema tsajjú píivýeébe, Tsáoroo, éhdume. Áamedítúhjáa tsaate uwáábohíjcyá Jetsóoke cáhcújtsótúmeke. Áánetúhjáa tsijtye úwáábohíjcyá tsúuca díibyeke cáhcújtsómeke. ² Aaméhjáa tsájcoojí májchotúme Píivýéébeke dúúrúvámeke díibyé Apííchó néehíí:

—Óoma mémeménú Benabéemútsikyé Tsáorómá tsúucajátújucóo díityétsidyítú o íjtsámeíñe wákimyéí díityétsí imyéénuki.

³ Áhdújucóhjáa díityétsí hallúvú íhyótsine ipícýóone dítye táumeíñe piáábó Píivýéébeke. Átsihdyúhjáa ipítýácómútsikyé ílluréjucu dítye wállóone.

Benabéemútsi Chííperéri úwaabóne

⁴ Aamútsíhjáa Píivyéébe Apíícho túkévéjtsóneri péé Tsereóótsíavu. Átsihdyúhjáa tshahííyí peemútsi 'Chííperé' némeíñe caapáhovu. ⁵ Aamútsíhjáa 'Tsaramína' némeí mujcóvú úújetemútsi úwaabójucóó Píivyéébe ihyu imúnaa jodíómú pihcyáávejaáné pañévu. Áamútsímáhjáa ipiááboobe Jóáa péé dííbyere 'Máácoo' némeífybe.

⁶ Aaméhjáa teene caapáhori péhijcyámé Páápó coomívú úújetémé tétsii ájtyumí tsaapi imúnáajpi Bajetsóoke apííchoobe íjcyáábeke. Dííbyéhjáa íllure iállíñe nehíjcyá Píivyéébe ícyánéjcu uubállé imyéénuhíjcyáne. ⁷ Aabéhjáa ícyahíjcyá ávyéjuube Tsééjio Páorómá ímí dííbyema íñáhbévácatsíhíjcyánéllíhíye. Dííbyéhjáa ávyéjuube píuvá Benabéemútsikyé Píivyéébe úwááboju ílléébúacunúné ímíllénéllíhíye. ⁸ Aamútsíhjáa dííbyeke úwáábórónáa dííbye apííchoobe dííbyere 'Erííma' némeífyé tsá ímíllétú díbye cáhcujtsóné Píivyéébe ihyu. Áánemáhjáa íllure téénetu bóljícyuube dííbyeke. ⁹ Áánéllíihyéhjáa Tsáoro dííbyere Páávoró íjcyáábé pañe Píivyéébe Apíícho íjcyaae dííbyedívú ííténe néehíi:

—Muúbej, uu muurá álllu múnáajpi Naavénéj tsiiméné u íjcyaae átéréepi. ¹⁰ Aabe çmújyúikyé ú íhvétéé eene Ávyéjúúbedítýú íjcyáné úwááboju ímiáájú u tútávátsohíjcyánetu? ¹¹ Ahdícyane ícyooa Píivyéébere nééjuri tsáhájucu u hállúvátýúne. Ehdúhjáa díbye néénemáyé tsáhájucu díbye állúvatúne. Áánemáhjáa tsaatéké neebe dítye itsájtye dííbyeke. ¹² Aanéhjáa ávyéjuube Tsééjio Páoro íájtyúmíne ílluréjucu cáhcujtsóné Píivyéébeke.

Páávorómútsi Ajtiokíári

¹³ Átsihdyúhjáa Páávoró íñáhbénujétsima Páápótu péé tshahííyí Pajpíriía íñúñjiri íjcyacóómí Pééjévuú. Áamútsídíhjáa tétsihdyu Jóáa oomí Jerotsaréevu. ¹⁴ Áané boonéhjáa iyéjucu péémútsi úújeté Ajtiokíávu Pítsídiá íñúñjiri íjcyácoomívu. Aamútsíhjáa téhulle wáyééévejcoójí íjcyamútsi péé imúnáa pihcyáávejavu. ¹⁵ Áánáacáhjáa tééjá avyéjujte Píivyéébe ihyu íéévene iníjkevádú néé tsaatéké dítye ídillo dítyétsi íhjuváiíhajchíjyu. Áánéllíihyéhjáa néeme dítyétsikyé:

—¿Ava tsá ámuútsidi tsáné túkévéjtsóju íjcyatú múúhake ámuútsi menééiyóne? Tenévá íjcyáhajchíí múúhake mene.

¹⁶ Áánéllíihyéhjáa dííbye Páávoró íjyócuúvéne íhyójtstri néé dítye cúúvéhulléré íjcyaki. Átsihdyúhjáa neebe díityéke:

—Ámuúha tamúnaa íjraéémuj, cáhawaá ímíñeúvú melleebúcvnu ámuúhake o nééíñe íñe múhdumé Píivyéébeke ámuha maávyéjúúllémeke. ¹⁷ Muuráhjáa méihde múnáávu Píivyéébe ídyé íjcyaae íñéñéte Ejlhtó íñúñjiri íjcyameke líiyáatúró díityéké ínéñdújucu. Áámekehjáa muurá íñnáhoori íjchívyétsóbe tééné íñúñjitu. ¹⁸ Aaméhjáa múhdurá ícyahíjcyáronéhjí íáábúcvne díityéké píáábohíjcyaae panéváturé 40 píjcyá hajchótá dítye íñéubará píivyéétné íñúñjiri íjcyácoóca. ¹⁹ Áané boonéhjáa Canaáa íñúñjivuréjucu péémeke ídyé díbye píáábónej tééveriyé táhjahíjcyámé 7 coomíva múnáa tééné íñúñjiri íjcyameke. Díityékéhjáa íbóáyóné boone iyéjucu dítye cáávácvhíjcyáné díityé íñúñjine. Ehdúhjáa muurá méénuhíjcyámé Píivyéébe píááboríye. ²⁰ Áámekehjáa túkévétsóhíjcyaae ímityúnéhjí ímíabjcho múnáaj tééveri 450 píjcyá hajchótá íhjuvú uubálle múnáajpi Tsamoéeréjucu íjcyájcoojívu. ²¹ Aaméhjáa ídyé táumeí Píivyéébeke díbye imyééménu tsáápiikyé díityé avyéjuube íjcyáífybeke díbye díityéké ityúkévéjtsoki. Ahdújucóhjáa díbye mémémúné 'Bejamí' némeíñe dohjíba múnáajpi Tsíí hajchí Tsáooke díbye íjcyá avyéjuube 40 píjcyá hajchóta. ²² Áábekéhjáa íjchívyétsóné boone Dabíikyéréjucu díbye tsiíñe pícyoone díityé avyéjuube díbye íjcyaki. Dííbyedítýhjáa muurá neebe: "Ópéé o tükévéélléébeke o ájtyumí Itsaíí hajchí Dabíikyé." ²³ Dííbyéhjáa muurá Dabííj tsiiménémúháabedítý Píivyéébe méménu Jetsóoke mee íjraéémuma páme Pájtyetétsoobe íjcyáábeke tsúúcajártýjucóhjáa íñéhdújucu. ²⁴ Áábé íhdéhjáa Jóáa úwáábohíjcyá memúnáa íjraéémuke. Aabéhjáa nehíjcyá ímityú íjcyahíjcyánéhjí íñvéjtsóne dítye ímiánejcúvuréjucu ípájtyéne ílluréjucu ítsójtótsámeiki. ²⁵ Aabéhjáa teene úwáábó níjkévaríjyucu íjcyaae néehíi: "Tsá muurá o íjcyatú eene ámuha meítsúcvnúhíjcyaae. Táhboonétúí ihdyu úwáábóííbye. Áábeke muurá tsá íjtyuhápájíubaré o tácvrívcútyuróne."

²⁶ Ehdúhjáa íñétsihdyu Páávoró néehíi:

—Ámuúha, Aavarááuvúj tsiiménémúháábema múhdumé tsíjtye múnáa Píivyéébeke cáhcujtsómeje, muurá pajtyeté úwááboju méwáábyuta. ²⁷ Muuráhjáa Jerotsaréeri íjcyame memúnáa íavyéjujtemáyé tsá wáájácvutú dííbyéjucu Mepájtyetétsoobe Jetsóó íjcyane ténevá wáyééévejcoojívadúné Píivyéébe ihjuvú uubálle múnáa úwááboju dííbyedítýú íhjuváné évéhíjcyaróme. Aamée muurá íllure ícúbahrá dííbyedi tsúúcajártýjucu tene dííbyedítýú

némeidyújuco. ²⁸ Tsáháturóhjáa íñné imítýúné díbye méénutú tééné hallútú dítye dílbyeke lílhyánúiyóne. Áronáacáhjáa néeme Piraátoke díbye illíhyanútso dílbyedyé. ²⁹ Ehdúhjáa dílbyedytú tene caátúnúmeidyújuco dítye méénune dílbyeke. Áabeúvú ítémehóhjáa tsíjtyeréjuco páwachéketu íñtíyétsoñe cúúune. ³⁰ Áróobekée muurá Píivýéebere bóhítsóhi. ³¹ Aabéhjáa pívájyúvá bóhówáavehíjycá Gariréatúhjáa Jerotsaréevu dílbyema péhíjycámedívu. Aame muurá íñe úúbállehíjycá míamúnáake dílbyedytú.

³² Aane íñe ámuéhake muha meúúbállehíjycá ímíá uwaáboju tsúúcajatújucohjáa méihde múnáaúvuke úúbállemeihíjycáne. ³³ Muuráhjáa meke dítyeúvúj tsíménémúháabeke íñéhdújuco Píivýéébe bóhítsóné Jetsóoke. Muurá Tsáámóháámitu nééneé: “Uu Hájchíwu u íjycáabeke uke ó bóhítsóhi.” ³⁴ Ehdúhjáa Píivýéébe néé dílbyeke íbóhítsóíñé dílbyej pí ícúbáhrámeítýuki. Áhdure idyé tsiíñe néébe: “Ámuéhake ó piááboó panévatúré Dabíítuvukée o néhdújuco.” ³⁵ Téhure idyé tsiíñe Tsáámóháámitu nééneé: “U íjycátúcoocájíiva néhi díicúve múnáajpi íjycáábej pí toócuúhi.” ³⁶ Aanéhjáa muurá dílbye Dabíítuvuke Píivýéébe íñéhdújuco ímí ícúvehíjycáne míamúnáake díbye íjycájyju íjycámeke. Aabéhjáa muurá dsíjyvéébeke caáníwúvú úníutu dítye cúúúúbej pí ícúbáhrámeíhi. ³⁷ Áanetúu Jetsóoke Píivýéébe bóhítsóóbej pí tsá ícúbáhrámeítýune. ³⁸ Aane ihdyu ámuha tamúnua méwaajácúiyá dílbyéé dsíjívénéj tééveri tsúúca pámeere míamúnáa imítýuháñé Píivýéébe ábájíivéné uwaáboju. ³⁹ Aane muurá íñe múhdumé dílbyeke cáhcújtsómé imítýuháñé tsúúca ábájíivéméhi. Áanetu teene cáhcújtsotómé Píivýéébhjáa Moitsééúvuj tééveri méénúné taúhbjáúré úráávyehíjycámé imítýuháñé tsá ábájíivéméítýune. ⁴⁰ Áhdícyane téihúwá méjycaco. Ámuéhake pajtyédíñé éhnéhjáa Píivýéébe íhnyú uubálle múnua íllu nééneé:

⁴¹ Ámuúháj, múunedí íllure úúhívatéhíjycámej, wa ihdyu méwágóóovecoj. Muurá íhtsútuube Píivýéébe o íjycyaabe panévaré o méénune tsaate ámuéhake úúbálléjúcooróné tsá ámuha mecáhcútsohíjycatúne.

⁴² Ehdúhjáa Páávoró píhcyáávéj páñéwú úwáábóné tsujáávevu tsaate dílbyeke néé tsiíñe díbye wáyéévejcóójí itsáane úwááboki. ⁴³ Áanemáhjáa dítyétsima nahbévahíjycámé Píivýéébeke ímí úráávyehíjycámé jodíómuu, tsíjtye jodíómu íjycátúmedítyuu, íjycame. Áamekéhjáa túkévétsohíjycamútsí Jetsóodítýu íjycyané uwaáboju dítyétsí úwaabóné ímí dítyéké búuuvémé dítyétsikye nahbévámeke. Aamútsíhjáa nehíjycá dítyéké Píivýéébe piáábori ímí dítye úráávye dílbyeke.

⁴⁴ Átsihdyúhjáa tsiíñé tsemáanaréjuco déjúcoóóvéneri wáyéévejcóójí íllúhu pácoomí múnáaré dóbééverá Píivýéébe uwaáboju ílléébúacunúki. ⁴⁵ Áaneríhjáa avyéjute mítyane íñómíutáávané Páávoródítýu íhnyúvá dílbyé uwaábó icyátúhtsónema. ⁴⁶ Áamekéhjáa núhnévetumútsíyé dílbye Páávorómá Benabéemútsí nééhí:

—Muurá ihdyu tehdújúcooro íñe Píivýéébe uwaáboju Jetsóodítýu íjycane mee jodíómodítýu úwááboméi tújkenújúcooróné tsá ámuha meímíletú mecáhcújtsóne meímíbaavyéné mújyú medsíjívéjúcoóótyúne bóhí ícúfíñéjctúvuréjuco pájtyeme. ⁴⁹ Ehdúhjáa tééné íñújiri úwááboméíñé Ávyéjúúbedítýu íjycyané uwaáboju. ⁵⁰ Áronáacáhjáa píhcyáávéj túkévéjtsójtémá íhtsutúmé íjycyané walléémú néé técoomí avyéjuteké dítyémá tsaméhjí íjchívyétso dítyétsikye tétsihdyu. Áhdújucohjáa dítye íjchívyetsóné dítyétsikye tééné íñújitu páhdúváré idyaráíivémútsikye. ⁵¹ Áánéllíihyéhjáa ílluréjuco dítyétsí dítyédíwú íjtyuháñé íñú ípíchóújcoñe pééne Icoóníovú. ⁵² Áronáacáhjáa ihdyu tétsí múnua múhdumé tsúúca Jetsóoke cáhcújtsómé pañe Píivýéébe Apííchó íjycame mítyane ímíjyuvéhi.

⁴⁸ Ehdúhjáa dítyétsí nééneri jodíómu íjycatúmé ímíjyuvéhi. Aaméhjáa nehíjycá Jetsóodítýu íjycyané uwaáboju ímíáané íjycane. Áanemáhjáa cáhcújtsómé eené múhdumé mújyú idsíjívéítýune bóhí ícúfíñéjctúvuréjuco pájtyeme. ⁴⁹ Ehdúhjáa tééné íñújiri úwááboméíñé Ávyéjúúbedítýu íjycyané uwaáboju. ⁵⁰ Áronáacáhjáa píhcyáávéj túkévéjtsójtémá íhtsutúmé íjycyané walléémú néé técoomí avyéjuteké dítyémá tsaméhjí íjchívyétso dítyétsikye tétsihdyu. Áhdújucohjáa dítye íjchívyetsóné dítyétsikye tééné íñújitu páhdúváré idyaráíivémútsikye. ⁵¹ Áánéllíihyéhjáa ílluréjuco dítyétsí dítyédíwú íjtyuháñé íñú ípíchóújcoñe pééne Icoóníovú. ⁵² Áronáacáhjáa ihdyu tétsí múnua múhdumé tsúúca Jetsóoke cáhcújtsómé pañe Píivýéébe Apííchó íjycame mítyane ímíjyuvéhi.

14

Páávorómútsí Benabéema Icoóníori

¹ Aamútsíhjáa Páávorómútsí Benabéema teene Icoóníori íjycyané píhcyáávéj páñéwú úwáábóhíjycané mítyame cáhcújtsó ímúnua jodíómu. Áhduréhjáa tsíjtye múnua íjycarómé cáhcújtsóhi. ² Áronáacáhjáa tsaate jodíómu cáhcújtsotómé bóijycú jodíómu íjycátúmeke dítye ícáhcújtsótúki. Aaméhjáa dítye néhdújuco tsáílléhíjycané cáhcújtsó múnáake.

³ Ároné pañéhjáa tsúucajái tétsii Ijcyamútsi úwáábohíjcyá Píivýéébedivú icyátsípáávéne íineri núhnévétumútsi. Áamútsikyéhjáa piááboobe dílbyé ihnáhoori dityétsi méénuráiyúronéhji imyéeénuki. ⁴ Áanáacáhjáa técoomí múnáa ílluréjucó dówaavéne. Tsaatéhjáa pajtyé uwáábojté icyánejcúvu. Áánetúhjáa tsijtye coévá cáhcújtsóótumema. ⁵ Áánéllihyéhjáa jodíómuu, tsijtye jodíómú Ijcyátúmee, Ijcyame iavyéjuytémá pítyáócjatsí diityétsikyé páhduvaré idyáriívémútsikyé néwayúúnevu iáamuíñe. ⁶ Aanéhjáa iwáájácúne úmívamútsi Ricaóóniá iññújivu. Aamútsihjyáa úwáábohíjcyá téené iññújiri Ríítaraa, Déébeé, Ijcyácoomícyuri. ⁷ Téhdurehjáa úwáábohíjcyamútsi hállúcuri Ijcyámeke.

Páávoróké néwayúúnevu ditye áamune

⁸ Aanéhjáa Ríítarári Ijcyaae tsaapi itsíimávámeítsihdyújucó úllétuúbe. ⁹ Aabéhjáa lleebúacunúhijcyá Páávoró úwaabóne. Áábekéhjáa Páávoró íjtyúúmíne waajácú díbye ímiááne cáhcujtsóné Píivýéébe dílbyeke ímjpyetétsoíñe. ¹⁰ Áánéllihyéhjáa neebe dílbyeke:

—Díjyocúúve. Ahdújucóhjáa íjyocúúvénemáyé díbye úllene. ¹¹ Áánerihjyáa teene Ricaóóniá iññúji múnáa úlléventúne néé íhjúrii:

—Píivýéébemútsihya íñe méhdivu niityé míamúnáajtésidívú ípíivýéévéne!

¹² Ehdúhjáa íñéene Benabéke meménúme ‘Jóópíte’ némeíñé mícúruwáke icyáánivahíjcyáábe déjutu. Áánetúhjáa Páávoróké meménúme tsijpi ‘Meecóório’ némeíñé mícúruwáa déjutu ímichi díbye íhjúvahíjcyánéllihye. ¹³ Áijyúhjáa dílbye ‘Jóópíte’ némeíñé mícúruwáke cáánivahíjcyaae llúúwáábé duurúvaja técoomí lleehówá únúriye. Aabéhjáa tsivá ócájimútsikyé wajcóháñetu ícyáávétsómútsikyé. Áamútsikyéhjáa tsaméhji imíllera íllíhyanúné téeneri Páávorómútsikyé íicúveki. ¹⁴ Aanéhjáa iwáájácúne íwajámúnúne dóváríjcyoméímútsi tsári ehdu ditye méénuyóné diityétsikyé pájtyenéllihye.

¹⁵ Áánemáhjáa ícúu diityé éllevu ipyééne neemútsi:

—¿Aca íveekí ámuha ehdu mémeenúhi? Áánerá ámuhádúre muhútsi míamúnáajtétsi. Aamútsi muurá íñe ámuha éllevu muhútsi metsáá ámúhake meúwáábo ehdu nénehji ámuha meúráávyehíjcyáné meíhvéjtsóne Píivýéébekéréjucó ámuha meúráávyé páneeréé íévéhóowari Ijcyánéhjima íññúji tééjii hállúri Ijcyáméhjimájucó nújpacýo pañe Ijcyámeke ípíivýéjtsóóbeke. Dílbye ihdyu meke bohívu ajcúu. ¹⁶ Dílbyeréé muurá éjyúúvú míamúnáake íhvejtsómé icyáhíjcyá ímíllédu. ¹⁷ Áronáacáa íhnáhoovu diityéké újéjtsóobe panévatúre diityéké ipiáábóneri. Dílbyere muurá mééma níjyáhañe állétsóneri mehájtsóháñe tsáimíyé pívyene meóóvéne méicyáhíjcyá tsáimijyúre.

¹⁸ Ehdúhjáa dityétsi néérónáa imílléromé diityétsikyé íicúvéne ócájimútsikyé icyóvájtsóneri. Áronemáhjáa íhvejtsóme.

¹⁹ Áanáacáhjáa tétsihvu wajtsímé tsijtye jodíómú Ajtiokííaa, Icóónioo, Ijcyácoomícyutu tsáámeé. Aaméhjáa diityétsi hállúvú diityéké állivánéllii Páávoróké aamúme néwayúúnevu. Áábekéhjáa ‘tsúuca dsíjiveébe’ íñéene lliucuíñumé técoomítyú íwávuú. ²⁰ Áábé hállúvúhjáa tétsii cáhcújtsó múnáa mícaavérónáa iácúúvéne tsiíñe peebe diityémá técoomívu. Áané tsíjyúhjáa Déébévuréjucó dityétsi pééneé.

²¹ Aamútsihjyáa téhulle úwaabóné mítyame cáhcujtsóhi. Átsihdyúhjáa óómimútsi úwáábomútsiyé Ríítaraa, Icóónioo, Ajtiokííaa, éhdú coomívari íjcyáné cáhcújtsó múnáake. ²² Diityékéhjáa tsápítsóhíjcyamútsi ditye ímíñeúvú iúráávyé Jetsóoke icyáhíjcyá. Áhduréhjáa nehíjcyamútsi diityéké ímiáánéjucó mítyame meícúbáhrámeíñe níjcautu meúcaavéné Píivýéébe avyéjucu. ²³ Téjyúhjáa meménuhíjcyamútsi pacóómivári Ijcyáné cáhcújtsó múnáa túkevéjtsoje Ijcyámyeke. Áané boonéhjáa tsaméhji májchotúmé Píivýéébe ma íhjúvú dílbyeréjucó diityéké ityúkévjtsoki.

Páávorómútsi Ajtiokííavu óómiñe

²⁴ Aamútsihjyáa Pítsidíá iññújitu péémutsi úújeté Pajpíriá iññújivu. ²⁵ Aamútsihjyáa Pééjéri úwáábohíjcyátsihdyu idyé péé Atáárii coomívu. ²⁶ Átsihdyúhjáa íwákimyéi iníjkévátsihdyu tsahíjyíjucó dityétsi óómiñe Ajtiokííavu, tétsihdyúu teene Píivýéébe wákimyéivu diityétsikyé ditye wállótsihvu. ²⁷ Aamútsihjyáa cáhcújtsó múnáake úúballé muhdú Píivýéébe diityétsikyé panévatúre piáábohíjcyáne. Áhduréhjáa úúballémútsi díbye piáábóneri jodíómú Ijcyáturómé cáhcujtsóné Jetsóodítýu Ijcyáné uwááboju. ²⁸ Áámemáhjáa tsúcájá Ijcyamútsi.

¹ Áijyúhjáa tsaate Jodéa iinújitu teene Ajtiokíavu péeme tétsíi cahcújtso múnáake úwáábohíjcyá Moitsééwú uwááboju néhdu kíhdyahírótsámeityúme pájtyetéiyúne. ² Áaneríhjáa diityémá Páávorómútsi táhjájcatsíhi. Áané boonétúhjáa tsamééréjucó cahcújtso múnáa ihjyúwájycatsíñe dityétsi Jerotsaréevu tsaatémá ipyééne idyé ihjyúva téeneri técomí cahcújtso múnáa túkevéjtsotémá uwáábojte íjcyámema.

³ Aaméhjáa péeme pajtyé Penítsiámá Tsamáariá iinújicutu. Aaméhjáa úuballé imúnáake jodiómú íjcyatúme Píivýéébe cahcújtsoné muhdú ícyahíjycanéhjí ihvéjtsónema. Áaneríhjáa tétsíi cahcújtso múnáa mítyane imíjyuuvéhi.

⁴ Aaméhjáa Jerotsaréevu újéjteme tétsíi cahcújtso múnáa tsaimíyé waatsúcupejtsóhi. Áamekéhjáa úuballémé páneere muhdú Píivýéébe diityéké píáábohíjcyané panévátüre.

⁵ Áijyúhjáa tsaate paritséomudítýú tsúuca Críjtoke cahcújtsorómé néehíi:

—Múu eene jodiómú íjcyatúme cahcújtsomédivú ikíhdyahírótsóne táuhbá ditye Moitsééwú uwááboju iúráávyeki.

⁶ Áanéllihyéhjáa pámeere uwáábojtémá túkevéjtsote dóbeve téeneri ihjyúvaki. ⁷ Aaméhjáa mítyane téeneri táhjájcatsíñe níjcautu Péédoro íjyócutúvéne néehíi:

—Ámuúha táñahbému, muurá ámuha méwaajácutú tsúucajátújucóhjáa oke Píivýéébe ámuhadítýú imyéménúúbeke pícyoone o úúbállehíjcyá ímiáájú pajtyéteju jodiómú íjcyatúróméke ditye téhdure icyáhújtsoki. ⁸ Aabé muurá Píivýéébe iiná túhúúllétuube téhdure diityé pañévú pícyóó ípíichó mépañévú ipícyohdu. Áaneríi újéjtsobe téhdure diityéké iwájyune. ⁹ Áamekéé ímbájchoobe Críjtoke ditye cahcújtsónéllii muhdúhjáa meke íimbajchódu. ¹⁰ Ehdú Píivýéébe diityéké ímbajchó Críjtoke ditye cahcújtsónélliihye. Áameke jíveekí ámuha méimíllé íllure metúhujtsóné méihde múnáaúvú íjcyarómé ímí úráávyehíjcyanéjívva ditye iúráávyé Moitsééwú uwááboju, pane meíjcyarómé tene néhdu meíjcyaróméjívvari? ¹¹ Aame muurá tsaméhjí diityémá tsúuca mépájtyetéjucóó apáañéé Críjtóo méhdi ídáatsóvéne mééma méénune mecáhújtsónélliihye. Tsá ínehjí meméénuneri mepájtyetétúne.

¹² Ehdúhjáa Péédoro néénéllii cutúvéhulléréjucó ditye lléébúcutúné Páávorómútsi úuballéné muhdúhjáa Píivýéébe méénurátyúronéhjí diityétsij tééveri méénuhíjcyané jodiómú íjcyatúrómé pañe. ¹³⁻¹⁴ Aamútsihjáa íhveténé boone Jacóóboréjucó nééne:

—Ámuúha táñahbému, cáhawáa idyé táicyanéjucútu ámuhákye o néé peiyéne Tsimóo Péédoro meke úuballéjucóóné muhdúhjáa Píivýéébe téhdure jodiómú íjcyatúrómédivú iúwááboju újéjtsóné muhdumé teene cahcújtsómé dílbyeéjté íjcyaki. ¹⁵ Muuráhjáa dílbyé ihjyú uubálle múnáa cáatunúné íllu néehíi:

¹⁶⁻¹⁷ Boónétu tsiíñe ó tsaá Dabíúvú avyéjúu tútávaavéné dílbyéj tsiiménémúháábemáyéjucó o ímbájcho téénetu pámeere miamúnáa iwáájácúne Píivýéébe icyánejcúvuréjucó íbúwááve múhdumé dílbyé wáábyutájté íjcyame. ¹⁸ Ehdú neebe Píivýéébe tsúucajátújucóo íjtsámeíñe.

Ehdúhjáa Píivýéébe ihjyú uubálle múnáa caatúnúhi.

¹⁹ Áanéllii ámuhákye o néé tsáhábá menééityuró jodiómú íjcyatúrómé Píivýéébeke úráávyémeke ditye Moitsééwú uwááboju iúráávyé diityéké téeneri metúhújtsótuki. ²⁰ Áronáa ihdyu íllure mécaatunúu diityémá ditye ílluune imyéménúújucóótuki: Tsá ditye dóóityú níjcyotájteke ícúvémeíñe iyámeke; tsá ditye tsíjtyéhjima dómáócjatsítyúne; tsá ditye dóóityú dótsohcáorii, majcánurii, dsíjívéné iyámeke; tsá ditye dóóityú tújpacyo. ²¹ Muuráhjáa tsúucajátújucó pacóómiváriyé tsaate úwáábohíjcyané téénetu Moitsééwú uwááboju néhdújucó. Aanéjucó muurá ténevá wáyeéévjucóójívadú éévémehíjcyané pihcyáávejáané pañévu.

²² Ehdúhjáa Jacóóbó néénéllii pámeere tétsíi cahcújtso múnáa, uwáábojte, túkevéjtsotee, íjcyame néé tsaatéke íhdityu iwállooíñe Ajtiokíavu Páávorómútsima. Áánemáhjáa meménúmé Tsírámútsikye Jóódama dílbyere ‘Batsabáa’ némeíbyema itýújkevééllémútsikye.

²³ Áamútsimáhjáa waajácuháámí iwállóháámí pañe néémeé:

“Muha ílle pámeere cahcújtso múnáa meíjcyame ámuha éllevu íhgyu méwallóo jodiómú ámuha meíjcyatúme Tsíríiá iinújiri íjcyacóomí Ajtiokíari ámuha meíjcyame éllevu, áhdure hállúcu múnáa éllevu. Áhdure idyé Tsíríitsiá iinúji múnáa wáabyuta téhaámí. ²⁴ Aame muha méwaajácutújucó muha mewállootúméré ámuha éllevu ipyééne íllure ámuhákye máváríchohíjcyané. Ámuhákyévá muurá nehíjcyámé Moitsééwú uwááboju néhdu ámuha mekíhdyahírótsámeíki. ²⁵ Áanéllii muha ímiñéwú meíjtsámeíñe múhadítýú meméménúmútsikye méwallóo ámuha éllevu muha maávyéjúúllehíjcyamútsí

Páávorómútsima. ²⁶ Diityétsí muurá Páávorómútsí ápíchó néerónehjívú pájámeihjycá Máavyéjuube Jetsocríjtoke iwájýúnéllihye. ²⁷ Áamútsima muha méwallóó ámuha éllevu Tsíírámútsikye Jóódamaá. Aamútsí ihdyu óví ímíñéúví ámuhákye néé muhdú téhaami pañe íjcyáné túkevjtsoju nééneé. ²⁸ Aane mýtiane ámuhákye muha metúhújtótu apáhdýuré Pívyéébé Apíchó múúhakey tükévjtsoneri ámuhákye muha menéehí: ²⁹ Tsá múu dóótu nýjcyotájteke íícúvémeíñe iyámeke. Áhdure tsá múu dóótu dótsohcáorii, majcánurii, dsíjívéné iyámeke. Tsá múu tsíjtyéhjima dómácójcatsýúne. Áhdure tsá múu tújpacyo dóótune. Aane tehdu ámuha mejjcyáhajhíí ímí tehdujuco ámuha mejjcyaiñe. Ayu wái mejjcyaj.” Ehdúhjáa íñehaami wallóómé Ajtiokíari íjcyáné cahcújtso múnáa éllevu.

³⁰ Aanéhjáa tsúuca técoomívú iúújeténe ípíhýucúmeke ájcumútsí téhaamívu. ³¹ Áhaamíhjáa iéévéne mýtiane ímjyuvéme. ³² Áané boonétúhjáa diityéké úwáábomútsí Pívyéébé ihjyu diityéké téeneri éhníñevu itsápíjtsoiki. Piivyétemútsíhjáa iúwaabóne. ³³ Aamútsíhjáa tsúcájáhréjuco diityémá íjcyátsihdyu úúballé diityéké ílluréjuco ióómiíñe. Áanéllihyéhjáa pítajcómé dityétsí tsaímíyé ióómiki. ³⁴ Arónáacáhjáa Tsíira tétsihvúré cóévánáa Jóóda iyéjuco óómiñe. ³⁵ Áhduréhjáa Páávorómútsí cóévá tétsihvúré Ajtiokíavú. Aamútsíhjáa tétsí múnáama úwáábohýjycá Pívyéébé úwááboju.

Páávoró tsiíñe uwáábovu pééneé

³⁶ Átsihdyúhjáa pívájcoojívájucó pájtyénetu Páávoró Benabéke néehí:
—Cána majo ááhívemútsíyé mepéé éhnéé Jetsóodítýú íjcyáné uwááboju úwáábomútsíyé mepéhýjycá coomíjiri íjcyáné cahcújtso múnáake mewáájacu muhdújuco ditye úraavyéne.

³⁷ Ájyúhjáa Benabéé imíllérá tsiíñe Jóáa péene diityétsima díbyere ‘Máácoó’ némeíñbye. ³⁸ Arónáacáhjáa Páávoró tsá ímíllétú díbye péene diityétsima díbyéhjáa Pajpírii coomívú diityétsidítýú cóévánéllihye. ³⁹ Áané hallútúhjáa ítsípájújcsíñe ílluréjuco dityétsí dówaavéne. Áané boonéhjáa Benabéé díbye Máácóke iújcuúbema péé tshííyí Chííperévu. ⁴⁰ Áánétúhjáa Páávoró Tsírákeréjuco újcune díbyema ipyéékií. Áamútsí hallúvúhjáa tétsí cahcújtso múnáa Pívyéébeke piáábó táumeí ímí dityétsí ipyéékií. ⁴¹ Aamútsíhjáa pehýjycá Tsíírímá Tsíríítsí íñújicuri íjcyáné cahcújtso múnáake tsápíjtso mútsíyé.

16

Páávorómútsikye Tsíráma Timotéó náhbenúne

¹ Aamútsíhjáa Páávorómútsí Tsíráma úújeté Déébeé, Ríítaraa, íjcyácoomícyuvu. Átsíihjáa ájtyúmimútsí tsaapi cahcújtso múnáajpi Timotéoke. Díbyéj tsíihjúhjáa jodíómulle íjcyalle idyé cahcújtso múnáalle. Áánétúhjáa cáani gríéégómuube. ² Áábedítýúhjáa Timotéodítýú tétsí cahcújtso múnáa nehýjycá ímiáábé díbye íjcyane. ³ Áábekéhjáa Páávoró imíllé ítsájtyene díbye íñáhbenu díbyeke. Arónáacáhjáa pámeere waajácú cáani gríéégómuube íjcyánéllii díbye kíhdyahírótsámeityúne. Áanéllihyéhjáa tujkénú díbyedívú kíhdyahírótsobe ímúnáa jodíómu méénuhýjycádú tééné hallútú diityémá ímityúné íjcyátuki. ⁴ Aaméhjáa ipyéhýjycátsíhji múnáake úúballéhýjycá muhdú Jerotsaréeri íjcyáné uwáábojte túkevjtsojtémá diityéké úwáábohýjycáné muhdú cahcújtso múnáa íjcyáiýóne. ⁵ Aanéhjáa illéébéne Pívyéébeke cahcújtsómé llíyaaté éhníñevu mýtaméjuco.

Naavédú néeneé pañe Matsedóónia múnáajpi Páávoródívú bóhówaavéne

⁶ Améhjáa Pívyéébé ihjyu Áátsia íñújí úwáábóyónáa díbye Apíchóré diityéké tükévjtsonéj péévé tsá ditye úwáábotú tééné íñújí múnáake. Áanéllihyéhjáa Píríjíamá Garáátsia íñújicúturé pajtyéme. ⁷ Améhjáa Míítsia íñújí watsívyevu úújetémé imíllérá ipyéene Bitúniá íñújívú. Arónáacáhjáa téenere Pívyéébé Apíchó Jetsóope diityéké ájcune tükévjtsonéj péévé idyé tsá ditye téhullévú péétune. ⁸ Áanéllihyéhjáa tsapéhdú Míítsia íñújitu pájtyeme úújeté ‘Tóróóá’ némeí mujcónújuco. ⁹ Átsihvúhjáa Páávoródívú pejco naavédú néene bóhówaavéne pañe Matsedóónia íñújí múnáajpi díbyeke néehí: “Muubej, Matsedóónia íñújivu mevsáane múúhakyéréjuco méuúwáábo.” ¹⁰ Ehdúu néene díbyedívú bóhówaavéne boonétú muha mepéé téhullévú Pívyéébere múúhakey wállóhullévú muha méuúwááboki.

Páávorómú Pírípori

¹¹ Aamée Tóróóatu muha tshííyí mepéé tsapéhdú Tsamotaráátsia caapáhóvújuco. Áané tsíjyúu muha méúújeté Néáaporivu. ¹² Átsihdyúu muha mecónbaavémé méúújeté romáánómúhjáa Matsedóónia íñújí pañévú íhcyóómi ípívyéjtsocóómi Pírípovu tééné íñújí

avyéjú coomívu. Ácoomííkyé tsúcájá muha méicyahíjcyáhi. ¹³ Aamée muha wáyéévejcóójí mepéé Pívyéébema ditye íhjúvahíjcyátsihvu téhi úniúvu. Átsihvúu muha méúwaabó walléemuke múúhadívú píhcyáávemeke. ¹⁴ Áámé pañée íjcyalle Tiatíírá cóómi múnáalle Ríidia ímíá wajyámúúné duujínuúúú néjáhjí nahjíhe múnáalle. Aalléhjáa ihdyu tsúúcjatújuco Pívyéébeke úrávyeíhíjcyárolle botsíi dííbyere píáábóneri cáhcujtsó Jetsóodítýu íjcyáné uwááboju Páávoru úwaabóne. ¹⁵ Aallée ílluréjuco tsójtsótsámeíñé pámeemáyé íhyájkímuma. Ááné boonétúu múúhake neéle:

—Áyu cána tahjyávu mepe ímíááné Pívyéébeke o cáhcujtsóné ámuha menéhajhíjyju. Ehdúu múúhake íñééne íhjúvúu ítsájtyémeke tétsihvúréi coévátsole.

¹⁶ Áhdurée tsáijyu Pívyéébema ditye íhjúvahíjcyáhullévú muha mepééme méúújeté bádsíjcájadívú naavénéhjáa ípañe íjcyáábej tééveríyé íná pájtyeíñé wáájácuhíjcyáledívú. Aalléhjáa tsaaté hójtsí pañe íjcyalle mítyane dsíísike úcuhíjcyá díityémá tééné hallúvu. ¹⁷ Aallée múúha déjutu tsáále nehíjcyáhi:

—Íjtye muurá íhtsútuube Pívyéébe wákímyéi múnaa ámúhake pajtyéteju úwáábohíjcyáhi.

¹⁸ Ehdúu múúhake nehíjcyalle píváijyúvájucó. Áánéj taíchoríi Páávoró ílluréjuco úhbane dííllé pañe íjcyaaabe naavéneke. Íllúu neébe:

—Uke o néé Jetsocríjto mémeri áállé pañétúu u íjchívyeki.

Ahdújucóo díbye íjchivyéné teenémáyé dííllédítýu.

¹⁹ Áánéllíihyéé íavyéjute íñé hallúvucóo ídsíídsíívájucóóítýúné maatyóbá díityétsí Páávorómútsikye íkéévéne tsajtyé técoomí avyéjuté éllevu. ²⁰⁻²¹ Áámútsikye díityédívú íúújetétsóne néémeé:

Íjtyetsi jodíomútsí žíveekí méhcóomí pañe páhdúváré nénehji úwáábohíjcyá tehdu mee romáánómú teene mecáhcújtsóiyónejíivari?

²² Ááneréjucóo pámeere nééne ímíááné tehdu díityétsí méénuhíjcyáne. Áánéllíihyéé awáá ávyéjute díityéké táuhbá ditye íwajyámúúné ítyácóríjcmútsikye iwápáájckoci. ²³ Ahdújucóo ditye díityétsikye imyéénúne icyúvéhoojánúmútsídívú téhmetsóné tééjá tehmeébeke. ²⁴ Áánéllíihyééhjáa tsíhyooja pañe íjcyáhóójá pañévú íúácómútsikye úméhewávú íhdótsoobe ítyújkejíinetu.

²⁵ Aamútsíhjáa téhoojá pañe íjcyamútsí Pívyéébema íhjúvahíjcyá pécópjínéjuco mejjcyárónáaaca. Téhduréhjáa dííbyeke idyúúruváné díityétsí májtsíwáné tsíjtye teene cúvéhóójari íjcyame lleebúcunúhíjcyáhi. ²⁶ Árónáacáhjáa peecútéré tétsii úúvécunúneri lléhowááné páhyúbáné tujkéveri pámeere tééjari íjcyámedítýu úwáñehííñé cóhribáhi. ²⁷ Áánáacáhjáa tééjá tehmeébé icyúwátsihdyu ájkyeebe ítécunú páneere lléhowááné páyújcatyéne. Aanéhjáa íjtsúcunúúbé tsúúca ditye úmíváne. Áánéllíihyééhjáa ícyávaajcó újcuube íllííhyanúmeíki. ²⁸ Árónáacáhjáa Páávoró néehíi:

—Ehdu bo méénúmeídíñej, íjtyérero muúha.

²⁹ Áánéllíihyééhjáa peete ípíúváne ícúú díityétsi éllevu peebe íllityécunúúbere. Áánemáhjáa mímóúúvetéébé díityétsi lílíñévu. ³⁰ Áánemáhjáa ílluréjuco díbye íjchívyétsómútsikye nééneé:

—¿Aca muhdú ó pájtyetéiyáhi?

³¹ Áánéllíihyééhjáa dííbyeke neemútsi:

—Ávyéjuube Jetsocríjtoke pámeere díhyájkímuma mécahcújtsó ámuha mepájtyetéki.

³² Ehdúhjáa dííbyeke íñétsihdyu úwáábomútsí dííbyeke pámeere íhyájkímumájucó. ³³ Aabéhjáa tépejco níjtyú díityétsikye ditye túúvátsonéhji. Áánemáhjáa ílluréjuco díbye díityétsídívú tsójtsótsámeíñé díitye íhyájkímumájucó. ³⁴ Átsihyúhjáa díityétsikye íhjúvúu ítsájtyémútsikye májchotsóme. Aaméhjáa mítyane ímíjyuuvé Pívyéébeke tsúúca icyáhctjtsóneri.

³⁵ Ááné tsitsíívevúhjáa técoomí avyéjute wallóó tehmeé múnáake ditye íñééte díibye cúuvéjá tehmeébeke ílluréjuco díbye íjchívyétsó díityétsikye. ³⁶ Ahdújucóhjáa ditye dííbyeke nééternéllíi neébe Páávoróke:

—Ávyéjutévá néé ámútsikye o íjchívyétsoki. Ahdícyane wa ílluréjuco mepej.

³⁷ Árónáacáhjáa Páávoró néé díityéke:

—Muurá íñe múhítsikye íná nééttuméré míamúnááj píñévú iwápáájcmútsikye cúvéjaanú romáánómújetétsí téhdure muhítsi mejjcyáné waajácúháámíma mejjcyámútsikye. Aame žíveekí ímíllé múhítsikye íjchívyétsóné teevétariye? Aane tsá muhítsi áyanéwu meímíllétúne. Óvíi ihdyu íyee ítsááne múhítsikye íjchívyétsóvame.

³⁸ Ehdúhjáa dityétsi nééne úubáalletémé ávyéjuytéke. Áánerihjyáa mítyane íllityémé romáánómúejtési íjcyáné waajácúháámima dityétsi íjcyáneri. ³⁹ Áánéllihyéhjáa diityétsi éllevu ipyééne ídátsojkiymyémyé diityétsidívu. Áánemáhjáa choocórējuco ditye wáalloone técoomítyu. ⁴⁰ Aamútsihjyáa teene cúúvéjatu íjchívyemútsi Ríídiá javu úújetémútsi cahcújtso múnáake itsápsitsohíjcyátsihdyu íllurējuco pééneé.

17

Tetsaróonicári ditye íborívaténe

¹ Aaméhjáa Páávoroo, Tsííraá, Timotéoo, éhdume péhíjcyámé pajtyé Ajpííporri, Aporóóniaa, íjcyácoomícyutu. Átsihdyúhjáa péeme Tetsaróonicávu úújetétsihyi íjcyaja imúnáa jodíómú pihcyááveja. ² Áájá pañévuéhjáa wáyeeévejcóójí Páávoroo imyéénuhíjcyádú úwaabóhi. Ehdúhjáa ténéva wáyeeévéjcoojívádú úwáábohíjcyaae pápihchúújýuva. ³ Úúbállehíjcyaaabhéjháa diityéké Píívyéébe íhjú uubálle múnáahjáa cáátúnuhíjcyáné néhdújuco Críjto íícúbáhrámeítsihdyu dsjíiveebe tsiíne bóhiíne. Téhduréhjáa nehíjcyaae diityéke:

—Muurá diibyējuco Jetsóó Mépátyetétsoobe íjcyáábedítýú ámúhake o úúbállehíjcyáne.

⁴ Ehdúhjáa Páávoroo néenélii tsaate imúnáadítýú tsúuca cáhcujtsómé diityémá nahbévahíjcyáhi. Téhduréhjáa mítyame gríéégómudítýú cáhcujtsó ímiáámé íjcyame tsúúcajátújuco Píívyéébeke úráavyehíjcyáme. Áhduréhjáa diityédítýú walléemú avyéjúméhjíúvú néeme cáhcujtsóhi. ⁵ Áánerihjyáa tééjá túkevéjtsoje cáhcújtsoúmé íñómíutááváne juváñeri átéréeje óvéhe múnáa péhíjcyámeke íjcyámema técoomí múnáake ííborínútsihdyu Jatsóo jávú péé Páávorómútsi néhcovu diityétsikye itsájtye técoomí avyéjuyté éllevu. ⁶⁻⁷ Aaméhjáa diityétsikye íajtyumítúnélii diibye Jatsóokéréējuco tsijtye cahcújtso múnáama tsájtyene diityé éllevu. Áámekéhjáa diityédítýú úújetétsóne néemeé:

—Éhne míamúnáake tútávátsohíjcyamútsíhya Páávorómútsi Tsíírama wájtsumútsikye áanu Jatsóo íhjávu tsáimíyé iwáátsúcúpéjtsóne tsaméhjíjuco íhjúvúné ímityúné mee romáánómú avyéjúúbe taúhbajúúnetu. Nehíjcyámé tsijpívá avyéjuube íjcyane Jetsóo.

⁸ Ehdúhjáa ditye nééne técoomí avyéjuyté má tsijtye tétsii íjcyámeke múhdurá pajtyéhi. ⁹ Árónáacáhjáa diitye Jatsóómú múu áhdóméidítýú meenú ditye íácádsíjcaáyo diityéke. Áhdújucóhjáa ditye ácádsíjcaáyóne.

Páávorómú Beréari íjcyane

¹⁰ Áíjyúhjáa tépejco cahcújtso múnáa íjchívyetsó Páávoroo, Tsííraá, íjcyámútsikye diityétsi ipyéé Beréavu. Áámútsihjyáa téhullévú úújetédú péé imúnáa pihcyáávejavu. ¹¹ Tsáháhjáa tétsii múnáa Tetsaróonicá múnáadú néétune. Ímíhyéhjáa lleebúcumúhíjcyámé diityétsi úwaabóne. Aaméhjáa néhcóhíjcyá Píívyéébe íhjú uubálle múnáape cáátúnuhíjcyánéhjí pañe iwáájácu ímiááné tehdújuco dityétsi úwáábohíjcyáhahjíjýu. ¹² Áámédítýúhjáa mítyame cáhcujtsó jodíómúu, gríéégómúu, íjcyame wajpíímumáyé avyéjúméhjíúvú néené walléemu. ¹³ Aanéhjáa tsúuca Tetsaróonicári íjcyame jodíómú waajácú Páávoroo Beréari úwáábohíjcyáné Píívyéébe íhjú. Áánéllihyéhjáa téhullévú ipyééne tsiíne ííborínutémé diityéke. ¹⁴ Áánéllihyéhjáa íicúí wallóomé Páávoróké díbye ipyéé móóá úniúvú tétsihvúré Beréavu Timotéomútsi Tsííráma cóévánaáca. ¹⁵ Áábekéhjáa pícyohjémé Atéénavu. Aaméhjáa óómímyeke neebe ditye íñéé íicúí dityétsi ipyéé díbye éllevu.

Páávoroo Atéénari

¹⁶ Áámútsikyéhjáa téhmebe íítehíjcyá mítyane técoomíyí ditye dúúrúvahíjcyáné níjcyotájteke. ¹⁷ Aanéhjáa múhdurá íjtsúcunúnélii téeneri íhjúvuhíjcyaae imúnáama tsijtye Píívyéébeke dúúrúvahíjcyámema pihcyáávéjá pañévu. Íhdícyátsihjívúhjáa icyábúúvémema íhjúvuhíjcyaae téeneri. ¹⁸ Áábemáhjáa ‘epicóóreo’ némeíñe úwááboju úráavyehíjcyámema tsijtye ‘ejtóico’ némeíñe úwááboju úráavyehíjcyámé íhjúvuhíjcyáhi. Áámédítýúhjáa tsaate néjcatsíhi:

¿Muhdúami tsáma áanu íhjúwábá meke nehíjcyaj?

Áánetúhjáa tsijtye néehíi:

—Tsiíñe píivyéébéemú íhjú uubálle múnáajpíubá díbye. Ehdúhjáa nehíjcyámé Páávoródítýú díbyeé Jetsóó dsjíiveebe bóhííbedítýú íjcyáné uwááboju úúbállehíjcyánéllihye. ¹⁹ Áábekéhjáa tsajtyémé ípityácócatsihíjcyátsihvu ‘Areóópago’ némeítsihvu. Áánemáhjáa díibyeke néemeé:

—¿Aca tsá múúhake u wáájácútsóityuró ímíñeúvú béhné uwaábójuma u tsáánevu?
 20 Muurá múúhake u néhijcýané tsáhái tsáijyúubáre muha melléébotúne. Áánéllii muha méimíllé mewáájacúné ímíñeúvú íiná nééiyóné múúhake u néhijcýáne.

²¹ Ehdúhjáa dííbyeke néeme Atééna múnáama tsííñé iññúji múnáa íjcyame. Aaméhjáa íñnerí íjcyatúmé pajjyuváre úbállécatsíhijcýá páhdúváre néené uwaáábó illéébone.

²² Áámekéhjáa Páávoró nééhíi:

—Ámuúha Atééna múnáaj, muurá ó waajácú ámuha panévaré tsíñehji mecáánivahíjcyáne.
²³ Muuráhjáa ámuha medúúrúvahíjcyátsihjírí o péhíjcyaae ó ájtyumí ícúvé wajjí hallútú illu nééne cáátúnúmeíñe: “Mewáájacútúné Píivýéébé wáábyuta.” Aane muurá dííbyedítýú ámúhake ó úwáábohíjcyá eene dííbyeke wáájacútúméré ámuha medúúrúvahíjcyáábédítýu.

²⁴ Dííbye ihdyu Píivýéébe páneeréé múhdúné tseméné ípívyéjtsóobe. Dííbyéé muurá ípívyejtsó íññújima páneere íévéhóowari íjcyanéhji. Áánéllii páneere íjcyá dííbye tájpiye. Aabe tehdu apátsiýé íjcyáiyónéjji míamúnáa méénúné duurúvájá pañe. Muurá ihdyu íhdícyátsihjíríyé dííbye. ²⁵ Aabe tsá mutájpí íjcyatúne. Muurá ihdyu dííbyedítýuré tsááne bóhíima méijcýáhi. Áhdure panévaré íñe múhduná téene tájpi méicyahíjcyané dííbyedítýuré tsááhíi.

²⁶ Muuráhjáa tsáápihdítýuré íñe múhdumé íññújiri meijcýameke lííyaatétsoóbe. Áánemáa íhdétújuco díbye éévecúné kíahjí meijcýaíñé mújyúhaja. ²⁷ Ehdúu méénuube dííbyedi méitsámeihíjcyané níjcautu íhtsútúnetu mewáájacu méhdítýu kíá íjcyatúróobeke. ²⁸ Muurá dííbyedítýuré tsááne bóhíima méjcyá éhnéhjáa tsaate illu néhduú: “Muha méijcýá Píivýéébej tsíime.” ²⁹ Aane tsúúca dííbyej tsíime meijcýame tsá meijtsúcunútyuró eene panévatúré míamúnáa óorótuú, nééwáyutuu, dsíidsítuu, nícyohíjcyánehjidú Píivýéébe nééneé.

³⁰ Muuráhjáa ihdyu éjyuuúvú pevénéré ítécunúhíjcyaae míamúnáa iwáájacútúné hallúrí ehdu méénuhíjcyáne. Áronáa ícyooa pámeere míamúnáake neebe ímityúné meicyahíjcyané meihvéjtsoki. ³¹ Muurá muhdú meicyahíjcyané iwáájacútú mééma ímíbjáchóiibye ípyéé ímyéménuube Jetsóoj tééveri. Aanée muurá meke waajácútsóobe dííbyeke íbóhíitsóneri.

³² Ehdúhjáa Páávoró dsíjivémé tsííñe bóhíinetu íhjuváváni íllure tsaate uuhívaté dííbyedi. Áánétúhjáa tsaate nééhíi:

—Muha ihdyu méimíllé tsíjyuu tsííñe téénetu u íhjuváváné melléébúacunúne.

³³⁻³⁴ Áámédítýúhjáa tsúúca tsaaté múnáa cáhcujtsómé dííbyema nahbévahíjcyáhi. Áámemáhjáa íjcyaae Dionítsio teene ‘Areóópago’ némeitsihvu dóbéévehíjcyáméejpi. Áhduréhjáa ‘Dáámari’ némeíllema tsíjtyehji íjcyá díityéma.

18

Páávoró Coríitori

¹ Aanéhjáa Páávoró teene Atéénatu péébe úujeté Coríitovu. ² Átsihdyúhjáa aahívetéébé ímunáajpi Akíirake Póotó íññúji múnáajpiikye. Téjyúhjáa téhdure botsíi wajtsíibé Itááriá íññújitu mewa Pírítisírama, Ávyéjuubeváa Cáráóodio pámeere Róómári íjcyáné jodíómú íjchívyéíñe néénetu tsáámutsi. ³ Aanéhjáa Páávoró díityétsímáyéjuco íjcyane díityétsikye íwákimyéitýu ípiáábo tééméné wákimyéí ímyéénuhíjcyánéllíihye. Aaméhjáa méénuhíjcyá cuwájaanédú nééne nujuwááne. ⁴ Ájyúhjáa ténevá wáyeéévéjcoojívádú pehíjcyaae ímunáa jodíómú píhcyáávejávu. Aabéhjáa úwáábohíjcyá Jetsóodítýú íjcyáné uwaáaboju ímunáama tsijtye ímunáa íjcyáturómeke dítye ícyáhcújtsoki.

⁵ Áánáacáhjáa tsúúca Tsíírámutsi Timotéoma wajtsí Matsedóóniá íññújitu. Ájyúhjáa Páávoró tsanéeríyé uwaáabori íjcyaae nehíjcyá ímunáake dííbyéjuco Jetsóó dítyéé téhmehíjcyaae Críjto Mepájtýetsoóbe íjcyane. ⁶ Ehdúhjáa díbye néerónáa dííbyedítýú nehniwú íhjuvávame. Áánéllíihyéhjáa ílluréjuco díbye díityédítýú ípyéé íwajyámú wátsóújcoobéré nééneé:

—Árone tsáma ámuhá hallúríyéjuco teene ámuha medsíjivécooca meícúbáhrámeíñe. Tsá táhallúri tene íjcyatúne. Áhdícyane jodíómú íjcyátúróme éllévuréjuco o pééíñe díityékéréjuco o úwááboki.

⁷ Ehdúhjáa íñeéne ílluréjuco díbye tééjatu íjchivyéne. Átsihdyúhjáa péébe úujeté Jójto jávú teenéhjáa píhcyáávejá únúríyé íjcyaae tsúúcajátújuco Píivýéébeke dúúrúvahíjcyáábe jávu.

⁸ Ájyúhjáa teene píhcyáávejá avyéjuube ‘Críjpo’ némeíbyé cáhcujtsó Jetsóodítýú íjcyáné uwaáaboju pámeere íhyájkímuma. Aaméhjáa tsójtsótsámeíhi. Áhduréhjáa tsijtye Corító cóomi múnáadítýú cáhcujtsómé tsójtsótsámeíhi. ⁹ Átsihdyúhjáa Páávoródívú tsápejco Jetsóó naavédú nééne pañe íbóhówáávéne néé dííbyeke:

—Imíchi díícyáne éhniíñevu dúwááboco íineri ílityétuubére. ¹⁰ Ijcyámé mítyame ícyoomíyí tahñjéte íjcyaimye. Áánéllii ehdu uke o néehíí. Áabeke o íjcyátúcoocáájííva múha uke muhdú méénuúhi. ¹¹ Ahdújucóhjáa tsané pijcyábáj piñnevú tétsii Coríitori íjcyaaabe díityéké úwáábohíjcyáne Píívyéébé ihjyu.

¹² Áijyúhjáa Acááya íñújyí avyéjuube Garióo íjcyánáa tsaate imúnaa jodíómú cáhcújtsoótumé ipityácójcatsíne Páávoróké ékeevéhi. Áabekéhjáa tsajtyémé díibye avyéjúúbe éllevu díbye ímityunéhjí ímíbáchohíjcyátsihvu. ¹³ Áánemáhjáa díibyé hallúvú úúballémé dííbyeke. Nééméhjápeé:

—Áánu métaúhbaru néené tsíjijtoríyé míamúnáake úwááboobéré pehíjcyá dityévá Píívyéébeke idyúúrúvaki.

¹⁴ Ehdúhjáa Páávoró hallúvú díbye úúballénelii díbye íhjuvúváyóné íhdéré díibye avyéjuube Garióo díityéké néehíí:

—Íhdyúhde tehdújúcooyóo dííbyema o ímíbáchóiyóné díbye ímityuné méénuca. ¹⁵ Áánetu ámúhá taúhbaru néené tsíjijtoríyé díbye tsáápihdítúyú íjcyáne uwááboju úwáábohíjcyáhajchíí wa íhdyu ámuháyé chooco méímíbachójcátsij. Tsá o ímíletú átéréenéhjí o ímíbachóné.

¹⁶ Ehdúhjáa íñéene ílluréjucu díbye díityéké wáalloone tétsihdyu. ¹⁷ Áronáacáhjáa pihcyáávéjé avyéjuube Tsójténéké tsaate gríéegomu íkéévéébeke wápáajcú díibye avyéjúúbe úmíwávu. Áróneríhjáa tsá díbye íícúvetúne.

Páávoró Ajtiokííavu íoómítsihdyu tsiíne uwáábovu pééne

¹⁸ Aanéhjáa Coríitori tsúcájá Páávoró ícyahíjcyáhi. Aabéhjáa tétsihvu ‘Tseékeréa’ némei mujcúvú béerómei tsanéhjáa ímiááneturé imyéénuíñé íñéene uubálle. Ehdúhjáa méénuúmeíbyé Tsííríá íñújyívu ipyéétúné ihde. Átsihdyúhjáa botsíí tétsíí cáhcújtso múnáake ipityájcóne peebe Akííramútsima tsháíyí teene Tsííríá íñújyívu. ¹⁹ Aaméhjáa Éépetsóvú úújeté tétsihvu Akííramútsí mewa Pírítsíírama cóeváítsihvu. Átsihvúhjáa Páávoró imúnaa jodíómú píhcyáávéjávú péébe úwáabó tééjavu píhcyáávémeke. ²⁰ Áabekéhjáa neerómé díbye tsucájááneuvú dítyémá íjcyaki. Áronáacáhjáa tsá díbye ímíletúne. ²¹ Áánemáhjáa díityéké pítyájoobe néehíí:

—Árónáa ó ímíllé o pééne Jerotsaréevu. Aabe óví Píívyéébe ímílléhajchíí tsiíne ámúhake ó uujéváhi.

Ehdúhjáa íñéene péjúcoobe tsháíyí teene Éépetsótu. Áánetúhjáa Akííramútsí dííbyedítú cóevá tétsihvu. ²² Aabéhjáa Tsétsaréavu úújetéébé tétsihdyu botsíí péé Jerotsaréeri íjcyáne cáhcújtso múnáa éllevu. Átsihdyúhjáa peebe Ajtiokííavu. ²³ Átsihíhjáa tsúcájá íjcyátsihdyu idyé tsiíne pehíjcyaaabe Garáátsíamá Píríjía íñújicuri íjcyáne cáhcújtso múnáake tsápijtsoobéré técomívádu.

Éépetsórí Apóóro úwáabóne

²⁴ Áijyúhjáa Arejadrííá cóómi múnáajpi jodíómuube Apóóro teene Éépetsóvú wajtsíhi. Aabéhjáa ímiá uwááboobe íjcyaaabe mítyane waajácú Píívyéébé ihjyu. ²⁵⁻²⁶ Aabéhjáa úwáábohíjcyá muhdú Jetsóoke meúraavyejíjtó tsaate dííbyeke úwáabóne. Úwáábohíjcyaaabéhjáa apááñéré Jóáápe tsótsohíjcyánetu íjcyáne uwáábo íwáájacúné imúnáa píhcyáávéjé pañevú íineri núhnévétuubére. Aanéhjáa díbye níjkevádú Akííramútsí dííbyeke íhjuvúvú itsájtýéne botsíí ímíñevúvú úwáabó muhdúhjáa Píívyéébe Jetsóoj tééveri mééma méénune. ²⁷ Aabéhjáa ímíllé Acááya íñújyívu ipyééneé. Aanéhjáa cáhcújtso múnáa ímí íjtsúcumúnéllii caatúnú waajácuháámí téhullé cáhcújtso múnáa éllevu díbye tsaímíyé íwáátsúcúpéjtso dííbyeke. Aabéhjáa téhullévú úújetéébé Píívyéébere tükévéjtsóneri píáábohíjcyá mítyane cáhcújtso múnáake. ²⁸ Aabéhjáa imúnaa jodíómuke nehíjcyá díibyéjucu Jetsóo Críjto Mepájtyetétsoobe íjcyane Píívyéébé waajácuháámitúu tene néhdújucu. Ehdúhjáa díbye néénelii tsáhájucu díbye íiná néétune.

19

Páávoró Éépetsórí

¹ Aabéhjáa Coríitori íjcyánáa Páávoró íjchí íñújiri pehíjcyaaabe úújeté Éépetsóvu. Átsihíhjáa íjcyámé tsaate Píívyéébé cáhcújtso múnáa Jóááuvú uwáábo úráavyehíjcyáme. ² Áamekéhjáa neébe:

—¿A ámuhápe Píívyéébeke mecáhcújtsoótujkénújyju tsúuca dííbyé Apííchó ámúhá pañevú úcaavéhi?

Áánélliihyéhjáa néémeé:

—Tehdu muha mewáájácúnejííva dííbyé Apííchó Ijcyane.

³ Áánélliihyéhjáa neebe diityéke:

—¿Acáa íiné uwáábórá ámuha mecáhcújtsóne métsójtsótsámeíhi?

Áánélliihyéhjáa néémeé:

—Mu ihdyúu éhne Jóááuvu tsótsohíjcyané uwáábo.

⁴ Áánélliihyéhjáa neebe:

—Ímiáánéjucóhdée diibye Jóáa tsótsohíjcyané imityúné iicyahíjcyanéhjí íhvéjtsómeke. Áronáacáa ihdyu diityéké nehíjcyaaabe dííbyé boone Mepájtjetétsoobe Jetsóo úwáábóíbyeke ditye icyáhcújtsoki.

⁵ Áánélliihyéhjáa botsii Jetsóoke icyáhcújtsóne tsiíne tsójtsótsámeímyé dííbye mémeri. ⁶ Áámé hallúvúhjáa Páávoró tsáápiitsá hallúvú ihyójtso ipicyóone Píivyéébema íhjuvúné tujkéveri dííbyé Apííchó diitye pañévu úcaavéhi. Aaméhjáa tsíjyúhjíri ílléébotúrójúhjíri Píivyéébeke durúvahíjcyáhi. Áhduréhjáa téenere tükévéjtsóneri úúbállehíjcyámé díbyée diityédívu úwááboju bóhówajtsóne. ⁷ Aaméhjáa diitye Píivyéébe Apííchó diitye pañévu úcaavémé 12-meva.

⁸ Aanéhjáa Páávoró pápilhúu nuhbává ímúnaa jodíómú pihcyáavéjé pañévu úwáábohíjcyá íineri núhnévétuubére. Aabéhjáa míamúnáake téíbúwátsohíjcyá Píivyéébe avyéjú icyánejcvu.

⁹ Áronáacáhjáa tsaate tsá ímilletú icyáhcujtsóne. Aaméhjáa nehniwu íhjuvúvahíjcyá teene Jetsóodítýú Ijcyané uwáábotu páme úmíwávúre. Áánélliihyéhjáa Páávoró diityédítýú péé pámeemáyé cahcújtsó múnáama ‘Tirááno’ némeíbyé uwáábojávú. ¹⁰ Aabéhjáa tééjavuréjuco diityéké úwáábohíjcyané míñéécú pijcyába. Aanéhjáa tsúuca pámeere Áátsiá íiñúji múnáa lleebójucoó Jetsóodítýú Ijcyané uwááboju díbye úwáábohíjcyáne. Áhduréhjáa tsíjtýe jodíómú Ijcyáturómé tsúuca lleebóhi. ¹¹ Ájyúhjáa dííbyej tééveri Píivyéébe méénuhíjcyá mítyane méénúráítýúronéhjí. ¹² Ávyetáhjáa dííbyé míñúbajánema íwajyamúúné chéméméhjí éllevu ditye tsájtýeróneri tsúuca bóhíhíjcyáme. Tsaate pañéhjáa naavémé Ijcyároméhjí íchívyehíjcyáhi.

¹³ Ájyúhjáa tsaate téhullé múnáa jodíómú naavémuke tsaate pañétú íchívyétsohíjcyámé ímíllera Jetsóo mémeriyéjuco íjchívyetsóne. Aaméhjáa néjcatsihi:

—Méneé tsaate pañétú ditye íjchívye éhne Páávoró úwáábohíjcyaaabe Jetsóo mémeri.

¹⁴ Ehdúhjáa ímílléromé ímyéénune jodíómúube Etsééba llúúvájte avyéjúúbej tsíímé 7-meva Ijcyame. ¹⁵ Aaméhjáa tehdu méénúronáa tsáápi pañétú diibye naavéné néehíi:

—Muurá ó waajácú Jetsóoke. Áhdure ó waajácú muubá Páávoró Ijcyane. Áánetu ¿muutá ámuúha?

¹⁶ Ehdúhjáa néébere diibye míamúnáajpi naavéné ípañe Ijcyaaabe diityéké méénúnetu ílluréjuco ditye wááne tééjé pañétú íevejtéhíjiréjuco wájamúúvatúmé díbye túúvátsoónéhjíma.

¹⁷ Aanéhjáa pámeere Éépetsó múnáa jodíómumáyé tsíjtýe jodíómú Ijcyátúmé iwáájácúneri mítyane íllityéne Jetsóoke ávyéjujtsóhi.

¹⁸ Áhduréhjáa tsaate cáhcujtsójucoómedítýú úúbállehíjcyá íhdéhjáa ímityúné iicyahíjcyanéhjí.

¹⁹ Áánétúhjáa ápííchojte ténéhjí waajácúhaaminé ílluréjuco cóvajtsoóné pámeere íténerye. Áané pañéhjáa íjtsúcunúmé dsúidsi wágóoovené 50 mí. ²⁰ Ehdúhjáa téjyu Jetsóodítýú Ijcyané uwááboju tsújaavé pámehdívúre.

²¹ Áané boonétúhjáa Páávoró íjtsámeí Matsedóóniámá Acááyá íñújícú íááhívetétsihdyu botsii Jerotsarévu ípyééíne. Áhduréhjáa nehíjcyaaabe teene Jerotsarétu ípyééíne Róómávú.

²² Áánélliihyéhjáa íhde wáalloobe ípiáábojtsíkye Matsedóóniávú Timotéoma Erájtómútsikye. Áánetúikyéhjáa tsúcájá coévaabe Áátsiá íiñújivu.

Éépetsóri ditye íborívaténe

²³ Aabéhjáa Jetsóodítýú Ijcyané uwááboju úwáábohíjcyané hallútú cáhcújtsotúmé páhdúváré dáíívehíjcyá cahcújtsó múnáake. ²⁴ Tsaapíhjáa ‘Deméétrio’ némeíbyedítýú tujkéváne. Diihyéhjáa nícyohíjcyá úwáñewáánetu ‘Diána’ némeíñé níjcyota píivyélléde ídillone idyúúrúvahíjcyája náave. Áané hallúvúhjáa mítyane dsúidsívahíjcyámé pámeere íwákímyéi múnáama. ²⁵ Aabéhjáa pámeere múhdumé téeménéhjí wákímyeíhíjcyámeke íphijyúúne néehíi:

—Muurá ámuha méwaajácú íne mewákímyeímyé tsaímíyé meicyahíjcyané ínetú píhtótúme.

²⁶ Aane ¿íveekí Páávoró nehíjcyá íne menícyohíjcyámé píivyéébe Ijcyátúne? Ehdú íñéneri muurá mítyámekéjuco díbye tsíñejcúvúre íbúwajtsóne. Aane muurá tsá apátsíyé íchii Éépetsóri díbye tehdu méénutúne. Muuráhjáubá páneeréjuco Áátsiá íiñújiri ehdu díbye méénune. ²⁷ Aane múhdurá teene méémaá. Muurá mewákímyeí téene tájpijyucó meicyahíjcyané méhdívu wágóóóvéiyáhi. Áhdure díille íhtsútulle píivyélléke Áátsiá múnáama pámeere íñújiri Ijcyané míamúnáa dúúrúvahíjcyálle ja tsáhájucó bóhówaúcunújucóótyuróne.

²⁸ Ehdúhjáa díbye néénéllii tsijtye icyáyobáavaténe illu wáñejcóhi:

—¡Nóóooj, ehdiívájullé tsáma íhtsútulle Epéétsiómú piivyéllé Diánaj! Ehdúhjáa iwáñéjcone néémeé.

²⁹ Áijyúhjáa ihdyu kiávú técoomíyí míamúnaa iibórinújcatsíhi. Áánaacáhjáa Matsedóoniá múnáajtétsí Gááyóma Arijtáacomútsí Páávoróké náhbénuhíjcyámútsikye Iliúcuíñúmé dítye píhcyáávehíjcyájá pañévu. ³⁰ Áájá pañévuñhjáa Páávoró ipyééne diityemá ihjyúvatéiyónáa tsá cahcútso múnáa dílbyeke íhvéjtsotúne. ³¹ Áhduréhjáa tsaate Áátsiá iññúji múnáa ávyéjuyte dílbyeke wáájacúmé néé tsaatéké dítye iñéé dílbyeke téhullévu dílbye ipyéétuki. ³² Áánaacáhjáa ihdyu míamúnaa iibóriba teene píhcyááveri íjcyame. Aanéhjáa mítyame tsá wáájacutú iñélliihyé ímichi ipíhcyaaavéne. ³³ Áánaacáhjáa tsaate jodíómú imúnáajpi Arejádoróké cátyujcú dílbye diityé úmíwávú ipyééne ílhjyúvaki. Ahdújucóhjáa ílhjyúva dílbye íhyótsiri diityéké néerone cúúvehulléréjuco dítye íjcyaki. ³⁴ Árónaacáhjáa ‘dáj’ néétune tsiíne illu wáñécohíjcyáme:

—¡Nóóooj, ehdiívájullé tsáma íhtsútulle Epéétsiómú piivyéllé Diánaj! Ehdúhjáa iwáñéjcone nehíjcyámé míñéecu hóora hajchotá jodíómuube dílbye íjcyane iwáájacúnema.

³⁵ Áámekéhjáa técoomí avyéjuube idyáívyétsómeke néehíi:

—Ámuúha tamúnaa íne Éépetsóri méjcyamej, pámeere muurá waajácú éhneé cáámetu áákityéné neewáyú píivyéllé Diánadi medíllóné duurúvaja méhójsí pañe íjcyane. ³⁶ Aane tehdu múha toónúiyónejívari. Áánéllii ílluréjuco metáchúúrévéne cúúvehulléréjuco méjcyane. Aame íná mémeenújucohdi ímíñéuvú íjtsámeityúme. ³⁷ Muurá íjtyétsikye íllevu ámuha metsívamútsí tsá íne ímityúné méénutúne. Áhdure tsá dítyétsí méduurúvaja tútávájtsotúne. Aamútsí muurá tsá íná ímityúné íhjúvatú mépiivyéllédityu. ³⁸ Ahdícyane Deméétrio íwákímyéi múnáama tsaatédityú ímityúné íjyáacúnúhájchíi óví péé ténéhjí ímibájcho múnáa éllevu teene ímibájchoki. Muurá téénéllii íjcyáné ténéhjí ímibájchotsíhji. ³⁹ Áánetu ávyetá íhnáhó néene íjcyáhájchíi múu íhvejsó páñétúéhullévu tene ímibáavyeki. ⁴⁰ Muurá ícyooa ápíchó néene máhallúri téénetu menéétsámeiyóne. Tsá muurá íná menéétyuró íne ícyooa pájtyene páñétúejte meke dílloca. ⁴¹ Ehdúhjáa íñéene ílluréjuco dílbye diityéké tsújaucúne.

20

Páávoró Matsedóoniámá Gréétsiá iññújicúvú pééneé

¹ Aaméhjáa iibórinújcatsíñetu íhvetédu Páávoró cahcútso múnáake ipíhjúvúne túkëvejtsóhi. Átsihdyúhjáa diityéké ipítáyjcone Matsedóoniá iññújivuréjuco dílbye pééneé. ² Aabéhjáa téhullé cahcútso múnáake ááhíveebe diityéké tsápítsohíjcyáhi. Átsihdyúhjáa péébe Gréétsiá iññújivu iúújetétsihyi íjcyá pápíhchúú nuhbáva. ³ Aabéhjáa tshííyí Tsííriá iññújivu pééiyónáa tsaate imúnáa dílbyedityú ímityúné pítyájcámeíñé iwáájacúne íjtsámeíbyé Matsedóoniá iññújivuré tsiíne íóomííñé íjchityu. ⁴⁻⁵ Áábemáa o pééíñáa múhtsikye náhbénuímyé múhtsi íhdéjuco Tóróóavu ipyééne téhullétú múhtsikye téhmeténé ílluúme: Beréa múnáajpi Tsóópatee, Tetsaróónicá múnáajtétsí Arijtáacomútsí Tsegóódomaa, Déébe múnáajpi Gááyoo, Timotéoo, Áátsiá iññúji múnáajtétsí Tíikicyómútsí Tóróópimómaa, éhdume. ⁶ Áánetúikyé muhtsi mecóévamútsí oórítyúne pááa májchoméíhíjcyáné wañéhjí pájtyétavu botsíi Pírípotu tshííyí mepéémutsi méúújeté tsáhojtsíj coojívatu diityédívú Tóróóavu. Átsihíyí muha méijcyá tsané tsemáána.

Páávoró Tóróóa múnáake ááhívéne

⁷ Aamée muha tsemáána déjúcóvejcóójí medóbévéne pááa mémajchó Jetsóó dsíjívé méitsaavéne. Áijyúu Páávoró úwaabó ávyeta péccójpiínévújuco tsíjyú muha mepéjúcóíñéllíihye. ⁸ Téjyúu muha medóbeevé cááméého pañévu peetéháñe téeveri. ⁹ Áánaacáa ováhtsáwu ‘Éóóticó’ némeíbyé ácuúcumúhíjcyá páhoowa nétsihyi. Aabéhjáa icyúwaíñúné hallúri baavu áákityéébe dsíjívéhi. ¹⁰ Áánélliihyé Páávoró ícúu iññútyéne dílbyeke íámabúvúne néehíi:

—Méíllityédíne. Muurá ihdyu bóhíroóbe.

¹¹ Átsihdyúu tsiíne cáámevu nérívyéébema muha pááa mémajchó Jetsóó dsíjívé méitsaavéne. Áané boonétúu idyé tsiíne íuwaábó cámahjácoobe tsítsijnécu. Átsihdyúu ílluréjuco muha mepéneé. ¹² Áánetúu tétsíi múnáa íhjáháñévréjuco péémema dílbye ováhtsáwu pééneri mítyane ímíjyuuvéme.

Tóróóatu Miréétovu dítye pééneé

¹³ Aamée muha mepéjúcóónáa Páávoru múúhadítú coéva tétsihvúré Tóroóavu Íjchítúré ipyéé Atsóovu. Áánétú muha íhde cúújúwámírí mepééme méúújeté técoomínú tétsihdy díłbyeke muha meújucuki. ¹⁴ Aamée muha técoomítú díłbyeke meújucúñútsihdyu mepééme méúújeté Mitiréénevu. ¹⁵ Átsihdyúu muha mepééme tsíjyú ‘Kííóó’ némeíñe caapáhó tujkévetu mepájtyeme tsíjyoojii méúújeté ‘Tsáámoó’ némeíñe caapáhó mujcóvu. Ámujcótúu muha mepájtyeme mecúwaté Trojíríóvu. Ááné tsíjyúu botsíi muha méúújeté Miréétovu. ¹⁶ Ehdúu muha mepéhíjycánáa Páávoru íjtsámei Jerotsaréeri muha Pejtecojtéé wañéhíjii mepájtyeíñe. Áánéllíihyékýe tsá díbye ímilletú muha Áátsiá iññújiri Íjycacóómí Éépetsóvú mepééne íicú muha téhullétú meóómítúúrónéllíihye.

Páávoru íhgyuvané Éépetsó cahcújtso múnáa túkevjtsojtéma

¹⁷ Aabée Miréétori Íjcyaae píuvá Éépetsóri Íjcyané cahcújtso múnáa túkevjtsojtéke. ¹⁸ Áámekée neébe:

—Ámuha muurá méwaajácú muhdúhjáa Áátsiá iññújivu o wátsítujkénújyvu o ícyahíjycáne. ¹⁹ Muuráhjáa tamúnaa jodíómú Íjcyarómé oke páhdúvaré dáríivéneri támeíbyeré Píívyéébé wákimyéi ó meénuhíjycá iiná néétuubere. ²⁰ Áronáacáa tsá o íhvetétú ámuéhake píááboíñé patsíhívávúré úwááboobéré o péhíjycánetu. ²¹ Aabée ámuéhake pámeekéré tamúnaa Íjcyátúróóméhjíma ó nehíjycá ímityúné ámuha meícyahíjycáne meíhvéjtsóne Máavyéjuube Jetsocríjtoke mecáhújtso ímí Píívyéébema ámuha meíjcyaki. ²² Aabe íñe ícyooa tsíiñe o péé Jerotsaréevu Píívyéébé Apííchó oke tükévjtsoñeri muhdú táúmíwa Íjcyane wáájácútuúbe. ²³ Muurá pahúlleva o péhíjycá coomíjivu téenere Píívyéébé Apííchó tsúúca oke waajácútsóójcoorá Jerotsaréevu oke dílye cúvéhoojánuuve o ícúbáhrámeíñe. ²⁴ Áróneri tsá o áábímeyítúne. Apááñére íhdyu o ímíllera Píívyéébé meke iwájyúne meéma mepájtyetéíñe méénné uwaábojívú Jetsóó oke níwááveíñé o níjkeváne.

²⁵ Ahdícýane ámuéhake o neé íñe múhdúméj píñévu Píívyéébé avyéjtu Íjcyané uwaáboju úwááboobéré o péhíjycámé ámuha oke maájtyumíjúcóóityúne. ²⁶ Téhdure ámuéhake o neé ámuha mewágóóóvéhajhíi tsá táhallúri tene Íjcyáityúne. ²⁷ Muurá tsúúca páneere ámuéhadvú ó bóhówajtsóójcoorá muhdú Píívyéébé íjtsamei Íjcyane. ²⁸ Ahdícýane tsáma téibúwá méíjcyaco ámuha uwaábojte meíjcyame. Ímíñévu métehmeco cahcújtso múnáake Íllíi Jetsóó tujpácýó wágóóóvénéj tééveri díbye újcúmeke. Muuráhjáa díityédívú ámuéhake níwááveebe Ípííchoj tééveri díityé túkevjtsojte ámuha meíjcyaki. ²⁹ Áronáa ó waajácú íchihdyu o péené boone tsaate muhdurá úwááboñeri íllure díityéké tútávajtsoíñe éhne múúne oohíłbyé obééjámuke tútávajtsódu. ³⁰ Áhdure Íjcyáímýe tsaate ámuéhadvúré ímíá uwaáboju tsíjítóriyé átéréenéhíjii úwááboímýe. Ááneri íllure cahcújtso múnáake mujtátsoímýe. ³¹ Áánéllíi tsáma téibúwá méíjcyaco éhne pápíhchúú píjcyábá hajchótá támaatyóú o wáágóóne ámuéhake o úwáábohíjycáne meítsáávénema.

³² Ahdícýane ámuha Píívyéébeéjté meíjcyame óví dílye tájpiyéjuco ámuha meíjcyane meke iwájyúne díbye ácułhíjycáne uwaábojii pañe íhtsutúmeréjuco. ³³ Cáhawáá méíjtsúcunuj, tsáháa muurá o Íjycacúnútu oke tsaate dsíídsídívú áhdoobe éhneva múnáajpi o Íjcyaae ímíá wájámuma o Íjcyáíyóneri. ³⁴ Muuráhjáa ámuháyé wájácú menéene oore tsáávaneréi ó wákímeyíhíjycá óoma Íjcyámema muha mepíhtone meújucuki. ³⁵ Aabée muurá ámuéhake panévaturé ó úwáábohíjycá muhdú mewákímeyíyóné ídáátsóméhjíke mepíáábo éhnehjáa Ávyéjuube Jetsóó íllu nehíjycáne o ítsáávénema: “Muurá tsaatéké tsíménevu ájcume ímíjyúúvéiyá dítye ájcume ímíjyúúvéne éhniíñevu.”

³⁶ Ehdúu díityéké íñétsihdyu Páávoru Píívyéébema ílhjúva mímóúúvénéllíi muha téhdure mémímóúuvéhi. ³⁷ Áábekée páneere ikímóóvéne ámábiñúhi. ³⁸ Aamée múúhake pícyohjé cúújúwamívú díbye ‘tsáhájucóbá tsíiñe oke ámuha maájtyumíityúne’ nééneri kímóóvéme.

21

Jerotsaréevu Páávoru pééne

¹ Aamée muha tétsihdyu mepéé tsapéhdú ‘Cóóó’ némeíñe caapáhovu. Ááné tsíjyúu muha méúújeté ‘Róódaá’ némeíñe caapáhovu. Átsihdyúu botsíi muha méúújeté Páátarávu. ² Átsihvúu muha tsíímívréjuco mepájtyene Penútsiá iññújivu péémívu. Áámíríyéjuco muha mepééneé. ³ Aamée muha ‘Chíłpere’ némeíñe caapáhó náníñéjcuri meííteíñútsihdyu mepéhíjycámé méúújeté Tsííríá iññújivu. Aamékýe muha Tííró mujcójyvu mecátsúúveté tétsihvu tsane píchuta íjchílyeki. ⁴ Átsihyíi muha tsaate cahcújtso múnáake

maajtyúmitémemái méijycá tsané tsemáána. Aamée Páávoróké néé dibye Jerotsaréevu ipyéetu Píivyéébe Apíichóréhjáa diityéké tükévétsoñeri. ⁵ Aamée muha técoomíyí téhachótá méijycánetu mepéémeke pícyohjémé pámeere mújcojúvu. Áamemáa muha pámeere memíhmoúbáne Píivyéébema méihjyúváhi. ⁶ Átsihdyúu muha illuréjucu diityéké mepityájcóne meúcaavéné cúújúwámí pañévu. Áané tujkéveríjycúo dítye óomiñe ihjyáhañévu.

⁷ Aamée muha Tírótu nihñéréjucu tsahíyí mepééme mecátsúúveté Toremaidávu. Átsihyí jycyané cahcújtso múnáadivú muha meúújetémema méijycá tsájcojói. ⁸ Áané tsíjyúu muha mepééme meúújeté Tsetsaréavu. Aamée muha mepéé Perípe jávu cahcújtso múnáa tükévétsojtéhjáa 7-meva jycyamedityú uwáabori úllehjycyáabe jávu. ⁹ Áábej tsíméé píñéehójtímeva walléemú tájivatúmé jycyame úúbállehjycá Píivyéébere diityéké ájcúné jtsaméiyi iná pájtyeíñé iwáájacúne. ¹⁰ Aamée muha tétsihyí tsúcájáhréjucu meicyahjycánáa Píivyéébe ihjyú uubáalle múnáajpi Agáábó wajtsí tétsihvu Jodéatu tsáábeé. ¹¹ Aabée múúhake ááhíveebe Páávoró ocájimíñé iújcúmíñeri ihjójtscuu, jtyúháacyuu, jycyane ichiácómeíñe néehíi:

—Píivyéébe Apíichó muurá nehjycá illuva dítye íñe ocájimíñé aabájáabeke Jerotsaréevu ichíjchúúbeke ihvéjtsoíñé tsííñé iñúji múnáa hójtí pañévu.

¹² Ehdúu dibye néénéllii muha teene Tsetsaréa múnáama méneerá Páávoróké díbye ipyéetu téhullévu. ¹³ Arónáacáa múúhake neébe:

—¿Íñerí ámuha mekímoovéné idátso oke pajtyéhi? Tehdu apááñéré oke dítye chíjchúúñejjivari. Óví néhi ihdyu oke illíhyánúhachjí líihyánúmé Ávyéjuube Jetsóoke o cahcújtsoné hallútu.

¹⁴ Ehdúu múúhake díbye néénéllii muha díbyeke menéehíi:

—Óvíkyéhde muhdú Píivyéébe ímillédú ú ijycáhi.

¹⁵ Átsihdyúu muha illuréjucu meímibájkímyeíñe mepééne Jerotsaréevu. ¹⁶ Áamemáa múúhama tsaate cahcújtso múnáa péé Tsetsaréatu. Aamée muha meúújeté Chííperé múnáajpi tsúúcajátújucóhjáa Píivyéébeke cáhcújtsoobe Natsóo jávu.

Páávoró Jacóóboke ááhívéne

¹⁷ Átsihdyúu muha Jerotsaréevu meúújetémeke tétsíi cahcújtso múnáa tsaimíyé waatsúcupejtsóhi. ¹⁸ Áané tsíjyúu muha Páávorómá máaahíveté Jacóóboke. Áanáacáa tétsihyí pámeere cahcújtso múnáa tükévétsojte. ¹⁹ Áamedivúu muha meúújetémeke Páávoró úúballé ímíñeúvu muhdúhjáa Píivyéébe jodíomú jycyátúromé pañévu díbyej tééveri meénuhjycanéhi. ²⁰ Áánélliihyéé duurúvámé Píivyéébeke ávyéjútsoomé. Áánemáa néeme díbyeke:

—Ehdíivane, muúbej. Muurá muhdúné míamúnáajpíjyúcooró memúnáa jodíomudityú cáhcújtsojucóoromé úraavyépi Píivyéébe Moitsééúvuj tééveri ájcúné taúhbaúúne. ²¹ Aame nehjycá úhdityu uuva u uwáábohíjycáné téénetu múu bójycyúú pámeekéré jodíomú tsííñé iñújiri jycyámeke dítye tééneri íicuvéjucóotuki. Áhdurévá ú nehjycá dítye íhdéúvu ícyahjycyájtó íhvéjtsoñe ítsíimeke íkíhdyahírotsójucóotuki. ²² Aane íñe zmuhdúí teéne? Muurá íñe tsúúca íchihyí u jycyane iwáájácúcooca píhcyááveímye. ²³ Áánéllii ú méénuú uke muha menéhdú. Jycyámé íchihyí múúhadityú píñéehójtímeva wajpíímú ípyéé ímiááneturé imyéénuíñé íñééneí méénutúme. ²⁴ Áámema tsaméhí meúújcatsíñe meímibájhótsaméi duurúvájá lluvváábedivú memúnáa méénuhjycádu. Áané boonétú ú áhdoó diityemá dítye íbyeéroméiki. Ájyú úhdityu íhjúvavahjycarómé neé állíuré jycyaneri íhjúvavahjycyáne. Áhdure neeímé Píivyéébe Moitsééúvuj tééveri ájcúné taúhbaúúne téhdure u úraavyéne. ²⁵ Áánetúu íhdyu tsúúca muha mécaatúnú jodíomú jycyátúromé Jetsóoke cáhcújtsoomé illuune imyéénuútki: Tsá dítye níjcyotájteke íicúvémeíñé iyámeke dóóityúne; tsá dítye tújpacyo dóóityúne; tsá dítye dóóityú dótsóhcaórii, majcanurii, dsíjívéné iyámeke; tsá dítye tsíjtyéhjima dómácójcatsíityúne. Ehdúu néeme Páávoróke.

Páávoróké dítye ékeevéné duurúvájá pañévu

²⁶ Áhdújucóo díbye diityemá píñéehójtímevámá iúújcatsíñe pééneé. Aaméhjáa úcaavé duurúvájá pañévu iúúbáalle tééjá tehmeébeke múhdúj coojívatú íimibájhómeíñé iníjkévaíñé botsíi páñétúétsihvu Píivyéébeke íicúvéíñé iyáábeke ísájtjyeki.

²⁷ Aanéhjáa tsané tsemáánatu iníjkévaíñé dítye néene tsúúca níjkévaríjyucu jycyánáa Áátsíi iñújitu tsáané jodíomú ájtyumí díbyeke duurúvájá pañe jycyáabeke. Áábekéhjáa pámeere tétsii jycyámema páhdúváré idyárívítshidyu ékeevéme. ²⁸ Áánemáhjáa kéevánécoba néemeé:

—¡Ámuúha ijraéemuj, metsááne múúhake mépiaabóva! Áánu muurá éhne pahúllevaré úwááboobéré péhjycaabe imityúné ihjyúvahjycyá méiiñúji múnáadityu. Áhdure Píivýéébé Moitséetúvuj téeveri ájúné taúhbaju nééne tsijjítóriyé úwáábohijycaábe. Téhdure imityúné ihjyúvahjycaabe duurúvájatu. Ááneréi jycyáyónáa muurá íne íjtye gríeégómuke tééjía pañévu iúácóneri tútávájtsoobe tééjía pañe íné imityúné úújéjtyúrotsíi.

²⁹ Ehdúhjáa néeme Jerotsaréeri Éépetsó múnáajpi jodíómuube jycyátuube Tróópimómá dífbyeke íajtyúminéllihye. Aanéhjáa jtsucunúme Páávoró dífbyeke úacóné tééjía pañévu.

³⁰ Ááneríhjáa técoomí múnáa íbóribaavémé péé teeja duurúvájavu. Aaméhjáa Páávoróké iekéévéébeke lliúcuíñú áachívu. Áánemáhjáa wátajcómé tééjía llehówááne. ³¹ Aaméhjáa dífbyeke lílhyanújúcúoíyónáa tsúuca úúballe úújeté técoomí tsodáhómú avyéjúúbédívu. ³² Áánéllihyéhjáa pámeekéré ítsodáhómuke íavyéjytemá ípíhjúcúmema dsínécunúme téhullévu. Áámekehjáa íajtyúmíne íhvetémé dífbyeke iwápáacohijycyánetu. ³³ Átsihyúhjáa díitye tsodáhómú avyéjuubéréjucó iekéévéébedívú taúhbáné ditye íchíjchu úwáñehíñeri. Áánemáhjáa tétsii jycyámeke dílloobe muubá díbye jycyane, áhdure íñé hallútú ditye ehdu dífbyeke méénune. ³⁴ Ááneréjucóhjáa páhduvaré mítyane ditye ihjyúvané pañe tsá díbye lléébotú muhdú ditye nééne. Áánéllihyéhjáa ítsodáhómuke neebe ditye ítsájtye dífbyeke. ³⁵⁻³⁶ Áhdújucóhjáa ditye íhcyóómívu ítsájtyeébeke tsájá níityéwaaahyóvu iúújtyétsótsihdyu ílluréjucó íhbúcuíñúné míamúnáa íjyévé ‘áádikye méllihyánu’ néémere úráávýénéllihye.

Páávoró íhyallúvú íhjuváne

³⁷ Áábekéhjáa ditye ihjyá pañévu ááhívésóiyónáa neebe díityé avyéjúúbéke:

—¿A tsá o íhjuvátityuróne?

Áánéllihyéhjáa neebe dífbyeke:

—¿Aca eene ú píivýeté gríeégómú ihjyúri u íhjuváne? ³⁸ ¿Aca tsá Ejlhto múnáajpi u jycyatú éhne ímityúmeke u újtyúmema íñéubará píivýetúné íñújivu u péene ímityúné múúhá íñújí avyéjúúbédítý u ítsámehjycaábe?

³⁹ Áánéllihyéhjáa Páávoró néé dífbyeke:

—Muurá ihdyu oo jodíómuubéré Tsiríítsiá íñújiri jycyacóomí Táátsó múnáajpi. Áhdícyane ihdyu cána óvíjyucó oke daacu tsáraahóvu o íhjuvára míamúnáama.

⁴⁰ Áhdújucóhjáa díibye ávyéjuube íhvéjtsoobe níityéwááhyó hallútú díityéké íhyójtsiri nééne ditye cúúvéhulléré íjcyaki. Aaméhjáa dáíivýenemáyé íhjuváraabe heeberémú ihjyúri.

22

¹ Neebéhjápeé:

—Ámuúha tamúnáaj, cáhawáá ímíñeúvú mélleebúcuu amúhake táicyánéjcu o úúballéne.

² Ehdúhjáa díbye heeberémú ihjyúri íhjuvánéllii ímíñeúvú lleebúcuunúme dífbyeke.

³ Áámekehjáa neébe:

—Oo muurá jodíómuube Tsiríítsiá íñújivú Táátsó coomívú oke ditye tsíímávaabe. Ároobé ihdyu ó keemévé íchihvúré Jerotsaréevu. Áábeké oke Gamariéé úwáábohijycyá méihde múnáaúvúhjáa úráávvehjycyáné taúhbaju. Aabéé ó ímílehjycyará múhdutú tsáimíyé Píivýéébeke o ícúvéébeke o cáhcújtsóiyóné táííbúuri. Áhdu muurá icyooca ámuúha. ⁴ Ároobéé táwajácúctubááné íne ímíájú cáhcújtsó múnáahjáa jycyámeke o dsíjíveto imityúné ó dáíívehijycyá dítyéváa ténetu íhvetérokí. Opéé ó tsatyéhijycyá wajpíímumáyé walléémuke ditye icyúvéhoojánuki. ⁵ Aane muurá llúúvájte avyéjúúbema duurúvájá túkevéjtsoje waajácú okéé waajácúhaamínema iwáalloone Damájcori jycyáné cáhcújtsó múnáa éllevu. Aabéé téhullévu tsúuca o péé oováa o dóhjinújémeke íchihvu Jerotsaréevu ditye ícúábáhraki.

Páávoró úúballé muhdú Jetsóoke icyáhcujsóne
(Hch 9.1-19; 26.12-18)

⁶ Aané Damájcovu oke ditye wáloobe juuváyí o péhjycarónáa cójippíne técoomí píihívréjucó péécúteré óhdívu ávyétá íhnáhó nééne péeté cádiivýéné cáámetu. ⁷ Aané oke íjcaáyó baavújucó. Áábeké oke Jetsóo o ájtyúmítuube néehí: “Tsáo Tsááoró, ¿íveekiami oke ú pátsáricyohjycyá?” ⁸ Áánéllihyé o néehí: “¿Aca múha uu, Ávyéjúúbé?” Áánéllihyé oke neébe: “Oo Jetsóo Natsarée múnáajpi oke u pátsáricyohjycyáabe.” ⁹ Aané téjyju oóma jycyame teene peete íajtyúmíneri íllityéhi. Ároméé ihdyu tsá lléébotú díbye oóma íhjuváne. ¹⁰ Aané awáá ehdu oke díbye nééneíllii o néé dífbyeke: “Ávyéjúúbé, ¿aanéhaca íná ú ímíllé o méénune?” Áánéllihyé oke neébe: “Wa ihdyu dípye Damájcovuj. Téhullévuú uke

—¿Aca taúhbaju néé muhdú o Ijcyane óoma u ímbájchoki? ¿A tsá u wáájacutú teene taúhbaju néené tsijjtoriyé óhdivu u taúhbáné oke ditye imyéénuki? Uke téhdure Pívyéébe méénuú bañú múnáajpi u Ijcyáábeke.

⁴ Áánélliihyéhjáa tsaate néehíí:

—¿Aca muhdú eene illure ú uuhívaté Pívyéébere pícyoobe llúúvájte avyéjuube páñétúejpi Ijcyáábedi?

⁵ Áánélliihyéhjáa neébe:

—Árónáa tsá o wáájacutú díbye páñétúejpi llúúvájte avyéjuube Ijcyane. Muurá Pívyéébé waajácúháamitu nééneé: “Tsá múu ímityúné ihjyúvatú ávyéjujtédityu.” Ehdúhjáa neebe Páávoró.

⁶ Botsíikyéhjáa waajácuube tsadotséómuma paritséómúejte diitye ávyéjupte Ijcyane. Áánélliihyéhjáa neebe kéévánécoba:

—Ámuúha tamúnaa, oo muurá paritséómú uwaábóo úráávyehjcyáábé hajchi. Aabé téhdure téené uwaáboju ó úráávyehjcyáhi. Áábeke íñe oke ámuha médíllóhijcyá dsjívémé tsiíñe bóhiine o cáhcújtsónéllíihye.

⁷ Ehdúhjáa díbye néénelii diitye ávyéjupte tsaamééré itsípájucatsíñe illuréjuco pájjuvántjatsíñe. ⁸ Diityéhjáa muurá tsadotséómú nehjcyá dsjívémé bóhíjucootúne. Áhduréhjáa itsúcunúhijcyámé níjyéji múnáama panévaré ápíichoháñé Ijcyatúne. Áánetúhjáa ihdyu paritséómú cáhcujtsó ténehji Ijcyane. ⁹ Aaméhjáa ihjyúbari Ijcyánáa diitye paritséómudítýu tsaate taúhbájú uwaábojte néehíí:

—Muurá tsá áanu íná ímityúné méénutúne. Áábema tsájyju múu ímiááné níjyéji múnáajpi ihjyúvánáa ¿íveekí Pívyéébeke múhdurá médáráívéiyáhi?

¹⁰ Ehdúhjáa ditye táhjácatsíñeri tsodáhómú avyéjuube íllityéne íjtsúcunú ditye Páávoróké méénuíñe. Áánélliihyéhjáa tsiíñe neebe itsodáhómuke ditye itsájtye biwáhhullévúré íhcyóómivu díbyeke.

¹¹ Ápejcohjáa Jetsóo díbyedívú íbóhówáávéne néehíí:

—Ímíchi díicyáne íñeri áábímyeityubéré íñe táuwaáboju íchii Jerotsaréeri u úwáábohíjcyádúré idyé dúwááboco Róómáíí. Ehdúhjáa Jetsóo néé Páávoróke.

Páávoróké imúlleromé illíihyanúne

¹² Ááné tsitsívevúhjáa ímúnaa jodíómú pítyácójcatsíyá ímiááneturé díbyeke idsjívétsoíñe. Áánemáhhjáa néjcatsímýé íñeubará ímájchóityúné díbyeke illíihyanútúné hajchóta. ¹³⁻¹⁴ Ehdúhjáa díbyedítýu pítyácójcatsímýé 40-mevá ehniíñevu Ijcyame. Aaméhjáa llúúvájte avyéjujtémá ítyúkevjtsójté éllevu ípyééne neeté diityéke:

—Muha ímiááané Pívyéébe lléébónáa mepítyácójcatsí íñeubará memájchóityúné Páávoróké muha mellíihyanútúné hajchóta. ¹⁵ Áánéllii méneeco tsodáhómú avyéjuúbeke díbye péjcore ámuha éllevu itsíva díbyeke. Árónáa ihdyu méneeco díbyedítýu Ijcyáné ihjyu ámuha medílló díbyeke mepíuváne. Áíjyu muha tsúuca máarúcóónuu ámúhadívú díbye úújetétúné íhdéré muha mellíihyanuki.

¹⁶ Ehdúhjáa ditye pítyácójcatsíñe Páávoró beebe iwáájácúne íicúí tsodáhómú coomívú ípyééne úúbáletté díbye íñáhníkye. ¹⁷ Áánélliihyéhjáa tsáápiíkye tsodáhómú avyéjuúbeke ípíúváábeke neebe Páávoró:

—Áanu ováhtsáwúuke tsajtye páñétúejpi ámúhá avyéjuúbe éllevu díbyévá ínáhhájábá íúúbálle díbyeke.

¹⁸ Ahdújucóhjáa díbyeke díbye tsájtyene avyéjuúbe éllevu. Aabéhjáa neeté díbyeke:

—Ávyéjuúbej, éhne cúuvéjari Ijcyaae Páávoró oke néénelii ó tsívá áanu ováhtsáwúuke díéllévu díbyévá íhya íná uke íúúbálleki.

¹⁹ Áánélliihyéhjáa íhdyúétsihvu itsájtyéébeke neébe:

—¿Íná ú ímíllé oke u úúbálléne?

²⁰ Áánélliihyéhjáa neébe:

—Tamúnaáne jodíómú pítyácójcatsí ukévá íñééíñe péjcore u tsájtye Páávoróké diityé avyéjujté éllevu dítyévá ídílló díbyeke íná díbyedítýu Ijcyáné ihjyu. ²¹ Áróneri tsá u íicúvéityúne. Ijcyámé 40-mevá ehniíñevu díbyekévá illíihyanú arucóónuímye. Aame néjcatsí ímiááneva imyéénuíñe Pívyéébe lléébónáa ípítyácójcatsíñe. Aamévá díbyeke illíihyanútúné hajchótá tsá íñeubará májchóityúne. Aame ícyooca tehme muhdú diityéké u nééneréjuco.

²² Ehdúhjáa díbye tsodáhómú avyéjuúbeke úúbálléne boone ípítyácóóbeke neebe díbye muucá íúúbállétu teéne.

Ávyéjuube Pééri éllevu Páávoróké ditye wáalloóne

²³ Átsihdyúhjáa diibye ávyéjuube mítyétsikyé itsodáhómú avyéjujtédítýú ipíúváne néé dityétsí iúju 200-meváké tsodáhómuke ulléri pééimyeke, 70-meváké íjímudi pééimyeke, 200-meváké cávaájcoháñema pééimyeke, ditye ipyéé Tsetsaréavu tépejcojuco. ²⁴ Áhduréhjáa neebe ditye tsáápi íjjuke ímíbájcho dífbyedi Páávoróké itsájtye ávyéjuube Pééri éllevu. ²⁵ Áámemáhjáa waajácuháámí wáalloobe illu íñéhaámi:

²⁶ “Ávyéjuube Péeríj, oo íñe Cáráóódio Ríitsia o íjcyaae úuma ó ihjyúváhi. ²⁷ Áánukée tsúuca imúnaa jodíómú iékéévéébeke llíihyanújúcoóoróobeke tátsodáhómuma diityédítýú ó dojtúcu romáánómuube íjcyané waajácuháámima dibye íjcyane o wáájácúnema.

²⁸ Áánemáa ó tsajtye dífbyeke diityé avyéjujté éllevu íñe déjúcotú dífbyé hallúvú ditye páhduvaré úúbállehíjcyané o wáájácuci. ²⁹ Aabée ó waajácú apááñéré ityaúhbajúúné hallútú ditye ehdu dífbyeke dáíívehíjcyáne. Aane tsá íná íjcyáturó ditye téené hallútú icyúvéhoojánúbeke dsíjívétsóiyóne. ³⁰ Áábeke íñe diéllevu ó wallóo imúnaa íjcyarómé dífbyeke illíihyanúíñe pityácójcatsíñe o wáájácúnema. Áámeke o néé ditye páñetu diéllevu ipyééne díhyúmíri íñeé íñe hallútú dífbyedítýú íjyácunúhíjcyáne. Ahdícyane wáí dícyaj.”

³¹ Ehdúhjáa néhaamímá tsodáhómú pejco tsajtye Páávoróké Ajtíipatírí coomívú íavyéjuube néhdújuco. ³² Ááné tsítsíívevúhjáa tsaate tsodáhómú ulleríyee péeme ílluréjuco oómiñe íhcyóómivu. Áánetúhjáa tsijtye íjímudí péémeréjuco cóhbaavéné Páávoróma. ³³ Aaméhjáa Tsetsaréavu avyéjúúbedívú dífbyeke iúújetétsóne ajcú teene waajácúhaamívú dífbyeke. ³⁴⁻³⁵ Áhaamíhjáa avyéjuube iéévéne níjcautu dilló Páávoróké kíá múnáajpí dibye íjcyane. Aaméhjáa Tsíríitsiá íiñúji múnáajpi dibye íjcyane iwáájácúne neébe:

—Cána óví ímíchi díhyallúvú páhduvaré úúbállehíjcyámé wajtsí mewáájácu muhdú úuma tene íjcyane.

Áánemáhjáa neebe ditye ipícyo dífbyeke avyéjuube Heróódeúvu jávu.

24

Ávyéjuube Pééri úmíwávú Páávoró ihjyuváne

¹ Átsihdyúhjáa tsáhojtsíj coojívatu páñétúejpi llúuvájté avyéjuube Ananíá tsáá Tsetsaréavu túkevjtsojtéma. Áámemáhjáa téhdure Téétoro tsáá ímityúné múúne meénúmé hallúvú ihjyúvaabe. Aaméhjáa diibye avyéjúúbedívú iwájtssíne úúballévá ímityúné Páávoró hallúvu. ² Áábekéhjáa diityé éllevu ditye tsajtyeébé hallúvú Téétoro úúballéjucóo avyéjuube Péeríkryé. Neebéhjápeé:

—Ávyéjuubej, mítyane uke muha météhdujtsó múúhá avyéjuube u íjcyaae pane u wáájácúúbé túkevjtsojúj pañe muha tsaimíyé meicyahíjcyánéllíihye. ³ Muurá muha páhduube dítyúkevjtsojúj pañe méjcyáhi. Áánéllíi mítyane uke muha météhdujtsó múúhá avyéjuube u íjcyáábeke. ⁴ Aane mítyane uke o túhújtsótu uke o néé okéi u lléébúacunú múhajchótáwuú úuma o ihjyuváne. ⁵ Muurá muha méwaajácú áanu ávyeta panévá íñújínéri íjcyané jodíómuke íbórinuubéré péhíjcyáne. Aabe natsarénómuube Jetsóoke úráavyehíjcyámedítýú ímíchi páñétúejpi. ⁶ Muuráhjáa duurúvaja dibye tútávájtsojyónáa muha meékéévéébema méimíllérá teene meímíbjachóné muhdú múúhá taúhbaju néhdu. ⁷ Áronáacáa tsodáhómú avyéjuube Ríitsia múúhá hójtsí pañétú dojtúcu dífbyeke. ⁸ Áánemáa neebe dífbyé hallúvú úúbállehíjcyámé itsáá diéllevu. Ahdújuco íñe muha metsááne diéllevu dífbyé hallúvú muha meúúbállehíjcyáméjuco. Aane cáhawáá óví páñetu ú dilló dífbyeke u wáájácu muhdú néené déjúcotu muha meúúbállehíjcyané dífbyé hallúvu. Ehdúhjáa neebe Téétoro Péeríkryé.

⁹ Téhduréhjáa tétsihyí íjcyame tsijtye jodíómú nehíjcyá ímíáánéjuco ehdu tene íjcyane. ¹⁰ Áánéllíihyéhjáa avyéjuube Péerí úbahcyó Páávoróké dífbyeréjuco íhjúvaki. Ahdújucóhjáa dibye nééneé:

—Muurá ó waajácú múhdúné pijcyábájucó íñe íñújiri ímityúnéhjí ímíbájchoobe u íjcyane. Áánéllíi mítyane ó ímíjyuvé táicyánéjcu o úúbálléneri. ¹¹ Aane ihdyu cáhawáá óví apááñéré ú waajácú Jerotsaréevú Píívyéébeke o dúúrúvájétsihdyu botsí 12 coojívaré meíjcyane. ¹² Tsáháa múha oke ájtyúmitú tsaatémá o táhjájcatsímeyeke o íbórinuhíjcyané duurúvájá pañevu, píhcyáávejáané pañevu, tsíélléhíjvu. ¹³ Aane muurá íjtye ávyeta tsá wáájacutú íñe hallútú táhallúvú úúbállehíjcyáne. ¹⁴ Áánetu cáhawáá uke o úúballe apááñéré táíhdé múnáaúvú cáánívahíjcyaae Píívyéébeke o íícúvéébeke o úraavyéne. Dífbyeke ihdyu ó úráavyehíjcyá béhjítori eene múhdurá ditye óhdívu ítsúcunúhíjcyájítori. Aabe idyé ó

cáhcujtsó dífbyé ihjyu uubálle múnáa waajácúhaamínetu dífbyé taúhbaju cáátúnúmeíñéhjima tsíñehji íjcyane. ¹⁵ Muurá ditye cáhcujtsódúré dífbyeke o cáhcújtsoobe ó waajácú ímiáméhjima ímityúroméhjí dsíjivémé bóhííñe. ¹⁶ Áanéllii ó ímíllehíjcyará tsaimíyé Píivyéebema o íjcyane. Áhdure idyé ó ímíllehíjcyará tsaimíyé míamúnáama o náhbévájcatsíñe.

¹⁷ Aabée muurá múhdúne píjcyá líiñé tsíélléhjí o péhíjcyátsihdyu o tsáá táiiñíjyí múnáake o píaabóvaabe idyé dífbyeke o íicúve iyámeke o cóvájtsóneri. ¹⁸ Éhdurée nénéhjíri duurúvájá pañe o íjcyáábeke Áátsiá íiñíjiri íjcyame tamúnaa oke ájtyumí dityée méénuhíjcyádújuco tééjá lluvváabedívú o ímbájchómeílfbyeke. Áanáacáa tsá tétsihyi tsíjtye íjcyáturóne. Aabée tsáháturo téjyju muucá o íibórínutúne. ¹⁹ Aane bo óví eene táhallúvú úúbállehíjcyámé íllevu itsááne úúbálléva ímiáané ímityúné táhallúví íjcyáhajchíjyju. ²⁰ Óvíkyéhde aatyéré úúbállé íñé ímityúnéhjáa tamúnáa avyéjujtemá o méénune íajtyumíne. ²¹ Ááneráhjáa apááñéeré díityémá o íjcyaaabe pámeere lléébónáa o néehíí: “Oke íñe ámuha médílllohíjcyá dsíjivémé bóhíine o cáhcújtsónéllíihye.”

²² Ehdúhjáa Páávoró néenéllii avyéjuube Pééri ílluréjuco tééne ihjyu íhvejtsóné ímíhyéhjáa díbye úráávvenéjcyú iwáájácúnéllíihye. Áánemáhjáa neebe díityéke:

—¿A ehdúhaca teéne? Ané óvíi tsodáhómú avyéjuube Ríitsia tsáá botsíi ámúhama meímíbjchoki.

²³ Ehdúhjáa díityéké íñétsihdyu neebe tsáápi tsodáhómú avyéjuúbeke díbyéi tétsihvuré ípícyo dífbyeke. Áánemáhjáa neebe díbye íhvéjtsó ímúnáa dífbyeke íááhívehíjcyaki.

²⁴ Átsihdyúhjáa tsucájá íjcyánetu Pééri tsííñe tsáá dífbye éllevu mewa Drotsíírama jodíómulle téhdure íjcyállema. Aabéhjáa píúváj díibye Páávoróké díbye díityétsima íhjíyúva muhdú Jetsocríjtoke mecáhcújtsónetu. ²⁵ Áanéllíihyéhjáa íhjíyúvaabe muhdú tsaimíyé meíjcyá ímityúnéjcyutu metéhmémeíñetu. Áhduréhjáa íhjíyúvaabe nihíñétsihvuré Píivyéébe muhdú míamúnáa ícyahíjcyané ímbájchóíñetu. Ááneríhjáa avyéjuube íllityéne dífbyeke néehíí:

—Wa ílluréjuco dípyej. Néhíjyáca idyé tsííñe uke ó píúvájá múhtsima u íhjíyúva téénetu.

²⁶ Aanéhjáa díibye Pééri íjyáacúníhíjcyá dsíídsídívú Páávoró áhdóiyóneri ílluréjuco dífbyeke íhjíhívyétsoki. Téénéllíihyéhjáa wáájácúroobéré píúvahíjcyá dífbyema íhjíyúvaki. ²⁷ Ehdúhjáa pajtyéné míñéécú píjcyábá hajchóta. Átsihdyúhjáa Pééri ílluréjuco íhvejtsóné avyéjuube íjcyane. Áábé cápáyóónehjáa Póótsio Péjtoréjuco úcaavéne. Aanéhjáa Pééri jodíómuma ímí íjcyane ímílléne pícyoíñú cúuvéjávuré díibye Páávoróke.

25

Páávoró Péjto úmíwari

¹ Aanéhjáa díibye Péjtoréjuco tééne íiñíjyí avyéjuúbedívú úcaávebe pápíhchúúj coojívatu péé Tsetsaréatu Jerotsarévu. ² Áábekéhjáa téhullévú túkevájtsójtémá llúúvájte avyéjujte úúbállépejtsó ímityúné Páávoró hallúvu. ³ Áánemáhjáa nééme díbye ípíúva dífbyeke Jerotsarévu. Aaméhjáa pítyácójcatsiyá juuva íarucóónúne dífbyeke íllíihyanúpéjtsóíñe. ⁴⁻⁵ Ehdúhjáa díibye avyéjuúbeke ditye néerónáa neebe díityéke:

—Bo néhi caatyé ámúhadítú avyéjujte íjcyame óoma Tsetsaréavu mepe ámuha téhullévú meúúballe dífbyé hallúvú ímiáanéé ímityúné díbye méénúhajchíjyju. Muurá téhulle díibye cúuvéjari. Áhullévú lléváhréjuco tsííñe o pééhíñe. Ehdúhjáa neebe Péjtoó.

⁶ Aabéhjáa teene Jerotsaréeri íjcyá íhyotsítú pápíhchúúj coojívaúbáhhjápeé, íhjíyáa mityá pahójtsícúj coojívaj. Átsihdyúhjáa péjúcoobe Tsetsaréavu. Áané tsíjyúhjáa teene ídíllóítsihvu íacúúvéne píuvájúcoobe díibye Páávoróke. ⁷ Áábekéhjáa ditye wájtsítsóóbedívú Jerotsaréutu pééne jodíómú ípíhcyáavéne dífbyé hallúvú úúbálléjucóó ímityunéhji. Ároméhjáa íllure báñúmeíhi. ⁸ Aabéhjáa Páávoró ícyánéjcyutu néehíí:

—Tsáháturo tsáma íiná ímityúné o méénutú tamúnáa jodíómú taúhbájutu, téhdure díityé duurúvájatu. Téhdure tsáháturo páñéúejpi romáánómú avyéjuúbedítú ímityúné o íhjíyúvatúne.

⁹ Ehdúhjáa Páávoró néerónáa Péjto dífbye múnáa jodíómuma ímí íjcyane ímílléne néé díibyeke:

—¿Aanéhaca ú ímíllé Jerotsarévu meímíbjchóné eene íiná díhyallúvú ditye úúbállehíjcyáne?

¹⁰ Áanéllíihyéhjáa neébe:

—Áronáa muurá tétsihíjyjuco oo ehdu nénéhjí ámuha romáánómú meímíbachóhíjcyátsíí amúhá avyéjuube méménútsihyi. Aane muurá ú waajácúrá íñé ímityúné o méénúturóné

tamúnaa jodiómuma. ¹¹ Muurá ihdyu ímiáané ímityúne o méénuca ó pájáameíyá oke ditye illíhyanuki. Keená ‘tsáhaá’ o nééiyóne. Áanetu íñe táhallúvú ditye úúbállehjycáronéhjí ímiáané íjcyátúhahjchíí tsá oke muha íhvéjtsóityú diityé hójtsí pañévu. Áanéllii ó imíllé ámuhá avyējuube páñétúejpiyé óoma teene ímbajchóne.

¹² Ehdújáa Páávoró néénéllii Péjto pámeekéré ípityácócatsíhijcyámeke ípíjyúcúmema idíllócatsíñe nées dífbyeke:

—Ehdu idyé muha romáánómú avyējuube páñétúejpiyé úúma ímbajchóné u ímilléné ané óví dífbye élleuvérújuco u pééneé. Ehdújáa Péjto nées Páávoróke.

Páávoró avyējuube Agríipá úmíwari

¹³ Átsihdyújáa idyé múhdúj coojívatúrú tsijpi avyējuube Agríipá péé mewa Bereníitsema Tsetsaréavu Péjtoke ááhívetémútsi. ¹⁴ Aamútsíhijyáa téhulle íjcyámútsikyé diibye Péjto úúballé Páávoró tétsihyi íjcyane. Neebéhjápeé:

—Íjcyaaabe íchihyi tsaapi cúvéhóojari Péeríi pícyoíñuúbe. ¹⁵ Áábé hallúvúu jodiómú túkevétsojtémá llúúvájte avyējuje ímityúne oke úúballeté Jerotsaréeri o íjcyáabeke oováa dífbyedívú o méénútsoki. ¹⁶ Árómekéé o nééhií: “Tehdu muha romáánómú pecútéré muuca medsíjívétsóiyonejéí tsaate tsíjtyé hallúvú úúballémema ditye díllócatsíyúhahjchíjyú.”

¹⁷ Ehdúu o néerónáa ditye óhdivu píhcyaaavéjúcóónéllii awáá tsíjcyooji o díllótsíhivu o íjcyáne ó píuvá dífbyeke. ¹⁸ Áábe éllevúu tsáame ímityunéhjí dífbyé hallúvú úúballéhjcyáme. Aanéé ó íjtsúcunú ímiáané díbye ímityúne méénuhijcyané dífbyé hallúvú ditye úúballeíñe. Áronáacáa tsá tehdu tene néétune. ¹⁹ Apáañéere nehijcyámé Jetsóó dsíjívéjúcóóbeke díbye ‘íjcyaaabé’ íñéene úráavyehijcyáne. ²⁰ Ehdúu nénehji o ímbájchóityúrónéllii ó neerá dífbyeke díbye ímílléhajchíí Jerotsaréevu muha dífbyema teene meímíbjchotéki. ²¹ Áronáacáa imíllebe páñétúejpimáyé Agójtoma teene ímbajchóne. Áanélliihyéé dífbyeke o nées díbyeí cúuvéjaríyé íjcyá dífbye éllevu o wállóótúné hajchóta.

²² Ehdújáa Péjto Agríipake úúballénéllii neebe dífbyeke:

—Aane ihdyu ó lleebúcunúiyá téhdure díbye íhjuváne.

Áanélliihyéhjáa Péjto nééhií:

—Cáhwáá óví péjcore tsaabe díbye íhjuváne u lléebúcunúki.

²³ Ehdújáa Péjto dífbyeke néénéllii tsíjcyooji tsiíñe tsaamútsi Agrípamútsi méwama. Ávyéta ímhijyáa ícyáavéne aahívetémútsi dífbyé já pañévu tsoadáhomú avyējujtémá tsijtye técoomí íhtsúujtéma. Áanáacáhjáa Péjto píuvájucóó diibye Páávoróke. ²⁴ Áánemáhjáa neebe diityéke:

—Áyúju, ámuúha, páameere íñe múhdumé avyējuube Agrípama meijcyamej. Áánújuco íchii dífbyé hallúvú ímityúne Jerotsarée múnáama Tsetsaréa múnáa oke úúbállehjycyaaabe. Áánúdityu nehijcyámé dífbyekévá illíhyanúiyóne. ²⁵ Arónáa íjcyánejí íñe déjúcotu díbye dsíjívéiyóne. Áábeke ó wállóo páñétúejpi Agójto éllevu dífbyema teene díbye ímbájcho dífbyerée ímíllénélliihye. ²⁶ Áábedítýú diibye páñétúejpikyé o cáátúnúiyóne o ítsámeíhijycáronáa íñe ámuha metsáanéllii ámuhádivú ó íjchívyetsóhi. Áábeke cáhwáá óví aabye avyējuube Agríipá dílló múhdú díbye úúballené bóttsí mecáátunúne páñétúejpi avyējuúbe éllevu mewállóoki. ²⁷ Muurá tsá tene ímityú tsaapi cúuvéjari íjcyáabeke pecútéré mewállóone páñétúejpi éllevu ímichi íñe déjúcotú dífbyeke mewállóone úúballétumére. Ehdújáa Péjto nées diityéke.

26

Agríipá úmíwávú Páávoró úúballé múhdú ícyahijcyáne

¹ Aanéhjáa Páávoróke diibye avyējuube Agríipá nééhií:

—Cána díhjuváj.

Ahdújucóhjáa díbye íhjuváne. ² Neebéhjápeé:

—Ávyējuube Agríipaj, mítyane ó ímjyuuve múhdú tamúnaa jodiómú íjcyarómé táhallúvú ímityunéhjí úúbállehjycánetu ícyooa díúmíwávú o íhjuváneeri. ³ Muurá ú waajácú múhdú muha meícyahijycánéhjí hallútú metáhjacatsíhijcyáne. Aane cáhwáá ímíñeúvú lleebúcunú úúma o íhjuváne.

Múhdú Páávoró ícyahijcyané Jetsóoke ícyáhíjtsótúné ihde

⁴ Muurá waajácúmé múhdújáa diityémá o píivyene Jerotsaréeri múúhá íñújari. ⁵ Téhdure waajácúmé táováhtsadítyuré parítséomuube o íjcyaaabe íñe muha meúráavyehijcyajító o úraavyene. Aane téhdure ímílléhajchíí úúballéiyóme. ⁶ Áábeke íñe oke íchihvu tsíwámé Píivyéebéé dsíjívémeke íbóhíitsoíñe méíhdé múnáaúvuke nehijcyané o cáhcújtsónéllii teene

oke idíllóki. ⁷ Muurá 12-nevá dohjíba múnaa muha meíjcyame Píivyéébeke paíjyuvaré méíicúvehíjcyá díbyéé nééne muha maájtyúmiiki. Ehdú nééne hallútú íñe tamúnaa táhallútú ímityunéhjí úúbálléhícyáhi, Ávyéjuúbej. ⁸ ¿Ácooca ámuha tsá mecáhcújtsotú Píivyéébe dsíjívemeke bóhiitsóne?

Muhdú íhdévu Páávoró Críjto uráávyé múnáake pátsárcíyohíjcyáne

⁹ Ópée muurá idyé o íjcyároobe Natsarée múnáajpi Jetsóodítýú ímityúné o íjtsámeíñé ó ítsúcunúhíjcyá tehdújuco o méénune. ¹⁰ Ehdú o méénuhíjcyá Jerotsaréeri. Muuráhjáa llúúvájte avyéjujite oke néhdújuco cúvejáánuubéré o péhíjcyáne cahcújtsó múnáake. Téhdurée tsaméhíjjuco muha mepityácójcatsíñe tsaatéké medsíjívétsohíjcyáne. ¹¹ Ehdú díityéké ícúbáhraabéré o pehíjcyá pihcyáávejááne pañévu dítyévaa teene ímiá uwáábojuhacáa íjcyane icyáhcujsóné íhvéjtsóroki. Áámekée tsári o íjtsúcunúne pátsárcíyooobéré o pehíjcyá pahúllváre tsííñé íñújíneri íjcyároocoomjíri.

Páávoró tsííñe úúballe muhdú Jetsóoke icyáhcujsóné (Hch 9.1-19; 22.6-16)

¹² Aabée idyé téénevuré o peerá Damájcovu llúúvájte avyéjujite oke wállóónéllíhye. ¹³ Áronáacáa juuvávyú cójijpiñe núlba ájchú ehniíñevu íámítsaráhcó íjcyane peete óhdivu cádiivyné pámeere oke náhbénúmema múuhakye ajchúcunúhi. ¹⁴ Aamée muha máákityé baavújuco. Áánáacáa oke tsaapi muuha heeberéomú ihjyúri néehíi: “Tsáo Tsááoroj, jíveekiami oke ú pátsárcíyohíjcyaj? Muurá uure ú tútávátsámeíhíjcyá éhne múne ócáji naatsóú íñúbíjcyóne iyee tútávájtsámeídyu.” ¹⁵ Áánéllíhyéé o néé dífbyeke: “¿Aca múha uu, Ávyéjuúbej?” Áánéllíhyéé oke neébe: “Óo Jetsóo oke u pátsárcíyohíjcyaaabe. ¹⁶ Ahdícyane ílluréjuco díjyocúúve. Muurá íñe icyooca úhdivu o bóhówaavé óhdivu íjcyáne uwááboju u méénuki, áhdure bóónétu tsííñe úhdivu o bóhówájtsóné uwááboju u méénuki. ¹⁷ Aabe íjcyá uke o lííñé díimúnaa jodíómuma tsííñé íñújí múnaa uke imyénútki. ¹⁸ Áánéllíi uke o wallóó dítyé éllevu díityéké u wáájácútsó Naavéné hójtsí pañe íjcyahíjcyánetu dítye íjchívyé Píivyéébé icyánejuvuréjuco díityé ímityuháñé ílluréjuco ábájíivémeímyé ímiáámeréjuco íjcyá dífbyéjte.” Ehdú oke neebe Jetsóo.

Páávoró naavédú nééne íítene cáhcujsóné

¹⁹ Ahdícyane tsáháa naavédú nééne óhdivu bóhówaavéné cáhcújtsótuube o íjcyatúne, Ávyéjuúbej. Muuráhjáa tééne pañe o íítene o cáhcujsóhi. ²⁰ Aabée muurá Damájco múnáadítýú o úwáábótujkénúhi. Átsihyúu úwááboobéré o péé Jerotsaréetújuco páneeríyé Jodéá íñújíri. Aabée jodíómú íjcyátúromeke o nehíjcyá dítye ímityúné íjcyahíjcyáne íhvéjtsóne Píivyéébekéréjuco úuráavyeki. Áhdurée o nehíjcyá tééne uwááboju néhdújuco íjcyáneerí dítye iwáájácútsó tsíjtyeke ímiáané tsíhdyuréjuco íjcyane. ²¹ Éhdurée nééne hallútú tamúnaa íjcyarómé oke duurúvájá pañévu íékévéébeke imíllérá íllíhyanúne. ²² Ároobe íñe íjcyoojívújuco Píivyéébe oke piáábóneri ímí dífbyeke o uráávyeebe o úwáábohíjcyáne dífbyé íhju pámeekéré ídáatsojtémáyé íhtsútujtke. Aabe tsáháturo tsáma o nehíjcyatú éhnéhjáa Moitséévuma Píivyéébe íhju uubálle múnaa íñá íjcyáiñé úúbálléhíjcyáne tsíjítóriye. ²³ Muuráhjáa nehíjcyámé Críjto ícúbáhrámeítsihdyu dsíjívéebe íbóhíneri meke pámeekéré tsííñé íñújíne múnáama úújetsoíñé tsúuca méema pajtyeté íjcyájucóóne. Áhduréhjáa nehíjcyámé díibye tujkénújeji íjcyáiñé dsíjívetu bóhíibe.

Páávoró imíllérá Agrípá cáhcujsóné Jetsóoke

²⁴ Ehdúhjáa Páávoró íhjuvárována Péjto kéévánécoba néehíi:

—¡Muúbe, mítyane u wáájácúneríubá ílluréjuco u méívaténe!

²⁵ Áronáacáhjáa neébe:

—Tsá o méívatétúne, Ávyéjuúbej. Ímiáané o néehíi. ²⁶ Muurá áanu ávyéjuube Agrípá ténéhji páneere ímí waajácúhi. Áánéllí dífbyé húmiríyé ínerí núhnévtuube o íhjuvává ténéhji teevétaríyé méénúmeíhíjcyátúnéllíhye. ²⁷ Ahdícyane, Ávyéjuube Agrípaj, ¿a ú cáhcujsó éhnéhjáa Píivyéébe íhju uubálle múnaa nehíjcyanéhji? Muurá o waajácú u cáhcujsóne.

²⁸ Áánéllíhyéhjáa neébe:

—Úbá ú ímíllé áyanéwuúré u úwááboróné o cáhcújtsóne Críjtoéjpiyéjuco o íjcyáiyóne.

²⁹ Áánéllíhyéhjáa neébe:

—Muurá mítyane o úwáabóné u cáhcújtsóiyóduré idyé áyanéwu o úwáabóné u cáhcújtsóiyáhi. Áánéllí muurá Píivyéébeke piáábó o táumeíhíjcyá o úwáabóné ámuha mecáhcújtsó íñe

múhdumé oke ámuha melléébucunúhijycámé o íjcyadu ámuha meijcyaki. Tsá idyé ifne úwáñehíifnema o íjcyadu ámuha meijcyáiyóné o néétune.

³⁰⁻³¹ Ehdúhjáa Páávoró nééné boonétú pámeere tétsihyi íjcyame tsiéllevu ipyééne tsamééeréjucu néjcatsiñe:

—Tsáháturo muurá díbye ímiáané iná ímityúné méénutú tééné déjúcotu idsíjivéiyóne. Aabe tsá cuvéhójari íjcyáityuróne.

³² Áhduréhjáa Agríipá Péjtóke néehíí:

—Muuráhjáa ihdyu tsúuca íjchívyéiyooobe páñéttúéjpi máavyéjúúbemáyé teene íimíbjachóné íimíllétuca.

27

Páávoróké ditye Róómávu wállóone

¹ Aanéé tsúuca múuhake Itááriáivú iwállóóñeri ihjyúvácjatsímye. Áanáacáa Páávoródívú tsijtye cúúvéjari íjcyámema ajcújucóomé tsodáhómú avyéjuube Jóórioké tsáha múna ‘Agóyto’ némeifné tsodáhómúéjpike. ² Aamée muha méujcámeijycucóo Adaramítítoj cuujúwami Áátsiá íiñújí mujcójúunévu péémí pañévu. Áamemáa múuhama Arijtáacó péé Matsedóóniá íiñúji múnáajpi Tetsaróónicári ícyahíjcyaa. ³ Aamée tsíjcyooji muha méúújeté Tsidóovu. Átsihvúu díbye tsodáhómú avyéjuube Jóório Páávorodí ídáatsóvone ihvejsó díbye íñahbéva múnáake íááhíveki. ⁴ Átsihdyúu muha tsíñejcúémóvu mepéémeke kíjyeba wááome ‘Chíjpere’ némeifné caapáhó ímiánéjcutu mépajtyéhi. ⁵ Aamée muha Pajpíriámá Tsirítsiá íñújícú tujkévetu mépajtyeme méúújeté Míírávu Ríítsiá íiñújí coomívu.

⁶ Átsihyíi díbye tsodáhómú avyéjuube ájtyúmité tsími cúújúwami Arejadriíamei Itááriá íiñújivu péemí. Áamíríyécúo muha mepééne téhullévu. ⁷ Aamée muha pívájcoojívájucu mepéhijycámé íhtsútúnetu Níídó cóomí tujkévetu mépajtyeme tsapéhóduré mepééiyónáa kíjyeba múuhake tsiéllevuré wááome muha ‘Créetaá’ némeifné caapáhó hallú éhnéjcutúrécucu mepééme mépajtyé ‘Tsaamóo’ némeítsíi tujkévetu. ⁸ Átsihdyúu íhtsútúnetu muha mepéhijycámé méúújeté tsátsii ‘Ímiá Mujcójúúne’ némeítsihvu Ráátseá cóomíj píihívújucu.

⁹⁻¹⁰ Ehdúu muha choocóvu mepéhijycáhi. Ájyúu ápíchóhrécucu teene muha meúlléiyóné tsúucajáa níjyárejúco íjcyaiñé píihíjucóónéllíhye. Áánéllíhyéé Páávoró díityéké ityéíbúwajtsóné neeráhi:

—Ámuúha Ávyéjuyte, ó wajaacú mepééne ápíchó nééíñe. Muurá tsá apáámíré cúújúwami wágóóónéítyuróne. Téhdure muurá méwágóóónéíyáhi.

¹¹ Ehdúu Páávoró néérone tsá tsodáhómú avyéjuube cáhcújtsótúne. Téemí aabájajtétsikyéé téemí avyéjúúbema cáhcújtsóobe. ¹² Ájyúu muha meijcyamújco tsá ímityú tétsii muha úúnjya mépajtyéiyónáacáa. Áánéllíhyéé muha méjtsámeí mepéjúco tétsihdyu muha méihnáhóhahjíí méúújeté Peníítsé mujcóvu Créetaa caapáhó pañe nuhba áabatéhíjycánéjcuéraahócúri íjcyácoomívu tétsii muha mépajtye úúnjyáa.

Kíjyébama níjyaba mítyáne móóari

¹³ Áanáacáa tsíñejcútú áyanévu kíjyeba muha mepééíhullévu íojcónéllii íjtsúcunúmé múu péhdu tene nééne. Áánéllíhyéé tsúuca muha mepéjúcúo Créetaa caapáhó únúéllírye. ¹⁴ Ároné íllúhuúréé múuhake ávyéta tsíjpa nééné kíjyebá waaó tsiéllevúre. ¹⁵ Aamée muha metúkévéjtsómeiyónáa méioovéjucóónéllii awáá muha méihvéjtsómeímyeke waaóne. ¹⁶ Aamée ‘Cááoda’ némeifné caapáhó búonáalletu muha mépajtyé ímíchi kíjyeba íjcyátúnéjcuri. Átsihvúu míínévu muha metsátyehíjycami méujcú múuhá pañévu íhtsútúnetu. ¹⁷ Aamíi íñéjycyároné boone ímunáami cóhpéj chijchúmé wábyaúúneri. Áánemáa níityétsómé téemí íhcyúháñé muháa ‘Tsiíte’ némeifné newáyuuhávu mecátsóhóóvetéiyóné apííchori. Áámekéé kíjyebaréjúco múuhake tsájtyene. ¹⁸ Áané tsíjcyóójíi téhdure ápíchó tene nééneíllii íllurécucu ditye téemí pííchutáháñé wájojconé téhi pañévu. ¹⁹ Átsihdyúu pápíhchúúj coojívatu páñetu téemí éhnéhjirécucu idyé ditye wájojconé. ²⁰ Ájyúu tsúuca pívájcoojívájucu tsá muha cóójiepi núhbama míicúruúwáúbakéré maájtyúmitúne. Áanáacáa kíjyeba éhníñevuré ávyéta íhtsúturécucu íjcyánéllii tsáhájucu muha méjtsámeítyú mépajtyetéíñe.

²¹ Aamée májchotúmerécucu muha meícyahíjycánáa Páávoró íjyócúúvéne néehíí:

—Ámuúhaj, ópée tsáma ámúhake o nééne ámuha mecáhcújtsoca tsá meke metsíváityuró Créetatu. Aacáa muurá tsá íllu meícúbáhrámeítyuróne. ²² Áronáa ihdyu ímíchi méjycyaco.

Tsá néhi tsaatéubaré méhdityu muhdú Ijcyáityú méjcuujúwami wágóóónvónáaaca. 23-24 Muuráhjané ipyejco o íícúvehijcyaahe Píivýéébe níjkyéji múnáájpijkye wáalloobe óhdivu íbóhówáávéne oke néehíi: “Tsáma díhllityédííne. Muurá ihdyu tehdujco pañétúejpi romáánómú avyéjúúbedivú u úújetéííne. Áánéllii díjtyééveri Píivýéébe ámúhake pámeekéré pájtyetétsoó cúújúwámiri ámuha mepéhijcyámeke.” Ehdúne oke ipyejco níjkyéji múnáajpi néehíi. 25 Ahdícyané imíchi méjcyá. Muurá ó waajácú oke díbye néhdújco mééma tene pájtyeííne. 26 Aane muurá mepámaavémé tsáné caapáhóji tohívú méwáhtóbaáhi. Ehdúu neebe Páávoró.

27 Áijyúu tsúúca míñéécú tsemáánájucó muha meúllene. Áamekéé tsápejco kíjyeba múúhake tsatyéhijcyá ‘Áádria’ némeííne móóariyéjucó tsánejcútú tsíñejcúvújucó. Áánaacáa pécójpíine téemí wákimyéi múnáa tsúúca waajácú muha ííñujívú mepííhine. 28 Áánélliihyéee eevéme tétsij pañé iwáájácúki. Aanéé tétsij pañé 36 ééveta. Átsihdyúu éhnííñéwuúvú muha mepétsii tsiííne eevémé 27 éévetaréjucó. 29 Átsihvúréjucó dítye téemí dohjíwajcyóné nítyetsóné téemí déjúcotu 4-wajcyóná Ijcyane muha néwayúúnetu mewápújúúvétuki. Aanéé muha méijyáacunúhijcyá metsítsiivéjúcúóíyóneri. 30 Áánaacáhjáa téemí wákimyéi múnáa tsuulléene téemí dohjíwajcyóné múu nítyetsódú imyéénuñej tééveri míñéwu téhi pañévu nítyetsójúcoorá téemíri íúmívaki. 31 Áánélliihyéee Páávoró tsodáhómú avyéjúúbeke néehíi:

—Muurá áatyé méhdityu úmíváhajchíi tsáhájucó mepájtyetéityúne.

32 Áánélliihyéee díitye tsodáhómú teemi míñéwúú dohji wátsahjyúcu apáhajchíi téhi pañévuújucó.

33 Aanéé tsúúca metsítsiivénáa Páávoró néehíi:

—Tsúúca ííne míñéécú tsemáánájucó mee majchóubaré, cuwáubaré, méénutúme. 34 Áánéllii metsu tsíeménéuba memájcho téene tsíjpari méjcyaki. Muurá tsá muhdú méjcyáityúne.

35 Ehdúu néébere pááaho íekéévéne Píivýéébeke téhdjutsó pámeere ííténáaaca. Áané boonétúu idyóuháyóné májchoóbe. 36 Áánélliihyéee dííbye éllétu muha mémajchó díbye múúhake nééneri muha meímjyúúvénema. 37 Aamée pámeere teene cúújúwámí pañé muha méjcyame 276-meve. 38 Aamée muha memájchóné boonétú tsiííne wájojcómé téemí pííchutátúu tsáneetsa icyóeváné temi ívájhconúki.

Cúújúwami wápújuuvéne

39 Áijyúu tsitsíívevu téemí wákimyéi múnáa tsá wáájacutú kééne ííñújiri muha méjcyane. Áronáacáa muha máajtyumí tsátsii pádujca nétsihyi néwayúúhá Ijcyane. Átsihvúu imíllérómé ííhnáhóhajchíi icyátsuhjácóné téemí. 40 Átsihvúu muha mepéé téemí dohjíwajcyóné wátsahcyúme. Áanemáa ítyúkevéjtsóííne chíjchuta icyácóroacóne tsuulléewa wájáamuwa picyóóme. Átsihdyúu muha mepéjúcúó teene néwááyúúhá tujkévetu. 41 Aamée muha tsátsii panéjcuvatú íhnáhó nójtsihdyu mepájtyerónáa cúújúwámí tújuwa úújeté néwááyúúhatu apáhajchíi wáduhnécu. Aamíi ávyéta cóhpé úújetémí nohji wáwáajcóhi.

42 Áijyúu tsodáhómú imíllérá illíhyanúné cúúvéja múnáake dítye íjchííne íúmívátuki. 43-44 Áronáacáa Páávoróké díityé avyéjuube ípájtyetétsoné ímílléne tsá ímíllétú dítye tehdu méénune. Áánélliihyéee neebe múhdumé íjchííne píivyetédúme íjchi ííñujívú díityé déjutu tsijtye úméhewáánéubá hallúri ípyéekíi. Ehdúu muha mepájtyetéhi.

28

Páávoró ‘Máataá’ némeííne caapáhóri

1 Aamée muha téijyu botsíi méwaaajácú téjtóhi mémé Máata Ijcyane. 2 Áamekéé múúhake tétsii múnáa ímí iwáátsúcpéjtsómeke píuvá icyújuwááñúne éllevu muha mepíhmi níjyabáa téijyu állene tsúco néénélliihye. 3 Áánaacáa Páávoró áyanéwu icyóóovane cóvájtsóné pañétú ííñimye cájtúcuube dííbye íhdó íhyójsitu. 4 Aabéé tétsihdyuré dííbye hójsitu wávyíyúunúúbeke tétsii múnáa íííténe néjcatsíhi:

—Aanéubá ímíááné áanu dsíjívétso múnáajpi. Muurá eene nújpácyotu pájtyetéróóbeke tsiííne Píivýéébe ehdu meenuhi.

5 Ehdúu dítye néerónáa dííbye ííñimyéké wáchíyoácoobe apáhajchíi cúújúwá pañévuújucó. Áané boonéé pevétsihjídú dííbye tsihdyúu néétuúbe. 6 Aanéé íjtsorómé ‘dííbye tene óóríñeri dsíjívéiíbye’ íñéénema. Aanéé ítsohjícyároné néeme tsaapi Píivýéébedu néébe díbye Ijcyane.

⁷ Ájjiyúu teene caapáhó avyējuube Póóbiríó ihjya tétsihdyu píhíré nééjaju tsaímíyé múúhake iwáátsúcúmeke panévaturé ícúvehíjcyá pápíhchúúj coojíva. ⁸ Áábéj caaní téjju tsi-íñáávema námedíjcyori chémeebe cuwájá pañe íjcyáábe éllevu Páávoró ípyéene Píívyéebema íihjyúvátsihdyu dííbyé hallúvú íhyójtscu pícyóóneri tsúúca bóhíibe. ⁹ Aanée pámeere téjtohíyí íjcyame chémehíjcyaméhíjí iwáájácúne díibye Páávoró éllevu tsáamekéjuco díbye bóhíitsohíjcyáne. ¹⁰ Aamée múúhake idyúúrúváne panévavu ajcú juuvá wáábyuta tsiíñe muha tsaíhíyí mepééíñéllíihye.

Páávoró Róómávú úújeténe

¹¹ Aamée muha pápíhchúú nuhbává teene caapáhori méijjycáhi. Átsihdyúu muha tsiíñe mepéé tsami Arejadrííáemi tétsihyi úúníyaba pájtyémiri. Áámitúu imyémé kíjtyúmeí míñéecu Píívyéébedi dítye díllóhíjcyánéecu nááve. Tsáne mémée ‘Cájtoó’. Tsiíñe mémée ‘Póóroó’. ¹² Aamée muha Tsiiracóótsá mujcójjuvú mecátsúúvetémé tétsii méijjycá pápíhchúúj coojíva. ¹³ Átsihdyúu muha tsané únúélleri mepéhíjcyámé meúújeté Rééjío mujcóvu. Áané tsij-cyóójí tsaímíyé kíjyeba múúhake muha mepéhullévú wááome tsíjju meúújeté Poteóóri coomívu. ¹⁴ Átsihvúu muha tsaate cahcújtso múnáadívú meúújetémé múúhake wajyu tsané tsemáánái muha díityémá méijjycaki. Ahdújucoo muha téhajchótá méijjycátsihdyu botsíi mepéene Róómávúu. ¹⁵ Áánaacáhjáa teene Róómári íjcyané cahcújtso múnáa tsúúca waajácú muha meúújetéíñe. Áanéllíihyéhjáa múúhake cáhdahírómedítýú tsaaté múnáa úújeté ‘Áapíó Nahíhetsí’ némeítsihvu. Áánetúhjáa tsíjtye múnáa úújeté ‘Pápíhchúúwava Nújuwááne’ némeítsihvu. Áámekée Páávoró ‘bohíbohíúvú’ íítécumúne téhdujtso Píívyéébeke mítyane. ¹⁶ Áánaacáa tsúúca tsodáhómú avyējuube úújetétsó cúúvéja múnáake tehme múnáa avyējuúbedívu. Áámedítýúu Páávoróké idyówajcáróóbeke pícyóómé íhdyúétsihvuré ítyehméébé tsodáhoma.

Páávoró Róómari úwaabóne

¹⁷ Átsihdyúu pápíhchúúj coojívatu Páávoró píuvájucóo teene Róómari íjcyame imúnáa jodíómú píhcyáávejááne túkevjtsojtéke. Aamée píhcyáávemeke neébe:

—Ámuúha tamúnaaj, tsáhaturóo muurá íná ímityúné o méénutú memúnáama. Áhdurée tsá ímityúné o íjtsámeityuró méíhdé múnáaúvúu muhdú ícyahíjcyánéhjitu. Áróobekée oke Jerot-saréevu íekévéébeke acádsíjcaáyómé romáánómú hójtsí pañevu. ¹⁸ Aamée oke idíllóróne ímíllérá íácádsíjcaáyóné íná ímityúné o méénútúúbeke oke dítye lííhyanúyíónéllíihye. ¹⁹ Áronáacáa memúnáa tsá ímíllétúne. Áanéllíihyée awáá o néé díityéké pañétúejpíyéjuco óoma teene íímíbájchoki. Tsáháa íná díityé hallúvú o úúbálle dííbyere óoma íímíbájchóné o ímíllétúne. ²⁰ Ehdú néénéllíi ámúhake ó píuvá ámúhama o íhjúva ímíñévu. Muurá mee íjraéémú méwaajácú mepéé metéhmehíjcyané Mepájtyetétsoobe tsááíñe. Aabée muurá tsúúca tsáane o cáhcújtsóné déjúcotu íñe ícyoca oo dóhjíutu.

²¹ Ehdúu Páávoró néénéllíi dííbyeke néémeé:

—Áánerá keenéiyó Jodéatu waajácúháámíri díuubállé múúhadívú wájtsine. Keená memúnáa téhullétú tsáárome ímityúné díhyallúvú úúbállehíjcyáne. ²² Áronáa ihdyu muha méimíllérá múúhake y úúballéné muhdú u íjtsámeíñe. Muurá muha méwaajácú pahúllévá múnáa béhjíto úráávyemeíñetu ímityúné íhjúvahíjcyáne.

²³ Ehdúu íñéene dííbyeke eevémé kéjcoojí dííbye éllevu ítsááíñe. Ahdújucoo téjju dítye tsáane dííbye éllevu mítyame. Áámemáa pajcójjiváre íhjúvahíjcyaaabe Píívyéébé avyējuu. Aabée díityéké íbúwátsohíjcyá tenejcvúvú éhnéhjáa Moitséetúvuma Píívyéébé íhjúu uubálle múnáa Jetsóodítýú cáátúnuhíjcyané uwááboj tééveri. ²⁴ Ehdúu díbye úwáábohíjcyané ímí tsaatéké pájtyeme cáhcújtsóhi. Áánetúu tsíjtye tsá cáhcújtsotúne. ²⁵ Aamée ténetu ípájúvanútsójcatsíñe péémekéréjuco tsiíñe díbye nééneé:

—Ímíáánéjucóhjáa muurá Píívyéébé Apííchó méíhdé múnáaúvuke íhjúu uubálle múnáajpi Itsaíáuvuj tééveri nééneé:

²⁶ Aatyé éllevu péene díñe íllu díityékej: Muurá uwáábó lléébojúcoorómé tsá cáhcújtsóityúne.

Áhdure íájtyumíjúcooróné tsá dítye wáajácúityúne. ²⁷ Díityé íjtsaméí ímí néétúnéllíi tsá dítye ímíñéúvú lléébohíjcyatúne. Aame ícyahíjcyá wáajácúmeityúmé éhne múúne hállúvatúmé íjcyadu. Aaméjji tehdu óhdi íjyácumúmekéjji ó ímíjpyetétsoíyáhi.

Ehdúhjáa muurá Píívyéébé Apííchó néé méíhdé múnáaúvuke. ²⁸ Aane íñe ámúhake ó úúballé Píívyéébé mééma pajtyété méénúné uwááboju téhdure jodíómú íjcyátúróme wáábyuta íjcyane. Aane llééboímye. ²⁹ Ehdúu Páávoró díityéké nééné hallúvú tsamééréjuco úhbájcatsímíyéré péeneé.

³⁰ Aabéikyée tétsiyi ícyahíjcyá míñéécú pijcyábá tsaaté já íáhdójari. Átsihyí íjcyaaabe tsaímíyé waatsúcúpétsohíjcyá íaahíve múnáake. ³¹ Áámekée úwáábohíjcyaaabe Píívyéébé avyéjú Jetsóodítýú íjcyáné uwááboju múha ñná néjúcóótuúbe. Áyu tehdújuco.

ROMÁÁNO Róómáari íjcyáame éllevu Páávoru cáátúnuháámi

Duurúvaju

¹ Oo Páávoru o íjcyáábekée Píivýéébe pícyóó Jetsocríjtoj tééveri mepájtyetéíñe mééma dibye méénúné uwááboju uwááboobéré o péhíjcyaki. Aabe íñe íhyaami ó caatúnú Jetsocríjto ícúve múnáajpi o íjcyáábe.

² Mekée ípájtyetétsoíñé tsúúcajátújuco Píivýéébe íhjuu uubálle múnáaj tééveri cáatúnúné íwaajácúháámitu. ³ Aanéhjáa Ílli Jetsocríjto Máavyéjuube tsííjú icyánéjcutu míamúnáajpi Dabíiúvúj tsiiménémúhaabe íjcyáábej tééveri méénuúbe. ⁴ Aabée dsíjíveebe tsiíñe bóhíinetu méwaajácú ímiááné Píivýéébé Hajchi íhtsútuube dibye íjcyane Cááni icyánéjcutu.

⁵ Áábej tééveríi meke ímbájchoobe méhdi ídáátsóvnema. Áánemáa meke pícyoobe díibyé uwááboju uwáábomére mepéhíjcyane panévá íñúííne múnáake díityédítýú cáhcujtsómé teene íuráávyeki. ⁶ Aane muurá tsúúca ámuha tsaate díibyeéjté méíjcyá Róómá múnáadítýú Píivýéébe ámúhake tújkevéeálléméjuco. ⁷ Áame éllevu íñe íhyaami ó caatúnú ámúhakeé íwájýúnéllii dibye újcúme éllevu. Aabe íhdyu Máavyéjuube Jetsocríjtoj tééveri óví ámúhake panévatu piaabó ímí ámuha mejícyaki.

Róómávu Páávoru ípyééíñeri íjtsámeíñe

⁸ Muurá ímí Píivýéébeke ámuha meúráávyéné uubállé tsúúca pahúllevá múnáaré waajácúhi. Áánéllii ámúhá hallúvú mítyane ó téhdútsohíjcyá Píivýéébeke Jetsocríjtoj tééveri. ⁹ Áábeke ó ícúvehíjcyá Íllídítýú íjcyané uwááboju o úwáábóneri. Aabe waajácú ímiááné ámúhá hallúvú díibyeke piáábó o táumeíhíjcyáne. ¹⁰ Áhdure ó táumeíhíjcyá dibye ímíllécooca ámúhake o ááhívetéki. ¹¹ Mítyane ó íjyáacúnú ámúhake o ááhívetéíyoneri íñe díibyeke meúráávyejíjto éhniíñevu ámúhake o úwáábo ímí ámuha meúráávyeki. ¹² Ehdú ó íjtsámeí tсамéíjti panéjcuávú mepiáábójcátsi ímí díibyeke mecáhcújtsoki.

¹³ Aane, ámuha, táñahbémuke ó úúballé mítyane ámúhake o ááhívetéíyoneri o íjyáacúnúhíjcyároobéi ámúhake o ááhívetétúne. Ó ímíllé ámúhadítýú tsíjtyeke Píivýéébedívú o wáájácútsóné muhdú pahúllevá múnáá pañe o méénuhíjcyádu. ¹⁴ Muurá táhallúri teene díibyeé Jetsocríjtoj tééveri méema mepájtyetéíñe méénumévu pamévakéré o wáájácútsóiyóné íhtsútujtémáyé ídáátsojtéke. ¹⁵ Áánéllii mítyane ó ímíllé ámuha Róómá múnáake o úúballéné díibyeé méema mepájtyetéíñe méénu.

Ímiáájú meúraavyéné menúcojpillétúne

¹⁶ Aabe tsá o núcojpillétú Críjtotítýú ímiáájú íjcyane o úwaabóné íhtsútúné Píivýéébe mewájyuri méénu íjcyanéllíhje. Aane pámeere cáhcujtsómé pájtyetéé jodíómuu, jodíómú íjcyáturóme, íjcyame. ¹⁷ Áané uwááboju meke waajácútsó muhdú ímiááné Píivýéébeke mecáhcújtsómeke dibye ímiáámedíyéjuco díllone. Muurá díibyé waajácúháámitu nééneé: “Píivýéébeke cáhcújtsómeke ímiáámedi díibye díllome pájtyetééhi.”

Míamúnaa ímityúné íjcyane

¹⁸ Muurá ímityúné ícyahíjcyámédívú icyááyóbáne díityédí ícúbáhráíibe ímiáájú ímíllétímé tééneríyé tsúúrámehíjcyané hallútu. ¹⁹ Muurá waajácúróme Píivýéébeke díibye ímiááné íjcyane bóhówátsohíjcyánetu. ²⁰ Muurá díibyeke maájtyúmitúrónáa méwaajácú dibye íjcyane páneeré múhdúné tsíméné dibye ípívyéjtsónetu. Aane ímiááné tsá tene téévéturó múijýú níjkéváitýuube dibye íjcyane íhtsútuúbe. Áánéllii ímíllédú ícyahíjcyámé tsá nééítyuró díibyeke íwáájácúttúne. ²¹ Íwáájácújucóoróobeke tsá dítye ávyejútíllehíjcyatúne. Tsá dítye téhdútsohíjcyatú dibye díityéké panévaturé piáábohíjcyáronáaaca. Tehdu ímyéénúyótsihvu ítsámehíjcyámé átéréénéhjiri. Aame ídátsó teene ímítyú pañe ícyahíjcyá ímíaaane wáájácúttímé ehne múu cúúvétsii íjcyadu. ²² Aame ídátsó bañúháñé némeíhíjcyá waajácu múnáa íjcyane átérééjte íñeubará wáájácúttímé íjcyame. ²³ Muurá Píivýéébe múijýú muhdú íjcyáitýúúbedi ícúvetímé míamúnáama páhdúváré nééne íyámé ‘tsucátsúca’ íjcyáitýume náávé íñíjcyone díllóhíjcyá Píivýéébedi. Ánehjiré duurúvahíjcyámé ímiáábeke ídyúúrúvájýótsihvu.

²⁴ Áánéllii diityéké illuréjucu dibye ihvejtsoné ditye awáá íimillédú ijcyaki. Aame méénuhijcyá panévaré núcójpítsó nénehji. ²⁵ Ehdú méénuhijcyámé ímiáájú díbyé uwááboju icyáhctjtsóiyótsihvu álliuháñéré icyáhctjtsónéllíihye. Aame díbyeke dúúrúvatúmé kéenerá díbyée ípívyéjtsónéhjíré duurúvahijcyáhi.

²⁶ Áánéllii diityéké ihvéjtssoobe ditye awáá íimillédú núcójpítsówu ijcyaki. Muurá tsamééré walléémú dómácócatsihijcyáhi. ²⁷ Téhdure tsamééré wajpíímú dómácócatsihijcyá núcójpítsówu wálléémuma ijcyáiyóné íimillétúnema. Áané nįjcauvú muurá ícúbáhrámehijcyáme.

²⁸ Muurá Píivýéébedi ditye íicuvéjúcóótúnéllii awáá ihvéjtssoobe diityéké ímityúneréjucu ditye imyéénu imyéénúityuróne. ²⁹ Ahdújucu muurá páhdúvaré néené ímityuháñé ditye méénuhijcyáne. Mityane iéhnéváiyóneri ijyácunúhijcyáme. Ihdícýáméhjima dómácócatsihijcyáme. Nomutáávahijcyáme. Dsjíivétso múnaa ijcyame téhdure álliu múnaa. Caayóbáme. Átéérénehjiri ihjyúvahijcyáme. ³⁰ Píivýéébeke iéhdíiválléne tsjtyedítýú nehniwu ihjyúvahijcyáme. Uuhívatépiwu néeme itsúcunúmeihijcyá íhtsutúmé ijcyane. Ímityúnéré imyéénúityóneri íjhye tsá cáánimuke icyáhctjtsóiyóné ímilletúne. ³¹ Wáájácumeltyúmé imyéénúityúnéré ihjyúvahijcyáhi. Muuca iwájyútúnéllii tsá ditye múhdí ídáátsóvehijcyátúne. ³² Waájacurómé ehdu néemeke Píivýéébe wáágóoíñe. Áronáa éhniíñevúré tehdu dáriivmeihijcyáme. Ááneréi ijcyárónáa tsjtye imityúné ijcyane duurúvahijcyáme.

2

Míamúnáa ijcyanéjucu Píivýéébe nééneé

¹ Aane ámuha diityédúré menéeme živeekí múhdurá ditye ijcyáneri méihjyúvahijcyáhi? Tsá ámuha menééityuró diityédú ámuha menéétune. Muurá tsjtye imityúné ijcyáneri ámuha meihjyúvahijcyámé hallúrí téhdure ijcyáné imityúné diityédúré ámuha menéénéllíihye.

² Muurá méwaajácú múhdurá icyahijcyámema teene Píivýéébe ímbájchoíñe. ³ Ámuháubá méjtsúcunú imityúné tsjtye ijcyáneri ámuha téhdure menéeme meihjyúvahijcyámé mepálljócoíñe Píivýéébe pámeemáyé muhdú ditye icyahijcyáné ímbájchoócoo. ⁴ Muurá múhahjótájucó dibye ámuhá imityúcoaba áábúcuhiijcyáné ámuhákye iwájyúne teene ámuha meihvéjtsóne ímiánejcúvuréjucu mepájtyérokí. ⁵ Áronáa živeekí tsá ámuha meihvejtsópityú teéne? Áánéllii illure ámuhá hallúvú llyájkmeyéñé Píivýéébe icyáyobáávatécooca míamúnáama teene ímbájchócooca ámuha téené déjúcotu meícúbáhráméiñe. ⁶ Téjyú pámeere méújcuú muhdú meicyahijcyáne áhdo. ⁷ Muurá díbyé avyéjú mújyú níjkévályityúneri tsúúraméhijcyámé dibye ímilledú ijcyámeke ájcúiihbe mújyú ditye dsjívécúoóityúne bohívu. ⁸ Áánetu teene ímilletúmé ímityujjítóré úráávyehijcyámeke icyááyobáne waagóoíiibe ditye ícúbáhráméihyullévu. ⁹ Muurá jodíómuma tsjtye jodíómú ijcyátúrómedítýú pámeere múhdumé imityúné icyahijcyámé ícúbáhráméiñi. ¹⁰ Áánetu diityédítýú ímí Píivýéébeke cáhctjtsómeke ávyéjuutétsóiihbe tsaimiyéjucu díbyema ditye ijcyaki.

¹¹ Muurá tsahdúré meke wájuube pámeekéré míamúnáake. Tsá dibye tsaatéké múhdurá íjtsúcunútúne. ¹² Áronáa díbyé taúhbaju Moitséeúvudi ijcyane muhdú néene wáájácúturómé imityúné méénuhijcyámeke waagóoíiibe. Muurá teene taúhbaju muhdú néene wáájácúturómé waajacurá íjtsaméiyi keená imityúné ijcyane imyéénúityuróne. Áánetu teene wáájacurómé imityúné icyahijcyámeke awáá téené déjúcotu waagóoíiibe. ¹³ Muurá teene wáájacurómé tene néhdu ijcyátúmeke tsá ímiáámedi díbye díllotúne. Tene néhdu ijcyámekére díllóobe ímiáámedi. ¹⁴ Muurá tsaate jodíómú ijcyátúmé teene wáájácúturómé íibúwariyé tehjújucu ímí icyahijcyáne. ¹⁵ Íibúwariyé muurá waajácúmé muhdú múu ímí ijcyane. Áhdure waajácúmé imityúné ijcyane. ¹⁶ Muurá Píivýéébe Jetsocrjto tééveri míamúnáa muhdú icyahijcyáné ímbájchoo muhdú ámuhákye o úwáábóne o nehjyádu.

Píivýéébe taúhbaju jodíómú úraavyéne

¹⁷ Áronáa živeekí ámuha jodíómú Píivýéébeéjté meijcyámedi díbyé taúhbaju ijcyájúcóóneúvuri mémityákímyehijcyáhi? ¹⁸ Aame ímiááané ámuha méwaajacurá kéjijto meúráávyéiyóné dibye ímilléne. Muurá díbyé taúhbajutu keená ímiááanee, imityúnee, ijcyane tsúúca ámuha méwaajácúhi. ¹⁹ Áánéllii ámuha méitsúcunúmeihijcyá téjijto wáájacutúmé éhne múúne hállúvatúmé ijcyadu néémé túkevjtsojte ámuha meijcyane. ²⁰ Ámuha méjtsúcunúmeí díbyé icyánéjcú wáájacutúmé tsímédúréi néémé uwáábojte ámuha meijcyane díbyé taúhbaju ámuha mewáájacújúcóóneúvuri. ²¹ Muurá ámuha méúwáábohijcyá tsjtyeke. Áronáa živeekí

tsá ámuha meícyahíjcyatú ámuha meúwáábohíjcyádu? Muurá ámuha meúwáábohíjcyá menáníváítyuróne. Áronáa žíveekí ámuha ménánihíjcyáhi? ²² Áhdure ámuha meúwáábohíjcyá ihdícyáméhjima medómácójcatsítyuróne. Áronáa žíveekí ámuha méméenuhíjcyá teéne? Áhdure ámuha ménéhíjcyá níjcyotájteke mecááníváítyuróne. Áronáa žíveekí téhdure íivane ámuha diityé duurúvajaáné pañétú tsíméné méékéévehíjcyáhi? ²³ Muurá ámuha dííbyé taúhbaju mewáájácúneri memítyákímyeihíjcyarómé tsá tene néhdu mejjcyatúne. Ááneri ámuha tsá maávyejúúletú Píívyéébeke. ²⁴ Téénetu muurá dííbyé waajácúháámitu nééneé: “Ámuha jodíómú mejjcyarómé ímítyú meícyahíjcyánetu jodíómú íjcyatúmé néhni ihjyúvahíjcyá Píívyéébedítyu.”

²⁵ Muurá dííbyééjte mejjcyáné uubállé mékíhdyahírótsámeíyómé dííbyé taúhbaju néhdu mejjcyatúhahjíí tsá ínetú meke tene píáábotúne. Aame ihdícyamédúré méíjcyáhi. ²⁶ Muurá jodíómú íjcyatúmé kíhdyahírótsámeítyurómé dííbyé taúhbaju néhdu íjcyámeke dílloobe íhñjétedi tsíjtyere íjcyarómeke. ²⁷ Áánetu mee jodíómú mejjcyarómé ménéétsáméí diityédivú ímichi mééma teene taúhbaju íjcyaróné ímí meuráávyetúnéllíihye. ²⁸ Muurá Píívyéébeéjte mejjcyáné uubállé mékíhdyahírótsámeítyurómé dííbyé taúhbaju néhdu mejjcyatúhahjíí tsá dííbyééjte mejjcyatúne. ²⁹ Muurá ihdyu dííbyeke ímí cáhcujtsómé díbye ímillédú íjcyame ímiááné dííbyééjte. Áámeke ímí íjtsúcunúúbé tsájyju múúne míamúnaa ímítyú íjtsúcunúrómeke. Tehdu Píívyéébe hállúejpi meke íténejíivari. Muurá ihdyu ímichi íteebe méííbúuri muhdú meícyahíjcyáne.

3

¹ ¿Aca meke píaabóné jodíómú mejjcyane? ¿A téhdure meke píaabóné mékíhdyahírótsámeíñe? ² Ímiáánéhde meke píaabóné íñee íuwaábojívú ímichi meke díbye níwááveíñúmedítyú tene bóhówaúcunúnéllíihye. ³ Áronáa íjcyámé tsaate dííbyeke ímí úráávyetúne. ¿A ehdu tsaate múhdurá dííbyeke úráávyénéllíi tsáhájucu díbye ímiáábé íjcyáítyúne? ⁴ Tsáhaá, muurá ihdyu ímiáábé dííbye. Áánetu mee míamúnaa állíu múnaa. Muurá dííbyé waajácúháámitu nééneé:

Píívyéébe u íhjuvúné tsá állíu íjcyatúne. Áábedítyú tsá múha nééítyuró ímítyuube u íjcyane.

⁵ Muurá ímítyúmé mejjcyarómeke Píívyéébe wájyúnetu méwaajácú ímiáábé díbye íjcyane. Áronáa tsaate nehíjcyá ímítyuube díbye íjcyane, žíveekívá méímítyú hallítú méhdi ícúbárahíjcyaae téénetu ímiáábé díbye íjcyane bóhówaúcunúnáaaca? ¿A tééneíllíi ímítyuube dííbye? ⁶ Tsáhaá. Muurá ímítyuube íjcyaca tsá díbye muhdú meícyahíjcyáné mééma ímbájchóítyuróne.

⁷ Áhdurévā állíu múnaa mejjcyánetu ímiáábé díbye íjcyane bóhówaúcunúnáa žíveekí meke díllóhíjcyaae ímítyúmedí? ⁸ Áánéllíihyeúbá ímítyúmeréjucu mejjcyáíyóne méímítyú mééma ínjkéva ímiáánevu. Ehdu muurá nehíjcyáme. Áhdurévā ímítyúné o úwaabóné nehíjcyámé óhdityu. Áronáa állíuré teene ehdu óhdityu dítye nehíjcyáne. Muurá ihdyu ímiááné tehdu méénuhíjcyámé wágóóóveéhi.

Míamúnaa ímítyúné íjcyane

⁹ ¿Aanéhaca muhdú teéne? ¿A mee jodíómú ímiáámé tsíjtye jodíómú íjcyatúmé ehniíñe? Tsáhaá. Muurá méwaajácú pámeere míamúnaa ímítyúmé mejjcyane. ¹⁰ Muurá Píívyéébe waajácúháámitu nééneé:

Tsá tsaatéubaré míamúnáadítyú ímiáámé íjcyatúne. ¹¹ Tsá múha ímíletú Píívyéébeke icyáhcujtsóne. ¹² Pámeere muurá dííbyedi íicúvetúmé ímítyúné pañe íjcyame tsá wáájácúmeítyúne. Áánéllíi tsá tsaatéubaré ímiáámé íjcyatúne. ¹³ Muurá diityé íjtsaméí nehniú ehne múne níkyehéjú nehniú cúvahdu. Aame allíúwu nééne íhjuvúné meke tútávajtsó ehne múne ííimíyé namíjtyá meke tútávajtsódu. ¹⁴ Tsanééré ímítyúné ímillémé íhjuvúné. ¹⁵ Aame ímí íjtsúcunú míamúnáake múu dsíjívetsóne. ¹⁶ Ehdu idyáíwéjácatsíñeri íllure kímovétsócatsíhíjcyáme. ¹⁷ Aame tsá wáájácútu ímí íjcyáíyóne. ¹⁸ Áhdure tsá dítye íllityú Píívyéébeke.

Ehdu nééne Píívyéébe waajácúháámitu míamúnáadítyu.

¹⁹ Muurá méwaajácúrá muhdú díbye ímillédú mejjcyáíyóne taúhbajúu díbye mééma méénuúnetu. Áronáa tene néhdu mejjcyámejíí tsá menééítyuró ímiáámé mejjcyane. Áánéllíi pámeere míamúnaa ímítyúmé méíjcyá Píívyéébedítyu. ²⁰ Muurá dííbyé taúhbaju

meúraavyémé ímiáámé meíjcyane meíjtsúcunúmeíyómeke tsá díbye díllotú ímiáámedi tene néhdu meíjcyátúnéllíihye. Íllure téénej tééveri méwaajácú ímityúmé meíjcyane.

Jetsocríjtoke mecáhcújtsónertýe mepájtyeténe

²¹ Tsá Píivýéébe ímiáámedi meke díllotú ítyaúhbaju meúraávyérómeke. Muurá dííbyé waajácúháamitu íhjuú uubálle múnaa meke úúballé ínetú meke ímiáámedi díbye díllone. ²² Muurá ihdyu Jetsocríjtóo mewájuryi dsíjívéné mecáhcújtsómeke dílloobe ímiáámedi. Áronáa idyé tsá apáámyekéré meéke. Muurá ihdyu pámeere míamúnaa múhdumé dííbyeke ímiááné cáhcújtsómeke dílloobe ímiáámedi tsaatéké múhdurá íjtsúcunútuúbe. ²³ Muurá pámeere míamúnaa ímityúné meméénume tsá Píivýéébe ímillédú meíjcyatúne. ²⁴ Áronáacáa meke mityane ídaatsólléne Jetsocríjtoj tééveri ímiáámedi dílloobe múhdumé dííbyeke mecáhcújtsómeke. ²⁵ Muurááhjáa Críjtodívú pájaabe dííbyé tujpácýo wágóóóvénéri méimítyú ímíbbáavye pámeere dííbyeke mecáhcújtsómé mewágóóóvéiyónetu mepájtyetéki. Téhdurée tééneri ímíbbájchoobe méíhdé múnaáúvú dííbyeke úráávyehíjcyámé ímityuháñé éíjyuúvú íáábúcuíhíjcyáne. ²⁶ Ehdu néénetu méwaajácú Píivýéébe íjcyaduré ímiáábé íjcyane. Áánéllíi ímiáámedi dílloobe ímí Jetsóoke cáhcújtsómeke.

²⁷ Aane íñe ¿íveekí mémítyájkímyeíyáhi? ¿Aca meere meímíbbáavyémeke Píivýéébe ímiáámedi díllóhi? Tsáhaá. Muurá ihdyu Jetsóoke mecáhcújtsóneturé meke ímiáámedi díllóobe. ²⁸ Tsá teene dííbyé taúhbaju meúraávyérómeke díbye ímiáámedi díllóityuróne.

²⁹ ¿Aanéhaca íñe apáámyéré mee jodíómuke pájtyetétsóíbye? Tsáhaá. Muurá téhdure jodíómú íjcyátúrómeke pájtyetétsóíbye. ³⁰ Muurá tsáápiye Píivýéébeé. Tsá tsijpi íjcyatúne. Aabe dílló ímiáámedi dííbyeke ímiááné cáhcújtsómeke pamévakéré mee jodíómuma jodíómú íjcyátúrómeke. ³¹ Áronáa idyé tsá dííbyé taúhbaju mewáágóótú díbyeé mééma mepájtyetéíñe Jetsóoj tééveri méénune mecáhcújtsóné hallúhcuri. Muurá ihdyu téénej tééveri éhniíñevu ímí méúraavyé teéne.

4

Aavaráadítyú íjcyáné uwááboju

¹ Cáhawáá méíjtsúcunu muhdúhjáa nétsihdyu méíhdé múnáajpi Aavarááúvuke ímiáábedi Píivýéébe díllone. ² Tsáháa díbye ímí íjcyánéllíi ímiáábedi díbye díllotúne. Tehdúu tene nééca muurá téeneri mítyájkímyeíyóobe. Áronáacáa ihdyu Píivýéébere píáábónéllíi tsá díbye mítyájkímyeítyúne. ³ Muurá dííbyé waajácúháamitu nééne: “Aavaráá Píivýéébeke ímí cáhcújtsónéllíi ímiáábedi dííbyeke díllóobe.” Ehdu nééne Píivýéébe waajácúháamitu. ⁴ Aane muurá tsaatéké díityé wákímyéi áhdó maájcone tsá pevénéré maájcutú meímíllénema. Muurá ihdyu díityé wákímyéi áhdóré máajcúhi. ⁵ Ahdu muurá Píivýéébe tsá meke ímiáámedi díllotú meere íñá ímiááné íjcyane meméénúnéllíihye. Ímiáámedi meke dílloobe apááñéré méimítyutú meke díbye ímíjpyetétsóné mecáhcújtsómeke. ⁶ Ehdúhjáa muurá díbye méénune Dabíúvú iwáájácúne néé íñe ímí méénútúrómeke díbye ímiáámedi díllome ímí íjcyane. ⁷⁻⁸ Íllúhjáa muurá néébe:

Maímíjyu dítye íjcyane Píivýéébe díityédí ídáátsóvéne ímityú díityédítyú wáágóómé hallúrí íñá íjcyájúcootúne.

⁹ ¿Aanéhaca íñe apáámyéré mee jodíómú ímí méíjcyáahi? Tsáhaá. Muurá téhdure jodíómú íjcyáturómé ímí íjcyáahi. Aavarááúvúhjáa muurá ímí Píivýéébeke cáhcújtsónéllíi dííbyeke ímiáábedi díllóobe. ¹⁰ ¿Aanéhacáa mújyútú ímiáábedi dílloobe dííbyeke? ¿A díbyeé dííbyeéjpi íjcyáné uubállé kíhdyahírótsámeíñé boonétu? Tsáhaá. Teenéikyé díbye méénúmeityúné íhdéjucu díbye ímiáábedi díllone díbye ímí cáhcújtsónéllíihye. ¹¹ Áané uubállée bóónétú kíhdyahírótsámeíbye. Áanéllíi díibye ídyéjúcóejpi kíhdyahírótsámeityurómé ímí Píivýéébeke cáhcújtsómeke ímiáábedi díbye díllómedítyu. ¹² Téhdure kíhdyahírótsámeímyé ímí Píivýéébeke cáhcújtsómedítyú ídyéjúcóejpi díibye Aavarááúvú díbyéhjáa ímí cáhcújtsódu dítye cáhcújtsónéllíihye.

Aavaráá Píivýéébeke cáhcújtsóné

¹³ Píivýéébéhjáa muurá dííbyeke néé pámeere dííbyéj tsiíménémúúháábema díityéké ííñujívú íajcuíñé ímí díbye dííbyeke cáhcújtsónéllíihye. Tsáháa Píivýéébe taúhbaju néhdu íjcyánéllíi díbye tééne píáábó újcutúne. ¹⁴ Muurá dííbyé taúhbaju néhdu meíjcyáne tééveriyé meke díbye píááboca bañúháñé Críjto dsíjívéné mecáhcújtsóiyáhi. ¹⁵ Muurá íllure teene taúhbaju méhdivu neetsó méimítyuvu. Teene íjcyátuca tsá íñá méhdivu néétsóityuróne.

¹⁶ Áánéllii Aavaráakéhjáa iájcuíñé Píivýéébe nééné piáábó téhdure méjúcuú íñe múhdumé díibyeúvúj tsiiménémúhaabe mejjcyame Píivýéébeke mecáhcújtsóme. Tsá ínehjí meméénúnetu meújcuítýú teéne. Muurá pámeere múhdumé díibyeúvúu Píivýéébeke ímí cáhcújtsódú cáhcújtsómé újcuú tééné piáábo. Áánéllii diibye Aavaráaúvú idýéjúcójepi Píivýéébeke mecáhcújtsómedítýu. ¹⁷ Téénetúhjáa muurá Píivýéébe néé íwaajácúháámitu: “Uke ó meménu mítyame míamúnááj caanídýu u néébe ímichi diítýé déjúcójepi u íjcyaki.” Ehdúhjáa neebe díibyedítýú panévatúré íhtsútuube íjcyaaabe dsíjívemeke bóhíitsóóbeke díbye cáhcújtsóobe. Áhduréhjáa cáhcújtsóobe díibyedítýú míamúnáake íllíyaatétsoíñé díbye nééne tenéi panéévévúróónáaaca.

¹⁸ Ávyetáhjáa múha cáhcújtsóityuróné cáhcújtsóobe Aavaráa Píivýéébeke. Árodújúcúhjáa díbye íjcyane pámeere múhdumé Píivýéébeke cáhcújtsómedítýú idýéjúcójepi. Téénetúhjáa idýé neebe díibyeke: “Úhdítýu íllíyaaténé míamúnáa mítyame íjcyaaíhi.” ¹⁹ Ehdúhjáa díbye nééne cáhcújtsóobe ‘muhtsi metsíimávácóóíñéjii’ néétuubéré keeméjúco 100 pijcyabá íjcyaróóbeúvu. Téhduréhjáa mewa Tsáara tsúúca itsíimáváyotsíhíj pájtyerónáa cáhcújtsóobe dítyétsi tsíimávaiñé Píivýéébe nééneé. ²⁰ Ávyetáhjáa ímiáané díibyema tene panééveíñé íwáájacúne íhdere tééné hallúvú díibyeke téhdújtsóobe dúúrúvaabére. ²¹ Muuráhjáa ímiáané waajacuube Píivýéébe íhtsútuube íjcyaaabe íñéhdú méénuíñe. ²² Ehdúhjáa ímí díbye cáhcújtsónéllii Píivýéébe díibyeke ímiáábedi díllóhi.

²³ Áronáacáa tsá apáábyeúvúré ímí cáhcújtsónéllii díbye díibyeke ímiáábedi díllone caátúvatúne. ²⁴ Téhdurée caatúváné Máavyéjúubée Jetsóoke bóhíitsóóbeke mecáhcújtsómeke idýé díbye ímiáámedi díllóíñe. ²⁵ Muuráhjáa Jetsóó dsíjívé mewájyuri méimítýú iwáágóoki. Áábekée Píivýéébe bóhíitsó díibyej tééveri ímiáámedi meke idíllóki.

5

Píivýéébe ímiáámedi meke díllone

¹ Muurá ímiáané Píivýéébeke mecáhcújtsómeke díllóobe ímiáámedi. Tsáhájuco múhdurá meke díbye íjtsúcumútú Máavyéjúubée Jetsocríjtó tsúúca méimítýú mééma ímbájbchónéllíihye. ² Muurá teene mecáhcújtsónej tééveri Píivýéébe meke piabó tsaímíyé díibyema mejjcyaki. Áánéllii méwaajácú díibyeéjté mejjcyameke díbye ávyéjújtsóneri meímíjyúúveíñe. ³ Téhdure meímíjyúúvéiyá meícúbáhrámeíyóneri. Muurá ténehjí panévaré máaabucuhíjcyá ímiááméré mejjcyaki. ⁴ Áánetu méwaajácú ímí Píivýéébeke meúráávyémema íñéhdújúco díbye méénuíñe. ⁵ Ááneri tsá menúócjívétsámelítýú díbye meke báhíítýúvúnéllíihye. Muurá méwaajácú díbye meke wájyune Ípííchó méíbuúúné pañévu díbye pícyóónej tééveri.

⁶ Muuráhjáa méimítýú déjúcotu mewágóóóvéiyónetu tsá meere mepájtyetétsámeítyuróne. Áronáacáa Críjto dsíjívé pámeere ímityúmé mejjcyame wájyuri meke ipájtyetétsoki. ⁷ Tsá muurá múha ímilléítýuró tsíjtye wájyuri idsíjívéne. ¿Mítýá íjcyámé tsaate ímiáábé íjcyáábeke ipájtyetétso dsíjívéiyóme? ⁸ Áronáacáa muurá Píivýéébe Críjtoke wallóó díbye idsíjívé ímityúmé mejjcyarómeke ipájtyetétsoki. Ááneri meke úújétsóobe mítyane meke iwájyune. ⁹ Áánéllii meke díllóobe ímiáámedi díbyéé mewájyuri dsíjívénej tééveri. Aame díbye tééveriye mepájtyeté díbye meke ícúbáhráiyónetu. ¹⁰ Muuráhjáa Píivýéébema tsá mejjcyáítýuró ímityúmé mejjcyánéllíihye. Áronáacáa Ílli Jetsocríjtó mewájyuri dsíjívéneri méimíbaavyéjúcúó díibyema. Aame méwaajácú mepájtyetéíñe díbye mépañe íjcyánéllíihye. ¹¹ Ááneri méimíjyúú Críjtó mééma ímbájbchónej tééveri ímí Píivýéébema mejjcyáneri.

Adáá tútávajtsóné Críjto ímbajchóne

¹² Muuráhjáa tsáápihdítýuré ímityúné íñíjívú ípívyeevéne tsówayúcu pámeere míamúnáake. Átsihdítýu íjcyane íñe médsíjívéhíjcyá ímityúmé mejjcyánéllíihye. ¹³⁻¹⁴ Muuráhjáa Píivýéébe taúhbajúí íjcyátúnáa tsúúca míamúnáa ímityúmé ícyahíjcyá Adáaúvudítýú Moitsééúvudítýújúco íjcyané míamúnáa. Áróme hallúrílhjáa tsá íñá íjcyatú dítyéé muhdú mejjcyáiyóné Píivýéébe ímilléne wáájacútúnéllíihye. Áronáacáhjáa dsíjívéhíjcyámé Adáaúvúu méénudu nééné ímítýú méénúturóme. Aanée muurá ímichi díibyedítýú íjcyane pámeere míamúnáake tútávajtsódú íivane téhdure Críjto dsíjívéneri pámeere míamúnáa ímíjpyetéjúcúó múhdumé teene cáhcújtsóme.

¹⁵ Muuráhjáa diibye Adáaúvú Píivýéébe díbyeke bóijcyúné lléébótúné déjúcotu íñe pámeere míamúnaa médsíjivehíjcyáhi. Áánéllihyéhjáa ihdyu Píivýéébe meke ídaatsólléne Íli Jetsocríjtoj tééveri meenu mepájtyetéíñe. Aane tsá inehjí meméénúneri mepájtyetéityuróne. Apááñéré díbyeke mecáhcujsóneri mepájtyetéhi. ¹⁶ Aanée díbyeúvú ímityúné méénúné déjúcotu pámeere ímityúmeréjucu mejjcyame méwágóóóvéiyáhi. Áronáacáa Píivýéébe mééma ímíbaichóhi. Áánéllii apááñéré ímiááné díbyeke mecáhcujsómeke díllóobe ímiáámedi ímityúné mejjcyárómeke. ¹⁷ Muurá méwaajácú tsáápiiyéé ímityúné méénúné déjúcotu pámeere meímityuuvémé mewágóóóvéiyóne. Téhdure méwaajácú Píivýéébe Jetsocríjtoj tééveri ímiáámedi meke díllome díbyé avyėjuri mejjcyaiñé mújyú dsíjívéityúmeréjucu. ¹⁸ Tsúúcajáa mééma ímíbaavyéné tsaapi ímiáábé íjcyáábej tééveri Adáaúvú ímityúné méénúné déjúcotu pámeere wágóóóvéiyóne.

¹⁹ Muuráhjáa tsáápi lleebótú nįjcaúvú íñe ímityúné meé. Áhdurée idy tsáápiye ímiáábé íjcyáábej tééveri Píivýéébe dílló ímiáámedi díbyeke cáhcújtsómeke.

²⁰ Muuráhjáa díbye teene muhdú mejjcyaiyóné taúhbaju pıcyóónej tééveri éhnííñevu méwaajácú ímiááné ímityúné mejjcyane. Aane ehdu menéerómeke díbye ídaatsóllénetu méwaajácú mítyane meke díbye wájyune. ²¹ Aanée ímiááné ímityúné mejjcyané déjúcotu pámeere méwágóóóvéiyáhi. Áronáacáa Píivýéébe mítyane meke iwájyúnéllii ímiáámedi díllome tsúúca méujcú medsíjívéjucóótyúne bóhi Máavyéjuube Jetsocríjtoj tééveri.

6

Crįjtokeréjucu meúraavyéne

¹ ¿A ehdu Píivýéébe meke mítyane wájyúnéllii tsá meihvetéityú ímityúné meicyahíjcyánetu díbye meke éhnííñevu iúújjetso muhdú meke iwájyune? Tsáhaá. ² Tsúúca muurá téénetu méjchivýé ímiáámeréjucu mejjcyaki. Áhdícyané tsáhájucu tsiíñe meméénútyuró teene ímityúné téénejeje mejjcyájucóótúnélliihye. ³ ¿Aca tsá ámuha méwáajácútu mepée Jetsocríjtoejteréjucu mejjcyané uubállé metsójtsótsámeíñe? ⁴ Muurá tééneri méúújjetso ímityúnéjcutu dsíjívemédú mejjcyane. Téhdure tééneri ménaavenú Crįjtóo dsíjívéébeke Píivýéébe íhnáhoori bóhítsoobe tsíhdyuréjucu íjcyadu ícyooa tsíhdyuréjucu mejjcyane.

⁵ Muuráhjáa Crįjto dsíjívédú íivane ímityunéhjí meihvéjtsóhajchíi idy díbyeé bóhihdu íivane tsaímíyéjucu mejjcyaiñé Píivýéébema. ⁶⁻⁷ Muurá méwaajácú ímityúné meicyahíjcyané tsúúca Crįjto méhdityu wáagoóné páwachékevu idsíjívéneri. Áánéllii téénetu méjchivýémé tsáhájucu tééne pañe mejjcyatú ehne múúne tsaapi tsaaté hójtsi pañe íjcyadu. ⁸ Aanée méhdityu Crįjto idsíjívéneri wáagoónéllii méwaajácú díbye íjcyadu mejjcyaiñe. ⁹ Muurá méwaajácú ípyéé idsíjívénetu bóhúbe mújyú tsiíñe dsíjívéjucóótyúne. ¹⁰ Tsáneeréé dsíjívéebe páneere méímityú iwáágóoki. Aabe ícyooa íjcyá Píivýéébema tsaímíyéjucu. ¹¹ Ahdu díbye íjcyadu mejjcyá dsíjívemédú ímityúné icyánéjcutu. Ááne ímiáámeréjucu mejjcyá díbye ímillédú tsúúca díbyeéjté ámuha mejjcyame.

¹² Áhdícyané panévare ímityúné ámuha meméénúyóneri méumúúpivyéjucóhđíñe. Óvjyacóóné tenehji ámuha meméénuhíjcyáne. Métáhjatsámejyucóhđi téénevu. ¹³ Píivýéébedivuréjucu meihvéjtsaméi ámuéhake díbye ityúkévétjso tsaímíyé ámuha mejjcyaki. ¹⁴ Tsá téénevu metáhjatsámeítyuró Jetsóoke mecáhcujsóme. Muuráhjáa méhđi ídaatsóvéne dsíjívéebe téénej tééveri meke ímíbaichó téénevu metáhjatsámejyucóótuki. Aame méjcyá Píivýéébe piáábó pañe. Tsáhájucu teene íhdééné taúhbájú pañe mejjcyájucóótúne.

Ímityúnetu mejchivýéne

¹⁵ ¿A ehdu tene néénéllii éhnííñevuré meméénúiyá ímityúne? Tsáhaá. Ílluréjucu metsu téénetu meihvetéki. ¹⁶ Muurá ámuha méwaajácú tsané avyėjúúbema íjcyame díbye ímillédú íjcyane. Ahdu muurá ímityúné pañe mejjcyame tééne nįjcaúvú íllure méwágóóóvéhi. Áanetu ihdyu Píivýéébe ímillédú méycane ímí mééma nįjkéváhi. ¹⁷ Ahdu ícyooa méjcyá tsúúcajáa téénetu mejchivýémé díbyé uwaábójú pañéréjucu. Ááne hallúvú ihdyu mítyane ó téhđujsó díbyeke. ¹⁸ Aane tsúúcajáa téénetu mejchivýémé ícyooa ímiááneréjucu meúraavyéne. ¹⁹ Áánéllii teene ímíñeúvú méuráavyé íhdée ímityúné íjcyaroné ámuha méuráavyehíjcyádu. Ájyju ihdyu ámuha méjcyáa ímiááné Píivýéébejteréjucu. Ehdu íñe ámuéhake ó néé ímíñeúvú ámuha mewáajácuki.

²⁰ Muuráhjáa ámuha ímityúné pañe mejjcyácooca tsá meímíletú ímiájítjto meúraavyéne. ²¹ Ehdúu éjyju múhdurá núcójpıtsó meicyahíjcyané déjúcotu muurá méwágóóóvéiyáhi.

22 Áronáa tsúúca téénetu meijchivyémé Píivyéébeéjté meijcyame ímiáámeréjuco meijcyáiyóne.
 23 Muurá ímityúné méénuhíjcyámé ídátso wágóóóveé tééné déjúcotu. Áánetu Píivyéébeke ímí uráávyemeke ájcuíibye múijyú dítye dsíjívéjúcúóóityúne bóhívu Máavyéjuube Jetsocríjtoj tééveri.

7

Táábávajcátsityu íjcyané uwáábo

1 Ámuúha táñahbémuj, ámuha muurá méwaajácutú tsaaté túkevítsojú pañe meijcyane meijcyané hajchóta. Áánetu medsíjívéné boone tsáhájucó tééné pañe meijcyatúne. 2 Muurá walle ityájívacooca íjcyá ájyú túkevítsojú pañe. Aane díbye díllédívú dsíjívéhajhíí tsáhájucó tééné pañe dílle íjcyájúcootúne. 3 Ájyú ihdyu tsá muhdú tene néétu dílle tsíjpiikeréjúco tájívaiyóne. Áánetu ájyú dsíjívétúnáa tsíjpiike dílle tájívahajhíí ávyeta ímityúné méénulle íveekí ájyú ímíubáané íjcyánáa tsíjpiima íjcyáneri.

4 Ahdu ámuha táñahbémú tsáhájucó meijcyatú taúhbájú pañe eene walle ájyú dsíjívéné boone dífbye túkevítsojú pañe íjcyájúcoótulle íjcyadu. Muurá méijcyá Críjtóo idsíjívénetu bóhííbé uráávyé múnaaréjúco. Muuráhjáa mééma ímíábajchoobe Píivyéébe ímillédú meijcyaki. 5 Íhdéuvú muurá méimíllédú meijcyame ímityúné méméénuhíjcyáhi. Áánetú teene Píivyéébe taúhbaju meke bójícyrónáa éhnííñevúré méméénuhíjcyá ímityúné tééné déjúcotu mewágóóóvéiyóne. 6 Áronáa tsáhájucó tééné pañe meijcyatúne. Aame ícyooca ímiááné méimílléne tsáimíyé Píivyéébeke méúráávyehíjcyá tsíhdyuréjúco méíjtsaméí mecápáyoovéne. Tsáhájucó taúhbaju téénéllíihyéré díbye ímillédú meijcyatúne.

Ímityúné méhdityu íjcyane

7 ¿Áánéllíihyéhaca teene taúhbaju ímityúne? Tsáhaá. Teene muurá ihdyu meke waajácútsó keená ímityúné íjcyanévu. Muuráhjáa tene íjcyátuca tsá o wáájacúityuró ímityúneri meúmútipivyéné ímityúné íjcyane. Muurá íllu nééneé: “Tsá múu úmútipivyétú ímityúneri.” 8 Téhdurée tene íjcyátuca tsá o wáájacúityuró kénehjí ímityúné íjcyane. Aane o wáájacújúcúóoroobe éhnííñevúré ó ímíllehíjcyá ténéhjiré o méénune. 9 Opée teene taúhbaju o wáájacúitúné hajchóta ó ítsúcunúhíjcyá ímí o íjcyane. Áronáacáhjáa ihdyu múhdurá ó dáííivéméihíjcyáhi. Ááné níjcaúvúhjáa o wágóóóvéiyóné tsúúca ó waajácúhi. 10 Píivyéébe teene ityáuhbaju méema meenu tsáimíyé dífbyema méijcyároki. Áronáacáhjáa tehdu o íjcyátúné déjúcotu ó wágóóóvéiyáhi. 11 Opée ó íjtsúcunú ímí tehdujúco o ícyahíjcyáne. Áronáacáa téénej tééveri ó waajácú ímityúné o ícyahíjcyané déjúcotu íllure o wágóóóvéiyóne.

12 Áronáa tsá ímityúné teene taúhbaju íjcyatúne. Muurá ímí tehdujúco teene ímiáájú íjcyane. 13 Aane ¿iveekí o wágóóóvéiyónévú oke tene waajácútsónáa ó nehíjcyá ímiáájú tene íjcyane? ¿Mítvá ímityuube o íjcyanévu tene oke waajácútsótuca tsá o wágóóóvéityuróne? Áánerá ihdyu ó wágóóóvéiyá tahllííne táimítýú déjúcotu. Muurá teene taúhbaju ímiáájú íjcyaróné méhdivu bóhówajtsó méimítýu.

14 Aane méwaajácutú teene Píivyéébedityuré tsáanéé. Áronáa óhdityuré íjcyane ímityúné pañe ó ícyahíjcyáhi. 15 Aabe tsá o wáájacúmeítýú muhdú o íjcyane. Ímiáánéré o méénune o ímíllérónáa ímityúnéré o méénuhíjcyá o méénuítyuróne. 16 Aane ímityúné o méénuhíjcyánetu o waajácú ímiááné Píivyéébe taúhbaju néhdu o íjcyaca ímí o íjcyáiyóne. 17 Áronáa teene ímityúné tápañe íjcyanére oke íbúwájtsóneri o méénuhíjcyá teéne. 18 Aane o waajácú ímiááné ímityuube o íjcyane. Ó ímíllehíjcyará ímiáánéré o méénune. Áronáa tsá o méénuhíjcyatúne. 19 Ááne ímityúné o méénuítyurónéré íveekíhjáubá o méénuhíjcyáhi. 20 Áronáa ihdyu téénere tápañe íjcyane oke íbúwájtsóneri teene o méénuhíjcyáhi.

21 Íllu muurá o ícyahíjcyáhi: Ímiáánéré o méénuíyócooca ímityúnéré óhdivu dsínévahíjcyáhi. 22 Ó ímíllehíjcyará Píivyéébe taúhbaju néhdu o íjcyane. 23 Áronáa ímityúné íjtsaméí tápañe íjcyane oke tútávátsohíjcyáhi.

24 ¡Aabe máidáátsoju ehdíívíibye o íjcyane! ¿Aanéhaca íñe múha oke pájtyetétsoó ehdu o ícyahíjcyané níjcaúvú o wágóóóvéiyónetu? 25 Muurá íjcyaae Píivyéébe apáábyéré tsúúca téénetu Máavyéjuube Jetsocríjtoj tééveri oke pájtyetétsoóbe. Áánéllíi mítýane ó téhdútsóhíjcyá dífbyeke. Aabe ihdyu óvíi ícyooca ó íjcyá díbye ímillédu. Áronáa táimítýú tápañe íjcyane oke pátsáricyohíjcyáhi.

8

Pívyéébé Apííchó meke túkévéjtsóné

¹ Muurá Críjtoéjíté ímillédú íjcyájúcootúmé Pívyéébé Apííchó túkévéjtsó pañeréjucó íjcyámé hallúrí tsá íná íjcyatúne. ² Aane muurá Jetsocríjtoéjipi o íjcyáne j tééveri Pívyéébé Apííchó tsúúca tápañe íjcyánéllii tsáhájucó ímítýúné pañe o íjcyatúne. Aabe tsáhájucó o wagóóóvéiyúne. ³ Muuráhjáa ítyaúhbaju meúráávyerómé mepájtyetétyúrónéllii Íllíkye wálooobe mehdu néébe dsíjívénéj tééveri méhdityu méimítýú iwáágóoki. ⁴ Ehdú meéma méénuube muhdú teene taúhbaju néhdu meíjcyaki. Aame tsáhájucó meímillédú meíjcyatú Pívyéébé Apííchó meke túkévéjtsóné pañe meíjcyánéllíhye.

⁵ Muurá ímillédúré íjcyame téeneríyé tsúúrámehijcyáhi. Áanetu ihdyu Pívyéébé Apííchó túkévéjtsóné pañe íjcyame tsúúráméi díbye ímillédú íjcyáiyóneri. ⁶⁻⁷ Muurá meímillédú meícyahíjcyáneríyé metsúúráméiméyé illuréjucó metútávaavéne. Áaneríyé muurá tsúúráméiméyé tsá ímíllét Pívyéébéme ímí íjcyáiyóne. Aame tsá ávyejúúletú díbyé taúhbaju. Áanetu díbye ímillédú meíjcyáiyóneri metsúúráméiméyé tsáimíyé díbyema meíjcyáhi. ⁸ Muurá ímillédúré ícyahíjcyámé téeneríyé itsúúráméíñéllii tsá Pívyéébé ímillédú íjcyatúne.

⁹ Aane óví ímiááné Pívyéébé Apííchó túkévéjtsó pañe ámuha meíjcyáhahjíí tsáhájucó íhdée ámuha meícyahíjcyádú meíjcyatúne. Muurá Íapííchovu Críjto meke ájcune ípañe íjcyatúmé tsá díbyeéjíté íjcyatúne. ¹⁰ Muurá médsíjívée méimítýú déjucotu Críjtoéjíté meíjcyaróme. Áronáa tsá muhdú meíjcyáityú tsúúca Pívyéébé meke ímiáámedi díllónéllíhye. ¹¹ Aane ímiááné mepañe Íapííchó íjcyáhahjíí muurá téhdure meke bóhítsóiiíbye Jetsóokée íbóhítsódu.

¹² Ahdícyane tsáhájucó meímillédú meíjcyáityúne, ámutúha táñahbému. ¹³ Muurá tehdu meícyahíjcyáné meíhvéjtsótúhahjíí mewágóóóveéhi. Áanetu Pívyéébé Apííchó piáábóri teene metáháhahjíí mepájtyeteéhi.

¹⁴ Muurá íñe múhdumé tééné túkévéjtsó pañe meíjcyame ímiááné díbyej tsíímé meíjcyáhi. ¹⁵ Aane teene mépañe íjcyame díbyeke mecáánivámé ménehíjcyáhi: “Líhíyo múúháj Caánij.” Áánéllii tsá díbyedi menúhnevéiyuróne. ¹⁶ Ehdú Pívyéébé Apííchó mépañe íjcyáneri méwaajácú ímiááné díbyej tsíímé meíjcyane. ¹⁷ Aane tsúúca díbyej tsíímé meíjcyame Críjtóo ícúbáhráméidyú meícúbáhráméiméyé díbyema máávyéjúúteé Caánii díbyeke nééne avyéjuri. ¹⁸ Muurá ímiááné meícúbáhrámehijcyámé ííne ímíjyaúréjucó meíjcyáiñé Pívyéébé avyéjuri. ¹⁹ Páneere muurá díbyeé ípívyejtsóné téhmehíjcyá mújyú díbye íhñéjteke avyéjútsoíñe. ²⁰ Muuráhjáa páneere díbye ípívyejtsóné tútávaavé díbye ímillédúre. ²¹ Áronáa ihdyu ímbáávyeiñé ítsíime meíjcyáme díbye tsíhduréjucó ímíjpyetétsóijyú. ²² Muurá páneere díbyeé ípívyejtsóné tsá ímí néétune. Aane téhmehíjcyá mújyú ímbáávyeiñé éhne múúne walle tsíímáváné boone ímbáávyeiñé téhmehíjcyádu. ²³ Áronáa tsá apááñéré teene ícúbáhráméiyúne. Téhdure mee tsúúca Pívyéébeéjíté meíjcyámé pañe Íapííchó íjcyarómé meícúbáhrámehijcyáhi. Aame téhdure météhmehíjcyá ítsíimedi meke idíllómeke díbye tsíhduréjucó ímbájchoíñe. ²⁴ Ehdú méúmiwa nééne mecáhcújtsóhahjíí meéma pánééveíñé tehdújucó. Muurá tsane meitsohíjcyáné tsúúca maájtyúmícooca illuréjucó meíhveténé meíjtsóhíjcyánetu. ²⁵ Áanetu meitsohíjcyáné maájtyúmítúné hajchótá tsá meíhvetétú meíjtsónetu.

²⁶ Muurá meíhnháóótúnéllii Pívyéébé Apííchó meke piáábohíjcyá panévare maáábúcu. Muurá meere piáábó díbyeke muhdú metáúmeítyúrónéllii téenere wáájácúratúné mépañétú íhgyúvahíjcyáhi. ²⁷ Aane Pívyéébé páme íjtsaméiyé wájácú néébe waajácú íná díbyé Apííchó mépañe íjcyane taúmeíñe. Muurá táumeíhíjcyáné íhñéjíté meíjcyámé hallúvú díbye ímillédú meíjcyaki.

Ihñéjteke Pívyéébé piáabóne

²⁸ Muurá méwaajácú panévare meke pájtyéne j tééveri Pívyéébé meke piáabóné ímiááné díbyeke mewájyúmeke tsúúcajátújucóo ípítyájcámeidyú meke íjcyúmeke. ²⁹ Muuráhjáa tsúúcajátújucó díbye meke wáajacúné íhñéjíté meíjcyame Íllídyu menééímyeke. Aame cahcújtsó múnaa meíjcyámédyú díbye Ílli ímichi ídyéjúcóejpi. ³⁰ Ehdú tsúúcajátújucó meke iwáájácúmeke díbye ímiáámedi díllone díbyé avyéjíte meíjcyaki.

³¹ Áanéllii Pívyéébé meéma íjcyá meke ípiááboki. Aanéjii ¿múha muhdú meke méénúyáhi? ³² Muuráhjáa Íllíkye wájyútuubéré íhvejtsó mewájyuri díbye ídsíjíveki. Aabéjii muhdú tsá meke panévaturé piáabóityúne. ³³ ¿Mityá íjcyámé tsaate díbye meke újcume mewágóóóvéiyóné néémeé? Muuráhjáa tsúúca díbye ímiáámedi meke díllómé hallúrí

tsáhájucó ìiná Ìjcyatúne. ³⁴ Aanéjǐ ǐmúha nééjuri mēwágóóóóvéiyáhi? Muuráhjáa Crǐjto mēwájuyuri idǐsǐjvéne bóhǐibe icyooca ìavyéjuri Píivýéébé únúri Ìjcyaae máhallúvú táúmeihǐjcyá piáábo. ³⁵ Áánéllii díbye meke wájýumeke tsá ìiná dífbyedítýú dówajcáróityuróne. Muurá meícúbáhrámeiyonéhǐi, mávarǐjchoháñe, ájyabááne, mēwájyamúúvátunéhǐi, ápíchó nééronéhǐi, téhdure dsǐjívé Ìjcyaróné tsá meke dówajcáróityuró dífbyedítýu. ³⁶ Muurá Píivýéébé waajácúháámitu nééneé:

Dihñéjté muha meǐjcyáné hallútú múuhakye dsǐjívétsohǐjcyáiyómé éhne múúne obééjámuke ditye dsǐjívetsódu.

³⁷ Ehdú ápíchó nééronéhǐi métáhjahǐjcyá Jetsocǐjǐto meke wájýúúbej tééveri. ³⁸⁻³⁹ Aane muurá ó waajácú Píivýéébe meke wájýúmeke ìiná dífbyedítýú meke dówajcáróityuróne. Muurá dsǐjívé Ìjcyaróne, bóhǐime ìíñújǐ hallúri meǐjcyaróne, nǐjkyéjǐ múnaa Ìjcyaróme, naavémú Ìjcyaróme, ìíñújiri ìhtsútujte ávyéjute Ìjcyaróme, icyooca tééné pañe meǐjcyarónéhǐi, bóónétu meke pájtyéíñéhǐi, téhdure caame íévéhóówari Ìjcyánéhǐjima ìíñújiri Ìjcyarónéhǐi tsá meke dífbyedítýú dówajcáróityuró Máavyéjuubeé Jetsocǐjǐtoj tééveri díbye meke iwájýune úújétsómeke.

9

Píivýéébe ìjraéémuke ihñéjtedívú mēmenúne

¹ Aane Crǐjtoejǐi o Ìjcyánéllii ámuha cáhcújtsótúmeke o néé ìmiááne mǐtyane ámuhádi o idáátsovéné ìmityúné ámuhá hallúri Ìjcyáneri. ² Tápañe Píivýéébé Apííchó Ìjcyane waajácú teene múhduúvúrá o ìjtsucunúne idátsó o Ìjcyane. ³ Muurá ámuha tamúnaa ámuhá ìmityú déjúcotu mēwágóóóóvéiyónéllii ámuhakye o wájýúne oore Crǐjtodítýú ó wágóóóóvéiyá ehdu o méénúneri ámuha mepájtyetéca. ⁴ Muurá Píivýéébe meke tsúuca ìtsǐimedi díllorómé tsá dífbyeke melléébohǐjcyatú Ìjraééj tǐiménémúhaabe meǐjcyaróme. Áronáa ihdyu mēwáábyutáró dífbyé avyéju. Áánélliihyéhjáa muurá méénuube muhdú meǐjcyáíñé pityájcójuma taúhbaju. Áhduréhjáa neebe dífbyeke medúúrúvahǐjcyámeke tsaímíyé meke ipícyooíñe. ⁵ Muuráhjáa méihdé múnaátuvúj tǐiménémúhaabe Crǐjto míamúnáajpi tǐíjǐ icyánéjcutu. Aabe páné avyéjuube Ìjcyá Píivýéébe mújýú nǐjkéváityúné dúúrúvamehǐjcyaaabe.

⁶ Áronáa Píivýéébé mééma imyéénuíñé nééne tsá tsaate méhdityu cáhcújtsotú díityéjúcooro Ìjraééj tǐiménémúhaabe meǐjcyarómedityu. ǐÍhya mityá pamévaré dífbyéjte meǐjcyátúnéllii tsá ditye cáhcútsohǐjcyatúne? Muurá ìtsucunúhǐjcyámé ípyé ìñéhdú díbye méénútúné tsúuca díbye méénújucooróne. ⁷ Muuráhjáa tsá pámeekéré Aavaráaúvúj tǐiménémúháabeke díbye wábyújtsotú díityéj tééveri míamúnáa pájtyétéíñe imyéénuíñe. Íllúhjáa muurá neebe dífbyeke: “Daachi Itsáadítýú Ìllyaatémé Ìjcyáa páñétúejte díjtsǐiménémúhaabe.” ⁸ Ehdú néénetu mēwaajácú ìmiááne díbye Aavaráaúvúj tǐiménémúhaabe Ìjcyarómé pámeere Píivýéébéjte Ìjcyatúne. Muurá ihdyu ípyé ìñéhdú díbye dífbyeke ájcuube Itsáaúvudítýú Ìllyaatémé páñétúejte dífbyéj tǐiménémúhaabe. ⁹ Íllúhjáa muurá neebe dífbyeke: “Ámúhtsikyé o nééne éévé úújetéjyju dítyáaba tǐímávaá wájpiikyé.”

¹⁰ Ehdúhjáa muurá Píivýéébe díityétsikyé néhdújuco tene páneevéné díityétsima. Aanéhjáa díityétsi hajchǐ méihdé múnaajpi Itsáadívú mēwa Rebécá tǐímavá míityétsikyé tsaǐjýúre. ¹¹⁻¹² Aanéhjáa díllé díityétsikyé tǐímávátúné ihdejuco Píivýéébe nééne díllike: “Ámíáábé ehñííñevu bónebe avyéjuúhi.” Ehdúhjáa neebe díityétsikyé muhdú dítyétsi Ìjcyáíñé díityétsimái tene pánéévétúrónáa ihjyáa ipítýajcámeídyújuco. ¹³ Tééneturéhjáa muurá idyé ìllu neebe tǐiíñe íwaajácúháámitu: “Jacóóboke ó wájýú Etsáooke o wájýúné ehñííñevu.”

¹⁴ ǐÁánélliihyéhaca ìmityuube díbye Píivýéébé? Tsáhaá, tsá ìmityuube díbye Ìjcyatúne. ¹⁵ Íllúhjáa muurá téhdure neebe Moitséévúke: “O ìmíllémedi o idáátsóvémeke ó piááboóhi.”

¹⁶ Tsá muurá méhdityu tene Ìjcyatú Píivýéébe méhdi idáátsovéne. Muurá ihdyu iye itýújkevééllémedijuco díbye idáátsovéne. ¹⁷ Muuráhjáa Ejǐhtó avyéjuube Paraóóuvuke idyé néébe: “Ooréé uke ávyéjúúbedívú o pícyóó uke pájtyénéhjitu pámeere ìíñújiri Ìjcyáné míamúnáa iwáájácú ìmiááne ìhtsútube o Ìjcyane.” Ehdúhjáa Paraóóuvuke neebe Píivýéébé. ¹⁸ Aabe ìmiááne itýújkevééllémedi ìdáátsóvéne piáabóhi. Áánetu tsaate ìlléébone ìmíllétúmeke pícyoobe ditye ìmíllédú ìjcyaki.

¹⁹ Áronáacáubá tsaate nééiyáhi: “Díbyere meke pícyohdújuco meǐjcyámeke ǐíveekǐ nehǐjcyaae ìmityúmé meǐjcyane?” Áronáa tsá mee míamúnáa Píivýéébe iwáájacútú mééneune múhdurá meǐjtsucunúityuróne. ²⁰ ǐAca muutá mee dífbyema métáhǐjatsǐki? ǐAca núpájkǐíhlló

nééiyá téihllóo nǎjcyómeke íveekí múhdurá ditye nǎjcyone? ²¹ Muurá núpájkityu nǎcyohǎjcyámé piivyété páhduvaré ímillédú iñjcyone. Piivyétémé ímiááné wáabyuta iñjcyone. Áhdure piivyétémé átérééné wáabyuta iñjcyone.

²² Muurá Píivyéébe ímillédúré aabúcuhiǎjcyá dibye wáágóoímýe múhdurá ícyahǎjcyanéhi. Ehdú aabúcuhiǎjcyaaabe diityéj tééveri iúújétsó ihǎtsútuu, ícyaaóóbaa, íjcyane. ²³ Áánetu tsúúca dibye méhdi ídáátsovémé méijcyá díbyé avyéjéjte tsúúcaǎjátújucoó meke dibye újcume. Ehdú méénuube mejtééveri íavyéjú ihǎtsútuú iúújétsoki. ²⁴ Muuráhǎaa ihdyu díbyere meke ujcú íavyéjéjte meijcyáímyeke jodíómdityuu, jodíómuú íjcyátúmedítyuu, íjcyane. ²⁵ Íllúhǎaa muurá dibye nééne Otséá caatúnúhi:

Tahñéjté íjcyátúné míamúnáa ídátsó ícúvératúmé ícyahǎjcyámeke ó újcuú tahñéjteréjuco ditye íjcyaki.

²⁶ Téhdure tsiíne nééené:

Tahñéjté íjcyátúrómeke áátsíimediýjuco o díllóíñé ímiáábé Píivyéébe o íjcyaaabe.

²⁷⁻²⁸ Áánetúhǎaa Itsaía néé mee íjraéémudítyu: “Píivyéébe ícúiyéjuco muhdú míamúnáa íñújiri ícyahǎjcyané ímbǎjchócooca íjraééj tsiíiménémúhaabe ávyétá mityámé íjcyárómedítyú uhjéméré pájtyéteéhi.” ²⁹ Áhduréhǎaa tsiíne neébe:

Páné íhdéene íjcyané avyéjuube íjcyaaabe Píivyéébe méhdi ídáátsóvétuca tsúúca meke waagóóiyá tsaaté coéváratu éhné Tsodóómaa, Gomóóraa, íjcyácoomícyu múnáake imyéénudu.

Jodíómuú tsá cáhcújtsotú Jetsóoj tééveri mepájtyeténe

³⁰ Aane ¿aca muhdú íne teéne? Muurá jodíómuú íjcyátúrómeke tsúúca Píivyéébe dílló ímiáámedi éjyúu ténéhji éllevu íjcyatúmé botsíi díbyeke cáhcújtsórómeke. ³¹ Áánetu mee íjraéémú métsúúrámeihǎjcyará díbyé taúhbaju meúraavyémeke dibye meke ímiáámedi díllóiyóneri. Áronáa tsá meke dibye díllotú ímiáámedi. ³² Aane ¿íveekí tsá meke dibye díllotú ímiáámedi? Muurá méjtsúunúhǎjcyá teene taúhbaju meúraavyénetu dibye meke ímiáámedi díllóiyóne. Áronáa tsá tene néhdu meijcyatúne. Áhdure Jetsóópe mééma méénuune mecáhcújtsótúnéllii tsá dibye meke díllotú ímiáámedi. Íllure mébáñúmeihǎjcyá éhne múúne nééwayutu mecábóhcámeíúú néébeke mecáhcújtsótúnélliihye. ³³ Íllu muurá Píivyéébe néé íwaajácúháámitu:

Tsióo múnáa pañévú o pícyoo tsáápiikye éhne múúne nééwayutu mecábóhcámeímyé maáákityéúú néébeke. Áabeke cáhcujtsómé tsá íneri bǎñúmeítyúne. Ehdúhǎaa Píivyéébe nééhi.

10

¹ Ámuúha táñahbému, ó imillé memúnáa jodíómuú pájtyeténe. Áánéllii ávyétá íhnáhó piáábó diityé hallúvú o táúmeihǎjcyá Píivyéébeke. ² Ímiááné imíllerómé díbyeke iúraavyéne. Áronáa tsá ími ditye úráavyetúne. ³ Tsá ditye cáhcújtsotú Crǎjtoó mewájyuri dsǎjívéné mecáhcújtsómeke ímiáámedi dibye díllone. Imíllerómé iye ími íjcyáiyóné diityéké ímiáámedi dibye idílloki. ⁴ Áronáa tsá díbyé taúhbaju meúraavyémeke dibye ímiáámedi díllotúne. Muuráhǎaa ihdyu Crǎjtoó mewájyuri dsǎjívéné mecáhcújtsómeke díllóobe ímiáámedi.

⁵ Áronáacáhǎaa ihdyu Moitséevú néé ímiááné Píivyéébe taúhbaju néhdu íjcyámeke dibye ímiáámedi díllóiyóné ditye ípájtyeteki. Áronáa tsá múha ávyeta tene néhdu íjcyáityuróne.

⁶ Áánélliihyé Crǎjtoj tééveri mepájtyetéíne dibye méénuune mecáhcújtsómeke ihdyu díllóobe ímiáámedi. Aane tsá múu íjtsámeítyú Crǎjtoke nǎjkyéjí pañe íñéhcotéiyóné dibye meke ípiááboki.

⁷ Áhdure tsá múu íjtsámeítyú nǎjkyéné pañe díbyeke íñéhcotéiyóné dibye meke ípiáábo tehdu téhulle íjcyácoóbekejǎjvari. Muurá tsúúca mééma díbye. ⁸ Íllu muurá téénetu nééneé: “Tsúúca ámuúhama íjcyájúcooróné pájtyeté teene ámuha mecáhcújtsóne tsǎjtyeke meúúballéiyóne.”

Aane muurá muha mecáhcújtsómé íne méúwáábohǎjcyáhi.

⁹ Muuráhǎaa Jetsocǎjtoó dsǎjívéébeke Píivyéébe bóhǎtsóné méííbúuri mecáhcújtsómé díbyeke maávyéjúúlléne teene tsǎjtyeke meúúballéhajchíí mepájtyeteéhi. ¹⁰ Muurá ímiááné méííbúuri mecáhcújtsóné tsǎjtyeke meúúballéhajchíí ímiáámedi meke dibye díllome mepájtyeteéhi.

¹¹ Muurá díbyé waajácúháámitu nééneé: “Díbyeke cáhcujtsómé tsá íneri bǎñúmeítyúne.”

¹² Áhdícyane pámeere tsiíne míamúnáama mee jodíómuú Jetsocǎjtoke mecáhcujtsómé mepájtyeteéhi. Muurá tsáápiye páme avyéjubéré íjcyaaabe piáábohǎjcyá pámeekéré díbyedi tsúúrámeímyeke. ¹³ Íllu muurá nééneé: “Díbyedi tsúúrámeímyé pájtyeteéhi.” ¹⁴ Áronáa ¿aca múhdutú díbyedi tsúúrámeíyómé díbyeke cáhcújtsómejǎjvari? Áhdure ¿múhdutú

cáhcútsóiyómé díbyeke wáájácúmejjívari? ¿Kíátú waajácúiyómé teene díbyedítú íjcyáné uwááboju múha diityéké úúbállémejjívari? ¹⁵ Áhdure ¿múhdutú tsaate diityéké úúbálléiyá múha diityéké téénevu picyóómejjívari? Muurá Píivyéébé waajácúháámitu nééneé: “Máimijyu diitye ímíáájú úúbálléhjcyámej.”

¹⁶ Ehdú Píivyéébé waajácúháámitu tene néérónáa muurá tsá pamévaré téeneri íicúvehljcyatúne. Muuráhjáa Itsaiaúvú néehíi: “Píivyéébeéj, ¿a ijcyámé tsaate méuwáábori íicúvehljcyámej?” ¹⁷ Aane muurá Jetsocríjtodítú íjcyáné uwááboju melléébone ímííneúvú mewáájácúcooca tsúuca mécáhcujtsóhi.

¹⁸ ¿A tééné uwááboju tsáhái mújyú mee ijraéémú melléébotúne? Áánerá tsúuca melléébohijcyaráhi. Muurá tsiíne Píivyéébé waajácúháámitu nééneé: Tsúuca pahúllewávú ííñjiri tsújaavéné Críjtodítú íjcyáné uwááboju.

¹⁹ Ehdú Píivyéébé waajácúháámitu nééronéubá ¿mityá tsá mewáájácúcutúne? Muuráhjáa díbyere Píivyéébe néé íllu Moitsééuvuj tééveri:

Tsiíne miamúnáakéréjucu o pájtyetétsóneri ámuha menómíutááváne diityedívú mécayóábááváte átéréejte ditye íjcyane ámuha méitsúcunúhijcyarómedívu.

²⁰ Áhduréhjáa idyé tsiíne díbyeuvuj tééveri neébe:

Oke wáájácútúné miamúnáa táíibúwá íjcyaturómé tsúuca tahñéjté ijcyáhi.

²¹ Áhduréhjáa mee ijraéémudítú Isaiaúvuj tééveri neébe: “Ó nehijcyará aatyé lléébópityúné miamúnáake ditye ookéréjucu iúrávyeiki.”

11

Tsaate ijraéémú pájtyeténe

¹ ¿Aanéhaca ehdu menéénellii meke íhvéjtsóobe Píivyéébeé? Tsáhaá. Muuráhjáa oo ámuha múnáajpi Aavaráúvuj tsiiménémúhaabe ímichi Bejamíi dohjíba múnáajpi o íjcyáabeke újcuúbe. ² Tehdu meke íhvéjtsóiyóóbejjí tsúucájatújucóhjáa ihñéjté meijcyaiñé íñéemeke. ³ Muuráhjáa Eriaúvú néehíi: “Píivyéébeéj, dihjyú uubálla múnáake idsíjívétsóne díicúvé wáíjíne wácávyáhcohijcyáme. Áánetu íne apáábyeréjucu o íjcyáabeke téhdure oke dsíjívétsólléhjcyáme.” ⁴ Ehdúhjáa díbye Píivyéébeke néérónáa neébe: “Áronáa muurá íjcyámé 7,000-meva tahñéjté íjcyame ‘Baáa’ némeíñé njcyotáábeke cáánívhijcyatúme.” Ehdúhjáa Píivyéébe néé Eriaúvuke. ⁵ Aane muurá íjcyámé tsaate méhdityu díbyeé ídáátsóvéne újcume ímí díbyeke úráávyehijcyáme. ⁶ Muuráhjáa meke iwáájúnéllii meke pájtyetétsóobe. Tsáháa ínehjí meméénúellii mepájtyetétúne. Muurá meere mepájtyetétsómeicyá tsá díbye meke wáájúnéri mepájtyetétyuróne.

⁷ Muurá mee ijraéémú mepájtyetétyóneri meijyácunúróme tsáhái mepájtyetétúne. Áronáa íjcyájucóomé tsaate díbye újcume tsúuca pájtyetéme. ⁸ Áánetu díbyé waajácúháámitu díbyeke lléébohijcyátúmedítú nééneé: “Píivyéébere diitye íjtsaméi mújtatsó ditye íajtyumíjucóoróné iwáájácútuki. Áhdure illéébójucóoróné ditye icyáhcújtsótuki. Aame muurá téhdupíyé icyoóca.”

⁹ Áhduréhjáa Dabíúvú néehíi:

Óvi ditye náhbévácatsíhijcyáné wañéhjine dahpédú nééne diityéké mújtatsó ímí Píivyéébema ditye íjcyátu diityémá ímityú tene ínjkévaki. ¹⁰ Óvi íjcyámé ehne múúne hállúvatúmé íjcyadu ímityuháñé diityéké mújtatsómé ímíbbáavýetuki.

Ehdúhjáa neebe Dabíúvu.

Jodíómú íjcyaturómé pájtyeténe

¹¹ ¿Anéhaca íñe ávyéta mújtaréjucu mee jodíómú Píivyéébedítú meméénune? Tsáhaá. Muurá ihdyu díbyere Píivyéébe nééjuri ehdu mééma teene jodíómú íjcyatúme tééné hóowari pájtyeténetu meíiváne botsíi téeneri metsúúrámeiki. ¹² Ehdú Píivyéébeke melléébotúme ímityú meijcyaróné píaabó tsíjtyeke jodíómú íjcyátúmeke. Aanéjjí awáá muurá díbyeke meuráávyécooca ehníínevu píááboíñé pamévakére.

¹³ Aane ícyooca diitye jodíómú íjcyátúrómeke o néehíi: Ámuha íllelvúu oke Píivyéébe wallóo ámúhake díbyé uwáábojúvú o wáájácútsoki. Áané wákimyéi o méénune ímí o íjtsúcunúhi. ¹⁴ Aane tsáijyu múu íñe ámúhake o úwáábóneri ímí ámuha meijcyane tsaate tamúnáadítú íiténe ámuhádú ímjpyeté ípájtyeteki. ¹⁵ Muuráhjáa múúhake múu íhvéjtsódú Píivyéébe méénúné hóowari tsíjtye múnáa ámuha meijcyarómé méímíbaavýé tsaímíyéjucu díbyema ámuha meijcyaki. Aanéjjí muurá muha díbyema méímíbaavýécooca mébóhííteé tsúucájáa dsíjívemédú muha menéérome. ¹⁶ Muurá tsáobírátu pááaho meméénuho ímí néhájchíi

páneere ímíhyeé. Áhdure úméhe bájkýé ímí néhájchíí páheere ímíhyeé. Ahdúu muurá méihdé múnáajpi Aavaráavú Píívyéébeéjpi Íjcyánéllii téhdure mee dílbyedítýú mellíyaaatéme méijcyá Píívyéébeéjéte íñe múhdumé dílbyeke mecáhcujsóme.

¹⁷ Muuráhjáa páñétúehe oríívóhé wajcánédú muuha jodíómú menééromeditýú tsaatéké waagóoobe diityéjúcooro páñétúeje ihñéjéte muha mejjcyárómedítýu. Áámé cápayóóvéé ámúhake díbye újcume ámuha méijcyá éhne múúne bájú oríívóhe wájcá ímiááhetu mecámahjácódu. Áánéllii muurá ámuha téhdure Píívyéébeéjéte íñe muha mejjcyadu. ¹⁸ Áronáa ihdyu méijtsúcunúmeídí muha páñétúeje mejjcyárómé ehniíñevu ámuha mejjcyane. Muurá múúhadítýú ámuha méiejcunú éhne úmehe tébajkyéjitu éjécunúdú ímichi tujkénúeje muha mejjcyánéllíiíhye.

¹⁹ Íhya mityá ámuha menéehíi: Diityéjúcooro páñétúeje íjcyáróméke íhvéjtsóne meekéréjuco díbye újcume diityé cápayóóve. ²⁰ Ihdýúhdée tehdújuco múúhake díbye íhvéjtsóné muha mecáhcujsótúnéllíiíhye. Áámé cápayóóvéé ámúhake újcuube ímí dílbyeke ámuha mecáhcujsónéllíiíhye. Aame téibúwá mejjcyá. Mémítýájkímeyéidí tééneri. ²¹ Muuráhjáa páñétúeje ihñéjéte muha mejjcyárómedi ídáátsóvétuuberé múúhake íhvéjtsóhi. Aabe téhdure ámúhadi ídáátsóvéyónejíi ímítýú ámuha dílbyema mejjcyáhajchííjyu. ²² Muurá Píívyéébe ímiáábé dílbyema ímí mejjcyámema. Áánetu ímítýú mejjcyámeke múhdurá jtsúcunúúbe. Áánéllii ímiááméré méijcyaco tsúúcajáa ámúhake díbye újcume. Ímí ámuha mejjcyátúhahchíí tsáhájuco ámúhadi díbye íícúvéityúne. ²³ Muurá tamúnaa ímbáavyéhajchíí diityéké újcúííhye. Muurá píivýetebe tsiíñe diityéké újcune. ²⁴ Muuráhjáa ámuha tsiíñe míamúnaa mejjcyáróméke díbye újcume ámuha méijcyá éhne múúne bájú oríívóhe wájcá ímiááhetu cámaavédu. Aanéjii muurá tamúnaa ímichi awáá ihñéje íjcyámeke tsiíñe újcúííhye.

Nihñéré ijraéémú pájtyeténe

²⁵ Ámuúha táñahbémutj, ó ímíllé ámúhake o úúballéné muhdúhjáa mepájtyetéíñe Píívyéébe wáájácúratúné Críjtoj tééveri méénune. Áronée tamúnaa tsá cáhcújtsotú tééne hóówari ámuha tsiíñe múnaa dílbyeke cáhcujtsómé mepájtyeteki. Ááneri ihdyu mémítýájkímeyéidíñe. ²⁶ Muurá téhdure tamúnáadi ídáátsóvéne píáábóíiíbye dítye ipájtyeteki. Muurá dílbyé waajácúháámitu nééneé:

Tsióo múnaa ijraéémudítýú íjcyáiíbye tsaapi diityéké pájtyetesoóbe. Aabe waagóó diityé ímítýu. ²⁷ Ehdu diityéké ó ímbájchoo ópée o néhijcyádújuco.

Ehdu néene Píívyéébe waajácúháámitu.

²⁸ Aane tamúnaa jodíómú tsaríllé Críjtóo mepájtyetéíñe méénúné uwááboju téénej tééveri ámuha jodíómú mejjcyátúróméke téhdure Píívyéébe ipiááboki. Áronáa ihdyu tsá díbye íhvéjtsótoró múúhake. Muurá mítyane múúhake wájyuube múúhá íhdé múnáavukée ihñéjtedívú ímyéménúnéllíiíhye. ²⁹ Aabe íñéhdú imyénúnéllii tsá ihñéjete íhvéjtsóne. Téhdure meke ipiáabóné tsá díbye dójtúcutúne. ³⁰ Áábeké muurá tsá ámuha meléébohíjcyatúne. Ahdú muurá ícyooca tamúnaa téénej tééveri díbye ámúhadi ídáátsóvéne ipiááboki. ³¹ Áané boone téhdure ámúhadíi ídáátsóvédu diityéidí ídáátsóvéne píáábóíiíbye dítye icyáhcujsoki. ³² Muurá dílbyere Píívyéébe meke pamévá míamúnáake íhvéjtsó dílbyema múhdurá mejjcyá pámehdýé méhdi ídáátsóvéne tsahdúré meke ipiááboki.

³³ Aabe íhtsútuube íjcyaaabe panévare wáájacuube muhdú meke tükévtsohíjcyané mewáájajyonévú tsá méijtsaméi úújetétúne. ³⁴ ¿Mityá íjcyámé tsaate dílbyé íjtsaméivu úújetémej? ¿A íjcyámé tsaate dílbyeke úwaabóiyóme? ³⁵ ¿A íjcyámé tsaate tsieméere diitye dílbyeke ajcúnéllii tééne píaméi díbye píáábohíjcyáme? ³⁶ Muuráhjáa ihdyu páneere dílbyere Píívyéébe ípívyejtsóné dílbye tájpijé íjcyáhi. Áané avyéjuube dílbye. Ahdícýane metsu dílbyeke maavyéjútso pajjyuvaré mújyú níjkéváityúne. Ehdu tééne.

12

Píívyéébe túkevéjtsójú pañe mejjcyane

¹ Ahdícýane, ámuúha táñahbémutj, Píívyéébe mítyane meke ídaatsóllénéllii ámúhake o néé dílbyedívú ámuha meihvéjtsáméíñe dílbyé túkevéjtsójú pañéjéjuco ámuha mejjcyame dílbyeke meuráávye muhdú díbye ímíllédu. Ehdu muurá ámuha mejjcyáneri dílbyeke méduurúváiyáhi. ² Tsá múu íjcyájúcootú íñe íjuri míamúnaa múhdurá ícyahíjcyadu. Mecápayóóvé ámúhá íjtsaméi ámuha mewáájacu tsaímíyé mejjcyáiyóné Píívyéébe ímílléne.

³ Muuráhjáa meke ídaatsóllédú íjcyaaabe oke pícyóó ámuhá uwááboobe o íjcyaki. Aabe ámuhákye o néé ámuha meíjtsúcunúmeítyu panévaré ámuha mewáájacúne. Múu ímíñeúvú íjcyáne íjtsáme dífbyeke ícyáhcuíjtsóneri. ⁴ Muurá méjpi pívátsihjívá íjcyane tsá tsáné wáábyutáré íjcyatúne. ⁵ Ahdu Críjtoéjé pívámeva meíjcyarómé tsáápihdyuré menéeme mépiáábócatsihjicyáhi.

⁶ Áamekéé Píívyéébere ímillédú meke ájcúneri mépiivyété páhdúvaré nénehji meméénune. Áánéllii tehdu nénehji meméénuhjicyá ímíñeúvú meíjtsámeíñema. Muurá tsaate íná pájtyeíñé íhdéjuco iwáájacúné úúbállehjicyámé tehdujuco úúbállehjicyáné dífbyeke icyáhcuíjtsódu íjcyame. ⁷ Áhdure tsíjtyeke ípiaabóné píívyetémé múu ímíñeúvú piaabóhi. Áhdure iúwaabóné píívyetémé múu ímíñeúvú úwaabóhi. ⁸ Áhdure múhdurá néémeke ímíjpyetétsóné píívyetémé múu ímíñeúvú meenúhi. Tsáneetu píhtómeke ípiaabóné píívyetémé múu piaabó pájvatúmére. Tsaatéké ityúkévejsóné píívyetémé múu ímíñeúvú túkévejsóhi. Ídáátsómeke ípiaabóné píívyetémé múu piaabó ímíjyuuri.

Muhdú Críjtoéjé íjcyáiyóne

⁹⁻¹⁰ Ámuhákye o néé ámuha mewáájycatsí pamévamáyé muhdú tsané nahbémú wájyújcatsídyu. Ááne máavyéjúúllejcatsí panévatúre. Ímityúneri ícúvetúmé ímiáánéré méuráavye ímí ámuha meíjcyaki.

¹¹ Óvéheetúmé ímíñeúvú meméénú Píívyéébeke ámuha meíicúvéné wákimyéi.

¹² Aame múu ímíjyúú ímí ámuhá úmíwa néénéllíihye. Ícúbáhrámeíyóné múu íáábúcuíne óóchévetúmé pájyuvaré íhjyúvahjicyá Píívyéébema.

¹³ Áhdure tsíjtye dífbyeéjé íjcyámeke mépiáábohjicyá ditye píhtónéhjitu. Ámuhákye ááhívémeke múu tsaímíyé waatsúcuíhi.

¹⁴ Tsaate ámuhákye tsárlílléromeke tsá múu tsárlíllétúne. Íllure múu diityé hallúvú piáábó táumeí Píívyéébeke.

¹⁵ Áánetu ímíjyúúmemu múu téhdure ímíjyúúhi. Kímóóveri íjcyámema múu kímoovéhi.

¹⁶ Mépiáábojcatsí ímíñeúvú pájvatúmére. Tsá múu iíye íellevu ávyéjuuháñé ipíúváne ‘mityáhmítá’ néétune. Múu pamévamáyé tsahdúré nahbéváhi. Tsá múu íjtsúcunúmeítyú pamé ehniíñevu iwáájacúne.

¹⁷ Tsaate ámuhákye ímityúné méénúmeke tsá múu piámeítyúne. Múu ímiáánéré meenú ímí ditye ámuhákye íjtsúcunúki. ¹⁸ Tsaímíyé meíjcyá pamévamáyé úhbájcatsítyúme. ¹⁹ Ámuhá tñahbémúj, tsaate ímityúné ámuhákye méénúhahjíí tsá múu íjyáacunútu diityéké íáhdó íjcuíñeri. Múu íhvejtsó Píívyéébere muhdú iwáájacúdu diityémá ímíhbájhoki. Muurá dífbyé waajácúháámitu nééneé: “Ooréi ó ícúbáhraá ímityúné ámuhákye méénúmeke. Ehdu o néé Píívyéébe o íjcyaaabe.” ²⁰ Áhdure idyé tsiíñe nééneé: “Ámuhákye múnáájtsóromeke mépiáábó panévatúre. Ditye ájyabáávatéhahjíí múu májchotsóhi. Ditye íadóíyóneri íjcyáhahjíí múu íjchóhi. Ehdu ámuha diityéké tsaímíyé meíicúvéhahjíí muurá ílluréjuco ditye núcójpíveíñé ámuhákye íñéhníllehjicyáneri.” Ehdu muurá meke úwaabóné Píívyéébe waajácúháámitu. ²¹ Ahdícyane ímityunévú métáhjatsámeídíñe. Múu ímiááméré íjcyáiyóneríyé tsúúráméí ímityúné ámuhákye idyómájcótki.

13

¹ Múu avyéjuullé pámeere méiñújí ávyéjútéke. Muurá Píívyéébere diityéké pícyoome íjcyá patsíhjívári. ² Aame néene lléébotúmé muurá tsá Píívyéébeke ávyéjúúllétúne. Aane ehdu néémeke téené hallútu ícúbáhraámé diitye ávyéjute. ³ Árómedi ímí meíjcyame tsá meíllityétúne. Áánetu ímityúné méénuhjicyámé diityéké íllíhi. Aane ámuhá hallúrí ímityúné íjcyátu ímiááméré meíjcyá muhdú diityé taúhbajúúné néhduú. Áíjyu ímí ámuha meíjcyáahi. ⁴ Muurá Píívyéébere pícyóó diityéké téenevu diityé túkévéjtsó pañe ímí meíjcyaki. Áánéllii ímityúné méénuhjicyámé diityéké íllíhi. Muurá tsá pevénétsé ditye úvanútyuró ímityúné méénúmeke. ⁵ Áánéllii múu avyéjuullé diityéke. Tsá múu ditye ámuhákye ícúbáhraíyóné apííchoríyé ávyéjúúllétúne. Múu avyéjuullé diityéké muhdú Píívyéébeke maávyéjúúllédú dífbyeréé diityéké pícyóónéllíihye. ⁶ Ááne íná néétuméré maáhdohjicyá méiñújí avyéjúbé wáábyuta ditye áhdótsóhíjcyáné Píívyéébere diityéké pícyóómé túkévéjtsó pañe meíjcyánéllíihye.

⁷ Múu pamévakéré ajcú diityé wáábyuta íjcyanévu. Áhdure ámuhákye piáábó táumeímyeke mépiáábo. Méiñújí avyéjute meke áhdótsóné múu diityéké íavyéjúúlléne áhdóhi.

⁸ Tsá múu tsaatédítýú íñáhíhenúné áhdotúmé íjcyatúne. Múu áhdójucóóhí. Muurá Píivýéébé tauhbaju néhdu mejjcyame tsíjtyeke mewájýúhí. Imíleebe muurá pamévamáyé mewájýújcátsíñe. ⁹ Muurá dííbyé tauhbajúúné nééhí: “Tsá múu íhdícýáméhjima dómácójcatsítýúne. Tsá múu dsíjívétotú míamúnáake. Tsá múu nánívatúne. Tsá múu állíuutúne. Tsá múu ímítýúneri úmútípívyetúne.” Ehdú Píivýéébé tauhbajúúné néhdu mejjcy tsiíñe íllu néé dííbyé tauhbaju: “Pamévakeré múu wajýú muhdú u wájýúmeídyu.” ¹⁰ Muurá ímiááné pamévake mewájýume tsá mújýú ímítýúné meméénútyuróne. Aane tehdu mejjcyame méjicyá dííbyé tauhbaju néhdu.

¹¹ Áánéllí metsu mejjcy tēibúwá muhdú díbye ímillédu. Tsúúca muurá piíhíné mepájtyetémé tsíhdyuréjuco meimibáavyeíñe. ¹² Muurá ímítýúné meicyahíjýané tsúúca nijkévaríjyuco. Áánéllí óvójyacoóné tehdu meicyahíjýané. Métsu metsúúrameí muhdú ímí mejjcyáíyóneri téeneturéjuco mebohówaucunúki. ¹³ Métsu panéváré ímiááméré mejjcy ímítýúnetu menéetsámeityuki. Óvójyacoóné mewáñehjivaténé pañe mellífyícýávehjýcýané. Áhdure óvójyacoóné íhdícýáméhjima medómácócátsíhijýcýané. Óvójyacoóné menéhnlléjcatsíñe menómítáávahijýcýané. ¹⁴ Métsu Ávyéjuube Jetsocríjtodívréjuco meihvéjtsámeí díbye meke tükévejtsómé ímí mejjcyaki. Óvójyacoóné meimíllédu mejjcyane.

14

Tsá mehjýúváityuró ménahbémudi

¹ Tsaate Píivýéébeke cáhcújtsorómé ímí dííbyé uwááboju wáájácútúmema tsá múu táhjájcatsítýú téeneri. Tsaímíyé múu nahbévájcatsí díityéma. ² Muurá íjcyámé tsaate pamévakeré dóoméé. Áánetu íjcyámé tsíjtye Píivýéébé uwááboju ímí wáájácútúmé pamévakeré idyóóiyóné múhdurá íjtsúcunúne pevéne májchóré májchome. ³ Aane panéváré dóomé tsá múu múhdurá íjtsúcunútú tsíjtye ténehji dóótune. Áhdure panéváré dóótume tsá múu íhjuvatú panéváré dóómedi. Muurá idyé díityéké Píivýéébe wajýú téhdure íñéjté íjcyámeke. ⁴ ¿Aca muutá mee muhdú Píivýéébeke tsíjtye úráávyéneri meíhjuvaki? Óví ihdy dííbyere néé dítye muhdú íjcyane. Tsáíjyú múúne ímí íjcyáme, ¿mítýá tsáhaáj? Muurá ihdy dííbyere píivýeté díityéké ípiaabóné dítye ímí íjcyane muhdú íjcyáiyódu.

⁵ Muurá íjcyámé tsaate kéjcoojí dííbyeke idyúúrvahijýcýané éhníñevu ímí íjtsúcunúne. Áánetu íjcyámé tsaate pajcóójívaré idyúúrvané ímí íjtsúcunúne. Aane ihdy óví ímílléjcoojí dííbyeke dúúrvahijýámé téjcoojí duurúváhi. ⁶ Áhdure panéváré dóomé óvi dóóhí. Áánetu panéváré dóótume óvi tsá dóótune. Muurá pevéne májchó íjcyáróné hallúvú Píivýéébeke téhdujtsóme. Áhdure tsíjtye téhdujtsó dó hallúvu. Ááneri muurá pámeere tsahdúré ávyéjujtsó dííbyeke.

⁷ Tsá muurá meere meimíllédu mejjcyatúne. Muurá Píivýéébere meke pícyóó dííbyeke mebohówájtsoki. Aame médsíjívé díbye ímilléjyú. ⁸ Muurá mebohíiné hajchótá méjicyá dííbyé hójtsiri. Aame médsíjívécocca téhdure tsá kiávú dííbyedítýú mepéetune. Muurá dííbyemáyé méjicyá dííbyejté mejjcyánéllíhí. ⁹ Téénéllíhíyee muurá Críjto dsíjíveebe tsiíñe bohíhí. Aabe muurá téhdure dsíjívétúméí dííbyé cáhcújtsó múnaa íjcyámé avyéjuube. Áhdure dííbyé cáhcújtsó múnaape íjcyame tsúúca dsíjívéjúcóómé avyéjuube dííbye.

¹⁰ Aanéjji tsá múu ámúhá nahbémú cáhcújtsó múnaa múhdurá íjcyáneri íhjuvatúne. Tsá múu díitye píivýetetu néétune. Muurá pámeere mépíhcyááveé Críjto dívú díbye meke íñéé ímiááné muhdú meicyahíjýcýané. ¹¹ Muurá Píivýéébé waajácúháamtu nééne: Píivýéébe o íjcyáábeke pámeere míamúnáa iwáájácúne táúmíwávú ímíh móúbáne oke duurúvaáhi.

¹² Aane muurá pámeere méúúbállé dííbyeke muhdú meicyahíjýcýané meke díbye díllóijyú.

Tsá ménahbémuke metútávájtsóityúne

¹³ Áánéllí tsá múu tsaate múhdurá íjcyáneri íhjuvatúne. Métsu ímiááméré mejjcya ménahbémú Píivýéébeke cáhcújtsónetu díityéké metútávájtsótu. ¹⁴ Muurá Críjtoejpi o íjcyaae ó waajácú panéváré medóórone muhdú néétune. Áronáa tsaate panéváré medóóne ímítýúné íjtsúcunúme óvi tsá dóótune. ¹⁵ Aane teene dóótúmeke ámuha medóóneri metútávájtsóhajchíí muurá tsá ámuha díityéké mewájyutúne. Áánéllí múu tēibúwá íjcyá ámuha tsaatéké memútátsótu téhdurée díityé wájyuri Críjto dsíjívemeke. ¹⁶ Aame tsáma ménéétsámeí téhdújucooro néérone ámuhadívú ímítýú ítsúcunúhijýcýamedívú. ¹⁷ Muurá Píivýéébé avyéjéjte mejjcyame tsá apááñéré méjpi tééne tájpi íjcyáneri metsúúrameítyuróne. Téhdure metsúúrameíyá díbye ípííhó mépañévu pícyóónej tééveri ímjyuri tsaímíyé

meijcyáiyóneri. ¹⁸ Ehdu muurá Jetsocríjtoke meúraavyéné Píivýéébe ímí ijtsúcunúhi. Téhdure miamúnaa ímí ijtsúcunúhi.

¹⁹ Ahdícyané metsu díibyeéjté meijcyame mepiáábójcatsíiyóneri metsúúrámei tsaímíyé meijcyame díibyeke meúraávyeki. ²⁰ Áánéllii médohdí ámuhá nahbému dóótunéhjí Píivýéébeke ditye úráávyénetu ámuha diityéké metútávajtsótuki. Tsáháturo dooháñé ímityúné íjcyatúne. Áronáa tsaate ménahbému ímityúné ijtsúcunúné médohdí ditye íténáa diityéké ámuha metútávajtsótuki. ²¹ Áánéllii tsá ditye dóótunéhjí medóóityuróne. Áhdure tsá maadóóityuró ávyéjpacyoné diityéké metútávajtsótuki. Panévare ímityúné ditye ijtsúcunúnéhjí tsá meméénúityuró Píivýéébeke ditye úráávyénetu diityéké metútávajtsóiyónélliihye. ²² Áaneta tsane ámuha meméénune ímí tehdújuco ámuha meijtsúcunúné múu meenúhi. Áronáa ihdyu tsá múu téeneri tsíjtyeke pátsárljcyotúne. Muurá íine imíjyaú méijcyá ímityúnetu menéétsameityúme. ²³ Muurá tsaate ímityúné íjtsúcunúróné idyóhajchíi tsúúca ímityúné meenúhi. Panévare ímityúné meijtsúcunúróné meméénúhajchíi muurá tsúúca ímityúné meméenúhi.

15

Tsíjtyeke mepiáabóne

¹ Aane tsúúca ímí Píivýéébeke mecáhcujtsómé metsu mepiáábo eene díibyeke cáhcujtsorómé múhdurá ítsúcunúhijcyámeke ditye ímíñetúvú iwáájácuki. Tsá meere ímí meijcyáiyóneri metsúúrámeíityuróne. ² Áánéllii metsu mepiáábo tsíjtyeke ditye éhniífenu ímí Píivýéébeke iúráávyeki. ³ Tsáháa muurá Críjto íjyácanútú iye tsaímíyé íjcyáiyóneri. Muurááhjáa díibyeke pajtyéné Píivýéébe waajácúháámitu íllu tene néhdújuco: “Úhdi úúhívatémé óhdíjuuco úúhívatéhijcyáne.” ⁴ Ehdúhjáa páneere Píivýéébe caatúnútsóhijcyá meke tene úwáábónej tééveri óochévetúmé meitsohijcyá íine imíjyaú díibyema meijcyaiñe. ⁵ Muurá piivýéteebe meke ipiáabóné mávaríjchojúúné maáábúcuki. Aabe ihdyu óví ámúhake piáabó ámuha ímí meijcyá panévaturé muhdú díibye ímillédú Críjtóo ícyahijcyádu. ⁶ Aane máávyejútsó díibyeke Máavyéjuube Jetsocríjtóo Caaníkye.

Jodíómú íjcyátúróméke ímiáájú úwáábómeíñe

⁷ Ímíñetúvú múu nahbévájcatsí muhdúhjáa Críjto meke nahbevadú téeneri Píivýéébeke maavyéjújtsoki. ⁸ Muurááhjáa múuhá íhdé múnááuvuke Píivýéébe néhdújuco Críjto tsáane muuha jodíómuke ipiááboki. Áanetu méwaajácú muhdú íñehdu ímiááné díibye méénune. ⁹ Áhdurée tsaabe ámuha jodíómú meijcyátúróméke ídáátsóvéne díibye ámúhake pájtyetétsóné hallúvú díibyeke ámuha medúúrúvaki. Muurá díibye waajácúháámitu nééneé: Uke o ávyéjújtsóné dúúrúvaabéré ó mátsívahijcyáa jodíómú íjcyátúrómé pañetu.

¹⁰ Áhdure tsiíñe nééneé:

Pámeere jodíómuma jodíómú íjcyátúrómé méimijyúúvé tsamééré Píivýéébeéjté ámuha meijcyame.

¹¹ Téhdure tsísihdyu nééneé:

Pámeere panévá íñújíne múnaa máávyejújtsó Píivýéébeke.

¹² Téhduréhjáa Itsaía díibye Píivýéébe tükévéjtsóneri íllu caatúnúhi:

Itsaíj tsiménémúháábedítú íjcyáiibye tsaapi téhdure jodíómú íjcyátúrómé avyéjuube íjcyaaabe.

Áábedívú cátsípááveímye. Ehdúhjáa Itsaía caatúnúhi.

¹³ Ahdícyané óví Píivýéébeke ámuha mecáhcujtsóméke ímjyúúvétsóobe tsaímíyé ámuha meijcyaki, díibyé Apííchó ámúhá pañe íjcyáneje tééveri ímí díibyema meijcyaiñe ámuha meijtsoki.

¹⁴ Muurá ó waajácú díibyé icyanéjcu tsúúca ámuha táñahbému mewáájácúnéllii mepiáábócatsíhijcyáne. Aame ímí tehdújuco ámuha meúwáábócatsíhijcyáne. ¹⁵ Aane íñe íhyaami ámuha éllevu o cáatúnúháámí pañe ámúhake o néé ámuha maábájjívetu muhdú Píivýéébeke meúraavyéne. Íllu íñe ámúhake o úwáábohijcyá iwáábyudú múhdurá o néeróobeke Píivýéébe oke níwaavénéjuco. ¹⁶ Okée muurá níwááveebe ámúhake jodíómú íjcyátúróméke o úwáábo Jetsocríjtoj tééveri mepájtyetéíñe mééma díibye méénúné uwááboju. Aane táwákimyéi íjcyaaabe ámúhake o úwáábohijcyá Píivýéébeke ámuha meimijpyetéki. Muurá díibyé Apííchoj tééveri ámuha meimibáávyémeke ímí ijtsúcunúíibye.

¹⁷ Aane íñe Jetsocríjtoéjpi o íjcyaaabe Píivýéébeke o íicúvéneri ó imíjyúúhíi. ¹⁸ Muurá tajtyéeveri méénuhijcyaaabe méénuráítyúronéhjí téénetu ámuha jodíómú íjcyátúrómé mecáhcujtsó díibyeke. ¹⁹ Ehdú o méénuhijcyá panévare díibyé Apííchó piááboríye. Aane tsúúca pahúllevaré ó úwáábohijcyá Críjtóo mééma mepájtyetéíñe méénune Jerotsaréetu Iríicó íñújívújuco.

20 Aane ó imíllé ó úwaabóné dílbyeke waajácútúmeke. Áánéllii tsá ó úwaabójúcootú tsúuca tsaate uwaábohíjcyátsíhji múnáake. ²¹ Muurá Píivýéébé waajácúháamitu nééneé: Múijyú dílbyé uubállé lléébohíjcyatúmé dílbyedítýú ljcyané uwaáboju illéébone cáhcújtsoóhi.

Róómávu ipyéeíne Páávoró íjtsámeíne

²² Ehdú íne tsaate múijyúikyé Críjtoítýú ljcyané uwaáboju lléébótúmedi ó íjívénéllii tsá ó píivýetéhjcyatú ámúhake o ááhíveténé mityane o imíllérónááca. ²³ Árone íne múhdúne píjcyájucó ámúhake o ájtyúmíyóneri o íjyácunúhíjcyaae tsúúca ó níjkéva íllé íñújíine múnáake o úwáábónetu. ²⁴ Aabe Ejpááña íñújivu o péécooca ámúhake ó aahíveíñúhi. Átsihdyu o péébeke óví ámuha oke panévatúré mépiaabó ímí o úújetéki. ²⁵⁻²⁶ Áronáa tujkénúí ó úlléjeé Jerotsaréeri téhulle ménahbému ljcyámeke Matsedóóniámá Acááya íñújicuri ljcyané cáhcújtso múnáa piáábóne dsíidsidívu o ájcutéébe. ²⁷ Imíllémé ljcyanéjcutu ípiaabóné téhulle ljcyáno cáhcújtso múnáake. Muurájháa ímichi diitye jodiómudítýú teene pajtyéte uwaáboju tsújaavéné diityédívu úújetéhi. Áánéllii tehdújuco diityéké ditye panévatúré piáábóiyóne. ²⁸ Ahdícyane óví teene dsíidsi Jerotsaréevu o pícyóhéné boonétú Ejpááñavu o péébe ámúhake ó aahíveíñúhi. ²⁹ Muurá ó waajácú ámúhadívu o úújetécooca meímíjyúúveíñé mityane Críjto meke piáábohíjcyáneri.

³⁰⁻³¹ Ahdícyane, ámuúha táñahbému, muurá íne Máavyéjuube Jetsocríjtoéjté meíjcyame mewájyújcatsi Píivýéébé Apííchó meke piáábóneríye. Áánéllii ámúhake o néé táhallúvú dílbyeke ámuha piáábó metáúmeí oke díbye ityéhme cáhcújtsótúné míamúnáa ímityúmé ljcyame oke ityútávájtsótu téhulle Jodéa íñújiri ljcyame. Áhdure metáúmeí diitye Jerotsaréeri ljcyané cáhcújtso múnáa hallúvú ímí ditye íjtsúcunú diityé éllevu dsíidsike o tsájtyene. ³² Aane óví Píivýéébe ímílléhajchíí ámúhadívu o úújetécooca ímí ménahbévájcatsíhi. ³³ Ahdícyane óví ámúhake piááboobe íbúwájí ámuha meíjcyaki. Ehdú teéne.

16

Páávoró pítyajcóné

¹ Téhdure ménaalle Péébe Tséékeréa cóómíyi ljcyané cáhcújtso múnáake piáábohíjcyalle ámúhake aahívéteéhi. ² Áalleke ímíñéuvú méwaatsúcucó Máavyéjuube Jetsóo mémeri muhdú dílbyé cáhcújtso múnáa meíjcyame mewájyújcatsídyu. Ááne mépiááboco ímíñéuvú panévatúré íine tájpi dílle ljcyáiñetu. Muurá tsaatéké ipiáábóné tsanéjcutu téhdure oke piáábohíjcyalle.

³ Téhdure ámúhake o néé Pirítsíirama Akíiramútsikyé ámuha meúúballe diityétsikyé o dúurúváne. Diityétsíi oke piáábohíjcyá Jetsocríjtó uwaáboju o úwáábónetu. ⁴ Áhdurée oke pájtyetétsómútsi apíchó néénetu. Áánéllii ó téhdujtsó diityétsikyé. Téhdure tsíjtye jodiómú ljcyatúmé cáhcújtso múnáa téhdujtsó diityétsikyé. ⁵ Téhdure diityétsi javú diityétsima píhycáávehíjcyané cáhcújtso múnáake ó duurúváhi. Téhdure táñahbévaabe Epéénetóké ó duurúváhi. Dílbyé muurá Acááya íñúji múnáadítýú cáhcújtsótujkénú Críjtoke. ⁶ Téhdure Maaríake ó duurúvá éhnée mityane ámúhama wákímyeíhíjcyáalleke. ⁷ Téhdure ó duurúvá tamúnáajtési Adoróónicómá Joníamútsikyé, diityétsímáa cúvéhóójari muha meíjcyámútsikyé. Diityétsíhycáa táíhdéjuco cáhcujtsóné Críjtoke. Áámútsikyé uwaábojte ímí íjtsúcunúhi.

⁸ Áhdure Píivýéébeéjpi tsíjpi táñahbévaabe Áápiríake ó duurúváhi. ⁹ Téhdure Obáánoke ó duurúvá Jetsocríjtó uwaáboju muha meúwáábohíjcyánetu múúhake náhénuhíjcyáábeke. Téhdure mityane o ívameílbyeke Etáákikyé ó duurúváhi. ¹⁰ Téhdure Apééré ímí Críjtoke úráávvehíjcyáábeke ó duurúváhi. Téhdure Arijtóóboró hájkímuke ó duurúváhi. ¹¹ Téhdure tamúnáajpi Herodióoke ó duurúváhi. Natsíitso hájkímú Píivýéébeéjté ljcyámeke idyé ó duurúváhi. ¹² Téhdure ó duurúvá Tripéenamúpíke Tripóótsama téénere Píivýéébé uwaáboju méénuhíjcyámúpíke. Téhdure ménaalle Péétsida tééné wákímyéí méénuhíjcyáalleke ó duurúváhi. ¹³ Téhdure ó duurúvá Róópóke Ávyéjuube Jetsocríjtoéjpi ljcyáábeke. Tsíjjuke idyé ó duurúvá ávyeta wahárodú o íjtsúcunúlleke. ¹⁴ Téhdure ó duurúvá Atsícritoo, Peregóótee, Hééremaa, Paatoróobaa, Hééremeé, éhdúmema pámeere tsíjtye ljcyámeke. ¹⁵ Téhdure ó duurúvá Piróórogo, Jóóriaa, Neréoke íñáallemaa, Oríipaa, éhdúmema tsíjtye cáhcújtso múnáa ljcyámeke.

¹⁶ Téhdure pámeere ílle ljcyané cáhcújtso múnáa ámúhake duurúváhi. Ahdícyane óví téhdure ámuha mewájyújcatsííne méduurúvájcatsíhi.

¹⁷ Ámuúha táñahbému, téíibúwá meíjcyá eene múhdurá íjtsaméí nééme ímí Píivýéébeke ámuha meuráávyénetu ámúhake tútávájtsóiyómeke. Muurá íne ámuha mewájácúné uwaáboju tsíñejcúvúré úwáábohíjcyáme. Áánéllii tsá múu tehdú néémedívu píihítúne. ¹⁸ Tsá muurá tehdú nééme Máavyéjuube Jetsocríjtoke íícúvetúne. Muurá íye tsaimíyé íjcyáíyóneríyé

tsúúrámehijcyáme. Aane pánehjídú íhgyúváneri íllure mútátsohijcyá ímí wáájácútúmeke. ¹⁹ Áronáa tsúúca mityame waajácú ímí Píivyéébeke ámuha meúraavyéne. Áneri ó imíjyúú mityane. Ahdícyane óvíi ámuha mebóhówaúacunú ímiáánéré ámuha meméénúnetu, tsá ímityúnetu. ²⁰ Muurá Píivyéébe ámúhá pañévú picyóó ámuha tsaimíyé mejjcyáíñé ijtsaméi. Aabe ámúhama táhjaá Naavéneke ámúhakye díbye imújtátsótuki. Aane óvíi Máavyéjuube Jetsocríjtó ámúhakye píaabóhi.

²¹ Téhdure ámúhakye ó úúballé táwákimyéityu oke píáábohijcyaaabe Timotéo ámúhakye dúúruváne. Téhdure tsijtye tamúnaa ámúhakye duurúvá Róótsioo, Jatsóoo, Tsotsípatee, éhdume.

²² Téhdure páñetu íhyaami cáátúnuube Téétsio ámúhakye duurúváhi.

²³ Téhdure Gááyo ámúhakye duurúvá dííbyé jari o íjcyáabe. Tééjavu muurá cahcújtso múnaa dóbéévehijcyáhi. Téhdure icyoomí dsíídsí tehmeébé Erájtoma ménahbe Wáátómutsi ámúhakye duurúváhi. ²⁴ Aane óvíi Máavyéjuube Jetsocríjtó ámúhakye píaabóhi. Ehdu teéne.

Píivyéébeke medúúruváne

²⁵ Ahdícyane metsu medúúruva Píivyéébeke. Díibye ihdyu piivyété ámúhakye ityúkëvejtsóné ímí ámuha meúraávyé Ílli Jetsocríjtó uwááboju ámúhakye o úwaabóne. Ehdúhjáa muurá mee míamúnáake ipájtyetétsoíñé tsúúcajátújuco ñnéikyé ípíivyéjtsótúnáa díbye pítyájcámeíñé tsá íhdé múnáaúvú wáájácútúne. ²⁶ Árone tsúúca dííbyé íhgyú uubáalle múnáahjáa néhdújuco panévá íñújíñe múnáake úwáábómeíñé dítye icyáhccújtso dííbyere Píivyéébe mújyú muhdú íjcyáítyuube néhdújuco.

²⁷ Ahdícyane metsu medúúruva dííbyeke Ílli Jetsocríjtó tééveri mújyú níjkéváityúné íhtsútuube íjcyaaabe pane wáájácúúbeke. Áyu tehjújuco.

1 CORÍNTIO

Tujkénú Coríntori Ijcyáame éllevu Páávoró cáátúnuháámi

Duurúvaju

¹ Oo Páávoró o Ijcyáábekée Píivýéébe picyóó Jetsocríjtodítýú Ijcyáné uwááboju úwááboobéré o péhíjcyaki. ² Aane íñe íhyaami muhcsi mécaatúnú ménahbe Tsójténemá elle Coríntori ámuha mejíjcyáné cahcújtso múnáakée Píivýéébe Jetsocríjto tééveri ímbájchóme éllevu. Áhdure idýé múhdumé pahúllevá múnáa pámé avýéjuubéré Ijcyáábedi Ijyáacunúhíjcyámé wáabyuta téhaámi. ³ Aane óví Méécááni Píivýéébema Máavyéjuube Jetsocríjtomútsí ámúhakye píaabó tsaímíyé ámuha mejíjcyaki.

Críjtoj tééveri Píivýéébe píaabóne

⁴ Pajjyuvaré ó téhdútsohíjcyá Píivýéébeke Jetsocríjto tééveri ámúhakye díbye píáábohíjcyáné hallúvu. ⁵ Muurá díbyema ímí ámuha mejíjcyáne tééveriyé Píivýéébe ámúhakye píaabómé ámuha mépiivýeté meúwaabóné keená ímiááné Ijcyane tsúúca ámuha mewáájacúne. ⁶ Muuráhjáa díbyedítýú Ijcyáné uwááboju ámúhakye o úwaabóné ámúhadítýú bóhówaúcumúhi. ⁷ Áánéllí díbye tsááíñe ámuha metéhméné hajchótá méjicyáa Píivýéébé píábóju pañe. ⁸ Áámeke ámúhakye téhméiibe éhniíñevu ímí ámuha díbyeke meúraavyémé íinetú menéetsámeítýu Máavyéjuube Jetsocríjto tsáácooca. ⁹ Muurá Píivýéébe ímiááné meenú íñéhdú. Aabé tsúúca meke ujcú íli Jetsocríjto Máavyéjuube Ijcyáábema díbyé avýéjuri mejíjcyaki.

Cahcújtso múnáa páhduvaré íjtsámeíñe

¹⁰ Ámuúha táñahbému, Máavyéjuube Jetsocríjto mémeri ámúhakye ó bóijcyú ámuha metáhjacatsíhíjcyánetu. Óvíjyacóóné páhduvaré ámuha meítsámeíhíjcyáne. Tsajjítóré meíjtsámeíñe ímíñeúvú ménahbévajcatsi. ¹¹ Ehdú ámúhakye o néé ámuhává meúhbácatsíhíjcyáné oke Coroéémudítýú tsaate úúbálléllíhíye. ¹² Ámuhává tsaate ménéhíjcyá Páávoróéjté mejicyane. Áanetúvá tsijtye nehíjcyá Apóoroéjté Ijcyane. Tsijtyevá nehíjcyá Péedoróéjté Ijcyane. Tsijtyevá nehíjcyá Críjtoéjté Ijcyane. ¹³ ¿Acáa ehdu Críjto pívámeva dówájcaméhi? Pane ¿acáa ó íhvéjtsámeí ámuha wájyuri páwachékevu oke dítye iwátýtyéhckú? ¿Acáa tamyémeri ámuha métsójtsótsámeíhi? ¹⁴ Muuráhjáa tsá tsaatéúbake ámúhadítýu o tsójtsoú Críjpoma Gááyómútsiky o tsójtsoné boóne. Áánéllí ó téhdujtso Píivýéébeke. ¹⁵ Aane tsá múha neéítýuró támamyémú Ijcyame tamyémeri ítsójtsoámeíñe. ¹⁶ Áhduréhacáa idýé o tsójtso Ejtéepanáké ímunáama. Átsíhdyúu tsáhájucó muucá o tsójtsojúcootúne. ¿Íhjáa mityá ó tsójtso? Tsáhájucó o ítsáávetúne. ¹⁷ Tsáháa Críjto oke pícyootú o tsótsóhíjcyaki. Muuráhjáa íhdyu oke pícyoobe mepée mepájtyetéíñe díbye méénune úwááboobéré o péhíjcyaki. Aabe tsá o úwáábohíjcyatú tájtsaméítýuró o újcúné waajácuri. Muurá tehdu o méénuca díbyé páwachékevu dsíjívéné tsá íinetú meke píáábóítýuróne.

Píivýéébe Críjtoj tééveri újtsóné íhtsútuube Ijcyane

¹⁸ Muurá wágóóóvéimýedívú állíuré teene meké ípájtyetétso páwachékevu Críjto dsíjívéné uwááboju. Áanetu íhdyu mecáhcújtsómé mepájtyetéimýedívú tsá tene állíu Ijcyatúne. Muurá Píivýéébé íhtsútú teene. ¹⁹ Muurá díbye waajácúháámitu nééneé: Waajácu múnáa íye ípájtyetétso méíjyóneri tsúúráméíhíjcyámedítýú o waagóóo tééneé íjtsaméi.

Ehdú dítye íjtsámeíyóné óhdivu atéréenére. Ehdú muurá Píivýéébe waajácúháámitu nééneé.

²⁰ Aanéhaca íñe ¿íinetú dítye waajácu múnáake píaabóné dítye panévare íjtsámeíñe? Áhdure ¿íinetú píaabóné dítye páhduvaré úwáábocatsíhíjcyáne? Muurá mee míamúnáadívú ímiááné Ijcyaroné Píivýéébedívú atéréene. ²¹ Aabe muurá íná túhúúlléebéjñí waajácu ehdu míamúnáa íye páhduvaré íjtsámeíyómé pájtyetéítýuróne. Áánéllíhíyé muurá pícyoobe íñe míamúnáa állíuri díllóhíjcyáné uwááboju cáhcújtsómé tééne tééveri ípájtyetéki.

²² Muurá tamúnáa jodíómú ímíllé íévéhoowávú Píivýéébe méénúraítýuróné méénune íájtyumíné botsíi icyáhújtso tééne uwááboju. Áanetu gríéegomu íjtsúcunú íye íjtsaméiyi panévare iwáájacúne. ²³ Áronáa íhdyu muha ímiááné Ijcyane méúwáábohíjcyá dítye páwachékevu wátýtyéhcuube Críjtodítýú Ijcyáné uwááboju. Árone tamúnáa ítsúcunúhíjcyá íllure tééneri muha dítyéké memávárichóhíjcyáne. Téhdure jodíómú Ijcyatúmé nehíjcyá

állíuré ijcyane iinetú meke piáábotúne. ²⁴ Áronáa tsúuca tsaatéké diityédítú Píivýéébe újcume waajácú díbye íhtsútuube pane wáájácuube ijcyane Críjtoj téeveri úújetsóné. ²⁵ Aabe Píivýéébé íjtsaméi miamúnaa állíuri díllóhijcyaronéví tsá diityé íjtsaméi úújetétúne. Áhdure díflyeke íhtsúuvúdí ditye íjtsúcumúróóbé íhtsútuve tsá múha úújetétúne. ²⁶ Cáhawáá méijtsúcumu, ámuúha táñahbému. Muuráhjáa meke díbye újcúme pañe tsá mityame íhtsutúmé ijcyatúne. Ujhéméré muurá diityédítú cáhcujtsóhi. ²⁷ Aane muurá miamúnaa meke éhdiiválléhiijcyarómeke újcuube mejtéeveri diitye íhtsutúmé waajácu múnáake inúócójívétsoki. ²⁸ Muurá meke ditye éhdiiválléromeke újcuube meke díbye íhtsúújtsóné lliiñéví diitye íhtsutúmé ijcyaróme illuréjucó ídáátsonúki. ²⁹ Téhdurée tsá iineri memityájkimeítyuróne. ³⁰ Muurá ihdyu díflye Píivýéébe meke ujcú Jetsocríjtoéjté meijcyaki. Áánéllihyée díflyeke pícyoobe meke díbye ímiá tujkévejúví iájcu. Áhdurée díflye téeveriyé ímiáámedi meke idillómeke ímbájchoobe mepájtetyéki. ³¹ Muurá díflye waajácúháamitu nééneé: “Imityájkimeíñé ímíllémé múu mityajtsó Píivýéébékere.”

2

Críjtodítú ijcyáné uwááboju

¹ Ámuúha táñahbému, muuráhjáa íñe Críjtodítú ijcyáné uwááboju ámuúhake o úwáábócooca tsá o ihjyuvahijcyatú íhtsútuúnécóbaúvu. ² Téhdurée ámuúháj piine o ijcyaaabe tsá tsíñéhjiri o wátýánúmeíhijcyatúne. Apááñerée ó imílléhijcyá ámuúhake o úwaabóné dityéé páwachékevu wátýyéhcúúbedítú ijcyáné uwááboju. ³ Ároobée tsá ámuúhadívú o úújetétú ‘mityáhmitya’. Ídátsóhrée muurá ó úújeté ámuúhadívú illityécunúúbére. ⁴ Aabée tsá ámuúhake íhnáho o úwáábotú muhdú miamúnaa íhdityuré iújcúné íjtsaméiyi úwáábohijcyádu. Píivýéébedítúréé tsáané íjtsaméiyi ámuúhake o úwáábónéllii díflye Apííchó ámuúhadívú bóhówátsohijcyá ámuha mecáhcújtsoki. ⁵ Aane íñe ámuha mecáhcujtsó Píivýéébe íhnáho ámuúhake piáábóneri. Tsá miamúnáa íjtsaméi ámuúhake piáábóneri ámuha mecáhcújtsotúne.

Píivýéébedívú Íapííchó meke wáájácutsóne

⁶ Muurá Píivýéébeke cáhcújtsómeke muha meúwáábohijcyá ítyuhútsíhji. Áronáa tsá íñíjiri ijcyáné miamúnaa íavyéujtémá wágóóóvéimyé íjtsaméi muha meúwáábohijcyatúne. ⁷ Muha meúwáábohijcyá muhdúhjáa Píivýéébe pane iwáájacúdí ijcyaaabe miamúnáake ípájtetyétsóíñé tsúúcajátújucó íñíjii ípíivýéjtsótúné íhdéjucó pítyájcámeíñe. ⁸ Ehdúhjáa díflye pítyájcoju nééne muurá tsá tsáápiubaré wáájacutú íñe íñíjiri ijcyáné avyéujtédítú. Muuráhjáa iwáájacuca tsá ditye Jetsocríjtoke páwachékevu wátýyéhcúútyuró avyéjuube íhtsútuube ijcyáábeke. ⁹ Muurá Píivýéébe waajácúháamitu nééneé:

Tsá múha wáájacutú muhdíivané Píivýéébe méénune díflyeke ávyéjuúllémé wáábyuta.

Áánéllii tsá múha úúbálléityuró muhdíivané tene ijcyane.

¹⁰ Áronéví tsúúca meke díflye Píivýéébe waajácutsó mépañéví íapííchó ípícyóónej téeveri. Muurá páneere díflye íjtsaméi íapííchó waajácúhi.

¹¹ Muurá mee miamúnaa tsá mewáájacutú tsíjtyé íjtsaméi. Meere tsáápiitsa méwaajácú muhdú méijtsámeíñe. Ahdu Píivýéébe íjtsaméi apááñeré íapííchó waajácúhi.

¹² Aanée mépañéví pícyoobe meke ídáatsólléne téénej téeveri mewáájácu muhdú díbye mééma méénune. Tsáháa tsíñé apííchó díbye mépañéví pícyootúne. ¹³ Aane íñe muha meúúbálléhijcyá tsúúca díflye icyánéjcuje muha meijcyámeke díflye Apííchó tükévejtsódújucó. Tsá miamúnáa íjtsaméi muha meúúbálléhijcyatúne.

¹⁴ Muurá Píivýéébe icyánéjcuje ijcyatúmé tsá cáhcújtsotú díbye íapííchój téeveri meke tükévejtsóné ténejcuje íjcyatúnéllíhye. Áánéllii íjtsúcumé állíuré tene ijcyane. ¹⁵ Muurá ihdyu Píivýéébe Apííchó mépañe ijcyaméré méwaajácú díflye icyánéjcu. Áanetu díflye Apííchó ípañe ijcyatúmé tsá wáájacutú ténejcu. ¹⁶ Muurá díflye waajácúháamitu nééneé: “¿A ijcyámé tsaate Píivýéébe íjtsaméivu úújetéme? ¿A ijcyámé tsaate díflyeke úwáábóiyóme?” Aane muurá ihdyu díflyeéjté muha meijcyame méwaajácú Críjtoj íjtsaméi.

3

Píivýéébe wákimeí méénumeíñe

¹ Ámuúha táñahbému, muurá Píivýéébeke úraavyémé díflye Apííchó tükévejtsóné pañe ijcyámeke o úwáábohijcyáduu tsá ámuúhake o úwáábotú díflyeke ámuha ími meúráávýtúnéllíhye. ² Áánéllíhyée muurá ítyuhúútsíhjíré ámuúhake o úwáábohijcyá

éhne múúne tsííméneke tsíiju majchótú ájcutulle ímujpáñetúréi ñóhñótsóhíjcyádu. Aamée ámuha tsá téijyu mepívyetétú uwáábó meújycune teetsi tsíímene majchóí meénútsi íjcyadu. Aame ámuha téhduréi ícyooápí. ³ Téénéllii muurá ámuha méúbhácatsíhíjcyáhi. Áhdure ámuha ménomíutááwácatsíhíjcyáhi. Ehdu múhdurá ámuha méítsámeihíjcyánéllii muurá ámuha méijcyá Píívyéébeke wáájácutúmé íjcyadu. ⁴ Muurá ámuha tsaate ménehíjcyá oo Páávoróéjé meijcyane. Áánetu tsíjyte nehíjcyá Apóóroéjé íjcyane. Ehdu ámuha múhdurá médáráíwémehíjcyá íhdícyame íjcyadu.

⁵ Aane ¿muubá oo Páávoró? Áhdure ¿muubá díibye Apóóro? Áánerá Píívyéébe íicúve múnáajtétsíye muhtsi meijcyamútsi téénevúu múhtsikye díbye pícyoone méméénuhíjcyáhi. Aanée muurá múhtsi wákimyéíjyucu íjcyane Ávyéjuube Jetsodítýú íjcyáné uwááboju muhtsi meúwaabóné tsúúca ámuha mécáhcujtsóhi. ⁶ Ópée muurá ímichi ó uwáábohíjcyá éhne múúne tsieméné mebájtso. Aanée díibye Apóóro éhniíñevu tsiíñe uwáábohíjcyá éhne múúne teene bajtso íchémétu memúríchohíjcyádu. Aane muurá díibye Píívyéébe píáábóneri cáhcujtsómé díibye uwááboju eene mebájtsoone díibye píívyétsohíjcyádu. ⁷ Aane ímichi o uwáábohíjcyároobe tsá múúbé íhtsútuubé o íjcyatúne. Téhdure díibye eenee táuwaábó cámahjácoobe tsá múúbé íhtsútuubé íjcyatúne. Muurá ihdyu Píívyéébe apáábyéré íhtsútuube íjcyáábé píááboríyé cáhcútsóhíjcyámé díibye uwááboju. ⁸ Muurá eene bajtso múúne memúríjchódú táuwaábó cámahjácoóbema muhtsi tshdúré tsané tujkévevu. Áronáa ihdyu múhtsikye Píívyéébe múhtsi tujkévevu áhdoo múhtsi mewákimyéíhíjcyádu. ⁹ Muurá ámuha úmíhédu, téhdure jahdu. Ááné aabájabédú néébe Píívyéébeé. Áábé wákimyéi múnáajtétsí muhtsi meijcyamútsi ámúhake méúwáábohíjcyá téneecúdú ámuha menéémeke. ¹⁰ Muuráhjáa meke iwájýúnéllii oke pícyoobe páñetúejpi jááháñé wákimyéi múnáajpídyú o néébe díibye uwááboju o uwáábohíjcyá éhne múúne já apíhájúné mewádúhcútujkénúdu nééneé. Aane muurá bóone tsíjtyerjúco teeja wákimyéídyú nééne tsíjtyerjúco táuwaábó éhniíñevu uwáábohíjcyámé ihdyu óvíi téiíbwáá uwáabóhi. ¹¹ Muurá íjcyaae tsáápiye éhne múúne jaa ímichi teene apíhájúnétu éjkedu néébe Jetsocríjto. Aane tsá múha nééítyuró tsíjpi íjcyane. ¹² Áánéllii múu ímíñevúv díibye wákimyéi meenu éhne múúne tsaapi jaa cóhpénéhjitu óórótu, ímívu nééne newáýúúnetu, tsítsíine uwáñewáánetu meénudu. Áánetu muurá tsíjyte meénúiyá ‘tsucátsúca’ íjcyatúne úmehewáánee, úmehécóónee, ajíi, éhdúnetu. Ahdu tsá múu íjcyatú atéréenéhjitu jaa meénuubédu. Múu íjcyá cóhpénéhjitu meénuubédu. ¹³ Muurá jaa ímichi apíhájúnétu éjkedu néébedítýú íjcyáné uwááboju muhdú meméénuhíjcyáné waajácúméí Píívyéébe teene mééma ímbájchócoóca. Ímiá wákimyéi meméénuhíjcyáné coévaá éhne múúne cúújúwari atéréene áíívyéné boone ícyohpéneréjúco cóevádu. ¹⁴ Muurá ímí tééne wákimyéi meméénuhíjcyámé íáhdó méjúcuúhi. ¹⁵ Áánetu múhdurá meméénuhíjcyámé tsá íáhdó méjúcuútyúne. Áronáa ihdyu mépájtyéte tsúúca díibyeéjtjúco meijcyame éhne múúne tsaapi íhja áíívyerónáa pájtyetédu.

¹⁶ ¿Aca tsá ámuha mewáájácutú Píívyéébeéjté meijcyame díibye duurúvájádú menééme páñe díibye Apííchó íjcyane? ¹⁷ Muurá meke tsúúca díbye ímbajchómé metútáváávéhájhíí ílluréjuco meke díbye íñe íñújitu wáágóoíñe.

¹⁸ Áánéllii tsá múu állímeyítýúne. Tsaate íñújijene iwáájácúhájhíí múu íjcyá ídaatsóméré íiná wáájácutúmeúvúdu ímiá waajácu múnáa ámuha meijcyaki. ¹⁹ Muurá íjijene mewáájacúné Píívyéébedívú atéréene. Muurá díibye waajácúháámítu nééneé: “Waajácu múnáake Píívyéébe tééneríyé túhúúvetsómé íllure báñúmeíhi.” ²⁰ Téhdure tsiíñe nééneé: “Waajácu múnáa íjtsaméi Píívyéébe waajácú atéréene íjcyane íñetú díityéké píáábootúne.” Ehdu nééne Píívyéébe waajácúháámítu. ²¹ Áánéllii tsá míamúnáajpi méhdure néébeke íhtsútuúbedi medíllóne meúráávyéítyuróne. Téhdure tsá díibye memítýájkímeyítýuróne. Muurá páneere íñújiri íjcyane mewáábyuta. ²² Muurá meke píáábohíjcyaae íñújiri meijcyáné hajchóta. Téhdure meke píáábohíjcyaae medsíjivémé ímí meijcyaki. Aane íñe oo Páávoroo, Apóóroo, Péédooroo, íjcyámeke múúhake pícyoobe ámúhake muha mepiááboki. ²³ Aane tsúúca méijcyá Críjto Píívyéébeéjpi íjcyáábéjte.

4

Uwáábojte úwaabóne

¹ Aane muurá ámuha mewáajácú ídátso ámuhádúré muha menéérome Críjto wákimyéi múnáa meijcyane. Muuráhjáa múúhake pícyoobe Píívyéébeé muhdú meke píááaboíñé pítyájcámeíñe uwááboju muha meméénuki. ² Áánéllii tééne wákimyéi máhallúri íjcyane ímíñevúv méméénúiyáhi. ³ Tsá muurá muhdú óhdivu tene nééte ámuha tsíjtyema muhdú o

ícyahíjcyané oke menééiyóne. Tsá muurá o némeítyuró muhdú o ícyahíjcyáne. ⁴ Apáábyéré ihdy Pívyéébe waajácú muhdú o íjcyane. Áronáa ihdy o waajácú táhallúri ímityúné íjcyatúne. Ároobe tsá o némeítyú ímiáábé o íjcyane. ⁵ Ahdícyane tsá múu Críjtó wákmyéí muhdú tsaate méénune múhdurá díityédívú íjtsúcunútúne. Óví ihdyu pañetu tsaabe muhdú dííbyé wákmyéí meméénuhíjcyané meke íñéékií. Ájyu ihdyu muhdú mewákmyeíñ meke téhdújtsóiibe Pívyéébeé.

⁶ Aane íñe muhdú muhcsi Apóóroma meícyahíjcyané ámuéhake ó úúballé tehdu ámuha meíjcyá tsiñehjí íjtsámeítyúme. Tsá múu tsaatékéré ímí íjtsúcunúne tsíjtyeke éhdiíwálletúne. ⁷ ¿Aca múha meke picyóó tsíjtyé ehniíñve muéjcyaki? Áhdure ¿aca íná méhdi Pívyéébé piáábori meújcutúne? Áánerá Pívyéébé piááboriyé meíjcyáhi. Ááneri tsá memítyájkímyeítyuró méihnáhoriyé meíjcyáneríjñvari.

⁸ Ámuháubá méijtsúcunúmeí Pívyéébé icyanéjcutu íñé ímíjyaüréjucó ámuha meíjcyane íñetú vííotúme. Ááne muurá tsáhájucó múúhadi ámuha meíícúvetúne. Ímiááneiyó ihdyu ámuha ténéjcutú meíhstútuuvéné ímí tsaméhjí meíjcyaki. ⁹ Pívyéébéubáhháa muurá ihdyu muuha uwáábojteké picyóó ávyeta ídáátsojte muha meíjcyaki. Aame muha meíjcyá ídaatsóné ehne múúne ditye dsíjívétsoímyé íjcyadu. Áámedi múúhadi míamúnáama níjyéjí múúnaa ulléveníhíjcyáhi. ¹⁰ Muurá íñe Críjtóke meúraávyénéjcutu ámuha múúhadítú ménehíjcyá átéréjte íná wáájácútúme muha meíjcyane. Ááne ámuháyé méijtsúcunúmeí íhstutúme ámuha meíjcyame ímí téhdújucó dííbyeke meúraavyéne. Aane muurá míamúnáa múúhake ávyejúúllétúme ámuéhakyeré ávyejúúlléneri ámuha memítyájkímyeíhíjcyáhi. ¹¹ Muurá ihdyu muha ídátso múúhá ajoyábama meíjyúnúhíjcyámedi ídaatsóné tsájaare múúhá wajyámu. Áámedi míamúnáa ícúbáhráhíjcyá múúhá íjcyátsíúúbamáyé muha meíjcyátúmedi. ¹² Muurá muha meúwáábóné tsanéjcutu mewákmyeíhíjcyá téene tájpi muha meíjcyaki. Áámeke míamúnáa páhdváré idyáíívémedítúyú nehniwu íhgyúvaróné muha maáábúcué ímíjyuuríyé méihjyúvahíjcyá díityéma. ¹³ Ehdu múúhake ditye dáriívéronáa ímiááméré muha meícyahíjcyáhi. Ároné pañe ícyoocápi múúhadítúyú nehíjcyámé átéréjte muha meíjcyame íllure míamúnáake metútávátsohíjcyáne.

¹⁴ Tsá ámuéhake o núcójpívétso ehdu o néétune. Íllure ámuéhake ó úwaabó áatsíímédú ámuha menéémeke o wáiyúnema. ¹⁵ Muurá mítyame ámuéhake Críjtodítúyú íjcyané uwááboju úwáábóromedítúyú o íjcyá ámuéhaj caanídúyú o néébe ímichíi táuwaábori ámuha dííbyeke mecáhcújtsótujkénúnéllíihye. ¹⁶ Áánéllíi ímíñeúvú o íjcyadu meíjcyá.

¹⁷ Muurá tájtsííménédú néébe Timotéó ímiáábé íjcyáábeke ó wallóó ámuhá élleu. Aabe óvíi ámuéhake úúballé muhdú Críjtóke o úráávyeebe o úwáábohíjcyané o ááhívehíjcyátsíhjí cahcújtso múnáake. ¹⁸ Áronáa ¿íveekí ámuhadítúyú tsaate múhdurá dáíívémeímyé mítyákímyeíhíjcyáhi? ¿Íhya mítyá íjtsúcunúme ámuéhake tsiíñe o úújeyítúne? ¹⁹ Muurá Pívyéébe ímíléhahjíí lléváhréjucó ámuéhake o ááhívetéíñe. Ájyu ó waajácú íná ditye méénuhíjcyané eene ‘mítyáhmítyá’ íhgyúvahíjcyáme. Tsá ímyéénutúnéré ditye íhgyúváityuróne. ²⁰ Muurá tsá Pívyéébé avyéjéjte meíjcyatú pevénéré méihjyúváneri. Apáámyéré ihdyu dííbyé íhstúuri íjcyame téénéjte íjcyáhi. ²¹ Ahdícyane ¿muhdu ámuha méimíllé ámuéhake ellévú o úújetécooca o túkvejtsóné? ¿A chooco ímíjyuurí? ¿Mítyá íhnáhóónécoba múu úhbadu?

5

Ímityúné tsaapi méénune

¹ Muurá ó waajácújucóó tsaapívá ámuhadítúyú tsíjúdúlélla ícyahíjcyáne. Teene ihdyu tsáma ávyeta ímityúne. Muurá Pívyéébeke wáájácútúromedívú idyé teene ávyetá ímityúne. ² Ááneréí íjcyáronáa ámuha memítyájkímyeíhíjcyá Pívyéébeéjte ámuha meíjcyáneri íllure múu kímoovéme. Muurá téhdúváné ímityú méénúmeke ámuha méijchívyétsóiyá ámuéhaj píñétu. Tsháhájucó ámuháma ditye phcyáávéityuróne. ³ Aane ámuháma o íjcyátúroobe tsúúca ó waajácú muhdú meméénuíñé dííbyeke. ⁴⁻⁵ Máavyéjuube Jetsocríjto mémeri mepíhcyáávéne méijchívyétsó dííbyeke. Aane téhdure ámuéhake ó nahbénú tájtsaméiyi. Áábeke méihvéjtsó Naavéné hójtsí pañéúvéjucó díbye ícúbáhrámeíñé níjcaúvú ídsíjive Máavyéjuube Jetsocríjto tsiíñe tsáácooca díbye ípájtyeteki.

⁶ Aane tsá tene ímityú Pívyéébeéjte ámuha meíjcyáneri memítyájkímyeíñé múhdurá ámuháma tene pájtyénaáaca. Muurá haríínallíjyú metátsájcóné pañévú áyanéwu tééné ooríchetu mepícyooróné páneeréjucó óórichóne. Ahdu néene muurá tsaapi ímityúné

meénúubeke ìiná menéétúhajchíí pámeekéréjuco díbye tútávajtsóne. ⁷ Áánéllii ìlluréjuco díbyeke meijchívyetso teene pááá ooríchódú néébeke ámuha meimíbáávyeki. Muuráhjáa Críjto Píivýéébe obééjáuúúú néébe ipájameíñe ícúbáhrámeí mewájyuri mepájtyetéki. ⁸ Áánéllii metsu ímiááméré meijcyáne meuráávye tsaímíyé díbyeke. Ovíjyacóóné átérééne íjtsaméí méhdityu bóhówaucunúhijcyáne. Métsu ténejcu meihvéjtsóne díbyé ihjyu ímiá májchódú nééneréjuco menújtsoki.

⁹ Muuráhjáa ihde ámuha éllevu o wállóháámí pañe tsúúca ámuhákye ó úwaabó ámuha menáhbevájúcódú ihdícyámema dómácócatsihijcyámédívu. ¹⁰ Áronáaca tsá ámuhákye o bóijcyutú ámuha meihjyuvájúcódú diitye ímityúmema mítyane iéhnéváyóneri tsúúrámehijcyáme, naní múnáa, níjcyotájteke dúúrúvahijcyáme, ihdícyáméhjima dómácócatsihijcyáme, éhdúmema. Muurá ihdyu ehdu nééroméj piine mépiivyeté meijcyane tsájí hallúríyé diityémá meijcyánéllíhye. ¹¹ Muuráhjáa ihdyu ámuhákye o néé eene ‘cahcújtsu múnáa muúha’ néérome ihdícyáméhjima idyómácójcatsíyónee, éhniíñevúré iéhnévarónee, níjcyotájteke icyáánívarónee, tsíjtyedi ihjyúvarónee, illíyícyáverónee, iñáníyónee, éhdune méénuhijcyámédívu ámuha menáhbevájúcódútyuróne. Áhdure tsá ámuha diityémá memájchótyuróne. ¹²⁻¹³ Muurá tsá o íicúvetú cahcújtsu múnáa íjcyatúmé muhdú icyahijcyáneri. Óví ihdyu Píivýéébere diityémá teene ímbajchóhi. Áronáa ihdyu ámuha cahcújtsu múnáa méítíyá ámuhádyú múhdurá dáriívémeihijcyámeke ámuha meijchívyétsó ámuháj piñétu.

6

Cahcújtsu múnáa ímityúné ímbáchójcatsíyóne

¹ ¿iveekí ímityúné ámuha medáriívéjcatsíyoooca mépehijcyá cahcújtsu múnáa íjcyátúné ímbájchojté éllevu? ¿iveekí tsá ámuha tsamééré cahcújtsu múnáa meimíbáchócatsihijcyatú ténehji? ² ¿Mityá tsá ámuha mewáájacutú Píivýéébe cahcújtsu múnáa meijcyame díbyeke cahcújtsótúmema muhdú dítye icyahijcyáné meimíbáchoíñe? Aanéjii muurá ámuha mépiivyeté ámuháma pájtyenéhjí ámuháyé meimíbáchójcatsíñe. ³ Áhdure muurá níjkyéji múnáa íjcyárómema muhdú dítye icyahijcyáné meimíbáchoóhi. Aanéjii muurá mépiivyeté tsamééré cahcújtsu múnáa meimíbáchójcatsíñe. ⁴ Áánáa ¿iveekí ámuha mépehijcyá cahcújtsu múnáa íjcyátúné ímbájchojté éllevu ímityúné ámuha medáriívéjcatsíyoooca? ⁵ Ehdu íñe ámuhákye o néé ámuha tééneri menúcójpívéne tehdu meméénújúcódúti. ¿Aca tsá ámuha elle meijcyáné cahcújtsu múnáadítúyú tsaateuba íjcyatú teene ámuháma ímbájchóiyóme? ⁶ ¿iveekí ámuha páhdúváré medáriívéjcatsíñe cahcújtsu múnáa íjcyátúme éllevu mépehijcyá dítye ámuháma teene ímbájchoki?

⁷ Ehdu ámuha medáriívéjcatsíñetu ìlluréjuco ámuha metútáváávehijcyáné ímí Píivýéébeke ámuha meuráávyérónetu. ¿iveekí tsá ámuha maábúcuhiijcyatú ámuhákye tsaate íhbarónee, iñáníyónee, dáriívéne? ⁸ Tehdu ámuha meijcyáiyótsihívu ¿iveekí diityéké ámuha mépiámehijcyáhi? Ehdu ámuha meméénúneri tsané nahbémú ámuha meijcyarómé ìllure méttávátócatsihijcyáhi.

⁹⁻¹⁰ ¿A tsá ámuha mewáájacutú ímityúné Píivýéébe avyéjuvu úcáávétyúne? Áhdícyane tsáma mébáñúmeídíñe. Muurá ihdícyáméhjima dómácócatsihijcyáme, níjcyotájteke cáánivahijcyáme, tsamééré wajpíímú dómácócatsihijcyáme, tsamééré walléémú dómácócatsihijcyáme, naní múnáa, mítyane iéhnéváyóneri íjyáncunúhijcyáme, líyíicyáve múnáa, tsíjtyedi ícúbáhráhijcyáme, tsíjtyedítúyú nehniwu íhijyúvahijcyáme, éhdume muurá tsá Píivýéébe avyéjéjte íjcyátúne. ¹¹ Ehdúu muurá tsaate ámuhádyú icyahijcyáhi. Árómekéé Píivýéébe Jetsóoj tééveri újúmeke tsúúca díbyé Apííchó ímbájchómé hallúrí tsáhájucó ìná íjcyátúne.

Méjpi metéhméiyóne

¹² Muurá tsaate néehíi: “Mépiivyeté panévaré meimilléné meméénune.” Ihdyúhde tehjújúcoóro. Áronáa tsá panévaré ímí néétune. Áánéllii tsá ténehjívú metáhjátsaméítyuróne. ¹³ Muurá ímiááné majcho íjcyá téene tájpi meijcyaki. Áronáa idyé tsá panévaré majcho ímí néétune. Muurá íjcyáñé téene tájpi meijcyájúcódútyúne. Tsáháa Píivýéébe meke ípívyéjtsotú meimillédú ihdícyáméhjima medómácójcatsíki. Mekéé ípívyéjtsóobe ihñéjté meijcyame díbyé túkevéjtsóójú pañe meijcyaki. ¹⁴ Muurá Píivýéébe ípívyetétú íjcyaae íhñáhoori meke bóhíitsoó tsúúca medsíjívérómeke Jetsóókée íbóhíitsoódu.

¹⁵ Aane ¿aca ímíyóné tsúúca Críjtoéjté meijcyame nahtsíwamééwake medómajcóne? Tsáhaá. ¹⁶ Muurá tsaapi dííllema íjcyáhajchíí tsaheécoréjuco dítyétsí íjcyane. Muurá Píivýéébe

waajácúháamitu neéneé: “Tsaheécoréjuco dityétsi íjcyañíe tsáápiye íjcyáiyódu.” ¹⁷ Ahdu muurá Jetsocriíjtoke mecáhcujtsómé méijcyá dííbyeéjteréjuco.

¹⁸ Ahdícyane óvíjcyacóóné ihdícyámema ámuha medómácócátsíhijcyáne. Ílluréjuco méihvété téénetu. Muurá íjcyané tsane ímityúné meméénuróné méjpi dómájcotúne. Áánetu íñe méjpiíyi ihdícyáméhjima medómácócátsíñe tsáma ávyeta ímityúne. Muurá tehdu meméénúneri meere metútávájtsámeíhi. ¹⁹ ¿A tsá ámuha mewáájácútu Píivýéébeéjte meíjcyámé pañe tsúúca dííbye Apííhó íjcyane? Aane tsúúca ámúhá pañe íjcyame tsáhájuco ámuha méimillédu medáíivémeítyuróne. ²⁰ Muuráhjáa Píivýéébe meéma mepájtyetéíñe meenú íllíkye ditye dsíjvétésóneri. Áánéllii metsu dííbyeke maávyejúúlléne tsaímíyéjuco meíjcyaki.

7

Metáábávájcatsícyooca meíjcyane

¹ Aane ícyooca ámúhake ó úúballé éhné taéllevu ámuha mewállóháámí pañe oke medíllone. Imíáané ímí tehdújucooro teene tsaapi táábávátuube íjcyane. ² Áronáa ihdícyáméhjima medómácócátsíñe ávyeta ímityúné íjcyánéllii téhdure ímí teene metáábávájcatsíñe. ³ Aane ityáábávállema ihdyu múu ímí íjcyáhi. Áhdure idyé walle ityáávábema múu ímí íjcyáhi. ⁴ Aane tsúúca ájyúma íjcyalle tsáhájuco íimillédu íjcyatú dííbye wáabyutálléréjuco íjcyánéllíihye. Téhdure dííbye ájyu tsáhájuco íimillédu íjcyatú tsúúca dílle méwá wáabyutááberéjuco íjcyánéllíihye. ⁵ Aamútsi idyómácócátsíhijcyané tsá íhvéjtsóityuró Naavéné téénej tééveri díityétsikyé tsíñejcuvuréjuco íhúwájtsóneri ityútávájtsótuki. Áronáa ihdyu tsáijyu íhnáho Píivýéébema íhijyúvácooca muhdú íñéhajchíí wahájchotáwu íhvéjtsóiyomútsi teéne.

⁶ Ehdu íñe ámúhake tsánejcúvú o néé okée ámuha teene medíllónéllíihye. Áronáa tsá ámúhake o táuhbatú ámuha metáábávájcatsiki. ⁷ Táicyánéjcutu ihdyu ímí ó íjtsúcunú pámeere ohdu táábávátumé, tájívátumé, íjcyáiyóne. Áronáacáhjáa ihdyu Píivýéébe páhduvaré meke ípívyéjtsónéllii tsaate píivýeté íye íjcyane. Áánetu tsíjtye tsá píivýetétú íye íjcyane.

⁸ Áánéllii íyíéjte íjcyámema pámeere píibájyujtéké o néé táábávájcatsítyúmeréjuco íjcyáiyóné íñe o íjcyandu. ⁹ Áronáa ihdyu íyie íjcyane ípíivýetétúhájchíí múu apáhájchíí táábávájcatsi tééneri íicúbáhrámeítyuki.

¹⁰ Áánetu tsúúca tájívámé walléémú tsá múu íhvéjtsotú ájyúmuke. Ehdu Píivýéébe taúhbaju neéhií. Tsá oore ámúhake o neétune. ¹¹ Áronáa tsáijyu múúne tsáápille ájyúke íhvéjtsóhájchíí tsáhájuco múu tájívájúcootúne. Tsá tene ímityú tsíjpiikyéréjuco dílle tájíváne. Áánetu tsiíñe ityááváné íimílléhajchíí óví tsiíñe óómille ájyú éllévure. Téhdure idyé wajpi ityáábáválleke tsá múu íhvéjtsotúne.

¹² Aane ícyooca Píivýéébe taúhbaju neétune oore táicyánéjcutu ámúhake o néé tsaapi cahcújtsu múnáájpi taaba cáhcújtsótúrolle ímí dííbyema íjcyáhájchíí tsá díbye dílleke íhvéjtsóityuróne. ¹³ Áhdure tsáápille cáhcújtsóllé taji cáhcújtsótúroobe ímí díllima íjcyáhájchíí tsá dílle dííbyeke íhvéjtsóityuróne. ¹⁴ Muurá ímíbáávýéiyooobe dílle ímí íjcyáneri. Áhdure idyé cáhcújtsóóbé taaba ímíbáávýéiyá díbye ímí íjcyáneri. Aane muurá ímí íjcyáromútsi íhvéjtsócátsíhájchíí tsáijyu múúne ítsiime ílluréjuco tútávaavéne. ¹⁵ Aane ihdyu cáhcújtsóllé taji cáhcújtsótube dílleke íhvéjtsóné ímílléhájchíí óví íhvéjtsóhi. Téhdure idyé cáhcújtsótulle cahcújtsu múnáajpi ájyu íjcyáábeke íhvéjtsóné ímílléhájchíí óví íhvéjtsóhi. Aane tsá Píivýéébeke cáhcújtsómé hallúri íjcyatúne. Muurá imíllebe tsaímíye metáábávájcatsímyema meíjcyane. ¹⁶ Muurá tsá mewáájácútu cáhcújtsóllé taji dílle íjcyadu cáhcújtsóhájchííjyu. Áhdure tsá mewáájácútu cáhcújtsóóbé taaba díbye cáhcújtsódu cáhcújtsóhájchííjyu.

¹⁷ Áronáa ihdyu óví muhdú pamévaré méijcyá Píivýéébé íimillédu meke pícyohdu. Áánéllii óví tehdújuco tsaate íyíéjteré íjcyane. Téhdure idyé óví tehdújuco tsaate méwámyuma íjcyane. Ehdu pámeere cahcújtsu múnáake ó nehíjcyá ditye tehdu íjcyaki. ¹⁸ Muurá kíhdyahírótsámeímye Píivýéébe ujcúhi. Áhdure tehdu meénúmeítyúrómeke díbye újcume ihdyu óví éhduréjuco. ¹⁹ Muurá tsá muhdú tene neétu tehdu meméénúmeítyúne. Áhdure tsá muhdú tene neétu tehdu meméénúmeítyóne. Muurá ihdyu apááñéré muhdú dííbye taúhbajúúné néhdu meíjcyane imíllebe. ²⁰ Áánéllii Píivýéébekeé mecáhcújtsótujkénúijyu muhdú meíjcyadúré múu íjcyáhi. ²¹ Tsaaté hójtsí pañe íjcyame dííbyeke cáhcujtsómé tsá múu íjyacunútu díityédítý íjchívyéiyóneri. Áronáa ihdyu múu ípíivýetéhájchíí díityédítý íjchívyéhi. ²² Muurá tsíjtye hójtsí pañe íjcyámema tsíjtye hójtsí pañe íjcyatúrómeke Píivýéébe újcume tsaahdúré íjcyá dííbyeéjte. Aame tsaoméjí íjcyá Críjto ícúve múnaa. ²³ Muuráhjáa tsúúca Píivýéébe meéma meenú mepájtyetéíñe. Áánéllii tsá múu miamúnáá

ijtsameí cáhcujtsójucootúne. ²⁴ Ehdu teéne, ámuúha táñahbému. Ahdíciane tsá múu ñnerí ijyáacunútone. Óvi ihdyu Píivýéébeke mecáhcújtsótkénújyu muhdú mejjcyaduré mejjcyame díbyeke meúraavyéhi.

²⁵ Ehdu ñne ámuúhake ó úúballé éhnée ámuha oke muhdú taábavatúme ijyáiyóné medíllone. Ténejcútú Píivýéébe tsá muhdú meke neétune. Áronáa ihdyu oke díbye piáábóneri o wáajacúné o neé ditye taábávajcátsityúné téhdure ímí neéneé. Ehdu ímí díbyeke o úráavyeébe ámuúhake o neéhi. ²⁶ Aane ó ijtsúcunú ímí téhdújuco ditye iyéejtéré ijyáiyóné ñne Críjtoke meúraavyenéjcu íhnáhó neénéllíihye. ²⁷ Áronáa ihdyu tsúuca taábavámé tsá múu íhvéjtsotú méwakyé. Áanetu iye ijcyame tsá múu ijtsámeityú ityáábaváiyóneri. ²⁸ Aane tsaate ityáábaváhajchíí ihdyu óvi taábaváhi. Téhdure tsáápille ityájíwáhajchíí óvi tájíváhi. Tsá tene ímityúné ijcyatúne. Áronáa ihdyu íhnáhóóné taábavámeke íññújí icyánéjcuéne dómajcóne. Áánéllíi ámuúhake o neé ámuha ténehjívú metáhjátsámeityuki.

²⁹ Ahdíciane, ámuúha táñahbému, muurá lléváhréjuco tsiíñe Críjto tsááiñe. Áánéllíi ihdyu méwámyuma ijyámeke o neé ditye íhnáhóóróné pañe iyéejte wákímyeiyódú Píivýéébé wákímyéi imyéenuki. ³⁰ Téhdure ámuúhake tsaatéké kímóóve pájyérónáa tsá múu kehóvéméhjívú neétune. Téhdure wáñehjívátéhijcyámé tsáhájucó téeneri ijyáiyúne. Áhdure tsíeméné áhdome tsá téeneri íjívéityúne. Ténehji ijcyáronáa méíhvéjtsodí Píivýéébé wákímyéi. ³¹ Tsá múu íññújiri muhdú íjyáiyóneriyé itsúúrámeíñe íhvéjtsotú díbyé wákímyéi. Muurá ñne íjí hallúrí ijcyané tsíeméné ímíwu mejjtsúcunúroné níjkévaáhi.

³² Áánéllíi ó imíllé ámuha téeneri mejjyáacunúhijcyánetu méíhveténe. Muurá iyéejte ñnerí ijcyatúme ímí Píivýéébeke íicúvéíñeriyé ijtsámeíhi. ³³⁻³⁴ Téhdure muurá walléémú tájívátúme ijyácunú tsaímíyé díbyeke íicúvéiyóneri. Aame ímiááné ténejcúrí íjívémé tsá tsíñéhjiri ijtsámeityúne. Áanetu tájívámé ijyácunú muhdú ájyúma íjcyáíñe wákímyéi imyéénúñeriyé. Téhdure wajpíímú méwámyuma ijcyame ijyácunú íjí wákímyeiyíyé muhdú dítyéké ípícyóóíñeri.

³⁵ Ehdu ñne ámuúhake o neé ámuha wájuryi ímí Píivýéébeke ámuha méíicúveki. Tsá idyé ávyeta ámuúhake taabávatu o bóijcyúné ehdu o neétune. Ámuúhake ihdyu o neé tsaímíyé ámuha Píivýéébeke méíicúvéne wákímyéi meméenuki.

³⁶ Áhdure idyé tsaate tsúuca ityáábavajcátsííñe éévevu úújetémé iye ijcyane ípíivyetétúhájchíí óvi taábavajcátsíhi. Tsá tene ímityúné ijcyatúne. ³⁷ Aane tsaate ípíivyetéhajchíí óvi iyéejtéré ijcyáhi. ³⁸ Áhdure ditye taábavácátsíhájchíí ímí teéne. Téhdure ditye taábavajcátsityúhájchíí awáá éhníñevu ímí teéne.

³⁹ Muurá tájívalle ijcyá ájyú wáábyutáalle. Áronáa tsájyju múúne ájyú dííllédívú dsíjívéhajchíí píivýételle ímílléhajchíí tsíjpiikyéréjuco ityájívane. Áronáa ihdyu tsá dílle tájíváityuró íhdícyáábeke cáhcújtsó múnáájpi ijcyátúúbeke. ⁴⁰ Áronáa ó ijtsúcunú iye ijcyalle íñe ímjíyáú ijyáiyóne. Ehdu ñne ámuúhake o neé Píivýéébé Apííchó oke tükévéjtsóneri.

8

Níjcyotájte íicúve

¹ Aane icyooca ámuúhake ó úúballé éhnée oke ámuha níjcyotájteke íicúvémeíñe iyámeke medóónetu medíllone. Muurá tsúuca ténejuco méwajácúhi. Áronáa ziveekí panévare mewáajacújucoóneúvuri nemítyákímyeíhijcyáhi? Árone tsá íñetú meke piáábotúne. Apááñeré ihdyu mewájyújatsíñe meke piáabóhi. ² Muurá panévare iwáajacúné ijtsúcunúmeiyómé tsá ímiááné wáajacútúne. ³ Muurá ihdyu Píivýéébe waajacú caatyé díbyeke wájjune.

⁴ Aane níjcyotájteke íicúvémeíñe iyámeke tsaate dóóne muurá tsá muhdú neéturóne. Atéreenéré ijcyane míamúnaa cááníhijcyaróné tsá dítyéké íñetú piáábotúne. Muurá ihdyu ijcyabe tsáápiye Píivýéébe. ⁵ Muurá caame íévéhóowarii, íññújirii, ijcyanéjji icyááníhijcyánéllíi itsúcunúhijcyámé mítyame Píivýéébedu nénehji ijcyane. ⁶ Áronáa ihdyu ijcyabe tsáápiye apáabyéré Méécááni Píivýéébe páneeré ípíivéjtsóobe. Muuráhjáa meke ípíivéjtsóobe díbyeke maávyéjújtsoki. Áhdure tsáápiye Ávyéjuube Jetsocríjto téeveri páneere ijcyáabe tájpiyé méjcyáhi.

⁷ Árone muurá tsaate cáhcújtsó múnáa ijcyájúcoorómé tsá ímí wáajacútúne. Muurá itsúcunúhijcyámé ímiááné níjcyotájte íbóhiima ijcyámeke íicúvehijcyáne. Áánéllíi ténehji íicúvémeíñe iyámeke idyóóiyóné múhdurá itsúcunúhijcyáme. ⁸ Muurá teene medóórone tsá

Píivýéébedívú muhdú néétune. ⁹ Áronáa ihdy tsá múu dóótu eene dííbyeke ímí wáájácútúmé teene medóone múhdurá ítsúcunúhíjcyámeke ityútávájtótuki. ¹⁰ Muurá tsaate ténéhji dóóneri tsijyte teene dóótume iúmúúpívyéne diityé életu idyóóneri íjtsaméi tútávájtóiyáhi. ¹¹ Ehdu muurá ámúhá nahbému ténéjcu ímí wáájácútúmeke ámuha teene medóóneri métútávájtóiyá ímí Píivýéébeke ditye úráávýeyíónetu téhdurée diityé wáiyuri Críjto dsíjívemeke. ¹² Aane diityé íjtsaméi metútávájtóneri ímityúné meméénune tsá Críjto ímí méhdivu íjtsúcunútúne. ¹³ Áánéllii diityéké o tútávájtótu tsá mújyú téeménéhji o dóóityúne.

9

Uwáábojte íáhdó újcune

¹ Muuráhjáa Píivýéébe oke picyóó uwááboobe o íjcyaki. Aabée Máavyéjuube Jetsóoke o ájtyúmíibé uwááboju ámúhake o úwaabóné ámuha mecáhcújtónetu muurá méwaajácú ímiááné ténéjcu uwááboobe o íjcyane. ² Áronáacábú tsaate tsá cáhcújtótu uwááboobe o íjcyane. Áánetu ihdy ámuha mecáhcújtó ópée o úwáábóneri Ávyéjuube Críjtoke ámuha mecáhcújtónéllíihye.

³⁻⁴ Aane eene múhdurá óhdityu ítsámehíjcyámeke o néé uwááboobe o íjcyáábeke oke ditye íícúváyóne panévátúre. ⁵ Muurá téhdure o táábávállema uwááboobéré o pehíjcyáiyá eene tsijyte uwáábojte Péédooro, Jetsóo nahbému, íjcyame péhíjcyádu. Áabeke muurá idyé ámuha oke méíícúváyá diityéké ámuha méíícúvehíjcyádu. ⁶ Áronáa jíveekí muhtsi Benabéema muhtsiye mewákímyeíñe tájpi méúwáábohíjcyáhi? ⁷ ¿Aca múúne tsodáho íiye íáhdóne tájpi ícyáhi? ¿Aca óova bájtsoe tsá íñééva lléénetúne? ¿Aca obééjámuke énéume tsá diityé mujpáñejpácýo ádotúne? ⁸⁻⁹ Ehdu ámúhake o nééne méjtsúcunúdí míamúnáa íjtsaméi tene íjcyane. Muuráhjáa Píivýéébe Moitsééuvj tééveri íwaajácuháámítu nééhi: “Trígó tátsoújcori íjcyáábeke ócájiky tsá múu tsíménevu íhju wátájcótú díbye ímájchótuki.” ¹⁰ Ehdu Píivýéébe néé dííbyé wákímyeí méénume tééne áhdó újcúiyóne íñééiyóne. Tsáháa apáámyéré iyámedítýú díbye néétune. Muurá tsaate úmihe bájtsoe kéémene tsíjtyeréjucu ááhívetsoe. Áronáa téhdure teenée bájtsomedívú tsane coévá tsahdúré ditye újcuki. ¹¹ Ahdu muurá Píivýéébe icyánéjcu ámúhake muha méúwáábohíjcyámeke ¿aca tsá ámuha múúhake mepiáábóityuró tsíménetu tééne tájpi muha mejcyaki? ¹² Áánerá tsijyte uwáábojte ámuha mepiáábóne tájpi ícyahíjcyáhi. Téhdure muurá múúhake ámuha mepiáábóiyáhi. Áronáa ihdy muha tsá tééneri meijyáacunútúne. Tsáijyu múu míamúnáa teene múhdurá íjtsúcunúne tsá ímílléityuró icyáhcújtóné muha meúwaabóne. ¹³ Muurá ámuha méwaajácú duurúvájá pañe wákímyeímyé tééjá wáabyuta ditye tsátyehíjcyánetu újcúne tájpi ícyahíjcyáne. Téhdure muurá Píivýéébeke ditye iyámedi íícúvehíjcyánetu újcune dohíjcyáme. ¹⁴ Ahdu íivane muurá Píivýéébe néé uwáábojte íjcyañe cáhcújtó múnáa diityéké piáábóne tájpi. ¹⁵ Ehdu íñe ámúhake o néé pevénére ámuha mewáajácuki. Tsá piáábó ámúhake o táúmeityúne. Aabe ihdy óví o dsíjívéhajchíí o dsíjívé ámuha oke mepiáábótuubere. Muurá ímí o íjtsúcunú oore o wákímyeíñe tájpi o íjcyaaabe o úwáábohíjcyáne.

¹⁶ Muuráhjáa ihdy Píivýéébere oke picyóóné wákímyeí o méénúneri tsá o mítyájkímyeítyuróne. Aane muurá tsíjtyeke o úwáábótúhájchíí ídátso oke pajtyeiyóne. ¹⁷ Íhya ihdy oore tájtsaméiyi tééne wákímyeí o méénuca tééneri o mítyájkímyeíiyáhi. Áronáa tsá oore o ímílléne tééne wákímyeí o méénutúne. Píivýééberée oke picyóó téénevu. ¹⁸ Áánéllii o ímjyúú tééne uwááboju pevénére áhdótsótuube o úwáábóneri. Tsá o íjyáacunúú tééne áhdó oke ditye piáábóne tájpi o íjcyáiyóneri.

¹⁹ Aabe múíicúve múnáajpi o íjcyáítyúroobe pamévá íicúve múnáajpi o íjcyá téénej tééveri tsijyte Críjtoke icyáhcújtóki. ²⁰ Muurá íhdééné taúhbaju o úraavyéjucóótúroobe tamúnáa jodíomú muhdú ícyahíjcyádú idyé o ícyahíjcyá diityémá o íjcyácooca téénej tééveri ímíñeítuvú diityéké o úwáábo Críjtoke ditye icyáhcújtóki. ²¹ Áánetu Píivýéébeke wáájácútúmema o íjcyácooca téhdure ditye íjcyadu o íjcyáhi. Ároobe ihdy tsá múhdurá ditye íjcyáné pañévu o úcáávetú Críjtoéjpijyúco o íjcyánéllíihye. Ehdu diityé pañe o ícyahíjcyá téénej tééveri diityéké o úwáábo Críjtodítýú íjcyáné uwááboju. ²² Áhdure Píivýéébeke cáhcújtójucoorómé ímí ténéjcu wáájácútúmema o íjcyácooca o íjcyá muhdú ditye íjcyadu téénej tééveri diityéké ímíñeítuvú o wáájácútso ténéjcu ditye ímí iúráávyeiki. Ehdu ihdy pamévamáyé ímiáábéré o nahbévahíjcyá téénej tééveri diityéké o piáabómé ípájtyeteki. ²³ Aabe pamévakeré o úwáábohíjcyá tsaméhíj diityémá ímí mejcyame meímíjyúúki.

²⁴ Muurá táhjacátsiyi dsíinémedítýú tsáápiye táhjaabe téene áhdó ujcúhi. Ahdu íivane ímíneúvú méuráávýé Píivýéébeke íáhdó ámuha meújucúki. ²⁵ Áhdure muurá íicu íáhdoma íjcyanevú úcááveimýé tééne íhde pííñúmeimýé tsá íiná dómájcótú diityéké tútávájtsoiyóne. Ehdú muurá pííñúmeimýé tééne áhdó ímíwu néérone múhájchótá íjcyáityúné iújucúki. Áánetu ihdyu mépííñúmeihijycá mújijýu muhdú íjcyáityúné meújucúki. ²⁶ Áánéllii tsá pevénére Píivýéébeke o úráávvehijycatú éhne múúne tsaate kiávú ipýééne wáájácutúmé dsíínehijycádu. Aabe tsá ténéjcúri o bañúmeityú éhne múúne méénújcatsíbyé bañúháñé pevetsíhíjiré cátyétyehcúdu. ²⁷ Áánéllii muurá Píivýéébedívú o íhvéjtsámeíbyé o ícúbáhrámeihijycáhi. Aabe o téhmémeihijycá keená oke ténéjcútú mújtátsóiyónetu ímichi awáá ténéjcu o úwáábohijycyaabe o bañúmeityuki.

10

Níjcyotájteke Píivýéébedi medíllóityuróne

¹ Ámuúha táñahbému, cáhawáá méjtsúcunu muhdúhjáa méíhdé múnáaúvuke Píivýéébe ojtsoóri túkëvejtsomé Túpáñe Móóá pájtyene. ² Ehdúhjáa díbye diityéké píaabómé íhvéjtsámei Moitséé hójtí pañevú díbye diityéké ityúkévéjtsoki. ³ Aaméhjáa ihdyu ícyahijycá Píivýéébere diityéké píáábóne tájpi. ⁴ Díbyeréhjáa muurá diityéké ácuhiijycá majchóvu, adóvu, íjcyane méénuráityuróné diityémá imyéénúneri. Áámemáhhjáa téijyújuco néewayúdu néébe Críjto íjcyaaabe diityéké túkévétsohijycáne. ⁵ Ehdúhjáa panévaturé ímíhyéjúcooro Píivýéébe diityéké túkévéjtsorónáa ímunáajte ímityúné dáríivémeihijycáhi. Áané déjúcotúhjáa mítyame dsíjivé ííneubará píivýétúné ííñújvu.

⁶ Ahdu meke tene ipájtýetu tsá ímityúnéhjiri meúmúúpívyéityúne. ⁷ Tsá dityéé méénuhijycádu níjcyotájteke mecááníváityúne. Muurá Píivýéébe waajácúháámitu nééneé: “Níjcyotájteke idyúúrváné wañéhjíné pañe ímájchóné hallúvú ádohijycáme.” ⁸ Ahdícyane tsá medómácójcátsíityú íhdícyáméhjima dityéhjáa méénuhijycádu. Tééne déjúcotúhjáa muurá tsajcóójiré diityédítýú dsíjivémé 23,000-meva. ⁹ Áánéllii tsá Píivýéébeke mepátsárijcyóityú ímityúné meméénune díbye íáábúcuhiijycya tsaatéhjáa diityédítýú méénuhijycádu. Tehdúhjáa muurá méénumeke tééne déjúcotu ííñimýmú íhdome dsíjivehijycáhi. ¹⁰ Aanéjii tsá múu diityé díivame ímityúné íhjuvátú Píivýéébedítýu. Tehdúhjáa néémeke muurá tééne déjúcotu díbyere Píivýéébe wáalloobe ‘Dsíjive’ némeíbyé níjkyéji múnáajpi dsíjivetsóhi.

¹¹ Ehdúhjáa nénehji éijyuúvú méíhdé múnáake pátyehijycáné muurá Píivýéébe waajácúháámitu caatúvú íñe ícyooa meijcyámema íñujji níjkévarijyucu íjcyame teene meéévéne tehdu medáríivémeityuki. ¹² Áánéllii ímí Píivýéébeke íuraavyéné íjtsúcunúme téííubúvú méijcyaco ámuha ímityúneri memújtátuki. ¹³ Muurá éene ámuha ímityúneri meúmúúpívyehijycáné mávaríjchojúúné tsá apáámyekéré ámúhake dómájcótúne. Muurá ihdyu pámeekéré patyehijycáne. Áronáa mecátsípáávé Píivýéébedívú. Díbye íjcyátúcoocájii; tsá néhi ávyétá íhnáhó nééne mávaríjchoju meke dómájcóityúne. Díbye ihdyu tehdíiváné mávaríjchoju meke dómájcóijyu meke píááboó maáábúcu.

¹⁴ Ehdú teéne, ámuúha táñahbému. Áánéllii tsáhájucu níjcyotájteke ámuha medúúrváityúne. ¹⁵ Ehdú íñe ámúhake o néé ámúhá íjtsaméma ámuha meijcyámeke. Aane cáhawáá ihdyu ímíneúvú méjtsaméi ámuha mewáájacúki. ¹⁶ Muuráhhjáa Píivýéébe mééma mepájtýetéíñe méénune meítsáávéne májchó meméénúcooca maádome météhdútsóhijycá teene díbyeke. Aame méduurúvahijycá mewájyurii Críjtó tujpácýo páwachákevu wágóoovéne. Téhdure pááaho memájchóneri méduurúvahijycá mewájyurii díbye ícúbáhrámeíñé meítsaavéne. ¹⁷ Muurá mítyame meijcyarómé tsaahóóré pááaho memájchome ímí ménahbévacatsíhi. Ahdu muurá tsáápiye Críjto íjcyáabeéjité mítyame meijcyarómé méjycá tsáápihdýure.

¹⁸ Muuráhhjáa tamúnaa íjraéémú Píivýéébe íicuvé dóhijycámé tsame íjycá tééneejte. ¹⁹⁻²⁰ Muurá díbyeke wáájácutúmé naavémukéré dooháñevu íicuvéhijycá ímíubáané ditye íicuvéiyooobe Píivýéébe íjcyánaáaca. Áánéllii ámúhake o néé tehdu ámuha naavémuke meíicúvétuki. Tsá ámúhake o nehíjycatú níjcyotájte meke píaabóne. ²¹ Ahdícyane tsá tene ímityú tsúuca Píivýéébema maadóneri, memájchóneri, menáhbévácátsíhijycámé Naavéneke íicúvehijycámema menáhbéváne.

²² ¿Íveeki Píivýéébeke mepátsárijcyóiyá ehdu medáríivémeíneri? ¿Aca díbyé ehniíñevu meé?

²³ Muurá imiáané panévaré meimilléné méméénúiyáhi. Áronáa tsá panévaré imi néétune. Tsá páneere meke piáábotú Píivýéébeke meuráávyénéjcutu. ²⁴ Áanéllii tsá múu tsúurámeityú iive tsaímíyé ijcyáiyóneri. Téhdure múu ijtsámei tsíjtyeke ipiáábóiyóneri pámeere imi meijcyaki.

²⁵ Áhdure ditye dooháñé náhjihénuhjcyánetu múu cúúvéhulléré iáhdone dóó tsájju múu iicúvé ijcyane ámuha medóóne múhdurá meijtsúcunúiyónélliihye. ²⁶ Muurá íññújiri páneere múhdúné tsieméné ijcyane Píivýéébe éhné díbyée ípivyéjtsóne.

²⁷ Áanéllii múu cahcújtsó múnáa ijcyáturómé ámúhake majchóvú píúváhachíí cúúvéhulléré majchó ínehjí ditye pícyoone ámuha múhdurá meijtsúcunúituki. ²⁸ Áánetu tsaate idyóótune 'íñe nicyotájté iicúve' néhachíí tsá múu dóótu diityéké ámuha múhdurá meijtsámeichótuki. ²⁹ Ehdú o néé ihdyu ámuha medóórone ímityú meijtsúcunúitúrónáa diityéké múhdurá ámuha meijtsámeichóiyónélliihye.

Áronáa tsájju múu ámuha téénetu ménééiyáhi: “¿Aca muhdú ívane mewáájacudú meméénune tsijtye múhdurá ijtsúcunúiyáhi?” ³⁰ Muurá iná memájchóné hallúvú météhdútsóhijcyá Píivýéébeke díbye imillédu. Aanéjii ¿iveeki tsijtye ihyúváiyá imityúné ijcyáneríjívári?” ³¹ Ihdyúhde tehdújucóoro. Áronáa ihdyu múu panévaré iná imyéénúneri, imájchóneri, iádóneri, bóhówajtsó Píivýéébeke. ³² Ánehjiri ihdyu tsá múu tútávajtsotú jodíómuu, jodíómú ijcyáturómee, ijcyámeke pámeere cáhcújtsótúróméhjímájju. ³³ Muurá ihdyu ó imillé pamévamáyé imi o ijcyane ditye téhdure ípájtyeteki. Tsá oore imi o ijcyáiyóneri o ijycunúitúne.

11

¹ Ahdu múu ijcyá muhdúhjáa Críjto ícyahijcyané o wáájane dííbyeke o úraavyédu.

Muhdú walléemú pihcyáávé pañe ijcyáiyóne

² Ahdícyane, ámuúha táñahbémuj, mítyane ámúhake o duurúvá Píivýéébe icyánéjcu ámúhake o úwaabóné imi ámuha meuráávyéne oke meitsáávehijcyanélliihye. ³ Aane ó imillé ámúhake o úballéné Píivýéébe Críjto túkevajtsoobe ijcyane. Áánetu Críjto wajpíímú túkevajtsoobe. Áánetu diitye wajpíímú mewámyú túkevajtsoe eene Críjto túkevajtsoobe Píivýéébe ijcyadu. ⁴ Aame wajpíímú íññiwáúné iwátájcómeíne Píivýéébe uwááboju úwáábóhachíí núcójpítsó teéne. Téhdure tehdu imyéénúmeíñe ditye Píivýéébema ihyúváhachíí núcójpítsó teéne. ⁵ Áánetu walléemú íññiwáúné wátájcómeityúmé úwáábóhachíí téhdure núcójpítsó teéne. Téhdure tehdu meénúmeityúmé Píivýéébema ihyúváhachíí núcójpítsó teene íbyéérómeíñe ditye ijcyáiyódu. ⁶ Aane iwátájcómeíñé ímilletúmé óví íllure béérómeíhi. Áánetu tehdu imyéénúmeíyóné núcójpítsó íjtsúcunúhachíí óví wátájcómeínye. ⁷ Áánetu wajpíímú tsá Píivýéébe pihcyáávé pañe wátájcómeityuró dííbye náávé ijcyane dííbyeke íavyejúúllébeke íbóhówátsohijcyanélliihye. Áhdure walle ájyúke íavyejúúlléne bóhówajtsóhi. ⁸ Tsáháa muurá wajpiikye Píivýéébe ípivyéjtsotú wállehdiyú tsátsii íjucnetu. Muuráhjáa ihdyu wálleekéré ípivyéjtsóobe wájpíhdiyú tsátsii íjucnetu. ⁹ Tsáháa muurá wálleke tujkenú ípivyéjtsólleke díbye náhbénutú wájpíhdiyú. Muuráhjáa ihdyu wájpíikyéré tujkenú ípivyéjtsóobeke nahbénuube wállehdiyú. ¹⁰ Áanéllii múu walléemú wátácámeíhijcyá íññiwáúné ájyúmuke íavyejúúlléné uubállé nijkýji múnáa imi íjtsúcunúki. ¹¹ Muuráhjáa Píivýéébe ípivyéjtsó wajpi wálleema iúcújcatsíñe imi ípiáábójcatsiki. ¹² Muuráhjáa imiáané wájpíhdiyuré walle ípivyeevéhi. Áronáa ihdyu ícyooca dííbyere Píivýéébe meénune wállehdiyuréjuco miamúnáa ípivyeevéne.

¹³ Aane ¿muhdú ámuha meijtsúcunú diitye walléemú dobéévé pañe íññiwáúné wátájcómeityúmé Píivýéébema ihyuváne? ¿A tehdújuco teénej? ¿Mityá tsáháaj? ¹⁴ Muuráhjáa ihdyu mepíivyedújuco ijcyane wajpi íññiwácoma ijcyáiyóné múhdurá núcójpítsóhree. ¹⁵ Áánetu ihdyu wállehdiyú uuvéné íññiwácoma dílle ijcyane íññiwá wátájcódu tene néénélliihye. ¹⁶ Aane íñe páneere ámúhake o nééne tsaate múhdurá íjtsúcunúhachíí óví muhdú néé téénetu. Áronáa ehdu muha meúwáábóhijcyá pahúllévaré ijcyané cahcújtsó múáake.

Jetsóope mépajtyeté meénúne májchó múhdurá dárívémeíñe

¹⁷ Áánetu ijcyané tsane ámuha meméénuhijcyané múhdurá ámúhadívú o íjtsúcunúne. ¿iveeki ámuha medóbéévéne pañe múhdurá medáráívécatsíhijcyá imiááméré ijcyatúme? ¹⁸ Muurá oke úballémé ámuháva metáhjácatsíhijcyané medóbéévécooca. Imiáanéubá tehdu ámuha méicyahijcyáhi. ¹⁹ Áronáacaubá ¿mityá tsánejcútu tehdújuco teene, téénetu mewáájacu caatyé imiáané Críjtoke cáhcújtsóne? ²⁰ Muurévá ámuha Ávyéjuubée Jetsóó

mewáiyuri méema méénune meítsáávéne májchó memájchorómé tsá ímí meméénuhíjcyatúne. ²¹ Ámuhává muurá tsaatéjtane memájchome ídátsó ájyábari íjcyánáa múhdumé ámuha teene mekéwáñehdúmé ílluréjucó mellíjyícyávehíjcyáne. ²² ¿Aca íveekí ehdu ámuha méméénuhíjcyáhi? ¿A tsá ámuhá jaaháñevúré ámuha memájchóityuróne? Muurá ehdu ámuha meméénúneri tsá maávyeyúúllétú Píívyéébeéjté ámuha meíjcyame medóbeevéne. Íllure ámuha ménúcópívétsohíjcyá ídáátsojtéke. ¿A ehdu ámuha meicyahíjcyámeke ó duurúváiyáhi? Tsáhaá.

Jetsóó mewáiyuri méénune meítsáávéne májcho
(Mt 26.26-29; Mc 14.22-25; Rc 22.14-20)

²³ Páñetúhjáa Ávyéjuube Jetsóó úwaabóné íñe ámúhake ó úúballéhi. Jóódáhjáa dílbyedívú ékéévétsoípýjécó pááaho íjúcúne téhdújtsoobe Píívyéébeke. ²⁴ Átsihdyúhjáa teeho idyóhdahíróne neebe ímamyémuke: “Íñe tájpi náávé íjcyane memájcho. Ehdu pájyuvaré méméénuhíjcyaco ámuha mepájyeté ó ícúbáhrámeíñe ámuha meítsaavéne.” ²⁵ Átsihdyúhjáa idyé ado íékéévéne neébe: “Íñe tátyupácýó ícúbáhrámeíñe tééveri Píívyéébema tsíhduréjucó ámuha meíjcyáíñe uubálle. Aane ámuha meítsaavéné tehdu méméénuhíjcyaco.” ²⁶ Ahdícyane óvíi ámuha tehdu meméénúneri mébóhówátsohíjcyá díbyéé míamúnáa wáiyuri dsíjívéné mújyú tsiíñe díbye tsááíñevújucó.

Jetsóoke meítsáávéne májchori menáhbévájcatsíñe

²⁷ Aane muurá Ávyéjuubé mewáiyuri méénune meítsáávéne májchó tsaate múhdurá néeme meéletu májchome ímityúné meenúhi. Tehdu méénune tsá ávyeyúúllétú díbyéé ícúbáhrámeíñe ítyupácýó wáágoóne. ²⁸ Áánéllíi múu tujkénú teene ímyéénútúné ihde ímíñevúvú íjtsámei múhdú íjcyane. ²⁹ Muurá peecúteré teene meméénúhájchíi máhallúvúré ímityúné mémeenúhi. ³⁰ Ehdu nééne níjcaúvú muurá eene ámúhadítýó chémeme dúhcúméhíjívú néémedítýó tsaate dsíjívéhíjcyáhi. ³¹ Áánetu ihdu ímiááméré ímíñevúvú meíjtsámeíñe teene meméénúhájchíi tsá Píívyéébe íñe hallútú méhdi ícúbáhráítýune. ³² Muurá ihdu tsáiyju meke íhvétsohíjcyaaabe meícúbáhrámeí téénetu meíllíjkívyéne ímiááameréjucó meíjcyaca cáhcújtsótúmema mewágóóóvétuki.

³³ Ehdu teéne, ámuuha táñahbémuj. Áánéllíi múu téhméjcatsí pámeeréi píhcyáávécoca ámuha ímíñevúvú memájcho teene Ávyéjuubé mewáiyuri méénune ámuha meítsáávéne májcho. ³⁴ Áánetu tsaate íajyabáávátéhájchíi óvíi íhjývú majchóhi. Tsá dítye teene dómájcóityuró Píívyéébe díityéké tééne hallútú ícúbáhrátuki. Áánetu eene tsíñehji ámuha meméénuhíjcyáné óvíi ámúhake ó ááhívetéijju meímíbjachóhi.

12

Píívyéébe Apííchó piááboríyé meméénuhíjcyanéhji

¹ Ámuuha táñahbémuj, ó ímíllé ámúhake ó úúballéné ímíñevúvú ámuha mewáájacu múhdú Píívyéébe Apííchó meke piáábónéj tééveríyé ínehji meméénune mepíívyeténe.

² Muurá ámuha méwaajácú dílbyekéé ámuha mecáhcújtsótúccoca níjcyotájtekéré medúúrúvahíjcyáné íbóhíma íjcyátúmeke. ³ Aane ámúhake o néé tsá muurá tsaate Píívyéébe Apííchó túkevýtsoi nééítyuróne: “Jetsóó nehníjyau.” Ahdure tsá múha Ávyéjúúbedi Jetsóoke díllóityuró Píívyéébe Apííchó díityéké túkévéjtsótuca.

⁴ Muurá ihdu Píívyéébere meke piáábónéj tééveri mépiivyeté páhduvaré nénehji meméénune. Áronáa ihdu ípííchoj tééveríyé meke piáaboobe ténehji meméénuki. ⁵ Muurá dílbyé wákimyéi páhduvaré nénehji meméénúróneri tsaapíkyéré méíicuvéhi. ⁶ Muurá dílbyere Píívyéébe tehdu méema meenú íhñéjté meíjcyámema. ⁷ Aane muurá dílbyé Apííchóre meke piáábóneri mépiivyeté tehdu nénehji meméénune mejtééveri téhdure tsíjtye cáhcújtsó múnáake díbye ípiááboki. ⁸ Muurá tsaate tééneré piáábónéj tééveri piivyeté tsíjtyeke ityúkévejtsóne. Ááne piááboríyé tsíjtye piivyeté ímí íuwaabóne. ⁹ Ahdure muurá tsaate tééneré piáábónéj tééveri ímí Píívyéébeke cáhcujtsóhi. Ááne piááboríyé tsíjtye piivyeté chéméméhjike íbóhítsone. ¹⁰ Tsaate piivyeté méénúrátýuróné ímyéítsone. Tsíjtye piivyeté ímá pájtyeíñe íhdéjucó iwáájacúné íúúballéne. Tsíjtye piivyeté iwáájacúné caatyé pañe ímiááne Píívyéébe Apííchó íjcyane, caatyé pañe Naavéné apííchóre íjcyane. Tsíjtye piivyeté tsíjtye íhju ílléébótúrójuri íhjyuváne. Tsíjtye piivyeté tsíjtye íhjyuváne ílléébóturóné íhñéjvu ípájtyetsóne. ¹¹ Ehdu muurá Píívyéébe Apííchó piáábónéj tééveríyé mépiivyeté páhduvaré nénehji meméénune.

Pámeere Críjtoéjté tsáápihdyuré Ijcyane

¹² Muurá méjpi pívátsihjívá Ijcyáné dobéévé méjicyá tsáápiíye. Ahdu téhdure Críjtoéjté mítyame páhduvaré menéérome méjicyá tsáápihdyúre. ¹³⁻¹⁴ Muurá pamévare jodiómuu, gríéegomuu, tsíjtyé hójtsí pañe Ijcyamee, tsíjtyé hójtsí pañe Ijcyatúmee, éhdume pámeere méjicyá dííbyeéjte. Muuráhjáa Píívyéébé Apííchó mépañévu úcaavémé méjicyá tsané múnáaréjucu. Aame Críjtoma tsáápihdyuré méjicyá Cááni Apííchó mépañe Ijcyánejté tééveri íñe méjpi pívátsihjívá Ijcyároné dobéévé tsáápiíye méjicyadu. ¹⁵ Muurá méjtúha ílhjývaca tsá nééítyuró méjpiene íjcyatúné hójtsi íjcyátúnéllííhye. ¹⁶ Téhdure ménúúmího tsá nééítyuró méjpiene íjcyatúné máhálluu íjcyátúnéllííhye. Áronáa muurá pámeere méjpiene. ¹⁷ Muurá pámeere méjpi hálluuré Ijcyaca ¿íñerí mellééébóiyáhi? Téhdure pámeere ménúúhejuré Ijcyaca ¿íñerí máaráhjúciyá tsíeménej cúva? ¹⁸ Ehdúhjáa tene múhdurá nééíyónéllíí ihdyu Píívyéébe méjpi ípívyejtsó muhdú íjtsúncunúdu ténéhjíma. ¹⁹ Muurá tsáneere méjpi Ijcyaca múhduréiyó teene. ²⁰ Aane muurá pívátsihjívá Ijcyároné dobéévé tsáápiíye.

²¹ Áanéllíí máhálluuúcu ílhjývaca tsá nééítyuró méhójtsicu íñetú piáábotúne. Áhdure méhíiwau tsá nééítyuró méjtúhaacyu íñetú piáábotúne. ²² Muurá méjpiítyu ihtsúuvúdu méjtsúncunúrotsíhjí ímichi éhnííñevu meke piáabóhi. ²³ Áanéllíí tésíhji múhdurá néérotsíhjí tsáimíyé météhmémeí múha meke íajtyúmítuki. ²⁴ Áánetu muurá ímí méjtsúncunúrotsíhjí tsá pahdu mewátájcómeityúne. Píívyéébe ípívyejtsó méjpiítyu múhdurá néérotsíhjí tsáimíyé metéhmeki. ²⁵ Ehdúhjáa ípívyejtsóobe méjpi patsíhjívaré ímí meke piáábónetu tsátsii múhdurá méjtsúncunútu. ²⁶ Muurá tsátsíyé metútáváávérónáa páneeréjucu méjpiítyu avye búuuvéne. Áánetu tsátsii metútáváávétúcooca pájpiíye íñe ímíjyaú mellííñemuúncunúmeíhi.

²⁷ Ahdu muurá tsáápiitsa Críjtoéjté méjicyame méjicyá tsáápiíye Ijcyadu. ²⁸ Áanéllíí dííbye cahcújtsó múnáa méjicyameke Píívyéébe pícyóó íñá mewákímyeííñehjívu. Tsaatéke muurá pícyoobe Jetsocríjtotdítyú Ijcyáné uwááboju uwáábomére dítye ípyéhíjcyaki. Áánetu tsíjtyeke pícyoobe íhdéjucu íñá pájtyeíñe iwáájacúné úúbálléímyeke. Tsíjtyéhjíke pícyoobe dííbye íhjúwá uwáábojte dítye íjcyaki. Téhdure tsíjtyeke pícyoobe méénúráityúronéhjí méénúmyeke, chéméméhjíke bóhítsóímyeke, ídáátsóméhjíke piáábóímyeke, túkevéjtsóje Ijcyáímyeke, tsííñe míamúnáa íhju ílléébótúrójuri íhjúwáímyeke. Ehdú muurá páhduvaré nééne wákímyeíhájnevu pícyoobe Píívyéébe íhñéjte méjicyameke. ²⁹ ¿Aca pámeere dííbyeéjte méjicyame Jetsocríjtotdítyú Ijcyáné uwááboju uwáábomére mépehíjcyáhi? Áhdure ¿aca pámeere íñá pájtyeíñe mewáájacúné méúúbálléhíjcyáhi? ¿Aca pámeere mee uwáábojte? ¿Aca pámeere méénúráityúronéhjí méméénuhíjcyáhi? ³⁰ ¿Aca pámeere chéméméhjíke mébóhíitsohíjcyáhi? ¿Aca pámeere méíhjúwáhíjcyá tsííñe múnáa íhju melléébótúrójuri? ¿Aca pámeere mépiívyeté téjúhjíri tsaate íhjúwáné mepájtyetsóne? Tsáhaá. ³¹ Ahdícyane cáhawáá métsúúraméí keená éhnííñevu ímí ámuha méjtsúncunúneri Píívyéébe ámúhake íajcuki. Aane ó ímíllé ámúhake ó uwáabóné muhdú éhnííñevu ímí méjicyáíyóne.

13

Mewájujycatsíñe

¹ Muurá tsííñe míamúnáa, níjkyéji múnáa, Ijcyámé íhjúyúri ó íhjúwároobe muuca ó wájyútúhájchíí atéréejpiyé ó Ijcyabe pevénéré ó íhjúwáhíjcyá éhne múúne cúúmúbama chehkéú íhjúwádu. ² Téhdure íñá pájtyeíñe íhdéjucu ó wáájacúné ó úúbálléhíjcyaae páné íhdéene ó wáájacúroobe tsíjtyeke ó wájyútúhájchíí tsá ímíáábé ó Ijcyatúne. Áhdure Píívyéébeke ímí ó cáhcújtsónéllíí caméhaúné tsííllevo ó íñétsóroobe tsíjtyeke ó wájyútúhájchíí tsá ímíáábé ó Ijcyatúne. ³ Áhdure ídáátsóméhjíke tátsíeméneri ó piáábohíjcyaae Críjtotdítyú Ijcyáné uwááboju ó uwáábohíjcyáné hallútu oke dítye cóvájtsóroobe tsíjtyeke ó wájyútúhájchíí tsá íñetú oke tene piáábotúne.

⁴ Muurá íhdyu pamévakeré méídaatsólléne mewájujyume máaabúcu múhdurá nééronéhjí. Aame tsá íñerí menómíutááváityuróne. Tsá ávyéjuuháñe mellííñéityuróne. Tsá ‘mityáhmítá’ menééityuróne. ⁵ Tsá atéréenéhjí méihjúwáítyuróne. Tsá méhllíihyeré tsane meméénúityuróne. Tsá mecááyóbáityuróne. Tsá tsíelleréjucu méjtsúncunúityuró tsaate meke ímityúne méénune. ⁶ Áhdure tsaate ímityúne méénúneri tsá meímíjyúúvéityuróne. Ímíááneríyé méímíjyúúvéiyáhi. ⁷ Muurá ímíááné pamévake mewájujyume múhdurá tsaate íjcyameke mépiáabó dítye íímíjpyetéki.

⁸ Ehdu mewáájucatsíñé tsá mújyú mééma níjkévaítýúne. Áánetu eene ñná pájtyeíñé íhdéjucu mewáájucúné meúúbálléhíjycáné mééma níjkévaáhi. Téhdure díbyé piááboriyé tsaate tsíjtyé ihjyu illéébótúrójuri ihjyúvahíjycáné níjkévaáhi. Áhdure díbyé piááboriyé mewáájucuhíjycáné tsáhájucu íjcyáitýúne. ⁹ Muurá Píívyéébé icyánéjcu tsátsíhwuútsáré mewáájucúné meúúbálléhíjycáhi. ¹⁰ Áronáa ihdyu íjcyaiñéi páneere mewáájucúne. Ájyju tsáhájucu tsátsíhjítsáré mewáájucúitýúne.

¹¹ Muuráhjáa tsíimene o íjcyácooca ó ihjyúvahíjycá tsíimene ihjyuvádu. Aabée ihdyúhacáa múhdurá neérone ó itsúcunúhíjycá tehdujúco. Aanée o kéémeebe tsáhájucu tehdu o néjúcootú tsúúca o wáájucúwénéllíihye. ¹² Ahdu muurá íñe icyooca tsátsíhwuútsáré méwaajácú Píívyéébé icyánéjcu éhne múúne múcúmi pañe tsieméne náávé meítene mewáájucúdu. Áronáa ihdyu íjcyaiñéi éhniñévu tenejcu mewáájucúne. Muurá íñe icyooca tsátsíhwuútsáré o wáájucúné téjyju botsíi ó waajácúú ímíñéúvú muhdú Píívyéébe oke wáájucúdu.

¹³ Aane muurá díbyeke mecáhcújtsóne mewáájucatsímyé meítsohíjycáné tsá mújyú níjkévaítýúne. Áánetu ímichi páñétúene teene mewáájucatsíñé.

14

Tsíjtyé ihjyúri tsaate íhhyuváné píívyeténe

¹ Ahdícyane múu tsúúrámei pamévamáyé ámuha mewáájucatsímye Píívyéébé Apííchó tükévejtsómé panévaré ámuha meméénúyóneri. Múu tsúúrámei íhdétújucu díbye ámúhadívú bóhówajtsóné ámuha mewáájucúné meúúbálléiyóneri. ² Muurá tsaate tsíjtyé ihjyu illéébótúrójuri ihjyuvámé Píívyéébémayé ihjyúvú tééjuri. Aane tsá múha llééébóitýuró ñná dítye néene Píívyéébé Apííchóré díityéké tükévejtsóneri dítye íhhyuvánéllíihye. ³ Áánetu ihdyu díbye íuwááboju bóhówajtsóné úúbálléhíjycámé cahcújtsó múnáake tsápijtsó éhniñévu ímí díbyeme dítye íjcyaki. ⁴ Muurá tsíjtyé ihjyu illéébótúrójuri tsaate íhhyúvámekéré piáabóné Píívyéébeke dítye úráávýénéjcutu. Áánetu ihdyu díbye íuwááboju bóhówajtsóné úúbálléhíjycámé éhniñévu tsíjtyeke piáabóhi.

⁵ Aane ihdyu ímí ó íjtsúcunú tsíjtyé ihjyu ámuha melléébótúrójuri meíhhyúváiýóne. Áronáa éhniñévu ó ímíllé ámuha meúúballéné Píívyéébe íuwááboju ámúhadívú bóhówajtsóne. Teene ihdyu éhniñévu piáabó cahcújtsó múnáake. Áánetu tsíjtyé ihjyúri ámuha meíhhyúvaróné tsaate díityé íhhyúvú pájtyesótúhahjíí tsá díityéké tene piáábotúne. ⁶ Ámuúha táñahbému, muurá ámúhake o ááhíveebe tehdu tsíjtyé ihjyúri ámuháma o íhhyúváhajjíí tsá ámúhake tene piáábóitýú ámuha melléébótúnéllíihye. Áánetu ihdyu Píívyéébe óhdivu bóhówajtsóné ámuha melléébójuri o úúbálléhajjíí ámúhake piáabóíñe.

⁷ Cáhawáá méijtsúcunuj, muurá míamúnaa íjcyáturóné cúúmúbama chíiyóro ímíñéúvú mellíjchúcooca melleebó ímíwu tsanéécú íhhyuváne. Áánetu múhdurá mellíjchúhahjíí tsá ímí melléébótúne. ⁸ Áhdure méénujcatsí íjcyácooca ímíñéúvú rojróco líljchúmeítýuhajjíí tsá múha íjcyátsíívyetúne. ⁹ Ahdu muurá tsaatemá dítye lléébótújuri meíhhyúváhajjíí tsá dítye lléébótúne. Pevénéré meíhhyúvú éhne múu pevetsíima íhhyuvádu. ¹⁰ Muurá íñíjuri míamúnaa páhdúvaré íhhyuvámé tsá wáájacúratúné íhhyúvatúne. Muurá ihdyu dítye íhhyuváné waajácúmeíhi. ¹¹ Muurá tsaate óoma tehdu o lléébótújuri íhhyúvaca tsá íñetú oke tene piáábóitýuróne. Áámedítýú ó neéiyá tsíjtye múnáaré dítye íjcyane. Áhdure óhdivu neéiyómé tsíjtye múnáajpiyé o íjcyane. ¹² Aane Píívyéébé Apííchó ámúhake tükévejtsóneri páhdúvaré nénehji ámuha meméénúyóneri meíjyácutúníhíjycámé múu íjyácutúní ámúhake díbye piáábóneri cahcújtsó múnáake ámuha metükévejtsóyóneri.

¹³ Áánetu tsíjtyé ihjyúri íhhyuváné píívyetéme múu Píívyéébeke piáábó táumei díbye tükévejtsóneri teene ipájtyétso tsíjtye illééboki. ¹⁴ Muurá tsá oore táijtsaméiyi tsíjtyé ihjyu o lléébótúrójuri Píívyéébema o íhhyúvahíjycatúne. Díbyé Apííchóré ihdyu tapanétú íhhyúvahíjycáhi. Áánéllii o íjcyároobe tsá o wáájacuhíjycatú o íhhyuváne. ¹⁵ Aane íñe çkééjuri meíhhyúváiýá Píívyéébema? Meíhhyúváiýá tsajúúcuri melléébótúrójuri, melléébójuri, íjcyane. Áhdure díbyeke medúúruváne mémátsíváiýá tsajúúcuri. ¹⁶ Muurá tsíjtye lléébótújuri díbyeke medúúruváhajjíí tsá múha meke náhbénúitýú illéébótúnéllíihye. ¹⁷ Ímí tehdujúcooro Píívyéébema tééjuri meíhhyúvaróné tsá tsíjtyeke piáábotú díbyeke dítye úráávýénetu. ¹⁸ Áronáa ihdyu ímí tehdujúcoo teene melléébótúrójuri díbyema meíhhyuváne. Muurá ámúhá éhniñévu ó íhhyúvahíjycá Píívyéébema oore o íjcyácooca. Áánéllii ó téhdujtsó díbyeke. ¹⁹ Áronáa ihdyu tsame cahcújtsó múnáa mepíhcyáávécoco o ímíllé pámeere lléébójuri báhríñéwuúré o

ihjyúvaroné diityéké píaabóne. Tsá muurá diityéké tene píáábóityuró cááménécobaúvú tsjityé ihjyúrí o ihjyuváné ditye lléébójuríivari.

²⁰ Ahdícyané, ámuúha táñahbémut, tsá múu ímiájíjtó ámuha méúraavyémé tsiimédú néétune. Ímíñeúvú múu íjtsámei kééemje itjsámeidy. Áánetu ihdyu ímityúné icyánéjcutu múu ijcyá diitye tsíime iná wáájácutúmé íjcyadu. ²¹ Muurá Píivýéébé waajácúháámitu néénee: “Tahñéjté jodíómuma ó ihjyúváá tsjitye múnáaj téeveri diityé ihjyúri. Áronáa tsá oke ditye cáhcújtsoítýúne. Ehdú íñe o néé Píivýéébe o íjcyaaé.” ²²⁻²³ Aane muurá tsjityé ihjyú meléébótúrójuri Píivýéébé Apííchó meke ihjyúvátsóneri cáhcújtótúmeke meúújsetsó íhtsútuube Píivýéébé íjcyane ditye iwáájácuki. Áronáa muurá medóbeevémé téjúhji meihjyuváné illeébóne méhdityu nééiyómé íllure meméivaténe. Áánetu ihdyu cahcújtso múnáa wáábyuta méhdivu íuwaáboju bóhówájtsoobe diityéké meúúbálleki. Tsá cáhcújtótúmé wáábyuta tene íjcyatúne. ²⁴ Áronáa tsájyú múúne tsááme meúwaabóné illeéboki. Aane muurá teene illeébóne waajácúyá ímiááné ímityúmé íjcyane. ²⁵ Aane múhduúvúrá íjtsúacunúne bhotsí Píivýéébe mééma íjcyane iwáájácúne díbyeke duurúváiyómé ímíñmóúbánema.

Muhú pihcyáávé pañe meijcyáiyóne

²⁶ Ahdícyané, ámuúha táñahbémut, ámuha mepíhcyáávécocó Píivýéébeke ámuha medúúrúvane májtsi méénuhíjcyámee, tsaatédívú díbye íuwaáboju bóhówájtsoné úúálléhíjcyámee, tsjityé ihjyú illeébótúrójuri ihjyúvahíjcyámee, ditye ihjyuváné melléébojívú pátyétsohíjcyámee, éhdume múu ímíñeúvú meenú cahcújtso múnáake tene ípiááboki. ²⁷ Aane tsaate tsjityé ihjyú illeébótúrójuri ihjyuváné píivyetéhajchíí óví mityétsiye ihjyúváhi. Téhdure ímílléhajchíí tsjipi píivyeté ihjyuváné. Áronáa ihdyu tsá múu tsané tujkéveri ihjyúvatúne. Tsáápiitsádi múu ihjyúvá llééboobe ípátyétsoki. ²⁸ Áánetu díbye íjcyátúhajchíí tsá múu ámuha mepíhcyáávéné pañe tééjuri ihjyúvatúne. Iiye múu íjcyácocó Píivýéébe méyá tééjuri ihjyúváhi. ²⁹ Áhdure díbye íuwaáboju tsaatédívú bóhówájtsoné múu tsané dobéévé pañe mityétsúba, 3-meváuba, úwaabó tsjitye illeébúacunúki. ³⁰ Áronáa tsájyú múúne Píivýéébe lléébúacunúmedívú téhdure íuwaáboju bóhówájtsohajchíí óví tujkénú úwaáboobe íhveté diityéréjucó íuwaáboki. ³¹ Ehdú múu Píivýéébe íuwaáboju ámúhadívú bóhówájtsoné tsáápiitsádi ímíñeúvú úwaabó tsjitye illeébóne díbyedívú icyátsípááveki. ³² Díbyé úwaáboju múu imyéénune píivyetémé ímíñeúvú meenúhi. ³³ Tsá díbye ímíllétú múhdurá díbyé úwaáboju medáñívéne.

Ímíllebe tsáimíyé pámeere metúkévétsojcatsíñe. ³⁴ Aane ihdyu óví ámuha mepíhcyáávécocó Píivýéébé taúhbaju néhdu walléémú ímiááméré íjcyáne cúuvéhulléré úwaabó lleebúacunúhi. Tsá ehdu nétsihjívú ditye ihjyúváityuróne. ³⁵ Tsane idíllone ímílléhajchíí óví ihjyáhañéúvúré díllómé ájyúmuke. Tsá tene ímityú Píivýéébé pihcyáávé pañe walle ihjyúváiyóne.

³⁶ ¿Mityá tsá ehdu tene néétune? Cáhawáá méijtsúacunú, tsáhái muurá ámuha pahdu díbye íuwaáboju méhdivu bóhówátsóhíjcyáné mewáájácúne. ³⁷ Aane cáhawáá óví tsaate díbye íuwaáboju diityédívú bóhówátsóhíjcyámé pañe díbyé Apííchó íjcyáhajchíí waajácú díbyé taúhbaju néhdújucó o nehíjcyáne. ³⁸ Áánetu tehdujucó néerone ditye múhdurá íjtsúacunúhajchíí muhú idyé méméenuúhi.

³⁹ Ehdú teéne, ámuúha táñahbémut. Ahdícyané óví ámuha méúwaábohíjcyá Píivýéébe íuwaáboju méhdivu bóhówájtsoné. Tsá múu tsaate tsjityé ihjyú illeébótúrójuri ihjyúvānetu diityéké bóijcyutúne. ⁴⁰ Ímiááméré múu íjcyáne panévaré ímíñeúvú meenúhi.

15

Críto dsíjívéebe bóhíine

¹ Ámuúha táñahbémut, cáhawáá méitsáávé muhdúhjáa pajtyéteju ámúhake o úwaabóné ámuha mecáhcújtsoné. Aane muurá ímí ámuha méúraavyéhi. ² Aane tsúuca ámuha mepátyeté ímiááné ámuha mecáhcújtsohajchííjy. Áánetu ámuha ímí mecáhcújtótúhajchíí íllure ámuha mébáñúméíhi.

³ Muuráhjáa Píivýéébé waajácúháámitu tene néhdújucó méimítyú iwáágó Críto dsíjívénetu íjcyáné úwaáboju oke ditye úwaabódújucó ámúhake o úwaábohíjcyáne.

⁴ Muuráhjáa tene néhdújucó dsíjívéebeke ditye cúúube pápíhchúúj coojvatu bóhíine. ⁵ Aane íñe ó úwaábohíjcyá muhdúhjáa Péedoródívú íbóhówáávéné boone tsjitye ímamyémudívú díbye bóhówaavéne. ⁶ Áané boonétúhjáa muurá bóhówáávebe íhñéjté 500-mevá ehníñevu íjcyamedívú. Áámédityúu tsúuca tsaatétsáhí dsíjívénetu muurá íjcyáméi mityame. ⁷ Áhduréhjáa muurá bóhówáávebe Jacóóbodívú. Áané boonétúhjáa bóhówáávebe pámehdívúréjucó.

⁸ Ááné boonécobaúvutúu téhdure óhdivu díbye bóhówaavéné ó íjtsúcunú éhne múúne walle ítsímáváyotsíhjí pájtyelle tsímavádu. ⁹ Áánéllii tsá o íjtsúcunúmeityuró díbyedytú íjcyané uwaáboju úwááboméré péhíjcyáméepi o íjcyane. Muurá ímiááné tsá o íjcyáityuró ténéjcu úwááboobe cahcújtso múnáakée o ícúbáhráhíjcyánéllíihye. ¹⁰ Áronáacáhjáa ihdyu Píivýéébe pámeekéré iwáyyudu íjcyaae óhdi ídáátsóvéne oke ímíbjachóhi. Aabe ihdyu óví tehdújuco o íjcyane díbyé icyánéjcu úwááboobe. Áánéllii muurá ímiááné tsíjtye uwaábojté ehniíñevu ó méénuhíjcyá tééné wákimyéi. Tsá idyé óore. Díbyere ihdyu Píivýéébe méénuhíjcyá tajtyéeveri. ¹¹ Áronáa tsá muhdú tene néetu tsaate ehniíñevu tééné wákimyéi méénune. Aane ihdyu ímí tehdújuco ámúhake muha meúwáábohíjcyané ámuha mecáhcujsóné.

Dsijivémé bóhííñe

¹² Muuráhjáa Críjto dsíjiveebe bóhíine muha meúwáábohíjcyané ámuha mecáhcujsóhi. Áronáa jíveeki tsaate ámúhadítú nehíjcyá dsíjivémé bóhíjucóóityúne? ¹³ Muuráhjáa ímiááné tehdu tene néeca Críjto dsíjiveebe tsáhájucó bóhíítyuróne. ¹⁴⁻¹⁵ Aaca muurá ténéjcu úwáábojté muha méjicyáiyá állúu múnáa díbyéé bóhítúnéré muha meúúbállehíjcyánéllíihye. Aaca téhdure tééné uwaáboju mecáhcujsóné tsá ínetu meke piáábóityuróne. ¹⁶ Muuráhjáa tehdu tene néeca Críjtoke dítye cúuube tsá bóhíjucóóityuróne. ¹⁷ Aacáa muurá íjcyáiyóné máhallúrí meímítyuháñe. ¹⁸ Aamée díbyeke ímí mecáhcujsorómé medsíjivémé ávyetá wágoóóveréjucó meméénúiyóne. ¹⁹ Muurá díbyeke mecáhcujsóné apááñéré ííñújí hallúrí mejicyánetu meke piááboca tsíjtyéhjí ehniíñevu ávyetá idáátsó méjicyáiyáhi.

²⁰ Áronáacáa ímiááné Críjto idsíjívétsihdyu bohíí medsíjivémé mebóhííñé mééma déjucóónuúbe. ²¹⁻²² Muuráhjáa tsáápiye Adáa ímityúné méénúné déjucótu medsíjivéhíjcyáhi. Ahdúu íivane tsáápiye Críjto ímiáábé íjcyaae méénúnej tééveri medsíjivémé mebóhííhi. ²³ Áronáa tsá ihdícyáiyu mebóhíítyúne. Díbyéi tsiíñe tsáácooca mebóhíí díbyeéjté mejicyame. ²⁴⁻²⁵ Ájyu páme avyéjuubéré íjcyaa díbyeke múnáátsohíjcyámeke ityáhjáné hajchóta. Áané boone páneere Cáani Píivýéébé hójtí pañévu íhvéjtsóiiybe díbyeréjucó páne avyéjuube íjcyaki. Téjyu páneere níjkévaáhi. ²⁶ Dsijivé meke múnáátsohíjcyané tsáhájucó íjcyáityúne. ²⁷ Muuráhjáa díbyere Píivýéébe pícyóó Críjtoke páne avyéjuubéré díbye íjcyaki. Ehdú muurá néene díbyé waajacúhámitu. Tsá tene néetu Cáani díbyé túkevéjtsójú pañe íjcyane. ²⁸ Muurá ícyooca páneere Críjto túkevéjtsójú pañe íjcyároobe téjyu íjcyaa Cáani Píivýéébé túkevéjtsójú pañeréjucó. Muurá Píivýéébe ávyeta páne avyéjuubéré ímichi díbye tájpi páneere íjcyaaé. Áánéllii téjyu páneere díbyé túkevéjtsójú pañeréjucó íjcyaiñe.

²⁹ Áánetu íjcyané tsane. Ehdú idyé medsíjivémé mebóhíjucóóityúné nehíjcyámé jíveeki tsójtsómehíjcyá ímúnáa dsíjivéme mémeri ‘dítye ípájtyetéki’ néémere muhdú idyé medsíjivémé mebóhíjucóóityúnáa ínetú dítyéké tene ípiááboki? ³⁰ Aane idyé ehdu tétsíhjí daihañeréjucó medsíjivéíñáa jíñe muha úwááboméré mépéhíjcyá tsáiyu tsaate múúhake tééné hallútú dsíjívétsohájchíí muha mepájtyetékííjivari? ³¹⁻³² Áánéllíihyéacáa bañúháñe tééné hallútú Éepetsó cóomi múnáa apíchó éhne múúne meke dóóné iyámédu néémema ó táhjácatsíhíjcyáhi. Aanéíiva, ané metsu ímiááné tehdu tene nehájchíí mejicyané hajchóta mewáñehíjvaténé pañe panévaré meóóvehíjcyá tétsíhjí daihañeréjucó medsíjivéíñéllíihye. Áronáa muurá ímiááné medsíjivémé mebóhíine o úwáábohíjcyané hallútú oke dítye dsíjívétsohíjcyároobe ó ícyahíjcyáhi. Ároneri íllure ó ímíjyúúvehíjcyá eene ámuha Jetsocríjtoke meúráávyéneri o ímíjyúdu.

³³ Ahdícyane máállítsámeídí múhdurá ítsámehíjcyámédivu. Ámúhake mújtátsodímé ímí ámuha mejicyáiyómeke. Muurá tsaate neéhi: “Átéréejtédívú menáhbevámé íllure meke mújtátsóhi.” ³⁴ Ahdú ámuha mejicyáiyónéllii ímíñéúvú meúráávyé ímiááju. Óvjyacoóné ímityunéjcu. Muurá íjcyáméubá tsaate ámúhadítú Píivýéébeke wáájacútúme. Ehdú ámúhake o néé núcójpítsoóné pañe ámuha téénetu mewáájacúúveki.

Muhdú dsijivémé bóhííñe

³⁵ Áronáacáaubá tsaate ámúhadítú neéhi: ¿Aca íhya muhdííjav píhjmá medsíjívétsihdyu mebóhííhi? ³⁶ ¿Aca muhdú ámuha méjitsúcunúhi? Íllu muurá teéne: Muurá tsíeméné pañévau mebájtso tsihdyuréjucó icyápáyóóvétsihdyu ííñeu botsíí páneevé úmehéréjucó. ³⁷ Tsá muurá apáhájchíí teeu mebájtsonemáyé pahéjucó íjcyáityuróne. Tsáiyu muurá tríígo pañéváuma tsíñéhjí pañévahúúné mebájtsocooca tsáhái téuhjitu ípahé bóhówáávetúne. ³⁸ Píivýéébere ihdyu ímíllédu píivýetsóné tsaimíyé keemévé íñéhé neeváuhjáa íjcyahéjucó. ³⁹ Tsá muurá

panévaré tsahdüré néétune. Muurá úmehééné tsíhdyure. Áanetu mee míamúnaa tsíhdyure. Áhdure iyámé tsá tsahdüré néétune. Muurá baari úlléné iyámé tsíhdyure. Wahpéjté tsíhdyure. Amómé tsíhdyure. ⁴⁰ Téhdure caame lévéhóowari íjcyanéhjí, íñújiri íjcyanéhjí, tsíhdyüre. ⁴¹ Muurá cóójiejpi núhba ájchú péjcéjéjima mícuro ájchúné tsíhdyüre. Áhdure mícúruj péété tsá tsahdüré néétune.

⁴²⁻⁴³ Ahdu muurá idyé tsíhdyuréjucu mejjcyane medsíjívétsihdyu mebóhíime. Muurá medsíjívémeke ditye cúúume mechájááverómé tsiíne mebóhíicooca tsíhdyuréjucu néjpiima mejjcyame tsáhájucu mújyú muhdú mejjcyájúccóóityúne. Muurá íne ícyooa mejjcyanéj pí átéréenére. ⁴⁴ Aane muurá íñújiri mejjcyanéj piima mejjcyame téhdure méjicyaa tsíhdyuréjucu néenej pi mújyú medsíjívéjúccóóityúnéj piima.

⁴⁵ Muurá Píivyéébé waajácúháámitu néeneé: “Tujkénúejpii Adáake Píivyéébe ípívyétsóóbé pañévú picyóó míamúnaa dibye íjcyáíne bóhi.” Áábé boonétú Críjto bóhówáaveebe ihdyu meke ajc mújyú muhdú mejjcyájúccóóityúne bóhívu. ⁴⁶ Áronáa tujkénú méjicyá íne ícyooa mejjcyanéj piima. Áané boonétú botsíi méjicyaa tsíhdyuréjucu néjpi mújyú medsíjívéjúccóóityúnéj piima. ⁴⁷⁻⁴⁸ Muuráhjáa tujkénú Píivyéébe meenú íñúbatu Adáake íñújiejpi íjcyáabeke. Áánellii tééjé hallúri mejjcyame méjpiíhánema mee dibyéé ípívyéjtsóobédújucu. Áanetúhjáa ihdyu Ávyéjuube Críjto tsáá níjkyéjitu. Áánellii dílbyema mejjcyácooca tsíhdyuréjucu mejjcyáíne dibye íjcyadújucu.

⁴⁹ Muuráhjáa Píivyéébe íñúbatu méénuube íjpiíma íjcyadújucu mee méjpiímaá. Áhdure idyé níjkyéjiri íjcyaae Críjtoduréjucu mejjcyáíne dílbyema mejjcyácooca.

⁵⁰ Ámuúha táñahbému, muurá íne ícyooa mejjcyanéj piiháñema tsá mejjcyáityú Píivyéébé avyéjuri. Muurá íne dsíjívéíne íjcyáíne tsá múhdutú dsíjívétúné íjcyáityuróne. ⁵¹ Cáhawáá ámuúhake o úúballe múha mewáájacútúne. Tsá muurá pámeere míamúnaa dsíjívéityúne. Muurá dsíjívétúméj piiháñé cápáyóóveé tsíhdyuréjucu néenej piiháñevu. ⁵² Muurá ávyeta íicúíwuúré tsáneere metámihjácóné hallúri méjpiíhánema cápáyóóveé páneere tsíhdyuréjucu íimibáavye nihñéré rojrócc líljchúmeicyoooca. Tene muurá íhjúvúvacooca cahcútso múnaape dsíjívéhjicyámé tsiíne bóhíime tsáhájucu dsíjívéityúne. Áané tujkéveri téjyú íjcyame dsíjívétúméj piiháñé tsíhdyuréjucu cápáyóóveíne. ⁵³ Muurá íne ícyooa medsíjívéhjicyanéj piiháñé téjyú cápáyóóveé dsíjívéityúnéj piiháñevuréjucu. Ájyú ihdyu botsíi méjicyaa Píivyéébé avyéjuri. ⁵⁴⁻⁵⁵ Ehdu muurá íne medsíjívéhjicyanéj piiháñé tsíhdyuréjucu cápáyóóveíne Píivyéébé waajácúháámitu illu tene nehjújucu: “¿Aanéhaca kiávújucó teene dsíjívé meke wáágóóiyóne? Tsúuca táhjátsámeíne tsáhájucu íjcyatúne.” Ehdu Píivyéébé waajácúháámitu néeneé. ⁵⁶ Muurá ímityúmé mejjcyané déjúcotu medsíjívéhjicyáhi. Aané méhdvú Píivyéébé taúhaju bohówajtsó ímityúmé mejjcyane. ⁵⁷ Áronáacáa ihdyu téhdújucu Píivyéébe méhdi ídáátsóvéne Máavyéjuube Jetsocríjto tévéri ímityúné mééma táhjane mewáágóóvétuki.

⁵⁸ Áhdicyane, ámuúha táñahbému, méíhvéjtsodí Píivyéébé icyanéjcu ámuha meúraavyéne. Óochévetúmeré méméénuhjúyá Máavyéjuube Jetsocríjto wákimyéi. Muurá mewaaajácú dílbyé wákimyéi meméénume mebáñúmeítyúne.

16

Cahcútso múnáa wáabyuta dsúdsi pihcyúmeíne

¹ Áanetu dsúdsike cahcútso múnáallii ámuha mepíhcyuhjúyáné múu ímíñéuvú meenú íine Garáatsiá íñújiri íjcyané cahcútso múnáake o néhduú. ² Ténevá tsemáánádú múu wáyeéveejcójí idyóbéévecooca ámuhá wákimyéi hallúvú ámuha mejúcnetu tsánéhuw dówacárohhjúyá ámuhadívú o úújetécooca botsíi ámuha mepíhcyútuki. ³ Aane o úújetécooca tsaatéké ámuha metújkevééllémeke mewáallo Jerotsaréri íjcyané cahcútso múnáa éllevu ámuha mewáalloóné waajácúhaamínema ditye teene itsájtjyeki. ⁴ Áámema téhdure muhdú o néhahjí ó péehi.

Muhdú ípyééíne Páávoro íjtsámeíne

⁵ Áronáa ihdyu tujkénú ó péé Matsedóóniá íñújyvu. Átsihdyu botsíi ámuúhake ó aahívéteehi. ⁶ Aabe tsájyú múúne ámuúhama úúnjúyá hajchótá ó íjcyá tsúcájáhree. Átsihdyu óví kiávú o péébeke ámuha oke mépiaabóhi. ⁷ Tsá o ímíllétú ámuúhake íicúiyé o ááhíveíñúne. Ó ímíllé tsuucájááneuvú ámuúhama o íjcyane Píivyéébe ímílléhajchíjyú. ⁸⁻⁹ Aabe íchihvúré Éépetsóvú Pejtecójtéé wañéhjí ó pájtyeé téené pañe íchíi múnáake o úwááboki. Tsájyú múúne tsaate díityédítýú o úwaabóné cahcújtsó tsíjtye oke téené hallútú tsáíllérónáacáa.

¹⁰ Áánetu Timotéó íñe o íjcyadu Píívyéébé wákimyéí méénuhíjcyaaabe ámuhadívú úújetéhajchíí ímíñeúvú méwaatsúcúpéjtsoco díbye ímí íjtsúcunúki. ¹¹ Áábeke ihdyu métsiménéélledíñe. Ímíñeúvú dífbyeke mépiááboco elle iúlléjéne oke díbye iúújévaki. Muurá dífbyeke ó ítsohíjcyá tsijtye ménahbémuma oke dítye iúújévaki.

¹² Téhdurée ménahbe Apóóroke ó neerá díbye ámuhakye iááhíveté tsijtye menáhbémuma. Áronáa tsá díbye péétune. Óvíi mújyú íimíllécooca ámuhakye aahívetéébe.

Páávoró pítyajcóné

¹³ Ahdícyane ímíñeúvú Píívyéébeke méuráávyé ténejcútú ámuha íhtsutúmé meíjcyame ímítyunéúvú metáhjátsámeítyuki. ¹⁴ Múu íiná imyéénune ímíñeúvú meenú pamévakéré iwájyúnema.

¹⁵ Ámuúha táñahbémuj, muurá ámuha méwaajácú Ejtéépanáké éhnée Acááya ííñúji múnáadityú íhyájkímuma tujkénú Píívyéébé icyánejcúvú pájtyéébeke. Aabe muurá díitye íhyájkímuma ímí píáábohíjcyá téhulle íjcyame ménahbémuke. ¹⁶ Áámeke múu avyéjuulléhi. Áhdure tsijtye Píívyéébé wákimyéí méénuhíjcyámeke múu avyéjuulléhi.

¹⁷ Muuráhjáa díibye Ejtéépanaa, Potonáátoo, Acáícoo, éhdume tsaimíyé oke píaabó ílle ámuha meíjcyaca oke mepiáábóiyónetu. ¹⁸ Aame oke tsápitsohíjcyá ámuhakyeé itsápijtsódu. Aane ímí ó íjtsúcunú tehdújuco. Tehdu néémeke múu avyéjuulléhi.

¹⁹ Áhdure ámuhakye ó úúballé Áátsiá ííñújiri íjcyané cahcújtso múnáa ámuhakye dúúruváne. Téhdure Akííramútsí Pírítisírama ámuhakye duurúváhi. Áhdure díityétsi jávú píhcyáavehíjcyámé ámuhakye duurúváhi. ²⁰ Pámeere íchíi múnáa ménahbémú ámuhakye duurúváhi. Téhdure tsamééré méduurúvajcátsi.

²¹ Aane íñe ámuhakye o pítyajcóné páñetu oo Páávoró ó caatúnúhi.

²² Aabe o néé Ávyéjuube Jetsocríjtoke wájyútúmé hallúrí tsúúca ímityúné íjcyane. Aabe ihdyu óví tsájucóó Máavyéjuúbe.

²³⁻²⁴ Muurá mítyane ámuhakye ó wajyú dífbyeéjté ámuha meíjcyámeke. Ahdícyane ihdyu óví dífbyeréjuco ámuhakye píaabóne. Áyu tehdújuco.

2 CORÍNTIO

Hállúvúeháámí Coríntori íjcyáme éllevu Páávororo cáátúnuháámí

Duurúvaju

¹ Oo Páávororo o íjcyáábekée oke Píívyéébe picyóó Jetsocríjtodítý íjcyáné uwááboju úwááboobéré o péhíjcyaki. Aane íñe ícyooa muhtsi íhyaami mécaatúnú ménahbe Timotéoma elle Coríntori ámuha meíjcyáné cahcújtso múnáa éllevu. Téhdure pámeere Acááya íñújiri íjcyáné cahcújtso múnáa wáábyuta téhaámi. ² Ahdícyane óví Píívyéébe Ílil Jetsocríjtoma ámúhake píaabó íbúwajíí ámuha meíjcyaki.

Páávororo ícúbáhrámeíñe

³ Áánéllil metsu Máavyéjuube Jetsocríjtó Caani Píívyéébeke medúúrúvaki. Muurá meke ídaatsólléne íjcyaaabe pajjyuvaré meke bóhíitsohíjcyáhi. ⁴ Muurá meícúbáhrámeíñetu meke íbóhíjtso mécaatúnú meke bóhíitsohíjcyaaabe téhdure tsíjtyeke mepíáábo muhdú meke díbye píaabódu. ⁵ Ehdú Críjtoéjté meíjcyame díbyeé ícúbáhrámeíhíjcyádújuco meícúbáhrámeíhíjcyáne. Áámeke dífbyej tééveri Píívyéébe meke ímíjyuuvu ácuíhíjcyáhi. ⁶ Muurá muhtsi meícúbáhrámeíyómútsikye ímíjyuuvu ácuíhíjcyaaabe téhdure ámúhake muhtsi meúwáábóneri meíbóhíjtso mé téhdíwáné ícúbáhrámeí ámuha maáábúcuíne mepájtyeteki. ⁷ Muurá muhtsi méwaaajácú ámuha ímí Píívyéébeke meúráávyehíjcyáné panévaré ámúhake pájtyeróné pañe. Muhtsi meícúbáhrámeíyú ámuha meícúbáhrámeíñéllil téhdure ámúhake bóhíitsohíjcyaaabe múhtsikye íbóhíitsohíjcyádu.

⁸ Ámuúha táñahbému, ó imíllé ámúhake o úúballéné muhtsú Áátsiá íñújiri meícúbáhrámeíñe. Ányetáa muhtsi meícúbáhrámeí múha áábúcuítyuróne. Tsáhájucóo muhtsi meíjtsúcuíntú mepájtyeteki. ⁹ Idátsóhrée muhtsi éhne múne dítye dsíjívétsoimé íjcyadu. Ehdú múhtsima pájtyené Píívyéébedívú muhtsi mecátsípááve panévatúré íhtsútuube íjcyaaabe dsíjívérómeke bóhíitsoóbedívú. ¹⁰ Aabée ihdyu múhtsikye pájtyetéstó téjyju muhtsi medsíjívéiyónetu. Áánéllil dífbyedívú muhtsi mecátsípáávehíjcyá éhniíñevu íjcyarónéhíjtu díbye múhtsikye ípájtyetéstoki. ¹¹ Aane óví ámuha píaabó métaúmei díbye éhniíñevu múhtsikye píaabóné tsíjtye íajtyúmíne dífbyeke ítyéhdújtsoki.

Coríntó cóomivú Páávororo pééture

¹² Muurá muhtsi méwaaajácú ímí téhdújuco muhtsi meíjcyane míamúnááj píne ímichi ámúhama. Píívyéébere múhtsikye píaabóneri ímí muhtsi méicyahíjcyáhi. Tsá múhtsiye téhdu meíjcyatúne. Ááneri mítyane muhtsi méimíjyúúhí. ¹³ Aane íñe ámúhake muhtsi mécaatúnúhíjcyáné tsá túhú íhjúvatúne. Cáhawáá óví ámuha méwaaajácú téhaamíjí meéévéne. ¹⁴ Muurá ámuha méwaaajácú Máavyéjuube Jetsocríjtó tsáácooca ámuha múhtsidi meimíjyúúveíñé ténéjcuívú ámúhake muhtsi mewaaajácútsónéllíhí. Áhdure ámuha méwaaajácú ámúhadi muhtsi meimíjyúúveíñé múhtsú uwáábóo ámuha melléébónéllíhí.

¹⁵⁻¹⁶ Aanée ámúhadívú ímí o íjtsúcuínéllil tujkénú ó imíllérá Matsedóóniá íñújívú o péébe ámúhake o ááhíveíñúne. Aabée téhullétú ó imíllérá tsiíñe ámúhadítý o pájtyene Jodéa íñújívú o péébeke ámuha oke mepíááboki. Áronáacáa tsá téhdu tene neéture. ¹⁷ ¿A téénetú ámuha meíjtsúcuínú pánehíjídú o pítyácámeíhíjcyáne? ¿A ámuha meíjtsúcuínú cahcújtso múnáa íjcyatúme pánehíjídú imyéénútyúné íhjúvahíjcyádú o íhjúvahíjcyáne? ¹⁸ Tsáhaa, muurá Píívyéébe múhtsikye waaajácú téhdu muhtsi menééture. Áánéllil muurá muhtsi menéhdújuco meméénune. ¹⁹ Muurá Críjto Píívyéébe Hajchi íjcyaaabe tsá mújyú íjtsaméi cápáyóóvétyuróne. Muurá muhdú íñéhdújuco díbye méénune. Áabédítý íjcyáné uwááboju íñe muha méúwáábóhíjcyá oo Páávororo, Tsibáánoo, Timotéoo, éhdume. ²⁰ Áabej tééveri muurá páneere Píívyéébe méema meenú muhdúhjáa íñéhdújuco. Áánéllil dífbyeke medúúrúvane métehdútsóhíjcyáhi. ²¹ Téhdure dífbyere Críjto tééveri díbye meke ímbajchómé meíjcyá dífbyejté íhtsutúme. ²² Aabe meke ítsíimedi idíllómé pañévú Ípííchó picyóóneri ímiááné méwaaajácú meke íñéhíjcyanéví díbye ájcuíñe.

²³ Aabe waaajácú íñéllíhíyéké elle Coríntori ámuha meíjcyámeke o ááhívetétúne. Ímiááné ó imíllérá ámúhake o ááhíveténe. Áronáacáa tsáhái o pééture ámúhake uhdádúré o túkévýjtsotéyónéllíhí. Áánéllíhíyee tsáhái ámúhake o ááhívetétú ámúhake o

kímóvéjtsóiyónéllíhye. ²⁴ Áronáa tsá ámúhake o táúhbáityuró ifne mecáhcújtsónejcúvu. Muurá tsúúca ámuha ténejcú mewaajáácújucóóhí.

2

¹ Apááñéré ó imíllé ámúhake o tsápíjtsóneri o píaabóné ámuha meímíjyuúki. ² Muuráhjáa díityédíjyucó ámúhadi o ímjyúúvéiyómeke o kímóvéjtsoca çmúhdí ó ímjyúúvéiyáhi? ³ Áánéllíhyé muurá ámúha éllevu íhde o cáátúnúháámí pañe ámúhake ó úwaabó ámuha meímíbbáavye ellévú o péécooca oke ámuha meímíjyúúvétsóiyótsihvu íllure oke mekímóvéjtsótuki. Muurá ó waajácú oke ámuha meímíjyúúvétsoca tsaméhíjyucó meímíjyúúvéiyóne. ⁴ Muuráhjáa tujkénú ámúha éllevu o wáloháámí ó caatúnú múhdurá ámuha meicyahíjycané kímóhcó oke pájtyéneri táábere. Áronáacáa tsá ámúhake o kímóvéjtsó o cáátúnúte. Mítyané ámúhake o wáiyúnéllí ámúhake o caatúnú ámuha meímíbbáavyeki.

Ímityúné meénúmedi meídaátsóvene

⁵ Áanetu eene imityúné imyéénúneri oke kímóvéjtsóobéubá awáá éhniífnevu ámúhake kímóvéjtsóhi. çMityá tsá ámúhake díbye kímóvéjtsótúnej? ⁶ Áábeke téhdunéjucó ámuha tééné hallútú meúwaabóne. ⁷ Ílluréjucó díbyedi meídaátsóvene máábajíivé teéne. Áane mecánaajánú díbye íjtsaméí icyátóroóvene ímíbbáavye ávyétá tútavááveréjucó Píivyéébedítýú díbye imyéénútki. ⁸ Áánéllí ámúhake o néé ámuha tsiíne ímí díbyema menáhbévaki. ⁹ Ehdúu ámuha meíjycane o wáajácúne éjyvu tééné uwáábó o cáátúnúháámí ámúha éllevu ó wallóó ámúhake o nééne ámuha mecáhcújtsóhajchíí o wáajácuki. ¹⁰ Muurá ímityúné meénúmedi ámuha meídaátsóvene teene maábajíivéné ímí ó ijtsúcunúhi. Áánéllí téhdure táicyanéjcutu ámuha meídaátsóveledi ó ídáátsóvehíjycá Críjto mémeri. ¹¹ Ehdú mépíáábójcatsí Naavéné meke imújtátsótuki. Muurá tujkévebe meke imújtátsoki.

Tóroóá cóómiyi íjcyabe Páávoró múhdurá íjtsámeñe

¹² Tóroóavúu muurá o úújetéébé tétsí múnáake Críjtodítýú íjcyané uwááboju o úwááboca mítyame cáhcújtsóiyá Píivyéébé píááboríyе. ¹³ Áronáacáa técoomíyí ménahbe Tííto íjcyatúné múhdúvúrá o íjtsúcunúnéllí o péé díityédítýú Matsedóóníá íñújyvu díbye néhcovu.

Críjto ma íhtsutúmé meíjycane

¹⁴ Áronáa ihdyu Píivyéébeke o téhdútsóhíjycá Críjtoj tééveri panévaré metáhjahíjycané hallúvu. Muurá mejtééveri íwááboju pahúllévávú tsújaucuhíjcyabe éhne múúne pácúúcjúvú cúvá pahúllévávú tsújaavédu. ¹⁵ Ahdu Críjtoj tééveri meímíbbáavyémeke Píivyéébe ímí íjtsúcunúmé díbyé uwááboju métsújaucuhíjycá pámehdívúré pájtyetéimiyema wágoóóvéimiyedívu. ¹⁶ Áané uwááboju muurá wágoóóveimíyé íjtsúcunú éhne múúne meke dsíjívétsóiyóné meíjtsúcunúdu. Áanetu pájtyetéimiyedívu ííne ímjyau teene bohíivú díityéke ájuncu. Aanéhaca íñe çcaatyé uwáábojyá tééné uwááboju? ¹⁷ Muurá tsá teene muha meúwáábohíjycatú tsaate meénuhíjycádú muha medsídsívakíyе. Áhdure tsá tsíhdyuhíjíré muha meúwáábohíjycatúne. Muurá tene néhdújucó muha meúwáábohíjycané Píivyéébé múúhake níwáávéné wákimyéí Jetsocríjto múúhake píáábónej tééveri díbyeke muha meíicúvénéjucó.

3

Béhné pihtyájcoju

¹ çAanéubá ámuha méjtsúcunú íllure muhtsi memítyájkímíyеí ehdu ámúhake menéhíjycáne? çÁhduréubá ámuha méjtsúcunú tsaate meénuhíjycádú uwáábojitétsí muhtsi meíjycané waajácúháámívu ámúhake muhtsi meúújétsóifne? çPanéubá ámuha méjtsúcunú téeméháámí ámúhake muhtsi metáúmeíñe? ² Áánerá ihdyu ámúháyé teene waajácúháámí tujkévéejte múhtsí uwááborí tsíhdyuréjucó ámuha mecápáyoovéme. Áameke ámúhake pámeere ííténe waajácú ímíáané téhdújucó ámúhake muhtsi meúwaabóne. ³ Aame ámuha Críjto múúhaj tééveri cáátúnúne waajácúhaamídu. Áronáa ihdyu tsá ámuha mecáátúvatú caatúnújpácyori. Áhdure tsá ámuha mecáátúvatú éhnehjáa néwáyuwáácutu cáátúvanédu. Muurá ihdyu íhtsútuube Píivyéébé Apííchóré ámúhá pañévú úcaavéné ámúhake ímjpyetétsómeke tsíjtye ííténetu waajácú díbyeéjéte ámuha meíjycane, waajácúháámí cáátúvané íéévéne íwáájácúiyódu.

⁴ Ehdú íñe ámúhake o nééne ímíáané tsá állíu íjcyatúne. Muurá Píivyéébere Críjtoj tééveri múhtsikye píáábohíjycánéllí ó waajácú ímíáané téhdújucó o néhíjycáne. ⁵ Tsá

múhtsi waajácúríyé muhtsi meúwáábohíjcyatúne. Píivyéébere ihdyu múhtsikye túkévéjtsóneri muhtsi meúwáábohíjcyáhi. ⁶ Áhdure díbyere múhtsikye piáábohíjcyá íñe muhdú meijcyáiñe béhné pityájcoju muhtsi tsíjtyeke meúwááboki. Muurá dííbyé Apííchó mépañe íjcyánéj tééveriyé mepájtyetéhi. Tsá íhdeéné taúhbaju meúráávyeneri mepájtyetétúne. Muurá teene meúráávyeromé íllure méwágóóóvéiyáhi. Áanetu ihdyu Píivyéébé Apííchó meke ajcú medsíjvéjúcóóityúne bóhívu.

⁷ Muuráhjáa teene tujkénú Píivyéébe pícyóóné taúhbaju meke pájtyetétsóityuróné néwáyuwáácutu cáátuvané tamúnaa ijraéemudívú wajtsí dííbyé íhtsútuma Moitsééuvuj tééveri. Áané ámitsaráhcohjáa dííbyeúvú húmíri íjcyánéllíi tsá ímúnaa ítehíjcyatú dííbyeke. Aanéikyéhjáa chooco dííbyedítú áabanúhi. ⁸⁻⁹ Ehdúhjáa muurá meke pájtyetétsóityuróné taúhbaju tujkénú Píivyéébe pícyoone íñe imíjyaú bóhówaavéhi. Aanéjii mityáubá awáá mepájtyetéíñe uwááboju dííbyé Apííchó mépañétú bóhówájtsóíñe. Áané pityájcoju íñe ícyooca mééma díbye méénune muurá meke ímíjpyetétsóhi. ¹⁰⁻¹¹ Áánevu tujkénú díbye méénúné taúhbaju ímí néérone tsá újjetétúne. Áanetu íñe ícyooca mepájtyetéíñe pityájcojú díbye méénune awáá ehniíñevu meke piáabóné tsá mújyú níjkéváityúne.

¹² Aane muha mewáájácúnéllíi meúwáábohíjcyá íñerí núhnévetúme. ¹³ Tsá muha meméénuhíjcyatú ehnhjáa Moitsééuvú dítye íájtyúmitu Píivyéébé ámitsaráhcó íhúmíri íjcyane áabanútúné hajchótá wájyamubávú wátácámeihíjcyádu. ¹⁴ Téjyúhjáa íjcyáné míamúnaa tsá wáájácúpityúne. Áhdure ícyooca íjcyáné míamúnaa teene íhdeéné pityájcoju éévéjúcooromé tsá wáájácúcutúne. Aame íjcyá ehne mútúne tsane tsíeménevu maávohjácóné íjcyadu wáájácúmeityúne. Muurá ihdyu apááñeré Críjtóo mééma méénune mecáhcújtsóneri méwaajácúiyáhi. ¹⁵ Aane ícyoocápi tsate tééneri Moitsééuvú cáátúnuhíjcyanéjírre ícyáhcújtsóne ítsúcunúhíjcyá ípájtyetéíñe. Tsá dítye wáájácúpityú Píivyéébé muhdú mepájtyetéíñe Jetsóoj tééveri méénune. ¹⁶⁻¹⁷ Árome muurá dííbyé icyánejcúvuréjuco pájtyémeke piááboobe íapííchoj tééveri dítye iwáájácú muhdú ípájtyetéíñe. ¹⁸ Muurá Píivyéébéjéte meijcyame tsúuca dííbyé icyánejcú méwaajácúhi. Aame míicumídú menéemedítú díbye ímí bóhówaucunúhíjcyámé icyóhodu méjicyáá Críjtodu íapííchoj tééveri meke díbye ímíjpyetétsóme.

4

¹ Aane téenetu íjcyáné uwááboju ímíáájú íñe muhtsi meúwáábohíjcyáhi. Áanetu tsá muhtsi meóóchévéityuró mekéé ídaatsólléne Píivyéébe múhtsikye pícyóóné wákimyéityu. ² Áanéllíi muurá páneere núcójpítso nénehji muhtsi méihvéjtsóne dííbyé uwááboju meúwáábohíjcyá muhdú tene néhdújuco. Tsá muhtsi tsíjijtóríyé meúwáábotúne. Aane Píivyéébe waajácú muhtsi maállityúne. Aane téhdure míamúnaa waajácúiyáhi. ³ Aane íñe meke pájtyetétsóíñe muhtsi meúwáábohíjcyáné tsá bóhówáávetú wágóóóóvéimédivu. ⁴ Íjij caani Naavéné díityéké túhútsóhíjcyá dítye icyáhcújtsótu Píivyéébere íjcyaaabe Críjtodítú íjcyáné uwááboju. ⁵ Muurá tsá múhtsidítú muhtsi meúwáábohíjcyatúne. Muhtsi meúwáábohíjcyá Jetsocríjtó Máavyéjuube íjcyáábedítú. Áábeke muhtsi mewájyúnéllíi méjicyá ámúhá ícúve múnáajétsi. ⁶ Muuráhjáa Píivyéébe néhdújuco peete íjcyane. Áábere muurá íñe ícyooca mépañévu téenedu néene íuwááboju pícyóó téénej tééveri dííbyé ámitsaráhcó Jetsocríjtodítú bóhówaucunúne mewáájácuki.

Mecáhcújtsóné meke túkévéjtsóhi

⁷ Aane muurá Píivyéébé ámitsaráhcó núpájkíhlódu menééromé pañe tsúuca íjcyánetu ámuha méwaajácú dííbyé íhnáhooríyé muhtsi meúwáábohíjcyáne. Tsá múhtsi íhnáhoori muhtsi meúwáábohíjcyatúne. ⁸ Muurá múhtsikye tsíñehji páhdúvaré dárííverónévú tsá muhtsi metáhjátsámeityúne. Tsáijyu múhtsikye íhnáhó tene íjtsámeíhcórónáa tsá muhtsi íñerí maáábímyeíhíjcyatúne. ⁹ Tsáijyu muurá múhtsikye dítye méénurónáa tsá muhtsi méihvétsóhíjcyatú téené uwááboju. Ehdú múhtsidi dítye ícúbáhráromúhtsikye Píivyéébe piáábohíjcyáhi. ¹⁰⁻¹¹ Muurá pájyuvu kíávú muhtsi mepéhullévú múhtsikye dsíjívétsohíjcyaromé Jetsóokée imyéénudu. Ehdú muhtsi dsíjívetu mepátyetéhíjcyá dííbyeke muhtsi meíícúvéné wákimyéí meméénúné déjúcotu Jetsóo múhtsikye panévatúré téhmené iwáájácúmeíki. ¹² Ávyeta mú dsíjívénetu muhtsi meúwáábohíjcyá teene ámuha mecáhcújtsóne mújyú medsíjvéjúcóóityúne bóhí ámuha meújcu.

¹³ Muurá Píivýéébe waajácúháámitu nééneé: “O cáhcújtsónetu íñe ó ihjyúvahjycáhi.” Ahdu idyé muhtsi mecáhcújtsónéllii íñe ámúhake ménehjycá ñineri núhnévtumútsi ímiááné panévatu Píivýéébe meke piáabóné muhtsi mewáájácúnéllihye. ¹⁴ Muurá muhtsi méwaajácú muhdúhjáa Ávyéjuube Jetsóoke íbóhútsódú medsjívémeke íbóhútsóne díbye meke tsájtyeíñé íúniúvu. ¹⁵ Aane muhtsi mewáájácúnéllii méicúbáhrámeihjycá ímí ámuha Píivýéébeke mecáhcújtsó mityame meijcyame díbyeke metéhdújtsó díbye meke piáábohjycáné hallúvu.

¹⁶ Áánéllii tsá mújyú meihstunúityuró tééné wákimyéí meméénunetu. Muurá ídátso menéérome Píivýéébeke meuráavyénéjcutu íhtsutumé meijcyameke tějcoojívádú meke piáábohjycáabe. ¹⁷⁻¹⁸ Aane íñe ícyooca páhduvaré nénéhjiri méicúbáhrámeihjycaróné tsá múhachótá íjcyáityúne. Áánetu ihdyu ténéhjiri méicúbáhrámeiyómé nihñéuvré Píivýéébema meijcyame tsá mújyú muhdú meijcyáityúne. Áánéllii meere tsaimiyé meijcyáiyóneri tsá meijyácunúityuróné. Apáañaeriyé meijyácunúiyá mújyú níjkéváityúne Píivýéébe avyéjuvu meúújetéiyóneri.

5

¹ Muurá méwaajácú méjpi jahdu néjpiima múhachótá meijcyáityúne. Aane wágóóóvéne boone ihdyu Píivýéébe mééma tsíhdyuréjuco méénúnéj piima meijcyáa níjkyéjiri mújyú muhdú íjcyáityúme. ² Ááneri íñe métsúúrameihjycá téénéj piivu mepájtyéiyóneri ídátso méicúbáhrámeihjycánetu mewáyéééveki. ³ Muurá téhulle tsá méjpiima íjcyatúmé meijcyáityúne. ⁴ Múhdutúiyó íñe ícyooca meijcyáne j piyé cápáyovéné mújyú medsjívéjúcóóityúnéj piivu. Tsáháityuro ihdyu medsjívécooca múhachótá méjpiima íjcyatúmé meijcyáityuróné. ⁵ Áronáa ihdyu Píivýéébere méénudújuco méjpiíhañe tsíhdyuréjuco cápáyóóveíñe. Aanée mewáájácu mépañévu pícyoobe Íapíícho.

⁶ Aane ehdu méúmiwa íjcyane tsúúca méwaajácúhi. Áronáa íñe ícyooca meijcyánéj piimáyéí meijcyáné hajchótá tsáhái Ávyéjuube Jetsóó únuri meijcyatúne. ⁷ Aane ímiááné íñéhdújuco Píivýéébe mééma méénune muurá maájtyúmituróné mecáhcujtsóhi. ⁸⁻⁹ Aane medsjívétúné hajchótá métsúúrameihjycá muhdú díbye ímillédú meijcyáiyóneri medsjívécooca tsaimiyé díbyema meijcyaki. Áánéllii tsá meillityéityú dsijiveri. Aame ihdyu médsjívéjúcóóiyá Ávyéjuube Jetsóomáyéjuco meijcyaki. ¹⁰ Muurá díbyedívú pámeere miamúnaa mépilhcyááveé díbye meke idíllu muhdúhjáa medsjívétúné hajchótá íñúñjiri meicyahjycáne. Ájyu meke áhdóíbye muhdúhjáa meicyahjycáne. Ímiáámée ícyahjycámé tééne áhdó íñé ímíjyaú íjcyáhi. Áánetú ímityúné méénuhjycámé tééne áhdó ícúbáhráméíhi.

Píivýéébema ímí meijcyane

¹¹ Áánéllii muhtsi Píivýéébeke maávyéjyúúllédú íjcyamútsi méimíllé tsijtye cáhcujtsóné díbyeke. Aane waajácuube ímiááné tehdu muhtsi meméénuhjycáne. Áhdure cáhawaá óví ámuha méwaajácúhi. ¹² Ehdu ámúhake muhtsi menééneri tsá memityájkímyeityúne. Íllure ámúhadívú muhtsi mebóhówátsohjycá múhtsidi ámuha meimíjyúúveki, teene ámuha mewáájácúne eene íñibúuri icyáhcújtsóturóné miamúnaa íñitérokíyé úwáábóneri mityákímyeíhijycámedívú téhdure ámuha mebóhówájtsoki. ¹³ Ehdu íñe ámúhake muhtsi menééne méjtsúacunúdí muhtsi meméívatémútsi meihjyúvahjycáne. Ehdu muhtsi meúwáábónej téeveri éhnííñevu Píivýéébeke maávyéjyútsó ámúhake tene ipiááboki. ¹⁴⁻¹⁵ Muuráhjáa Críjto pámeekéré meke iwájyúne idsjívétsihdyu bóhiine mewáájácúne díbyedívú méhñéjtsámeí díbye meke ityúkévéjtsó meimíllédú meijcyájúcóótuki. Aame díbyeke mecáhcujtsómé medsjívéjúcóóityúne bóhiima meijcyame ímityúnehjívú dsjívemédú meijcyáhi. ¹⁶ Aame tsá meijyácunúityuró tsaate muhdú íjcyáneri eene cáhcújtsótúmé ténéhjiré ítehijycádu. Ehdúikyé Críjtoke o cáhcújtsótúné ihde tájtsaméí néébe díbyeke ó itsúacunúhijycá íhdícyaabédúre. Áronáa ícyooca tsáhájucó tehdu o íjtsúacunújúcóótúne. ¹⁷ Muurá íñe tsúúca díbyeéjéte meijcyame íhdée múhdurá meicyahjycánetu tsíhdyuréjuco mecápáyóóvémedityú ímiáájuréjuco bóhówaúacunúhijycáne.

¹⁸ Ehdúu muurá Píivýéébere meke ímibáavyetsó Críjtoj téeveri tsaimiyé díbyema meijcyaki. Áamekéé meke níwáávebe tsijtyeke meúwaabómé téhdure íimibáavyeki. ¹⁹ Muuráhjáa Críjtoj téeveri Píivýéébe méimityú ímibajchó ímí díbyema meijcyaki. Aabée múhtsikye níwaaé tééné uwáábovu. ²⁰ Aamútsi íñe Críjto mémeri díbyé uwáábójuma muhtsi méúllehijycá múhtsij téeveri ámúhama díbye íhjyúvaki. Aane díbyere Críjto mémeri ámúhake muhtsi menéé ámuha meimibáavyéne ímí Píivýéébema meijcyaki. ²¹ Muuráhjáa Críjto ávyetá ímiáábé íjcyaa

mújyú ímityúné méénútúróobeke Píivýéébe ímityúubedi dílló méímityú déjúcotu dífbyeéjté mejjcyámeke ímiáámedýéjucu idíllóki.

6

¹ Áánéllii íñe muhtsi dífbye wákimyéi meméénuhíjcyamútsi ámuáhake menéé ámuha mebánúmeityu dífbye piááboju mééma íjcyane ámuha mewáájácújucóome. ² Muurá dífbye waajácúháámitu nééene:

Míamúnáakée o pájtyetétsóíñeri o íjyácunúnáa piáábó oke ámuha metáúmeíñéllii ámuáhake ó piabóhi.

Ehdu néénetu méwaajácú ícyooa tsúuca mepájtyetéíñe mééma íjcyane.

³ Áánéllii muurá íñe muhtsi dífbye wákimyéi meméénuhíjcyamútsi météhmémeihjycyá múhdurá muhtsi medáíivémeíñeri tsíjtyeke metútávájtótuki. ⁴ Muhtsi méimillehíjycyá Píivýéébe ícúve múnáajtési muhtsi mejjcyamútsi ímiáámútsiyé mejjcyane. Muurá muhtsi íiná néetumútsi máaabúcuhijycyá panévariyé meícúbáhrámeíyonéhji. ⁵ Muurá tsáijyu muhtsi cuwáháñeri, ájyáháñeri, meícúbáhrámeihjycyá 'wayée' néetune mewákímyeícyooa. Áámútsikye tsáijyu múhtsikye ícúbáhráne iwátsíhcyúmútsikye cuvéhoójánuhíjycyáme. ⁶⁻⁷ Áronéhji muhtsi máaabúcuhijycyá Jetsocríjtodítýu íjcyáné uwááboju muhtsi mewáájácúnej tééveri Píivýéébe ímillédú muhtsi meícyahíjcyánéllíhye. Aamútsi tsíjtyeke muhtsi mépiáábohíjycyá dífbye Apííchó muhtsi pañe íjcyáne tééveri. Ehdu muhtsi dífbye wákimyéi meméénumútsi dífbye íhnáhoori meícyahíjycyá tsaimíyie. Áánéllii tsáijyu tsaate múhtsi hallúvú ímityúné íhjuívaróné tsá pánéévehíjcyatúne. ⁸ Áronáa ihdyu tsaate múhtsikye ímí íjtsúacunúne duurúvahíjcyáhi. Áánetu tsíjtye múhtsidi úhívatémé nehíjycyá állíu múnáajtési muhtsi mejjcyane. ⁹ Ááne múhtsikye wáájácúromé tsá múhtsidi ícúvehíjcyatúne. Muurá tsáijyu ávyétá íhnáhó múhtsidi dítye ícúbáhráromútsi tsá muhtsi medsíjívéhíjcyatúne. Ároné pañe muhtsi meícyahíjycyá ídátso múhtsikye dítye dsíjívétsóllehíjcyáromútsi. ¹⁰ Ídátso muhtsi mejjcyáromútsi mítyámeke mépiáábohíjycyá Píivýéébe avyéjúejte dítye íjcyá íhtsutúne. Ááneri muhtsi méimíjyuhíjycyá ínéúbamá íjcyátúromútsi tsáijyu kímóhcó múhtsikye tene pájtyérónáaaca.

¹¹ Ámuúha Coríito múnáa múhtsi nahbému, ámuáhake muhtsi mewáájyúne méúúballé múhdú muhtsi mejjcyane tóónútumútsi. ¹² Tsáháturo múhtsi icyánéjcutu ímityúné ámuhadítýu muhtsi meíjtsámeityuró tsáijyu múúne ámuhá icyánéjcutu múhdurá ámuha múhtsikye meíjtsúacunúronáaaca. ¹³ Áronáa ihdyu ámuáhake muhtsi mewáájyúne méúwáábohíjycyá éhne múúne íjtsíimeke cááni iwáájyúne úwaabódú ámuha téhdure múhtsikye mewáájyuki.

Píivýéébe jádú menéémeé

¹⁴ Aane tsá menáhbéváityuró cahcújtso múnáa íjcyátúmema tsahdúré díityémá méíjtsaméi néetúnéllíhye. Cáhawáá méíjtsúacunuj, tsá muurá pejco cóójima tsahdúré néetune. Ahdu íivane tsá tene ímityú ímiáájú meúraavyémé ímityúmema menáhbeváne. ¹⁵ ¿Aca Críjto Naavéné íjtsaméi tsahdúre? Aanéhjíiva tsá tene ímityú Críjtoéjté íjcyame Naavéné icyánéjcuéjtémá náhbéváiyóne. ¹⁶ Áhdure ¿aca ímíyóne ímiá Píivýéébeéjté mejjcyame dífbye jáhdú menééme menáhbéváne níjcyotájté íbóhiima íjcyátúmeke dúúrúvahíjcyámema? Muurá íllu méhdityu neébe:

Tahñéjté íjcyámé Píivýéébe o íjcyaae tsá kíá dítyédítýu o íjcyatúne.

¹⁷⁻¹⁸ Téhdure tsiíñe neébe:

Médowáávé ímityúné míamúnáadítýu. Ááne mémeenújúcohdí ímityúné dítye méénuhíjcyádú ímí ámuáhake o íjtsúacunú ámuha tahñéjté Caani o íjcyaaé. Ehdu o néé Píivýéébe panévatúré íhtsutuube o íjcyaaé.

7

¹ Ehdu íñe Píivýéébe nehíjycyá meke íjcuíñe, ámuúha táñahbému. Áánéllii ílluréjucu metsu meíhveté panévaré ímityúné méjpiíyí, méíjtsaméiyii, meméénuhíjcyánéhjitu. Ááne metsu meíhvéjtsaméi dífbyedívu.

Corító cóómíyí íjcyame cahcújtso múnáa ímíjpyeténe

² Ahdícyane óvjyucu múhtsima méimibáávyé tsaimíyie mejjcyaki. Muuráhjáa tsáháturo íñeri ámuáhake muhtsi metútávájtótúne. Áhdurée tsáháturo ámuáhake muhtsi maállíñé hallúrí ámuhá tsíeméné meékéévetúne. ³ Tsá íñe ehdu ámuáhake o néetu ímityúme ámuha mejjcyánéllíhye. Éjyúu ámuáhake o néhdu mítyane ámuáhake o wáájyúnéllii ó nehíjycyá ímí

tsaméhjí meíjcy mújyú medsíjívétsihvújuco. ⁴ Aane ó waajácú ámuha tehdújuco meíjcyane. Áánéllii mítyane ó imíjyúú ámúhadi panévaríyé o ícúbáhrámeíyoobe téénevu o cátoróóvénema.

⁵ Muuráhjáa Matsedóóniá iinújivu muhtsi meúújetémútsi ávyetá ihnáhó meícúbáhrámeíñeri muhtsi mítyane meíllityéhi. ⁶ Áronáacáa Píívyéébe imyéenuhjycyádú piáábónej péévé Tíito múhtsidívú 'bohíbohíúvú' úújeténeri muhtsi méimíjyuuvéhi. ⁷ Áronáacáa tsá apááñéré díbye múhtsidívú úújeténeri muhtsi meimíjyúúvetúne. Ímichíi muhtsi méimíjyuuvé muhdú ámuha meíjcyane díbye múhtsikye úúbálléneri. Múhtsikyeé úúbállébe ámuháva ímityú meícyahíjycánetu tsúuca meíhvetémé meíjyácunúhjycyáné ámuhakye muhtsi maááhívetéíyóneri. Áhdurévá ámuha ímí o íjcyáíyóneri méijyácunúhjycyáhi. Ehdúu díbye múhtsikye úúbálléneri mítyane muhtsi méimíjyuuvéhi.

⁸ Áronáacáa tsánejcúvú ámúhadi ó ídáátsové éhnée tujkénú ámuha éllevu o wállóháámí pañe ihnáhó ámuhakye o úwaabóné kímóhcó ámuhakye pájtyéneri. Áronée óvíjyuco múhajchótáwuurá ámuhakye tene kímóvejtsóné ámuha meimíjpyeteki. ⁹ Áánéllii ó imíjyúú téeneri. Áronáa tsá ámuhakyeé kímóhcó tene pájtyéneri o imíjyúúné o néétune. Ó imíjyúú ámuhakyeé kímóhcó tene pájtyétsihdyu ímí tsíhdyuréjuco ámuha meíjcyáneri. Aane ámuha maáábúcuíhjycyáné ímí Píívyéébe íjtsúcunúhi. Aanée tsá téeneri ámuhakye o tútávájtsotúne. Muuráhjáa íllure ámuhakye téeneri ó piáabóhi. ¹⁰ Muurá tsáijyu díbyere Píívyéébe meke íhvejtsó tsané kímóóvé meke ipájtye téénetu meíllíjkívyéne ímityú meícyahíjycyáné meíhvejtsóne díbyé icyánejcúvuréjuco mepájtye mewágóóóvétuki. Áánéllii tsá múu kímóóve íjcyácooca íná íjtsámeityú díbyedityu. Áánetu ihdyu cáhcújtsotúmé ehdu nénehji dítyéké pájtyéneri kímóóverómé wágóóóveéhi. ¹¹ Muuráhjáa Píívyéébe ímillédú ámuhakye ihnáhó o úwaabóné kímóhcó ámuhakye pájtyeróné ámuha máaabucúhi. Aanée ímiáánéjuco múhdurá ámuha meícyahíjycyáné ámuhakye wáájácútsóné tsári ámuhakye pájtyeróneri ámuha meíllityéne méimíllérá ámuhama teene o ímbájchoténe. Áronáacáa ámuha tsamééréjuco eenée ímityúné meénuúbeke ihnáhó meúwáábóneri meímímbájchónéllii tsáhájjuco ámuhá hallúri tene íjcyatúne. ¹² Ehdúu ámuhakye ó caatúnú Píívyéébedívú o bóhówájtso ímiááné ámuha múhtsikye mewájjyune. Tsáháa apáámútsikyéré ímityúné dáríívéjcatsímútsikyé tene ipiáábo o cáatúnutúne. ¹³ Aane muurá muhdúhjáa ámuhakye muhtsi menéhdújuco ámuha meíjcyánetu muhtsi méwaajácú ímiááné múhtsikye ámuha mewájjyune.

Ááneri mítyane muhtsi méimíjyuuvéhi. Áhdurée Tíito ámuháva panévatúré díbyeke meíícúvénéllii imíjyúwu múhtsidívú wájtšineri éhniíñevu muhtsi méimíjyúúhi. ¹⁴ Áábekée muhdú ámuha meíjcyane o úúbálléné ímí íjtsúcunúúbe. Tehdu tene íjcyátújítjtori mújyú o íhjyúváyíonejñvari. Muuráhjáa o néhdújuco ámuha díbyeke meíícúvéné tehdújuco. ¹⁵ Áánéllii mítyane éhniíñevu ámuhakye wájjyube ámuháva díbye nénehji mecáhcújtsóne ímí díbyeke meíícúvehíjycyánéllíihye. ¹⁶ Téhdure mítyane ó ímíjyuuvé ímí ámuhama menáhbéwájcátsíñe o wáájácúneri.

8

Piáábojcatsi

¹ Téhdure ó ímillé ámuha táñahbémuke o úúbálléné muhdú Matsedóóniá iinújiri íjcyáné cahcújtso múnaa ícúbáhrámeímyeke Píívyéébe piáábohíjycyáné díityédí ídáátsovénema. ² Aame muurá tsaimíyé íjcyame mítyane piáábohíjycyá tsijtye ménahbémuke. ³ Aane ó waajácú ímiááné dítye piáábohíjycyáné íjcyátúrónetu díityéké ipiáabóné íimíllénéllíihye. ⁴ Aamée múhtsikye néé téhdure Jerotsaréri íjcyáné cahcújtso múnáake dítye piáábóne dsíídsi muhtsi díitye éllevu metsájtjeki. ⁵ Ávyetáa tsá muhtsi meíjtsúcunútú dítye tsíjtyeke piááboíñe. Áronáacáhjáa ihdyu muhtsi meúwaabóné illéébóne Píívyéébe ímillédú ícyahíjycyámé díbyedívréjuco íhvejtsámeíñema. ⁶ Ehdúu Matsedóóniá iinújiri íjcyáné cahcújtso múnaa méénevu ímíwu muhtsi meíjtsúcunúne Tíítóke menée ámuhadítyú tsiíñe díbye dsíídsike iújcuté íhdée imyéénudu. ⁷ Muurá ámuha tehdújuco meméénuhjycyáné íñe Píívyéébeke meúráávyenéjcu. Aame ámuha ímí téjijtóríjyuco meúwáábóhíjycyámé múhtsikye mewájjyúhi. Áhdícyane óvíi ámuha meméénuhjycyadú dsíídsidi mépiáábojcatsíhi.

⁸ Áronáa ihdyu tsá ámuhakye o táúhbatúne. Íllure ámuhakye ó waajácútsó muhdú ménahbému piáábocatsíhjycyáné tehdú ámuha tsíjtyeke mepiáábónetu mewáájacu ímiááné ámuha díityéké mewájjyune. ⁹ Muurá tsúuca ámuha méwaajácú Máavyéjuubée Jetsocríjtó

ihtsútuube Ijcyároobe mewáiyuri ihdícyaabédú ícúbáhrámeifñé téénej tééveri tsaimíyé dífbyema maávyéjuutéki.

¹⁰ Áanéllii ó imíllé ámuhákye o úwaabóné éhniífñevu ámuha meúráávyé dsíidsidi mepiáábócatsihijcyané muhdúhjáa éhné pijcyábari ámuha metújkenúdu. Áronáa tsá múu íimíllétúróné pañe piáábotúne. Múu piáabó imiáané ipiáabóné íimíllénema. ¹¹ Ahdícyane óví ámuha tsaimíyé mepiáábójcatsí muhdúhjáa tujkénú ámuha meméénudu.

¹²⁻¹³ Áronáa tsá ámuhákye o néetu ámuha mepiáábóne bóónetu ílluréjucó mepihótóveki. Muurá Píivýéébe ímí ijsúacunú muhduná meijcyátsodúneri tsaateké mepiáabóne. Tsá meke díbye éhniífñevu táumeityúne. ¹⁴ Muurá ámuha mepihótújyju tsijtyeke mepiáábohíjcyá tsáijyu téhdure ámuha mepihótónetu dítye ámuhákye ipiáábo tsaahdúré ímí ámuha meijcyaki. ¹⁵ Muurá Píivýéébé waajacúháámitu nééneé: “Mítyane újcúmmema áyanéwu újcúrómedívú tsaahdúré újjeténe.” Ehdú nééne Píivýéébé waajacúháámitu.

Títóke tsatétsí náhbenúne

¹⁶⁻¹⁷ Muurá íñe ámuhádi o íjyacunúduré Píivýéébe tükévéjtsóneri Tíito ámuhákye ipiáábóiyóneri íjyacunúhi. Áanéllii muurá ávyeta imíllebe ámuha éllevo o wállóone. Aabe cáhawáá óví ámuhákye aahivetéhi. Áanéllii mítyane ó téhdujtsó Píivýéébeke.

¹⁸ Áábema ó wallóó tsijpi dífbyeke náhbenúífbyeke dífbyeditýú cahcújtsó múnaa ímí díbye úwaabóné néhíjcyáábeke. ¹⁹⁻²⁰ Áábeke téhdure meménúmé mepiáábójcatsíñe dsíidsi Jerot-sarévu muhtsi metsájtyécooca díbye múhtsikye íñáhbénu tsaimíyé muha teene metsájtye míamúnaa íjtsúacunútu muhtsi menáníyóne. Aane ímí muha meúújetétsóneri Píivýéébeke muha maávyéjútso. Áhdure díityéké muha mepiáábóiyóneri meijyacunúhijcyané téénetu dítye iwáájacuki. ²¹ Áanéllii muha méimíllé tsaimíyé teene metsájtyene ímí Píivýéébe múuhakye íjtsúacunúki. Áronáa tsá apáábyéré díbye ímí múuhakye íjtsúacunú ímí muha metsájtyéityúne. Téhdure muha méimíllé míamúnaa ímí múuhakye íjtsúacunúne.

²² Aane íñe Tíitómútsima ó wallóó ménahbe panévaré Píivýéébé icyánéjcu wákimyéi tsaimíyé meénuhíjcyáábeke. Aabe téhdure waajacú ímí ámuha meijcyane. ²³ Aane tsáijyu múúne tsaate muubá Tíito Ijcyane díllóhahchíí múu néé tápiááboobe díbye Ijcyane. Áhdure tsíjtyétsikye dítye díllóhahchíí múu néé Críjtóke ímí úráávyehíjcyámútsikye íllé cahcújtsó múnaa wállóone. ²⁴ Ahdícyane óví ámuha díityéké mewáiyúne méíicuvé ímí ámuhákye muhtsi meijtsúacunúmedi idyé tsijtye cahcújtsó múnaa ímíjyúúve teene iwáájacúnema.

9

Cahcújtsó múnaá wáabyuta dsíidsi pñcyúmeíñe

¹ Áánetu dsíidsike mepihcyúneri mepiáábócatsihijcyánéjcutu tsáhájucó ámuhákye íná o nééityuróne. ² Áronáa ó waajacú imiáané ámuha Acááya íñújí cahcújtsó múnaa meimíllehíjcyaróné mepiáabóné tsijtye cahcújtsó múnaake éhné pijcyábatújucó. Ááneri mítyane o ímjyúúvéne Matsedóóniá íñújí cahcújtsó múnaake ó úúballéhi. Aane díityéké imíwu pájtyeme éhniífñevu ímí piáábócatsihijcyáhi. ³ Aane o nééne íñe icyooca ó wallóó ménahbémuke dítye ámuhákye íñéé apáhahchíí ámuha mepihcyújucó dsíidsi bañúháñe ámuhadítýú díityéké o úúballéhíjcyátuki. ⁴ Tsáijyu múúne tsájúubaré ámuha meújcutúnáa ellévú o péébema muurá tsaate díitye Matsedóóniá íñújí múnaadítýú péhahchíí tsaméhíjucó menúcójppiveíñé tééneri. ⁵ Áané ihdétú ó imíllé ménahbému Tíitomu ámuhákye ááhiveténé ámuhákye dítye piáábóneri ámuha meúújetétsójucó muhdúnerihjyáa ámuha díityéké mepiááboíñé menéhijcyáne. Ahdícyane óví ámuha meúújetétsó imiáané ámuha mepiáabóné meimíllénema. Tsá idyé muha menééne íjyeveriyé ámuha meméénútyuróne.

⁶ Cáhawáá meijtsúacunuj, íllu muurá tsaate néehíi: Áyanéwu bájtsome áyanéwu ucúhi. Áánetu mítyane bájtsome mítyane ujcúhi. ⁷ Ahdícyane ihdyu óví tsáápiitsa mepiáábohíjcyá imiáané mepiáabóné meimíllénema. Tsá meimíllétúné pañe mepiáábóityuróne. Áhdure tsá tsijtye meke nééneílihyéré mepiáábóityuróne. Muurá Píivýéébe ímí ijsúacunú imiááneturé meimílléne mepiáábómeke. ⁸ Aabe ihdyu ihtsútuube Ijcyaaabe óví meke panévaturé piáabó íná méhdítýu ipihótóu téhdure tsíjtyeke mepiááboki. ⁹ Muurá dífbyé waajacúháámitu nééneé: ídáátsojteké piáábómedítýú tsá mújyú tene ábájúivéméityúne.

¹⁰ Aane muurá íñe dífbyere panévaré bájtsóháñé píivýétsóne tájpi meícyahíjcyaaabe ámuhákye piááboó ámuhá wákimyéityu. ¹¹ Ehdú ámuhákye éhniífñevu panévaturé piáábóíbye tsijtyeke ámuha mepiáábohíjcyaki. Aane ámuhákye muha meúwaabódújucó ámuha ménahbémuke

mepiáábónéllii téhdújtsoímyé dííbyeke. ¹² Tsá pevénéré diiityéké ámuha mepiáábotú ditye pihtónetu. Muurá ámuha mepiáábóné hallúvú idyé téhdújtsoímyé Píivyéébeke. ¹³ Aane diiityéké ámuha mepiáábóneri méwaajácútsó ímiááné Críjtodítýú íjcyáné uwaáboju ámuha mecáhcujsóné. Áánéllii Píivyéébeke iávýéjútsoé duurúvahíjcyaimyé pamévakéré ímí ámuha mepiáábohíjcyánélliihye. ¹⁴ Aame ámúhake iwájýúne ámúhá hallúvú piáábó táuméíí ámúhaj tééveri díbye diiityéké piáábohíjcyánélliihye. ¹⁵ Ahdícyane metsu metéhdújtso Píivyéébeke ávyetáa méijtsaméí pirúúvé íjcyáné piáábó Jetsocríjtoj tééveri díbye mééma méénúné hallúvu.

10

Páávoró míamúnáake túkévejtsoé

¹ Ehdú ííne ámúhake ó úwáábohíjcyá ímiíneúvú Críjtóo meke íidaatsólléne úwáábohíjcyádu. Áronáa muurá ó waajácú óhdítýu ámuha múhdurá meihjúvahíjcyáne. Muurévá ámuha ménehíjcyá ámúhama o íjcyácooca íiná ámúhake o néétuube tsiélléturé waajácuháámí o cáátúné paíne núhnévétuube íhnáhó ámúhake o úwáábohíjcyáne. ² Aane ámúhake o ááhívetécooca tsá o ímíllétú ámuha óhdítýu menééne cáhcújtsoímé íjcyadu o íjcyane. Ehdú íhjúvámema íhnáhó tééneri ó íhjúváahi. ³ Muurá íhdyu oo míamúnáajpi. Áronáa tsá ehdu nénehíj tatsíjparíyé o méénútyuróne. ⁴ Muurá Naavéné icyánéjúcú ó táhjahíjcyá íhtsútuube Píivyéébé íhnáhooríye. ⁵ Muurá míamúnáa Píivyéébeke íéhdíaválléduéré ívame ímityájkímyeííne óhdítýu íhjúváronéhjí ó táhjahíjcyáhi. Áámeke ó úwáábohíjcyá Críjtodítýú íjcyáné uwaáboju dítye icyáhcujsóné íimíábáavyeki. ⁶ Ahdícyane tsúúca dííbyeke ámuha mecáhcujsójúcúóórómédítýú tsaate díbye ímíllédú íjcyátúmeke íhnáhó ó úwááboóhi.

⁷ Muurá ámuha méijtsúcunú áteréejpi o íjcyane. Áronáa táíjtsaméí tsá ámuha mewáájácútuéne. Muurá Críjtoejpi o íjcyaae dííbye mémeri ó úwáábohíjcyá tsijtye dííbyeéjté méénuhíjcyádu. ⁸ Aabe mítyájkímyeítyuubéré dííbyeke meúráávýénééjcutu ámúhake ó túkévétsohíjcyá íneri núcójpívétuubére. Áaneri tsá ámúhake o tútávájtsoéne. ⁹ Ehdú ámúhake waajácuháámí paíne o nééne méijtsúcunúdí o méénútyúné o íhjúváne. ¹⁰ Muurá ó waajácú tsaate óhdítýu néhíjcyáné áteréejpívá o íjcyaae ámúhadívú o úújetécooca íiná ámúhake o nééítyuube waajácuháámíríyé ámúhama o íhjúvahíjcyáne. ¹¹ Áánéllii ámuha éllévu o péécooca íhnáhó ámúhake ó úwááboó muhdú waajácuháámí paíne o néhíjcyádu. Áíjyu bótší waajácúmyé óhdítýu íhjúvahíjcyáme.

¹² Áronáa tsá o némeítyú ímiáábé o íjcyane eene tsaate íhjúvahíjcyádu. Muurá pámé ehníínevu ímiáámé íjcyane íjtsúcunúmeíyómé íllure báñúmeihíjcyáhi. ¹³ Áánéllii tsá mújýú tehdu o íjcyátúneri o mítyájkímyeítyuróne. Muuráhjáa íhdyu Píivyéébere oke néhdújoco ííne dííbye íhjúu o úwáábohíjcyáne. Aabée elle Corítori ó úllejé dííbyere oke túkévéjtsoeneri. ¹⁴ Aane ímíchíí ámúhake Críjtodítýú íjcyáné uwaáboju o úúbállétújkénúnéllii ámúhake ó nehíjcyá ámúhá túkevéjtsoobe o íjcyane. ¹⁵ Áronáa tsá o néétu apáábyeré ámúhá túkevéjtsoobe o íjcyane téhdure tsijtye ámúhake úwáábohíjcyámé íjcyánaáca. Apááñéré ó ímíllé ámuha ímiíneúvú mecáhcujsóné Píivyéébé uwaáboju díbye nééne hajchótá ámúhama o íjcyaae o úwaabóne. ¹⁶ Aabe bóónétu téhdure tsícyoomíji múnáakéréjucó o úwáábotéííne pajtyeté uwaáboju. Áronáa íhdyu ó úwáábotéé tsáíjyúubáí tsaate úwáábohíjcyátútsíji múnáakéréjucó tsíjtye wákímyéí o cáávácútuki.

¹⁷ Áané wákímyéíyi tsaate ímityájkímyeííne ímíllémé íhdyu óvíí dííbyekéré mítyátsohíjcyáhi. ¹⁸ Áronáa íhdyu tsáímíyé tééne wákímyeíí méénume tsá ííye némeítyuró ímiáámé íjcyane. Muurá íhdyu Píivyéébere diiityéké bóhówajtsó ímí ditye íjcyane.

11

Múhdurá tsaate úwaabóne

¹ Ehdú ííne ámúhake o nééne íhdyu óvíjyucó ehdícyároné paíne mélleebúcuu. ² Muurá ávyeta ámúhadi ó íjyácunúhíjcyá muhdú Píivyéébe méhdi íjyácunúdu. Áábekée oke Críjto níwaave ámúhake o túkévéjtso díbye ímíllédú ámuha méjcyá éhne múúne wájpíkyeí úújéúné badsíčajca ájyu íjcyáííbye ímíllédú íjcyadu. ³ Áánéllii ámúhadi mítyane ó íjyácunú Naavéné ámúhake Críjtodítýú mújtátsóíyóneri éhnéhjáa Éébáke ííñimýéj tééveri imýéénudu. ⁴ Muurá Jetsocríjtodítýú íjcyáné uwaáboju ámúhake o úwáábóné únútu tsíhdýuréjucó ámúhake tsaate úwááboróné ímí ámuha mélleebúcuunúhíjcyáhi. Áhdure ámuha méímíllehíjcyá mélléebúcuuné Naavéné apííchotu ámúhake dítye úwaabóné tsúúca Píivyéébé Apííchó ámúhá paíne íjcyaróme. ⁵ Muurá tsá táehníínevu dítye íjcyatú eene ímí ditye úwaabóné ámuha méijtsúcunúróme.

⁶ Ihdyúhde ímiááné tsá eene ditye ímíwu ‘cáto’ néetune úwaabódú o úwáábóturóne. Áronáa muurá ámuha méwaajácú ímiáánéjucó Ijcyane ámuéhake o úwáábohíjcyáné panévare ámuéhama o méénuhíjcyánetu.

⁷ ¿Mityá ámuháa méjtsúcunú átéréepi o Ijcyánéllii ámuéhake áhdótsótuube pajtyéteju o úwáábóneri ímityúné o méénune? ⁸ Muuráhjáa ihdyu tsijtye cahcútso múnaa oke píáábóne tájpi o Ijcyaaabe ámuéhake o úwáábohíjcyá áhdótsótuube. ⁹ Aanée óhdivu óúúvérónáa tsá ámuéhake ínerí o pátsárijcyotúne. Tehdu muuca ínerí o pátsárijcyóíñejívarí. Áróobekée Matsedóóniá íññjitu tsááne nahbémú tsiíne oke píaabóhi. ¹⁰ Ehdú íñe ímiáájú Críjtodityú Ijcyáne uwááboju tápañe Ijcyaaabe muhdú o icyahíjcyáné ó úúbálleé Acááyá íññjii múnáake. ¹¹ ¿Aanéhaca íñe ámuéhake o wájýútúne Ijcyaaabe ehdu ámuéhake o nehíjcyáhi? Muurá Píivýéébe waajácú mityane ámuéhake o wájýune.

¹² Aabe o méénuhíjcyádú éhniíñve o úwááboó áhdótsótuubére. Áánetu eene o úwaabódú úwaabóné nehíjcyarómé tsá pevenéré úwáábóityuróne. ¹³ Muurá állíu múnaa Ijcyane Píivýéébe uwáábotédí idíllómeíñe pánehjídú méénuhíjcyá ímiáámé Críjtó wákimyeí múnaa méénuhíjcyádú. ¹⁴ Aane ehdu némehji tsá píhtotúne. Muurá díbyere Naavené ímiá uwáábóóbedi idíllómeíñe méhdivu bóhówáávehíjcyáhi. ¹⁵ Áánéllii muurá díbyé ícúve múnaa ímiá uwáábojte méénuhíjcyádú méénuhíjcyáhi. Árone ídátsó díityémá níjkévaáhi.

Páávoró ícúbáhrámeíñe

¹⁶ Áánetu tsiíne ámuéhake o née ámuha óhdivu menéetu mééídyu o íhjúvuhíjcyáne. Ehdú ámuha óhdivu méjtsámeiyóné pañe ihdyu óvjyucó ámuéhama o íhjúvuhíjcyáne eene tsijtye múhdurá úwáábóroneri mityákímyehíjcyádú téhdure o mityájkímyeiki. ¹⁷ Áronáa tsáháturo tene ímityú Píivýéébeéjpi o Ijcyaaabe o mityájkímyeíñe. Áronáa íñe muhdú o mityájkímyeí mééídyu o íhjúvúné pañe. ¹⁸ Íñéturó mityá íjjenéré imyéénúróneri tsaate mityákímyehíjcyáhi. Aanéjii muhdú tsá o mityájkímyeítý awáá Píivýéébe wákimyeí o méénuúbe. ¹⁹ Áánetu idyéjuva ámuha panévare mewáájacumé ¿iveeki máállítsámeíhíjcyá iwáájácútúnéré íhjúvuhíjcyámedívu? ²⁰ Ditye muurá ámuéhadi páhduvare ícúbáhraróné ámuha máaabúchíjcyáhi. Muurá ámuéhake ínúu múnaádú íjtsúcunúmeke itýúúhbane ámuhá tsíméné íhñeriyéjucó ditye díllóhíjcyáne. Áane ámuéhake méénuhíjcyámé íavyejúúllétúnema. ²¹ Áhdúwu muuca o méénutúné muhdú núcópítsó o íjtsúcunúhi. Óubá ó íhtsúhi. Ároobe ihdyu téhdure mééídyu o íhjúvúné pañe o mityájkímyeí eene múhdurá imyéénúróneri ditye mityákímyehíjcyádú. ²² Muurá mityákímyehíjcyámé heeberémú Píivýéébeéjté Aavaráaúvúj tsiíménémúhaabe íjcyáneri. Áronáa muurá téhdure oo díityé múnáajpi. ²³ Áhdure mityákímyehíjcyámé Críjtó ícúve múnaa íjcyáneri. Muurá téhdure díbyé ícúve múnáajpi o Ijcyaaabe díityé ehniíñveu tééné déjúcotu o ícúbáhrámeíhíjcyáhi. Muurá oke iwáátsihcyurónee, icyúvéhoójánurónee, dáriívehíjcyáme. Ánehjitu píváijyúvájucó o pájtyeténé dsíjvetu. ²⁴ Muuráhjáa oke 39-neva wátsihcyúmé tamúnaa Ijcyarómé imyéénuhíjcyádújucó. Aane tsáhojtsíjyúvájucó tehdu oke ditye méénune. ²⁵ Áhdure pápíhchúúijyúvájucó oke ditye úméhéiyi wápáajcóné. Áánetu tsáijyuréi néwayúúnevu oke aamúme. Áhdurée pápíhchúúijyúvájucó wápáajcóné o mápáavebe tsáijyu nújpácýo pañe o Ijcyá tsájcoójjii, tsápejcoo, Ijcyane. ²⁶ Ehdúu úlleebéré o péhijcyáabeke patyéhíjcyáné pahúlleávú nújpácýoj píñnevu, cómíñevuu, múubará Ijcyátútsíhvu, Ijcyane. Aabe tsáijyu ápíchó nééroméhíj jí pñne o icyahíjcyá naní múnaa, tsíjtye múnaa, tamúnaa, Ijcyáméj píñne. Tehdure o icyahíjcyá cahcútso múnaa Ijcyáturómé ménahbémudi díllómeímyéhíj jí píñne. ²⁷ Ehdúu nénéhjíri o ícúbáhrámeíbyé ídátsó o májchóiyónéhjíri, o ádíyónéhjíri, o icyahíjcyáhi. Áhdurée tsáijyu cúwátuube tsuocóri o ícúbáhrámeí o wájyamúúvátuube.

²⁸ Aabée tsánejcúvú muhdíívané tsijtye cahcútso múnaa Ijcyáneri o íjtsámeíñe oke múhdúvurá patyéhíjcyáhi. ²⁹ Muurá tsaate ímityúné Ijcyáneri o ídáátsóvehíjcyáhi. Áhdure ditye ténéjucúvú mútátsójcátsíñeri o ídáátsóvérónáa tsátsii tsári oke patyéhíjcyáne. ³⁰ Aabe muurá o mityájkímyeíñe o ímílleca o mityájkímyeíyá ídátsó o nééroóbej téeveri Píivýéébe bóhówájtsómeíñeri. ³¹ Muurá Máavyéjuube Jetsocríjtó Caaníkýe múijyú níjkévaitýúné medúúrúvuhíjcyaaabe waajácú ímiáánéjucó o nehíjcyáne. ³² Muuráhjáa tsáijyu Damájcori o Ijcyácooca ávyéjuube Aréétá tsjpiikyé pícyoobe téhmetsó tsaatéké técoomíllehówaanévú okéváa ditye iekééveki. ³³ Áronáacáa técoomí míjcotú cáametu páheju néénetu oke tsaate úvérjtsiyi níityétsó áachívújucó. Ehdúu téijyu o pállojcohi.

12

Píivyéébe Páávoróké úújetsóné

¹ Aane tsá íinetú oke tene piáábóiyuró o mityájkímyeíñe. Áronáa ámúhake ó úúbálleé ìnhájáa nééiyóné Píivyéébe oke úújetsóné naavédú nééné pañe. ²⁻³ Muuráhjáa ihdyu oke tsajtyéébe pañetúéhulluvé nìjkyeíjvú díbyeéjpi o íjcyáábeke. Aane muurá tsúúca tétsihdyu 14 pijcyábájucu pájtyene. Áronáa ihdyu tsá o wáájacutú páneeré tájpiíma o péhajchíjyu, íhýyáa mityá apááñeré táíibuu pééhií. Tsá o wáájacutúne. Apáábyeré ihdyu Píivyéébe waajácúhi. Áronáacáa ihdyu ímiááné ó úllejéhi. ⁴ Aabée muurá téhulle tsaímyeíjucu meíjcyáítsihyi o íjcyaae ó leebúacunúhijcyá tsaate íhýuvané tsáijyúubaré melléébohíjcyátúnéhjiri. Áánetúu oke bóijcyúmé muucá o úúbállétuki. ⁵ Ááneri o mityájkímyeíyóné muurá tsá o ímíllétúne. Apááñeriyé ihdyu ó mityájkímyeíyá íñe ídátso o néeróóbej téeveri Píivyéébe bóhówájtsoimeíñeri. ⁶ Áronáa tsá pevénéré o mityájkímyeíyuróne. Ó mityájkímyeíyá ímiáánéjucu o méénuhijcyáneri. Áronáa tsá o ímíllétú oore o bóhówájtsoimeíñe. Óví ihdyu o úwaabóné illéébónetu míamúnaa waajácú muhdú o ícyahíjcyáne. ⁷ Muuráhjáa téeneri o mityájkímyeíyóné íhdétú Píivyéébere íhvétsoobe Naavéné oke tútávájtsoobe ó ícúbáhrámeí éhne múúne metójááveneri meícúbáhrámeídyu. ⁸ Áánéllihýe Píivyéébeke 3-ijyúvú ó táuimeíyá díbye oke íbhíítsóroki. ⁹ Áronáacáa oke neébe: “Óví uke o piáábóneri ú aabúcúhi. Muurá ehdu ídátso íjcyámej téeveri ó bóhówájtsoimeí íhtsútuube o íjcyane.” Ehdúu oke díbye néénéllí íñe ídátso o néeroobe o ímíjyuhíjcyá tajtyéeveri díbye míamúnáake íhnháhoovu iúújetsoki. ¹⁰ Aabe íñe ícyooa panévariye ó ícúbáhrámeíyoobe ó ímíjyúúhií. Muurá Críjtoke o cáhcújtsoóné hallútú óhi míamúnáa ícúbáhrámeíbe nehniwu úhbalhíjcyáhi. Aabe panévatúré ó pihthóhi. Ehdú panévari o ícúbáhrámeíñeri o íhtsunúroobe Críjtodívú ó cátsípáávehíjcyá o íhtsútúúveki.

Corítú cáhcújtso múnáadi Páávoró íjyácutúne

¹¹ Ároobée ihdyu ímiááné mééídyu o íhýuvané pañe ó mityájkímyeíhi. Ámuháa oke mityájtsoótumé tsíjtyéhjikeré maávýéjútsohíjcyánéllí oore ó bóhówájtsoimeíhi. Árome ámuha maávýéjútsoótómé íñe oke ámuha meéhíivállehíjcyáábé ehniíñevu tsá íjcyatúne. ¹² Muuráhjáa ámuháj piñe uwáábori o íjcyaae panévariye ó ícúbáhrámeíyonéhjí ó aabúchíjcyáhi. Áijyúu páhdúváré nénehji méénuráítyúronéhjí o méénúneri ó bóhówájtsoimeí ímiááné Píivyéébe uwááboobe o íjcyane. ¹³ Ároobée tsá ámúhake tsíméné o táuimeíñeri o íjyévéjtsotú tsíjtyekée o méénudu. Aanéubá ámuha méíjtsúacunú ámúhakeye ó éhíiválléne íñá o táuimeítyúne. Árone ihdyu óvjyacóóne.

¹⁴ Aabe ícyooa tsiíñe ó íjcyátsíiivye tsúúca pápihchúújyúvájucu ámúhake o ááhívetéki. Aabe tsá íñerí ámúhake o íjyévéjtsóityúne. Tehdu ámúhake dsíídsíke néhcotéébe o pééíñejjivari. Íllure ihdyu ámúhake o piáábo ó peé éhne múúne téene tájpi íhtsiime íjcyáíñé cáánímutsi méénudu. Tsá muurá íhtsiime wákímyeítyuró cáánímutsi téene tájpi íjcyáíñe. ¹⁵ Aane ihdyu óví o ícúbáhrámeíyóné pañe ámúhake ó piáabó ímityúné pañévu ámuha memújtátuki. Mityane muurá ámúhake ó wajyú íhya ihdyu oke ámuha mewájyútúrónáacá.

¹⁶ Muurá ó waajácú tsaate ámuha óhdityu menéhíjcyáné íllurévú ó állíñe íñerí ámúhake o íjyévéjtsotúné o néhíjcyároobe íñé hallúvúrá o dsíídsívahíjcyáne. ¹⁷ ¿Acáa íllure ámúhake o állíñe ó wallóo tsaatéke ámuha éllevu? ¹⁸ ¿Mityá téijyúu ámúhake állíibe Tíítóo? Áánerá tsahtúré muhtsi díbyema méijyáacunúhijcyá ámúhake mepiáábóiyóneri. Áánéllihýe díbyeke o neé tsijpi ménáhbema dítyétsi ámúhake íááhívetéki.

¹⁹ Ámuháubá méíjtsúacunú ámuha oke mewájyukiye ehdu ámúhake o néhíjcyáne. Muurá Píivyéébe waajácú Críjto mémeri ámúhake muha mepiáábo ehdu ámúhake o néhíjcyáne. Aane muurá ámúhake táñahbémuke ehniíñevu ó piááboo díbyeke ámuha ímí meuráávyeki. ²⁰ Muurá tsá ímí oke tene pájtyéítyuró ámúhake o ááhívetéébe múhdurá ámuha meíjcyánáa o úújeténe. Áhdure tsá ámúhake ímí tene pátyéítyuró tééné hallútú ámúhake o nééneé. Áánéllí o íjyáacunúhijcyá ámuha meúhbájcatsítyúróneri, ámuha menómíutáávájcatsítyúróneri. Áhdure ó íjyáacunúhijcyá iye tsaate ímí íjcyáíyóneri tsúúrameítyúróneri, ámuha maállíutúnújcatsítyúróneri, ámuha memityájkímyeítyúróneri. Tehdu ámuha medaríívécatsíñe nìjcaúvú ámuha mewáchájánújcatsítyónéllí ihdyu ámuhadi ó íjyáacunúhijcyáhi. ²¹ Aane tsáijyu múúne ténehji ámuha meíhvetsótúnáa ámúhake o ááhívetéhajchíí muurá Píivyéébe úmíwávú kímóhcó oke tene pájtyéneri ó núcópíveéhi.

Muurá ámuha ímíñejíí ihdícyáméhjima medómácócatsíhijcyané tsá meihvejtsópityúne. Áhdure tsíñehji panévaré ímityúne ámuha méméénuhíjcyáhi.

13

Páávoró pítyajcóne

¹ Muurá pápíhchúúijyúvájuco ámúhake o ááhívetéiñe. Áijyu eene ímityú ícyahíjcyámé hallúvú mítyétsiuba, pápíhchúúimeváuba, úúbálléhajchíí tehjúúcooi teene. ² Muuráhjáa éijyu ámúhake o ááhívejebe tsúuca íhnáhó ámúhake o úwaabó pámeere ímityúne méénuhíjcyámeke. Aane íñe tsiíñe piéhduré tsíhuyullétú ámúhake o úwaabóhi. Aabe ícyooa ámúhake o ááhívetéébé tsaate páhdure néemedi tsáhájuco o ícúvéityúne. ³ Áijyu ámuha méwaajácúú muhdú tajtyéeveri Críjto íhjuváhíjcyané ámuha mewáajácúyóneri meijjycunúhijcyáne. Díbye tajtyéeveri néene álliu íjcyatúnéllii ímillebe muhdú díbyé íhtsútú íjcyane ámuha mewáajácúne. ⁴ Díbyekée ímiáané páwachékevu dsíjívetsómé átérééjpidi idíllónema. Áróobekée Píívyéébe íhnáhoori bóhíitsoobe ijcyá ícyooa íhtsútuubéréjucu. Aane díbyekée pájtyedu ívane tsáijyu o ícúbáhrámeihijcyáhi. Árónáa díbyedívú o cátsípáávehíjcyanéllii oke piáábohíjcyaae téhdure ámúhake o piááboki.

⁵ Aane cáhawáá ihdyu ámuháyé ímíñeúvú méjtsaméj. ¿A ímiáané tsúuca ímí ámuha mecáhcujsó Píívyéébeke? ¿A ámuha méwaajácúrá Jetsocríjto páijyuvaré ámúhama íjcyane? ¿Mityá íllure ámuha maállíñe ménehíjcyá díbyeéjté ámuha meijcyanej? ⁶ Árónáa íhya mityá ícyooa tsúuca ámuha méwaajácú ímiáané díbyeéjpi o íjcyane eene álliu múnáájpidi oke ámuha medílllohíjcyáme. ⁷ Muurá Píívyéébeke piáábó o táúmeihijcyá ámúhá hallúvú ímityúne ámuha meijjycátuki. Aane tsá teene o méénuhíjcyatú míamúnaa ímí oke íjtsúcunúki. Muurá oke dítye múhdurá íjtsúcunúroobe o ímíllehíjcyá ámuha ímiááméré meijcyane. ⁸ Aabe tsá mújyú állíuri o íhjuvatúne. Ímiáaneriyé o íhjuváci. ⁹ Áánéllii íllure o ímíjyuhíjcyá oke dítye éhdíiválléroobe. Ehdú oke dítye íjtsúcunúroobe ámúhake o piáábohíjcyá ímí ámuha Píívyéébeke mecáhcuítsoki. Ámúhá hallúvú piáábó o táúmeihijcyá ímí díbyeke ámuha mecáhcuítsoki. ¹⁰ Ehdú íñe o caatúnú ámuha meímíbáávye ámúhake o ááhívetécooca íhnáhó ámúhake o úwáábótuki. Píívyéébe muurá íhnáhoovu oke ajcú díbyeke meúráávyénéjcutu ámúhake o piááboki. Tsáháa téenevu oke díbye ajcutú ámúhake o tútávájtsoki.

¹¹ Aane óví ámuha táñahbémú ímí meijcyame métsúúrámei Píívyéébema ámuha tsaímíyé meijjycáiyóneri. Aane óví díbyeréjucu ámúhake iwájyudu íjcyaae píaabóné tsaímíyé ámuha meijcyaki. ¹² Áánéllii ámúhake o néé ámuha ímiááméré meijcyáne medúúrvájcatsíki. ¹³ Téhdure pámeere ílle íjcyame ménahbémú ámúhake duurúváhi.

Ahdícyane ihdyu óví Píívyéébe pámeekéré iwájyudu íjcyaae Jetsocríjtoj téeveri Íapííchó mépañévu ípícyóneri meke tehméhi. Áyu tehjújucu.

GÁÁRATA Garáátsiáí Ijcyáame éllevu Páávororo cáátúnuháámi

Duurúvaju

¹ Oo Páávororo o Ijcyáábekée Píivyéébe oke picyóó uwáábóobedivú Jetsocríjtoke ibóhítsóóbej téeveri. Tsáháa míamúnaa oke picyootú teénevu. ² Aabe íñe ílle óoma Ijcyámema íhyaami ó caatúnú elle Garáátsiá íñújiri ámuha cahcújtso múnaa mejjcyáme éllevu. ³ Áameke óví ámúhake Méécaáni Píivyéébe píaabó Máavyéjuube Jetsocríjtoj téeveri íbúwájí ámuha mejjcyaki. ⁴ Muuráhjáa dibye ímillédújuco mewájjyuri Jetsocríjto dsíjivéné íjí imítýú meke mújtatsójuccóronetu meke ipájtýetétsoki. ⁵ Áánéllii metsu dííbyeke maávyéjútso mújyú níjkéváityúne. Ehdú teéne.

Tsá tsiíñe Ijcyatú meke pájtýetétsóiyóné uwááboju

⁶ Áronáa múhdurá oke pájtýené Píivyéébeke ámuha mecáhcújtsonetu tsíhdýuréjuco mejjtsámeíñe. Áaneráhhjáa tsúúca ámuha ímí mecáhcújtso mekéé iwájjýúne Críjtoj téeveri mééma dibye méénune. Áané mutsiíeneréjuco ámuha tsíjijtójjiriyé meúwáábocatsíhijcyáne. ⁷ Áanerá tsá tsiíñe Ijcyatú meke pájtýetétsóiyóné uwááboju. Íllure ámúhake tsaate íállíñe tsíjijtójjiriyé úwáábóneri máváríchohíjcyá Críjtodítýú Ijcyané uwáábójuuto ámúhake imújtátsóroki. ⁸ Ehdú úwáábóhíjcyámé hallúrí apíchó teéne. Muurá o Ijcyároobe tsíjijtórijyé o úwááboca téhdure Píivyéébe óhdi ícúbáhráiyáhi. Áhdure níjkyéji múnáajpi Ijcyároóbedi ícúbáhráiyooobe tehdu dibye méénuca. ⁹ Aanée tsúúca éjjyú ámúhake o úúbálleroné íñe tsiíñe ó úúbállé tsaate Críjtodítýú Ijcyané uwááboju tsíjijtórijyé úwáábóhajchíí Píivyéébe díityedí ícúbáhraíñe.

¹⁰ Ehdú íñe ámúhake o nééne méjtsúcunúdí míamúnaa ímí oke íjtsúcunúrokiyé o íhjjýuváhíjcyáne. Píivyéébere ihdyu óhdivu tújkevélélleneríjyuco o tsúúrámehíjcyáne. Muurá míamúnáamáyé tsaímíyé o Ijcyane o ímilleca tsá Críjto íicúve múnáajpi o Ijcyáityuróne.

Páávororo uwááboobe Ijcyane

¹¹ Aane ihdyu ó imíllé ámuha táñahbémú mewáájacúné íñe dííbyé uwááboju míamúnáa íjtsaméí Ijcyatúné o úwáábóhíjcyáne. ¹² Tsáháa múha oke úwáábotú teéne. Dííbyeréé ihdyu páñetu Jetsocríjto óhdivu bóhówajtsóné íñe ó úwáábóhíjcyáhi.

¹³⁻¹⁴ Muurá ámuha méwaaajácú muhdúhhjáa tujkénú o dárríivémehíjcyáne tamúnaa múhdurá Píivyéébeke úráavyehíjcyájjító o úráavyéjjyú. Téjjjtóó ávyéta ímí ó waajácú tsíjtýe tátýujkévéejte Ijcyáromé ehniíñevu. Aabée téjjyú ímiáánéhacáa Críjto cahcújtso múnaa Ijcyámedi ó ícúbáhráhíjcyá dítyévaa téenetu íhvetéroki. ¹⁵ Áronáacáhjáa ihdyu pámeeke iwájjyudu Ijcyaae Píivyéébe tsúúcajjátújuco ói o tsiímávámeityúné íhdéjuco oke íújjcuíñe wábyujtsóne. ¹⁶ Aabée oke waajácútsó ílli Jetsocríjtodivú dííbyedítýú Ijcyané uwáábojjúvú ámúhake jodíómú Ijcyátúrómeeke o wáájácútsoki. Áaneríí tsá múúmá o íhjjýuvatúne. ¹⁷ Muuráhjáa Jerotsaréeri dííbyé uwáábo múnaa táíhdéjuco Ijcyaróme éllevu tsá o péétu díityémá téeneri o íhjjýuvaki. Aráábíá íñújjivúréé o péébe téhulle íñéubará píivyéétútsihyi o ícyahíjcyátsihdyu tsiíñe ó oomí Damájjcovu.

¹⁸ Átsihdyúu botsíí Jerotsaréevu tsiíñe pápíhchúú píjcyábatu o wájjtsiibe o péé Pééedoró éllevu dííbyema o íhjjýuvaki. Áábemáa técoomíyí o Ijcyá 15 coojíva. ¹⁹ Ájjyúu tsá tsíjtýe Jetsóó uwáábo méénuhíjcyámeke o ájtyúmitúne. Apáábyekéréé o ájtyumí íñahbe Jacóóbóke.

²⁰⁻²¹ Átsihdyúu o péé Tsííríamá Tsíríítsiá íñújjcúvu. Ehdú íñe ámuha éllevu o cáátúnúné pañe o nééne Píivyéébe waajácú ímiáánéjuco Ijcyane ámúhake o úúbálléne. ²² Áábekée oke tsúúca téhullé múnaa waajácúhi. Áánetúikyéé tsá Jodéa íñújjiri Ijcyané cahcújtso múnaa oke wáájacutúne. ²³ Apááñérevaa íllébohíjcyámé tsaate óhdivu néhíjcyáne: “Éhnee éjjyú Críjtoke mecáhcújtsoné hallútú ávyetá ícúbáhrá méhdi méénuhíjcyaabévá muhdú ícyoooca teene úwááboobéré pehíjcyáhi.” ²⁴ Ehdúvaa tsaate óhdivu néhíjcyané ílléébóne mítyane Píivyéébeke duurúvahíjcyáme.

2

Páávoróké uwáábojte wáájacúne

¹ Átsihdyúu tsúuca 14 pǐjcyá pájtyéné boone tsiíne Jerotsaréevu o péébema Benabémútsí Tíítóma pééhíi. ² Áámútsimáa o péé téhullévú Píivyéébere oke túkévějtsóneri. Áijyúu tsamééré técoomí cahcújtso múnáa tǔkevéjtsoje pǐhcyáávémeke ó úúbállé íne ámuha jodíómú jǐcyátúrormeke o úwáábohǐjcyánetu muhdú oke ditye íñéékíi. ³ Áronáacáa oke nééme tehdújuco o úwáábohǐjcyáne. Aamée tsá íiná néetu Tíító óoma jǐcyaaabe kíhdyahírótsámeityúnetu. Tsáháa díbye kíhdyahírótsámeityú jodíómuube jǐcyátúnéllíihye. ⁴ Áronáacáa jǐcyámé tsaate illure íállíne ímíáámédú múúhake náhbévahǐjcyáme. Aamée imíllé Críjtoéjéte muha meǐjcyame tééné taúhbaju meméénújúcoótúmeke tsiíne múúhake téénevu íbúwajtsóne. ⁵ Ároneríi tsá muha meíicúvetú Críjtođítýú jǐcyáné uwááboju mecáhćújtsóneryé mepájtyeténetu ámuúhake muha memújtátsótuki.

⁶ Aamée táehnííñevu jǐcyarómé tǔkevéjtsoje tsá oke béhné uwáábó téénetu méénutúne. Áronáa tsá o jǐycunútú ditye táehnííñevu jǐcyáneri. Muurá Píivyéébe tsahdúré meke jǐjtsuncuníi. ⁷⁻⁸ Aamée ímí jǐjtsuncunú Péédorókée tamúnáa jodíómú uwáábóóbedívú ípicyohdu téhdure oke Píivyéébe pícyoone ámuha jodíómú jǐcyátúrómé uwááboobe o jǐcyaci.

⁹ Aanéé páñétúejte Péédoroo, Jóóaa, Jacóóboo, jǐcyame ímí íjtsuncunúne múhćsikyé Benabéema mǐtyane dúúrúvaméré néé muhćsí tééné wákimyéi meméénu jodíómú jǐcyátúmé pañe téhdure tamúnáa pañe tééné wákimyéi ditye méénné tujkéveri. ¹⁰ Áánemáa múhćsikyé nééme muhćsí mepiáábohǐjcyaci ídáátsóméhǐjke. Aanéé ímí ó jǐjtsuncuníi.

Péédoróké Páávoró úhbane

¹¹ Áronáacáa Péédoróké Aǐtíokíiavu ó tsǐjpájúu díbye múhdurá jǐcyáné hallútu. ¹² Muuráhjáa ámuha múnáa jodíómú jǐcyátúmema díbye májchórónáa tsaate múuha múnáa Jacóóbo hájkmú íhdééné taúhbaju úráavyehǐjcyámé técoomívú wájtsímédítýú waabe díiýéđi íllíityenema. ¹³ Áábédítýúu ííváne tsǐjtye tamúnáa tsúuca cahcújtso múnáa jǐcyarómé téhdure wááhíi. Áhdurée táñahbéébé Benabée díiýéđítýú ííváne wááhíi. ¹⁴ Ehdúu tsúuca cahcújtso múnáa jǐcyarómé dáríívemeííñé hallútú Péédoróké pámeere pǐhcyááve múnááj píñévú o nééhíi: “Muúbej, uu muurá jodíómuube u jǐcyároobée tsúuca ú íhvejtsó íhdééné taúhbaju u úráavyehǐjcyáne. Aabe jǐveekí téénevu ú táúhbahǐjcyá memúnáa jǐcyátúmeke teene u úráavyécóóbejǐjvari?” Ehdúu o néé Péédoróke.

Mecáhćújtsóneryé mepájtyeténe

¹⁵⁻¹⁶ Muurá muha jodíómú páñétúejte Píivyéébeéjé meǐjcyame tsúuca méwaajácú Moitsééúvuj tééveri múhá íhdé múnáaúvuke díbye ájćúné taúhbaju muha meúrúávyeróné múúhake pájtyetétsóityuróne. Apááñéré ihdyu Jetsocríjtoó mewájyuri dsǐjívéné pamévaré mecáhćújtsómeke ímíááméđi dílloóbe.

¹⁷ Aane dílbyej tééveri Píivyéébema meímíbaávyéíyóneri metsúúráméihǐjcyámé méwaajácú ímíáané ímityúmé meǐjcyane. ¿Áánéllíihyéhaca Críjto nééjuríyé ímityúmé méicyahǐjcyáhi? Tsáháa. Tsá tehdu tene néétune. ¹⁸⁻¹⁹ Muurá teene taúhbaju o úráavyéroobe tsá Píivyéébema ímí o jǐcyáityuróne. Áánéllíi tenejćútú ó jǐcyá dsǐjívéebedú teene o úraavyéjúcoótúnéllíihye. Aabe ihdyu ícyooca ó tsúúráméihǐjcyá muhdú Críjtoj tééveri tsaímíyé Píivyéébema o jǐcyáiyóneri. Muurá o íhvejtsójúcooróné tsiíne o úráavyéhajchíi oore ó tútávájtsáméílii. ²⁰ Áánéllíi tsá o ímílléđú o jǐcyájúcootúne. Ícyooca ó jǐcyá Píivyééé Hajchíi tawájyuri dsǐjívéebeke o cáhćújtsoobe oke túkévějtsóné pañe. ²¹ Aane tsá mújyú o íhvějtsóityuró mekéé ídaatsólléne mééma díbye méénune. Muuráhjáa teene taúhbaju néhdu meǐjcyanej tééveriýé ímíááméđi meke díbye dílloca Críjto dsǐjívéné tsá íñetú meke píááboityuróne.

3

Críjtoke meke pájtyetétsóne

¹ jÁyu ámuúha Gáaratá cahcújtso múnáaj! ¿Múamí ámuúhake tútávajtsómé tsáhájucó ímí ámuha meúrúávyetú Jetsocríjtoó mewájyuri páwachékevu dsǐjívéné mecáhćújtsóneryé mepájtyeténe ámuúhake o úwaabóne? Ááneráhjáa tsúuca ámuha ímí méúraavyé tééné uwááboju. ² ¿Acáa tsá Píivyééébe Apííchó ámuhá pañévú úcáávetú teene ámuha mecáhćújtsóijyú? ¿Mítýá ítyaúhbajúrée ámuha meúrúávyenéllíi ámuhá pañévú úcaavéne? Áyu cána oke menej. ³ ¿jveekí ayájú allíurá ámuha menééme múhdurá méđáríívemeí tsúúcajáa Píivyééébe Apííchó tǔkevéjtsó pañe ámuha meǐjcyame? ¿Aca ámuha meíjtsuncunú ámuhá íhnáhooríyé tsaímíyé dílbyema ámuha meǐjcyáiyóne? ⁴ ¿Muhđú bañúháñé ámuha tééné hallútú meícúbáhráméihǐjcyáné íveekí méíhvějtsóhi? ⁵ ¿Mítýá ámuha meíjtsuncunú Píivyééébe

tauhbaju néhdu mejjycánéllii díbye méema méénúrátyúronéhjí méénuhjycáne? Muurá ihdy Críjtoke mecáhcújtsómé pañéwú Íapíchó ípicyóonej tééveriyé méema méénuhjycyaabe ténehji.

⁶ Muuráhjáa Aavarááuvú ímí dífbyeke cáhcújtsónéllii ímiáábedi dílloobe dífbyeke. ⁷ Áánéllii ímí Píivýéébeke mecáhcújtsómé dífbyéuvúj tsiiménémúhaabe méijcyaáhi. ⁸ Tsúúcajátújucóhjáa muurá mee pámeere ámuha jodíómú mejjycátúrómema tsaimiyé dífbyema mejjycyaáíñé Aavarááuvuke díbye íllu nééneé: “Ímí oke u cáhcújtsónéllii díjtyééveri pámeere ífújiri jycyámeke ó píááboóhi.” Ehdúhjáa neebe Aavarááuvuke. ⁹ Aane muurá téhdure Jetsocríjtoke mecáhcújtsóméke píááboobe dífbyekée ípiaabódu.

¹⁰ Áánetu eene tauhbaju iúráávyéneriyé ípájtyetéiyóné ítsucunúhjcýámé hallúri ápíchó teéne. Muurá Píivýéébe waajácúháámitu nééneé: “Píivýéébe tauhbaju múhdurá úráávyehjycýámé hallúri ápíchó teéne.” ¹¹ Aane muurá méwaajácú teene tauhbaju néhdu íjcyáiyóneri tsúúrámeyíómé tehdu jycyátumeke Píivýéébe ímiáámedi díllóityúne. Íllu tsiíñe néene dífbyé waajácúháámitu: “Píivýéébeke ímí cáhcújtsóméke ímiáámedi díbye díllome pájtyetéehi.” ¹² Áronáa teene tauhbájutu Píivýéébe Moitsééuvúj tééveri meke íajcúnetu neeráhi: “Páneere tauhbájutúne néhdu tsaimiyé jycyame ihdyu pájtyetéiyáhi.”

¹³ Áronáacáa tehdu mejjycátúné déjucotu méhdi díbye ícúbáhráiyóné íhdétú tsúúca Críjto meke iwájyúne pájtyetétsóhi. Muurá dífbyé waajácúháámitu nééneé: “Ímityúmé átéréejtéké cáámetu úmáhácutu pícyóome.” ¹⁴ Ahdújucóhjáa muurá Píivýéébe Críjtoj tééveri pámeekéré píaabóné jodíómú jycyátúróméhjíma Aavarááuvukée íñéhdújuco. Áhdure Críjto pámeere dífbyeke cáhcújtsóméke ájcuú Íapíchotu ípyée íñéhdújuco.

Píivýéébe Aavarááuvuke pítyajcóné

¹⁵ Aane cáhawáá ámuha táñahbémuke o néé muhdú maállityu meméénune. Muurá tsaatémá tsáné wákimyeí meméenu téené waajácúháámitu memémé mecáátúnúné boone tsáhájuco múha tsihdyuréjuco meijtsaméí cápáyoácóityuróne. ¹⁶ Ahdúhjáa muurá Píivýéébe Aavarááuvuke néé dífbyéj tsiiménémúháábedityú tsáápiikye ípicyooíñé miamúnáake pájtyetétsóifbyeke. Tsáháhjáa díbye íwaajácúháámitu néetu pívámeváké ípicyooíñé. Neebéhjáa tsáápiikye ípicyooíñé Jetsocríjtoke. ¹⁷ Muuráhjáa dífbyéuvuke Píivýéébe ípityajcóné boone 430 píjcyábatu ítyaúhbajúvú jodíómuke ajcú Moitsééuvúj tééveri. Áronáacáa tsá téené hallúhcuri díbyeé Aavarááuvuke pítyajcóné wáajácúratúné jycyatúne. ¹⁸ Muuráhjáa teene tauhbaju meuráávyéneriyé mepájtyetécá állíureiyó teene dífbyéuvukée Píivýéébe pítyajcóné. Áronáacáa muurá dífbyeke íñéhdújuco díbye méénune.

¹⁹ ¿Aanéé íveenévurá ájcuube teene tauhbajúvú meke tene ípájtyetétsokíjívarí? Muuráhjáa ihdyu teene níjkyéji múnáaj tééveri pícyoobe mewáájacu múhdurá meicyahjycýané Jetsocríjtóí bóhówáávétúné hajchóta. ²⁰ Áronáacáa tsá tehdu Píivýéébe Aavarááuvuke tsíjtyej tééveri pítyajcotúne. Muuráhjáa ihdyu ávyeta dífbyere dífbyeúvuma íhjuvúváhi.

Píivýéébe tauhbaju

²¹ ¿Áánélliihyéhaca Moitsééuvúj tééveri díbye meke ítyaúhbajúvú ájcune tútávajtsó díbyeé méema imyéenuíñé nééneé? Tsáhaá. Muuráhjáa tene néhdu mejjycáneriyé mepájtyetécá ímiáámedi meke díllóiyooobe teene meuráávyémeke. Aacáa tsá mepájtyetéíñe tsíjijtóriyéjuco díbye méénúityuróne. ²² Áronáa muurá dífbyé waajácúháámitu néene ímityúné pañe mejjycame Jetsocríjtoke mecáhcújtsóméke díbye pájtyetétsóíñe.

²³⁻²⁴ Muuráhjáa ímiááné éhne múúne tsiiméké metúkévejtsódú tauhbaju meke túkévéjtsóné pañe méicyahjycýa Jetsocríjtóí méhdivu bóhówáávétúné íhde. Aabée méhdivu bóhówáávéebeke mecáhcújtsóméke bótsí Píivýéébe ímiáámedi díllóhi. ²⁵ Aame ícyooa tsáhájuco tauhbájú túkevejtsó pañe mejjycájúcootúne. ²⁶ Ícyooa méijcya Píivýéébej tsiiméréjuco pámeere Críjtoke mecáhcújtsómé. ²⁷ Muuráhjáa ímiááné dífbyéjté méijcýané uubállé metsójtótsámeyímé méijcya dífbyeduréjuco. ²⁸ Áánéllii tsá menééityuró tsíjtyere jodíómú jycyane. Téhdure tsá menééityuró tsíjtyere gríéégómú jycyane. Áhdure tsá menééityú tsaate ímí jycýánáa tsaate tsíjtyé hójtsi pañe jycyane. Muurá ihdyu pámeere tsiíñé miamúnáa jycyároméhjíma wajpíímuma waalléémú méijcya tsaméééré Críjtoejte. ²⁹ Ehdú pamévare dífbyéjté mejjycame méijcya Aavarááuvúj tsiiménémúhaábe. Áánéllii téhdure méwáábyuta teene dífbyekée Píivýéébe íajcuúne nééneé.

4

¹ Cáhawáá méijtsúcunuj, muurá tsaapi tsiimene cááni dsíjívéné boone dífbyé tsieméné aabájaabe jycyáiibye íayáné hajchótá íhdcyaabédú íjcyá tsaaté hójtsi pañe. ² Aabe íbúwájíí

Ícyahíjycá caáníuvúvú diityéké téénevu níwaavémé díbye kéémécooca dífbyeke ájcúúfbye. ³ Ahdúu muurá éjyu méicyahíjycá taúhbaju meke tükévétsoóné pañe Críjtóí méhdivu bóhówáávétúné hajchóta. Aamée méitsúcunúhíjycá teene meuráávyéneríyé mepájtjetéiyóne. ⁴ Áronáacáa Píivýéébe Íllíkye meéllevu wállóóíñe éévé úújeténéllíi bóhówááveebe wállé íñbúwá déjucóvú ípíivýéévéenema. Áabekée dille tsíímávaabe keemévé téenere Moitséeúvuj téeverí díbye ájcúné taúhbájú pañe. ⁵ Ehdúu Jetsocríjtó méhdivu íbóhówáávéne meke ímjpyetétso taúhbájú meuráávyerómé ímityúmé mejjycámeke botsíi Píivýéébe ítsíímédi idíllóki. ⁶ Aane ímiááné dífbyej tsíímé mejjycane méhdivu íbóhówáucunú mépañévu pícyoobe Íapííchó Íllíj téeveri. Áánere muurá meke tükévétsoóneri dífbyeke mecááníwámé ménehíjycáhi: “Llíhíyo múúháj Caáníj.” ⁷ Aane ícyooca dífbyej tsíímé mejjycámé hallurí tsáhájucó íiná íjcyatúne. Áánéllíi meke ájcúúfbye íavýéjvu Jetsocríjtoke mecáhcújtsónej téeveri.

Cañcújtso múnáadi Páávoró íjycúnúne

⁸ Muuráhjáa ihdyu éjyu ámuha Píivýéébeke mewáájácútúnéllíi íhdícyanéhjí mecááníwámé méíicúvehíjycáhi. ⁹ Áánetu ícyooca tsúúca ámúhake díbye wáájacúmé ámuha mejjycá dífbyeéjte. Áronáa ¿iveekí ámuha méimíllé tsiíñe íhdeéne taúhbaju meúraavyéne? ¿Mityá ámuha méimíllé tsiíñe téené pañe mejjycane? ¹⁰ Muurá ámuháí méíjtsúcunúpi eene ténevá píjycábádú, ténuhbavadú, kéjcoojíí ámuha Píivýéébeke medúúrúvahíjycánetu ámúhake díbye ímiáámedi díllóiyóne. ¹¹ Ehdú ámuha múhdurá medááíwémeíñetu ámúhadítúyó o néé bañúháñébáhhjáa ámúhake o úwáábóhíjycáne.

¹² Áronáa ihdyu ámuha táñahbémuke o néé íhdeé ámuha méicyahíjycané meúraavyéjucóótuki. O íjcyadúrójucó mejjycya. Muuráhjáa tujkénú ámúhake o úwáábócooca tsá oke ámuha metsárilletú tsíjítóréjucó o úwáábóronáacáa. ¹³ Muuráhjáa téjyu ámúhake ímiáájú ó úwáábóhíjycá táhálluúñeri o chéméroóbe. ¹⁴ Áróókekée muurá ámuha oke éhdiiválletúmeré tsaimíyé mewáátsúcúpéjtsóóbeke méíicúvehíjycá muhdú Jetsocríjtomútsikyé níjkyéji múnáájpiima ámuha méíicúvéiyódu. ¹⁵ Muuráhjáubáhhjáa ámuha mepíivyetéca táhálluúúcu oke mecápáyoacóiyá ámúhá hálluúnetúrójucó. Áámeke ¿íñá ámúhake pájtjyeme íveekí tsáhájucó óhdi ámuha méíicúvetúne? ¹⁶ ¿Ámuháubá méíjtsúcunú ámúhake o tsááílléne ehdu o néhíjycáne? Muurá ihdyu ímiááné tehdújucó ámúhake o néhíjycáne.

¹⁷ Muurá eene ámúhake íñé ímjyaú úwáábóhíjycámé tsá ímiá úwáábó meénuhíjycatúne. Íllure muurá ámúhake óhdivu ímújtátsóro úwáábóhíjycámé díityé úwáábóréjucó ámuha meuráávyeki. ¹⁸ Áronáa ihdyu tehdújucóoíyó ímiá úwáábó ámúhake ímyéénu ámúhadi dítye tsúúráméíñe. Tsá idyé ámúhama o íjcyanéllíihyére ámúhadi dítye tsúúráméíhíjycáítyuróne. ¹⁹ Aane ámuha áatsímédú menéeme tsiíñe múhdurá medááíwémeíñe ídátso oke pájtjyé éhne múúne walle ítsíímáváne ávyeri ícúbáhráméídyu. Aabe ámúhadi o íjycúnúhíjycá Críjtokéréjucó ámuha mecáhcújtsóne díbye íjcyadu mejjycáíyóneri. ²⁰ Múhdúvúrá ó íjtsúcunú ehdu ámuha méicyahíjycáne. Áánéllíi ihdyu múhdutúyó ícyoocáre ámúhama o íjcyane ímíñeúvú ámúhake o úwáábóki.

Agáama Tsááramúpidítúyú íjycané úwááboju

²¹ Muurá ámuha méíjtsúcunú Moitséeúvuj téeverí Píivýéébe meke ájcúné taúhbaju néhdu mejjycáneri mepájtjeténe. ¿Aca tsá ámuha mewáájácútú muhdú dífbyé waajácúháámitu tene caátuváne? ²² Muurá téhaamítú néene Aavaráaúvúhjáa mítyétsikyé tsíímáváne. Páñétúelle mewadívúhjáa tsíímávaabe tsáápiikyé. Áánetúhjáa tsíjpiikyé tsíímávaabe íúnú múnáálledívu. ²³ Aanéhjáa íúnú múnáálle Agáadívú díbye tsíímávaabe íhdícyaabéré íñe mejjycadu. Áánetúhjáa páñétúélledívu díbye tsíímávaabe díibyéjucó Píivýéébéhjáa dítyétsikyé íájcuíñé néhíjycáabe. ²⁴ Ehdúhjáa tsíímávamúpi Píivýéébe míamúnáake míjítócuri tükévétsoíñe. Díilléhjáa muurá Agáá tsííménémúhaabe tsíjtjyé hójtsí pañe ícyahíjycádújucó Moitséeúvukéé Tsinaíí caméhabvú Píivýéébe ítyaúhbájúvú ájcúné pañe íjcyame ícyahíjycáne. ²⁵ Áánéllíi muurá téhba Aráábíi íñíjírí íjcyahbáú memévá dílleúvu déjutu. Muurá Jerotsaréeri íjcyame taúhbájú pañe ícyahíjycá dílleúvúj tsííménémúhaabé tsíjtjyé hójtsí pañe ícyahíjycádújucó. ²⁶ Áánetu ihdyu níjkyéjírí íjycané Jerotsarée múnáa mejjycame tsáhájucó téené pañe mejjycatúne. ²⁷ Muurá Píivýéébe waajácúháámitu néene Tsááradítjyú:

Ajchíbá u íjcyárolle kímóóvétulléré ímjyueri díicya. Muurá úi ú tsíímávaahi. Aame dáítsíime ávyetá mítyámé lílýáateé díúnú múnáállej tsíímé lílýaaténé éhñíñevu. Ehdú néene Píivýéébe waajácúháámitu.

²⁸ Ámuúha táñahbému, Píivýéébéhjáa néhdújuco Itsáake cáánimutsi tsíimaváne. Áhduréhjáa díbye néhdújuco íñe tsúuca díbyej tsíimé mejjcyane. ²⁹ Árómeke íñe tsaate meke muhdú dáriivehíjcyá íhdééné taúhbaju iúráavyéneri éhnehjáa Píivýéébere piáábóneri Aavaráa páñétúéllédívú tsíimáváabeke iúniu múnáálledívú díbye tsíimávaaabe tsárillehíjcyádu. ³⁰ Téénetu muurá Píivýéébé waajácúháámitu nééeneé: “Díiúniu múnáálleke dijchívyetso dihíyátú íllimájucó. Tsá páñétúelle dítyáábadívú u tsíimáváábé wáábyuta íjcyane díbye éhne íjcyatúne.” Ehdú néene Píivýéébé waajácúháámitu. ³¹ Ahdícyane, ámuúha táñahbému, tsá mejjcyatú iúniu múnáálledívú Aavaráaúvú tsíimáváábéj tsíiménémúhaabe íjcyadu. Muurá ihdyu méjcyá páñétúelle Tsáarádivu díbye tsíimáváábéj tsíiménémúhaabe íjcyadu tsúuca páñétúejpi Píivýéébé Hájchiky mecáhcújtsónéllíhye.

5

Jetsocríjtokéré meúraavyéne

¹ Muuráhjáa Jetsocríjto tsúuca meke ijchívyetsó taúhbaju meke tükévéjtsóné pañe meicyahíjcyánetu. Áánéllii metsu díbyekéréjuco meúraávyé ímíñeúvu. Óvjyacoóné ámuha tééneri metsúúrameihíjcyané meke pájtyetésóiyóneríjívári.

² Aane cáhawáá ímíñeúvú melléébó ámuúhake o nééeneé. Muurá ámuha mekihdyahírótsámeíñetu ímiáámedi Píivýéébe ámuúhake díllóiyóné ámuha meijtsúcumúne tehdu meméénúmeihajchíí tsá Críjto ámuúhake pájtyetésóiyúne. ³ Áronáa ihdyu o néé tehdu imyéénúmeíñe ímí Píivýéébema íjcyáiyóneri tsúúrameihíjcyámé óvii ávyeta muhdú teene taúhbaju néhdú íjcyáhi. ⁴ Áronáa íllure ámuha tééneri mémújtátsámeí Píivýéébe meke iwájyúne Críjto tééveri mepájtyetéíñe méénúnetu. ⁵ Muurá ihdyu ímiáámedi meke dílloobe ípííchó meke tükévéjtsóneri Jetsocríjtoke mecáhcújtsómeke. ⁶ Áánéllii mekihdyahírótsámeíyúne tsá muhdú néétune. Áhdure mekihdyahírótsámeíyóné tsá meke piáábotúne. Apááñéré ihdyu ímiááné Jetsocríjtoke mewájyúne mecáhcújtsóné meke piáabóhi.

⁷ Aané muurá tsúuca tehdújuco ámuha meúraavyéne. ¿Áané mutsíhdyúhjáa íveekí tsáhájucó ámuha tééne uwááboju ímí mecáhcújtsotú múha nééjuri? ⁸ Áaneráhjáa tsúuca Píivýéébe ámuúhake ijchívyetsó ténejcútú Jetsocríjto tééveri. Aane tsá díbyedítú tene íjcyatú eene piééneré ámuha meúraavyéne. ⁹ Muuráhjáubá ihdyu ámuúhadítú tsáápihdítúré íjcyane ehdu ámuúhake dáriivé éhne múúne harínallíjyú metátsajcóné pañévu íooríchotu áyánéwu mepícyooróné páneeríyéjuco mújtadu. ¹⁰ Áronáa ó waajácú Píivýéébe tsíiñe ámuúhake piááboíñé ámuha meihveté taúhbaju néhdú ámuha mejjcyáneri mepájtyetéiyóné ámuha meijtsámeihíjcyánetu. Áánetu ihdyu íhnáhoíñé díbye ícúbahráné ámuúhake mútátsohíjcyámedi.

¹¹ Muurá téhdure óhdítú nehíjcyámé oova mekihdyahírótsámeíñeríyé ímí Píivýéébema mejjcyane o uwáábohíjcyáne. Áronáa teene o uwááboca tsá oke dítye tsárilíllétyuróne. Muurá ihdyu Críjto tééveríyé mepájtyeténé o uwáábohíjcyánéllii oke tsárilílléjcyame. ¹² Aame ihdyu óvii íllurejuco ámuúhadítú dówaavené tééneri ámuúhake pátsárcyohíjcyáme.

¹³ Muuráhjáa tsúuca Píivýéébe ámuúhake ijchívyetsó téénetu. Aame ámuha tsáimiyéjuco mejjcyame tsá ímityúne meméénújúcóóiyúne. Ímíñeúvú pamévamáyé mewájyújcatsíñe mépiáábojcatsi. ¹⁴ Muurá tsane díbyé taúhbaju nééhií: “Pamévakéré múu wajyú muhdú u wájyúmeídyu.” Ehdú muurá pamévakéré mewájyúhahchíí tsúuca mémeénú páneere díbyé taúhbajúúné muhdú mejjcyáiyóné meke néhíjcyáne. ¹⁵ Áánetu tehdu ámuha mewájyújcatsíñe mépiáábojcatsífyótsihvu íllure ámuha meícúbáhrájcátsíhahchíí muurá íllure ámuha métútávátsójcátsíhi.

Píivýéébé Apíicho meke tükévéjtsóné

¹⁶ Áánéllii ámuúhake o néé Píivýéébé Apííchó tükévéjtsó pañéréjuco ámuha mejjcyane ímityunéhíí ámuha meméénújúcóótuki. ¹⁷ Tsá díbyé Apííchó ímíllétú meimíllédú mejjcyane. Téhdure ténehji méhdivu cátuhtsó teene meke tükévéjtsóné pañe mejjcyáiyóne. Ehdú panéjcuwávú téneecu cáttúhtsójcatsíñéllii éhniíñevu métsúúraméí Píivýéébé Apííchó tükévéjtsó pañe ámuha mejjcyáiyóneri. Óvjyacoóné ámuha meimíllédú mejjcyane. ¹⁸ Aane ímiááné ámuha díbyé Apííchó tükévéjtsó pañe mejjcyáhahchíí tsáhájucó ámuha íhdééné taúhbajú tükévéjtsó pañe mejjcyájúcootúne.

¹⁹ Muurá ímíllédúré ícyahíjcyámé tsá téévetúne. Panévare muurá ímityunéhíí méénume íhdíyáméhjíma dómácócatsíhíjcyáhi. ²⁰ Aame níjcyotájtekeré duurúvahíjcyáhi. Nomíuúwávu nééne tsané úhbjácatsiyíyé íjcyame ítsárilíljcatsíñe waabyénúcatsíhíjcyáhi. Iiye ímí íjcyáiyóné

imílléme. Ehdu idyáíwéjcatsíñe ílluréjuco ditye dóhwábahíjcyané ihdyéháhjírejuco. ²¹ Aame nomútaáwáwu néeme dsíjívétso múnaa, líiyiicyáve múnaa, íjcyame majcho ávyétá mityáne. Áhdure tsíñehji panévaré ímityúné méénuhíjcyáme. Aane éjlyúu ámuhákye o néhdu tsá múu tehdíivanéhjí méénutúne. Muurá tehdu nénehji méénume tsá Píivyéébé avyéjújte íjcyatúne.

²²⁻²³ Áánetu ihdyu Píivyéébé Apííchó meke tükévéjtsóné pañe meíjcyame méwajjújcatsíhi, méimíjyúúhi, tsíñehji meke pájtyeróné máaabúúhi, tsáimíyé pamévamáyé meíjcyáhi, tsíjtyeke mépiaabóhi, panévaré óóchevéletumé mémeenúhi, ídaatsómé meíjcyáhi, tsá ímityúnehjívú metáhjátsámeityúne. Ehdu Píivyéébé Apííchó meke tükévéjtsóné pañe meíjcyame tsá íhdéené taúhbaju néené tsíjítoryé meíjcyatúne. ²⁴ Muurá Críjtoke mecáhcujsómé ímityúné icyánéjcutu meíjcyá dsíjívemédú ténéhji éllewu meíjcyájúcoótúnéllíihye. ²⁵ Aame meíjcyá Píivyéébé Apííchó meke tükévéjtsóné pañe. Áánéllii metsu meíhvéjtsámeí téeneréjuco meke tükévéjtsóné pañe meíjcyaki.

²⁶ Tsáhájúco ávyéjuuháñé mellííñéityuróne. Tsá íñnerí menómíutáaváityuróne. Tsá ímityúné medáíwéjcatsíityuróne.

6

Mepíáábójcatsíñe

¹ Aane tsaate ámuháditýú ímityúné pañevú mújtáhajhíí mépiaábó ditye tsiíñe íimíjpyeteki. Áronáa ihdyu ímíñevú chooco méuwaábó díityeke. Áane téibúwá meíjcyá ámuháyéjuco tehdu meíjcyátuki. ² Ehdu mépiaábójcatsí múhdurá ámuha meícyahíjcyánéhjitu Críjto ímillédú ámuha meíjcyaki.

³ Muurá iye íhtsutumé íjcyane íjtsúcunúmeímíyé tsíjtyeke ípiaábóíyónéhji éllewu íjcyatúmé állímyeíhi. ⁴ Cáhawáá ihdyu ámuha tsáápiitsa métsúúraméí Críjtoke ámuha meúraavýmé tsáimíyé meíjcyáíyóneri. Áronáa ihdyu tsá múu íjtsúcunúmeityú tsíjtye ehníñevu ímí íjcyane. ⁵ Muurá íjcyanéí pámeere ímityúné meméénuhíjcyané meméénujúcoóityuróne.

⁶ Áhdure ámuhákye o néé íñe Píivyéébé íhjuu ámuhákye úwáábóhíjcyámeke ámuha mépiaábo panévatúre íñe tájpi ditye íjcyáíñetu.

⁷ Aame tsá múu állímyeityúne. Méíjtsámeídí Píivyéébe wáájácúityúné ímityúné ámuha meméénuhíjcyáne. Muurá ímityúné méénuhíjcyámeke téene áhdovu ájcutúibe. ⁸ Aame ílluréjuco wágóóovéíñe ímillédú ícyahíjcyáme. Áánetu Píivyéébé Apííchó meke tükévéjtsóné pañe meícyahíjcyámé méjúcuú mújyú medsíjívéjúcoóityúne bóhi. ⁹ Áánéllii metsu óóchevéletumé ímiánéré meméénuhíjcyaki. Ehdu muurá ímiáámé meícyáhajhíí téene áhdó tsáimíyéjuco meíjcyáíñe. ¹⁰ Áánéllii metsu pamévamáyé ímiááméré meíjcyaki. Tsá Críjtoke mecáhcujsómé tsané nahbémú meíjcyame ímityúné medáíwéjcatsíityuróne.

Páávaro pítyajcóné

¹¹ Aane íñe ámuhákye o pítyajcóné ooréjuco pañetu o cáátunúne. ¹² Muurá eene tsaate Críjtoke úraavýmé téené hallútú díityéké tsíjtye ímityú íjtsúcunúíyónéllíihyeré ámuhákye taúhbahíjcyá ámuha mekíhdyahírótsámeíki. ¹³ Árome muurá tsá panévaré teene taúhbaju nénehji méénuhíjcyatúne. Muurá íllure ímityájkímíyéí ámuhákye téenewu taúhbahíjcyáme. ¹⁴ Áánetu ihdyu tsá o ímíllétú íñnerí o mityájkímíyeyóne. Apááñéré ihdyu ímí ó íjtsúcunú mewájyuríi Críjto páwachékevu dsíjívéébeke o cáhcújtsónéllii táimítyú táhallurí íjcyájúcootúne. Aabe téené pañe o íjcyájúcoótúnéllii ténejcutú ó íjcyá dsíjívéebedú. ¹⁵ Ahdícyane tsá muhdú tene néétu mekíhdyahírótsámeityúne. Áhdure mekíhdyahírótsámeíyóné tsá íñnetú meke píáabotúne. Áánetu ihdyu Críjtoke mecáhcujsómé tsíhdyuréjuco mecápáyoovéné meke píaabóhi. ¹⁶ Aane óví Píivyéébe meke ídaatsóllédú íjcyaaabe pámeere pahúllevaré íhñéjté íjcyámema ámuhákye píaabó íbúwajíí ámuha meíjcyaa muhdú ámuhákye o úwáábóhíjcyádu.

¹⁷ Óvíjyacóóné ámuha oke múhdurá medáíwéhíjcyáne. Muurá íñe Máavyéjuube Jet-socríjtoke o cáhcújtsóné hallútú oke ditye méénuhíjcyané matyáwááné tájpiíyí íjcyánetu méwajácú dílbyé wákímíyéí múnáajpi o íjcyaaabe ímiááné ámuhákye o néhíjcyáne.

¹⁸ Ahdícyane óví dílbyeréjuco ámuhákye pámeekéré panévatú píaabóne. Áyu tehdujuco.

EPÉETSIO

Éépetsóri íjcyáme éllevu Páávoró caátúnuháámi

Duurúvaju

¹ Oo íñe Páávoró íhyaami ó caatúnú elle ámuha Éépetsóri meijcyame Jetsocrijtóke meúráávyéme éllevu Píivýééberée díbyedítýú íjcyáné uwááboju o úwáábóíñévu oke pícyoobe. ² Áámeke óví ámúhake piáábohíjcyamútsí íbúwajíí ámuha meijcyaki.

Críjtóke mecáhcuíjtsóne áhdo

³ Ahdícyane ihdyu óví Máavyéjuube Jetsocrijtó Caani Píivýéébeke méduurúváhi. Muurá ímí Máavyéjuube Jetsocrijtóme meijcyámeke tsaímíyé níjkyéjtu panévatúré piáábohíjcyaaabe. ⁴ Tsúúcajátújucóhjáa íñújíí ípívýéjtsótúné ihdéjucó díbye wábyujtsóné Jetsocrijtó téeveri meke újcúmeke ímíbájchoíñé méimítýú máhallúrí íjcyájucóótu díbyeéjté meijcyame ínetú menéétsámeítýuki. ⁵ Mítýanéháa meke iwájýúnéllíi íjtsámeíbyé díbyej téeveri meke ípájtyetétsómeke ítsíímedíyéjucó idíllóíñe. Ahdújucóo díbye meke tsíimavámé díbyeéjté meijcyane díbyéhjáa méhdítýu íjtsámeídyújucó. ⁶ Áánéllíi pajjyuvaré díbyeke méduurúvahíjcyá ávyetáa méhí ídáátsóvóne díbye meke piáábónéllíi. Mekée muurá piááboobe Íllíike mítýane díbye wájýúúbeéjté meijcyaki. ⁷ Muuráhjáa ávyetá íhnáho meke iwájýúnéllíi díbye dsíjívénéj téeveri méimítýuháñé mééma ímíbájchoobe mepájtyetéki. ⁸ Áánerí meke úújétsóobe mítýane meke iwájýune. Áánemáa meke ájcuube panévaré mewáájácúíñé tujkévéjuvu. ⁹ Téhdurée meke waajácútsóobe tsúúcajátújucóo muhdú meke ípájtyetétsóíñé ítsámeíhíjcyáné tsúúca méema ípanéévetsonévu. ¹⁰ Aane ehdu ípítýájcó páneere pájtyéné boone Críjtóke pícyoóíibye páneere níjkyéjma íñújiri íjcyámé avyéjuube díbye íjcyaki.

¹¹ Díbyej téeveríhjáa muurá tsúúcajátújucó díbye meke újcune íavyéjúejte meijcyaki. ¹² Ehdúhjáa méenuube muhdú íjtsúcumúdu íñe tujkénú muha Críjtóke mecáhcuíjtsómema ámuha bóónétu mecáhcuíjtsómé páneere díbyeke maavyéjújtsó dúurúvamére. ¹³ Muurá Críjtódítyú pajtyéteju íjcyane ámuha mecáhcuíjtsómé pañe tsúúca Píivýéébe Apííchó íjcyame ímiááné ámuha méijcyá díbyeéjté díbyée néhdújucó. ¹⁴ Aane muurá díbyé Apííchó tsúúca mépañe íjcyánetu méwaajácú ímiááné meke díbye mújýú íñéjýu pícyoóíñé íavyéjuvu tsaímíyéjucó díbyema meijcyaki. Ahdícyane metsu díbyeke méduurúvahíjcyá ávyéjújtsómére.

Caahcújtsó múnáa hallúvú Páávoró Píivýéébeke tujkévéjuu táúmeíñe

¹⁵ Muurá ó waajácú tehdujucó ámuha Máavyéjuube Jetsóoke mecáhcuíjtsómé ímí pamévamáyé cahcújtsó múnáama mewájýucatsíhíjcyáne. ¹⁶ Áánéllíi pajjyuvaré ámúhá hallúvú Píivýéébeke ó téhdútsóhíjcyáhi. ¹⁷ Téhdure ó táúmeíhíjcyá díbyeke Máavyéjuube Jetsocrijtó Caani íjcyáábeke díbye ámúhake íajcu ítyujkévé íjtsáméítýu díbyée Jetsóoj téeveri méhdívu úújétsámeíñé ímiñeúvú ámuha mewáájácúki. ¹⁸ Aane óví ámúhake tujkévéjuvú ájcuube díbyé avyéjúejté ámuha meijcyáímyeke díbye újcúme úmíwa íñé ímíjyaú néene ámuha ímiñeúvú mewáájácúki. ¹⁹ Áhdure idýe óví ámúhake waajácútsóobe muhdúívané íhtsútú íjcyáne tájpi íñe díbyeke mecáhcuíjtsómé meícyahíjcyánevu. ²⁰ Áánevu muurá meke úújétsóobe Críjto dsíjívéébeke tsíiñe íbohítsóne ínúnúvú níjkyejívú itsájtyéébeke íavyéjújtsóneri. ²¹ Áábekée pícyoobe íñe múhdumé ávyéjute níjkyejíríi, íñújíríi, íjcyámé avyéjuube pañétúejpi díbye íjcyaki. Áábédívú muurá tsá múha úújetétú íñe ícyooca íjcyáné avyéjútédítýu. Áhdure bóone íjcyárómedítýú tsá múha úújetétýú díbyedívú. ²² Áánéllíihýee muurá díbyé hójtsí pañévu pícyoobe páneere íñe múhdúné tsieméné íjcyane. Áhdurée díbyeke pícyoobe múhdumé díbyé cahcújtsó múnáa íjcyámé túkevéjtsóobe díbye íjcyaki. ²³ Muurá díbyé cahcújtsó múnáa méijcyá tsané múnáa díbyema. Aabe páneere ejécunú íñe múhdúné tsieméné íjcyane.

2

Píivýéébe meke pájtyetétsóne

¹ Muuráhjáa díbyere Píivýéébe ámúhake pájtyetétsó Críjtoj téeveri ámúhá ímítýuháñé déjúcotu ámuha mewágóóóvíyómeke. ² Muuráhjáa íhde ámuha ímítýúné méícyahíjcyá íñe íji éhné Naavéné túkevéjtsóju Píivýéébedítýú míamúnáake múhdurá ítsámeíchohíjcyánéréi ámuha meúráávyénéllíihýe. ³ Ehdúu ímiááné méícyahíjcyá ímítýúmé eene ícyooca tsaate íjcyadu. Mépée meímíllejítóré méúráávyehíjcyá méhdítýuré íjchívyéné allíujúúne. Ááné

déjucotúu muurá máhallúri ijcyájúcooróné Píivýéébe méhdi ícúbáhráiyóné eene icyooca tsjityé hallúri tene ijcyadu. ⁴ Áronáaca ihdyu mityane meke iwájýúnéllii méhdi ídáatsóvéne meke pájtyetsoobe Críjtoj tééveri mewágoóóvétu dílbyedúrjúco mejcyaki. ⁵ Ehdúu Píivýéébe méhdi ídáatsóvéne meke píaabó mepájtyeteki. ⁶ Muuráhjáa Críjtoke íbóhíítsóneri meke ávyéjýtsoobe dílbyema mejjcyá nijkyéjiri íavyéjuri. ⁷ Ehdúu mééma méénuube Críjtoj tééveri bóónétu íjcyáné míamúnáake iwáájácútsó ímiááné meke iwájýune. ⁸ Aane íñe tsúúca mepájtyeténé tsá meere meihnáhori meméénutúne. Píivýéébere ihdyu meke ídáatsóllénéllii pájtyetésó Íllíkye mecáhcújtsónej tééveri. ⁹ Tsá mepájtyetétú ínehjí meméénúéllíihye. Áánéllii tsá tééneri memityájkimeítýuróne. ¹⁰ Muuráhjáa Píivýéébe Jetsocríjtoj tééveri méjtsaméi cápáyoáoc ímiáánerjúco meméénuhíjcyaki. Ehdúhjáa tsúúcajátújuco meke íimíbájchoíñé íjtsáméidýújuco díbye méénuune.

Críjtoke cáhcujtsómé ímí íjcyane

¹¹ Aane cáhawáá méjtsúcunu muhdúhjáa ámuha meicyahíjcyáne. Muuráhjáa tamúnaa jodíomú ihdícyamedíyé ámuhákye díllóhíjcyáhi. Áánemáa íiye díllómeihíjcyámé ímiáámé Píivýéébeéjté íjcyane íjpiye ikíhdyahírótsáméíñéllíihye. ¹² Téjyúikyée muurá ímiááné tsá ámuha mewáájácútu Mepájtyetétsoobe Críjtoke. Áánéllíihýé tsá ámuha Píivýéébeéjté méjcyatúne. Ídátsohréé ámuha waagóojte mejcyame tsá mewáájácútu muhdúhjáa Críjtoj tééveri meke díbye ípájtyetétsoíñé pítyájcámeíñe. ¹³ Áronáa ihdyu icyooca Jetsocríjtóo mewájýuri dsíjívéébema ámuha mejjcyánéllii tsúúca ámuha méjicyá Píivýéébema. ¹⁴ Áhdure muurá dílbyej tééveriyé icyooca muuha jodíomuma ámuha méjicyá tsaimíyéjuco íhdeé múhdurá medaríívécatsíhíjcyaróme. Aame icyooca ámuha jodíomú mejjcyátúrómema méjicyá tsamééréjuco. ¹⁵ Muuráhjáa Moitsééúvuj tééveri Píivýéébe ájtcúné tauhbajúúné hallútú jodíomú íjcyátúmema tamúnaa jodíomú tsaríllécatsíhíjcyanehjí Críjto ídsíjívéneri nijkévatsóhi. Ehdúu mééma méénuube íñe pamévá míamúnáa mejjcyarómé dílbyeke mecáhcújtsómé tsame dílbyeéjté mejjcyame ímiáámeréjuco mejjcyaki. ¹⁶ Muuráhjáa múhdurá medaríívécatsíhíjcyanehjí Críjto mééma nijkévatsó páwachékevu ídsíjívéneri. Ehdúu ímbájchoobe pamévá míamúnáa mejjcyarómé tsamééréjuco mejjcyame tsaimíyé Píivýéébema mejjcyaki.

¹⁷ Ehdúu Críjto itsááne muuha jodíomuke waajácútsó muhdú tsaimíyé Píivýéébema muha mejjcyaiñé tsúúca dílbyeke muha mewáájácújúcoórómeke. Áhdurée ámuha jodíomú mejjcyatúme awáá dílbyeke mewáájácújúmeke muurá waajácútsóobe. ¹⁸ Áánéllii dílbyej tééveri Méécáani Píivýéébema tsaméhjí menáhbévájcatsi dílbyé Apííchó mééma íjcyane meke píaabóneri. ¹⁹ Áánéllii tsáhájúco ámuha tsjitye múnaa mejjcyájúcootúne. Muurá icyooca méjicyá tsané múnáaréjuco Píivýéébe avyéjújte tsúúca dílbyeéjté mejjcyame. ²⁰ Muuráhjáa muha Jetsóo mamýémú Píivýéébe íhjúy uubálle múnáama uwáábó medéjucóónéne pañévu tsúúca ámuha méúcaavéhi. Aane muurá ímichi páñétúejpi Jetsocríjtó dílbye tájpi mejjcyaae éhne múúne jaa ímichi ápíhájtcúné hallúri íjcyadu néébeé. ²¹ Aame íñe icyooca éhniífévu dílbyema méllíyaatéhíjcyá ímiááméré Píivýéébema mejjcyaki. ²² Aane muurá Críjtoma mejjcyame jahdu menémé pañe Píivýéébe ijcyá ípííchoj tééveri.

3

Jodíomú íjcyátúme uwááboobe Páávoro

¹ Ááné hallútú íñe oo Páávoro o íjcyáábeke cuvéhoojánúme ámuha jodíomú mejjcyátúmeke Críjtodítýu íjcyáné uwááboju o uwáábohíjcyáné hallútú. ² Tsúúca íhya ámuha méwaajácú Píivýéébe meke ídáatsólléne oke níwaavéné ámuha jodíomú mejjcyátúróméke téénevu o wáájácútsoki. ³ Muuráhjáa ihdyu dílbyere óhdivu bóhówajtsó ámuhákye téhdure Críjtoj tééveri ípííááboíñé wáájácúratúné ípítyájcámeíñe. Aanée muurá tsúúca ámuhákye ó úubállé áyanéwu éhnée íhde ámuha éllevu o cáátúnúháámí pañe. ⁴ Téhaamíi ámuha meéévénetu íhya tsúúca méwaajácú ímiáánéjúcoo oke díbye téénevu wáájácútsóne. ⁵ Tsáháa muurá teene éjyju múnáaúvudívu díbye bóhówajcárotúne. Aanée íñe icyooca tsúúca bóhówajcároobe ípííchoj tééveri íhjúy uubálle múnáama dílbyeéjté muha mejjcyame Jetsóo mamýémú mejjcyamedívu. ⁶ Áhdícyane ámuha jodíomú mejjcyátúrómé tsúúca méjicyá Píivýéébe avyéjújte muha mejjcyadu Jetsocríjtodítýu ímiáájú uwáábómeíñé ámuha mecáhcujtsódú íjcyame. Aame icyooca méjicyá tsamééréjuco Píivýéébe Críjtoj tééveri íajcuíñé nééne meújcuímye.

⁷ Ehdú nééne íñe uwááboobéré ó pehíjcyá o méénuítýuróné Píivýéébe téénevu oke pícyoonéjuco. Aane ihdyu ó méénuhíjcyá dílbyé píááboríye. ⁸ Aabe oo pámeere múhdumé

Píivýébeéjté mejjcyámedítýú ídáátsoóbe. Áróóbekée oke ityújkevéélléne níwááveebe Críjtodi ííne ímíjyaú mejjcyáné uwaáboju íjcyanévu ámuha jodiómú íjcyátúrómeke o wáájácútsoki. ⁹Ahdújucu muurá o bóhówátsohíjcyáné pámehdívúré teene wáájácúratúnée Píivýébe páneere ípívyéjtsoobe tsúúcajátújucu pítyájcámeííne. ¹⁰Aane muurá Píivýéébe meke úcuhíjcyá pamévaré dífbyeke mecáhcujtsómé tsamééréjucu mejjcyá téénetu níjkyéjírí íjcyáné ihtsútuje iwáájácu muhdíivané dífbyé tujkéjve íjcyane. ¹¹Ehdúhjáa ímyénuííne pítyájcámeííbyé tsúúcajájucu. Ahdújúcóo muurá díbye teene méénune Máavyéjuube Jetsocríjtoj téeveri. ¹²Ahdícyane dífbyej téeveri tsúúca Píivýéébe menáhbévájcatsí íínerí ílityétúmé ímíáánéjucu Críjtoke mecáhcujtsónéllíihye. ¹³Áánéllíi ámúhake o née ámuha meíhvéjtsótu ííne téené déjúcotu ámúhállíi o ícúbáhrámeíhíjcyáné uwaáboju. Íllure méímíjyúúvé téeneri múhdurá íjtsúcunútúme.

Críjto meke wájyune

¹⁴Ehdu Méécááni Píivýéébé tujkéjveju mééma íjcyánéllíi dífbyé úmíwáwú o mímóúúvéne o íhjíyúvahíjcyá dífbyema dúúruvaabére. ¹⁵Áábé cahcújtso múnaa mejjcyame muurá tsúúca méjcyá dífbyé dohjíba múnaa tsaate tsúúca níjkyéjíríjyucu íjcyámema ííne ííńjírí mejjcyame. ¹⁶Áánéllíi o táúmeíhíjcyá dífbyeke Ípííchoj téeveri díbye ámúhá pańévu ípíyábo ííhnáho ámúhake tene ítsípájtso. ¹⁷Áhdure o táúmeíhíjcyá Críjto éhńíínevu ámúhake ípíáábo ímí dífbyeke ámuha meuráavyeki. ¹⁸Aame óví ámuha tsíjtye cahcújtso múnaama mewájýjcatsí ímííneúvú ámuha mewáájácu ávyeta muhdú ímíááné Críjto meke wájyune méjtsaméí píruúvé íjcyane. ¹⁹Aane ámúhá hallúvú o táúmeíhíjcyá píáábo Píivýéébe ímíáábé íjcyáábeke muhdú díbye íjcyadu ámuha mejjcyaki.

²⁰Áánéllíi íhdyu metsu dífbyeke medúúruva ávyéjýjtsómére. Muurá meke píááboobe dífbyeke metáúmeííne éhńíínevu méjtsámeityúrónemájucu. Ehdu muurá meke píáábohíjcyaae Ípííchó mééma íjcyáne íj téeveri. ²¹Aane íhdyu óví dífbyeke méduurúvahíjcyá dífbyé cahcújtso múnaa mejjcyame pajyuvaré mújyú níjkéváityúné ípyéé ípítyájcámeídyújucu Jetsocríjtoj téeveri mepájtyetéííne díbye méénúnéllíihye. Ehdu teéne.

4

Píivýébeéjté mejjcyane Ípííchoj téeveri

¹Aane muurá Máavyéjuube Jetsocríjtodítýú íjcyáné uwaáboju úwááboobéré o péhíjcyáné hallútú ííne cúvéhóóari oo ícyoóca. Aabe ámúhake o née tsúúca Píivýéébe ámúhake újcume ímííneúvú ámuha mejjcyá muhdú mejjcyáiyódu. ²Áhdure idyé ámúhake o née tsáábuwaré ídáátsóméhíjívú ámuha mejjcyáne mewájýjcatsí pamévamáye. Aame ímityúné ámúhama íjcyaróne máaabúcuíhíjcyá ímí ámuha mejjcyaki. ³Ááne métsúúraméí tsané múnaaréjucu ámuha mejjcyame dífbyé Apííchó píáábori tsáímíyé ámuha mejjcyáiyóneri. ⁴Muurá ííne tsané múnaaréjucu mejjcyámema íjcyáné tsáneere Píivýéébe Apííchó meke ityúkévéjtsoki. Áánéllíi téhdure íjcyáné tsáneere dífbyé avyéjý mewáábyuta. ⁵Aabe tsáápiye Máavyéjuube apáábyéré íjcyáábeke mecáhcujtsóhi. Áábe mémeríyé muurá métsójtsóméíhíjcyáhi. ⁶Áánéllíi díbye tsáápiye Mépiivýéébe íjcyá apáábyekéré pámeere mecáánívahíjcyaae. Áábé hójtsiri pámeere mejjcyá díbye tájpiye. Aabe kíá méhdityu íjcyátúnéllíi panévaré mejtéeveri méénuhíjcyáhi.

⁷Árónáa íhdyu tsáápiitsa mépiivýeté muhdú nénehji meméénune Píivýéébé Críjtoj téeveri meke ájcune. ⁸Muurá dífbyé waájácúháámitu nééneé:

Naavénekée ityáhjáne dífbyé hójtsí pańe ícyahíjcyámeke íjchívyétsóne peebe cáámevu. Aame íhńéjteréjucu íjcyame díbye nééjuriyé piivýeté páhduvaré nénehji ímyéénune.

⁹¿Aanéhaca ííná nééjyóné teene díbye cáámevu pééneé? Téénetu muurá méwaajácú ihtsútuúbeé íjcyároobe íńjívúvú íńítyéne ídáátsonúne. ¹⁰Árónáacáa bóónétu tsiííne peebe cáámevu níjkyéjívú páńétuétsihvu ávyéjuube íjcyáki. ¹¹Áábe tájpi muurá páneere íjcyaae meke íhńéjteke ájcúné waajácúríyé mépiivýeté páhduvaré nénehji meméénune. Muurá tsaate piivýeté dífbyé íhdyu úwáabomeré ípyéhíjcyáne. Áhdure tsíjtye piivýeté iwáájácúné muhdú méúmíwa íjcyane. Tsíjtye piivýeté tsúúca Píivýéébeke cáhcujtsóméke ímííneúvú muhdú múúne téjijto meúraavyéné úwaaabóne. ¹²⁻¹³Ehdu muurá Críjto meke píáábohíjcyá íhńéjé mejjcyame dífbyé wákimyéí ímí meméénu éhńíínevu dífbyé cahcújtso múnaa íllíyaaté pámeere dífbyeke mecáhcujtsómé mewáájácu muhdúhjáa Píivýéébe Hajchí íjcyane díbyéé íjcyadu mejjcyaki. ¹⁴Ájyju íhdyu muurá tsá múha meke mújtsátsóityu íhdyúré újccúné uwaábori muhdú tsííméké memújtsátsóiyódu. ¹⁵Aane íhdyu cáhawáa metsu ímíááméré mejjcyáne ímííneúvú meuráavye teene ímíáájju. Ájyju ímíááné Críjto méjúkévéjtsóobe íjcyáábeéjté mejjcyame

éhnííñevu méimíáávyééhi. ¹⁶ Áábe tájpi pámeere dííbyeéjté méjycyame mewájuycatsíñe panévaturé mepiáábójcatsímýe muurá éhnííñevu mellíyaatémé ímí Píivýéébeke méúraavyéhi.

Críjtoke meúraavyéne

¹⁷ Áánéllii ámuhákye o néé Máavyéjuube Jetsocríjto mémeri Píivýéébeke wáájácútúmé ícyahíjcyádú ámuha méjycájúócótuki. Muurá ímityúné díityé íjtsaméí íjcyánéllii ímíllédú ícyahíjcyáme. ¹⁸ Tsá dítye wáájácútú muhdú ímí íjcyáiyóné Píivýéébe íjtsaméí díityé pañe íjcyátúnéllíihye. Aame tsá íjcyáiyú dííbyema ímiánéjcu iwáájácúiyóné ímíllétúnéllíihye. ¹⁹ Muurá éhnííñevúré ‘nucójpí’ néétune méénuhíjcyá panévare ímityúne. ²⁰⁻²¹ Áronáacáa ihdyu tsá ámuha teene mewáájatú Críjto ímiá uwááboju ámuhákye úwáábócoóca. ²² Ahdícyane ámuhákye o néé ámuha méihvétso ímiájíjtóo ámuha mewáájácútúné hajchótá ímityúné íjcyaróné ímiááneuvúdu ámuha méitsúcunúhíjcyané tsáijyu múu ámuhádi íjcyáhréi nééneé. ²³⁻²⁴ Ámúhá íjtsaméí mecápáyóóvéne ímiánejcúvuréjucu mepájtye muhdú méjycáiyóné Píivýéébe ímíllénejcúvú tsáimíyéjucu ámuha méjycánetu mebohówaucunúki.

²⁵ Óvjyacoóné ámuha maállícyatsíhíjcyáne. Múu ímiáánéré ihjyúvá pamévamáyé íñahbémuma. Tsamééré méjycyame tsá metútávátsójcatsítyuróne.

²⁶ Tsá múu tsaatédívú icyáyobáávatéhajchíí pañetétsojcatsítyúne. Ícúí múu ímbáchójcatsíhi. Tsá múu tsiélleréjucu íjtsúcunútu teéne. ²⁷ Tsá múu Naavénédivú táhjátsámeítyúne.

²⁸ Áhdure tsáijyu múúne tsaate ámuháditýú nánihíjcyámé ílluréjucu méihvété téénetu. Mewákímyeíñe tsíjtye víóméhíjke mépiáábo.

²⁹ Áhdure tsá múu ihjyúvatú ímityúneri. Ímiááneríyé múu ihjyúvá éhnííñevu tsíjtyeke tene ípiáábo Píivýéébeke dítye úráávyénetu. ³⁰ Ahdícyane óvjyacoóné múhdurá medáíívémeíhíjcyané Píivýéébe Apííchó mépañe íjcyane mekímóvéjtsótuki. Muurá teene mépañévu díbye pícyóónej tééveri méwaajácú ímiááné dííbyeéjteréjucu méjycyameke díbye újcuvaíñe.

³¹ Ahdícyane ílluréjucu méihvété ímityúné ámuha medáíívéjcatsíñe páhduvaré nehníwu meúhbácatsíhíjcyánetu. ³² Ááne ímiááméré méjycyáne ténéhji méimíbáchojcatsí muhdúhjáa Píivýéébe ámuhádi ídáátsóvéne Críjtoj tééveri ámuhákye ímbajchódu.

5

Píivýéébeéjté méjycáiyóne

¹ Muurá ámuha ímiááné tsúuca Píivýéébej tsíímé méjycyameke wájuúbe. Áánéllii métsúúraméí dííbyedi díbye íjcyadu ámuha méjycyaki. ² Ááne mewájuycatsí muhdú Críjto meke wájuudu. Muuráhjáa meke iwájuúnéllii meke ípájtyetétso íhvéjtsámeííbyeke dsíjívetsómé éhne múu obééjake dsíjívetsódu. Ááneríi Píivýéébe mítyane ímíjyuuvéhi.

³ Ahdícyane tsúuca dííbyeéjté ámuha méjycyame tsáhájucu múu íjtsámeítyú íhdícyámema idyómáccójcatsíyóneri. Óvjyacoóné panévare ímityúné ámuha meméénune. ⁴ Áhdure tsá múu átéréenéhjí úbálléjcatsítyúne. Múu Píivýéébeke ityéhdújtsóneríyé ihjyúváhi. ⁵ Muurá íhdícyáméhjíma dómáccójcatsíhíjcyámé tsá Píivýéébe avyéjéjte íjcyatúne. Áhdure tsíñéhjí ímityuháñé méénuhíjcyámema panévare ímityúneri úmúúpíyehíjcyámé tsá dííbye avyéjéjte íjcyatúne. Aane muurá tsúuca ámuha méwaajácúhi. Ténéhjiríyé muurá íjcyame tsá dííbyeke ícyááníváiyóne éllevu íjcyatúne. ⁶ Ahdícyane máállítsámeídí múhdurá ícyahíjcyámé átéréenéhjí úwáábohíjcyámedívu. Muurá ehdu dítye ícyahíjcyané hallútu Píivýéébe ícúbáhraa ávyetá íhnáho díityédí dííbyeke dítye lléébohíjcyátúné hallútu. ⁷ Áánéllii tsá múu tehdu néémema náhbévatúne.

⁸ Muuráhjáa íhde ámuha tehdu ímityúné pañe méícyahíjcyá ímiáájú ámuha mewáájácútúnéllíihye. Áronáa icyooca tsúuca ámuha méwaajácújucóó Ávyéjuube Críjtoéjté ámuha méjycyame. Aame ihdyu óví ámuha méjycyá ímiáámeréjucu. ⁹ Muurá téjijto mewáájácúmé ímiáámeréjucu méjycyame tsíjtyeke mépiáabóhi. ¹⁰ Áánéllii ihdyu métsúúraméí Máavyéjuube Críjtoke ámuha méimíjyújtsóiyóneri. ¹¹ Aame ihdyu tsá múu náhbénutú ímiáájú wáájácútúmé ímityúné méénuhíjcyáne. Íllure múu úwaabó keená ímiáájú íjcyane dítye iwáájácúki. ¹² Ehdu muurá teevétari wáájácúratúné dítye méénuhíjcyáneri méihjyúváiyóné nucójpítsóhi. ¹³ Aane muurá íñe Jetsocríjto uwááboju díityédívú bohówajtsó páneere ímityúné dítye méénuhíjcyáne. ¹⁴ Muurá Píivýéébe waajácúháamitu nééneé:

Muhdú éhne múu dsíjívémé íjcyadu wáájácúmeítyuube u íjcyaae cána wáájácúúvéne ímíñevúvú díjtsaméí Críjto uke iwáájácútsó ímiájíjtóvu.

Ehdu néene Píivýéébe waajácúháámitu.

¹⁵ Aane cána metéíbúwáávéne ímíñéúvú méjtsaméí muhdú ámuha meicyahjcyáneri. Tsá múu ímiánéjcu wáájácútmé ícyahjcyádú íjcyatúne. Múu ímíñéúvú íjcyá tsúuca ímiánéjcu ámuha mewáájácúme. ¹⁶ Muurá íhnáhóóné Píivýéébeke meúraavyéné panévaré múhdurá néenéliihye. Ároné pañe múu tsúúrámeihjcyá tenejcuríye. ¹⁷ Tsá múu ávyeta pevé íbuwáre íjcyatú wáájácúmeityúme. Múu tsúúrámeí muhdú meijcyáiyóné Píivýéébe ímílléneri tehdu ámuha meijcyaki. ¹⁸ Tsá múu lílyícyávetúne. Muurá tehdu meijcyáhajchíí ílluréjuco metútáávaéíñe. Áánéllíí ámúhá pañévu dífbyé Apííchó meújcu ámúhake tene ityúkévéjtsoki. ¹⁹ Ááne múu ámúhá íbuúúnetu íjchívyéne májtsiyi dífbyeke dúúruvameré ihjyúvájcatsi tenejcurí. ²⁰ Áhdure idyé múu dífbyeke paíjyuváre téhdútsohjcyá panéva hallúvú Máavyéjuube Jetsocríjto mémeri.

Métáábama mewájyújcatsíñe

²¹ Múu Píivýéébeke ámuha maávyéjcuúllédú panéjcvavú avyéjcuúlléjcatsíhi. ²² Áhdícyane óvíí ámúhá taabámú ámuha ájyúmuke avyéjuullé Máavyéjuube Jetsocríjtoke íavyéjcuúllédu. ²³ Muurá ájyu mewá túkévéjtsooke Mepájtyetétsoobe Críjto íhñéjté meijcyámé túkévéjtsooke íjcyadu. ²⁴ Áábeké íhñéjté meijcyame maávyéjcuúlléne mecáhcujsótúdu óvíí wal-léémú téhdure ájyúmuke íavyéjcuúlléne cáhcujsóhi. ²⁵ Áhdure idyé wajpímú ícyánéjcutu múu mewámyuke íavyéjcuúlléne wajyú Críjtóo meke íhñéjteke mítyane iwájyúnéllíí wájyúmeityuubéré dsíjívédu. ²⁶ Muuráháa dsíjívéebe mewájyuri dífbyé uwááboju mecáhcujsóneje téeveri meke íimíbájhoki. ²⁷ Aame tsúuca méimíbaavyé íine ímítýú méhdi íjcyájucotúme ímiááméré dífbyema meijcyaki. ²⁸ Áhdícyane múu ímíñéúvú wajyú mewakye muhdú ámuha mewájyúmeídyu. Muurá ímí meijcyane meimíllebe métáábake mewájyúhi. ²⁹⁻³⁰ Tsá muurá méjpi meere meicúbáhráityuróne. Muurá mewájyúmeíñéllíí ímí météhmémeí panévatúré muhdú Críjto íhñéjté meijcyámeke téhmejcyádu. ³¹ Muurá Píivýéébe waajácúháámitu néene wajpi cáánímútsídítýú íñéne ityáábávállema tsahéecoréjuco íjcyáiñe. ³² Ehdu ámúhake o néene pañe íjcyáné muhdú Críjto íhñéjtema íjcyáné uwááboju. ³³ Áhdícyane tsiíñe ámúhake o néé ámúhá taabámuke ámuha mewájyú muhdú ámuha mewájyúmeídyu. Áhdure idyé díitye ámúhá taabámú óvíí ícyánéjcutu ámúhake íavyéjcuúlléne wajyúhi.

6

¹ Áhdure tsiime múu lleebó cáánímuke. Ehdu Píivýéébeéjté meijcyane ímílleébe. ²⁻³ Muurá dífbyé tauhbaju néehíí: “Ámúháj caánímuke mewájyúne maávyéjuulle cáámene íñíújí hallúrí ámuha meijcyaki.” Ehdu muurá ítyaúhbaju néhdu íjcyámeke píááboobe.

⁴ Áánéllíí cáánimu tsá múu uhbádúré úwáábotú ítsíimeke. Muurá tehdu néene uwáábó díityéké ímítýúnejcúvúré íjtsámehcóiýáhi. Áánéllíí múu ímíñéúvú choocoré úwáábó díityéké Píivýéébe ícyánéjcu dífbyeke dítye ícyáhcujsóki.

⁵ Áhdure idyé tsiítyé hójtsí pañe íjcyame múu díityéké íavyéjcuúlléne dítye tauhbáné meenú Críjtoke íicúváyíódu. ⁶ Tsá múu íavyéjute íitécocaré ímí wákímyeityú dítye ámúhake ímí íjtsúcunúrokíye. Múu dítye ámúhama íjcyátúrónáa tsalmíyé wákímyeí ímiáané Críjto ícúve múnáa ámuha meijcyaki. Ehdu meijcyane ímíllebe Píivýéébe. ⁷ Áánéllíí múu ímiááméré meenú íwákímyeí Máavyéjuube Jetsocríjtoke íicuvénéjuco. ⁸ Muurá tsaate hójtsí pañe íjcyámema tehdu íjcyátúrómeke tsahdúré áhdóibye muhdú dítye íjcyadújuco.

⁹ Áánéllíí múu íavyéjute ícyánéjcutu ímíñéúvú pícyóó ícúbáhratúmeré íunú múnáake. Cáhawáá méjtsúcunuj, muurá páme Ávyéjuube Píivýéébe níjkyéjiri íjcyabe tsá tsaatéké éhñíñevu ímí íjtsúcunútúne. Muurá tsahdúré meke wájyúube pámeekére.

Ímítýunehjí metáhjane

¹⁰ Ámuúha táñahbému, ícyooca ihdyu méítsutúvú Máavyéjuube Jetsocríjtoj téeveri dífbyé íhnáhoóri. ¹¹ Aame Píivýéébe ámúhake tújkevéjtsótú ímíñéúvú météhmémeí Naavéné ámúhake mújtátsóiyóné ámuha metáhjaki. ¹² Tsá muurá míamúnáama memúnáátsócatsíhíjcyatúne. Muurá ihdyu mémúnáátsócatsíhíjcyá díibye Naavéné ájkímú ípííma íjcyatúné míamúnáa ímítýúmé íjcyame Píivýéébeke wáájácútméke íimíllédú dáríívehjcyámema. ¹³ Áánéllíí ámúhake o néé muhdú Píivýéébe ámúhake túkévéjtsótú ímíñéúvú ámuha meijcyá tehdívanehjí ámuha maáábúcué íhtsutúme meijcyaki.

¹⁴ Áhdícyane ímíchi meijcyáne ímiáájú ímíñéúvú ámúhá pañévu mepícyó ehne múúne cóhpene ócájmíhéhé méhđityu chíícunúdu. Ááne ímiááméré meijcyá ímítýunévu ámuha

metáhjatsámeityu éhne múúne méénujcatsi múnaa ityáhjatsámeityu túémiihónú picyámeidyu. ¹⁵ Ímíñeúvú meijcyátsíiivyéne méúwáábohíjcyá tsaímíyé meijcyané uwááboju éhne múúne tsodáhó íjtyúhápaajínevu iújcámeíñe íjcyátsíiivyédu. ¹⁶ Aame ímíñeúvú mécahcújtsó ámúhá watájcódú nééne téénej tééveri ámúhake Naavéné mújtátsóiyóné ámuha metáhjaki. ¹⁷ Aane íñe tsúuca pajtyéte mééma íjcyane tsáma méihvéjtsodí éhne múúne tsodáhoke íwatájcoji píaabódú nééne ímityúnéhjitu meke téhmehíjcyáne. Áhdure Píivyéébé ihjyu méníitsúwádú nééne Ípííchoj tééveri mééma íjcyane ímíñeúvú meújcu ámúhá pañévu. ¹⁸ Aane ámúhá pañe íjcyáne j tééveri óóchevélletúmé dííbyema paíjyuvaré méihjyúvahíjcyane. Métáuméí dííbyeke píáábó ímí ámuha meijcyaki. Áhdure métáuméí pahúllevaré dííbyeéjité íjcyámé hallúvú díbye díityéké ípíááboki. ¹⁹ Téhdure táhallúvú métáuméí díbye oke ityúkévétso muhdú mepájtyeténé úwáábojívú pamévakéré o wáájácútsoki. ²⁰ Muuráhjáa tééne wákimyéivu oke Píivyéébe picyoobe íñe tééne déjúcotu ícyooca oo cúvéhóójari. Áronáa ihdyu táhallúvú métáuméí píáábó núhnévétuubéré o úwáábohíjcyane ímíñeúvú muhdú tene néhdújuco.

Páávoró pítyajcóne

²¹ Aane cáhawáá ihdyu óví ménahbe Tííkico tééne wákimyéityu oke píáábohíjcyaaabe ímíñeúvú ámúhake táuubállé meenuhi. Dííbye waajácú páneere muhdú o íjcyaaabe íñá o méénuhíjcyáne. ²² Áánéllí dííbyeke ámúhá éllevu ó wallóo díbye ámúhake iúúballe muhdú muhtsi meicyahíjcyané ámuha mewáájácúne metsájpínúki.

²³ Áhdícyane óví Méécááni Píivyéébe Máavyéjuube Jetsocríjtoma ámúhake píaabó ímí ámuha dííbyeke mecáhcujtsómé mewájyújcatsíñe íbúwajíí meijcyane íñerí íjtsámeijyúcootúme. ²⁴ Áámeke ihdyu óví ámúhake píáábohíjcyaaabe múhdumé ímíáané ámuha Máavyéjuube Jetsocríjtoke mewájyúmeke. Áyu tehdújuco.

PIRIPÉÉTSE

Pirípori íjcyáme éllevu Páávoró cáátúnuháami

Duurúvaju

¹ Oo Páávoroo, Timotéoo, íjcyamútsí Jetsocríjtó íicúve múnáajtétsí íhyaami ámuha éllevu muhtsi mécaatúnú elle Pirípori dííbyé cahcújtso múnáa Píívyéébeéjté ámuha meíjcyáme éllevu, áhdure ámuhá uwáábojtemá túkevjtsojté éllevu. ² Áámeke ihdyu óví ámúhake píáábohíjcyamútsí íbúwajíí ámuha meíjcyaki.

Cahcújtso múnáá hallúvú Páávoró píáábó taúmeíne

³⁻⁵ Muurá paíjyuvaré ámúhake o ítsáávécocca ímíjyuuri Píívyéébeke téhdújtsoobéré ámuhá hallúvú ó táumeíhíjcyá píáábó ímiáájú mecáhcújtsoné wákimyéiyu icyocápi oke ámuha mepíáábohíjcyánéllííhye. ⁶ Aane muurá ó waajácú Píívyéébe ámúhake tsaímíyé píáábohíjcyáné ímí dííbyeke ámuha meuráávye mújyú tsííne Máavyéjuube Jetsocríjtó tsááíneévújucu. ⁷ Ehdu íne ámúhadítýú o néé oke ípíáábódúré Píívyéébe ámúhake píáábohíjcyámeke o wájýunema. Muuráhjáa íhde oke ípíáábohíjcyadúré íne cúvéhóójari o íjcyaróóbeke oke píáábohíjcyaaabe tsíjtyeke o úúbállehíjcyá dííbyé ihjyu tóónútuubére. ⁸ Muurá Píívyéébe waajácú ímiááné ámúhake o wájýune muhdú Jetsocríjtó meke wájýudu. ⁹⁻¹⁰ Aabe ámuhá hallúvú ó táumeíhíjcyá píáábó ámuha mewájýucatsííne mewáájácu muhdú dííbyeke tsaímíyé meuráávyéiyóne. Ááme ímiáámeréjucu ámuha meíjcyame íínerí menéétsámeítyu Jetsocríjtó tsííne tsááccóca. ¹¹ Ehdu dííbyere Jetsocríjtó píáábori tsaímíyé ámuha meíjcyame Píívyéébeke máávyéjútsohíjcyaaíhi.

Críjtokéré íicúvéiyóné Páávoró íjtsaméi

¹² Ámuúha táñahbému, ó imíllé ámuha mewáájacúné íne páneere múhdurá oke pátyehíjcyaronéhjí íllure oke píaabóné éhníínevu ímiáájú pajtyéteju Críjtodítýú íjcyane o úwáábohíjcyaki. ¹³ Áabeke tsúúca oke pámeere páñétúejpi avyéjúubé já tehméjté íjcyámema tsíjtyehjí íjcyame waajácújucóó Críjtóejpi o íjcyáné hallútú cúvéhóójari o íjcyane. ¹⁴ Aabe teene cúvéhóójari o íjcyaróobe ímí o úwáábohíjcyáné tsaate ménahbému íwáájácúne téhdure úwáábohíjcyá íínerí núhnévetúme.

¹⁵ Áronáa íjcyámé tsaate tsíjtye ímí méénuhíjcyaneríyé íñómíutááváne íhnáhó úwáábohíjcyáme. Áánetu ihdyu tsíjtye úwáábohíjcyá ímiááné téhdújucu. ¹⁶⁻¹⁷ Ímí úwáábohíjcyámé oke íwájýune íne tééné déjýucotu cúvéhóójari o íjcyane íwáájácúnéllííhye. Áánetu tsíjtye úwáábohíjcyá íllure oke éhníínevu ityútávájtsó íne cúvéhóójari o íjcyáábeke. Tsá dítye ímiá úwáábó méénuhíjcyatúne. ¹⁸ ¿Aanéhaca idyé muhdú o méénuíyónejíivari? Áronáa eene ímityúné íjtsámeíne ímiáájú Críjtodítýú íjcyane dítye úwááboróné tsúúca míamúnáa lléébucunúhíjcyánéllíi o ímíjyuhíjcyáhi. ¹⁹ Áhdure ó ímíjyuhíjcyá íne panévaré ímityunéhjí oke pátyehíjcyaroné tsaímíyé óoma níjkévaííne o wáájácúnema. Ehdu óoma tene níjkévaííne ó waajácú ámuha táhallúvú píáábó metáumeíhíjcyánéllíi Jetsocríjtó oke píááboííne Íapííchoj tééveri. ²⁰ Aabe ihdyu ó imíllehíjcyá tsáneetu o núccójpívétsámeítyuróné íná táhallúrí íjcyátuube panévaríyé Jetsocríjtoke o bóhówátsohíjcyá díbye íhtsútuube íjcyane paíjyuva o bóhówátsohíjcyádu. Áabeke tééné hallútú oke dítye dsíjívétsóhachíí óvi ó dsíjívéhi. ²¹ Muurá íne o bóhíbe dííbyeke o úravvyéne o ímíllédúré idyé ó imíllé o dsíjívéné tsaímíyéjucu awáá dííbyema o íjcyaki. ²² Áronáa ihdyu ó imílléhíi o íjcyane éhníínevu dííbyedítýú íjcyáné uwááboju tsíjtyeke o úwááboki. Ahdícyane tsá o wáájácútu muhdú o íjcyaiíne. ²³ Muurá íhtsútú óhdivu teene muhdú o íjcyaiyóne. Tsánejcútú ímí téhdújúcooro teene ílluréjucu o dsíjívéné tsaímíyéjucu Críjtoma o íjcyaki. ²⁴ Áronáa idyé ímí óhdivu teene ói o íjcyane éhníínevu ámúhake o píááboki. ²⁵ Aane tsúúca o waajácú ói o íjcyaiíne ámúhake o píáábo ámuha ímííneévú Críjtoke mecáhcújtsoneri meííjyuúki. ²⁶ Ehdu muurá ámúhake éhníínevu ó ímíjyúúvétsó tsííne ámuhá éllevu o péijyu dííbyere Jetsocríjtó oke píáábori tééné hallúvú ámuha maávyéjútso dííbyeke.

²⁷ Ahdícyane ihdyu ámúhake o néé ámuha tsaímíyé meíjcyá muhdú dííbyé uwááboju meke úwáábohíjcyádu. Áanéllíi ó imíllé ámuhá éllevu o péétúroobe o wáájacúné tsaímíyé ámuha meíjcyáné uuballe. Áronáa idyé tsá ámúhama o íjcyánéllííhyéré ímiáámé ámuha meíjcyáítyuróne. Ó imíllé ámuha tsaméhjí ímííneévú tééné uwááboju mecáhcújtsoné ímí

meijcyane. ²⁸ Aame tsá múu illityétú ámuéhake múnáátsohíjcyámedi. Muurá eene Críjtoéjté ámuha meijcyameke ehdu ditye dárívehíjcyánetu méwaajácú ditye wágóóovéne. Áánetu tsúúca méwaajácú Píívyéébé piáábori ámuha mepájtýeténe. ²⁹ Aane tehdújúcooro ímí ámuha dííbyeke mecáhcújtsóne dííbyedívú mecátsípáávehíjcyáne. Áronáa íjcyáné téhdure tééné déjúcotu ámuha meícúbáhrámeííne. ³⁰ Aane ihdyu óvíi ámuha máaabúcuéhíjcyá páneere ámuéhake pájtýenéhjí muhdúhjáa o áábúcuéhíjcyádu. Ááneriyéi muurá ííne ícyoocápi o íjcyane ámuha méwaajácúhi.

2

Muhdú Ávyéjuube Jetsocríjtó íjcyane

¹ Ahdícyane ímíááné oke ámuha meidaatsólléne mewájýuhajchíi óvíi oke ámuha éhnííínevu meímíjyúúvetsó ímí tsajíjtóré ámuha meíjtsámeímyé mewájýujcátsííne mepiáábócatsíhíjcyáneri. ² Óvíi Críjto ámuéhake wájýúneri ámuha meímíjyúúvéme paíne dííbyé Apííchó íjcyane ámuéhake tsápitsohíjcyáhajchíi ámuha oke meímíjyúúvetsó ímíááméré meijcyáneri. ³ Aame ihdyu tsá múu tsaate tehdúíivane meénúne ímíyíyé idyé meénutú íllure tééneri ímítyájkímyeíki. Tsáííbuwáre múu íjcyáne piáábójcátsí panéjcuavávú íávyejúúlléjcatsííne. ⁴ Tsá múu íiye tsáíimíyé íjcyáíyóneri tsúúrámeítyúne. Téhdure múu tsúúrámeí muhdú tsíjtyeke ipiáábóíyóneri. ⁵ Múu íjtsámeí muhdú Jetsocríjtó íjtsámeídyu. ⁶ Muuráhjáa Píívyéébere íjcyároobe tsá ávyeta tehdú ííneéíyóneri íjyáacunúúne. ⁷ Muuráhjáa íhtsútuube íjcyároobe míamúnáajpídýú ítsíimávámeííne íhdícyaabéduréjucu íjcyane meke ipiááboki. ⁸ Aabéé íhtsútuuháñé lííííétuube íiná néétuubéré ídátso íhvéjtsámeííbyeke nucójpítso wátyétyehcúmé páwachékevu éhne múu átéreejpi ímítyúúbeké meénudu. ⁹⁻¹¹ Ehdúhjáa meénuube 'tsíjju' néétuubéré muhdú Píívyéébe dííbyeke néhdújucu. Áánéllíihyé dííbyeke Píívyéébe íávyejuutétsóobeke meménú pámé éhnííínevévú díbye íjcyaki, dííbyé úmíwávú páhdube níjkyéjírí íjcyámema íííújírí íjcyame naavémuháñemáyé ímíhmoúbáne íávyejútsóobeke iwáájácu ímíááné avyéjuube díbye íjcyane tééneri Méécaáni Píívyéébeke íávyejútsoki.

Cahcújtsó múnaa peetédu nééneé

¹² Ahdícyane, ámuúha táñahémuj, éhnéé ámuháma o íjcyaaabe ámuéhake o nééne ámuha meléébohíjcyádu idyé oke melléébo ííne tsíihyulle ámuhadítýú o íjcyároobe ámuéhake o néhíjcyáne. Ááne muhdú Píívyéébe ímíllédú meijcyá teenéjucu ámuha mepájtýetííne íjcyáneri. ¹³ Muurá ihdyu dííbyere ámuéhake ácuéhíjcyá ímíá íjtsámeívu muhdú díbye ímíllédú ámuha meijcyaki.

¹⁴ Aane ihdyu meméénuhíjcyá íjyevéllétúmé úhbájcátsityúmeré. ¹⁵ Áíjju ihdyu ámuha Píívyéébeéjté meijcyame ímíá uwááboju úwáábomére mepéhíjcyámé mébóhówaucúnuú ímítyúne míamúnáaj píínétú éhne múúne míicuru cúúvétsíhdyu pééteéunúdu. ¹⁶ Ehdu ámuha meméénuhíjchíi mítyane ámuhádi o ímíjyúúvéé Críjto tsáácooca ópée dííbyema bañúháñé o wákímyeíhíjcyátúneri. ¹⁷ Aane mítyane tééneri o ímíjyúúnéllíi ámuéhake o néé téhdure ámuha meímíjyúúki. Áánéllíi eene ámuha mecáhcújtsóne hallúú ihdyu o dsíjívíyá éhnííínevu ímí ámuha mecáhcújtsó dííbyeke. ¹⁸ Aane ihdyu metsu tsaméhjí meímíjyúúki.

Timotéoma Eaporodítomútsikyé Páávoro úwáábovu wállóone

¹⁹ Aane óvíi Ávyéjuube Jetsóó ímílléhajchíi Timotéoke o wállóo ámuéhake díbye íúújeté muhdú ícyooca ámuha meijcyane oke díbye úúballéváneri éhnííínevu o ímíjyúúveki. ²⁰ Muurá apáábyéré dííbyé íjtsaméí táíjtsaméídyú néénéllíi íjyáacunúúbé ámuéhake ipiáábóíyóneri. ²¹ Áánetu tsíjtyehjí íjyáacunúhíjcyá íiye ímí íjcyáíyóneri. Tsá ditye íjyáacunúú Jetsocríjtó ímíllédú íjcyáíyóneri. ²² Áánetu muurá ámuha méwaajácú dííbye ávyetá mítyáné oke piáábohíjcyáné ímíáájú Críjtodítýú íjcyané wákímyéityu éhne múu cááníkye íjcyadu. ²³ Aane óvíi ííne ícyooca o íjcyane muhdú óoma péé o wállóo dííbyeke ámuéhake díbye íúújetéki. ²⁴ Áronáa o íjtsúacunú tsáíjju múúne Píívyéébé piáábori lléváhréjucu oore ámuéhake o úújeténe.

²⁵ Téhdure o íjtsúacunú ménahbe Eaporodítóke ámuha éllevu o wállóoííne téhdure mítyane panévaturé oke piáábohíjcyáábeke éhnéé ámuha oke mepiááábónema taéllevu mewállóóobeke. ²⁶ Aabe téhdure mítyane ímíllé ámuéhake íájtyumíné díbyeé chéméné uubállé ámuha méwáájacúné múhdurá dííbyeke íjtsámeíhónéllíihye. ²⁷ Ímíááné muurá dsíjívéroobe. Áronáacáa ihdyu Píívyéébe dííbyema múhtsidi íídáátsóvéne bóhítsó dííbyeke ííne muhdú ícyooca kímóhcó o íjcyánáa díbye dsíjívéné oke éhnííínevu ávyénééjcyónéllíihye. ²⁸ Áábeke ámuha éllevu o wállóo ámuha meímíjyúúvéné tujkéveri o állíjchu eene dííbyedi ámuha

mekímóóvehíjcyáné múhdurá oke íjyácunúhíjcyánetu. ²⁹ Áábeke ihdyu óví ámuha ímjyuri méwaatsúcúpejtsó Ávyéjúúbeéjé meíjcyáméjpi ménahbe íjcyáábeke. Áhdure tsijtye díbyedu néméhijke idyé múu wajyúhi. ³⁰ Muuráhjáa ávyeta wájyúmeityuubéré ámuháa oke mepiáábóiyóné Críjtó wákimyéí imyéénúneri íllúhwu dsíjívéráhi.

3

Muhdú Críjtoéjté téhmémeliyóne

¹ Ámuúha tañahbému, tsáháturo muhdú tene óhdivu neétu tsiíne biwáánéré ámúhake o úwaabóné ámúhake tene piáábóíñéllíhye. Ahdícyane múu imíjyúú Ávyéjúúbeéjé ámuha meíjcyame. ² Aame ihdyu tsáma téibúwá méíjcyaco oohímýedú neéme ímityúmé íjcyame eene kihdyahírótsámeityúmé pájtyetétyúné úwáábohíjcyámeke. ³ Áronáa tsá téénetu Pívyéébeéjé meíjcyatúne. Muurá ihdyu díbye Apííchó meke tükévéjtsóné piáábori díbye ímillédú díbyeke maávyéjútsohíjcyámé ímiááné díbyeéjé meíjcyá Jetsocríjtó mééma méénunéjucu. Áánéllí díbyeke ímjyuri méduurúvahíjcyáhi. Muurá tsá meere iná meméénúneri mepájtyetétsámeíturóne. ⁴ Muurá tehdu tene neéca oore ó pájtyetétsámeíyáhi. Aaca muurá tsá múha óhdivu újjetétyuróne. ⁵ Muuráhjáa idyé oke waháro tsímávátsihdyu íhyojtsítú pápilhchúúj coojíyatu óhdivu kihdyahírótsómé íjraeéj tsíménémúhaabe heeberéomuube o íjcyabe páñétéjuu múhá íhjúrí o íhjúvúábedívu. Díityeéjétsí íllíhyómútsi. Aabe muurá oo Bejamíí dohjíba múnáajpi. Áhdure parítséomuube oo muuháa jodíómú taúhbaju o úráávyehíjcyáabe. ⁶ Aabéé ó íjyácunúhíjcyá Jetsóoéjtéhacáa íjcyámeke o ícúbáhráiyóneri. Áábekéé muurá tsá múha oke iná neéítyuró taúhbajúu néhdújucu o íjcyánéllíhye. ⁷ Ehdúu o dáriívemehíjcyanéhjí ó íjtsúcunúhíjcyá íhtsutúné o méénuhíjcyáne. Árone ícyooca Críjtoéjpiyéjucu o íjcyánéllí óhdivu ateréeneréjucu ínéúbatú meke piáábóityúne. ⁸ Áhdurée panévare tsiínehjí íjcyaróne díbyé hallúhcuri ó íhvejtsó díbye páné ehnuíñevu íhtsútuube íjcyane o wáájácunéllíhye. Ehdúu muurá panévare o ímilléronéhjí ó íhvejtsó ehne múúne tsieméné ateréene meíhvejtsódú Táavyéjuube Jetsocríjtokéréjucu o ícúveki. ⁹ Ehdúu ó meenú tsaímíyéjucu díbyema o íjcyaki. Tsáháa muurá Pívyéébe oke ímiáábedi díllóityuró taúhbaju néhdu o íjcyaróóbeke. Muurá ihdyu apááñéré Críjtoke o cáhcújtsónej tééveríyé oke díllóobe ímiáábedi. Aabe apáámyéré díbyeke cáhcújtsómeke pájtyetésoóhi. ¹⁰ Áánéllí ó ímillé Críjtoke o wáájácuné tsúúcajáa dsíjívéjúcóóróóbeke Pívyéébe bóhítsóné íhnáhó téhdure óoma íjcyaki. Muuráhjáa díbye ímillédújucu ícúbáhrámeíñe díbye dsíjívéne. Ahdu idyé ó ímillé o ícúbáhrámeíñe díbye dsíjívédú ívane téhdure Pívyéébe ímillédú o íjcyane o ímillénéllíhye. ¹¹ Ááne ehne múu dsíjívéebe tsiíne bóhíbe íjcyadu o neébe ímiááberéjucu o íjcyaki.

Tsaímíyé meíjcyáiyóneri metsúúráméíñe

¹² Áronáa idyé tsá ámúhake o neétu panévaturé tsaímíyéjucu ímiáábé o íjcyane. Muurá ihdyu ehnuíñevu o tsúúrámehíjcyá múhdutú ávyeta tsaímíyé Jetsocríjtó ímillédú o íjcyáiyóneri. Tehdúu díbyema o íjcyake ojúcuube. ¹³⁻¹⁴ Ámuúha tañahbému, tsáhái muurá ávyeta ímiáábé o íjcyatúne. Áánéllí íhdée múhdurá o ícyahíjcyáné o íhvéjtsóne ícyooca ó tsúúrámehíjcyá muhdú díbye ímillédú o íjcyáiyóneri botsíi tééne áhdó o újcu íñe múhdumé ímí díbyema ícyahíjcyámeke tééne áhdóllí níjkyejívú Pívyéébe piúvácooca. ¹⁵ Áánéllí íñe múhdumé tsúúca ímí Críjtoke ámuha mecáhcújtsómeke o neé ámúhake ímí tene íbúúve íñe ámúhake o néhíjcyáne. Áánetu tsátsii tsíhdyure ámuha meíjtsúcunúhajchíí óví Pívyéébe ámúhake waájácutsó téénevu. ¹⁶ Áánéllí ámúhake o neé ímíñeúvú ámuha meíjtsámeíñe meúrúávyé muhdú tene íjcyane tsúúca ámuha mewáájacúdu.

¹⁷ Ahdícyane, ámuúha tañahbému, íñe muhdú o íjcyadu meíjcyá. Áhdure tsijtye óhdityúu iwáájáne ímí úráávyehíjcyámé íjcyadu meíjcyá. ¹⁸ Áánetu ámúhake o néhíjcyádú íjcyáméi muurá mítyame Críjtó páwachékevu dsíjívéneri mepájtyeténé úwááboju íllure tsárillehíjcyáme. Aane íñe idátsó táábere tsiíne ámúhake o úúballéhi. ¹⁹ Aame muurá ímityúné ícyahíjcyámé tééne déjúcotu íllure wágóóóveéhi. Muurá Pívyéébeke ítsáávetúmé muhdú tsaímíyé íñújiri ímillédú íjcyáiyóneríyé tsúúrámehíjcyáhi. Ááneri íllure mítyákímíyehíjcyámé múu núcópívehíjcyánaáaca. ²⁰ Áánetu ihdyu mee níjkyéjéjteréjucu meíjcyame íñe météhmehíjcyá Mepájtyetésoobe Jetsocríjtó meke újcvúváiíbyeke. ²¹ Aabe muurá íñe idátsó meícyahíjcyáne jpi meke cápáyoácómé meíjcyáa díbyeduréjucu dsíjívétyúnéj píiháñema. Ehdú meke ímbájhchóíbye panévare ípiívyetédú íjcyáabe.

4

Múu imíjyúú pajjyváre

¹ Ámuúha, táñahbému mítyane ámuúhake o wájurye o ájtyumíjyóneri o ijyáacunúhijcyámej, ámuúhadi ihdyu mítyane ó imíjyuhijcyá tawákimyéi áhdódú néene imí ámuha táuwaábó mecáhcúsohijcyánéllíhye. Áámeke ihdyu ámuúhake o néé tsaimíyé ámuha meúraávyne Máavyéjuube Jetsocríjtoke.

² Téhdure Ebóódiamúpíke Tsíitikyémá o néé dityépi ímiáámúpírejuco ijcyá tsárrílléjatsíyumúpi. Tsá ehdu meijcyáityuró Jetsocríjtoéjté meijcyame. ³ Aane íñe uke o néé tawákimyéityu oke u náhbenuhijcyaaabe diityépike u piááboki. Muurá mítyane oke téhdure piáábohijcyamúpi ímiáájú Críjtó uwáábójutu. Téhdure Creméétema tsijtye oke téené wákimyéityu piáábohijcyáhi. Ááme memeháñe tsúúca ijcyá mújyú medsíjívéjúcóóityúne bóhí újcúmye memeháñe cáátúvané waajácúháámitu.

⁴ Áánéllíi ámuúhake o néé ámuha pajjyváre meímíjyú tsúúca ávyéjúúbeéjte ámuha meijcyame. Áánéllíi tsáma meímíjyuhijcyá. ⁵ Muurá piíhíjucóóné tsiíñe Máavyéjuube tsááíñe. Áámeke ihdyu óvíi ámuúhake pamévaré waajácú ímiáámé ámuha meijcyame pamévakéré mepiáábohijcyámeke.

⁶ Aame ihdyu tsá múu imityúné íjtsámeityú tsíeméné ámuúhake pájtyécoóca. Múu pajjyváre Piívyéébeke úúbállehijcyá muhdú ijcyane. Áhdure múu díbyeke téhdúsohijcyá panévá hallúvúre. ⁷ Ehdu ihdyu ámuha meijcyácooca díbyere Piívyéébe ámuúhake piááboó íñerí íjtsámeijyúcootúmé tsaimíyé ámuha meijcyá múhdumé Críjtotodívú ámuha mecátsípáávehijcyáme. Ehdu meke Piívyéébe piáábonévú méjtsaméí tsá úújetéityuróne.

Imiááneriyé méjtsaméíñe

⁸ Áhdícyane méjtsaméí ímiááneriyé muhdú tsíjtyema ámuha maávyéjúúlléjatsíñe tsaimíyé meijcyáiyóneri ámuha téenetu mebohówaucunúmeke imí Piívyéébe íjtsúcunúki, ámuúha táñahbému. Ehdu múu nénéhíjiryé íjtsámeíñe tsáhájucó átéréénéhíjiri íjtsámeijyúcootúne.

⁹ Áánéllíi ménútsóhijcyá ímíñeúvú ámuúhake o úwáábohijcyáné téhdú ámuha meijcyaki. Muuráhjáa tsúúca ámuha mélleebó muhdú ámuúhake o néhijcyanéhji. Áhdurée tsúúca ámuha máájtyumí muhdú ténehji o méénuhijcyáne. Áhdu meméénuco Piívyéébe ámuúhama íjcyame imí ámuha meijcyaki.

Pirípó cahcújtso múnaa Páávoroké piáabóne

¹⁰ Muurá ávyeta ó téhdújtsó Piívyéébeke íñe icyooca tsiíñe ámuha oke mepiáábóneri mítyane o imíjyúúvénema. Aabe tsá o néétu íveeki ámuha oke meitsáávehijcyatúne. Muurá ímiááné oke ámuha mepiáabóné meimíllérónáa tsá ámuha mepiívyetéhijcyatúne. ¹¹ Áronáa idyé tsá ámuha oke maájcyúne tájpi o íjcyáiyóné o ímílléne ehdu ámuúhake o néétu. Muurá óhdi íjcyane tsúúca téhdunéjuco. ¹² Aabe ó piívyeté o íjcyane éhnevátúroobe. Áhdure idyé ó piívyetéiyá o íjcyane éhnevá múnáajpi. Téhdure ó piívyeté íbúwájí íiná májchótúroobe o íjcyane óoma tene íjcyácooca o ícyahijcyádúre. ¹³ Aabe ó piívyeté panévaré o táhjane Jetsocríjtó oke piáábóne tsíjpari. ¹⁴ Áabeke ihdyu téhdújuco ámuha oke mepiáabóné íñe ídátso múhdurá o íjcyáábedi ámuha meidáátsóvnema.

¹⁵ Aame ímiááné apáámyéré ámuha Pirípó íjcyané cahcújtso múnaa tsúúcajátújuco meíjtsámeíñe muhdú oke ámuha mepiáábóíñeri. Muuráhjáa éhne tujkénúré Críjtotodítú íjcyané uwááboju ámuúhake o úwáábótsihdyu Matsedóóniá íñújitu tsiéllévúréjuco o péébeke apáámyéré ámuha oke mepiáabó Piívyéébe íhnyúvú ámuúhake o úwáabóné tsaimíyé ámuúhake búútvénéllíhye. ¹⁶ Téhdurée Tetsaróónicári o íjcyácooca ámuha taéllevu mewáallohijcyá oke mepiáabóne. ¹⁷ Áronáa idyé tsá ámuha oke maájcyúyóneri o íjyáacunúnéllíi ehdu ámuha meméénuhijcyatúne. Muurá ihdyu ó ímíllé ehdu ámuha meméénuñeri éhniíñevu tsaimíyé Piívyéébeama meijcyane. ¹⁸ Muurá ámuha oke maácuhihijcyanéhji mítyanéjuco éhnevá Epa-porodítoma ámuha mewáallóónema. Aane imí Piívyéébe íjtsúcunú éhne múúne ávyéta ímyé cívááné pacúúcú méjtsúcunúdu. ¹⁹ Áámeke ámuúhake ájcúíbye íná ámuúhadítú píhtonévú íhtsutúné íavyéjú íjcyaaabe Jetsocríjtoéjté ámuha meijcyánéllíhye. ²⁰ Aane ihdyu óvíi díbyeke méduurúvahijcyá pajjyváre mújyú níjkéváityúne. Ehdu teéne.

Páávoró pítyajcóne

²¹ Áhdícyane Jetsocríjtó uráávye múnaa elle íjcyámeke méuubállé mítyane diityéké muha ílle meijcyame medúúrváne. ²² Áhdure ávyéjuube Tséétsá únú múnaa ámuúhake duurúváhi.

²³ Aane óví Máváyéjuube Jetsocríjtó ámúhake píaabóhi. Áyu tehdújuco.

COROTSÉÉTSE

Coróótari íjcyáme éllevu Páávoru cáátúnuháámi

Duurúvaju

¹ Oo Páávoru Jetsocríjtodítý ímiáájú pajtyéteju íjcyáné uwááboobe Píívyééberée ihdyu oke ityújkevééllédú íjcyaae tééné wákimyéivu pícyoóbe. ² Aabe íñe íhyaami o cáátúnuháámi muhtsi ménahbe Timotéoma méwallóo ámuha elle Coróótari meijcyame Críjtoke meúraavyémé múúhá nahbému éllevu. Áámeke óví Méécááni Píívyéébe ámúhake píaabó íbúwájí ámuha meijcyaki.

Calcújtso múnáá hallúvú piáábó Páávoru táúmeñe

³ Pajyuvaré Píívyéébe Jetsocríjtó Caanikyé muhtsi météhdútsóhíjcyá ámúhá hallúvú dííbyema muhtsi meíhgyúvácoóca. ⁴ Muuráhjáa múhtsikye úúballémé ímí Jetsocríjtoke ámuha mecáhcujtsónéllíi tsaimiyé mewáýúcatsihíjcyáné pámeemáyé Píívyéébeéjté íjcyámema. Áánéllíi muhtsi météhdútsóhíjcyá dííbyeke. ⁵ Ehdúvá ímí ámuha meicyahíjcyá íñe imíjyaú meijcyaiñé Píívyéébe mewáájácuñe níjkyejívú méénune ámuha mewáájácuñema. Muuráhjáa Jetsocríjtodítý pajtyéteju íjcyáné uwááboju ámuha mellééboótsihdyújuo teene ámuha meitsohíjcyáne. ⁶ Áané uwááboju muurá tsúúca tsújaavé pahúllévávú íñújiri. Aane mítyame icyáhcújtsoñe ímí uráávyehíjcyá éhnée ámuha tujkénú meijcyadu. Muuráhjáa Píívyéébe mítyane meke wáýyune ámuha mewáájácuñe ímí mecáhcujtsóhí. ⁷ Téénevúu muurá Epáápara muhtsi wáýú menéébe ímichi ámúhake úwaabóhi. Aabe ímí Críjtoke uráávyeebe múhtsikye piáábohíjcyá ámuha múhtsikye mepiáábóiyóne. ⁸ Aabée múúhake úúballé ímí ámuha mewáýújcatsíñe.

⁹ Áánée muha mewáájácuñesihdyu pajyuvaré ámúhá hallúvú piáábó Píívyéébeke métáúmeihíjcyá díbye ámúhake ímíñeúvú iwáájácuñtso íjtsaméivu. ¹⁰ Áhdurée idyé muha métáúmeihíjcyá ámúhake díbye íajcu dííbyé icyanéjcu ámuha meijtsóíñé waajácuvu ímí dííbyeke ámuha mewáájácuñe muhdú díbye imíllédú meijcyámedítý ímiááneréjuco íbóhówaúcunúki. ¹¹ Ehdu nééné piáábó muha métáúmeihíjcyá ámúhá hallúvú Píívyéébeke díbye íhnáhoori ámúhake tsipajtsómé panévá imítýuháñé ámuha maáábúcuñhíjcyaki. ¹² Aame díbye ámúhake ímbájchóné hallúvú ímíjyuri ámuha dííbyeke metéhdújtsoki. ¹³ Muuráhjáa dííbyere Píívyéébe meke íjchívyetsó Naavéné hójtsi pañétú éhne múu cúúvétsihyi íjcyadu meicyahíjcyámeke. Áanemáa meke pícyoobe mítyane iwáýyuube ílí avyéjvuréjuco. ¹⁴ Díbye muurá dsíjívénéj tééveri mééma ímbájchoobe méimítýuháñé méhdi ídáátsóvnema.

Jetsocríjtó dsíjívénéj tééveri ímí Píívyéébema meijcyane

¹⁵ Muuráhjáa Píívyéébeke maáýtýmítuube ílí Jetsocríjtó tééveri méhdivu bóhówaavé pañé píívyééberé íjcyaae. ¹⁶ Dííbyéhjáa muurá Jetsocríjtó tééveri ípívyéjtsóobe páneere múhdúné tsíeméné íñújiri íjcyánéhjima íévéhóowari íjcyanéhjí maáýtýmínee, maáýtýmítúnee, íjcyane. Téhduréhjáa ípívyéjtsóobe níjkyéji múnáama naavémuke pámeere íavyéjútéma. Ehdúhjáa panévare ípívyéjtsóobe íllj tééveri ténéhjiri díbye íavyéjútésámeiki. ¹⁷ Aabéhjáa ihdyu Críjto icyahíjcyá tsúúcajátújuco íjcyaduré íñeubáréikyé íjcyátúné ihdejuco. Áabe tájpi muurá íñe páneere múhdúné tsíeméné íjcyane íjcyáhi. ¹⁸ Aabe muurá dííbyé calcújtso múnáa meijcyámé túkevéjtsóobe íñe méhíwau meke túkévétsóhíjcyádú néébeé. Muuráhjáa dsíjívéebe tsiíñe bohí téhdure medsíjívémé mebóhííñé tújkénuúbe. Áabekée Píívyéébe pícyóó pané avyéjuoberé díbye íjcyaki. ¹⁹ Ehdúu Píívyéébe imíllé íbóhówájtsámeíñé Críjto tééveri. ²⁰ Muuráhjáa páwáchékevu ítyujpácýo waagóoobe páneere íñe múhdúné tsíeméné íñújiri íjcyánema íévéhóowari íjcyanéhjí ímbáávyeki, téhdure tsaimiyé míamúnáa Píívyéébema íjcyaki. Áané Píívyéébe ímí íjtsácuñúhi.

²¹ Muuráhjáa íhde ámuha Píívyéébeke mémúnáátsóhíjcyá ímítýúné ámuha meméénuhíjcyánéllíihye. Árómeke tsúúca ámúhake ímímbájchómeke újcuube tsaimiyéjuco ámuha dííbyema meijcyaci Críjtóo míamúnáájpidívú ípívyéévéne dsíjívénéj tééveri. ²² Ehdúu méénuube íñe imítýú máhallúrí íjcyájúcootúme tsaimiyéjuco menéémeke íjycuki. ²³ Áánéllíi ámúhake o néé íñevú táhjátsámeityúmé tsaimiyé ámuha meúraávyé muhdú mepájtyetéíñé uwááboju tsúúca ámuha mewáájácuñe. Áané uwááboju muurá íñe uwáábooberé o péhíjcyáné tsúúca íñújiri pahúllévávú tsújaavéhi.

Calcújtso múnáá piááboobe Páávoru

²⁴ Áánéllii ó imjyúú ámúhake o piáábóné wákimyéí o méénúneri o ícúbáhrámeíyoóbe. Ehdúu muurá Crjto mewájuryi ícúbáhrámeídyújuco o ícúbáhrámeihjycyáne. ²⁵ Muuráhjáa Píivyéébe oke níwaavénéjuco íñe cahcújso múnáake o piáábohíjycyáne. Aabe ámúhake ó úwáábohíjycyá tene íjcyadújuco. ²⁶ Muuráhjáa tsúúcajátújuco díbye pítýájcámeíñé tsá múha wáájácuhijycyatúne. Méihde múnááúvúhjáa íjcyarómé tsá wáájácutú teéne. Áánevu íñe icyooca tsúúca meke waajácúsoobe íñéjéjt meijcyámeke. ²⁷ Aane Crjto mééma íjcyáneri tsúúca méwaajácú tsaimíyé Píivyéébe avyējuri meijcyaiñe. Eene muurá wáájácutatúné íjcyanévu ímilleebe téhdure ámúhake iwáájácutsoné jodíómú ámuha meijcyátúróméke.

²⁸ Aane íñe muha méúwáábohíjycyá pámeekéré panévatúré túkévějtsomére dítye Crjtojt tééveri éhniíñe iwaájácutúne ímiááméré Píivyéébe me íjcyaki. ²⁹ Áánéllii muurá íñe ávyétá íhnáhó ó úwáábohíjycyá ícúbáhrámeíbyéré Crjto oke piáábóneri.

2

¹ Aane ó imíllé ámuha Raoditséá cóómi múnáa tsijtye oke wáájácutúrómema mewáájacúné ávyétá íhnáhó ámúhá hallúvú piáábó o táúmeihjycyáné Píivyéébeke ímiñeúvú ámuha Crjtoke meúráavyeki. ² Aabe ó imíllé ámuha tsaimíyé mewáájucatsíñe ímiñeúvú mewáájacúné muhdúhjáa Píivyéébe méema Crjtojt tééveri wáájácutatúné méénuhjycyáne. ³ Dílbyedi ihdyu páneere ímiá tujkéveju íjcyáhi. ⁴ Ehdú íñe ámúhake ó téibúwátsohíjycyá tsaate ámúhake íállíñeri imújtátótuki. ⁵ Muurá tsá ámúhama elle o íjcyáturóne. Áronáa ámúhama ó íjcyá táijtsaméiyi. Áánéllii ó imjyúú ími ámuha Crjtoke mecáhcujsómé tsaimíyé meijcyáneri.

⁶ Aame muhdúhjáa ámuha tujkénú dílbyeke mecáhcujsótóijyu meijcyadu tsahtúré ímiñeúvú meijcyá dílbyema. ⁷ Ahdícýane ímiñeúvú mecáhcujsótóbedívu meihvéjtsámeíñe pajjyuvaré Píivyéébeke météhdútsóhíjycyá muhdúhjáa ámúhake o úwaabódu.

Crjtoke cáhcujsómé tshídyuréjuco íjcyane

⁸ Téibúwá tsáma méijcyaco tsaate íjtsaméityúré iújcúné uwáábori ámúhake imújtátótuki. Muurá míamúnáá íjtsaméityúré tsáane méénuhjycyáme. Tsá Crjtojdítýu tsáané íjtsaméiyi dítye úwáábohíjycyatúne.

⁹ Muurá muhdú Píivyéébe íjcyane méwaajácú Crjto míamúnáájpidívu ípívyéévébejt tééveri. ¹⁰ Aabe muurá pámeere níjkyéji múnáa naavémuu, íjcyámé éhniíñe iñtsútuúbe. Áánéllii dílbyema meijcyámema téhdure íjcyaa Píivyéébe. ¹¹ Aabe tsúúca ámúhake íjchívyetsó ímityúnetu Crjto ámúhama íjcyánéllíihye. Tsá idyé mekihdyahírótsámeíñeri meimíbbávyetúne. Muurá ihdyu Crjtojt tééveriyé meke ímbájchoóbe. ¹² Muuráhjáa metsójsótsámeíñeri ménaavénú dsíjivéébeke dítye cúúne. Ááneri méúújétsó íhdée múhdurá meicyahíjycyáné tsúúca meihvéjtsóne. Aame icyooca tshídyuréjuco mee Píivyéébe éhniíhoori bóhítsóobeke mecáhcujsónema. ¹³ Muuráhjáa éjju ámuha éhne mú dsíjivemédu méicyahíjycyá ámuha ímityúné meicyahíjycyáné meihvéjtsótúnéllíihye. Áronáa icyooca tsúúca Píivyéébe ámúhake ímjpyetétsó téénetu Crjtojt tééveri ámúhadi ídáátsóvéne. ¹⁴ Muuráhjáa dílbyé taúhbaju néhdu meijcyátúné déjúcotu méhdi ícúbáhráyoóbe. Áronáacáa mééma ímbájchoobe Íllí Crjtoke dítye páwachékevu wátyétyéhuube dsíjivénej tééveri. Ehdúu mééma ímbájchoobe mewágóóóvénónetu meke ípájtýetétsoki. ¹⁵ Muuráhjáa páwachékevu dítye wátyétyéhuube Crjto idsíjivéneri tsúúca tahjá Naavéneke íhyájkímumájucó. Áánetu méwaajácú tsúúca dítye táhjátsámeíñe.

Níjkyéjéneri metsúúrámeíñe

¹⁶ Ahdícýane méíícúvedí tsaate ámuha memáchohíjycyánéhjitu íhjuváne. Áhdure méíícúvedí eene béébe nuha íchívyécooca dítye wáñehjívátéhíjycyáneri ámuha méíícúvétúneri dítye ámúhadi íhjuvánhíjycyáneri. Áhdure méíícúvedí kéjcoojí Píivyéébeke idyúúrvánhíjycyáneri dítye íhjuvánhíjycyáneri. ¹⁷ Ehduhjíkyé muurá meméénúneri Píivyéébeke méúráávyehíjycyáhi. Áánerihjáa ménaavénuhjycyá Crjtoke díbye méhdivu bóhówáávétúné hajchóta. Áronáa icyooca tsáhájucó tehdú meméénújúcootú tsúúca díbye mééma íjcyánéllíihye. ¹⁸ Ahdícýane tsáma máállítsámeídí eene níjkyéji múnáakéva ámuha meðúúrvátúhájhíí ámuha mewágóóóveíñé tsaate ímiááneúvúdu úwáábohíjycyamedívu. Muurá iwáájácutúnéré baúháhé méénuhjycyámé naavévaa dítyédívu bóhówáávéné pañe íajtyumíne. Ehdú imyéénúne pánehjídú ícyahíjycyámé idáátsóméhjuúvu. Áronáa mítyákímeyihjycyámé iye íjtsámeíñe imyéénúneri. ¹⁹ Ááne dílbyéjuco Crjto ítyúkevějtsóobe íjcyáíyoóbedi tsá dítye ícúvehíjycyatúne. Muurá dílbye tájpiyé méijcyá dílbyéjt meicyame. Aame méúráavyehíjycyá Píivyéébeke muhdú díbye ímíllédú dílbyé piááboríye.

²⁰ Muuráhjáa mewájyuri díbye dsíjívéné ámuha mecáhçújtsóneri tsúúca métahjá míamúnáá íjtsaméí állíuré íjcyane. Aame ámuha ténéjcu mewáájacújúcóótúnéllí méijcyá ténéjçútú éhne múu dsíjívemédu. Áronáa jíveekí Píívyéébeke wáájacútúmé íjcyadu ámuha íjienévé métahjátsámehijcyáhi? ²¹ Jíveekí majchóháñetu ámuha mebóícyúcátsíhijcyáhi? Óvíjyacóóné ehdu ámuha meíllívyéébócatsíhijcyáne. ²² Muurá ténéhçitu ámuha mebóícyúcátsíhijcyaroné ijcyá memájchoki. Muurá míamúnáá íjtsaméityúré tsááne ámuhákye úwáábohíjcyáme. ²³ Aane pánehçídú meke bãñuhíjcyá ímiááné ímí Píívyéébeke dítye úráávyéúvúdu. Muurá itsúcunúhijcyámé íçúbáhrámeíñe idáátsóméhçiiúvú íjcyáneri tehçújuco Píívyéébeke íavyéjútsohíjcyáne. Áronáa tsá diityéké tene píáábotú dítye íimíbaávyeki.

3

¹ Ahdícyane Críjtóo dsíjíveebe tsiíñe bóhíínej téeveri ímityúmé ámuha meícyahíjcyánetu tsúúca meíjchivyémé métsúúraméí níjkyéjéene íjcyáneri dílbyeke ámuha meíçuvémé dílbyema cááni úniúvú maávyéjútéki. ² Áanéllíi téeneriyé métsúúraméí. Óvíjyacóóné íñúújéne. ³ Tsúúca muurá ámuha Críjtóke mecáhçújtsómé Píívyéébeéjéjéjuco meíjcyame ténéjçúrí meíçuvéjúcóótúnéllíi ámuha ténéjçútú méijcyá dsíjívemédu. ⁴ Aabe muurá tsiíñe tsáácooca dílbyema tsaimíyé méijcyaa íavyéjuri.

Tsihdyuréjuco meíjcyane

⁵ Ahdícyane ílluréjuco méihvéjtsó páneere ímityúné ámuha meméénuhíjcyáne. Óvíjyacóóné íhdícyáméhçima ámuha medómácócátsíhijcyáne. Áhdure tsiíñehçi ámuhákye tútávájtsóíyóneri ámuha meímúúpívyehíjcyanéhçi ílluréjuco méihvéjtsó. Áhdure mítyane ámuha meéhnéváyóneri meítsámehijcyané méihvéjtsó. Muurá níjcyotájteke medúúruvané ímityúné íjcyané tujkévéeneré teéne. ⁶ Ehdu nénehçi lléébotúmé méénuhíjcyamedi íhnáhooiñe Píívyéébe íçúbahráne. ⁷ Tehçúú muurá nénehçi téhdure ámuha méméénuhíjcyáhi. ⁸ Árone ílluréjuco méihvéjtsó ámuha mecááyóbahíjcyáne, ímityúné ámuha medááñvécatsíhijcyáne, néhni ámuha menéáyócatsíhijcyáne, núçójpítsó nénehçi ámuha meihjyúvahíjcyáne. Énehçi panévaré ílluréjuco méihvéjtsó. ⁹ Ténéhçitu tsúúca ámuha tsiíñeçúríjéjuco meíjcyame tsáhájucu múu állíúúnujçatsítyúne. ¹⁰ Métsúúraméí éhniíñevu ámuha meímíjpyetéyóneri ímíñeúvú ámuha Píívyéébeke mewáájacu dílbyedu ímiáámeréjuco ámuha meíjcyaki. Muurá ímiááné tsúúca ámuha tsihdyuréjuco. ¹¹ Tsá dílbyeéjéte meíjcyatú jodiómú meíjcyanéllíihye. Muurá íhdyu pamévaré dílbyeéjéte ijcyá jodiómú íjcyáturómé kíhdyahirótsámeyuróme, tsiíñe íñúújéne múnaa íjcyaroné, íñeúbará wáájacúturóme, tsaaté únu múnaa íjcyaroné, tsaatéúbámáyé wákímyeityuróme. Muurá pámeere Críjtóke mecáhçújtsómé tshadhúré dílbyeéjéte méijcyáhi.

¹² Muuráhjáa Píívyéébere ámuhákye ujçú mítyane ámuhákye iwájyúnéllíi dílbyeéjéte ámuha meíjcyaki. Aame múu ímiáneççúvú íjtsaméí icyápáyóóvéne wajyújçatsíhi, píáábóçatsíhi, idáátsóméhçiiúvú íjcyáhi, ímiááméré pamévamáyé íjcyáhi, ámuha meíçúbáhrámeiyonéhçi aabúçúhi. ¹³ Ááne múu tsáíjyu múhdurá ámuháma pátyéronéhçi ímíbáchóçatsí ídaatsólléçatsíñe Críjtóo méhçi ídaátsóvéne meke ímíbajchódu. ¹⁴ Áhdure múu éhniíñevu wajyújçatsí tsaimíyé ámuha meíjcyá íñevú táhjátsámeyúme. ¹⁵ Áámeke íhdyu óvíi ámuhákye Píívyééberéjuco tükévejtsóne. Muurá ímíllebe Críjtó téeveri ámuhákye ípiaabóné ímí tsame meíjcyaki.

¹⁶ Áané hallúvú múu dílbyeke ityéhdújtsóne ímíjyuuri duurúvahíjcyá ámuhá íbuúúnetu íjchivyéne májtsiyi. Aame íhdyu wajáçúneççútsi meíjcyáne méúwáábohíjcyá Críjtó uwááboju ámuhá pañe íjcyane tsápítsóçatsímyére. ¹⁷ Panévaré múu íiná imyéénunee, íhçyuvánee, íjcyane méénuhíjcyá muhdú ímiááné Ávyéjyuube Jetsóóéjéte meíjcyame meméénuíyódu téné hallúvú Mééçááni Píívyéébeke dílbye téeveri téhdújtsómé.

Muhúu cahçújtsó múnaa íjcyane

¹⁸ Ámuúha walléémuj, tsúúca Ávyéjyuube Críjtó uráávye múnaa ámuha meíjcyame múu avyéjuullé ámuhá tajímuke. ¹⁹ Áhdure idye ámuha wajpíímú múu wajyú ámuhá taabámuke. Tsá múu ímityúné dáñvéçatsítyúne.

²⁰ Áhdure tsiime mecáhçújtsó ámuháç caanimuke. Ehdu muurá ámuha meíjcyane Píívyéébe ímílléhi. ²¹ Áhdure ámuha cáanimu tsá múu ámuháç tsiimeke úméçóçtsotú dítye ityútáváávetuki. ²² Téhdure idye tsáne avyéjútémá wákímyeímyé múu cáhçújtsó diityéke. Tsá múu dítye íitérokiyé tsaimíyé wákímyeityúne. Múu Píívyéébeke íavyéjuúlléne tsaimíyé wákímyeíhi. ²³ Áhdure panévaré íiná ámuhá wákímyeí íjcyane múu meenú ímíñeúvú óvéheetúmé dílbyeke

ámuha meícuvénéjuco. ²⁴ Muurá tsúuca ámuha méwaajácú Máavyéjuube Jetsocrijóte meícúvéne áhdó díbye meke újcuíñé íavyéjuvu tsáimiyéjuco díbyema mejcyaki. ²⁵ Áanetu ímityúné íjcyámeke téhdure ájcuíibye téene áhdovu. Muurá Píivyéébe meke pámeekéré tsahdúré wájýuroobe áhdoó muhdú meicyahjcyádújuco.

4

¹ Aabe níjkyéjiri íjcyaae Máavyéjuube meke íitehíjcyá muhdú mejcyane. Áanéllii múu ávyéjujite íjcyame ímíñeúvú íwákimyéi múnáake picyóó ícúbáhratúme.

² Ahdícyane múu téiibúwá íjcyáne pajjyuvaré Píivyéébeke piáábó táúmeihjcyá óochévetúmé panéva hallúvú téhdújtsomére. ³ Téhdure múuhá hallúvú métáuméi díbye múuhake piáábónej péévé múuhake múha íiná néétume éhniíñevu míamúnáake muha meúwáábo Críjtóo mééema pajtyéteju méénune. Teene o úwáábohíjcyáné hallútú muurá íñe ícyooa oo cúvéhóójari. ⁴ Áanéllii ámuhake o née táhallúvú piáábó ámuha Píivyéébeke metáúmei díbye oke ipiáábo míamúnáake téénevu o wájácútsoki.

⁵ Téhdure ámuhake o née panévatúré ímiááméré ámuha mejcyáne cahcújtso múnaa íjcyátúmeke tééjuvu mewáájácútsoki. ⁶ Aame ihdyu múu ímíñeúvú ihjýuvahjcyá tsaate ámuhake díllócooca tsáimiyé díityéke ámuha meúúbálleki.

Páávoró pítyajcóné

⁷ Ahdícyane óví ménahbe Tííkico ámuhake táubállé meenu díbyema muhtsi Ávyéjuube Jetsocrijóto wákimyéi meméenuhíjcyaae. Dílbye muurá oke tsáimiyé téené wákimyéityu piáábohíjcyáhi. ⁸ Áabeke ámuha éllevu o wallóo ámuhake tsápijtsóobéré iúúbálle muhdú ílle muha mejcyane. ⁹ Áábema téhdure tsaapi ménahbe ímiáábé íjcyaae Onéétsimo péé ámuhadityúu tsáabe. Aamútsí óví ámuhake úúballé páneere muhdú ílle íjcyane.

¹⁰ Áanetu íñe díbyema muhtsi cúvéhóójari mejcyaae Arijtáácó ámuhake dúúruváné ámuhake o úúballéhi. Áhdure Benabée nahbe Máácó uubállé ámuha wájácú menéébe ámuhake duurúváhi. Aabe ámuhake ááhívetéhajchíí ímíñeúvú méwaatsúcuco. ¹¹ Téhdure idyé Jetsóo díbyere 'Jójtóo' némeíbyé ámuhake duurúváhi. Éhdume tamúnaa jodíómudítýú cahcújtso múnaa íjcyame oke piáábohíjcyá Píivyéébe avyéjú wákimyéi o méénunetu. Aame oke mítyane tsápítsohíjcyáhi. ¹² Téhdure ámuhadityúu tsáabe Epáápara Críjtóo wákimyéi méénuhíjcyaae ámuhake duurúváhi. Téhdure ámuhá hallúvú mítyane piáábó Píivyéébeke táúmeihjcyaae ámuha tsáimiyé díbyeke meúraávyé muhdú díbye ímillédu. ¹³ Aane ímiááné o waajácú ámuhá hallúvú mítyane piáábó díbye táúmeihjcyáne. Téhdure Raoditséá cóómiyi íjcyámema Hierááporíyí íjcyámé hallúvú táúmeihjcyaae. ¹⁴ Téhdure wájýú menéébe taabóóbé Róócáma Déémámutsi ámuhake duurúváhi.

¹⁵ Áhdure táicyánéjcutu Raoditséari íjcyame ménahbémuke o dúúruváné méuubálle. Áhdure Níhpáke pámeere díbye jávú dóbéévehíjcyáné cahcújtso múnáama o dúúruváné méuubálle. ¹⁶ Aane íhyaami ámuha éllevu o wálloháámí ámuha meéévéne boone méwáalloco díitye Raoditséari íjcyáne cahcújtso múnáa éllevu téhdure dítye íeéveki. Áhdure téhullétú ámuha éllevu dítye wálloháámí ímíñeúvú méééveco. ¹⁷ Áanetu Akíípoke mene díbye ímíñeúvú iníjkéva Píivyéébe díbyeke pícyóóné wákimyéi.

¹⁸ Ehdu íñe ámuhake pámeekéré o dúúruváné o caatúnú páñetu oóre. Áabeke ihdyu oke máábájíivedí íñe cúvéhóójari o íjcyáabeke. Ahdícyane óví Píivyéébe ámuhake piabóhi. Áyu tehdújuco.

1 TETSARONITSEÉTSE

Tujkénú Tetsaróonicáí Ijcyáme éllevu Páávoró cáátúnuháámi

Duurúvaju

¹ Ámuhá Tetsaróonicá múnaa múhá nahbému, ihaami íñe muha mécaatúnú ámuhá éllevu oo Páávoroo, Tsiháánoo, Timotéoo, Ijcyame elle ámuha meijcyame tsaimíyé Máavyéjuube Jetsocríjtomútsikye Mécécaáni Píivýéébema meuráávyehíjcyáme éllevu. Aamútsí ihdyu óví ámúhake piaabó íbúwajíí ámuha meijcyaki.

Tetsaróonicá múnaa cáhcujtsóne

² Ímí ámuha Píivýéébeke meuráávyehíjcyánéllii pajjyuvaré muha dííbyeke météhdútsóhíjcyáhi. ³ Áhdure muha méítsáávehíjcyá Jetsóoke ámuha mewájyúne mecáhcujtsómé tsaimíyé dííbyé wákimyéí ámuha meméénume méitsohíjcyané tsiíñe díbye tsááíñe. Áané hallúvú muha téhdure Píivýéébeke météhdútsóhíjcyáhi. ⁴ Muurá muha méwaajácú ámúhakee táñahbémuke iwájyúnéllii díbye újcune. ⁵ Muuráhjáa ámúhake muha pajtyté tsúuca mééma Ijcyané uwááboju meúwáábócooca tsá pevénére meúwáábohíjcyatúne. Muuráhjáa ihdyu Píivýéébe Apíichó múúhake piáábóneri panévare méénuráitýurónéhjí muha meméénuhíjcyá ímiáánéjuco Ijcyane muha meúwáábohíjcyánélliihye. Aane muurá ámuha méwaajácú muhdúhjáa ámúhama muha meijcyame ámúhake mepiáábohíjcyáne.

⁶ Muuráhjáa Píivýéébe Apíichóre ámúhake ímjyuvuú újcume tsaimíyé ámuha mecáhcujtsó dííbyé uwááboju ámúhake muha meúwaabóne. Aane muurá eene muhdú muha dííbyeke meuráávyehíjcyádújuco ámuha meuráávyehíjcyané ámuha meícúbáhrámeíyóné pañe. ⁷ Ehdú néeróné pañe ámuha dííbyeke tsaimíyé meuráávyehíjcyamedítýú muurá Matsedóóniámá Acááyá iñújícú cahcújtsó múnaa ámúhadítýú ííiváne tehdú úráávyehíjcyáhi.

⁸ Áané uwáábojuu muurá ámúhadítýú tsújaavéné tsá apáayéré téené iñújícú múnaa wáájácúatúne. Muuráhjáa tsúuca pahúllevá múnaaré waajácúhi. Téhdurée waajácúme ámuha ímí Píivýéébeke mecáhcujtsóne. Áanéllii tsáhájucó muha muucá teene meúúballéitýuróne. ⁹⁻¹⁰ Muurá téhdure múúhake úúbállehíjcyámé éhnee ámúhake muha maááhívéjémeke tsaimíyé ámuha mewáátsúcupejtsóne. Áhdure múúhake úúbállehíjcyámé níjcyotájtekérée ámuha mecáánívahíjcyámé icyooca botsíi ímiáábé Píivýéébekeájucó ámuha mecáánívaábeke meícúvémé metéhmehíjcyané mújyú tsiíñe ílli tsááíñe éhnee dsíjívéebeke díbye bóhíitsoóbe. Dííbyée muurá tsúuca meke pajtyetétsó méimítýú hallútú meícúbáhrámeíyónetu.

2

Tetsaróonicáí Páávoró úwaabóne

¹ Aane muurá ámuha táñahbému méwaajácú bañúháñee ámúhake muha maááhívéjetúne. ² Muuráhjáa Pirípovu múúhake dítye ícúbáhraróné pañe íñeri íllityétúme ámúhake muha meúwááboté Píivýéébedívú muha mecátsípáávéne. Áamedí múúhadi tsaate úúhívatéróné pañe ámúhake muha meúwaabóné muurá ámuha mecáhcujtsóhi. ³ Tsáháa ímityúné ámúhadítýú muha meíjtsámeíñe íllure ámúhake muha maállityúne. ⁴ Muuráhjáa ihdyu Píivýéébe páme íjtsaméíyé wájácú néébe múúhake ityújkevééllémekéjuco níwáávéne uwááboju íñe muha meúwáábohíjcyá ámúhake díbye ímillédújuco. Tsá muha meúwáábohíjcyatú míamúnaa múúhake ímí íjtsuncunúki. ⁵ Aane wájácú ámuha menéene tsáháa múúhake ámuha maáhdórokíyé tsaimíyé ámúhake muha meúwáábohíjcyatúne. Aane Píivýéébe waajácúhi. ⁶ Áhdurée tsá muha meijyáacunútú míamúnaa múúhake mítyájtsoíyóneri. Muuráhjáa ihdyu ímiááné múúhake ámuha memítýájtsoíyá Críjtorée múúhake uwáábojtédívú pícyóomeke. Áronáacáa tsá muha meijyáacunútú téeneri. ⁷⁻⁸ Muuráhjáa ihdyu ámúhakeré muha tsaimíyé mepiáábohíjcyá éhne múúne tsiiméké tsiijú téhmedu ámúhake muha mewájyúnema. Aamée ámúhake muha meúwáábohíjcyá ímiáájú apíichó nénehjí múúhake pátyehíjcyaróné pañe. ⁹ Aane cáhawáa méítsááve muhdúhjáa ámúhake muha meúwáábo ámúháj píñe muha meijcyame mewákímyelíjcyané pécóhahjchótá cójñahjchótá téene tájpi muha meijcyaki. Tsáháa íñeri ámúhake muha meijyévétsóhíjcyatúne.

¹⁰ Áhdure muurá ámuha méwaajácú tsaimíyée ámúhama muha meicyahíjcyánéllii íñetú muha menéétsámeítýúne. Aane téhdure Píivýéébe waajácúhi. ¹¹ Áhdure ámuha méwaajácú ámúhakee muha meúwaabómé mecáánájánuhíjcyané éhne múúne tsiiméké cááni méénudu.

12 Muuráhjáa ámuhákye muha ménehíjcyá Píivýéebema ímíñeúvú ámuha meijcyá muhdú díbyeéjté íjcyáiyódu íavýéjuejté ámuha meijcyáíñeúvú ámuhákye díbye méménuke.

13 Ááné hallúvú muha pajjuváre météhútsóhíjcyá díbyeke. Muuráhjáa díbyé uwááboju míamúnáa íjtsaméi íjcyatúné muha ámuhákye meúwáábónéllii ámuha ímí mecáhcujsómé tsúúca méimíjpyetéhi. 14 Ahdícyane ámuúha múúhá nahbémuj, muurá Críjtoke ámuha mecáhcujsóné hallútú ámuha múnáaré ámuhádi ícúbábrahíjcyádúu idyé múúhadi Jodéari muha meicyané cahcútjso múnáadi múúha múnáaré jodíómú ícúbábrahíjcyáhi. 15 Diityéree muurá dsíjivetsó Ávyéjuube Jetsóoke íhdée múúha múnáaré idyé íjcyámeke Píivýéébé íhjyú uubálle múnáake idsíjivetsódu. Aame tsá Píivýéébe ímillédú íjcyáityuróne. Áánéllii pamévakéré tsarílléme. 16 Aame muurá tsá ímíllehíjcyatú jodíómú íjcyátúmeke muha meúwaabóne. Ááneri íhyallúvúre éhniíñevu ímityúné méénuhíjcyáme. Árómeke téené hallútú Píivýéébe ícúbábraáhi.

Páávro ímillé Tetsaróonicárl íjcyané cahcútjso múnáake íááhíveténe

17 Ámuúha múúhá nahbémuj, éhnee ámuháditýú muha metsátsihdyu muurá tsúcááhírejuco meé. Aame íñe ámuháditýú tsíhyulle muha meijcyarómé ámuhákye méítsáávehíjcyáhi. Áánéllii muha méimíllérá ámuhákye maááhíveténe tsiíñe maátyúmíjcatsíki. 18 Éjyúúcooróo o ítsámehíjcyaróné oore ámuhákye o ááhívetéíyóneri. Áronáacáa Naavéné tájtsaméi tútávajtsóhi. 19-20 ¿Aane íñe íñevú muha mecátóroóvéne méimíjyúúveé Máavyéjuube Jetsocríjtó tsiíñe tsáácooca? Muurá íhdyu diityéjuco ámuha ámuhádi téjyju muha méimíjyúúveímye.

3

1 Áámekeé ámuhákye muha maájtýmíyóneri meijyáacunúhíjcyánéllii ámuha éllevu tsúúca muha mepéjúcooráhi. Áronáacáa muhtsi mécoévá Atéénávúre. 2-3 Átsihdyúu ménahbe Timotéó téhdure Píivýéébé ícúve múnáajpi íjcyáábekéréjuco muhtsi mewáalloone ámuhákye díbye Críjtodítýú íjcyané uwááboju íúwáábóneri ítsápíjtsoté éhniíñevu ímí ámuha díbyeke mecáhcujtso tsaate ámuha múhdurá meíjtsáméityu íñe ícyoooca meícúbábrámeíhíjcyánéhjitu. Muurá tsúúca ámuha méwaajácú Píivýéébeéjté meijcyame ehdu nénéhjiri meícúbábrámeíñe. 4 Muuráhjáa ámuháma muha meijcyácooca ménehíjcyá meícúbábrámeíñe. Ahdújuco muurá meícúbábrámeíhíjcyáne. 5 Áánerí mityane ámuhádi o íjyáacunúnéllii Timotéoke o wallóó díbye ámuhákye íúújeté muhdújuco ámuha Críjtoke mecáhcujsóné o wáájacuki. Ópée mityane ó íllityé baúháñé ámuhákye muha meúwáábohíjcyámeke Naavéné ícyánejcúvú líúúciúyóneri.

6 Áronáa Timotéó ámuhádi Tetsaróonicárl úlléjeebe múhtsikye úúballévá ímíhyeva ámuha Píivýéébeke mecáhcujsóné pamévamáyé mewájúcatsíhíjcyáne. Téhdure múhtsikye úúballébe ámuhádi muha meijyáacunúhíjcyádúreva idyé múúhake ámuha maájtýmíyóneri meijyáacunúhíjcyáne. 7-8 Ááneri mityane muha méimíjyuuveé panévaríyé muha meícúbábrámeíyómé ímí tehdújuco ámuha Ávyéjuube Jetsocríjtoke meúráávyéneri. 9 Ááné hallúvú mityane muha Píivýéébeke météhútsóhíjcyáhi. 10 Muurá pajjuváre muha díbyeke píáábó métámeíhíjcyá tsiíñe ámuhákye muha maááhívetémé éhniíñevu ámuhákye meúwáábo díbyeke mecáhcujsónéjcytu tsátsii ímíñeúvú ámuha mewáájacútúne.

11 Aane íhdyu óví Máavyéjuube Jetsocríjtoma múúhake píáábomútsi ámuhákye muha maááhívetéki. 12 Ahdure óví ámuhákye píááboobe íñe ámuhákye muha mewájúdu ámuha pamévamáyé mewájújcatsíki. 13 Aane óví ámuhákye píááboobe tsaimíyé díbyeke ámuha meúráávyé mújyú Máavyéjuube Jetsocríjtó íhñéjteke újcúvácooca íñé ímityú ámuhá hallúrl íjcyatúme ámuha díbyedívú meúújetéki.

4

Píivýéébe ímillédú meijcyane

1 Áánéllii ámuhákye múúhá nahbémuke muha menéé Máavyéjuube Jetsóo mémeri panévatúré tsaimíyé ámuha meijcyá Píivýéébe ímillédú muhdúhjáa ámuhákye muha meúwaabódu. Aane óví ámuha méúraavyé éhniíñevu.

2 Muurá ámuha méwaajácú Ávyéjuube Jetsóo taúhbajúré ámuhákye muha meúwáábohíjcyáne. 3 Muurá Píivýéébe ímillé díbyedívú ámuha meíhvéjtsáméíñe díbye ímillédú meijcyane. Áánéllii tsá múu íhdícyámema dómácójcátsityúne. 4 Múu ityáábávájcatsíñe tsaimíyé íjcyáhi. 5 Tsá múu Píivýéébeke wáájacútúme dáríivécátsíhíjcyádú átéréénehjí

hallútú ícúbáhrájcatsíyúne. ⁶ Tsá múu íñáhbé táábake pátsárijcyotúne. Muurá ehdu dáñíivemeihíjcyámeke tééne hallútú íhnáhoóíñé Píivýéébe ícúbahráne. Tééneíliihýe muurá tsúuca ámúhake éjju muha meúúballé teéne. ⁷ Tsáháa ímítýunéhjí meméénu díbye meke újcutúne. Mekéé újcuube ténehji meíhvéjtsóne meímíjpyetéki. ⁸ Ááné uwaáboju tsaate éhdiivállehíjcyámé tsá míamúnáake éhdiiválletúne. Píivýéébekeké éhdiivallémé mépañévúu ípííichó ípícyóóneri meke ímíjpyetátsóóbeke.

⁹ Áánetu íñe muhdú ámuha tsané nahbémú mewájjújcatsííñetu tsáhájucó ámúhake o cáátúnúityú tsúuca Píivýéébé túkevéjtsójjú pañe ámuha meíjcyame tehdújucó mewájjújcatsííñéíliihýe. ¹⁰ Muurá Matsedóóniá íñúji múnaa ménahbémuma ímí tehdújucó ámuha mewájjúcatsíhíjcyáne. Áronáa ámúhake muha menéé éhniíñevu ámuha pamévamáyé mewájjújcatsíki. ¹¹⁻¹² Aame ihdyu tsaimíyé íbúwajíí ámúhá wákimíyeyi meíjcyá íná ámúhadítýú ípíhtótu muhdúhjáa ámúhake muha meúwaabódú tsijtye cahcújtso múnaa íjcyatúmé ámúhake íávyejúúlleki.

Ávyéjuube Jetsóó tsiíñe tsááíñe

¹³ Ámuúha múúhá nahbémuj, téhdure muha meímíllé ámúhake meúúballéné íñe tsúuca cahcújtso múnaa íjcyame dsíjívéhíjcyámé muhdú íjcyaiñé ámuha ídátso meíjtsúcunúne mekímóóvétu eene pájtyetéityúmé ídátso kímóóvehíjcyádu. ¹⁴ Muuráhjáa Jetsóó dsíjíveebe tsiíñe bóhiine mecáhcújtsómé méwaajácú téhdure Píivýéébe meke bóhítsoíñé dífbyeke mecáhcújtsómé medsíjívemeke.

¹⁵ Muurá tsiíñe díbye tsáácooca téjju íjcyame tsá pééityú medsíjívémé íhdéré dífbye éllevu. Ehdu Píivýéébere nééne íñe ámúhake muha meúúballéhi. ¹⁶ Aabe Jetsóoma wáalloo níjkyéji múnaa avyéjúúbeke dífbyé rojrócori díbye meke ípíúva dífbyé cahcújtso múnaa meíjcyámeke. Ájju muurá pámeere múhdumé dífbyé cahcújtso múnaa meíjcyame tsiíñe mébóhiíhi. ¹⁷ Átsihdyu ihdyu botsíi téjju íjcyámema tsaméhíjucó mepééíñe cáámevu Máavyéjúúbema maátýimíjycatsíki. Aame dífbyema meíjcyáá muhdú íjcyáityúmeréjucó. ¹⁸ Áánéllii téénevu mecátóróóvéne métsípátsócatsíhíjcyá.

5

¹ Ehdu teene Ávyéjuube Jetsóó tsááíñe, ámuúha múúhá nahbémuj. Áronáa ihdyu tsá mewájjácutú mújju díbye tsááíñe. ² Muurá tsúuca ámuha méwaajácú meíjtsótúnáa díbye tsááíñe éhne múúne naní múnáajpi pejco meke ábájínejcúdu. ³ Muurá míamúnáa nehíjcyáá íñe ímíjyaú íjcyaiñe. Áhdure íjtsúcunúimye mújju íná pájtyetýúne. Áronáa ílluú néétútsihdyu íjcyaiñé ícúbáhráméí éhne múúne wállehdívú peecútéré tsiimáva ávyé wájtside. Áánetu muurá tsá múha pállójcóityúne. ⁴⁻⁵ Áronáa tsáhájucó ámuha meíjcyatú éhne múu cúúvétsii meíjcyadu. Muurá tsúuca ámuha méwaajácú teene éhne múúne cóoji páneere íná maájtýumíñé mewájjácúdu. Áánéllii tsáhájucó ámúhake tene ábájínejcúityúne. ⁶ Áhdícyane metsu ímiááméré meíjcyá téíibúwaréjucó. Tsáhájucó tsaatédú wáájácúmeityúmé meíjcyáityú éhne múúne cúwame íjcyadu. ⁷ Muurá cúwamee, lílýícyavémee, éhdume tsá wáájácúmeityú éhne múu cúúvétsii íjcyadu. ⁸ Áánetu ihdyu mee pééétsihyi múu íjcyadu menééme tsúuca teene mewájjácúmé metsu ímiááméréjucó meíjcyáne Píivýéébeke mecáhcújtso ímítýunehíjívú metájhjátsámeityú éhne múúne tsodáhó itýájhjátsámeityú cohpeúúvú wátájcámeidyu. Ááne metsu ímíñeúvú meúráávye íñe mepájtyeténé uwaáboju éhne múúne tsodáhoke íwatájcoji wátajcódú ívane mewággóóóféyónetu meke pájtyetétsoíñe. ⁹ Tsáháa Píivýéébe meke újcutú meícúbáhrámeíki. Muuráhjáa ihdyu íllure meke téénetu pájtyetétsoobe Máavyéjuube Jetsocríjtoj tééveri. ¹⁰ Áánélliihýe dífbyeke wáalloobe mewájjuri díbye ídsíjívé mújju meke díbye újcutúvacooca pámeere téjju íjcyámema medsíjívéjúcoorómé tsaméhíjí dífbyema meíjcyaki. ¹¹ Áánéllii ámuha meméénuhíjcyádú éhniíñevu métsípátsójcátsí tsaimíyé Píivýéébema ámuha meíjcyaki.

Cahcújtso múnáake Páávoró túkévejtsóne

¹² Áhdícyane ámuúha múúhá nahbémuj, ámúhake muha menéé ámuha maávyéjúúle ámúhá túkévéjtsójtéke. ¹³ Ímiááméré meíjcyáne mewájjú díityéke. Tsá múu múnáátsójcatsíyúne.

¹⁴ Téhdure ámúhake muha menéé tsaate wákimíyeyi óvéhéémeke ámuha metáúhaki. Téhdure panévaturé íhtsunúmeke mépiáábo. Ehdu múu píáábohíjcyá pamévakéré múhdurá dítye íjcyáronéhjí íáábúcnema.

¹⁵ Aame ihdyu téibúwá méjcyaco. Tsá múu tsaate ímityúné ámúhake méénuróné píameítýúne. Ímiááméré mejcyáne íllure mépiáábojcatsi.

¹⁶⁻¹⁷ Pajyuvaré Píivyéebema méihjyúváne méimjyuhjcyca. ¹⁸ Météhdútsohjcyá panéva hallúvuré díbyeke. Muurá íne Jetsocríjtoéjté mejcyame panévaré meke pátyehjcyánéhjí hallúvú díbyeke metéhdujtsóné imílleébe.

¹⁹ Áábé Apííchó ámúhá pañe jcyane ámúhake tükévétsohjcyané tsáma méihvéjtsodíñe. ²⁰ Áhdure íne díbyere tsaatédívú bóhówájtsóneri íiná pájtyeiñé ditye úúbálléneri tsá múu íicúvetúmé jcyatúne. ²¹ Arónáa ihdyu múu imíñeúvú ijtsó keená ímiáané jcyane iúráávyeki. ²² Aame ihdyu mémeenújcohdí ímityúne.

²³ Áhdícyane óví Píivyéébe ámúhake píaabó íñé imítýú ámúhá hallúrí íjcyájúcoótuki. Aabe ihdyu óví ámúhake tehme ámúhaj pi, ámúhá jtsaméí, ámúhá íbuúúné, mújyú tsiíñe Ávyéjuube Jetsocríjtó tsáácooca ámuha íneri menéétsámeítýuki. ²⁴ Tsá muurá ínerí meke díbye báñúityúne. Muuráhjáa íñéhdújuco meke díbye újcune. Aabe muurá téhdure páneere mééma méénuú muhdú íñéhdúú.

Páávoró pítyajcóne

²⁵ Áhdícyane ámuha múúhá nahbémú mejcyame múúhá hallúvú Píivyéébeke píáábó pajyuvaré métáuméí múúhake díbye ipiááboki.

²⁶ Téhdure ámúhake muha menéé ámuha tsané nahbémú mejcyame medúúrúvájcatsiki.

²⁷ Téhdure ámúhake muha méníwaavé Ávyéjuube Jetsóo mémeri íne íhyaamí pañe ámúhama o íhgyuvané ámuha mewáájácútso pámeekéré elle jcyané cahcújtso múnáake.

²⁸ Áhdícyane óví díbyeréjuco Máavyéjuube Jetsocríjtó ámúhake píaabóne. Áyu tehdújuco.

2 TETSARONITSEÉTSE

Hállúvúeháámí Tetsaróónicárí Ijcyáme éllevu Páávoró cáátúnuháámí

Duurúvaju

¹ Ámuúha Tetsaróónicá múnáa múúhá nahbému, ihyaami íñe tsiíñe muha mécaatúnú ámuúha éllevu oo Páávoroo, Tsiibáánoo, Timotéoo, Ijcyame elle ámuha meijcyame tsaímíyé Máavyéjuube Jetsocrijtómútsikyé Méécááni Píivýéebema meúrúávvehijcyáme éllevu. ² Aamútsí ihdyu óví ámúhake píaabó íbúwajíí ámuha meijcyaki.

Ímityúmema Píivýéébe ímibájchoju méénuíñe

³ Ámuúha múúhá nahbému, muurá Píivýéébeke muha météhdútsóhijcá ámúhá hallúvú ímí dííbyeke ámuha mecáhcújtsómé mewájyújtsáíñéííñe. ⁴ Mityane muha méimíjyúú ámuha meícúbáhrámeíyóné pañe ímí dííbyeke ámuha mecáhcújtsóne meúrúávvéneri. Aane muha meúúbállehíjcyé tsijtye dííbyé cahcújtsó múnáake. ⁵ Ehdu muurá ámuha meícúbáhrámeíhijcyáneri ámúhake waajácútsóobe ímiááné tsúúca dííbyé avyéjúeje ámuha meijcyane. Áanéllíi ámuha meícúbáhrámeíhijcá ímiáámeréjuco ámuha dííbyema meijcyaki.

⁶ Áronáa ihdyu eene ámúhadi ícúbáhráhijcyámeke téhdure ícúbáhráíbye. ⁷ Áánetu ihdyu meícúbáhrámeíhijcánetu meke állíjchútsóíbye mújyú Máavyéjuube Jetsóó íhtsutúmé níjkyéji múnáama cúújuwádú péétécunúnéj píine tsáácooca. ⁸ Ehdu tsááiíbye íñe Píivýéébeke íehdíiválléne dííbyedítý Ijcyáné uwááboju ímiááné Ijcyáneri ícúvehíjcyátúmeke ícúbáhraki. ⁹ Aame ílluréjuco wágóóovéíñe mújyú níjkéváityúné ícúbáhrámeíhullévu. Aame tsá mújyú dííbyé avyéjú íhtsutúné Ijcyane ájtyúmíityúne. ¹⁰ Ehdu muurá méénuíbye Ávyéjuube Jetsóó tsiíñe itsáácooca. Ájyú dííbyeéjté meijcyame dííbyeke maávveyújtsómé méduurúvaáhi. Muurá téjyú tsaméhjí dííbyema meijcyaa dííbyé uwááboju muha ámúhake meúwáábohíjcyáné ámuha ímí mecáhcújtsónéííñe.

¹¹ Áanéllíi pájyuvaré muha Píivýéébeke píaabó ámúhá hallúvú métáúmeíhijcá ámúhakeyé díbye újcyeme tsaímíyé dííbyema ámuha meijcyaki. Áhdure muha métáúmeíhijcá dííbyeke ámuha mecáhcújtsómé ímiáánéré meméénuíyóneri metsúrámeíhijcáné ámúhama díbye ípanéévétsoki. ¹² Ehdu nénéhjiri máávveyújtsó Máavyéjuube Jetsocrijtoke. Muurá meke avyéjújtsóíbye Píivýéébe meke ídaatsólléne dííbyej téeveri újcyumeke.

2

Naavénééjpi méénune

¹ Ámuúha múúhá nahbému, muurá Máavyéjuube Jetsocrijtó tsááiñe úmíwari páhduvaré néene mávaríjchojúúné Ijcyaaí. ² Áanéllíi ámúhake muha menéé íñe Píivýéébe uwáábódú nénehji tsaate naavédú néene íííténé pañe íájtyumíné uwáábóneri ámuha meíllityéne memújtátuki. Áhdure tsaate múúha mémeri íllure íállíñe icyáátúnúháámí pañe ‘tsúúca Ávyéjuube tsájucóóhi’ íñe haami ámuúha éllevu wáállóhahjíí meícúvedí téeneri. ³ Tsáma tsaatédívú máállítsámeíñe. Muurá ihdyu ímiááné díbye tsááiñe ihde tsaate Píivýéébe uwááboju állíuríjyúco díllóñe. Téjyú muurá bóhówáávéíbye ímityuube Naavénééjpi Ijcyáabeke Píivýéébe ícúbáhráíbye. ⁴ Aabe páhduvaré dárííveé Píivýéébeéjteke dííbyekéré dítye dúúrúváíyóneri íjyáacunúnema. Muurá Píivýéébedi idillómeíñe dííbyé duurúvájá pañevú úcáávéíbye.

⁵⁻⁶ Aane muurá ámuha méwaaajácú íveekí icyooca díbyeí bóhówáávetúne. Muurá ihdyu íeévéi újjetécococa bóhówáávéíbye. ¿A tsá ámuha meítsáávetú éhné ámúhake ehdu mééma tene pájtyeíñe o néhijcyáne? ⁷ Tééne pañéjúcooro muurá mee icyooca. Áronáa ihdyu tsáhái díbye méhdivu bóhówáávetú Píivýéébere néhdújuco. Díbye ihdyu dííbyeke íhvéjtsócooca botsíi bóhówáávéíbye. ⁸⁻¹² Aabe muurá Naavéné íhnáhooríyé méénuráítyúronéhjí méénuú téeneri míamúnáake ímújtátsoki. Ehdu ímyéénúneri mújtátsóíbye Crijtodítý Ijcyáné uwááboju ímiáájú cáhcújtsótúmé wágóóovéímyeke. Áanéllíi Píivýéébe díityéké íhvéjtsó dítye awáá ímíllédú teene icyáhcújtsoki. Aame tééne déjúcotu ílluréjuco wágóóovéíñe. Áronáa Ávyéjuube Jetsóó itsáácooca eene ténejcúvú díityéké íbúwátsóhíjcyáabeke íámítsaráhcori ícúbáhráabeke íllure íbátsuhjáconeri dsíjívétsoóhi.

Muhú mepájtyetíne

¹³ Áanetu ihdy amúhake Píivyéébe wájuynéllii ámuha dííbyeke ímí mecáhcújtsóné hallúvú muha dííbyeke météhdútsohjcyáhi. Muuráhjáa tsúúcajátújuco díbye meke újcune Íapííchó meke ímíjpyetétsónej téeveri dííbyeke mecáhcújtsómé mepájtyeteki. ¹⁴ Ahdújucoo muurá íne amúhake muha meúwáábónej téeveri díbye amúhake újcune Máavyéjuube Jetsocríjtomá tsaméhjí dííbyé avyējuri meijcyaki.

¹⁵ Ehdú teéne, ámuúha múúhá nahbémuj. Ahdícyané tsáma máábájívedí éhnéé amúhadi muha meúlléjécooca amúhake muha meúwáábohjcyáne. Áhdure íne waajácúháámí pañe amúhake muha menéhjcyané méihvéjtsodíne. ¹⁶⁻¹⁷ Aane óví Máavyéjuube Jetsocríjtomútsí Méécááni Píivyéébema amúhake píaabó tsaímíyé ámuha meijcyane ímiáánéré meméénuhijcyaki, áhdure ámuha ímiáánéré meihjyúvahijcyaki. Muuráhjáa mítyane meke iwájuynéllii méhdi ídáátsóvéne meke újcuube mújyú níjkéváityúné meímíjyú dííbyema íavyējuri meijcyáiñévú mecátsípáávénema.

3*Páávaro néé piááboju diityé hallúvú ditye ityáúmelki*

¹ Ahdícyané ámuúha múúhá nahbémuj, múúhá hallúvú téhdure Píivyéébeke piáábó métáuméí díbye múúhake ipiáábo Jetsocríjtodítýú íjcyané uwááboju muha pahúllévá múnáadívú metsújaúcúné ditye tsaímíyé icyáhctjtsó amúháa mecáhcújtsódu. ² Áhdure métáuméí díbye múúhake ityéhme ímityúmé múúhake imyéénútki. Tsá muurá pamévare dííbyé uwááboju cáhcújtsótúne. ³ Áronáa Píivyéébe ímiáábé íjcyabe amúhake piááboó tsaímíyé ámuha meijcyaki. Áhdure idyé amúhake téhméiíbye ímityúnéhjitu. ⁴ Muurá muha méwaajácú amúhake muha meúwáábohjcyáne ámuha meméénuíñé amúhake díbye tükévéjtsóneri. ⁵ Aabe ihdy óví amúhake píaabó ímíñévú ámuha mewájácú mítyane meke díbye wájuune. Áhdure idyé óví amúhake píááboobe ímityunéhjí ámuha maáábúcu muhdúhjáa Críjto áábucuhijcyádu.

Muhú mewákímyeíne

⁶ Ahdícyané ámuúha múúhá nahbémuj, Máavyéjuube Jetsocríjto mémeri amúhake muha menéé íne amúhake muha meúwáábohjcyádú íjcyátúmema ámuha menáhbévátu eene iwákímyeíñé ímíllehijcyátúmema. ⁷ Muurá tsúúca ámuha méwaajácú muhdú muha meijcyadu ámuha meijcyáiýone. Muuráhjáa elle amúhama muha meijcyácooca tsá wákímyeíyúmé muha meijcyatúne. ⁸ Aaméé tsá muha mumájchó pevénéré áhdóratúné memáchohijcyatúne. Muuráhjáa muha méicúbáhrámehijcyá wákímyeíyi cójéhajchótá pécóhahjchótá tééne tájpi muha meijcyaki. Ehdúu muha mewákímyeíhijcyá íñerí amúhake muha meijjyéjtsótuki. ⁹ Muuráhjáa ihdy ímiáánéjuco múúhake ámuha mepiáábóiyóné íne Píivyéébé wákímyeí muha meméénúmeke. Áronáacáa ihdy múúhaye mewákímyeíne tájpi méicyahjcyá tehdu ámuha meijcyaki. ¹⁰ Muuráhjáa amúhama muha meijcyácooca ménehjcyáhi: “Iwákímyeíñé ímílleúmé tsá múu májchotúne.” ¹¹ Áanáacává muurá ámuha tsaate pevétaré tsíñéhjiriyé méicyahjcyáhi. ¹² Áanéllii ehdu icyahjcyámeke Máavyéjuube Jetsocríjtó taúhbaju íjcyane muha menéé ímiááméré íjcyáne iwákímyeíne tájpi íjcyaki.

¹³ Ámuúha múúhá nahbémuj, méóóchévedí ímiáánéré ámuha meméénuhijcyánetu. ¹⁴ Ehdú íne amúhake muha waajácúháámí pañe meúwaabóné tsaate lléébtómeke mewáájaco caatyé íjcyane. Áámema ménahbévájúchohí ditye téeneri íñúócjípívéne iwájácúúve múhdurá idyáíñévmeihijcyáne. ¹⁵ Áronáa ihdy tsá múu diityéké tééne hallútú múnáájtsótúne. Íllure ihdy chooco ímíñévú meúwáábó ditye ímíjpyeté ménahbémújuco íjcyámeke.

Páávaro pítyajcóné

¹⁶ Aane óví Píivyéébe ímiáábé íjcyabe amúhake tükévéjtsó íbúwájíí ámuha meijcyaki. Aabe ihdy óví amúhake panévaturé píaabóhi.

¹⁷ Aane íne icyooca amúhake pámeekéré o dúúruváné páñetu oore ó caatúnúhi. Ehdú muurá nihñéré ooréjuco o cáátúnúhijcyané páneere táwaajácúhaamínetu. ¹⁸ Ahdícyané óví Máavyéjuube Jetsocríjtó amúhake píaabóhi. Áyu tehdújuco.

1 TIMOTÉO

Tujkénú Timotéo éllevu Páávoru cáátúnuháámi

Duurúvaju

¹ Oo Páávoru o Ijcyáábekée Mepájtyetétsoobe Píivyéébe picyoó Jetsocrijtodítýú Ijcyáné uwááboju úwááboobéré o péhijcyaki. ² Aabe ihyaami diéllevu o caatúnú ópée o úwáábóneri Píivyéébeke o cáhcújtsónéllii ávyeta tájtsiménédú uke o íjtsúcunúúbe Timotéo éllevu. Aane ihdyu óví meke íidaatsóllédú Ijcyamútsí Máavyéjuube Jetsocrijtoma uke piabó íbúwajíí u Ijcyaki.

Átééréne uwáábotu Páávoru teíbúwajtsóne

³⁻⁴ Muuráhjáa Matsedóóniá íiñújivu o péébe uke ó neíñú Éépetsóvú u cóéváne tétsii átéérénehjí íhdé múnáaúvúu icyahijcyanéhjí úwáábohijcyámeke u bóijcyu ditye teene íuwaabójucóotuki. Muurá bañúháñé ténéhjiriyé mejcyame tsá meméénúityuró Píivyéébe tsíjtyeke ímiáájuvu mewáájácútsóíñévu meke níwaavéne.

⁵ Áánéllii uke o neé diityéké o úwáábo íñé íjtsaméí íbuúúneri Ijcyájúcootúmé tsaimiyé Píivyéébeke icyáhcújtsóne iwájýjcatsí muhdú ímiááné mewájýjcatsíhdyu. ⁶ Ehdu íjcyáiýótsihvu tsaate íinetú diityéké piáábóityúnéhjiriyé ityáhhájcatsíñe tsá tehdu Ijcyatúne. ⁷ Aame muurá imíllera Píivyéébe taúhbájú uwáábojte Ijcyane. Áronáa tsá ditye wáájacutú íñélliihyéhjáa ímichi meke téénevu díbye ájcune. Úwáábohijcyámé íevenéré iwáájacutúne.

⁸ Muurá íñélliihyéhjáa meke díbye téénevu ájcune mewáájácúhahjchíí tehjújuco teéne. ⁹ Tsá teene taúhbaju tsaimiyé Ijcyámé wáábyuta Ijcyatúne. Muurá ihdyu meúwaabóné cáhcújtsotúmé ímityunéhjí méénuhijcyámé wáábyuta teéne. Píivyéébeke áveyjútúletúmé dsíjívétso múnáa, cáánimuke, tsíjímúme, dsíjívétsohijcyámé wáábyuta teéne. ¹⁰ Áhdure íhdícáméhjima idyómácójcatsíñe, tsamééré wajpíímú walléemú dómácócátsíhijcyámé wáábyuta teéne. Míamúnáadívú náhjihénuhijcyáme, állíu múnáa, pánehjídú imyéénúityúné íhjuváhijcyáme, ímiá úwááboju íllure éhdívallehijcyáme, éhdúmé wáábyuta teéne. ¹¹ Ááné uwááboju muurá íñe ímiáájú pajtyéteju úwááboobéré ó pehijcyá Píivyéébe oke níwaavéne.

Páávoru duurúvá Píivyéébe díbyedi idáátsovéne

¹² Áánéllii mítyane ó téhdújtsó Máavyéjuube Jetsocrijtóke ávyetáa múhdurá o neéróóbeke oke téénevu ípícyóóbeke díbye tsípátsohijcyánélliihye. ¹³ Díbyedi o úúhívaténe díbyé cahcújtsó múnáadi o ícúbáhráhijcyáróóbeke oke téénevu pícyoóbe. Áronáacáa ihdyu táwaajácútubááné ehdu o dáríívémeihijcyá dílbyekékíyee o wáájacútúnélliihye. Áróóbedí ihdyu Píivyéébe óhdi idáátsovéhi. ¹⁴ Aabe oke mítyane piáábóneri íñe Crijtóke o cáhcújtsóóbedívú o cátsípáávéne botsíí pamévakéré ó wajjýuhye.

¹⁵ Áánéllii ó íjyacúnúhijcyá pámeere dílbyeke cáhcújtsóíyóneri. Muuráhjáa ímiááné mewájýuri tsaabe íiñújívú ímityúmé mejcyámeke ípájtyetétsoke. Aanéhjáa muurá oo páme ehniñévuéré ávyetá ímityúube. ¹⁶ Áróóbedí óhdi Píivyéébe íidaátsovéne oke ímjpyetétso muhdú pámeere ímityúmé Ijcyárómeke iwájýune tajtyééveri íújétsoki. Áánetu méwaajácú pámeere ímityúmé Ijcyarómé Crijtóke icyáhcújtsócooca újcuíñé mújýú ídsíjívéjúcóóityúne bóhi. ¹⁷ Áánéllii metsu Píivyéébe apaábyéré Ijcyaa me mújýú muhdú Ijcyáityuube pane wáájacúúbeke maavyéjútsohijcyá maajtyúmítúróóbeke. Ehdu teéne.

¹⁸ Áhdícýane Lihíu Timotéoj, ímíchi díícýane íhnáhoóroné pañe ímíñévuú tsaííbuwará díícýane dúwááboco Píivyéébe íhjuvúvu uke o níwaavéné muhdúhjáa ménahbémú díbyere tükévéjtsóneri úhdityu néhijcyádu. ¹⁹ Muurá tsaate ímí íjcyáiýóné wáájacújucóorómé tehdu Ijcyane ímíllehijcyátúné níjcaúvú ílluréjuco tútávaávehijcyáne. Áane ílluréjuco Crijtodi ditye úúhívatéhijcyáne. ²⁰ Tehdúu Himenéomútsí Arejáadorómá dáríívémeíñéllii diityétsikye ó íhvejtsó Naavéné hójtsí pañévu dítyétsí iwáájacu Píivyéébeke múhdurá idyáíívehijcyáne.

2

Muhdú Píivyéébema meihjuváne

¹ Aane uke o neé pámeere míamúnáa hallúvú Píivyéébeke piáábó ámuha métáúmeihijcyá panévá hallúvúvé téhdújtsómé. ² Múu táumeihijcyá múhdumé méiíñújí avyéjute Ijcyámé hallúvú Píivyéébe diityéké piáábónej pévéé ímí ditye meke ityúkévétso tsaimiyé díbyema

meijcyame maávyeyúúlléjcatsiki. ³ Ehdu meijcyane ímí ijtsúcunúúbé Mepájtjetétssoobe Píivyéébeé. ⁴ Muurá ímilleebe pámeere míamúnaa díbyé uwááboju icyáhcújtsóne pájtjeténe. ⁵ Muurá tsáápiye Píivyéébe ijcyáhi. Áabemáa ímí meijcyaiñé téhdure tsáápiye méema ímbajchó Jetsocríjto míamúnáájpídívú ípívyéévéenema. ⁶ Muuráhjáa wájuúmeityuubéré dsíjívé pámeere míamúnaa ipájtjeté Píivyéébeé díbyeke néene éévé úújetétsihvu. ⁷ Áané uwáábojúu jodíómú ijcyátúrómeke uwááboobéré o péhíjcy a oke díbye pícyoobe íñe ó uwáábohíjcyá teene mecáhcújtsómé mepájtjeténe. Ehdu íñe uke ó nehíjcyá ímiáánéjucu íjcyane Jetsocríjto cahcújtsó múnáajpi o íjcyánéllíihye.

⁸ Áanéllii uke o néé pahúllevaré íjcyané cahcújtsó múnáa ímiááméré íjcyáne íínevú táhjácatsityúme tsaimíyé Píivyéébema íhhyúvahíjcy a íhyójtsine cáamevu íihbúcúnema. ⁹ Aane walléemú waajacutábare ímbájkímyeíyáhi. Tsá dítye mítyane áhdómeijyahjívú iújcámeíñe páhduvaré íhñiwaúúne idyáriívéne icyáávéityuró téhdure mítyane áhdómeíñe icyáávevu. ¹⁰ Píivyéébedívúré íhvéjtsámeíñe díbye ímilléduré íjcyáiyóme. ¹¹ Aame díbyé uwááboju íavyeyúúlléne cúuvéhulléré lleebúcunúiyáhi. ¹² Tsá muurá walle uwáábóityuróne. Áhdure tsá dílle wájpíikeye ityhájjalléne díbyeke túkévéjtsóityuróne. Áanéllii o néé walléemú cúuvéhulléré íjcy a píhcyáávé pañe. ¹³ Muuráhjáa Píivyéébe tujkénú Adáake ípívyéjtsóné boone Éébáke ípívyejtsóhi. Ehdu néenéllii tsá walle wájpí túkévéjtsolle íjcyáityuróne. ¹⁴ Tsáháa muurá Adáa Naavenedívú állítsámeityúne. Muuráhjáa ihdyu Éébáre íállítsámeíñéllii ímityúné meenúhi. ¹⁵ Ehdu néenéllii muurá walle itsímáváneri ícúbáhrámeíhíjcyáhi. Árólleke ihdyu Píivyéébe pájtjetétsóo díbyeke icyáhcújtsóne dílle ímiáálléré íjcyáhahjíjyju.

3

Muhdú cahcújtsó múnáa uwáábojte íjcyane

¹ Áánetu cahcújtsó múnáa uwáábojte tsaate íjcyane ímilléhajchíi téhdújucu ímiá wákimyéi íjcyane dítye ímilléne. ² Áronáa ihdyu téené wákimyéi méénume íínetú néétsámeityúme panévaturé ímiááméré íjcyáne uwáábóiyáhi. Aame tsáápíllekére táábaváiyáhi. Áhdure tsaimíyé íaahíve múnáake waatsúcúpétsohíjcyáiyóme. ³ Aame tsá líiyícyávéityuróne. Tsá dítye tsaatémá úhbájcatsítyuróne. Tsá mítyane idsídsíváiyóneri dítye íjyáacunúityuróne. Ímiááméré íjcyáne píáábóiyá pamévakéré ídaatsóllénema. ⁴ Áhdure píivyéétyómé méwamyuma ítsíimeke ímíñeúvú ityúkévajtsóné dítye ímiááméré íjcyáne pamévakéré íavyeyúúlleki. ⁵ Muurá ítsíimeke ityúkévajtsóné píivyetétumé tsá Píivyéébe cahcújtsó múnáake túkévéjtsóityuróne. ⁶ Áhdure bótší béhnére cáhcújtsómé tsá uwáábojte íjcyáityuróne. Muurá béhmérei íjcyame tsáijyu múúne íllure ímityájkímyeíñeri tútávájtsámeíyá muhdúhjáa Naavéné tútávájtsámeídyu. ⁷ Áhdure panévaturé ímiááméré íjcyáiyá cahcújtsó múnáa íjcyáturómé díityéké íavyeyúúlleki. Áijyu tsá íñej téeveri Naavéné díityéké ícyánejcúvú lílúcutítyuróne.

Muhdú túkévéjtsóte íjcyane

⁸ Téhdure idyé túkévéjtsóte ímiááméré íjcyáiyá pame díityéké íavyeyúúlleki. Tsá dítye álliúúityuróne. Áhdure tsá dítye líiyícyávéityuróne. Tsá dítye áteréénéhí hallúvú dsídsíváityuróne. ⁹ Tsá dítye íínetú néétsámeítyuróne. Aame íñe mecáhcújtsónéjcu ímíñeúvú waajácúiyáhi. ¹⁰⁻¹³ Áanéllii múu tujkénú díityéké tsáneeri waajacullé ímí dítye méénúhajchíi bótší díityéké téené wákimyéivu ípícyoóki. Aame tsáápíllekére táábaváiyáhi. Téhdure píivyéétyómé méwamyuma ítsíimeke ímíñeúvú ityúkévajtsóné. Áhdure méwamyu panévaturé ímiááméré íjcyáiyá dítye díityéké íavyeyúúlleki. Tsá dítye álliúúnújcatsítyuróne. Ehdu muurá tsaimíyé téené wákimyéi múnáa íjcyámeke pame avyéjuulléhi. Aame ihdyu Jetsocríjtoke icyáhcújtsóné uwááboju éhñíñevu íñeri núhnévetumé úwaabóhi.

Muhdú néjyto meúraavyéne

¹⁴⁻¹⁵ Aane lléváhréjucu uke o ááhívetéiñe. Áronáa ihdyu tsáijyu múúne íicúu o péétúnéllii íñe uke apáhajchíi ó nehíjcyá muhdú Píivyéébeéjéte íjcyame díbyé uwááboju íhvéjtsotómé úráavyehíjcyámema o íjcyaiñe. ¹⁶ Muurá íñe meúraávyehíjcyajjító ímiááné íhtsutúné íjcyánéllii íllu nééneé:

Píivyéébeé méhdivu bóhówaavé míamúnáájpídívú ípívyéévéenema. Aabée ímiáábé íjcyane íapíichó bóhówátsohíjcyáhi. Áábekée níjkyéji múnáa ícúvehíjcyáábé uwááboju pámehdíyé tsújaavéné cáhcújtsómé. Átsihdyúu tsiíñe peebe íavyéjyvu níjkyéjyvu. Ehdu muurá nééneé.

4

Píivyéébeke icyáhcujsóné tsaate ihvétsóñe

¹ Aane Píivyéébe Ípííchoj tééveri meke boohówáwu nehíjycá páneere tsíhdyuréjuco cápáyooóveíñe ihde nihñéétsihvúre tsaate dííbyeke icyáhcujsóroné ihvéjtsóne naavéneéjé áteréénéhjí úwaabónéjúco úráávyéíñe. ² Aame ílluréjuco mújtaíñe eene íjtsaméiúvú wáájácúmeityúmé pánehjídú ímiáámeúvúdú úwáábohíjycáné icyáhcujsónema. ³ Muurá téeméjéjuco úwáábohíjycáné metáábávácatsíñe ímityúné íjcyane. Áhdure tsáneetsa majchóháñe ímityúné íjcyane nehíjycáme. Áronáacáa muurá Píivyéébe páneere majcho ípíivyejtsó dííbyé cahcújtsó múnaa meijcyame tééne tájpi meijycáné hallúvú dííbyeke metéhdútsohíjcyaki. ⁴⁻⁵ Muuráhjáa páneere tsaimíyé ípíivyejtsóobe. Áánéllii tééne tájpi meicyahíjycánéhjitu tsáneetsa tsá múhdurá meijtsúcunúityuróne. Muurá panévare dííbyedívú ímí néénéllii ténéhji méóóveyíá dííbyeke téhdújtsómére.

Muhdú uwáábojte íjcyane

⁶ Ehdu íñe uke o úwaabóné ménahbémuke ímí u úwáábohajchíí ímiááné Jetsocríjtó wákimyéi múnáajpi ú íjcyaaíhi. Aabe dííbyedítú íjycáné uwááboju u cáhcujsóné ímí u úráávyéhajchíí éhniíñevu ímí u íjcyaaíhi.

⁷ Áánéllii éhniíñevu ténéjctúri pííñuméi ímíñeúvú u wáájácuki. Tsá múu íicúvetú áteréénéhjí íhdityúre íjucune tsaate úúbállehíjycánéhjiri. ⁸ Muurá íñetú meke píáábóityúnéllii meihnáho méjpi mépiíñúhi. Ááné ehniíñevu muurá panévaturé meke píaabóné Píivyéébe icyánéjcuri mepiíñúmeíñe. Muurá meke píaabóné íñíjji hallúri meijycánetu. Téhdure meke píáábóné dííbyema tsaimiyéjuco meijcyáiñetu. ⁹ Ehdu íñe uke ó néé ímiááné íjcyane. Aane ihdyu óví pámeere cáhcujsóhi. ¹⁰ Muurá méwaajácú íñé ímíjyaú tsaimíyé Mepájtyetétsoobe Píivyéébema meijcyaiñé dííbyeke mecáhcujsóme. Áánéllii muurá nehniwu méhdityu míamúnaa íhjyúvahíjycámé panévaryé meícúbáhrámeiyóné pañe tééné wákimyéi méméenuhíjcyáhi.

¹¹ Aane páneere íñe uke o nehíjycánéhjí óví u úwaabóhi. ¹² Áronáa ihdyu uke tsaiménééllidímé ováhtsaráe u íjcyáábeke. Áánéllii uke o néé cahcújtsó múnáake u úújétsó muhdú múúne ímiáábé Críjtó cahcújtsó múnáajpi íjcyadu u íjcyáneri, u úwáábóneri, pamévakéré u wájyúneri, panévaturé ímiáábé u íjcyáneri. ¹³ Áamema íñe ílle o íjycáné hajchótá Píivyéébe waajácuháámí déhvéne dúwáábohíjycá tsápíjtsóobere. ¹⁴ Aabe ihdyu ímíñeúvú méénuhíjycá Píivyéébe uke ájcúné waajácúri íiná u méénune u píivyeténe. Muuráhjáa dííbyere túkévéjtsóneri cahcújtsó múnáá túkévéjtsóje díhyallúvú íhyójtsine ípicyóóne dííbyeke píáábó táúmeíñe tujkéveri téénevu uke ájcuúbe.

¹⁵ Ááné wákimyéi ihdyu ímíñeúvú méénuhíjycá pámeere iwáájácú ténéjcu ímí u úraavyéne. ¹⁶ Áánéllii uke o néé u úwáábohíjycánéjcutu panévaturé ímíñeúvú u téhmémeíñe tsaimíyé ténéjcu u úráávyeki. Ehdu u íjcyáhajchíí ámuha tsaméhjí mepájtyeteé múhdumé díuwaábó ílléébone cáhcujsómmema.

5

Muhdú cahcújtsó múnáama meijcyane

¹ Aabe múu kéémeke díicyáánidyu íjtsúcunúne ímíñeúvú chooco túkévéjtsóhi. Tsá múu uhbádúre túkévéjtsótné. Áhdure ováhtsámuke díñahbémúdú díjtsúcunúne ímíñeúvú túkévéjtsó. ² Kéémélleke díítsíjjudu díjtsúcunúne ímíñeúvú túkévéjtsó. Bádsíjcake díñaallémúdú díjtsúcunúne ímíñeúvú túkévéjtsó ímityúné díityédítú íjtsámeityuubere.

³ Téhdure píibájuyjteké píáábó tééne tájpi dítye íjcyáiñetu. ⁴ Áánetu ítsíímema íaachímuma íjcyámeke óví díityéré píaabó cáánímutsí díityéke píivyétsóne áhdódú ívane. Ehdu nééne Píivyéébe ímí íjtsúcunúhi. ⁵ Áánetu ímiááné íyee íjycáné píibájuyulle óví Píivyéébedívú icyátsípáavéne paíjyuvaré píáábó táúmeihíjycá díbye díílleke ípíááboki. ⁶ Áánetu ímíllédú íjycáné píibájuyulle ímityúné méénuhíjycálleke tsá múu píáabótúne. ⁷ Íllu íñe uke o nehíjycánéhjí páneere duwáábó cahcújtsó múnáake dítye íñetú íñéétsámeityuki. ⁸ Muurá tsaate íhyájkímuke íñahbétjete ípíáábóiyóné ímíllétúmé tsá ímiá cahcújtsó múnaa íjcyatúne. Ímityúmé díitye cáhcujsótómé ehniíñevu.

⁹⁻¹⁰ Téénéllii mépiáábohíjycá píibájuyjte walléémudítú tsúuca 60 píjcyábájuco íjcyame ímiááméré íjcyánetu bóhówaucunúmeke, tsáápiikyérée tájívámeke, tsaimíyée ítsíimeke

pívyétsómeke, íaahíve múnáake tsaímíyé wáátsúcuhiŷcyámeke, cahcújtso múnáake piáábohíjcyámeke, tsaatéké kímóhcó nénehji pájtyémeke piáábohíjcyámeke, ímiáánéré méénuhíjcyámeke. Éhdu ícyahíjcyáné piibájyujtékéré múu piabóhi.

¹¹ Áánetu badsíjcaíchóméhíjívú nééné piibájyujtéké mépiáábodí tsáijyu múúne bañúháñé ámuha mepiáábohíjcyánáa tsiíñe ityáájíváne tútávaavémé Críjtoke icyáhcuŷtsónetu. ¹² Aame téeneri ityútávaávéhahjí íhyallúvuré ímityúné meenú tééné déjúcotu iwágóóovéíñe ípyéé íñéhu íjcyátúnéllíhye. ¹³ Muurá tééméjté jááháñeri pehíjcyá tsíjyaturéjuco óvéhe múnaa íjcyame. Aame tsíjtyedi íhjuváméré pehíjcyá áteréénéhjí úbálléjcatsímýere. ¹⁴ Áánéllii o néesé dítye ityáájíváne itsiímávámeke tsaímíyé ityéhme múha diityédítýú íná íhjuvátuki. ¹⁵ Muurá tehdu nééné piibájyujtédítýú tsaatésáhjí Críjtoke icyáhcuŷtsóné íhvéjtsóne Naavénékeréjuco úraavyéne.

¹⁶ Áhdícyane ámuha cahcújtso múnáadítýú ámuha hájkímú piibájyujte íjcyáhahjí múu iipe piabó tsíjtyedívú tájpityúme. Áánetu íhyájkímuma íjcyátúmeke múu pámeere cahcújtso múnáa piabóhi.

¹⁷ Áhdure múu túkevjtsojtemá uwáábojtéké avyéjuulléhi. ¹⁸ Muurá Pívyéébé waajácúháámitu nééneé: “Tríígó tátsojcori íjcyáábeke ócájkýe tsá múu tsíménevu íhju wátájtótu díbye ímájtótki.” Áhdure nééneé: “Wákímýeí múnáajpi íwákímýeí áhdó ujcúhi.” Éhdu nééne Pívyéébé waajácúháámitu.

¹⁹ Téhdure uke o néesé tsaapi cahcújtso múnáa túkevjtsoobe tsáijyu múhdurá íjcyane tsáápiye díbyé hallúvú úbálléhahjí tsá múu íícúvetúne. Áánetu íhdu mítyétsiuba pápíhchúúmeváuba úbálléhahjí múu íícuvéhi.

²⁰ Múu pámeere cahcújtso múnáa húmíj piínévú íhnáhóónécoba úwaabó ímityúné imyéénuhíjcyáné íhvejtsópityúmeke tsíjtye téeneri íñúhnévéne tehdu íjcyátuki.

²¹ Aane íñe Pívyéébé, Avyéjuube Jetsocríjto, níjkyéji múnaa, íjcyámé húmíj piínévú uke o níwaavéné tsáma ímíñeúvú dúwáábohíjcyá múhdí núhnévétuubére. ²² Áronáa íhdu tsá múu tsaatéké peecútéré méménutú cahcújtso múnáa túkevjtsojte dítye íjcyaki. Muurá peecútéré tsáijyu ímityúme íjcyámeke u méménúhahjí tsaate uke íjtsúcunúiyá téhdure ímityuube u íjcyane. Áánéllii uke o néesé panévá ímityunéhjitu u téhmeméiki.

²³ Áánetu eene díhbá uke ávyéneri u chémehíjcyánéllii uke o néesé áyánéwu bíínójpácyotu u ádo uke tene ipiááboki. Tsá múu tsanééré nújpacyo ádotúne.

²⁴ Muurá tsaate ímityúné méénune tsá téévetú diityémái tene ímbájtómeityúrónáaca. Áhdure tsiñehji wáájácúratúné íjcyaróné páneere ímbájtómeicyooca bóhówáávéhi. ²⁵ Muurá ímiánéhjí méméénuhíjcyáné tsá téévetúne. Áhdure tsiñehji wáájácúratúné íjcyaróné bóhówáávéhi.

6

¹ Áánéllii múu tsaaté hójtí pañe íjcyame ímíñeúvú diityéké panévatúré avyéjuullé ímityúné Pívyéébedítýú múha íhjuvátu muha meúwáábohíjcyánetu. ² Áhdícyane tsaaté avyéjujte cahcújtso múnaa íjcyáhahjí múu avyéjuulléhi. Tsá dítye cahcújtso múnaa íjcyánéllii ávyejúúletúme íjcyáitýuróne. Awáá tsame íjcyame múu ímíñeúvú piáábójcatsíhi. Muurá cahcújtso múnaa meíjcyame mewájyujcatsíñe tsaímíyé mépiáábójcatsiyáhi. Éhdu íñe uke o néhíjcyanéhjí dúwáábohíjcyá.

Pívyéébeke meúraavyéne

³ Muurá Máavyéjuube Jetsocríjtó uwááboju ímiáájú meúraávyéné tsíjtoríyéjuco tsaate úwáábohíjcyáne. ⁴ Éhdu úwáábohíjcyámé atéréejte íjcyame íñéubará wáájácúturómé íllure téeneri ímityájkímýeiki. Áámé ííbúwari muurá tsaanééré áterééné íjtsaméi íjcyame táhjácatsíhíjcyá ténéhjí. Áámedítýú ímichi dóhéjúúvehíjcyáné ímityunéhjí íjcyane nómiútáava, úhbajcatsi, áabojcatsi, tútávátsojcatsi. ⁵ Aame ímiáájú wáájácútmé méénúcatsíhíjcyá íjtsaméi wáájácúmeityúme. Aame itsúcunúhíjcyá tééné hallúvú medsíhídsíva meúwáábohíjcyáné Pívyéébé uwááboju. Tsá múu ehdu néémedívú náhbévatúne. ⁶ Muurá íhdu íñe méhdi íjcyadúnéwúma tsiñéhjí íjtsámeityúme tsaímíyé Pívyéébeke meúraávyejító meúraavyémé nihñéétsihvuré íñe ímíjyaú méjcyáahi. ⁷ Tsáháa muurá ehnémá íñujívú metsíímávámeityúne. Áhdure medsíjivécooca tsá íná metsájtýetúne. ⁸ Áánéllii múu tééne tájpíjyoco memájchoma mewajámuma, meíjcyane, ímí íjtsúcunú tehjújuco. ⁹ Muurá éhniíñevúré íéhnéváyóneri tsúúrámehíjcyámé tsá áábúcutú panévá umúpi. Aame éhniíñevu idsíhídsíva áteréénéhjí wákímýehíjcyámé ílluréjuco tútávaavémé tééné níjcaúvú wágóóovéhi.

¹⁰ Muurá medsiídsíwáíyóneríyé meíjyácunúhíjcyánetu ímichi tsááne panévaré ímityúne. Muurá tsaate Píivyéébeke cáhcujtsójucooromé téeneríyé íjyácunúhíjcyámé ílluréjuco teene íhvejtsóne. Aame ídátsó íjcyáhi.

Tsáimíyé mecáhcujtsóne

¹¹ Áánetu ihdyu tsúúca Píivyéébeéjpi u íjcyaaabe tsá múu téeneri íícúvetúne. Ímiáábéré díicyáne ímíñeúvú dílbyeke mecáhcújtsojító duráávyé. Ááne pamévakéré wajyu. Aabe panévaré ímityunéhjí uke pátyehíjcyáronéhjí ímiáábéré díicyáne daabucuhíjcyá. Tsá múu ‘mityáhmítýá’ néétune. ¹² Aabe ímichi díicyáne íínevú táhjátsámeityuubéré ímíñeúvú Máavyéjuube Jetsocríjtoke cahcújtsó mújyú medsíjivéjúcúóóityúne bóhi u újcuki. Muuráhjáa téénéllii Píivyéébe uke ujcúhi. Áábeke ímí u cáhcujtsóné tsúúca mítyame waajácúhi. ¹³⁻¹⁴ Ahdícyane ícyooa dílbye tájpi páneere íjcyaaabe Píivyéébé húmíj pññévu, éhné Póótsio Piráátó úmíwávú íhtsútuube íjcyane úúbállémeíbyé Jetsocríjtó húmíj pññévu, íjcyane uke o nées íñe muhdú uke o néhíjcyádú u úwáábohíjcyá íínetú néétsámeityuubéré mújyú tsiiñe díbye tsááíñéwújuco. ¹⁵ Muurá Píivyéébe páñétúejpi íhtsútujte ávyéjute íjcyároméhjí avyéjuube íjcyaaabe Críjto tsááíñe éévé úújetécooca wállóo dílbyeke. ¹⁶ Aabe apáábyéré Píivyéébe íjcyá muhdú íjcyáítyúbe. Áábé ámítsaráhcovu muurá tsá múha pññéwéityuróne. Áhdure tsá múha dílbyeke ájtyúmítyuróne. Áábeke ihdyu metsu íhtsútuube íjcyáábeke medúúrúvahíjcyá mújyú níjkéváityúne. Ehdú teéne.

¹⁷ Ahdícyane ícyooa uke o nées téhdure éhnéva múnáake u úwááboki. Tsá dítye ítsíméné múhajchótá íjcyáíñéwújí ícyátsípáávéne mítyájkímeyéítyuróne. Píivyéébe ímiáábé íjcyaaabe íínetú meke píhtótsótúúbedívuré cátsípáávényóme. ¹⁸ Dúwaabo díityéké íéhnevádú íjcyame tsaate píhtóméhjike ítsíméneri ipiáábóiyóneri íjtsáméiki. ¹⁹ Ájyú muurá panévatúré tsáimíyé íjcyámé úmíwa ííne ímíjyaú nééme újcúiyá mújyú ídsíjivéjúcúóóityúne bóhi.

Timotéoke Páávoró téíbúwajtsóne

²⁰ Ahdícyane uke o nées Timotéoke Píivyéébéke uke níwáávéne wákimyéí ímíñeúvú u méénuki. Tsá múu íícúvetú áteréénéhjí íjienéré íjcyane míamúnaa iwáájácúneri táhjácatsíhíjcyáneri. ²¹ Muurá ténehji iúráávyéne tsaate tsáhájúco Píivyéébeke cáhcújtsotúne. Aabe ihdyu óvíi uke píaabóhi. Áyu tehjújuco.

2 TIMOTÉO

Hállúvúeháámí Timotéo éllevu Paávoro cáátúnuháámí

Duurúvaju

¹ Oo Paávoro o Ijcyáábekée Píivýéébe oke ityújkevéélléne picyóó Jetsocríjtóke mecáhcujsómé mújyú medsjívéjúcúóóityúne bóhí meújúné uwááboju úwááboobéré o péhíjcyaki. ² Aabe íñe tsiíñe íhyaami diéllevu ó caatúne ávyeta tájtsíménédú uke o íjtsúcunúúbeke mítyane o wáyyuube Timotéo éllevu. Aane óvíi uke Máavyéjuube Jetsocríjtó Caani Píivýéébe pámeeke ídaatsóllédú íjcyaae píaabó ímí u íjcyaki.

Críjtotíyú Paávoro úwaabóne

³ Áánéllii paíjyuvaré Píivýéébeke píaabó díhyallúvú ó táumeíhijcýá panévá hallúvúré téhdújtsobéere. Áábeke tsaimíyé ó ícúvehíjcyá íñerí íjtsámeityuube méíhdé múnáatúvú ícúvehíjcyáábeke. ⁴ Aabe ó ítsáávehíjcyá éhnée uke o pícyoíñúneri ídátso u kímoovéne. Áánéllii ó imíllé uke o ájtyumíné o ímjyúúveki. ⁵ Muurá ó waajácú ímí Píivýéébeke u cáhcujsóné dítyáállé Róóidámúpí dítsíjy Eonítsema cáhcujsódu.

⁶ Muuráhjáa díhyallúvú táhójtisicu o pícyóóne díbyeke píaabó o táumeíñé tujkéveri uke díbye píááboobe ú piivýeté díbyé wákimyéi u méénune. Áánéllii uke o née ímíñeúvú teene u méénuki. ⁷ Tsáháa Píivýéébe ípííchó mépañévu pícyootú meíllityéki. Mépañévu pícyoobe ténej téeveri íhtsutúme méjcyá ínevú táhjátsámeityúme ímiááméré méjcyame mewáyyújcatsíki. ⁸ Ahdícyane núcojpillétuubéré dúwáábohíjcyá Jetsocríjtotíyú íjcyané uwááboju. Áhdure íñe tééné déjúcotu cúvéhóójari o íjcyáneri núcojpivétuubéré Píivýéébedívú cátsípáávéne téhdure tééné déjúcotu u ícúbáhrámeiyóné daabúcu. ⁹ Muuráhjáa tsúúca meke ípátyetétsómeke ímiáámedi díbye díllome méjcyá díbyeéjte. Tsáháa idyé íñá ímiááné meméénúnéllii meke díbye újcutúne. Muuráhjáa ihdyu tsúúcajátújuco íñíjji íjcyátúné íhdéjuco meke iwáyyúne díbye íjtsámeíñé Críjtoj téeveri meke íjcuíñe. ¹⁰ Áhdújucó díbyeke iwállóneri meke díbye újjetsóné ímiááné meke iwáyyune. Aabée mééma ímbájchó mépée mewágóóóvériyóné. Áánemáa méhdivu bóhówajcároobe mújyú medsjívéjúcúóóityúne bóhí meújcuíñé uwááboju.

¹¹ Aane íñe úwááboobéré ó pehíjcyá jodíomú íjcyátúmeke okée Píivýéébe níwaavédújuco. ¹² Aabe tééné déjúcotu páhduvaré nénéhjiri o ícúbáhrámeiyooobe tsá o núcojpivetú díbyedívú o cátsípáávénema. Muurá ó waajácú oke díbye píááboíñé tsiíñe Jetsocríjtó tsááíñévujuco.

¹³ Ahdícyane ímíñeúvú díbyé uwááboju cáhcujsóné duráavyé muhdúhjáa uke o úwaabódu. Ááne pamévakéré wajyu Críjto meke wáyyudu. ¹⁴ Aabe óvíi Píivýéébe uke ityújkevéélléne níwáávéné wákimyéi ímíñeúvú ú meenu díbyé Apííchó mépañe íjcyane uke píáábóneri.

¹⁵ Áánétú Áátsiá íñíjji cáhcújtso múnáadítýú tsaate oke náhbénuhíjcyarómé óhdityu péémema téhdure Píjéerómútsí Hemóójenemá pééhií. Aane muurá tsúúca ú waajácúhi. ¹⁶ Áánétú Onetsíporo pívájyúvá oke aahívejé 'bohíbohíúvú' cúvéhóójari o íjcyane núcojpillétuubére. Áábedi óvíi Píivýéébe ídáátsóvéne píaabó panévatúré pámeekéré ítsíímema. ¹⁷ Íllévuíhjáa Róómávu wájtssiibe íjcyátútsihdyu oke néhcoobéré ipyéhíjcyané níjcaúvú ájtyúmité cúvéhóójari o íjcyáábeke. ¹⁸ Aane muurá uure ú waajácú muhdúhjáa meke díbye píáábohíjcyané Éépetsóri méjcyámútsikye. Ahdu óvíi díbyeke Píivýéébe píaabó Ávyéjuube Jetsóó ítsáácooca tsaimíyé díbyeke íjucuki.

2

Muhdú uwáábojte íjcyane

¹ Aane óvíi Píivýéébe uke píaabó íñe Críjtoke mecáhcujsónéjcutu u íhtsútúveki, Llihú Timotéoj. ² Aabe ihdyu muhdúhjáa mítyáméj píñévu o úwaabóné u wáájane tsíjtyeke ímíñeúvú duwáábó téhdure dítyééréjuco íúwáábo tsíjtyeke.

³ Ááné wákimyéyi u ícúbáhrámeiyonéhji ímíchi dícyáne daabúcuíhíjcyá díbyéjuco Jetsocríjtó wákimyéi múnáajpi u íjcyáabe. ⁴ Tsá muurá tsodáhó ímíllédú íjcyatú pevéjte íjcyadu. Muurá ihdyu íavyéjuube muhdú néhdújuco díbye íjcyane. ⁵ Muurá tsáne ícúri ímíñeúvú ícutúme tsá téene áhdó újcutúne. ⁶ Áánetu úmíhéneri wákímyeímyé íbájtso kéémécooca ujcú

tééne tájpi íjcyaki. ⁷ Íllu íñe uke o nehíjcyáné cáhawáá ímíñeúvú díjtsó Píívyéébe páneere úhdivu íbóhówájtsoki.

⁸ Cáhawáá díjtsúcunu muhdúhjáa Jetsocríjtó míamúnáa icyanéjcutu Dabííuvúvú tsiíménémúhaabe íjcyabe idsíjívétsihdyu tsiíñe bóhíne. Áábedítýú íjcyáné uwááboju íñe méúwáábohíjcyá pajtyéteju. ⁹ Áané hallútú muurá ehne múúne dsíjívétso múnáájpkíye icyúvéhoojánúdu oke míamúnáa cuvéhoojánúbe ó ícúbáhrámeihíjcyáhi. Áronáa téené uwááboju tsúuca pahúllévávúré tsújaavéné tsá múha muhdú méénútyuróne. ¹⁰ Áánéllíi o ícúbáhrámeiyonéhjí ó aabúcuhijcyá Píívyéébe újcúmeke o úwáábo mújyú muhdú íjcyáityumeréjucu Jetsocríjtó téeveri ípájtýeteki.

¹¹ Íllu muurá nééne ímiáánéjucu:

Críjtoke mecáhcujtsómé medsíjívécooca íñe imíjyaú dílbyema mejjcyáahi. ¹² Áhdure meícúbáhrámeiyonéhjí maáábúcuahjchí dílbyema máávýéjúúteéhi. Áánetu dílbyeéjté mejjcyane metóónúmeihajchí téhdure tóónúibiye ihñéjté mejjcyaróne. ¹³ Muurá múhdurá medáíívémeiyónáa íjcyaduré ímiáábé íjcyánéllíi meke piáábohíjcyáabe.

Ímiá uwáábojte

¹⁴ Áánéllíi ímíñeúvú duwáábó míamúnáake Ávyéjuube Jetsóó mémeri dítye átéréénéhjiri ityáhjácatsíjyúcoótuki. Muurá ténéhjiri íllure tútávátsohíjcyámé ímiá uwááboju lléébóiyómeke. ¹⁵ Áánetu ímiá uwááboju o íjcyabe ímíñeúvú dúwáábohíjcyá ímiá uwááboju íneri núcójpívétuubéré Píívyéébedívú u újjeteki. ¹⁶ Átééréénéhjí dítye úbállécatsíhíjcyáneri díícúvedíñe. Muurá ténéhjiri ehníñínevu iyie tútávátsohíjcyáme. ¹⁷ Áané uwááboju muurá míamúnáadi tsújaavéné íllure díityéké tútávátsohíjcyá ehne múúne cheme méjpiíyí lílyaaténé meke tútávajtsódu. Muuráhjáa Himenéomútsikye Píívéetoma téené uwááboju tútávajtsóhi. ¹⁸ Aamútsí muurá nehíjcyá meeve medsíjívémé tsiíñe mebhóhíjúcóoítýúne. Ááneri cahcújtso múnáake tsíñejcúvuréjucu dítyétsí íbúwátsohíjcyáné tsihdyuréjucu úwáábóneri. ¹⁹ Áronáa méwaajácú ílu tene néénee: “Píívyéébe waajácú ihñéjteke.” Áhdure néénee: “Páneere Críjtoéjté tsáhájucu ímityúné méénútyuróne.” Ehdú Píívyéébe waajácúháámitu néénee.

²⁰ Muurá tsája pañe tsá apááñéere ímiááné wáabyuta oórótuú, tsítsíñe uwáñewáánetuu, méénúmeíñe lílyihllóné íjcyatýúne. Téhdure muurá íjcyáné átéréénéhjí wáabyuta uméhetuu, núpájkityuu, méénúmeihllóji. ²¹ Ahdu muurá ímityunéhjí méénújúcootúmé ímiáámeréjucu íjcyámej téeveri Píívyéébe meenu íwákímyéi.

²² Ahdícýane ihdyu díícúvedí óváttsámú íbúwatu ímityúné íjtsaméi tsíñáávehíjcyáneri. Ímiáábéré dífcýane ímíñeúvú duráávyé u cáhcújtsojítu. Ááne pamévamáyé wajyújcatsi múhdumé ímiááméré íjcyáne dílbyedi tsúúrámehíjcyámema íbúwají ámuha mejjcyaki. ²³ Tsá múu ícúvetú átéréénéhjiri míamúnáa táhjácatsíhíjcyáneri. Muurá ú waajácú tééménéhjí níjkeváné úhbajcátstvuréjucu. ²⁴⁻²⁵ Tsá tene ímityú Píívyéébe wákímyéi méénume úhbajcátstíne. Pamévamáyé ímiááméré íjcyáne aabúcuhijcyáiyá ímityunéhjí íjcyaróne. Ímiááméré mítyájkímyeítýmé chooco úwáábóiyá tsaate ímityúné íjcyámeke Píívyéébe piáábori dítye ímíjpyeténe íwáájacu ímiá uwááboju. ²⁶ Ááne dítye íjchívye Naavéné hójtsí pañétú ímíllédú díbye díityéké dáriíveihíjcyánetu.

3

Muháívané míamúnáa íjcyáñe

¹ Áánetu wájácútsi dífcýaco. Muurá nihñéétsihvuré páneere tsihdyuréjucu cápáyóóvéíñe úmíwari míamúnáa ímityúné íjcyáahi. ² Ímílleímýé tsáímíyé íjcyá mítyane idsíídsíváiyóne. Mítyákímyeihíjcyáimye. Ááne nehníwu Píívyéébedítýú íhjíyúváne dílbyeke meúráávveyjító tsá dítye ávyejúúlléitýúne. Áhdure tsá dítye cáánimu íjcyarómeke ávyejúúlléitýúne. ³ Tsá muucá dítye wájyúitýúne. Míamúnáadi nehníwu íhjíyúvahíjcyáimye. Ímityúnéhjiri úmúúpívyehíjcyáimye. Íllure tsaríllehíjcyáimye páneere ímiááné íjcyane. ⁴ Íñáhbévahíjcyarómeke ímityúné dáriíveimye. ‘Meihméí’ nééme Píívyéébedi ícúvetúméré iyie tsáímíyé íjcyáiyóneri tsúúrámehíjcyáahi. ⁵ Pánehjídú dílbyeke meúráávveyjító úráávveyimye. Áronáa tsá dítye ímiáánetúré cáhcújtsoítýúne. Áámedi tsá múu ícúvetúne. ⁶ Muurá tééméjtéjucu míamúnáake íáhívéne állíuré úwáábohíjcyáne. Ááneri walléémuke mütátsohíjcyámé ímityúné íjtsaméi íjcyame ténéhjiré lííñémeke. ⁷ Aane díityé uwáábó úráávverómé tsá mújyú wáájácúitýú keená ímiááné íjcyane. ⁸ Tehdúhjáa muurá ápiíchojtétsí Jáánémutsi Jááberémá Moitséúvú

úwaabóné ehdííwállehíjcyáhi. Ahdu nééme íjtsaméiúvú wáájácúmeítyúmé tsá ícúvehíjcyatú Píívyéébé uwááboju ímiáájú íjcyáneri. ⁹ Ároméi wájácúúvétsáméi ímityúné imyéénuhíjcyanévú díityétsihjyáa ápiíchojtétsí imyéénuhíjcyanévú wájácúúvétsáméidyu.

Timotéoke éhniíñevu Páávoro úwaabóne

¹⁰ Áánetu ihdyu ímí tehdíjucu u ícyahíjcyáné ukée o úwaabódu. Aabe muurá ú waajácú muhdú o ícyahíjcyáne, muhdú o íjtsáméíñe, muhdú Críjtoke o cáhcujtsóne, panévare oke pájtyéronéhjí o áábúcuhiíjcyáne, pamévakéré o wájyuhíjcyáne, o úwáábóné déjúcotu o ícúbáhrámeyonéhjí o áábúcuhiíjcyáne. ¹¹ Muurá ú waajácú muhdúhjáa Ajtiokíia múnaa, Icóónio múnaa, Ríítará múnaa, óhdi ícúbáhráronéhjí o áábúcuhiíjcyáne. Áhdure ú waajácú muhdúhjáa Píívyéébe oke ténéhjítu pátyetétsohíjcyáne. ¹² Aane ímiááné íhnáhóóné Jetsocríjtoke meúraavyéné meímillémé tééné déjúcotu meícúbáhráméíñe. ¹³ Áánetu ímityúmé állíu múnaa íjcyame ávyetá tútavááveréjucu meénume míamúnáake éhniíñevúré állíhíjcyá muhdú ímityúnéhjívú íállítsámehíjcyádu.

¹⁴ Áánetu ihdyu ímíneúvú duráávyé ukée o úwaabóné tsúúca u wáájacúne. ¹⁵ Muurá ímí tehdíjucu tsííménedítyuré u wáájacúne Píívyéébé uwááboju muhdú íwaajácúháámitu nééneé. Aane uke tükévéjtsóneri tsaimíyé Jetsocríjtoke u cáhcújtsoobe ú pájtyééehi. ¹⁶⁻¹⁷ Muuráhjáa Píívyéébé uwááboju íwaajácúháámitu íhjúvú uubálle múnaa caatúnú dííbyere tükévéjtsóneri meke tene íúwáábo keená ímiáájú íjcyane, téhdure meke tene ityúkévéjtsó keená állíuré íjcyánetu, áhdure meke tene íúwáábo múhdurá meicyahíjcyánetu meímibáávyéne ímiáámé dííbyema meíjcyame ímiánéhjíréjucu meméénuki.

4

¹ Muurá Ávyéjuube Jetsocríjto íhtsútuube íjcyaae tsiíñe tsaá pámeere míamúnaa dsíjívéjúcóróméhjíma muhdú ícyahíjcyáné ímibájchoki. Áánéllii dííbyee, Píívyéébeé, íjcyámútsí úmiwávú uke o néé dííbyedítyú íjcyáné uwááboju pajjyuvaré u úwáábohíjcyá íhdícyajcójí íjcyaróne. ² Ímíneúvú múhdurá nééronéhjí pañe óvéhéétuubéré cáhcújtsótúmeke chooco duwáábó muhdú tene néhdújucu. Áánetu cáhcujtsójúcoorómé múhdurá ícyahíjcyámeke íhnáhóónécoba duwáábó dítye ímíjpyetéki. ³ Muurá íjcyaiñé míamúnaa ímiá uwááboju íhvéjtsóne ímíllehíjcyádú áteréénéhjí uwáábojtékeréjucu néhcoíñe. ⁴ Aame úúbállénéhjíríyéjucu íjcyame ílluréjucu íhvéjtsóíñe ímiá uwááboju. ⁵ Áánetu ihdyu ímiáábéré díícyane daabúcuhiíjcyá ímityunéhjí uke pájtyeróne. Ááne dúwáábohíjcyá ímiáájú pajtyéteju míamúnaa ícyáhíjtsoki. Ehdu ímíneúvú meénuhíjcyá díwákímyéíjyucu íjcyane.

⁶ Muurá íñe tsúúca téeneri o ícúbáhrámehíjcyánetu ó wáyéeevéhi. Aabe wahájchotaréjucu o íjcyánetu o dsíjívéíñe. ⁷ Tsúúca íñe okée Píívyéébe níwáávéné wákímyéi o meénúnetu o níjkéváhi. Aabe dííbyeke o cáhcujtsóné tsá o íhvéjtsotúne. ⁸ Áánéllii Jetsocríjto ímiáábé íjcyaae tsiíñe itsáácooca tééne áhdó oke ávyéjútsoóhi. Áronáa tsá apáábyekéré oke díbye ávyéjútsoóityúne. Pámeere múhdumé ímiááméré íjcyáne tsaimíyé dííbyeke téhmehíjcyámeke téhdure ávyéjútsoóíbye.

Timotéoke Páávoro tükévejtsóne

⁹ Aane óvjyucu ícúí oke duhjéva. ¹⁰ Muurá oke náhbénuhíjcyarómé péjucóó óhdityu. Dééma péjucóó Tetsaróónicávú íjienéré ímíllehíjcyánéllíhíye. Áhdure Cretsééé péjucóó Garáátsiá ííñújivu. Áhdure Tíito péjucóó Damáátsiá ííñújivu. ¹¹⁻¹² Áánetúu Tííkcíyóké o wallóó Ééptósóvu. Apáábyeréjucu Róoca óhdivu cóeváne. Áánéllii uke o néé kíá Mááco íjcyáábeke u néhcóne óhdivu u tsíva oke díbye táwákímyéityu ípiááboki. ¹³ Aabe néhi u tsáácooca óhdivu tsíva Tóróóavú Cáoóo jávú tátsuucójama táwajácúháamíné o pícyoíñúne. Tsáma dáábájíívedí ímichi tápañétúéhaamíjí íjcyane.

¹⁴ Áánetu uke o úúbállé Arejáádoro ímityúné oke dáriívéné éhne úwáñewáánetu panévare meénuhíjcyaaabe. Áábema ihdyu óví Píívyéébe ímibájchó teéne. ¹⁵ Áábeke téíibúwá díícyaco. Uke mújtátsódííbye. Muurá íñe meúwáábohíjcyáné ehdííwállehíjcyaaabe.

¹⁶ Aanée muurá pámeere oke náhbénurómé óhdityu péené boone ímityúnéhjí ímibájchojté úmiwávú o íhjúvúváabeke tsá múha oke píáábotúne. Árómeke néhi tsá íiná pájtyétyú tééné hallútu. ¹⁷ Muuráhjáa ihdyu Píívyéébe oke píáábóneri pajtyéteju o úwaabóné tsújaavé pámeere jodíómú íjcyátúrómédivu. Áhdurée oke pájtyetétsoobe oohímíyé oke dóóíyónetu. ¹⁸ Aabe

muurá oke panévatúré téhmeé tsaímíyé íavyéjuri dííbyema níjkyéjiri o íjcyaki. Áábeke metsu maávyéjútso mújyú níjkéváityúne. Ehdu teéne.

Páávoró pítyajóne

¹⁹ Aane óóma duubállé Pírícama Akííramútsikye o dúúruváne. Téhdure Onetsííporóké pámeere ítsíímema ó duurúváhi. ²⁰ Téhdure uke ó úúballé Coríítovúu óhdityu Eráátó cóeváne. Áánetúu Tóroópimo chéméébeke ó pícyoíñú Miréétovu. ²¹ Áánéllii uke o néesé ícúí úúníjyabái íjcyátúné ihde u tsáákíí. Téhdure uke ó úúballé ílletu uke dítye dúúruváne Eobóóroo, Podéétee, Ríínoó, Cáráóódiaa, íjcyame. Téhdure pámeere tsíjtyehjí ménahbémú uke duurúváhi. ²² Ahdícyane óvíí Píívyééebema Ávyéjuube Jetsocríjtomútsí pámeekéré ámúhakye píaabóhi. Áyu tehdújuco.

TÍÍTOÓ

Tító éllevu Páávoró cáátúnuháámi

Duurúvaju

¹ Oo Páávoró Píívyéébe ñcúve múnáajpi o íjcyaae ñne Jetsocríjtodítýú íjcyané uwááboju úwááboobéré ó pehíjcyá díbyéé tsúúca újçúmeke dítye ímíñeúvú iwáájácu téjijto meúraavyémé mújyú medsíjívéjúçóóítýúne bóhí meújçune. ² Tsá muurá Píívyéébe állíuutúne. Aabée téénevu meke íajçuíñé néé tsúúçajátújuco íñíjçúkyée ípívyéévéétúné ihdējuco. ³ Áané uwáábojúu mewáájáçúíñe éévé újçetétsihvújuco muurá ñne meke díbye wáájáçutsóné téénevu. Aane úwááboobéré ó pehíjcyá Mépájtýetétsoobée Píívyéébe oke néhdújuco. ⁴ Aabe ñne íhyaami ó caatúnú, uu, Tító éllevu táuwaáboríi Píívyéébeke u cáhcújtsónéllíi tájtsíménédú uke o íjtsúcunúúbe éllevu. Aane ihdyu óvíi pámeeke ídaatsóllédú íjçyamútsí Mépájtýetétsoobe Jetsocríjtoma uke píaabó íbúwájíi u íjçyaki.

Cáhcújtsó múnáake Tító píaabóne

⁵ Muuráhjáa uke ‘Créetaá’ némeíñe caapáhovu ó pícyoíñú tétsii íjçyáçoomjiri íjçyáné cáhcújtsó múnáake panévatúré u píaaboki. Áhdurée uke o néé díityémá túkevéjtsotéké u méménuki. ⁶ Aame díitye túkevéjtsoje íjçyáiyá panévatúré ímiááméré íñetú néétsámeítýúme. Tsáápíllekeré táábáváiyóme. Áamej tsíímé cáhcújtsó múnáa íjçyáiyá cáánímudívú íñéétsótuki. ⁷ Muurá túkevéjtsóobe páneere Píívyéébe icyanéjçú wákimyéí ejçcunúhi. Áanéllíi tééne wákimyéí méenume panévatúré ímiááméré íjçyáiyáhi. Tsá dítye ávyéjuuháñé lííñéítýuróne. Tsá dítye cááyóbáítýuróne. Tsá dítye lííyíçyávéítýuróne. Tsá dítye átéréénéhjí hallúvú dsíídsíváítýuróne. ⁸ Keená ímiááné íjçyane Píívyéébe ímíllénerējuco dítye méénúiyóné íñevú táhjátsámeítýúme. Aame tsáímíyé íaahíve múnáake waatsúçúiyáhi. ⁹ Tsáímíyé ímiá uwááboju tsúúca iwáájáçúné úráavyéiyóme. Áane úwáábóiyómé téénetu ímityúné íhjuvuhíjçyámeke ímí díityéké tene íbúúúveki.

¹⁰ Muurá íjçyámé mítyame tamúnáa jodíómú ímiáájú úraavyéjúçoorómé úwáábohíjçyáné míamúnáa kíhdyahírótsámeítýónetu. Áaneri íllure míamúnáake állíhíjçyáme. ¹¹ Áanéllíi múu díityéké bóijçyú téénetu. Múhdurá úwáábohíjçyámé tééne hallúvú ídsíídsívakíye. Muurá pívájavá múnáakējuco dítye mújtatsóné ímiájíjtó dítye úráávyénetu.

¹² Aanéhjáa muurá tétsii múnáajpíyé uwááboobe néehíi: “Créeta múnáa ávyétá állíjçte iyámédú néeme ukehe múnáa íjçyame mítyane majçóhi.” ¹³ Ímiáánéjúçóhjáa díbye nééneé. Áanéllíi óo o néé íhnáhóónécoba tétsii múnáake u úwáábo dítye ímíñeúvú Críjçtoke icyáhçújtsoki. ¹⁴ Aame tsá íçcuvéjúçóóítýú átéréénéhjí íjçtsámeítýuré újçcune dítye úúbálléhíjçyáneri. Áhdure tsá dítye íçcúvéítýú ímiájíjtó úraavyéjúçootúmé díityéké tsíñejçúvúré túkévéjtsóneri.

¹⁵ Muurá cáhcújtsó múnáa ímiáánéré íjçtsámeíhi. Áanetu cáhcújtsotúmé tsá mújyú ímiááné íjçtsámeítýuró ímityúnéré díityé íbúwari íjçyánéllíihye. ¹⁶ Tehdu néeme muurá bañúháñé nehíjçyá Píívyéébeke iwáájáçúne. Áronáa múhdurá dítye íçyáhíjçyánetu méwaaçúú íllure dítye állíhíjçyáne. Aame ímityúmé íjçyame tsá mújyú ímiááné méénúítýuróne.

2

Ímiá uwááboju

¹ Áanetu ihdyu ímíñeúvú díhjuvuhíjçyá muhdú ímiá uwááboju néhduú. ² Ááne dúwáábohíjçyá kéémemújuco íjçyáné nahbémuke dítye tsáíbuwáre újçyáne pamévakéré íávyejúúlléki, ímityúnéhjívú dítye ityáhjátsámeítýuki, Críjçtoke dítye ímí icyáhçújtsoki, ímityunéhjí íjçyaróné íáábúçúne dítye pamévamáyé iwájýúçatsíki. ³ Áhdure kéémemújuco íjçyáné naallémuke duwáábó pamévakéré íávyejúúlléne tsíjçyédítýú állíunéhjí dítye íhjuvúvátuki. Áhdure tsá dítye lííyíçyávéítýuróne. Ímiáánetúré bóhówaúçunúiyóme. ⁴ Aame úwáábóiyá bádsíçake muhdú múúne walle ájyúma iwájýúçatsíñe tsáímíyé ítsíimeke téhmené. ⁵ Úwáábóiyómé ímityunévú dítye ityáhjátsámeítýuki, panévatúré ímiááméré dítye íjçyaki, tsáímíyé íhja dítye ityéhmeki, tsíjçyee ídaatsólléne dítye ípíáboki, ájyumu túkévéjtsódú tsáímíyé dítye íjçyaki. Ehdu íjçyáiyómé Píívyéébe uwáábóju múnáa ímityúné íhjuvúvátuki.

⁶ Áhdure ováhtsámuke ímíñeúvú duwáábó ditye ímiááméré íjcyaki. ⁷ Ááne panévaturé ímiáábé diityémá diicya tehdu ditye íjcyaki. Tsá múu májchíjyuri dílotú diityéké úuwaabóne. ⁸ Tsaate úhdityu ímityúné íhjuúváneri díícúvedí ditye téeneri íñúcójpívéne tsiíñe íhjuvájúccóótuki.

⁹ Téhdure idyé uke o nées tsaate hójtsí pañe íjcyámeke u úwáabo ditye ímiááméré íjcyáne íavyéjyte táuhbáné imyéénuki. Tsá tene ímityú lliíñeturé diityéké ditye añjúciyóne. ¹⁰ Tsá ditye nánítyuró diityé éhne. Panévaturé ímiááméré íjcyáiyá Mépájtyetétsoobe Píivyéébe úwáaboju diityédítú íbóhówaúccunúki.

¹¹ Muuráhjáa meke ídaatsólléne iwájyúmeke waajácútssoobe muhdú mepájtyetéíñe. ¹² Áánéllii tsúuca méwaajácú páneere íjí ímityuháñe meíhvéjtsóne tsáimiyéjuco dílbyeke meúraávvyéiyóné íñevú táhjátsámeityúme. ¹³ Áhdure tsúuca méwaajácú ípyée íñéhdú íhtsútuube Mépíivyéébe Mepájtyetétsoobe Jetsocríjtó íñe ímíjyaú tsááíñe metéhmehíjcyáne. ¹⁴ Dílbyé muurá dsíjivé mewájyuri mepée mewágóóóvéiyónetu meke ípájtyetétsooki. Ehdúu meke ímíjpyetétsoobe dílbyéjéte meíjcyame ímiááne meímílléne ímiááneréjuco meméénuki.

¹⁵ Ehdú múu úwáabó míamúnáake tsápíjtssoobé. Áhdure múu íhnáhóónécoba úwáabó múhdurá ícyahíjcyámeke diityédítú táhjátsámeityuubé.

3

Muhdú múúne cahcújtso múnaa íjcyane

¹ Áhdure idyé duwáábó cahcújtso múnáake ditye pámeere ííñújí avyéjyúttéké íavyéjyúúlléne muhdú ditye néhdú íjcyáne imyéénuhíjcyane ímiááneréjuco. ² Ááne ímiááméré íjcyáne mítyájkímíyeyúme míamúnáake ídaatsólléne ípiáábohíjcyaki. Aame tsá múhdityú ímityúné íhjuváiityúne.

³ Muuráhjáa tujkénú múhdurá menéénéllii tsá Píivyéébeke melléébohíjcyatúne. Idátsóhrée ímityúnéhacáa íjcyane páhdúváre nénehji pánehjídú ímíwu meíjtsúccunúné meúraávvyehíjcyáhi. Ehdúu ímityúnéhjí pañe meíjcyame tsíñéhjiri ménomíutáávahíjcyáhi. Áhdurée tsíjtyéhjima métsaríllécatsíhíjcyáhi. ⁴ Arónáacáa Píivyéébe Mepájtyetétsoobe ímiááne pámeekéré míamúnáake iwájyune úújtsó meke ípájtyetétsooneri. ⁵ Tsáháa íná ímiááne meméénúnéllii meke díbye pájtyetétsootúne. Mekée ídaatsóllénéllii pájtyetétsoobe Íapííchoj téeveri meke díbye ímíbajchómé béhné íjtsaméimáyéjuco meíjcyaki. ⁶⁻⁷ Teenée Íapííchó mépañévú pícyoobe Mepájtyetétsoobe Jetsocríjtoj téeveri ímiáámeréjuco meíjcyame mújyú medsíjivéjúcóóóityúne bóhí meítsohíjcyáne meújcyuki.

⁸ Aane éhníñevu dúwáábohíjcyá Píivyéébeke cáhcujtsómé keená ímiááne íjcyaneré imyéénúñeri itsúúrámekí. Ehdú íñe uke o nées pámeekéré píáaboíñe. ⁹ Áánetu eene átéréenéhjí meke píáabóityúné muhdúhjáa méíhdé múnáaúvú íhdééné taúhbáju úráávvyehíjcyáneri ditye táhjácatsíhíjcyáneri díícúvedíñe. Íllure ténéhji meke mújtsátsohi.

¹⁰ Áánéllii múu tsaate ténéhjí táhjácatsíhíjchíí bóijcyurá míjyúccúre. Aane ditye lléébótúhíjchíí múu ílluréjuco íjchívyetsóné diityéké tsíjtyeke ditye ímújtsátsoótuki. ¹¹ Muurá ehdu dáríivéméimýe tsáhájuco ímíllétú ímí íjcyane. Aame waajácúrá íhyallúvuré ímityúné imyéénune.

Tíitóke Páávoró túkévetsóne

¹² Aane díllelvu Tííkicyómá Atéémamútsidítú tsáápikye o wáalloobe úújetécooca íccúí oke dúhjetécó Nicóóporíyí o íjcyáábeke. Técomíyí úúníjyaba o pájtyeíñé ó wábyujtsóhi. ¹³ Áánetu íhdyu óví muhdú u píivyetédú ú píaabó Apóóromútsikye ímityúné múúne méénúmé hallúvú íhjuvúvaabe Tséénáma dityétsí kíavú ípyéhullévú péécooca. ¹⁴ Aane íhdyu óví éhnee méuwáábóri cáhcujtsómé iwáájáne téhdure tsíjtyeke píaabó ímiáájú diityédítú íbóhówaúccunúki.

Páávoró pítyajcóne

¹⁵ Áhdícyane óví Píivyéébe pámeekéré ámúhake píaabóhi. Pámeere ménahbémú ílle íjcyane uke duurúváhi. Áhdure elle íjcyámeke o duurúváhi. Áyu tehjújuco.

PIREMÓO

Piremóo éllevu Páávororo cáátúnuháami

Duurúvaju

¹ Oo Páávororo Críjtoko o úráávyéné déjúcotu cívéhóójari o íjcyáábema ménahbe Timotéo íjcyáábema muhtsi íhyaami diéllevu mécaatúnú Píívyéébé wákimyéi muhtsi meméenuhíjcyádú téhdure tééné wákimyéi u méénúúbeke mityane uke muhtsi mewáyyuube Piremóo éllevu. ² Téhdure idyé díhyávú pihcyáávehíjcyané cahcújtso múnáá wáábyuta téhaami. Áhdure uwáábotu meke piáábohíjcyaae Akípoo, ménaalle Áapiaa, íjcyamútsi wáábyuta téhaami. ³ Áámeke ihdyu óví ámúhake Máavyéjuube Jetsocríjtomútsi Mécéáani Píívyéébema piáabó íbúwajíí ámuha mejcyaki.

Piremóo ímí cáhcujtsóne

⁴⁻⁵ Muurá pajjyuváre Píívyéébema o íhjuvácocoo díhyallúvú ó téhdútsohíjcyá uuva ímí Máavyéjuube Jetsocríjtoko u cáhcújtso pámeekéré cahcújtso múnáake u wáyyuhíjcyané uubállé o lléébónéllíiye. ⁶ Áánéllii díhyallúvú ó táumeíhíjcyá piáábó íne Jetsocríjtoko mecáhcújtsonej tééveryé méema piáábó íjcyane éhniínevu u wáájácúne tsíjtyeke u úwááboki. ⁷ Muurá mityane ó ímjyuuvé ímí tehdújuco ménahbémuke u wáyyúne panévaríyé díityéké u ímjyúúvétsohíjcyáneri.

Páávororo Onéétsimó hallúvú íhjuváne

⁸ Áábeke muurá uke ó piivyéterá o táuhbáné íná u méénúíñévu Críjtorée oke uwáábóóbedívú pícyoóbe. ⁹⁻¹⁰ Aabe íne ídátso keeméjuco o íjcyaae dífbyeke o cáhcújtsoné déjúcotu cívéhóójari o íjcyaae úuma ó íhjuvúvú Onéétsimó hallúvú táuwaábori díbye Píívyéébeke cáhcújtsonéllii tájtsiiménéú o íjtsúcunúúbé hallúvu. Áánéllii uke o néé oke u wáyyúhahjíí dífbyeke u piááboki.

¹¹ Muuráhjáa ihdyu éjyú díhyójtí pañe íjcyaae tsá ínetú uke piáábohíjcyatú áteréejpi íjcyanéllíiye. Ároobe ícyooca tsúúca ímjpyetéhi. ¹² Áábeke íne tsiiíne diéllevu o óómíchóóbeke ihdyu ímíñetúvú waatsúcúpéjtsoco muhdú oke u wáátsúcúiyódu. ¹³ Ó ímíllera díbyei óómaye íjcyane íne ímiá uwáábójtú déjúcotu cívéhóójari o íjcyané hajchótá oke díbye ípiáábo oke u piáábóiyódu. ¹⁴ Áronáa tsá o ímíllétu u wáájácútúnáa díbye óhdivu cóeváne. Ihdyu dífycánécutu u ímílléhajchíí tehdújuco óhdivu ícyóéváne oke díbye piáábóiyóne. ¹⁵ Muuráhjáubáhjáa ihdyu úhdityu úmívaabe íimíbáávyéne úumaye íjcyaki. ¹⁶ Aabe ihdyu tsiiíne díhyójtí pañévu úújetéébeke éhniínevu u wáyyúúhi. Muurá téhdure dífbyeke mityane ó wáyyúhi. Ááné éhniínevu dífbyeke wáyyu tsúúca Píívyéébeke cáhcújtsoobe díñahbéduréjuco néébeke.

¹⁷ Ahdícyane tsáma ímíñetúvú dífbyeke waatsúcucó muhdú oke u wáátsúcúiyódu ímiááné díñahbébé o íjcyáábeke u wáyyúhahjííjyú. ¹⁸ Aabée uke ímityúné dáriívéhahjííjyú, díbyée tsíméné úhdityu áhdótuube újcúhahjíí néhi páneere ookéréjuco dahdótso. ¹⁹ Aane uke o áhdoiíne o nééne oo Páávororo ó caatúnúhi. Áronáa ihdyu tsá uke o nééte téhdure oke u áhdóiyóné ukée o piabóne. ²⁰ Ehdú teéne, muúbej. Ahdícyane óví Ávyéjuube Jetsocríjtoko mecáhcújtsonéjcutu táñahbe u íjcyaae oke u tsípajtsóhi.

²¹ Ehdú íne diéllevu ó caatúnú panévatúre ímiáábé u íjcyane o wáájácúnéllíiye. Áánéllii ó waajácú uke o néhíjcyané éhniínevu panévaré tsaimíyé u méénuíne. ²² Aane uke o néé táihde tsátsii u ímibájchoki. Tsáijyú múúne Píívyéébeke ámuha táhallúvú piáábó metáumeíhíjcyáne jpeévé ámúhadívú ó útjetéhi.

Páávororo pítyajcóne

²³ Áhdure uke ó úubállé Epáápara uke dúurúváne téhdure Jetsocríjtoko iúráávyéné déjúcotu óóma cuvéhóójari íjcyaaébe. ²⁴ Áhdure uke duurúvámé Máácoó, Arijtáácoo, Déémaá, Róócaá, éhdume muha mewákímyehíjcyáme.

²⁵ Ahdícyane óví Máavyéjuube Jetsocríjtó ámúhake piáabóhi. Áyu tehdújuco.

HEEBERÉO Heeberéomu éllevu cáátúnúmeiháami

Píivyéébe Íllij tééveri míamúnáama ihjyuváne

¹ Éjjuuvúhjáa Píivyéébe ihjyuvahjycá méihdé múnáaúvuma páhdúváré nénehji ihjú uubáalle múnáadvú ibóhówajcáronéj tééveri. ² Áánetu icyooca íjcyané míamúnáama ihjyúvaabe Ílli Jetsocríjtoj tééveri. Aanéhjáa dílbyej tééveri páneere múhdúné tsieméné ípívyéjtsóne dílbyé hójtsi pañévu pícyoobe téené avyéjuube díbye íjcyaki. ³ Aabéhjáa Cááni Píivyéébeke bóhówajtsóobe meke úújsetsó muhdú díbye íjcyane. Áábedítýú dílbyé ámítaráhcó bóhówaucunúúbé íhtsútuube íjcyáábe tájpi páneere íjcyáhi. Muuráhjáa ídsíjíveneri méimítýuháñé ímíbájchóne Cááni éllevu níjkyejívú ipyééne ílluréjucu díbye avyéjuuténe.

Níjkyéji múnáa ehniíñevu Píivyéébe Hajchi avyéjuúne

⁴ Aabe níjkyéji múnáa ehniíñevu íhtsútuube Cáániye Píivyéébe dílbyeke avyéjútsoóbe. ⁵ Tsáháhjáa muurá mújyú díbye tsáápikeye níjkyéji múnáadvítýú neéetune:

Uu Hájchíwu u íjcyáábeke uke o avyéjútsoóhi.

Áhdurée tsá díbye dílbyedítýú neéetune:

Dílbyej caani o íjcyánéllii tájtsiméné dílbye.

⁶ Áronáacáhjáa ihdyu Íllíkye apáábyeré íhtsútuube íjcyáábeke ííñujívú ibóhówajcáróóbedítýú neébe:

Óví pámeere tahñéjté níjkyéji múnáa Hájchíwúuke íavyéjútsoóbeke duurúváhi.

⁷ Áánetúhjáa ihdyu díitye níjkyéji múnáadvítýú neébe:

Tápiáábojte níjkyéji múnáa kíjyebádu. Áhdure cúújuwádú díitye.

⁸ Téhduréhjáa tsiíñe Íllídítýú neébe:

Uu íhtsútuube Píivyéébe u íjcyáábé avyéjút tsá mújyú níjkéváitýúne. Aabe ímiáábé u íjcyaae muhdú tene íjcyadvújucu míamúnáama u méénuíñe. ⁹ Muurá ímiáábé u íjcyánéllii tsá ímítýúné u ímíletúne. Áánéllii oo Dípiivyéébe o íjcyaae uke pámé ehniíñevu ó piááboó ííne ímjyaú u íjcyaki.

¹⁰ Téhduréhjáa tsiíñe dílbyedítýú neébe:

Uu íhtsútuube avyéjuube u íjcyaaabé ú ípívyejtsó páneere íévéhóowari íjcyánéhjima ííñuji.

¹¹⁻¹² Áronéhji wágóóóveé wájyamu nójcanújá wágóóóvedu. Ehdu ténehji u wágóóóné boone béhnéréjucu u ípívyejtsóíñé éhne múúne wájyamu nójcanúné boone béhjáréjucu dítye cápáyoácódu. Áronáa ihdyu díjtsaméí tsá mújyú cápáyoóvéitýúne. Áhdure tsá mújyú muhdú u íjcyáitýúne.

¹³ Téhduréhjáa tsá mújyú díbye tsáápikeye níjkyéji múnáadvítýú neéetune:

Íchihvúí táúniúvú díicya dímunáake úúma o táhjáné hajchóta.

¹⁴ Muurá díitye níjkyéji múnáa Píivyéébe piáábojte íjcyame tsá íjpiíma íjcyatúne. Aame panévatúré piáábohíjycá pájtyetéímyeke.

2

Tsá meihvéjtsóitýú mepájtyetéíñe mecáhcujsóne

¹ Áánéllii metsu téibúwá meijcyáne ímiñéúvú meuráávye íñe mepájtyetéíñe uwááboju melléébohíjcyané téénetu memújtátuki. ² Éjjuuvúhjáa muurá díitye níjkyéji múnáaj tééveri Píivyéébe uwáábohíjycá ímí tehújucu. Aanéhjáa tsaate lléébotúmé ímítýúné méénuhíjcyámeke téené hallútú ícúbáhrahíjcyaaabe. ³ ¿Aane íñe teenéjucu mepájtyetéíyóneri meíícúvétúhahjíí múhdutú mepájtyetéíhi? Muuráhjáa dílbyere Ávyéjuube Jetsocríjtoj úúballé tsúúca teene mééma imyéénune. Ááné uwáábojúu lléébotújkénúmé méhdivu pajtyétsóhi. ⁴ Áánevu Píivyéébe meke ímiñéúvú waajácútsó páhdúváré nénehji méénuráitýuróné imyéénúneri. Muuráhjáa dílbyeke cáhcújtsómé pañévu íapííhcó ípicyóónej tééveri páhdúváré piáábohíjcyaae muhdú íjtsúcunúdu.

Jetsocríjtoj míamúnáajpídýú íjcyane

⁵ Áronáacáa tsá díbye neétu béhné ííñújiri meihjúvuhíjcyaji ípívyéjtsóji níjkyéji múnáa hójtsi pañéve ípicyoóíñe. ⁶ Muurá dílbye waajácúháámitu neéneé:

¿Aca muhdú íívamedi míamúnáadi ú ijyáacúnúhijcyáhi? Áhdure ¿muhdú ííváabedi Míamúnáájpidívú ípívyéevébedi ú ijyáacúnúhijcyáhi? ⁷ Muuráhjáa dílbyeke ú picyóó wahájchotáwu díbye níjkyéji múnáá ihtsútú lliíñévréjucu ijcyaki. Áróobeké bónónetu ú avyéjújtsóné ú picyóó páné avyéjuubéré díbye íjcyaki.

⁸ Ehdú Píivyéébe waajácúháamitu nééne páneere Crijó hójtsi pañe íjcyane. Áronáa tsáhái panévare dílbyé hójtsiri íjcyatúne. Íjcyaiñéi ihdyu mújyú páneere dílbyé hójtsiriyéjucu íjcyane. ⁹ Muuráhjáa ihdyu Píivyéébe dílbyeke wahájchotáwu picyóó níjkyéji múnáá lliíñévréjucu míamúnáa wájyuri díbye idsíjiveki. Ároobe ícyooa ílluréjucu avyéjuuténe.

¹⁰ Dílbyej téeverí páneere Píivyéébe ípívyejtsó téeneri íávvyéjújtsámeiki. Áanéllihyée mewájyuri dílbyeke íhvétsoobe Mépájtyetétsoobe íjcyaaabe ícúbáhrámeíñej téeveri meímíbaávyeiki. ¹¹ Aame dílbyema tsané nahbémuréjucu mejjcyame tsaapíkyeré mécaanívahi. Áanéllii Píivyéébe Hajchi tsáhájucu meke núcojpíllétú tsúúca íñahbémú mejjcyámeke. ¹² Muurá dílbyé waajácúháamitu nééneé:

Uke ó bóhówájtsó táñahbémudívu. Aame tsaméhjí uke muha medúúruváné mé mátsivahijcyaaahi.

¹³ Téhdure nééneé:

Píivyéébedívú ó cátsípáávehijcyaaahi.

Téhdure tsiíñe nééneé:

Tsúúca oké Píivyéébe nahbénúmema oó.

Ehdú nééne Píivyéébe waajácúháamitu.

¹⁴ Muurá íñe míamúnáa mejjcyadúrée idyé Jetsocrijó íjcyá ípííma, ítyujpácyma. Ehdú míamúnáájpidívú ípívyéevéne dsíjiveebe mépée mewágóóóvélíyónejcúvú meke íbúwátsohíjcyaaabe Naavéneke ityáhjaki. ¹⁵ Ehdú dílbyé hójtsi pañétú meke pájtyetétsoobe mewágóóóvélíyónetu. ¹⁶ Tsáháa Crijó tsáatu níjkyéji múnáake ípiááboki. Tsaabée Aavaraáuvúj tsiíménémuhaabe mejjcyámeke ípiááboki. ¹⁷ Áanéllihyée míamúnáájpidívú ípívyéevébe ímiá lluuváábé íjcyaaabe íñe muhdú meicyahíjcyané iwáájacu méhdi ídáátsóvéné máhallúvú Píivyéébeke piáábó ityáúmeiki. Aabée mewájyuri pájáameíbyedi ícúbáhrámé méimítyuháñé íábájívémeiki. ¹⁸ Téhdurée dílbyeke Naavéné máváríjchóneri ícúbáhrámeíñéllii waajácuube muhdú ténehji meke dómácohíjcyáne. Aabe piivyeté meke ténetu ípiaabóne.

3

Moitsée ehniíñevu Jetsóó avyéjújucu

¹ Ehdú teéne, ámuúha táñahbémuj. Áanéllii Píivyéébeéjté mejjcyame metso ímíñevúvú meuráávyé uwááboobe Jetsocrijótoke, dílbyeke meuráávyehíjcyánéjcu lluuváábé pañétúejpi íjcyáábeké. ² Muuráhjáa Píivyéébe dílbyeke níwáávéne wákimyéi tsaímíyé níjkevaabe Moitséévukéhjáa díbye íñéjtedívú níwáávémeke díbye tsaímíyé téhmehíjcyádu. ³ Áronáa ihdyu Moitséévúvú ehniíñevu avyéjújllémeíbyé páneeré díbye ípívyéjtsónéllii éhne múúne jaa méénuube tééjía ehniíñevu avyéjújllémeídyu. ⁴ Muurá míamúnáa jaa meenúhi. Áronáacáa ihdyu páneere Píivyéébere ípívyéjtsónéllii ehniíñevu díbye avyéjújhi. ⁵⁻⁶ Ehdú muurá Crijó Moitséévúvú ehniíñevu avyéjújtsámeíhi. Muuráhjáa dílbyevúvú Píivyéébeéjté jahdu néémeke ímí téhmehíjcyáhi. Ároobé dílbyé ícúve múnáajpíye. Áánetu ihdyu ílli Crijó dílbyeéjté avyéjújube. Áábédityúvú muurá dílbye Moitséévúvú meke úúballéhi. Aane ímiááné dílbyeéjté mejjcyame dílbyedívú mecátsípáávéne nihñéétsihvúré ímí dílbyeke meuráávyéhajchíi tsaímíyé méjicyaaahi.

Píivyéébeéjté tsaímíyé íjcyane

⁷ Muurá Píivyéébe waajácúháamitu dílbyé Apíchó túkevjtsoneri dílbyé ihjyú uubálle múnáajpi néehíi:

Píivyéébe o íjcyaaabe ámuúhake o nééne melléébo. ⁸ Tsá múu oke táhjállétú éhnée ámuúhá íhdé múnááuvú íñeubá píivyétúné íñújiri íjcyácooca oke dáríívehíjcyádu. ⁹ Ehdúvú téhulle íjcyame dáríívémeíhijcyá 40 píjcyá hajchótá díityéme méénuráítýronéhjí o méénuhíjcyané ájtyumíjúcooróme. ¹⁰ Aanée oke cáyobáávatétsoobe díityédítývú o néehíi: “Íjtsaméi tútávaavémé tsá ímíllétú díityéké o túkevjtsoné ílléébone.” ¹¹ Ehdúvú díityédítývú o cáyobáávaténe ímiááneturé o néé díityéké tsaímíyé o pícyooíñé o néhíjcyátsihvu dítye újjetéityúne.

Ehdúháa Píivyéébe waajácúháamitu dílbyé ihjyú uubálle múnáajpi néé dílbyé Apíchóré túkevjtsoneri.

¹² Ahdíciane tsáma téñbúwá méjcyaco, ámuúha táñahbému. Ámúhá ijtsaméi métútáváavedí díbyéjuco ímiá Piivýéébe íjcyáábeke ámuha mecáhcújtsónetu ámuha memújtátuki. ¹³ Mú tsápijsócatsi teenéjuco ícyooa meijcyarááhori meijcyané hajchótá ímityúné ámuúhake imújtátsótuki. ¹⁴ Muurá tujkénutújuco nihñéétsihvúre tsaimiyé Piivýéébedívú mecátsípáávéne díbyeke meúráávyéhajchíí íné imíjyaú Críjtoma méjcyaa íavyejuri. ¹⁵ Áánéllii máábájiivedí Piivýéébe íwaajácúháámitu íllu nééne:

Piivýéébe o íjcyabe ámuúhake o néene melléébo. Tsá múu oke táhjálletú ámuhá ihde múnáaúvúu oke táhjállehjcyádu.

¹⁶ ¿Acáa caatyé Piivýéébeke ímityú dáriívehjcyáhi? Muuráhjáa Ejíhto múnáa hójtsi pañétú Moitséeúvú íjchívyetsómé Piivýéébeke ímityúné dáriívehjcyáhi. ¹⁷ ¿Acáa caatyedí Piivýéébe icyááyóbáne ícúbahrá 40 píjcyá hajchótá? Diityéree muurá ímityú níjcaúvú úújetémé ínéubará piivýétúné íñújivu dsíjivehjcyáhi. ¹⁸ ¿Acáa caatyéké neebe tsaimiyé diityéké ípicyooíñé ínéérotsihvu ditye úújetéityúne? Diityédityúree ehdu neebe ditye díbyeke lléébohíjcyátúné djéjucotu. ¹⁹ Ahdújucóo muurá tsá ditye úújetétú díbyéke diityéké néhíjcyátsihvu ípyéé icyáhcújtsótúnéllíhye.

4

¹ Ahdure muurá ícyooa mééma íjcyájúcooróné Piivýéébe meke néhíjcyané tsaimiyé díbyema maávyéjuutéiyóne. Áánéllii téñbúwá méjcyaco téeneri mebáñúmeítyu dityéhjáa báñúmeídyu. ² Muuráhjáa diityéké íwáábohíjcyádúre ícyooa Piivýéébe méhdivu muhdú mepájtjetéíñé uwááboju bóhówátsohíjcyáhi. Aane muurá dityé íjcyadúre melléébójúcoorómé mecáhcújtsótúhajchíí tsá ínetú meke tene piáábóityúne. ³ Áánetu ihdyu ímiáané cáhcújtsómé tsaimiyé íjcyaa Piivýéébema. Muurá cáhcújtsótúmedityú neébe: Cáhcújtsótúmedívú o cáyobáavaténe o néé mújyú ditye úújetéityúné diityéké tsaimiyé o pícyooíñé o nétsihvu.

Ehdúhjáa cáhcújtsótúmedityú neebe íñújii ípívyéjtsóijyújuco pámeere míamúnáa íné imíjyaú díbyema íjcyaiñé íñéjyu. ⁴ Muurá díbyé waajácúháámitu nééne:

Páneere Piivýéébe íwákimyéí iníjkévátsihdyu 7 coojívá úújetéjcoójí ílluréjuco wáyéeevéne.

⁵ Ahdure néene cáhcújtsótúmedityu:

Tsá mújyú ditye úújetéityú diityéké tsaimiyé o pícyooíñé o nétsihvu.

⁶ Áronáa íjcyámé tsaate pajtyeté uwááboju icyáhcújtsóné ímí Piivýéébema íjcyame. Áánetúu tujkénú téené uwááboju ílléébójúcooróné cáhcújtsótúme íllure báñúmeíhi. ⁷ Áánélliihyé Piivýéébe meke íyaahóvú íjcyarááhori Dabíúvuj téeveri íwaajácúháámitu neéhi:

Piivýéébe o íjcyabe ámuúhake o néene melléébo. Tsá múu oke táhjálletúne.

Ehdúu Piivýéébe néé íwaajácúháámitu. ⁸ Aanée muurá méihde múnáaúvuke tsaimiyé ípicyooíñé ínéene Jotsoeéúvuj téeveri ímyéénuca tsáhájucó Dabíúvuj téeveri mééma díbye íhjuvúváyuróne. ⁹ Áánéllii muurá íjcyanéi méumíwari tsaimiyé Piivýéébema meijcyaiñe. Tsáháí mééma tene panéévetú meké íjcuíñé díbye nééne. ¹⁰ Muurá ihdyu díbyema tsaimiyé meijcyácooca ílluréjuco mewáyééveíñé díbyé panévaré ípívyéjtsóné níjcautu wáyéeevédu. ¹¹ Áánéllii metsu tsaimiyé Piivýéébeke meúráávyé ímí díbyema meijcyá méihde múnáaúvúhjáa báñúmeídyú mebáñúmeítyuki.

¹² Muurá díbyé íhju íhtsutúné íjcyanéllii páneere míamúnáa íbúwá ijtsaméi bóhówajtsó ehne múne nítsúwari tsíméné mewáhdahíroné pañe muhdíívané íjcyane maájtymídu.

¹³ Díbyeré páneere ípívyéjtsónéllii tsá íná díbyedívú téévetúne. Páneere muurá waajácúbe. Áábé úmíwari meijcyácooca páneere mééma ímbájchóiiibe muhdú meicyahíjcyáne.

Jetsóo pañétúejpi llúuváabe íjcyane

¹⁴ Áábé Hajchí muurá Jetsocríjto pañétúejpi méhlluuváábé íhtsútuúbe. Aabe díbyema íjcyabe máhallúvú piáábó táumeíhíjcyáhi. Áánéllii metsu ímíñeúvú díbyeke meúráávyeki.

¹⁵ Muurá meke ídaatsólléne piáábohíjcyabe mávaríjchojúúnevu metáhjátsámeityuki. Muuráhjáa téhdure íjiri íjcyácooca ténéhjiri ícúbahrámeíñéllii waajácube muhdú meícúbahrámeíñe. Áronáacáa ihdyu tsá díbye ímityúné méénutúne. ¹⁶ Ahdíciane cáhawáá metsu díbyedívú mecátsípáávéne Piivýéébeke piáábó metáúmeí méhdi ídaátsóvéne meke díbye ípiááboki.

5

¹ Muurá mee míamúnáadityú pañétúejte llúuvájte íjcyáimyeke meménuhíjcyámé ityújkevééllémeke ditye Piivýéébema tsaaté hallúvú íhjuvúváne díbyeke íicúvéné iyámeke

icyónájtso diityé imítýú íábáájívémeiki. ² Áronáa llúúváábe íjcyároobe míamúnáajpi íjcyánéllíí waajácú muhdú mávaríjchó íjcyane. Áánéllíí tsaate ímííneúvú wáájácútmé mújítameke píivyéetebe chooco íúwaabóne. ³ Aabe tujkénú íhyallúvú Píivyéébeke íícúvéné íyáábeke cónajtsó ímítýú íábáájívémeiki. Ááné boonétú tsíjtyé hallúvú méénuube diityé imítýú íábáájívémeiki. ⁴ Tsá tsaapi iye méménúmeítyuró llúúváábedívu. Píivyéébere ihdyu itýujkevélémeke téénevu pícyóó Aróúuvukéhjáa ípícyohdu. ⁵ Ahdúu Críjtóke Píivyéébere pícyóó páñétúejpi llúúváábe díbye íjcyaki. Tsáháa iye díbye méménúmeítyúne. Áábedítýú muurá neebe íwaajácúháámitu:

Uu Hájchíwu u íjcyáábeke uke ó ávyéjujtsóhi.

⁶ Téhdure tsiííne neébe:

Uke ó pícyóó níjkéváityúne íhtsútuube llúúváábe u íjcyá Mekítsedéé íjcyadu.

Ehdu Píivyéébe néé íwaajácúháámitu Críjtodítýu. ⁷ Aabée Críjto íjjií íjcyácooca Cááni Píivyéébema ávyetá íhnáho kímoóveebéré íhjuvúvahíjcyá díbyeé dsíjveíínetu díbye muhdú íínehajchíí dífbyeke ípájtyetétsoki. Áronemáhjáa íhvéjtsámeífyé muhdú díbye ímíllédú dífbyema tene ípájtyeki. Áánéllíihyéhjáa Píivyéébe dífbyeke píaaabóhi. ⁸ Aabée muurá dífbyé Hajchí íjcyaaabe páñetu ícúbáhrámeííéllíí waajácú muhdú mecáhcujtsóne. ⁹ Ehdúhjáa ímíáábé íjcyánéllíí mepájtyetéííne méénuube dífbyeke cáhcujtsómé muhdú íjcyáityúmeréjucu dífbyema íjcyaki. ¹⁰ Áánéllíihyéhjáa Píivyéébe dífbyeke pícyóó íhtsútuube páñétúejpi llúúváábe díbye íjcyá Mekítsedéé íjcyadu.

Mecáhcujtsóné meíhvéjtsómé úmíwa ápíchó nééneé

¹¹ Íjcyaróné ténetu mítyane ámúhake o úwáábóiyóne. Áronáa tsáhájucu ámúhake o úwáábóityú téeneri ámuha meíicúvehíjcyátúnéllíihye. ¹² Tsáhájucu bėje ámuha meíjcyájúccóturóne. Muurá ícyooca ámuha tsíjtyekéréjucu meúwáábóiyóne. Áronáa muhdú íivane ámúhake túhuutúné píéénéréí tsiííne ó úwáábohíjcyá éhne múúne tsiíimene majcho méénútutsi tsanééré mújpañe óóvedu. ¹³ Aane ehdu tsiíimenédú néeme tsáhái ímííneúvú wáájácútmé muhdú ímíájító meúráávyéiyóne. ¹⁴ Áánetu ihdyu kéémejte tsanééréjucu majcho méénudu néeme tsúúca waajácú ímítýúnetu keená ímíááné íjcyane.

6

¹⁻² Áánéllíí metsu ímííneúvú Píivyéébé uwááboju meúráávyé éhníínevu ténejcu mewáájácuki. Tsá apááñeríyé meíhjuvúáityuró Píivyéébema meímíbáávyé meíjtsaméí mecápáyóóvénéri, dífbyeke mecáhcujtsómé ímítýunéhjí meméénúné déjúcotu mewágóóóvényóneri, metsójtsótsámeííneri, cahcújtsó múnáá hallúvú méhójtisine mepícyóóne dífbyeke píáábó metáúmeííneri, medsíjivémé mebóhíííneri, díbye muhdú meícyahíjcyáné mééma ímíbájchóííneri. Éhdúneri tsá apááñeríyé tsúúca Críjtodítýú íjcyáné uwááboju mewáájácúneri meíhjuvúáityuróne. ³ Aane óví meke píááboobe éhníínevu tsíínehjí mewáájácuki.

⁴ Muurá dífbyé uwááboju tsúúca íwáájácúné ímí íjtsúcunúné úráávyémé pañe íjcyájucóóné dífbyé Apíícho. ⁵ Aame tsúúca waajácú dífbyé íhnáhoori béhjíréjucu ííñuji cápáyóóvécooca muhdú meíjcyaiíne. ⁶ Áronáa ihdyu ténetu ávyeta mújta ímyéénuhajchíí tsáhájucu dítye mújyú tsiííne ímíbáávyéiyóne. Ehdu dáriívémeímyé Píivyéébé Hájchikye múu tsiííne dsíjívetsódú meenu míamúnáake dífbyedívú íúúhívatétsoneri. ⁷ Áánetu ihdyu ímíááné dífbyeke cáhcújtsóméke ímí íjtsúcunúúbé éhne múúne tsáápi bájtsó níjyaba pípájchóneri ímíwu íííne díbye íjtsúcunúdu. ⁸ Áánetu éhne ímí ííñuji néérótsihdyu tsanééré bííva ííínedu ímítýú Píivyéébeke meúráávyéhajchíí cútújwá pañévu meke waagóóífyé.

Tsaímíyé meíjcyaiíí meíjtsone

⁹ Ehdu ííne ámúhake ó nehíjcyáhi, ámuúha táñahbémut. Áronáacúbá tsá ámuha tehdu meíjcyatúne. Muurá ó waajácú ímí tehjújucu ámuha meíjcyame mepájtyetéííne. ¹⁰ Muurá Píivyéébe ímíáábé íjcyaaabe tsá ábáájívéityú tehjújucu ámuha mewákímyeíhíjcyáne. Áhdure tsá díbye ábáájívéityú tsíjtye cahcújtsó múnáake ámuha mewájyúne mepíáábóné raahóvú tsíínehjí ímíáánéré ámuha meméenuhíjcyáne. ¹¹ Ahdícyane ó ímíllé ámuha óóchévetúme meítsóhíjcyáne ííne ímíjyaú meíjcyaiííne méúmíwari íjcyane ámuha téeneri mebánúmeítyuki. ¹² Méóóchévedí ténetu. Íhnáhoóróné pañe ímííneúvú mecáhcújtsó éjjuuúvúhjáa tsaate ímí icyáhcújtsóne díbyeé diityéké nehíjcyádú tsaímíyé dífbyema íjcyadu téhdure ámuha meíjcyaki.

¹³ Píivyéébéhjáa muurá íhtsútuube íjcyánéllíí Aavaráaúvuke páñetu iye néé ímíááné dífbyeke ípíááboííne. Tsáháhjáa tsaatáj téeveri dífbyeke ípíááboííne díbye néétune. ¹⁴ Íllúhjáa

neebe díbyeke: “Uke panévatúré mítyane ó piááboóhi. Áánéllii díjtsiiménémúhaabe mítyane líiyáatéehi.”¹⁵ Ehdúhjáa muurá Píivyéébe Aavarááuvuke néene icyáhcújtsóne óóchévétuube ítsóhíjycánéllii ímiááné íñéhdújuco díbyema díbye méénu. ¹⁶ Muurá tsáijyu tsaate ímiáánéré íñéécooca íehníñevu íhtsútuúbe mémé dómajcó tsijtye icyáhcújtsoki. Ehdú díbye mémé dómajcómé ‘óvíi oke muhdú méénuube o állíhájhíijyu’ íñéénema. ¹⁷ Ahdúhjáa ímiááné imyéénuíñé pañetu iye Píivyéébe néé ditye icyáhcújtsoki. Aanéhjáa imílleebe diityéké iwáájacútsóné ávyeta íñéhdú imyéénuíñé íjtsaméi cápáyoácótuube. ¹⁸ Ahdícyane muurá tsúuca méwaajácú íhtsútuube íjcyabe muhdú íñéhdú méema méénuíñé. Tsá díbye meke állítyúne. Áánéllii díbyedívú metájpimye tsaímíyé méijcyá ípyéé íñéhdú meke díbye ípájtyetetsoki. ¹⁹ Aane mewáajacúmé tsaímíyé díbyeke meúraavyémé ímí méijcyá éhne múúne cúújúwami dóhjívami íoovéjúcótumi íjcyadu. Áánéllii tsúuca icyooca mépiivyéte meeréjuco Píivyéébema meihjyuváné muhdú pañétúejpi llúúváabe duurúvájá pañévú pañétúétsihvu díbyema íhjúvahíjcyádú. ²⁰ Ehdúu meeréjuco Píivyéébema meihjyuváíñé méema Jetsóó ímbajchóhi. Aabe pañétúejpi llúúváabe íjcyá Mekitsedéé íjcyadu múijyú muhdú íjcyáítyuube.

7

Mekitsedéé íjcyadu Jetsóó pañétúejpi llúúváabe íjcyane

¹ Díbyéhjáa Mekitsedéé Tsáaré cóomí avyéjuube íjcyabe idyé llúúváabe pañétúejpihjáa Píivyéébere pícyoobe. Abéhjáa tsáijyu cábuuvé Aavarááuvú íhtsútúroméhjike ávyéjuktéke ityááhjáétsihdu méénujcatsiyu oómíbyedívu. Áábé hallúuvúhjáa Píivyéébeke piáábó táúmeíbye. ² Áábekéhjáa Aavarááuvú ajcú tsáneevu ípyéé ityááhjámé tsíméné ítsívánetu. Áábe mémé Mekitsedéé ‘ímiá avyéjuube’ nééiyóne. Áánetu díbyéé íjcyácóomi mémé Tsáare ‘íbúwajíi méijcyane’ nééiyóne. Áánéllii téhdure díbye mémé ‘tsaímíyé meke pícyóóné avyéjuube’ nééiyóne. ³ Díbyéhjáa Mekitsedéé pevétsihyúré bóhówaavénéllii tsá mewáajacutú díbyéé cááníma, tsíjjuma, íhdé múnáama, íjcyáhájhíijyu. Tsá mewáajacutú muhdúhjáa díbye ípívyeevne. Áhdure tsá mewáajacutú díbyéé dsíjívéhájhíijyu. Ahdúu muurá Píivyéébe Hajchi pañétúejpi llúúváabe múijyú muhdú íjcyáítyuube bóhówaavéhi.

⁴ Aane méwaajácú ímiááné Mekitsedéé íhtsútuube íjcyane. Muuráhjáa méihde múnáajpi Aavarááuvú íjcyároobe díbyeke ajcú tsáneevu méénujcatsiyú íhtsutúmé íjcyároomeke ityááhjámé tsíménetu. ⁵ Muuráhjáa Moitsééuvuke Píivyéébe néé Revíiúvúj tsíiménémúháabedítú llúúvájte íjcyámeke imúnaa ítsíménetu íacuhíjcyaki. Ehdúu neebe Aavarááuvúj tsíiménémúhaabe íjcyane ípiáábójcatsíki. ⁶ Muuráhjáa Mekitsedéé Revíiúvúj tsíiménémúhaabe íjcyátúróobeke Aavarááuvú ajcú ítsíménetu tsáneevu. Áijyúu díbye Aavarááuvú hallúvú táúmeíbyé piáábó Píivyéébeé panévatúré díbyeke ípiáaboíñé néhíjcyáábé hallúvu. ⁷ Tsáháa Aavarááuvú Mekitsedéé hallúvú piáábó táúmeityúne. Muuráhjáa Mekitsedééré táúmeí díbyé hallúvu. Áánéllii méwaajácú Aavarááuvú ehníñevu díbye íhtsútuube íjcyane. Muurá tsáápi hallúvú ímí díbye íjcyáíñé piáábó táúmeíbyé ehníñevu avyéjúullémehi. ⁸ Muurá llúúvájteke métsíménetu maacuhíjcyarómé dsíjívéehi. Áánetúu Mekitsedéé íhtsútuube llúúváabe íjcyáábedítú Píivyéébe waajacuháámí néé díbye icyoocápi íjcyane. ⁹ Áánéllii méwaajácú Aavarááuvúhjáa Revíij tsíiménémúháabedítú llúúvájte íjcyáímyemájucó ítsíménetu Mekitsedééke ájcune dityéé ájcúiyódú ívane dityéi íjcyátúronáaca. ¹⁰ Téijyúikyéhjáa tsáhái díbyéj tsíiménémúhaabe Revíi tsíimávameityúne.

¹¹ Aané Revíij tsíiménémúhaabe Aróodítú llúúvájte íjcyane Píivyéébe táuhbaju meúraávyeneriyé mepájtyetéíñe ímbájchoca muurá tsáhájucó Críjtoke Píivyéébe Mekitsedééhjáa ícyahíjcyádú íhtsútuube llúúváábedívú pícyoóityuróne. Arónáacáhjáa ihdyu tsá díbye Aróóuvú íjcyadu néébeke pícyootúne. Tsihdyurécúhjáa néébeke díbye pícyoone. ¹²⁻¹⁴ Aabéé Críjto Máavyéjuube tsá Revíiúvú dohjíba múnáajpi íjcyatúne. Muuráhjáa ihdyu Jodáá dohjíba múnáajpiyé íjcyároobeke Píivyéébe llúúváábedívú pícyoónéllii ityáuhbaju cápáyoové tsihdyuréjuco. Arónáacáa tsá Moitsééuvú néetu tsaate diityé dohjíba múnáadítú llúúvájte íjcyáíñe.

¹⁵ Áánetu méwaajácú Mekitsedééhjáa íjcyadu íhtsútuube llúúváábedívú Píivyéébe Críjtoke ípícyoónéllii tsihdyuréjuco ityáuhbaju cápáyoácóne. ¹⁶ Tsáháa díbye llúúváábedívú mémévatú Revíi dohjíba múnáadítúu tsaate llúúvájte íjcyáíñé némeihíjcyádú díbyedítú tene némeíñéllíihye. Muuráhjáa ihdyu memévaabe múijyú muhdú íjcyáítyuubéréjuco íhtsútuube íjcyaki. ¹⁷ Muurá Píivyéébe díbyedítú iwajácúháamitu néehi:

Uu íhtsútuube llúúváabe ú íjcyá Mekitsedéé íjcyadu múijyú muhdú u íjcyáítyuube.

Ehdu Píivyéébe néé díibyedítu. ¹⁸⁻¹⁹ Muuráhjáa íhdééné taúhbaju Píivyéébe Moitséeúvuj tééveri méénune meúráávyerómé mepájtjetétyúronéllii tsíhdyuréjuco mééma díbye teene cápáyoácóne. Áánélliihyé Críjtó tééveri meke éhniíñevu piááboobe ímí díibyema mejjcyaki.

²⁰⁻²¹ Muuráhjáa tsíjtjehjí llúúvájte pevénére memévahjicyáhi. Áánetú Críjtoke páñetu Píivyéébere meménú mújyú muhdú jcyáityúné lluuváábé díbye ijcyaki. Muurá díibyé waajácúháámitu nééneé:

Píivyéébe ímiáaneturé néehí: “Uke ó picyóó Mekitsedéé jcyadu mújyú muhdú u jcyáityuube llúúváábe u ijcyaki.”

Tsáhájáa mújyú ehdu tsíjtjedítú díbye néétune. ²² Aabéé Jetsóó mééma béhné pityájcoju meenu íhdééné taúhbajúu meúráávvehjicyáné ehniíñevu tsaimíyé Píivyéébema mejjcyaki.

²³ Muuráhjáa éjjuúvú mítyame llúúvájte jcyame tsaapi dsíjívécocoo tsijpi cápáyoóvehjicyáhi.

²⁴ Áánetu icyooca íhtsútuube Jetsóó mújyú muhdú jcyáityuube llúúváábe jcyáábeke tsá múha cápáyoóvéityúne.

²⁵⁻²⁶ Aabe piivyéte meke ipájtjetésóné ímiáábé ijcyánéllihye. Tsá díbye ímityuube jcyatúne. Áánélliihyé tsá díbye mújyú ímityúné méénutúne. Aabéé Cááni élleu níjkyejívú ipyééne ílluréjuco ávyéjuuténe. Aabe icyooca díbyedi tsúúrameímýé hallúvú Píivyéébeke piáábó táumeihjicyá muhdú jcyáityúmeréjuco tsaimíyé díibyema ijcyaki. ²⁷ Tsáháa míamúnaa llúúvájte méenuhijcyádú díbye méénutúne. Diityéhjáa muurá Píivyéébé úmíwávú tujkénú cóvátsohijcyá iyáábeke ímityú íábájíivémeíki. Ááné boonétúhjáa botsjí tsíjtýé hallúvú méenuhijcyámé diityé ímityú téhdure íábájíivémeíki. Ahdúu tsá Jetsóó méénutúne. Muuráhjáa ihdyu tsáneere páñetu iye pájámeíbyé dítyéé iyámeke cóvátsohijcyádú ívane pámé hallúvuréjuco. ²⁸ Muuráhjáa éjjuúvú Píivyéébe Moitséeúvuke néhdújuco dítye míamúnaa ímityúmé jcyárómedítú mé méenuhijcyáné páñétújte llúúvájte dítye ijcyaki. Áronáacáa ihdyu Píivyéébe íñéhdújuco íli íné ímityú méénutúúbeke pícyoone páñétújeji llúúváábe díbye ijcyá mújyú cápáyoóvéityuubéréjuco.

8

Jetsóój tééveri béhné pityájcoju jcyane

¹ Aane íne meihjyúvahjicyánetu éhniíñevu ímí méjtsúscunú páñétújeji Críjto mélluuváábé jcyane. Aabe icyooca ijcyá Cááni Píivyéébé únuri níjkyéjiri. ² Aabe téhulle jcyaja duurúvájá páñétú páñétúétsihdyu Cáánikye máhallúvú piáábó táumeihjicyáhi. Tsá míamúnaa méénújari díbye jcyatúne. Píivyéébere méénújari díbye.

³ Muuráhjáa míamúnáadítu páñétújeje llúúvájte jcyame Píivyéébé úmíwávú iyámeke cóvátsohijcyá tsíjtýé ímityuháñé íábájíivémeíki. Ahdúu Críjto páñétújeji llúúváábe ijcyánéllii meenu míamúnáama. Áronáacáa tsá díbye diityéé méenuhijcyádú méénutúne. Muuráhjáa ihdyu iye pájámeíbyé pámé ímityuháñére ímíbájchoki. ⁴ Muuráhjáa íñúújejpíyé ijcyaca tsá díbye llúúváábe jcyáityuró tsúucájáa Moitséeúvuj tééveri Píivyéébe pícyóóné taúhbaju néhdújuco tsaate llúúvájte díbyeke ícúvehjicyámé jcyánélliihye. ⁵ Muuráhjáa diitye lluu-vájte Píivyéébeke ícúvehjicyá páñétújeja duurúvaja níjkyéjiri jcyajádú ímyéénújá pañevu. Píivyéébéhjáa muurá Moitséeúvuke néehí: “Ímíñevú tsáma méénuco éhnéé ‘Tsinai’ némeíhbaúvú páñétújeja náávevu uke o úújetsóné u ájtyumídu.” Ehdúhjáa Píivyéébe néé Moitséeúvuke. ⁶ Áronáa éhniíñevu icyooca páñétúétsihyi Jetsóó llúúváábe jcyaaabe máhallúvú Píivyéébeke piáábó táumeihjicyáhi. Díibyej tééveríhjáa muurá Píivyéébe mééma béhné pityájcoju meenu tsaimíyé díibyema mejjcyaki.

⁷ Tujkénúhjáa díbye méénúne pityájcoju néhdu mejjcyaneriyé mepájtjetécá tsáhájcoju béhné pityájcoju díbye méénútyuróne. ⁸ Tujkénúéné pityájcoju néhdu míamúnaa icyahijcyátúnéllii béhné pityájcojúrjúco díbye méénune. Muurá íwaajácúháámitu neébe:

Béhné pityájcojúrjúco o méénuíñé tahñéjtema íjraéémuu, jodáámuu, jcyámema. ⁹ Tsáhájcoju o méénútyú diityé íhdé múnáaúvukéé Ejíhtó íñúújitu o íchívyétsócooca diityémá o méénudu nééné pityájcoju. Dítyé tééné pityájcoju néhdu jcyátúnéllii diityéké múu íhvejtsódú ó meenuhi. Ehdu o néé Píivyéébe o jcyaaábe. ¹⁰ Ahdícyane tsíhdyuréjuco nééné pityájcoju o méénuíñé íjraéémuma dítye ímíñevúvú tééné uwááboju íwáájácúne muhdú tene néhdu ijcyaki. Ájju ímiááné tahñéjé jcyámé Piivyéébé ó jcyaaáhi. ¹¹ Téjju tsáhájcoju múha óhdivu wáájácútsójcatsítyú pámeere íhtsúúróméhjimáyé icyátújtsiméne oke wáájácúñélliihye. ¹² Áamedi o ídáátsóvéne ílluréjuco diityé ímityú o ábájíivéíñe. Aane tsáhájcoju mújyú o ítsáávéityúne.

¹³ Ehdúhjáa Píivýéébe béhné pityájcojúrjúco bóhówajtsóné íhdééné pityájcoju pañe mejjcyarómé mepájtjetétyúrónéllíihye. Aane tsúúca mééma cápáyoovéhi.

9

Níjkyéjiri pañétúeja duurúvaja

¹ Teenéé tujkénúéné pityájcoju túkévétsohíjcyá ífíújiri íjcyané duurúvájá pañétú muhdú dífbyeke ditye íícúvehíjcyaki. ² Aanéhjáa teeja imyéénúcooca meénúme míhyóócu míjcohoóócu ímichi tétsihvu Píivýéébeke íícúveki. Tujkénúétsí méméhjáa ‘ímiátsí’. Átsihíhíjyáa imíwu nééné peetéihcyú únúri méétsáwá hallúri páaa dífbyé ícúve. ³ Áané bóunáálléríhíjyáa íjcyaho wájámuwáwú wátájcámeítsí mémé ‘Pañétúétsí ímiátsí’. Átsihvúhjáa apáábyéré pañétúejpi llúúváabe Píivýéébema ihjyúvahíjcyáhi. ⁴ Átsihíhíjyáa óórótu méénúmeíñé wájí téjijí hallúvú ditye Píivýéébeke idyúúruvané imyéwu cúvaane cóvátsohíjcyáiji. Áané únúríhíjyáa cajóónaba imíwu téenere óórótu hálluú, pañee, méénúmeiba. Áhbá pañéhjáa Píivýéébé taúhbaju cáátúnúmeíñé newáyuwáácuu, Aróóúvú cuujúí béhjívái, ‘manáa’ némeíñé pááá óóróíhlló pañe íjcyanee, éhdune. ⁵ Áhbá hallúríhíjyáa níjkyéji múnáajétsí níjcyota ‘tétsihyi Píivýéébe íjcyane’ nééiyóne. Áámútsí nuwáácúhíjyáa wállúríjúcuné líiíhévú pañétúejpi llúúváabe iyáábé tujpácó pícýohíjcyá míamúnáa imítýú íábájíívémeiki. Aane óví éhdunéré téenéri méihjyúváhi.

⁶ Ehdúhjáa duurúvaja imyéénújá pañévú pajjyuvaré llúúvájte tujkénúéhó pañévú iúcaávéne Píivýéébeke íícúvehíjcyáhi. ⁷ Áánetúhjáa pañétúétsihvu tsáné pijcyábá líiíñé tsájjyúré pañétúejpi llúúváabere úcaávehíjcyá iyáábé tujpácýoma ímítýuu, tsíjtyé ímítýuu, íjcyane íábájíívémeiki. ⁸ Ehdúu méénuhíjcyámé pamévaréi Píivýéébema mejhíyúvaíñé ímbáávýétúné hajchóta. Aane méwaajácu Píivýéébé Apííchó túkevéjtsori. ⁹ Muuráhjáa ihdyu Críjto mééma méénúíñe náávé iyámeke icyóvájtsóneri panévariyé Píivýéébeke íícúvehíjcyáme. Áronáacáhjáa tsá ditye teene imyéénúneri ímbáávýétyuróne. ¹⁰ Muuráhjáa panévaré majchóháñé, dooháñé, adóháñé, téñbúwáre méénuhíjcyámé Píivýéébe díityéké néhdújuco. Áhdurée íjpi ityútáváávécooca nítýámeihíjcyámé ímbáávýeki. Ehdúu méénuhíjcyámé imyéénuhíjcyádú Píivýéébe tééné taúhbaju Críjtoj tééveri icyápáyoácótúné hajchótá ímí díityéké íjtsúcunúki.

¹¹ Aabée Críjto bóhówáávebe ícyooca pañétúejpi llúúváabe íjcyá tsaimíyé mejjcyaiñé mééma méénúbe. Aabe ícyooca míamúnáa méénútuja tsaimíyé Píivýéébere méénúné duurúvájá pañétú máhallúvú piáábó táumeihíjcyáhi. ¹² Tééjá pañévúu úcáávebe pañétúétsihvu. Ároobée tsá llúúvájtee méénuhíjcyádú ténévá pijcyábádú ócájíiwuu, cáávaraa, íjcyámeke idsíjjívétsómé tujpácýoma úcaávetú téenéri Píivýéébeke íícúveki. Muuráhjáa ihdyu pañetu ityujpácýoré waagóoobe tsájjyúré páme hallúvurjúco téenéri mepájtjetéki. ¹³ Muuráhjáa éjyúúvú ímítýúúvémeke ócájimuu, cáávarámuu, íjcyámé tujpácýori wáchíyáhcuíhíjcyámé ditye ímjpyetéki. Téhduréhjáa ócájimééwáwúke icyóvájtsóné hallíjyú íúúrúnúneri wáchíyáhcuíhíjcyámé ditye íjpi ímbáávýeki. Áronáacáhjáa tsá díityé ímítýú ímbáávýehíjcyatúne. ¹⁴ Áánetúu ihdyu Críjto ityujpácýori meke ímjpyetétsó méímítýutu. Píivýéébé Apííchó mújyú muhdú íjcyáityúné dífbyeke piáábóneri pájámeíbyé mewájyuri ííne ímítýú méénúúroobe. Áánéllí dífbyé tujpácó tsúúca meke ímjpyetétsó ímítýúnéhjitu tsaimíyéjuco Píivýéébeke méíícúvéébema mejjcyame mewágóóóvétuki.

¹⁵ Díibýee muurá Jetsocríjto tsáá béhné pityájcojúrjúco mééma imyéénuki. Muuráhjáa tujkénú Píivýéébe méénúné pityájcojú pañe íjcyámé ímítýuháñé téhdure tsúúca ímbaavýé díbye dsíjjíveneri. Áánéllí ícyooca pámeere Píivýéébé tsúúca meke újcume tsaimíyéjuco dífbyema mejjcyaiñé díbyée néhduú. ¹⁶ Muurá múúne medsíjjívétúné ihde mécaatúnú métsíméné caatyé újcuíñé úúbálléné waajácuháami. Aane medsíjjívécooca botsíi újcúme teene. ¹⁷ Áánetu méi medsíjjívétúné hajchótá tsá múha dómájcoítýuró tééné waajácuháami mécaatúnúronáaaca. ¹⁸ Ahdúhjáa ívane Jetsocríjto dsíjjívétúné hajchótá Píivýéébe íhdé múnáúvuma tujkénúéné pityájcoju méénune néhdújuco ditye dífbyeke íícúvehíjcyané iyámeke íllíhíyanúme tujpácýori. ¹⁹ Téjyúhjáa Moitsééúvú Píivýéébé taúhbajúúné úúbállehíjcyáhi. Átsihdúhjáa obééjámú ihjíné tujpáíhdsíúvú nééne uméhéi níjcautu ípícyoone ócájíiwúumuke, cáávaráwúumuke, idsíjjívétsómé tujpácó núpácýotu icyátáhbóné pañévú íeéníyóneri wáchíyáhcuube teene taúhbaju íjcyané waajácuháami. Téhduréhjáa míamúnáake wáchíyáhcuube. ²⁰ Áánemáhjáa neebe díityéke: “Ámúhakye íñe tujpácýori ó wáchíyahcú muhdú mejjcyaiñé pityájcoju Píivýéébe mééma méénúné uubáalle.” ²¹ Áhduréhjáa

duurúvaja wáchíyáhuube páneere tééjá pañe íjcyánéhjimájucu. ²² Muuráhjáa teene Píivyéébé taúhbaju néé páneere tútávaavéné tújpácyoríyé ímbájchoméihjcyañe. Áánéllii tsá míamúnáá ímityuháñe pevénére ímbáavyéityuróne.

Crijto mewáiyuri pájameíñe

²³ Ehdúhjáa iyámeke idsíjívetsómé tújpácyori duurúvaja ímbáchohjcyámé tééjá pañévu íucáávehjcyaya Jetsocrijtóo méema íyujpácyori méimítýú ímbajchomé díbyema pañétúétsihvu meúújetéíñe náave. ²⁴ Tsáháa díbye úcáávetú míamúnaa méénúné duurúvájá pañévu méimítýú ímbájchoki. Muuráhjáa ihdyu pañétúeya níjkyéjiri íjcyájá pañévúré úcááveebe máhallúvú Píivyéébema ílhjyúvaki. ²⁵ Áronáacáa tsá díbye míamúnáajpi llúúvábé meénuhjcyádú ténéva píjcyábádú iyámé tújpácyoma pañétúétsihvu íucáávehjcyatú míamúnáa hallúvú Píivyéébema ílhjyúvaki. ²⁶ Muuráhjáa díyte meénuhjcyádú imyéenuca íññjii ípívyéévétsihdyu múhdújyúvájúcooíyó díbye méimítýú hallúvú dsíjívéne. Áronáacáa íéévé úújetétsihvu íbóhówáavéne tsáneere pájameíbyé páme hallúvuréjucu. ²⁷ Téhdure mee míamúnaa tsáneere medsíjívémema Píivyéébe muhdú meicyahjcyané ímbájchoóhi. ²⁸ Muuráhjáa Crijto tsáiyúré pájameí páme ímityuháñére ímbájchoki. Aabe tsiiñe ítsáacooca tsáhájucu téénevu tsááiyúne. Tsáiiybe tsaimíyé díbyeke téhmhjácyámeke ítsájtyeki.

10

¹ Muuráhjáa Moitséeúvuj tééveri Píivyéébe ájúné taúhbaju Jetsocrijtó méema méénúñe náavére. Áánélliihýe ténéva píjcyábádú iyámeke illíhyanúmedi Píivyéébeke díyte ícúvehjcyarónáa tsá díyte ímbáavyehjcyatúne. ² Muuráhjáa tehdu tsáneere imyééúneri tsúúca ímbáavyeca tsáhájucu tsiiñe díyte tehdu meénuhjcyáítyuróne. Áacáa díityé hallúrí tsáhájucu íñá íjcyáítyuróne. ³ Áronáacáhjáa ténéva píjcyábádú íhyallúvú iyámeke idsíjívetsóhjcyanéllii waaajacuhjcyámé ímityúmé íjcyane. ⁴ Áronáa tsá ócájimuu, cáavarámuu, íjcyámé tújpácyó méimítýú ímbájchóítyuróne.

⁵ Muuráhjáa Crijto íññjívú ítsáacooca néé Píivyéébeke:

Míamúnaa ímítýú hallúvú iyámeke illíhyanúmedi uke ícúveróné díityéké tsá ímbáavyétsotúne. Áánéllii íñe oke míamúnáajpidívú ú ípívyéévétsó o dsíjíveneri botsii díityéké o ímbájchoki. ⁶ Muurá ímityuháñe ímbáavyéro díyte iyámeke covátsóhjcýaróné tsá díityéké píáábotúne. ⁷ Áánéllii uke o néehíi: “Áanu oo, Tápiivyéébej. Óvíi muhdú óhđityu díwaaajácúháámitu tene cáátuvádú u ímillédú ó íjcyáhi.”

Ehdúhjáa Crijto néé Píivyéébeke íññjívú ítsáacooca. ⁸ Tujkénúhjáa neebe míamúnaa Píivyéébé taúhbaju néhdújúcooro iyámedi díbyeke ícúveróné díityéké ímbáavyétsotúne. Áhduréhjáa neebe tsíñéhjiri díyte ícúveróné díityéké ímbáavyétsotúne. ⁹ Ááné boonétúhjáa tsiiñe neébe: “Áanu oo, Tápiivyéébej. Óvíi muhdú u ímillédú ó íjcyáhi.” Ehdúhjáa Jetsocrijtó íñéene íhđééne pítyájcoju tsíhdyuréjucu cápáyoácóne. ¹⁰ Aabée Píivyéébe ímillédújucu mewáiyuri tsáneere pájameíñe páme hallúvuréjucu. Ehdú díbye dsíjívéne tééveri Píivyéébe méimítýuháñe tsúúca ímbajchóné tsá máhallúrí íjcyájúcootúne.

¹¹ Áánetúu éjyúuvú íhđééne taúhbaju néhdújucu llúúvájte pájyuvaré Píivyéébeke iyámedi ícúvehjcyáne. Áronée tsá mújyú míamúnáa ímityuháñe ímbájchóítyuróne. ¹² Áánélliihýéhjáa Jetsocrijtó mewáiyuri tsáneere idsíjívéne boone Cááni Píivyéébé úniúvú ávyéjuutéhi. ¹³ Aabe tétsihdyu téhmehjcyá Píivyéébe díbyema ímunáake táhjaíñe. ¹⁴ Muuráhjáa tsáneere dsíjívéebe pámeere díbyeke mecáhcujtsómé tééne tééveri Píivyéébema meímíbbávyeki. ¹⁵ Aanéhjáa éhñíñevu Píivyéébe ípííchoj tééveri méhdivu bóhówájtsóobe néehíi:

¹⁶ Ícyooca tsíhdyuréjucu nééne pítyájcoju díityémá o méénuíñe díyte ímíñevúvú tééne úwááboju iwáájácúne ímíáané ímílléne muhdú tene néhdu íjcyaki.

¹⁷ Áhdure tsiiñe neébe:

Díityé ímityuháñe o ábájivéne tsáhájucu mújyú o ítsáávéityúne.

Ehdu muurá Píivyéébe méhdivu bóhówájtsó ípííchoj tééveri. ¹⁸ Áánéllii tsáhájucu díbyeke méimítýú hallúvú tsíménéhjiri meíicúvéityú tsúúcajáa méema díbye teene ímbajchóné ábájivéjucóónéllíhýe.

Tsaimíyé Píivyéébema meíjcyáne

¹⁹ Ámutúha táñahbémuj, ícyooca tsúúca mépiivyéte pamévare Píivyéébema meihjyuvané íñnerí núhnévetúmé Jetsocrijtóo dsíjívénej tééveri. ²⁰ Teenée neéiyóné díbye dsíjívéne

tujkéveri duurúvájá pañétú tsátsii pañétúétsíi watájcó wájámuwa dóchéreevé wájáahnéu. Ehdúu méema ímbájchoobe ícúbáhrámeíñeri téenee tééveri Píivýéébema ímí mejjcyaki. ²¹ Aabe Jetsóó pañétúejpi méhlluuváábé Píivýéébeéjté mejjcyámé avyējuube íhtsútuúbe. ²² Áánéllii metsu ímiááméré mejjcyáne ímiñéúvú díbyeke mecáhcújtsó tsaimíyé Píivýéébema mejjcyaki. Muuráhjáa tsúúca páneere méimityuháñé méema ímbájchoobe idsjívéneri. Ehdúu meke ímbájchoobe Píivýéébe Apíichoj tééveri. ²³ Ahdícycane óvíi ímiñéúvú méúraavyé tsaimíyé Píivýéébema mejjcyaiñé méema díbye méénujijto. Muurá Píivýéébe páneere méénuú muhdú íñéhijcyádu. ²⁴ Áánéllii metsu keená ímiááné íjcyaneréjucu meméénuhijcyaki. Métsu ímiááné mewájýjucatsíñe panévaturé mepiáábójcátsíki. ²⁵ Tsá tsaate méhdityu ícyahijcyádú píhcyáávevu tsáátuméréjucu mejjcyáiyuróne. Métsu metsapítsójcátsíñe pajjyuvaré mepíhcyáávehijcyaki. Muurá méwaajácú lléváhréjucu tsiíñe Máavyéjuube Jetsocríjtó tsááiñe.

²⁶ Muurá tsúúca ímiáájító méúraavyéjúcoorómé meimilléduré ímityúné meméénuhijcyámé tsá muhdutú meimibáavyéítyuróne. ²⁷ Tehdu néemeke Píivýéébe waagóó díbyeke icyáhcujtsóné imillétumeke ícúbáhráíñé cuujúwá ávyétá íhnáho péétecunúwá pañévu. ²⁸ Muuráhjáa éjyuuúvú Moitsééuvuj tééveri díbye ájcúné taúhbaju néhdu tsaate ícyahijcyátúmé hallúvú mítyétsúba, pápíhchúúmeváuba, úúbálléhajchíi tsúúca dsjívétsohijcyámé ídáátsóvetúmére. ²⁹ Aanéjívva awáá muurá éhniñévu ícúbáhrámeímye Illíi mewájyuri ítyujpácó wáágoóné icyáhcútsótúne díbyé Apíichó meke píáábóneri úúhívatéhijcyáme. ³⁰ Muurá Píivýéébe néehíi: “Ooréi ó ícúbáhraa ámuhá hallútú ímityúné ámuhákye méénúmeke.” Téhdure tsiíñe neébe: “Tahñéjteke ímityúné méénumema teene ó ímbájchoohí.” ³¹ Muurá ápíchó teene Píivýéébe méema ímbájchoíñe.

³² Áánéllii máábájívedí muhdúhjáa Críjtoke ámuha mecáhcújtsótujkénúcooca ámuha meícúbáhrámeíyonéhjí maáábúcuhijcyáne. ³³ Muuráhjáa ámuhádi tsaatédí tsíjtye nehniwu íúúhívaténe míamúnááj píñévu ícúbáhráhijcyáhi. Áhdurée tsíjtyeke dítye méénuñeri ámuha méídáátsóvehijcyáhi. ³⁴ Dítyeé cúvéhoojánúmedi ámuha méídáátsóvehijcyáhi. Ámuhá tsíeméne dítye dójtúcúronáa íllure ámuha méimíjyuhijcyá níjkyéjiri ímiátsíi íñe ímíjyaú mújyú níjkéváityúné ámuha mejjcyaiñé mewáájácúnema. ³⁵ Áánéllii Críjtoke ámuha mecáhcújtsónetu méíhvetédíñe. Muurá díbyeke ámuha mecáhcujtsóné ímí ámuháma níjkévaáhi. ³⁶ Áánéllii múu ícúbáhrámeíyonéhjí panévare íaábúcuñe Píivýéébe ímillédú íjcyá meke díbye néhijcyádú tsaimiyéjucu díbyema ámuha mejjcyaki. ³⁷ Muurá díbyé waajácúháámitu Críjtodítýú nééne:

Lléváhréjucu díbye tsiíñe tsááiñe. ³⁸ Ahdícycane díbyeke cáhcújtsómeke ímí tehdújucu o íjtsúcunúme pájtyéteéhi. Áánetu díbyeke cáhcujtsójúcoorómé tsiíñe ímityúnejcúvú óómímyeke tsá ímí o íjtsúcunúityúne.

Ehdu néene Píivýéébe waajácúháámitu. ³⁹ Áánéllii tsá tsiíñe ímityúnejcúvú meóómíjyúcoóityú tsaate ímiááné cáhcújtsótúmé wágóóóveímyé méénuhijcyádu. Muurá ihdyu ímiááné díbyeke mecáhcujtsómé mepájtyéteéhi.

11

Cahcújtsó

¹ Muurá ímiááné Píivýéébeke mecáhcujtsómé méwaajácú muhdú íñéhdú méema díbye méénuíñé teenéi maájtyumítúronáaaca. ² Tehdúhjáa méíhdé múnáaúvudítýú tsaate ímí díbyeke cáhcújtsómeke ímí íjtsúcunúúbe.

³ Ahdu muurá íñe páneere múhdúné tsíeménéhjáa díbye méíténáa ípívyéjtsóturóné mecáhcujtsó ímiááné díbye ípívyéjtsóné pevétsihdyúré íllure íhijyúváneri.

⁴ Abééhjáa muurá ímí Píivýéébeke icyáhcújtsónéllii íñahbe Calí ehniñévu tsaimíyé díbyeke ícúvehijcyáhi. Aanééhjáa ímí Píivýéébe íjtsúcunúne díbyeke dilló ímiáábédi. Ehdúhjáa ímí Abéé cáhcújtsónéllii ícyoocápí díbyeke méítsáávehijcyá tehdu mecáhcújtsómeke Píivýéébe téhdure ímí íjtsúcunúki.

⁵ Áhduréhjáa Enóó ímí cáhcújtsónéllii dsjívétúúbekéré díbye újcúúbeke tsáhájucu múha ájtyumítúne. Áábedítýú Píivýéébe néé ímíhyeváa díbye ícyahijcyáné díbye ímillédu. ⁶ Tsá muurá Píivýéébe ímí íjtsúcunútú díbyeke cáhcújtsótúmeke. Áánéllii ihdyu díbyema tsaimíyé menábhévájcátsíñe meimílléhajchíi mecáhcujtsó ímiááné díbye íjcyane. Ájyju meke píááboobe díbyedi metsúúrámeímyeke.

⁷ Téduréhjáa Noéé ímí cáhcujtsóhi. Áánéllihyéhjáa Píivýéébe nújpacyo icyáájávétsoifné dífbyeke néene cáhcujtsóobe tsáijyúubárei tehdíivane ájtyúmitúroóbe. Áánemáhhjáa míínécoba méenuube téemiri ítsíimema ipájtjetéki. Ehdúhjáa icyáhcujtsódú íjcyaae pájtjetenáa tsijtye míamúnaa ícúbáhrámeíhi. Áábekéhjáa ímí Píivýéébe íjtsúcunú díbye ímí dífbyeke cáhcujtsónéllihye.

⁸ Téduréhjáa Aavaráá ímí cáhcujtsóhi. Muuráhjáa Píivýéébe kíá dífbyé íññújí íjcyáíhullévú dífbyeke wállóónéllii iwáájácútúróhullévú peebe dífbyeke icyáhcujtsónema. ⁹ Aabéhjáa úújeté Píivýéébe dífbyeke íñéhdújuco ájcúné íññújivu. Áronáacáhhjáa ihdyu tétsii ícyahíjcyaae éhne mútúne ullé múnaa íjcyadu nújuwááneríye. Téduréhjáa Itsáamútsí illi Jacóóboma nújuwááneríye ícyahíjcyá téené pityájcójú pañéré íjcyánéllihye. ¹⁰ Ehdúhjáa Aavaráá ícyahíjcyaae ítsohíjcyá mújyú muhdú íjcyáitycóómí pañetu Píivýéébere méénúcoomívú iúújetéííne.

¹¹ Téduréhjáa mewa Tsáára ímí icyáhcujtsónéllii tsíimavá ajchíbá íjcyalle kéémelléjuco íjcyárolle. Muuráhjáa ihdyu Píivýéébe ímiááné dílle tsíimaváííne néene icyáhcujtsónéllii tsíimavalle. ¹² Ehdúhjáa ávyeta kéémemútsjyucyo íjcyáromútsí tsááipwúuke tsíimáváábedítýú mítyane míamúnaa lílyaaté mícúruma néwayúúhá íjcyadu eevératu.

¹³ Aaméhjáa pámeere dsíjívé Aavaráa, Itsáa, Jacóóboo, íjcyame Píivýéébé díityéké nénehji ájtyúmitúmere. Áronáacáhhjáa ihdyu cáhcujtsómé ímiááné díityéké íñéhijcyádú díbye díityemá méenuííne díbyeí méénútrónáaaca. Aaméhjáa nehíjcyá íññújiri ullé múnaare íjcyane. ¹⁴ Ehdúhjáa dítye néenetu méewaajácú tsíjji íññuji dítye ítsohíjcyáné tééjiri botsí ííne ímíjyáú íjcyáíjji. ¹⁵ Muuráhjáa tsáháturo muhdú tene neétu tsiííne dítye íññújí ítsáávéne óómíyóne. ¹⁶ Áronáacáhhjáa ihdyu ávyeta ímíllémé ehniííne ímí dítye íjcyáííne íññújí Píivýéébe nýjkejyíne díityemá méénuji íájtyumíne. Áánéllihyéhjáa tsá Píivýéébe núcójpítsó íjtsúcunútu díityé Píivýéébé íjcyane.

¹⁷⁻¹⁸ Tsáijyúhjáa muurá Aavaráake illi Itsáadítýú neébe: “Daachi Itsáadítýú lílyaatémé íjcyáá pañétúejte díjtsíiménémúhaábe.” Ehdúhjáa Píivýéébe íñéeróóbedi Aavaráake waajácullé díbye ídsíjívétsóne icyóvájtsóóbedi dífbyeke íícúveki. Ahdújucóhhjáa díbye méénújúcooróné dífbyeke ímiááné icyáhcujtsónéllihye. ¹⁹ Ímiááné cáhcujtsóobe Píivýéébe íhtsútuube dsíjívémeke tsiííne bóhítsóne. Áánéllihyéhjáa íjtsúcunúúbé tsúúca íllíkye díbye lílíhyanúúbeke Píivýéébe tsiííne bóhítsóuvúdu.

²⁰ Áhduréhjáa Itsáá cáhcujtsó íllímutsi Jacóóboo, Etsaóoo, íjcyámútsí hallúvú piáábó Píivýéébeke díbye táúmeídyú díityétsikyé díbye piááboííne.

²¹ Áhduréhjáa Jacóóbó cáhcujtsó íááchimútsi Jotséé hájchimútsi hallúvú piáábó díbye táúmeídyú Píivýéébe piááboííne. Aabéhjáa ídátso dsíjiveríjyucyo íjcyaae ícyuujútyu icyátóróóvene Píivýéébeke duurúvahíjcyáhi.

²² Áhduréhjáa díibye íaachi Jotséé ímí icyáhcujtsónéllii ídsíjívéííne ihde néé íhyájkímú íjraéémuke Píivýéébe díityéké íjchívyétsoííne Ejíhto múnáá hójtsí pañetu. Téduréhjáa neebe díityéké dítye tétsihdyu ípyéécoca dífbyé bajcúné téené íññújivu iúújeíñútki.

²³ Áhduréhjáa Moitsééj caanímútsi ímí Píivýéébeke icyáhcujtsónéllii tsá íllityétú téené íññújí avyéjuube díityéj tsiímé wapímúj tsiímewuúmudivú dsíjívétsósoneri. Aamútsíhjáa díibye Moitséé ímíwú néébéwúuke ítsíimáváábeke páátanú pápíhchúú nuhbává hajchóta.

²⁴ Aabéhjáa íkyéémévene téhdure ímí Píivýéébeke icyáhcujtsónéllii tsá ímíllétu teene Ejíhtó avyéjúúbé ajyúwá hájchidi ídillómeííne díityemá ímí íjcyáíyónáaaca. ²⁵ Ímílleebéhjáa ihdyu ímúnaa íjraéémú Píivýéébeéjé íjcyame ídátso ícúbáhrámeíhíjcyáromemáyé íjcyane. Tsáháhjáa díbye ímíllétú ííne íññújíene ímityúné múhajchótá dífbyeke ímíjyúúvétsóííneríjívá íjcyáíyóne. ²⁶ Waajácúubéhjáa ímúnáama íjcyaae ícúbáhrámeíyónáa nihííéetsihvúre Críjyoma tsáímíjéjyucyo íjcyáííne Ejíhtó íññújí avyéjuri ímí íjcyáíyóné ehniííne.

²⁷ Aabéhjáa Píivýéébeke íájtyúmitúroóbeke ímí icyáhcujtsóóbedívú icyátsípáávéne íjchívyé téené íññújí avyéjuube dífbyedívú cáyobáávatéróneri íllityétuubére. ²⁸ Aanéhjáa ímiááné icyáhcujtsónéllii íhyájkímuke neebe dítye obééjámuke íllíhyanúúmé tujpácoryi íhyáháííne llehówáané iwáchíyáhcú nýjkyéj múnáájpikye Píivýéébe wállóobe Ejíhto múnáaj tsiímé amíajtéké dsíjívétsóíínetu díityéj tsiímé ipájtjetéki.

²⁹ Aaméhjáa idyé ímí icyáhcujtsónéllii tsáímíyé Tújpáíne Móóá pajtyé nújpacyo dówáávéjijtori. Áame déjutúhjáa díitye Ejíhto múnaa pééromé hallúvú nújpacyo wátáhaavémé májcanúhi.

³⁰ Áhduréhjåá ímí icyáhcújtsónéllii Píivýéébe néhdújuco ditye Jericóó hallúrí pápajtsi péhijcýanéj piínéwú 7 coojývatu técoomí mjico cáhvyabáne. ³¹ Áhduréhjåá Raáá nahtsiwamééwá jcyárolle ímí icyáhcújtsónéllii tsaate diityédítýú técoomí wáájvatu péémeke tsaimíyé ihjýávú waatsúcúpejtsóhi. Áánéllihyéhjåá muurá técoomí múnaa icyáhcújtsótúné níjcaúvú úújetémé dsíjívemedítýú pájtyetélle.

³² Áánetu jcyarómé tsijtye téhduréhjåá ímí Píivýéébeke cáhcújtsómedítýú o úúbálléiyómé Jedeóoo, Baráaa, Tsaajtsóoo, Jetéee, Dabíiii, Tsamoéee, jcyame. Áhduréhjåá tsijtye Píivýéébé ihjýú uubáalle múnaa ímí cáhcujtsóhi. ³³ Ehdúhjáa ímí Píivýéébeke ditye cáhcújtsónéllii panévaturé díbye píaabómé tsaate tsijtye múnaá iñúújné caavácuhijcyáhi. Aaméhjåá tsaimíyé túkévétsócatsíhijcyáhi. Tsáijyúhjáa tsaatéké bájú oohímýé dóóiyómeke pájtyetétsoóbe. ³⁴ Áánetúhjáa tsaatéké cújúwá pañéwú ditye wájójcorómeke pájtyetétsoóbe. Tsaatéhjáa pátyetéhijcyá nátsúmuri ditye líihyánúyónetu. Áhduréhjåá íhnáhoóturómé ímunáake táhjahijcyá díbyere Píivýéébe píaabóneri. ³⁵ Áhduréhjåá tsaate walléemú ímí díbyeke cáhcújtsónéllii ítsime dsíjiverómé tsiíne bóhíhijcyáhi. Áánetúhjáa tsijtye Píivýéébeke icyáhcujtsóné íhvéjtsótúné hallútú ícúbáhrámeke dsíjívétsohijcyáme. Ehdúhjáa wájýumeítyómé dsíjívéhijcyá dsíjiverómé Píivýéébema ímí ijcyaiñé icyáhcújtsónéllihye. ³⁶ Áhduréhjåá tsijtyeke tééné hallútú ícúbáhrámeke úwáñehííñeri íchíjchúmeke cuvéhoojánuhijcyáme. ³⁷ Tsaatékhjáa dsíjívétsohijcyámé néwayúúnevu íáámúneri. Tsijtyekéhjáa tsaahdúnéhjí wácherécohijcyáme. Áánetúhjáa tsijtyeke ditye cáhcújtsónetu íbójcyúróné dsíjívétsohijcyámé nátsúmuri. Áánetúhjáa tsaate ídátso ínéúbamá jcyatúmé úlleméré pehijcyá obééjámuu, cáavarámuu, jcyámé miíhénévu íbíijíwánéhjima ícúbáhrámeímyé. ³⁸ Ehdúhjáa ídátso ínéúbará píivýétúné íñúújiri, cámehábauner, pevétsihíjiri, páñehújí pañe cúwaméré pehijcyá Píivýéébeke cáhcújtsótúmé diityéké cáavájúcoótúnetu.

³⁹ Ehdúhjáa mítyame ímí Píivýéébeke cáhcújtsómeke ímí tehújuco díbye íjtsúcunúrómé tsáhái újcutú diityéké íajcuíñé díbye nééneé. ⁴⁰ Muurá imíllebe tsáijyú meke téénevu íajcune tsaimíyé díbyema meijcyaki.

12

Jetsóope icyahijcyádú meijcyáiyóne

¹ Aane tsúúca méwajaácú méihdé múnaaúvúhjáa íhnáhoóroné pañe tsaimíyé Píivýéébeke úráávvehijcyáne. Ahdu metsu panévare meke mújtsátsoíyonéhjí meihvéjtsóne tsaimíyé óóchévetúmeré díbyeke meúráávveki. ² Muuráhjáa tsúúca Jetsóó mééma ímíbjáchó tsaimíyé díbyema meijcyaiñé núcojpiísó páwáchékevu idsíjíveneri. Ároné muurá tsá díbye núcojpiiletú bóónétu íné ímíjyaú Píivýéébema íavyéjuutéíñe iwáájácúnema. Áábeke ihdyu metsu ímíñeúvú mecáhcújtsóne díbyéé icyahijcyádú meijcyaki.

³ Cáhawáá méijtsúcunu muhdúhjáa díbye míamúnáake iwájýune ímítyúmé hójtsi pañéwú íhvéjtsámeílyedi ditye ícúbahráne. Aane múu ítsáávéne íhvéjtsótúmé tsaimíyé díbyeke úraavyéhi. ⁴ Tsáhái muurá ámuha ímítyúnéhjiri meícúbáhrámeíñe medsíjívétune. ⁵ ¿A tsá ámuha méjtsáávétú muhdú Píivýéébe ítsime meijcyámeke úwaabóne? Muurá íwajaácúháámítu neébe:

Tsá múu, Lli, múhdurá íjtsúcunútú Díavyéjuube o jcyaaabe uke o túkévejtsóne. ⁶ Muurá áátsime jcyámeke íhnáhoó úwaabó diityéké o wájýúnema.

Ehdu muurá Píivýéébe néehíí. ⁷ Ahdícýane ovíí ímiááméré meijcyáne máaabúcuhijcyá éhne múúne méétsíimeke meúwaabódú meke díbye úwaabóne. ¿Mityá íjcyámé tsaate ítsíimeke úwáábotúme? Pámeere muurá méétsíimeke meúwaabó mewájýúnema. ⁸ Muurá Píivýéébe méétsíimeke meúwaabódú meke úwáábotúhjáchíí tsá díbyej tsíimé meijcyatúne. Aame meijcyá ídátso cáánívatúmé jcyadu. ⁹ Muurá tsíimene meijcyácooca méécáánimútsi meke úwaabóné melleebó diityétsikye mewájýúnema. Aanéjííva jíveekí tsá Méécááni Píivýéébeke mecáhcújtsóityú awáá muhdú meijcyáityúmé díbyema meijcyaiñéllii meke díbye úwáábohijcyáne? ¹⁰ Muurá méécáánimu meke úwáábohijcyá wahájchotaré íñúújí hallúrí ímí meijcyaki. Áánetu Píivýéébe meke úwaabóné éhniíñe meke píaabó díbye jcyadu ímiáámé meijcyaki. ¹¹ Muurá íhnáho meke ditye úwaabóné ávyé meke pájtyene muhdurá téijyu méijtsúcunúhi. Áronáa téénetu meíllíkjívyéne bóónétu tsaimíyéjuco meijcyane.

Píivýébeke éhdivállémé hallúri ápíchó nééneé

¹² Áánéllii imíchi mejjcyá tsaímíyé Píivýéébeke ámuha meúráávyeki. ¹³ Métsúúraméi tsaímíyé dííbyeke ámuha meúráávyéiyóneri tsijtye ámúhake ííténe íimíbáavye ímí tsaméhjí ámuha dííbyeke meúráávyeki.

¹⁴ Aame pamévamáyé ímiááméré mejjcyá ímityúné dáríivéjcatsítyúme. Muurá ímiáámé mejjcyátúhachíí tsá mújyú Píivýéébema mejjcyáityúne. ¹⁵ Áánéllii panévaré ímityúnéhjitu météhmemeí ámúhake díbye ipiááboki. Tsá múu tsíjtyeke tútávajtsotú éhne múúne námijtya meke tútávajtsódu. ¹⁶ Ihdícýáméhjima médómácójcatsídiíne. Tsá múu íhvéjtsotú ímí Píivýéébema ámuha mejjcyáiyóné éhnhéjáa Etsaóó ámiáabe piáábó újcúiyóné íbonéébedivú dójrtúcsútsámeidy. ¹⁷ Muurá ámuha méwaaajácú díbyéhjáa újcúiyóné piáábó íñahbe újcúné boonéréjuco téénevu cááni éllevu péeroobe ílluréjuco bánúmeíñe. Ááneríhýyáa ávyétá íhnáhó támeyoobe tsáhájucó íjcutúne. Ahdu ámúhake tene ipátyétu ímíñeúvú météhmemeí.

¹⁸ Muuráhjáa méhdé múnááuvuma 'Tsinaií' némeíhbaúvú Píivýéébe íhýuváiyju tétsii íjyunúnáa cúújuwa peetecunúhi. Áhduréhjáa apíchóvu kíjýébama níjyaba íjcyané tujkéveri íññuji vááúmeíhi. ¹⁹ Áijyúhjáa lleebómé Píivýéébe diityémá íhýuváné tujkéveri rojrócó íhýuváne. Ááneríhýyáa íllityéne néeme éhñíñevu díbye íhýuvátuki. ²⁰ Ihdétújucóhjáa muurá díbye téénetu nééneé: "Tsaate íhdícýame iyáábéuba íñe cámeíhbaú tíváámeke néwayúúneri, hójtsívarí, médsíjívétsoco." Ehdúhjáa íhdétújuco Píivýéébe néene ápíchó íjtsúncunúllii mítyane íllityémé téijyu diityémá díbye íhýuváneri. ²¹ Díibýéhjáa Moitsééúvú íjcyároobe téijyu muhdú tene pájtyene íájtyúmine néehíi: "Muhdú íhya o íllityéneri ó uuvécunúhi." Ehdúhjáa diityéké tene pájtyedu néene muurá tsá ámúhake pájtyetúne.

²² Áronáa íhdyu tsá ámuha Píivýéébedi meíllityéjucootúne. Muurá mítyame níjkyéji múnaa ámúhake náhbenúme ámuha méúújetéjucóó páñétúétsihvu Tsióó caméhbaúvú díbye cóómí Jerotsaréé níjkyéjiri íjcyacoomívu. Áánéllii ámuha tsúuca mépiivýeté dííbyema meíhýuváne. ²³ Aame ámuha pámeere íhdéejte cahcújtsó múnááuvuma téhullétú ámuha mémeíhñé tsúuca cáátuvámé ímí méjcyá Píivýéébema muhdú meícyahíjcyané pámeemáyé ímbábjchóííbyema. ²⁴ Áhdure tsúuca ámuha Jetsóoma ímí méjcyá ítyujpácýoó iwáágóóneri mééema béhne pítyájcojúrjúco méénúúbema. Tsáháa díbye pevénéré ítyujpácýoó iwáágóóne dsíjivetú Abééúvúhjáa dsíjivédu. Muuráhjáa íhdyu díbye ítyujpácýoó wáágóónej tééveri Píivýéébe meke ímbábjchóhi.

²⁵ Áánéllii tsá múu táhjalletú díbye meke iwájyúne úwaabóne. Éjyuvúvúhjáa muurá Moitsééúvuj tééveri díbye úwaabóné lleébohíjcyatúme ícúbáhrámeíhýjcyá tééne déjucotu. Aanéjji muurá díbyere níjkyéjiri íjcyaaabe meke úwaabóné melléébótúhachíí téhdure meke ícúbáhráiíbye. ²⁶ Muuráhjáa 'Tsinaií' némeíhbaúvú díbye Moitsééúvuma díbye íhýuváiyju íññuji ávyétá íhnáhó vááúmeíñetu neébe: "Tsiíñéi ávyétá íhnáhó íññuji ó vááúmeíchoó páneere íévéhóóvari íjcyánéhímájucó." ²⁷ Ehdúhjáa neebe páneere ípyéé ípíivýéjtsóné tsíméné níjkévaíñe. Áánetu íhdyu tsane coévaá mújyú muhdú íjcyáityúne. ²⁸ Áánevuú tsúuca meke ájcuube íavyéjuvu muhdú mejjcyáityúme dííbyema mejjcyaki. Áánéllii metsu díbye ímillédú mejjcyáne díbyeke dúúrúvaméré metéhdújtsoki. ²⁹ Muurá íhtsútuube Mépiivýéébe íjcyaaabe ímityúmeke waagóó éhne múúne cúújuwa tsíméné áitúcúdu.

13*Píivýéébema ímí mejjcyáiyóne*

¹ Ahdícýane tsáma ámuha cahcújtsó múnaa mejjcyame mewájyújcatsíñé méíhvéjtsodiíne. ² Máábájíívedí tsaímíyé ámúhá aahíve múnáake ámuha mewáátsúcpétsohíjcyáne. Muuráhjáa ehdu íaahíve múnáake wáátsúcuíhýjcyámé wáájácúratúné níjkyéji múnáake íícúvehíjcyáhi.

³ Áánéllii cúvéhóójari íjcyámeke mépiáábohíjcyá diityémá ámuha mejjcyáiyódúré meíjtsúncunúmeíñema. Áhdure múu ídáátsové ícúbáhrámeíhýjcyámedi téhdure ámuha diityédúré mejjcyane meíjtsúncunúmeíñema.

⁴ Téhdure ámuha metáábávájcatsímyema múu wajyújcatsíhi. Tsá múu íhdícýáméhjima dómácójcatsítyúne. Muurá tehdu néémema Píivýéébe íhnáhoíñé teene ímbábjchóne.

⁵ Áhdure tsá múu mítyane ídsíídsívaríyóneri íhýácunútúne. Muhdú íjcyane múu ímí íjtsúncunú tehjújuco. Muurá Píivýéébe néehíi: "Oke cáhcújtsómeke tsá o íhvéjtsóityúne. Aame tsá íñnerí bánúmeítyúne." ⁶ Áánéllii muurá díbyedivú mecátsípáávéne íñnerí áábímyeityúme ménehíjcyáhi:

Píivýéébe tápiáaboobe íjcyánéllii tsá o íllityétú míamúnáa óhdi ícúbáhráiíyóneri.

⁷ Ahdícyané tsáma máábájívedí muhdúhjáa tujkénú Píivyéébé ihjyu ámuéhakye úwaabómé íicúbáhrámeiyóné pañe tsaímíyé díibyeke úráavyehjycáne. Ahdu tsaímíyé díibyeke mécahcújtso.

⁸ Tsá muurá Jetsocríjtó mújyú tsíhdyuréjuco íjcyatúne. Íjcyaduré díibye pajjuváre.

⁹ Áánéllii máállítsámeídí tsíhduyhjír é úwáábohíjcyámeđivu. Muurá Píivyéébere meke iwájyúne tsípátsohjýcýá tsaímíyé díibyeke meúraávyeki. Tsá muurá meke díibye éhniíñevu píáábóityuró téene tájpijyucó meijcýaíyóné tsane majcho maáwahíjcyámeke. Ehdu meénuhíjcyarómé íllure báñúmeíhi.

¹⁰ Áánetú ihdyu Crijo mewájyuri pájámeí íñé imíjyaú Píivyéébema meijcyaki. Muuráhjáa duurúvájá pañevú díibyeke íicúveneri tsúúrámeíhíjcyarómé tsá imí díibyema íjcyatúne.

¹¹ Muuráhjáa pañétúejpi llúúváabe iyámé tujpácýoma tééjý pañevú pañétúetsihvu úcáávehíjcyá imítyuu, tsíjtyé imítyuu, íjcyane íimíbbáavyeki. Ehdúhjáa imyéénúne díiye iyámeke tsiéllvu itsájtyéne cóvátsohjýcýame. ¹² Ahdúhjáa muurá Jetsóoke cóómityu tsiéllvu itsájtyébedi íicúbáhráne dsíjivetsómé ítyujpácýo wágóóóveneri pámeere míamúnáá imítyuháñé íimíbbáavyeki. ¹³ Áánéllii óvjyacóóné tsíjijtóríyé úwáábomeíñé meúraávyehjýcýane.

Métso Jetsóokéréjuco meúraávyé tsíjtye meke díibyekéé itsárillehíjcyádú tsáriléróné pañe. ¹⁴ Tsá íñíjiri meijcyatú pajjuváre muhdú íjcyáityúme. Píivyéébe ihdyu meke újcucooca botsíi díibyema méijcýaá muhdú íjcyáityúmeréjuco. ¹⁵ Áánéllii metsu Jetsocríjtoj tééveri díibyeke medúúrúváne díibýe úwááboju tsíjtyeke meúúballéneri díibyeke meíicúveki.

¹⁶ Ahdícyané meíhvéjtsodí ámuha tsieménetu tsíjtyeke mepiáábohíjcyáne. Ehdu meméénune imí íjtsúcunúúbe.

¹⁷ Áhdure idýé múu ámuhá túkevjtsojteké íavyejúúlléne lleebó ditye ámuéhakye úwaabóne. Muurá Píivyéébeke úúballéimýé muhdú imyéénuhíjcyáne. Áánéllii panévatúré ímíááméré meijcýá díityéké ámuha mekimóvéjtsótuki. Ímityúné ámuha medáráívémeíhajchíí tsá íñetú ámuéhakye tene píáábóityúne.

¹⁸ Muurá ícyooca muha imí tsaíbbuwáre meijcýámeke Píivyéébe ímí íjtsúcunúhi. Áánéllii múúhá hallúvú píáábó métáuméí ehdícyáronéhjý pañe ímí muha meijcyaki. ¹⁹ Ímichi táhallúvú métáuméí íicúí ámuhadívu ó úújeteíki.

Díibye pítyajcóne

²⁰ Ahdícyané óví Píivyéébe Máavyéjuubée Jetsocríjtó obééjámú tehmeébedú néébe dsíjivéébeke tsiíñe bóhítsoobe ámuéhakye ímíbbajchóhi. Muuráhjáa Jetsocríjtó ítyujpácýo iwáágóóneri mééma béhne pítyajcoju meenu mújyú níjkéváityúne. ²¹ Áábej tééveri ihdyu óví meke túkevjtsoobe muhdú díibye ímillédú meijcyaki. Áánéllii metsu Jetsocríjtoke maávyéjútso mújyú níjkéváityúne.

²² Ámuúha táñahbému, íllu íñe íhyaamí pañe ámuéhakye ó túkévejtsoné tsáma tsáryóné pañe melléébo. ²³ Téhdure ámuéhakye ó úúballé ménahbe Timotéo tsúuca cúvéhóójatu íjchivýene. Aabe óhdivu íicúí wátsíhajchíí díibyema muhtsi ámuéhakye máaahívéteéhi.

²⁴ Téhdure ámuéhakye ó úúballé Itáaríá íñíjji múnaa ámuéhakye dúúruváne. Téhdure idýé ámuhá túkevjtsojtemá pámeere cahcújtso múnáake ó duurúváhi.

²⁵ Ahdícyané óví Píivyéébe ámuéhakye píaabó pámeekére. Áyu tehdújuco.

TSAJTIÁGO

Tsajtiágo cáátúnuháámi

Duurúvaju

¹ Oo iñe Tsajtiágo Avyējuube Jetsocríjtoma Píivýéebemútsi iicúve múnáajpi o íjcyaaabe ámúhake ó duurúvá 12-nevá dohjíba múnaa ijraéémú mejjcyámedityú ámúhake ditye wáchajanúme panévá iñúñnévú ámuha memújtámeke.

Píivýébedityú tsááne waajácu

² Ámuúha táñahbému, páhduvaré néene evéllejúúné ámúhama íjcyaróné pañe múu illure imíjyuhíjcyáhi. ³ Muurá méwaajácú Píivýéébeke mecáhcuútsómema íjcyané evéllejúúné meke pátsaríjcyoróné illure meke píaabóné éhniñevu ími díibyeke meuráávyeki. Ááneri muurá mépiivýeté ímityunéhjí meke pájtyeróné maáábucúne. ⁴ Áánéllii ímiñeúvú métémmeméi ténéhji ámuha maáábucúne ímiááméré mejjcyaki. Áijyu muurá ími ámuha mejjcyaa íñe ímityú ámúhake táhjatúmeréjucu.

⁵ Áánetu tsaate ámúhadityú muhdú mejjcyáiyóné wáajácútmé múu Píivýéébeke táumei ámúhake díbye iwáajácútsoki. Díibye ihdyu ámúhake waajácútsóo panévavuré iñá neétuubere. ⁶ Áronáa ihdyu ámuha metáumeicyooca tsá múu íjtsámeityú díbye ámúhake píáábóityúne. Múu cáhcujtsó díbye ámúhake píááboíñe. Muurá páhduvaré ámuha mejjtsámeihajchíi ámuha mejjcyá éhne múúne mooa kíjyebari nóhjine íjcyadu. ⁷ Aane ehdu neéme tsá íjtsotú Píivýéébeke ityáumeiñé iúcuíñe. ⁸ Muurá ehdu páhduvaré íjtsámeimyé tsá mújyú tsajjítóré íjtsámeityuróne.

⁹ Áánetu ihdyu idáátsóméhjívú ímiááméré íjcyané cahcújtsó múnaa imíjyúúhíi. Muurá tehdu neémeke Píivýéébe ími íjtsúcunúhíi. ¹⁰ Téhdure íhtsutúme ehnéva múnaa íjcyame imíjyúúyíá idáátsónúcooca. Muurá diitye tsaimíyé íjcyá múhahjótáwuurá éhne wajco íñe imíjyaú neérone wáhájchotáwuuré íjcyadu. ¹¹ Muurá núhba ájchuri íjtone illuréjucu tsóuuvéne. Ehdu muurá diitye íhtsutúme ehnéva múnaa dsíjivécooca diityé tsíeméné illuréjucu níjkeváne.

Ímityúné úmuupívyeháñe

¹² Áánetu ihdyu maímijyu diitye eene ímityúneri iúmúúpívyeróné áábucuhíjcyámé íjcyanej. Muurá tehdu neémeke téene áhdó Píivýéébe ajcú mújyú ditye dsíjivéjúcoóityúne bóhívu díibyeké wájyúmeke íajcuíñe íñéhdújucu. ¹³ Áánetu tsaate ímityúné imyéénuíyóneri úmúúpívyehíjcyámé tsá neéityuró Píivýéébe neéjuri íumúúpívyehíjcyáne. Tsá muurá mújyú díbye úmúúpívyéityuró ímityúné imyéénuíyóneri. Áhdure tsá díbye muucá úmúúpívyétsóityuró ditye ímityúné imyéénuki. ¹⁴ Muurá ihdyu méhdityuré íjcyane meere ténéhji meíjtsámeiñéllii meúcaávehíjcyá téené pañevu. ¹⁵ Aane téenevuréjucu meíbúwáávené níjcaúvú muurá illuréjucu mewágóóóvéiyóne.

¹⁶ Ehdu teéne, ámuúha táñahbému. Áhdícyane tsáma ténéhjívú máállítsámeidíñe. ¹⁷ Muurá ímiááne íjcyane tsáa caame íjcyaaabe Píivýéébedityú iyévéhoowávúu peeteháñe ípívyétsóóbedityu. Aabe muurá tsá mújyú íjtsaméi tsíhdyuréjucu cápáyoacóityuróne. ¹⁸ Muuráhjáa íimílléllii meke ímíjpyetétsoobe múhdurá menéérómeke díibyeéjté mejjcyaki.

Píivýéébeke meuráávejíto

¹⁹ Áhdícyane, ámuúha táñahbému, múu ímiñeúvú lleebúcnú tsaate ámúhama ihjyuváne. Tsá múu pecúteré ihjyúvatúne. Téhdure tsá múu cááyóbatúne. ²⁰ Muurá cááyóbámé tsá Píivýéébe ímíllédú íjcyatúne. ²¹ Áánéllii ímityúné ámuha meméénuhíjcyané meíhvéjtsóne Píivýéébedivú meídátsójkímyeíñe díibye uwááboju ímiñeúvú meuráávyé. Teene muurá ihdyu meke pájtyetétso mewágóóóvéiyónetu.

²² Áronáa ihdyu tsá múu tene uwáábó ávyetá lleebúcnuré meénutúne. Tene néhdu múu íjcyáhi. Muurá tene néhdu ámuha mejjcyatúhájchíi ámuháyé máállímyeíhi. ²³ Muurá tsaate ávyetá lleebúcnuré meenú éhne múúne mícúmíri méhúmi meíítémeidyu. ²⁴ Muurá meíítémeicyoocaré méwaajácúmei muhdíivámé mejjcyane. Áánetu meíítémeityúcooca tsáhájucu mewáajácútu muhdíivámé mejjcyane. Ehdu muurá diitye uwáábó ávyetá lleebúcnuré meénuhíjcyáme. ²⁵ Áánetu ihdyu Píivýéébe ímityúnéhjitu meke tükévejtsóné ábájívetúméré tsaimíyé meuráávyémeke píááboobe panévaturé ími mejjcyaki.

²⁶ Áanetu ‘tsaímíyé Píívyéébeke ó úraavyéhi’ menéérome peecútéré ímityúné meihjývuhájicyáhajchíi meere máállímyeihi. Aane tsá ínetú meke piáábotúne. ²⁷ Muurá ihdyu ímiááné Méécáániky meúraavyémé mépiaabó újýveke. Téhdure mépiaabó piábájuytéké panévatúré íiná diityéké pátyehíjcyánéhjitu. Aame tsáhájucó meícúvetú múhduná íjjiene ímityúné íjcyánéhjiri.

2

Tsahdúré pámeekéré méícúvéiyóne

¹ Ámuúha táñahbémuj, ímiáábé Máavyéjuube Jetsocríjtoke ámuha mecáhcujtsómej, tsá tsaatekéré ímí meíjtsúcunútyuróne. Tsahdúré pámeekéré meíjtsúcunútyáhi. ² Tsájyju muurá tsaapi ehnéva múnájapi ímíwu nééné wajyámuma óóropáájí íhyótsíwapáájí íjcyaaabe ámuha élluva úúbámyénúúbé raahórí téhdure tsijpi ídáátsoobe átéréjea íwajyámuma uubámyénútyáhi. ³ Aane dílbye ehnéva múnáájipikyéré ámuha ímí mewáátsúcuéne ‘íchihvu ímítsihvu dacúúve’ menééne dílbye ídáátsóóbeke ‘étsihjívúré baavu dacúúve’ menéhajchíi muurá ímityúné íjtsaméiyé ámuhá pañe. ⁴ Aane muurá ehdu íhtsútúúbekéré ímí mewáátsúcuéhajchíi tsúúca ímityúné mémeenúhi.

⁵ Aane cáhawáá íñe ámuháma o íhjuvyané ímíñeuvú mélleebúcunu, ámuúha táñahbémuj. Muurá Píívyéébe ídáátsojekté ujcú dílbyeke ditye icyáhcújtsóne íavyéjuutéki. Muurá neebe dílbyeke wájyúmeke íavyéjútsoíñé íavyéjuvu. ⁶ Áánáa çíveeki ámuha diityéké meéhdíiválleneri ménúcópívétsóhíjcyáhi? çAca tsá ámuha mewáájacutú téhdure íhtsútúmé ámúhadi íicúbáhráne ávyéjúté élluva ámúhake tsátyehíjcyáne? ⁷ Áhdure çaca tsá ámuha mewáájacutú ditye túútávátuube Mépájtyetétsoobe Crijtoke meúraávyehíjcyáábedi úúhívatéhíjcyáne?

⁸ Áanetu ihdyu Píívyéébé taúhbaju íwaajácúháámitu ‘pamévakéré múu wajyú muhdú u wájyúmeidy’ néhdu ámuha meíjcyáhajchíi ímiááné tehdújuco ámuha meméénune. ⁹ Árónáa tsaatekéré ámuha ímí meíjtsúcunúhájchíi ímityúné ámuha mémeenúhi. Ááneri ámuha ménéétsámeí Píívyéébé taúhbaju néhdu ámuha meíjcyátúneri. ¹⁰ Muurá tene néhdújuco meúraávyerómé tsane néhdu meíjcyátúhájchíi tsúúca íjcyané ímityúné máhallúri. ¹¹ Muurá Píívyéébe néehíi: “Tsá múu íhdícyámema dómácójcatsityúne.” Téhdure tsiíñe neébe: “Tsá múu ímámúnáake dsíjívétsótúne.” Aane muurá íhdícyámema medómácójcatsityurómé tsaateké medsíjívétsóhájchíi tsúúca ímityúné mémeenú tsane Píívyéébe taúhbaju néhdu meíjcyátúnéllíhye. ¹² Áanéllíi múu ímíñeuvú íjtsámeíñe ímiáánéré meenúhi. Muurá Píívyéébe mééma ténéhi ímíbjáchoo muhdú béhné pityájcoju néhdu. ¹³ Muurá tsíjtyedi meídáátsóvétyúmedi téhdure tsá díbye ídáátsóvéityúne. Áanetu tsíjtyedi meídáátsóvétyúmedi téhdure ídáátsóvéilbye pámeere muhdú meícyahíjcyané ímíbjáchócooca.

Píívyéébeke mecáhcujtsóne

¹⁴ Ámuúha táñahbémuj, ça ímí tehdújuco teene ‘Píívyéébeke mecáhcujtsóhi’ menéérome díbye ímillédú meíjcyatúne? çA ehdu meíjcyame mépájtyetétyáhi? ¹⁵ Tsájyju muurá tsaate ménahbémú ídátsó ímájchoma íjcyatúmé idyé wájyamúúvátúmeke ámuha ménééiyáhi: “Ámuhá wajyámuunévú tsaímíyé meíjycámeíñe memájcho.” ¹⁶ Ehdu diityéké íñevú ájcutúmeré ámuha menééne çaca ínetú diityéké piááboiyáhi? ¹⁷ Ehdu muurá ‘Píívyéébe ó cáhcujtsó’ menééromedítyú ímiáánéré meméénune bóhówaucunútyáhajchíi tsá ínetú meke tene piáábotúne.

¹⁸ Muurá tsaate meke nééiyáhi: “Ú nehíjcyá apááñéré Píívyéébeke u cáhcújtsóneri tsúúca dílbyeéjpi u íjcyane. Áanetu ó nehíjcyá téhdure dílbyeke o cáhcújtsóobe ímiááné o méénúneri dílbyeéjpi o íjcyane.” Ehdu muurá tsaate meke nééiyáhi. Aane íñe çmuhdú meúújétsó Píívyéébeke mecáhcujtsóné díbye ímillédú meíjcyátúhájchíjyju? Muurá ihdyu apááñéré ímiááné meméénúneri meúújétsó dílbyeke mecáhcujtsóne. ¹⁹ Aane íhya ihdyu tehdújuco ámuha mecáhcujtsóné tsáápiye Píívyéébe íjcyane. Muurá idyé naavémú dílbyeéjté íjcyáturómé téhdure dílbyeke iwáájacúúbeke illíhi. ²⁰ Aanéjívva çmuhdú ámuha meíjtsúcunú pevénéré dílbyeke mecáhcujtsómé díbye ímillédú meíjcyáturómé dílbyeéjté meíjcyane? Tsá ehdu tene néétune. ²¹ Muuráhjáa méíhdé múnájapi Aavaráaúvuke Píívyéébe ímiáábedi dílló díbyeé dílbyeke icyáhcújtsóóbeke íicúve illi Itsáake dsíjívétsóiyónéllíhye. ²² Aane muurá mewáájacú ímiááné Píívyéébeke dílbyeuvú ímí cáhcujtsóné dílbyéhjáa néhdu díbye méénúnéllíhye. ²³ Muurá Píívyéébé waajácúháámitu nééneé: “Aavaráa Píívyéébeke ímí

cáhcújtsonéllii ímiáábedi díbyeke dílloobe.” Ehdúhjáa díbye ími cáhcújtsonéllii Píivyéébe nahbévaabe díbye.

²⁴ Áhdicyane íhya tsúuca ámuha méwaajácú Píivyéébe meke ímiáámedi díllone díbyeke mecáhcújtsoné díbye néhdu meíjcyámeke. ²⁵ Téhduréhjáa muurá nahtsíwamééwá Raáake dílloobe ímiáálledi dílléhjáa íjraéemudítýú waajá múnaa íhcyóómivu úújetémeke técoomí múnaa dsíjívétsoíyónetu pájyetyétsonéllíihye. ²⁶ Aane muurá Píivyéébeke mecáhcújtsoné díbye ímillédú meíjcyátúhajchíí tsá ínetú meke tene piáábotúne. Aame meíjcyá ídátso wáajácúmeítýúm éhne múúne medsíjívéné boone pevénéeréjucu méjpi íjcyadu.

3

Mehjyuváne

¹ Ámuúha táñahbémut, tsá múu uwaábojtédí iye idílloméíne peecutére tsíjtyeke ímityúné dítye íjcyane néétune. Muurá méwaajácú uwaábojte panévaré wáajácúromé ímityúné méénúhajchíí éhniínevu íhnáhó dítyémá tene ímíbájhoméíne. ² Muurá pámeere ímityúné mémeenúhi. Áánetu ihdyu tsaate tsáijyúbaré ímityúné íhjuvátúhajchíí ímiáámé dítye. Aame piivyéte panévatúre ityéhmémeíne. ³ Muurá íjímuke métsajtye meímilléhullévú íhjuhánetu úwáñéiwuné mepicyóonéri. ⁴ Téhdure muurá cújúwamííné témíhjí túkévéjstojte kémúúturóné itýúkévéjstojííneri ímilléhullévú túkévéjstó íhnáhó kíjyeba íjcyarónáaaca. ⁵ Áhdu muurá méjpiítýu méhniíjwa áyarówari ímityúné mémeenú meíhjuváne. Cáhawáa méjtsúccunu muhdú cújúwari tsátsíhhuuré pééteróné líyaaténé báju áitúccune. ⁶ Áhdu muurá ímityúné meíhjuváne méttávájtsámeí teene cúújuwa báju tútávájtsódu. Aane tsahíjcyá cújúwá pañévú wágóóóvéeiibe Naavenedítýu. ⁷ Muurá paméva íyamedítýú ííñújiri úllemee, wahpéjtee, núpácýo pañe úllemee, íjcyamedítýú ápíchó nééromeke ími metéhmeme ívámeímýé tsá meke tútávájtsotúne. ⁸ Áánetu tsá mújyú méhju metéhméítýuró meke dsíjívetsóné námíjtyádú nééne néhni meíhjuvahíjcyaju. ⁹ Muurá tééjuri Méecáánikye medúúrúvahíjcyajuríyé idyé dífbyere ípívyejtsómé míamúnáake méuhbáhi. ¹⁰ Áhdu míñéecu tééjuri méíhjuvahíjcyá ímiááne, ímityúnee, íjcyane. Tsá tehdu tene nééítýuróne, ámuúha táñahbémut. ¹¹ ¿Aca ímiá nupácýo íjchívyétsihdyuré idyé nehniwu néjpacyo íjchívyéiyáhi? ¹² Áhdure ¿aca hígyéerahe nééváiyá atseitóona? Áhdure ¿aca óovahe nééváiyá híígo? Áhdure muurá tsá tsahéjuturé núpáhyéjutu ímiá nupácýoma cánámajpácýo meújcúítýuróne.

Ímiá waajácu

¹³ Aane ímiáané waajácu múnaa ámuha meíjcyáhajchíí óví ímiááméré ámuha idáátsóméhjiúvú meíjcyane ámuhadítýú bóhówaúccunúhi. ¹⁴ Áánetu ámuha tsíjtye íjcyari menómítááváne ámuháyé ími meíjcyáiyóneri metsúúrámeíhajchíí tsá ímiá waajácu múnaa ámuha meíjcyatúne. Íllure ámuha máallíhi. Aame tsá ííneri ámuha memítýájkímeítýuróne. ¹⁵ Muurá áhdu nénehji tsá Píivyéébedítýú tsáátune. Íjjenéré teene Naavéne éhne. ¹⁶ Muurá iye ími íjcyáiyóneri tsúúrámeíhijyámé tsíjtye íjcyari íñómítááváne panévaré ímityúné méénúhíjcyáhi. ¹⁷ Áánetu ímiá waajácu Píivyéébedítýú tsáánema íjcyame ímityúné méénutúme pamévamáyé ími íjcyáhi. Aame tsá tsíjtyeke éhdiiválletúne. Áhdure tsá dítye állíuutúne. Pamévakéré ídaatsólléne piáabóme. ¹⁸ Áhdu ími ícyahíjcyámema teene níjkévaá tsaimíye.

4

Íñújiene

¹ Áánetu ¿aca kíatú íjcyane ámuha mémúnáátsócatsíhijyáhi? Muurá ihdyu ámuhadítýuré íjcyane ámuháyé ímityúnéhjiri meúmúúpívyehíjcyánéllii ámuha mémúnáátsócatsíhijyáhi. ² Muurá ámuha tsíjtyé tsíeméne múhdutú dítyédítýú meújcúítýuróne nomíúú téené hallútú dítyémá méméénúcatsíhijyáhi. Aane muurá tsáijyu ámuha médsíjívétsohíjcyá dítyéké téené hallútú ámuhadítýú píhtone Píivyéébeke ámuha ímiñéúvú metáúmeíhíjcyátúnéllíihye. ³ Muurá ámuha dífbyeke metáúmeíyónáa tsá díbye ámuhákye áchíjcyatú ímityúné ámuha metáúmeíñéllíihye. Muurá ámuha metáúmeíhijyá íllure tééneri ámuha meímíjyúúveki. ⁴ Ámuúha, Píivyéébeke ímiñéúvú úraavyépítýúné míamúnaaj, ¿aca tsá ámuha mewáajácútu ímityúné íñújiene meméénúneri íllure Píivyéébeke memúnáátsóhíjcyáne? Muurá dífbyeke wájyutúme tééneríyé tsúúrámeíhijyámé tsá ími dífbyema íjcyatúne. ⁵ Muurá dífbyé waajácúháamitu nééne: “Píivyéébe ípííchó mépañévú pícyoone meke iwájýúne nomíuuváhi.” ⁶ Aane meke iwájýudu íjcyaa meke piáábohíjcyá ímityúné metáhjaki.

Muurá tsiíne díbyé waajácúháámitu nééneé: “Píivýéébe píaabó idáátsóméhjiúvú néémeke. Áánetu ‘mityáhmityá’ néémedi tsá díbye íícúvetúne.” Ehdu muurá nééne Píivýéébe waajácúháámitu. ⁷ Áánéllii díbyeke maávveyjúúlléne díbyedívú méihvéjtsaméi Naavéné ámuhádi tsúúrámeyóneri íícúvetúmére. Áijyu muurá ílluréjuco ámuháditú díbye íhvetéíne. ⁸ Ahdícýane ímityúné ámuha meméénuhíjcyánéhjitu meímibáavyéne ímíneúvuréjuco Píivýéébema mejjcyá téhdure díbye ímí ámuháma íjcyaki. Téhdure mójijtócu ámuha meúráávyehíjcyánetu meímibáavyéne díbyekéréjuco meúráávyé. ⁹ Aame mékímóóveméi ímityúné ámuha meméénuhíjcyáneri metsárvyénema. Óvíjycóóné ámuha meímíjuhíjcyáne. ¹⁰ Íllure méidátsójkimyéi Píivýéébedívú díbye ámuhákye ipiááboki.

Ménahbé mudítú méihjyuvané ímityúne

¹¹ Ahdícýane, ámuhá táñahbému, tsá múu ímityúné íhjyúvatú íñahbé mudítú. Téeneri muurá íllure ámuha méehdíívallehíjcyá Píivýéébé taúhbaju. Muurá meke neebe méwájyújcatsiki. Aane mecáhcújtsóiyótsihvu ímityúné mejjcyáneri díbyé taúhbaju méehdíívallehíjcyáhi. ¹² Muurá ihdyu ápáábyéré díbye tééne taúhbajúvú meke ájcuube nééiyá muhdú mejjcyane. Áábere ihdyu meke pájtyetétsóhi. Áhdure meke waagóóbe. Aanéjííva ámuha çmuhdú tsijtye íjcyáneri méihjyúváiyáhi?

Tsá mewáájacutú méúmiwa

¹³ Cáhawáá ímíneúvú melléébone méjtsaméi eene ‘técoomívú mépeé tsáné pijcyábá náhjihe meméénúneri medsídsívaki’ ámuha menéhíjcyáme. ¹⁴ Muurá tsá ámuha mewáájacutú muhdú méúmiwa íjcyane. Muurá éhne cúúvénetúré íjcyane ójtsó ícúíye kiávú péiñúú meé. Aame tsá mewáájacutú múhahcótá íñújiri mejjcyáíne. ¹⁵ Áánéllii múu íllure néehi: “Óví Píivýéébe ímlléhajchíí teene mémeenúhi.” Éhdure múu íhjyúváhi. ¹⁶ Áronáa çíveeki ímínejíí íllure ámuha metúmeíne ménehíjcyá ámuháyé meímíllédú meméénúiyóne? ¹⁷ Muurá ímiááné íjcyane ímyéénúiyóne wáájacurómé teene méénúúhahchíí tsúúca ímityúné meenúmé téeneri.

5

Muhdú ehnéva múnáake tene pájtyeíne

¹ Ahdícýane, ámuhá ehnéva múnáaj, mékímóóveméi ímityúné ámuhákye pájtyeíneri. ² Muurá ámuhá tsíeméné ámuha mewájyuhíjcyaroné nójcánuúhi. Ámuhá wájyamúúne ímíjáhjí máharúmu májchoóhi. ³ Áhdure ámuhá dsídsí ámuhádivú tütávááveéhi. Aane múhdurá ámuháma níjkevámé ámuha méjcyáá wáájacurátumeréjuco éhne múúne cúújuwa tsíeméné áiuúcúdu. Ehdú ámuháma níjkeváiñé nihñéétsihvúré ímityúné hallúvú bañúháñé ámuha medsídsívahíjcyáne. ⁴ Muurá ámuhá wákimyéi múnáake ámuha ímí maáhdohíjcyátúneri dítye íhjyúvahíjcyáné íhtsútuube Píivýéébe waajácúhi. ⁵⁻⁶ Áhdure waajácube íñújiri íñé ímíjyaú ámuha mejjcyame íñá ámuhákye píhtotúmé íñé ímityú ámuhákye méénúúrómeke ámuha medsíjívétsohíjcyáne. Árome ámuha meníjkeváá éhne múúne ócájímuke íjçávátsómeke dítye lííhyanúdu. ¡Ehdú ámuháma tene níjkeváiñé vú tsúúca meúújéteéhi!

Píivýéébema méihjyuváne

⁷ Ámuhá táñahbému, óóchévetúmére ihdyu Jetsóoke météhmehíjcyá mújyú tsiíne díbye tsáíñé vújuco éhne múúne úmíhé múnáajpi íbájtso téhmehíjcyádu. Muurá óóchévétuubéré téhmehíjcyá níjya áálléneri kéémevéné íjçuki. ⁸ Ahdu múu íjcyáhi. Muurá Jetsóó tsáíñe tsúúca píhíjucóóhi.

⁹ Áánéllii ímityúné médaríívçatsidí ámuhá hallúri teene íjçyátuki, ámuhá táñahbému. Muurá ténehji méema ímbáçhóiiibe tsúúca meke tehméhi. ¹⁰ Áánéllii múu íjçyá íhdéé Píivýéébe íhjyú uubálle múnááuvú íçyahíjcyádu. Muuráhjáa panévare íçúbáhrámeyonéhjí aabúcu híjcyáme. ¹¹ Aane méwajácú íçyooca tsáimíyéjuco dítye íjçyane ípyéé íáábúcu híjcyánéllííhye. Muurá ámuha méwajácú muhdúhjáa Jóóuvu téhdure íçúbáhrámeyonéhjí áábúcu híjcyánéllii Píivýéébe díbyeke íñé ímíjyaúréjuco píçyoóne. Muurá ímiááné mityane meke idáátsólleébe.

¹² Ahdícýane, ámuhá táñahbému, tsá múu níjkyejí, íñújii, íjçyánema tsíñéhji mémé dómáçotú ímiááné ámuha maállityúné menéçcoóca. Tsá múu óví muhdú níjçyémá íñúji íjçyá ó állíhahchíjyú nééte tééne hallúú Píivýéébe ámuhákye íçúbáhrátuki. Múu ímiááné tene

Íjcyáhajchíí 'ééé, tehdújuco teéne' nééhií. Áánetu ímiááné tene íjcyátúhajchíí múu 'tsáhaá' nééhií.

¹³ Aane ámuhadítýú tsaatéké ímityúné pájtyeme ícúbáhrámeihajchíí múu ihjyúvá Píívyéébema ámuhakye díbye ípíááboki. Ááne múu ímjyuri májtsivá díbyeke idyúúruváne.

¹⁴ Téhdure ámuha mechémécooca múu píuvá cahcújtso múnáá túkevjtsotjéke dítye ámuhakye Píívyéébe mémeri dúúrúbájpácyori ípíápáchóne ámuhá hallúvú píáábó ityáúmeí ámuhakye díbye íbóhítsoki.

¹⁵ Ájyju muurá ámuhakye bóhítsóiibye ímiááné ámuha mecáhújtsoáne díbyeke metáúmeihajchííjy. Áhdure ímityúné ámuha meméénuhíjcyáné ámuhadí ídáátsóvéne ábájíivéiíbye.

¹⁶ Áánéllí ímityúné ámuha meméénuhíjcyáné tóónutúméré miamúnáá úmíwávú Píívyéébeke meúúbálléne díbyeke píáábó métáuméí ámuhakye díbye ípíááboki. Muurá ímiááné ímí díbyema íjcyame tsá báñúmeítýú íná ityáúmeíñeri.

¹⁷ Muuráhjáa éjyuuúvú méhdure nééroobe Eríáúvú díbyé ihjyú uubálle múnájpi díbyeke táúmeí tene íáállétuki. Áhdújucóhjáa tsá tene áletú 3 píjcyábáj pínévu.

¹⁸ Ááné boonéhjáa idyé tsiíne táúmeíbyé díbye íállétsoki. Áhdújucóhjáa tsiíne maálléneri panévaré íííéne nééevane.

¹⁹⁻²⁰ Aane ámuúha táñahbému, tsaate ámuhadítýú ímiáájú úúráávyénetu mújtámeke tsíjtye ímjpyetétsóhajchíí muurá dítyéke píaabómé Píívyéébe dítyédí ídáátsóvéne dítyé ímityuháñé íábájíive dítye iwágóóvétuki. Áyu tehdújuco.

1 PÉÉDORO Tujkénú Péédoro caátúnuháámi

Duurúvaju

¹ Oo Péédoro Jetsocríjtó úwááboobéré o péhíjyáíñe wákimyéivu oke pícyoobe íñe íhyaami ámuha éllevu ó caatúnú dílbyékée ámuha mecáhcújtsóné déjúcotu méiíñújitu ámúhake dítye wáchájánúme éllevu, Póotoó, Garáátsiaa, Capadóótsiaa, Áátsiaa, Bitúiniaa, éhdúné íñújínéri ámuha meíjcyáme éllevu. ² Muuráhjáa ihdyu tsúúcajátújuco Méécááni Píívyéébe ámúhake íñéhdújuco újcune dílbyeéjé ámuha meíjcyaki. Aane muurá Ípííchoj tééveri ámúhake píáábohíjcyaaabe Jetsóope mewájuryi ítyujpácýo wáágóónej tééveri ámuha meímíjpyeténe díbye ímíllédú meíjcyaki. Aabe ihdyu óví ámúhake panévatu píaabó íbúwajíí íñerí íjtsámeityúmé ámuha meíjcyaki.

Ímí méúmiwa nééneé

³ Muuráhjáa mítyane meke ídaatsólléne béhnétu meke tsímávaabe Jetsocríjtóo idsíjívéne tsiíñe bóhíñej tééveri. Áánéllíí íñe imíjyaú méúmiwa íjcyane méitsohíjcyáhi. Ahdícyane ihdyu metsu Jetsocríjtó Caani Píívyéébeke medúúrúvane metéhdújtsoki. ⁴ Muurá íjcyáné níjykejírí ítsiime meíjcyámé wáábyuta mújyú muhdú íjcyáityúné díbye pícyoone meke téhmené. ⁵ Ímí dílbyeke mecáhcújtsónéllíí íhnaáhoori meke píáábohíjcyaaabe níhñéétsihwuré téhullévú meújjetécooca teene meújcuki.

⁶ Áánéllíí múu íllure imíjyúú dílbyeke ámuha mecáhcujtsómé ámuha meícúbáhrámeiyónáaaca. ⁷ Muurá téeneri meke waajácúllebe ímiááné dílbyeke mecáhcújtsóhahjíí éhne múúne óoro cúújúwari dítye wáajácullédu. Muurá teene óoro meke píáábóné ehniíñevu Píívyéébeke mecáhcujtsóné meke píaabóné tsá mújyú mééma níjkéváityúne. Áánéllíí dílbyeke ámuha mecáhcujtsómé íñetú menéétsámeityúhahjíí íñe imíjyaú ámúhake ávyéjútsoiibe dúúrúvaabéré tsiíñe Jetsocríjtó tsáacooca.

⁸ Muurá Jetsocríjtóke ámuha maájtyúmitúróobeke mewájuryúbedívú ámuha mecátsípáávéne méimíjyúúhí. ⁹ Áábeke ámuha mecáhcújtsónéllíí tsúúca ámuha mepájtyetéhi.

¹⁰ Muuráhjáa éjyuuúvú Píívyéébe ihjyú uubálle múnaa ihjyúvájúcoorá muhdú díbye meke ídaatsólléne pájtyetésoíñeri. Ároméhjáa tsá pahdu wáajácútu muhdú tene íjcyáíñe. ¹¹ Áánéllíihyéhjáa díllócatsíhijcyámé caabye Críjto íjcyaaabe mújyú muhdú ícúbáhrámeíñe ávyéjuutéíñe Píívyéébe Apííchó díityéké néhijcyáne. ¹² Áánéllíihyéhjáa Píívyéébe díityéké waajácútsó dítye íjcyáijyúú tene pájtyeityúne, bóónétúí tene pájtyeíñe. Áánéé muurá tsúúca ámúhake tsaate úúballé muhdú mepájtyetéíñe Píívyéébe Apííchó níjykejítu tsááne píáábohíj tééveri. Aane muurá idyé níjykejí múnaa téhdure imíllérá páñetu íwáájácúiyóné muhdú mepájtyetéíñe.

Ímiááméré meíjcyáiyóne

¹³ Aane ímiááméré meíjcyáne métsúúraméí tsiíñe Jetsocríjtó tsáacooca Píívyéébe ámúhake ídaatsólléne ájcuíñeri. ¹⁴ Aame tsúúca Píívyéébej tsiíñe ámuha meíjcyame múu díbye ímíllédú íjcyáhi. Tsá múu dílbyékée ámuha mewáajácúúcooca ímityúnéhjíri meúmúúpvvkehíjcyádú néjúcootúne. ¹⁵ Muurá meke újcuube ímiááméré meíjcyaki. Áánéllíí múu ímiáámé íjcyá díbye íjcyadu. ¹⁶ Muurá dílbyé waajácúháámitu nééneé: “Ímiáámé meíjcyá ímiáábé o íjcyadu.”

¹⁷ Aane dílbyeke ámuha mecáánívahíjcyámé múu íñíjírí ámuha meíjcyané hajchótá díbye ímíllédú íjcyáhi. Muurá tshaduré mééma ímbájhóíiibe mehdú meícyahíjcyané tééne áhdovu meke íajcuki. ¹⁸ Muurá ámuha méwaajácú mépée mepájtyetéityurojító méíhdé múnaáúvú úráávyehíjcyánetu meke díbye pájtyetétsóne. Áronáaaca ihdyu tsá meke díbye pájtyetétsotú dsíídsídívú íáhdóneri. ¹⁹ Muuráhjáa ihdyu mééma áhdoobe mítyane iwájyuuve Críjto tujpácýo wáágóóóveneri éhne múúne obééjáwu imíwu néébeke míamúnáa ímityuháñé hallúvú dítye dsíjívetsódu. ²⁰ Píívyéébhjáa ihdyu tsúúcajátújuco dílbyeke mémenúné íñúji ípívyéjtsótúné íhdéjuco díbye mewájuryi idsíjíveki. Ahdújucóhjáa díbye tsááne meke ípíááboki. ²¹ Áánéllíí dílbyej tééveri Píívyéébeke mecáhcujtsómé dílbyedívú mecátsípáávehíjcyá díbyeé dsíjívébeke íbóhíítsóne ávyéjuutétsónéllíihye. Aame méwaajácú dílbyema meíjcyame íñerí mebáñúmeityúne.

²² Ahdícýane tsúúca Píívyéébé Apííchó ámuáhakye píáábónej tééveri ímiáájú ámuha mecáhcujtsómé óví ámuha méwajýjcatsí ámuhá ííbúuri. ²³ Muurá Píívyéébeke mecáhcujtsómé tsíhdyuréjucó meijcyane. Tsáhájucó meúráávyetú méécáánimú meke tsíímávátsihdyu meijcyajító illure níjkévájító. Áánetu ihdyu Píívyéébé ihjyu mecáhcujtsóné tsá múijýú níjkéváitýúne. ²⁴⁻²⁵ Muurá dííbyé waajácúháámitu nééneé:

Pámeere míamúnaa wahájchotaré ijcyá tsójcómují íjcyadu. Téhdure ijcyámé wahájchotaré íné imíjyaú wajco íjcyadu. Áánetu ihdyu Píívyéébé tsá múijýú níjkéváitýúne. Ááné uwááboju ímiáájú muurá tsúúca ámuáhakye úwáábomeíhi.

2

¹ Ahdícýane óvíjyacóóné ímityúné ámuha meméénuhíjcyáne. Tsá múu állíuutýúne. Tsá múu pánehjídú ímiáámé íjcyatýúne. Tsá múu nómutáávatýúne. Tsá múu ímityúné íhjuvátú tsíjtyedítýu. ² Ímiá uwááboriyé métsúúraméí éhne múúne tsíímene ñohñóri íjyacunúdu. Ááne tééne uwáábó ímiíneúvú méuráávyé ámuha mepájtyeteki. ³ Aane óví ehdu méijcyá Jetsocríjto ímiáábé meke wájyune tsúúca mewáájacúme.

Críjto pañétúejpi

⁴ Aame ihdyu ímiíneúvú meijcyá dííbyema nééwayúdú néébe meke bohíívú ájcúúbema. Muuráhjáa dííbyeke míamúnaa éhdiiválléróóbeke Píívyéébe picyóó ávyeta íhtsútuube pañétúejpi díbye íjcyaki. ⁵ Ahdu óví meke téhdure nééwayúdú menéémeke pícyoobe ihjyádú meijcyaki. Téhdure óví meke llúuvájtedívú pícyoobe díbye ímíllédú meijcyame dííbyeke meícúvémé ímí dííbyema meijcyá Jetsocríjto tééveri. ⁶ Muurá dííbyé waajácúháámitu nééneé:

Tsióó cóomi múnáa pañéví ó pícyoó ávyeta wájýúmeíbyeke éhne ímichi tééutu jaa éjkeu nééwayúdú néébeke. Áábeke cáhcujtsómé tsá ínerí bañúmeítyúne. Ehdu nééne Píívyéébé waajácúháámitu.

⁷ Aane dííbyeke cáhcujtsómé dííbyeke wajyúhi. Áánetu dííbyeke cáhcujtsotúmé tsá wájyutú Píívyéébé waajácuháámitu íllu tene néhdújucó:

Tsaúpe nééwayu jááháñé wákimyéí múnáa íñéhnílléne waagóórou pícyámeí ímichi tééutu jaa éjkéiu.

⁸ Téhdure tsííñe nééneé:

Dííbye muurá éhne múúne nééwáyutu ávyé mecábóhcámeímyé maáákityeúdú néébeé. Ahdújucó muurá dííbyé uwááboju ímí cáhcujtsotúmé mújtámeke tene pájtyene.

Píívyéébeéjte

⁹ Áronáa ihdyu tsá ámuha ehdu menéétune. Muuráhjáa ihdyu Píívyéébere ámuáhakye íjucúmeke pícyóó llúuvájtedívú dííbyé wákiméí ámuha ímiááméré meijcyáne meméénu dííbyeke dúúrúvamére. Aane imíllebe míamúnáake ámuha meúúballéné muhdú díbye ámuáhakye ímityúnetu ímiánejcúvú íjchivetsóne. ¹⁰ Muuráhjáa íhde ámuha íhdícýaméré meijcyame tsá dííbyé píáábóju pañe meijcyatýúne. Áronáa ícyooca tsúúca dííbyeéjte ámuha meijcyame tééne pañe méijcyáhi.

Píívyéébekéré meícúvéiyóne

¹¹ Ahdícýane tsá íñújjejte ámuha meijcyájucóotýúne, ámuúha táñahbé muj. Muurá ihdyu Píívyéébé avyéjuejtéréjucó ámuúha. Áánéllí ámuáhakye o néé meke tútávájtsoíyónéhjiri ámuha meumúúpívyétuki. ¹² Ímiááméré meijcyá Píívyéébeke wáájacutúmé ímityúné ámuháditýú íhjuvárónáa ímí ámuha meijcyáne hallúvú dííbyeke dítye íávyéjútso tsííñe Jetsóó tsáacooca.

¹³⁻¹⁴ Téhdure múu avyéjuullé pañétúejpi méiíñújí avyéjúúbeke pahúllévaré dííbyé píáábo múnáa íjcyámémájucó. Muurá Píívyéébere díityéké pícyóó dítye ímityúmeke íuwááboki, áánetu ímiáámeke dítye ípiááboki. ¹⁵ Muurá imíllebe ímiááméré meijcyane ténejcu wáájacutúmé ímiáájú meúráávyénetu ímityúné íhjuvátuki.

¹⁶ Áánéllí ímiááméré meijcyá tsúúca ímityúnetu ámuha meijchivyéme. Aame ihdyu ímityúné mémeenújucóhí tsúúca Píívyéébé hójtsí pañéréjucó ámuha meijcyame. ¹⁷ Aame múu dííbyeke íllíñe díbye ímíllédú íjcyame pámevakéré avyéjuullé méiíñújí avyéjúúbemájucó. Téhdure múu pámeere Píívyéébeéjtema wájýjucatsíhi.

Muhdú ícúbáhaméí maáábucúne

¹⁸ Ahdure múu tsaaté hójtsí pañe íjcyame díityéké íávyejuúlléne meenú dítye táuhbáne. Tsá múu ímiáámémáyé ímí íjcyatýúne. Ímityúmé íjcyárómema múu ímiáámé íjcyáhi. ¹⁹⁻²⁰ Muurá

ihdyu Píivýéébe ímillédú mejjycáné hallútú meke ditye ícúbahráné maáábúćuhajchíí ímí meke ijtsúcunúbe. Áanetu ímityúné meméénúné hallútú meke ditye ícúbahráné maáábúćurónáa ɓaca meke ímí ijtsúcunúbe? Tsáháa. ²¹ Muuráhjáa Píivýéébe meke ujcú Críjto mewájyuri ícúbáhrámeíbyé ímiáábé lɓcyadu mejjcyaki. ²² Tsáháa muurá dibye mújyú ímityúné méénutúne. Áhdurée tsá muucá dibye állityúne. ²³ Muuráhjáa díbyedítýú ímityúné ihjyúvárómeke tsá dibye píámeihɓcyatúne. Áhdurée díbyeke ícúbáhrárómeke tsá dibye méénúllehɓcyatúne. Íllurée íhvéjtsámeíbyé Píivýéébedívú dibye teene diityémá íimíbájcho muhdú tene lɓcyadújuco. ²⁴ Aabée muurá Críjto dsíjívé páwachékevu méepe medsíjívéiyóné tsúúcajáa méimítýú déjuco dsíjívemédú mejjycarómé meimíbaavyeki. Ehdúu mewájyuri dibye ícúbáhrámeínej téeveri méimíbaavyehi. ²⁵ Muuráhjáa éjyju idátsó méicyahɓjýá Píivýéébeke wáájácutúmé éhne múúne obééjámú mújtame lɓcyadu. Árónáa ícyooca tsúúca métehméébe Críjtoma méjɓjýáhi.

3

Muhdú métaábama mejjycane

¹ Ámuúha walléemuj, ámuhá tajímuke máavyéjuulle. Tsaímíyé mejjýá diityémá Críjto uwááboju tsaate cáhcújtsóturómé ímí ámuha mejjycane ííténe bhotsi icyáhcújtsó íiná diityéké ámuha menéétúrónáaaca. ² Muurá ímiááméré ámuha mejjycane ííténe ímíléiyómé téhdure Píivýéébeke úraavyéne. ³ Tsá múu ávyeta íimíbájkímyeíyóneri íyácunútúne. Téhdure tsá múu íyácunútú íhñíwaco idyóihdsínúmeíñe tsaímíyé ípíhdámeíyóneri, mútýane áhdómeíñe icyááveháñevu úcyááveíyóneri, ímiá wájýamuunévú újácámeíyóneri. ⁴ Apáañneriyé múu íjyácunú tsaíbuwáre íjyáíyóneri. Ehdú ihdyu lɓcyámeke Píivýéébe ímí ijtsúcunúhi. ⁵ Tehdúhjáa muurá éjyjuúvú lɓcyáné walléemú Píivýéébedívú íhvéjtsámeíñe dibye ímillédú ícyahɓjýáhi. Aaméhjáa ájyúmuke avyéjúúllehɓjýáhi. ⁶ Tsááráuvúhjáa muurá ájyju Aavaráávuké icyáhcújtsóne avyéjúúllehɓjýáhi. Aane díllée lɓcyadu ámuha ímiááméré ámuhá tajímuma mejjýáhajchíí tsá ámuha íneri méíllityéitýúne.

⁷ Áhdure ámuha wajpíímú ámuhá taábámuma ímiñevúvú mejjycya. Tsá múu diityédí ícúbáhratúne. Múu ijtsámeí diityéké íavyejuúlléne muhdú ípíáábóíñeri ámuhá tsíjipá tujkévevu ditye lɓcyátúnéllíihye. Muuráhjáa Píivýéébe wajpíi, wallee, picyóó dityétsí píáábójcatsíñe ímí íjɓcyaki. Aane ehdu ámuha mejjýáhajchíí Píivýéébeke ámuha méihjyúvácooca tsá íiná ámuhákye pátsárlɓjyóitýúne.

Ímiááné hallútú meícúbáhrámeíñe

⁸ Áhdícyane ihdyu pámeere tsaímíyé mejjýá pamévamáye. Tsá múu pájúvatúne. Meídaatsólléjcatsíñe mewájýujcatsi tsané nahbémú múúne wájýujcatsidyú mítyájkímyeítyúme. ⁹ Tsá múu píámeítyú ámuhákye ímityúné méénúmeke. Téhdure ámuhákye úhbámeke tsá múu úhbatúne. Íllure diityé hallúvú píáábó métaáméí Píivýéébeke. Ehdú dibye ímillédú ámuha mejjýáhajchíí ámuhákye píáábóíbye. ¹⁰⁻¹² Muurá díbyé waajácúháámitu nééneé:

Ímí lɓcyane ímillémé tsá ímityúné ihjyúvatúne. Áhdure tsá ditye állíuutúne. Muurá ímityúné ímyéénuhɓjýánetu íhveténe ímiááneréjuco ditye méénune. Aame lɓjýá tsaímíyé pamévamáye. Muurá Píivýéébe ímiáámeke píaabóhi. Aabe díbyeke ditye táumeíñé lleebóhi. Áanetu ímityúmedí tsá dibye ícúvvetúne.

Ehdú néene Píivýéébe waajácuháámitu.

¹³ Aane ehdu ímiááméré ámuha mejjýáhajchíí ɓaca íiné hallútú múha ámuhákye ímityúné méénúiyáhi? ¹⁴ Muurá ehdu ímí ámuha mejjycáné hallútú meícúbáhrámeíhajchíí maímijyu ámuha mejjycanej. Áhdícyane tsáma íneri maáábímyeídíñe. Muurá Píivýéébe ámuhákye píaabóhi. ¹⁵ Múu Máavyéjuube Críjtodívú icyátsípáávéne lɓcyátsíivye ámuhákye dílómeke ámuha mewáájáćútsó íveeki díbyedi ámuha mejjýacunúhɓjýáne. Árónáa ihdyu múu ímiñevúvú chooco úúballé mítyájkímyeítyúme. ¹⁶ Aame téíbúwá mejjýá Críjtoke ámuha meúráávýe netu tsaate ímityúné ílhjyúváneri íñúćójpíveki.

¹⁷ Aane ihdyu óvi meícúbáhrámeí ímiááneré meméénúné hallútú Píivýéébe ímílléhajchííjyju. Muurá tééne hallútú meícúbáhrámeíñe maáábúćuhajchíí ímí meke ijtsúcunúbe. Áanetu ímityúné meméénúné hallútú meícúbáhrámeíñe maáábúćurónáa tsá dibye meke ímí ijtsúcunútúne. ¹⁸ Muuráhjáa Críjto mújyú ímityúné méénúťuroobe ícúbáhrámeí méimítýú hallúvu. Aabée tsájyúré dsíjívé méllíi pámeere ímityúmé mejjýáme wájyuri téénej

téeveri meimíabáavyéne ímí Píivýeébema mejjcyaki. Aabée dsíjívérónáa ííbbuu íbóhí ijcyáhi. ¹⁹ Aanéhjáa péé éjyúuvú dsíjívémé íbuúúné íjcyátsihvu diityéké úwááboki. ²⁰ Muuráhjáa éjyúuvú Noéé míinécoba meénuhíjcyánáa Píivýeébe télmehíjcyará miamúnaa díbyeke icyáhcújtsóne téémí pañévu úucáave ipájtyeteki. Áronáacálhjáa apáámyéré 8-meva pájtyeté pámeere ííñuji cáájáveneri májcanúnetu. Áameúvu íbuúúnéhjáa íjcyátsihvu Jetsóo íbbuu péé diityéké úwááboki. ²¹ Aanéhjáa téjyju nújpácyotu ditye pájtyeténé naavenú íñe icyooca metsójtsótsámeímyé mepájtyetéíñe. Aane tsá metsójtsómeityú méjpi íñú íñityááveki. Muurá ihdyu téeneri meúújtsó Píivýeébedívú mecátsípáavéébeke metáumeíñé díbye meke ímíbájchoki. Aane ihdyu meke ímíbájchoobe Jetsocríjtóo dsíjívéebe tsiíñe bóhíbej téeveri. ²² Díbye muurá icyooca íhstútuubéréjuco níjkyéjiri Cááni Píivýeébe únuri íjcyáábeke pámeere níjkyéji múnáama naavémú avyéjuulléhi.

4

Muhdú Píivýeébeke meícuvéne

¹ Aanée muurá Críjto ííñújiri íjcyácooca ícúbáhrámeí mewájuryi. Áánéllii metsu meícúbáhrámeiyóné maábúcu díbyeé áábucúdu. Muurá meícúbáhrámeiyóné maábucúmé tsá ímityúné meméénújucootúne. ² Aame tsáhájucó meúmúúpívyetú ímityúné meméénúyóneri. Píivýeébe ímillédú mejjcyáiyóneriyéjuco metsúúrámeíñe. ³ Ahdícycane óvlyjacóóné Píivýeébeke wáájácutúmé íjcyadu ímityúné ámuha meméénuhíjcyáne. Muuráhjáa ímityúneri ámuha méúmúúpívyehíjcyáhi, ámuháa ménahstívatéhíjcyáhi, ámuháa mewáñehjívaténé pañe méllíyícyávehíjcyáhi, níjcyotájtekeé ámuha méduurúvahíjcyá ámuha meméénúityuróne. Ánehji óvlyjacóone. ⁴ Muurá ténéhji ámuha meihvéjtsóneri ámuhákye náhbévahíjcyámé téeneriyé íjcyame íllure ámuhádi uuhívatéhíjcyáhi. ⁵ Árómemá Píivýeébe muhdú ditye ícyahíjcyané ímíbájchoóhi. Muurá pámeere dsíjívétúmema ímíbájchóiibye tsúúca dsíjívéjúcóóróméhjimájucó. ⁶ Téénélliihyéhjáa muurá éjyju múnáaúvuke téhdure úwáábomeíñé diityé íbuúúné íbóhí ímí íjcyá Píivýeébe íjcyadu.

⁷ Muurá tsúúca ííñuji mééma níjkevaríjyucó. Áánéllii ímiááméré mejjcyáne pájyuvaré Píivýeébema méihjyúvahíjcyá. ⁸ Aame múu wajyújcatsíhi. Muurá tsíjtyeke mewájyume ímityúné meke meénúrómeke mepiámeíyóneri tsá mejjácunúnetu. ⁹ Ahdícycane múu ímíñeúvu waatsúcújtsá ámuha maááhívéjtsatsicyooca íná íjtsámeityúmére. ¹⁰ Mépiáábojcatsí muhdú ámuha mepíivyetédú Píivýeébe meke ájcúné piáábori bañúháñé díbye meke ipiáábótuki. ¹¹ Áánéllii ámuha meúwáábócooca ímíñeúvu méúwáábohíjcyá díbyé ihjyju néhdújuco ámuháj téeveri díbye íhhyúvaki. Áhdure ámuha tsíjtyeke mepiáábocooca ímíñeúvu mépiáábó muhdú díbye ámuhákye túkévejtsódu. Aane páneere íiná ámuha meméénune múu ímíñeúvu meenu díbyeke ámuha Jetsocríjtoj téeveri maávyéjtsóne. Áábedívú ihdyu metsu meihvéjtsámeíñe díbyeke maávyéjtsó mújyú níjkeváityúne. Ehdú teéne.

Críjtoéjté ícúbáhrámeíñe

¹² Ámuháa táñahbému, tsá múu mávaríjchojúúné ámuháma íjcyánetu íjtsámeityú tene ámuháma íjcyáityuróne. ¹³ Íllure múu ímíjyúú Críjtóo ícúbáhrámeiyú ámuha meícúbáhrámeíñeri tsiíñe íavyéjuma díbye tsáácooca ámuha meímíjyúúveki. ¹⁴ Áánéllii díbyeéjté ámuha mejjcyáné hallútú ámuhákye tsaate úhbáhajchíí múu ímíjyúú Píivýeébe Apííchó ámuhá pañe íjcyánélliihye. ¹⁵ Áronáa ihdyu núcójpítsóhreyó teene ímityúné ámuha tsíjtye éhne menániñe, tsaatéke ámuha medsíjívetsónee, tsíjtye íhhyú pañévu ámuha meúcaavénee, éhdúné hallútú ámuha meícúbáhrámeíñe. ¹⁶ Áánetu ihdyu Críjtoéjté mejjcyané hallútú meícúbáhrámeíñe tsá núcójpítsotúne. Íllure Píivýeébeke tééné hallúvu dúúrúvaméré métehdujtsó díbyeéjté mejjcyánélliihye.

¹⁷⁻¹⁸ Muurá tsúúca muhdú meicyahíjcyané díbye mééma ímíbájchóíñe éévé újyéteéhi. Aane méhdityu tujkénúiibye íhñéjté mejjcyámedítyu. Aabéjii awáa ¿muhdíívanéami íhya tsáma ímíbájchooi eene díbyé uwááboju cáhcújtsótúmema, ímiáámé íjcyarómé íhstúúnetu pájtyetéíñáaaca? ¹⁹ Ahdícycane díbyedívú meihvéjtsámeíñe díbye ímillédú mejjcyá ámuha meícúbáhrámeiyónáaaca. Muurá meke ípívyéjtsóobe íñéhdújuco meénnune.

5

Cahcújtsó múnáa túkevéjtsóju

¹ Téh dure ó imíllé cahcújtso múnáá túkevjtsojtéké o úwaabóné téhdure túkevjtsoobe o íjcyabe muhdúhjáa Críjto ícúbáhrámeíñé o ájtyúmiíbe. Aabe téhdure ó íjcyáá díbyé avyėjuri tsiíñe díbye tsáácooca. ² Áánéllii ámúhake o néé imíñeúvú ámuha metúkévjtso Píivyéébeéjté ámúhá hójtí pañe íjcyámeke. Tsá múu díbyéé ámúhake níwáávéné iijyeveriyé tééné wákimiyé méénutúne. Áhdure tsá múu tééné hallúvú ámuha medsídsívakíyé méénutúne. Múu imíñeúvú meenu Píivyéébe imíllédu. ³⁻⁴ Tsá múu tsíjpánécoba dítyéké úwáábotúne. Choocóré múu úwaabó páñétúejpi Métehméébé tsáácooca ámuha maávyėjuuaté díbyema múijyú níjkéváityúne.

⁵ Téh dure ováhtsámú máavyėjuuille ámúhá túkevjtsojtéké. Panéjcuwávú máavyėjúúllejcatsí mityájkimyeityúmere. Muurá Píivyéébe waajácúháámitu nééneé: Píivyéébe píaabó idáátsóméhjiúvú néémeke. Áánetu ‘mityáhmityá’ néémedi tsá díbye

íicúvetúne.

⁶ Áánéllii mityájkimeityúmeré méíhvéjtsameí íhtsútuube Píivyéébedívú díbyere ámúhake ityúkévjtsoiki. Áijyu muurá ámúhake avyėjújtsoiibye díbye meke avyėjújtsoíñe éévé úújetéijyu. ⁷ Áánéllii íñerí áábimyeityúmeré díbyedívú mecátsipááve. Muurá imíllebe meke ipíaabóne.

⁸ Árónáa ihdyu téibúwá meijcyá Naavéné ámúhake imújtátsótuki. Muurá mémunáajpi íjcyabe meke imújtátsóiyóneri ijjácunú éhne múúne bájú oohíbyé iyámeke idyóóiyóneri íjjácunúdu. ⁹ Áróóbeke ihdyu metáhjá Píivyéébeke ámuha mecáhjújtsónej tééveri. Muurá méwaajácú pahúllévaré íñújiri ménahbémú téhdure ténéhjiri ícúbáhrámeíhijcyáne. ¹⁰ Árónáa ícyooa wahájchotaré méicúbáhrámeíñe níjcáutu Mépiivyéébe meke avyėjuuatétsóó múijyú níjkéváityúné Jetsocríjtoj tééveri. Aabe muurá mewájyuri meke imíbajchó íhtsutúmé meijcyame íñevú metáhjátsámeityuki. ¹¹ Áánéllii ihdyu metsu íhtsútuube íjcyáábeke maávyėjújtso paíjyuvaré múijyú níjkéváityúne. Ehdu teéne.

Nihñéenéé pítyájcoju

¹² Aane íñe íhyaami o cáátúnuháámí ámúhá éllevu ó wallóó ménahbe Píivyéébeke ímí úráávyebe Tsibáánoma. Áhaamí pañe ámúhake ó ítsáávetsó ímiááné ímí Píivyéébe ámúhake píáábohíjcyáne. Áánéllii múu tsáimíyé díbyema íjcyáhi.

¹³ Ámúhake Babiróóníá cóómiyi íjcyané cahcújtso múnáa duurúvú ámúhakeé iújcuu téhdure Píivyéébe dítyéké újcume. Téh dure tájtsiménédú néébe Mááco ámúhake durúváhi. ¹⁴ Téh dure ámúhake táicyánéjcutu o néé ámuha Críjtoéjté tsané nahbémú meijcyame medúúrúvájcatsíki. Ahdícyané óví íbúwajíí ámuha méijcyáhi. Áyu tehdújuco.

2 PÉÉDORO Hállúvúeháámí Pééédoro cáátúnuháámí

Duurúvaju

¹ Oo Tsimóo Pééédoro Jetsocríjtó ñcúve múnáajpi o íjcyáábekée oke díibere picyóó úwááboobéré o péhíjcyaki. Aabe íñe íhyaami ámuha éllevu ó caatúnú Mépájtjetsoobe Jetsocríjtó téeveri Píivýéébe meke ájcné uwááboju muha mecáhcujtsódu idyé ámuha mecáhcujtsóme éllevu. ² Aane óví Píivýéébe tsúúca ámuha mewáájacuube Jetsocríjtó téeveri ámúhake piaabó tsaimíyé ámuha mejjcyaki.

Muhdú Crijóéjté íjcyane

³ Muurá díbye íñnáhori meke piaabómé ímiááméré méjicyá díbye ímillédu. Muuráhjáa meke újcuube díbye íjcyadu mejjcyá díibeyema maávyéjuutéki. ⁴ Aabe meke íñédu piáábohíjcyá díibeyedu mejjcyá íññjiri ímityúne meke tútávátsohíjcyánéhjiri meúmúúpívyétuki. ⁵ Áánéllii ímiááméré Píivýéébeke mecáhcujtsóne méwaajácú muhdú ámuha tsaimíyé mejjcyáiyóne. ⁶ Ááne métehméméí ámuha panévaré ímityunéhji maáábúcné íñevú táhjátsámeityúmé díbye ímillédu mejjcyaki. ⁷ Mú wajyújcatsí pamévamáyé muhdú tsané nahbémú wájyújcatsídyu.

⁸ Ehdú ámuha tsaimíyé Máavyéjuube Jetsocríjtóke meúraavyémé ímí díibyé wákimyéí meméénuhahjíí tsá ámuha díibyedi mebañúmeityúne. ⁹ Áánetu ehdu íjcyáiyóné ímilletúmé íjcyá hállúvatúmé íjcyadu. Aame ílluréjuco ábájíivéné muhdúhjáa Píivýéébe díityéké ímíjpyetétsoné ímityutu. ¹⁰ Ahdícyane ihdyu tsúúcajáa díbye ámúhake újcume métsúúraméí ímiááméré ámuha mejjcyáiyóneri ámúhadítú tene íbóhówaucunú díibedytú ámuha memújtátuki, ámuha táñahbémuj. ¹¹ Ájyju ihdyu ámúhake waatsúcpéjtsóiiybe ímíjyuri Máavyéjuube Mépájtjetsoobe Jetsocríjtó avyéjuri mújyú níjkéváityúne díibeyema tsaimíyé ámuha mejjcyaki.

¹² Áánéllii éhnííñevu ámúhake ó ítsáávétsohíjcyáá muhdú Píivýéébeke meúraavyéné tsúúca ámuha mewáájácúne tehdújuco mejjcyárónáaaca. ¹³ Ímí ó íjtsúcnú ói o dsíjívétúné hajchótá ámúhake téénevu o ítsáávétsohíjcyáne. ¹⁴ Muurá tsúúca Máavyéjuube Jetsocríjtó oke úúballe lléváhréjuco o dsíjívéíñe. ¹⁵ Áánéllii ó ímillé ímíñevúvú ámúhake o úwaabóné o dsíjívéné boone ámuha teene maábájíivétuki.

Crijó avyéjútútsámeíñe

¹⁶ Tsá muurá álliu tene íjcyatú Máavyéjuubée Jetsocríjtó íhtsútuube íjcyaae íññjiri úlléjéebedytú ámúhake muha meúúballehíjcyáne. ¹⁷ Muuráhjáa ávyeta muha meíteneriyé Cáani Píivýéébe díibyeke avyéjútútsóhi. Áhdurée muha mélleebó díbye díibedytú nééneé: “Áanu Hájchíwúke o wájyúúbedi mítyane ó ímíjyúúhí.” ¹⁸ Ehdú níjkyéjitu díbye nééne muha mélleebó caméhaúvú Jetsóó múúhadívú tsíhdyúréeévcóoca díibeyema muha mejjcyame.

¹⁹ Áánéllii Píivýéébe íhjúyú uubáalle múnááhjáa díibedytú néhijcyáné tsá álliu íjcyatúne. Áánéllii melléebó díibedytú dítye úwaabóné. Muurá dítye úwaabóné meke waajácútsó mewáájácútnéhjívú ehne múúne peete cúúvétsihdyu ájchúcnúdu. Áánetu méwaajácú ímiáábé díbye íjcyane ehne múúne íñé ímíjyáú tsítsívé máicúruwa ájchúcnúdu. ²⁰ Téhdure muurá méwaajácú Píivýéébe íhjúyú uubáalle múnááhjáa díibyé waajácuháámítu cáatúnúné díityé tujkéveju íjcyatúne. ²¹ Tsáháhjáa íjtsaméiyíyé íná pájtyeíñe iwáájacúné dítye cáatúnúne. Muuráhjáa ihdyu Píivýéébe Apííchóré díityéké túkévéjtsóneri caatúnúhíjcyáme.

2

Állú múnáá uwááboju

¹ Áronáacáhjáa téhdure íjcyámé téjyju álliu múnáa iyee Píivýéébe íhjúyú uubáalle múnáadi díllómehíjcyáme. Téhdure icyooca díityédú nééme ámúháj piene íjcyaa ámúhake állíúúné átéréenéhjí úwááboímye. Aame íllure ehdíívalleé Máavyéjuube Jetsocríjtó díibeyéjuco ípájtjetsoobe íjcyaróobeke. Ááneri iyee íellevu lícyúhcoímyé Píivýéébe díityéké ícúbáhraíñe. ² Aane mítyame díityéké icyáhcujtsóne ímityúné meénuhí. Crijtóke cáhcujtsotúmé ímityúné íhjúyúvú díibyé uwáábotu. ³ Aane díitye átéréenéhjí uwáábojte íllure ámúhake állíhíjcyáá ámuha dsíídsí újcyúroki. Árómé hallúrí tsúúca íjcyáné ícúbáhraméí Píivýéébe tsúúcajtújuco ehdu néémé wáabyuta méénune.

⁴ Muuráhjáa níjkyéji múnaa íjcyáromedítýú ímityúné meénúmedi ídáátsóvetuubéré illure diityéké waagóó ditye ícúbáhrámeiki. Aame icyooca cúúvétsii dóhjinúmeímyé téhnehíjcyá mújyú Píívyéébe pámeemáye muhdú ditye icyahíjcyané ímbájchoíñe. ⁵ Téhduréhjáa muurá éjyúuúvú ímityúmé íjcyámedi tsá díbye ídáátsóvetúne. Muuráhjáa íñúji díbye cáájávétsoneri májcanúmedítýú apáábyekéré pájtyetétsoobe dityéé ímíjpyetéro diityéké úwáábohíjcyaae Noéeeke 7-meva ítsímema. ⁶ Téhduréhjáa idyé Tsodóómaa, Gomóóraa, íjcyácoomícyu múnáake áiuúcuube. Ehdúhjáa imyéénúneri meke úújétsoobe íñe icyooca téhdure ímityúné meénuhíjcyámeke muhdú ícúbáhraíñe.

⁷⁻⁸ Téhduréhjáa muhdú ímiáámeke ipájtyetétsofñé úújétsoobe ípyéé íaiúúrócoomícyutu Róóke ipájtyetétsoneri. Muuráhjáa diityéj píine íjcyároobe ímiáábé íjcyánéllii múhdurá itsúcunúhíjcyá ímityúné imyéénúneri ditye íhjúvuhíjcyáne. ⁹ Áánéllii muurá méwaajácu Píívyéébe meke pájtyetétsoné meke mújtátsóíyónetu díbyedívú meíhvéjtsámeímyeke. Áánetu ihdyu ímityúmé tsúúca ícúbáhráméi pañe íjcyá díbye muhdú meícyahíjcyané meéema ímbájchoíñéúvújuco. ¹⁰ Muurá ícúbáhraíiibe eene ímillédú ímityúné imyéénúne díbyeke ávyejúúllehíjcyátúmedi. Muurá uuhívatéhíjcyámé íhtsutúmé níjkyéjiri íjcyáromedi núhnevétúmére. ¹¹ Muurá níjkyéji múnaa diityé ehnííñevu íhtsutúmé íjcyáromé tsá mújyú ávyéjútédítýú ímityúné íhjúvátú Píívyéébe úmíwávu.

¹² Áronáa diitye állíu múnaa átéréénéhjí uwáábojte nehniwu uuhívatéhíjcyá iwáájácúúneri. Ávyeta iyámédú néeme wáájácúmeítyúmé ímillédú dáriívemeíhíjcyáhi. Árome wágóóóové diitye iyámé wágóóóvehíjcyádu. ¹³ Muurá ímillédú íjcyáne itsúcunúhíjcyámé ímí tehjújuco íjcyane. Árome múhdurá ícyahíjcyáneri tsíjtyeke ityútávátsohíjcyáne áhdó újcuúhi. Aame ávyétá nucójpitso néeme ámúhama nahbévahíjcyá ímiáámeúvúdu.

¹⁴ Muurá tenáhtsíré ítème. Aame tsá mújyú íhvetéítyú ímityúné imyéénuhíjcyánetu. Muurá dúhcú íbúwámeke tenejécúvúre íbúwátsohíjcyáme. Aame panévaré íehnéváíyóneri úmúúpívyehíjcyá ímityúmé íjcyame. ¹⁵ Muurá ímiájíjtó iúráávyérónetu ímújtáne ímityúné pañeréjuco ditye ícyahíjcyané tsaapíhjáa Píívyéébe íhjúú uubáalle múnáajpi Beóóúvú h- jchi Baraáá íjcyadu. Díbyéhjáa ímíllera ímityunéhjí imyéénúné hallúvú ídsídsíwane. ¹⁶ Áronáacáhjáa íju mújyú íhjúvuhíjcyátuube íñe meíhjúvávajuri díbyeke úhbánetu íhvetéébé téénetu.

¹⁷ Aane muurá diitye állíu múnaa átéréénéhjí uwáábojte ehne múúne núpjacyo íjcyátúné nupáhyejúdu, áhdure diitye ehne múúne ojtso kíjyeba íhdícyáhallúvú tsájtyedu. Aame bañú múnaa íjcyame tsá ínetú píáábotúne. Aame wágóóóové ávyeta cúúvé nehullévú mújyú níjkéváityúne. ¹⁸ Muurá ímityunéhjí íhjúváváneri tsúúcajáa téénetu íhvetéjúcóórómeke tsiíñe íbúwátsohíjcyámé tenejécúvu. ¹⁹ Muurá nehíjcyáme: “Tsúúca mepájtyetémé hallúri ína íjcyájúcóótúnéllii mépiivyéte meímillédú meíjcyane.” Áronáa tsá ditye wáájácúmeítyú ímityúné pañe íjcyane. Muurá tsáneevu metáhjátsámeíñe pañe méijcyáhi. ²⁰ Aane muurá ímityúné meícyahíjcyánetu Mepájtyetétsoobe Jetsocríjtoke mecáhcújtsónej tééveri meíimíjpyetéjúcooromé bíwáhdúre íhdéé meícyahíjcyádú meíjcyáhajchíú ehniíñevu ídátóréjuco meíjcyane. ²¹ Aame tsáháa ihdyu ímiájíjtó Píívyéébe taúhbaju méhdivu bóhówájtsonejcúvú meíbúwáávéityuróne. Muurá teene mewáájácújúcooróne meéhdívallehíjcyámé úmíwa ídátóshreé. ²² Ehdú méijcyá illu tsaate néhdújuco: “Oohímýé íllímutúhcú tsiíñe majchóhi. Téhdure meénimu nityááveromé bíwáhdúre íñújáámiri cávilyíñúmeíhi.”

3

Jetsocríjtó tsiíñe tsááíñe

¹ Ahdícyane, ámuúha táñahbému, íhyaami ámuha éllevu o cáátúnúháámí pañe tsiíñe ámúhake o úwaabó íhdééháámí pañéé ámúhake o úwaabónere. ² Aane ihdyu tsáma máábájívedí Píívyéébe íhjúú uubáalle múnáahjáa tsúúcajátújuco meke nehíjcyáne. Téhdure máábájívedí Mepájtyetétsoobe Jetsocríjtó uwááboju díbyé uwáábojte ámúhake úwáábohíjcyáne.

³ Áánéllii wájacútsi méijcyaco dityéé néene Jetsóó tsiíñe tsááíñe íhdéwu tsaate ímillédú ímityúné imyéénúne díbyedi úhívatéíñe. ⁴ Muurá neeímye: “¿Mújyúami tsááiibe Críjto idyévúvúvú tsááiibeje? Muurá íñe meíhdé múnáatúvúu íjcyáájyú ícyahíjcyádúre íñúji icyoocápívu ípyéé ípívyéévétsihdyu.” ⁵⁻⁶ Ehdú neeímýé Píívyéébhéjía íñújima páneere íévéhóowari íjcyanéhjí íhjúváváneríyé ípívyéjtsóné wáájacuróme. Muuráhjáa díbye nééjuriyé núpjacyo tsatsíhívú dóbeevé íñúji íbóhówááveki. Téhduréhjáa muurá íñéhdújuco díbye éjyúuúvú íñúji

icyájáávetsóneri míamúnáake májcanútsóné diityé imityú hallútu. Aane wáájacurómé állú múnáa áteréénéhjí uwáábojte tsá téeneri íícúvehíjcyatúne. ⁷ Áronáa muurá Píivyéébe néé íimílléijyu ííñújima páneere iévéhóowari íjcyanéhjí iwáágóoíñé cúújúwari. Áijyu muhdú meícyahíjcyané mééma díbye ímíbájhóocooca dííbyeke cáhcújtsótúmé ímityú ícyahíjcyámé ílluréjuco wágóóovéíñe.

⁸ Cáhawáá méijtsúcunu, ámuúha táñahbémuj. Muurá Píivyéébedívú 1,000 píjcyá tsájcoojí hajchótáre. Muurá tsájcoojíuvúdúre íjtsúcunúúbé éhdúné píjcyábá íjcyaróne. ⁹ Áánéllii tsá múu néetu íveeki Jetsóó íícúí tsáátune. Muurá ihdyu téhmehíjcyabe míamúnáa imityúné íicyahíjcyánetu ííhveténe ímíjpyeténe. Tsá díbye ímilléturó tsaatéuba wágóoovéne.

¹⁰ Aabe muurá ihdyu méijtsótúnáa tsaá ehne múúne naní múnáajpi meke ábájínejcúdu. Téijyu páneere iévéhóowari íjcyanéhjí áiiivyéné ihjyúváá ávyetá apíícho. Téhdure ííñuji cámaráúúvéé páneere tééjii hallúrí íjcyánéhjimájucó.

¹¹ Ehdu páneere cúújúwari wágóóovéehi. Áánéllii téiibúwá meíjcyáne ímíñeúvú Píivyéébeke méuráávyé dííbyedívuréjuco mecátsípáávéneema. ¹²⁻¹³ Ááne météhmehíjcyá múijyu tehdu tene pájtyeíñé díbye nééneé. Muurévá páneere iévéhóowari íjcyanéhjí ííñújimájucó cúújúwari chóoovéné wágóóóovéné boonétú béhjíréjuco ííñuji díbye ípívyéjtsóíñé páneere iévéhóowari íjcyánéhjimájucó. Áájii hallúriiva páneere tsaímiyéjuco íjcyáíñe. Tsáhájucóvá íná imityúné íjcyáityúne.

¹⁴ Ahdícyane teene ámuha metéhméné hajchótá ímiááméré meíjcyá íínetú ámuha menéétsámeityúmeke Críjto íájtýmívaki, ámuúha táñahbémuj. ¹⁵ Muurá Píivyéébe téhmehíjcyá páneere míamúnáa ípájtyetéíñé uwááboju cáhcujtsóne. Áánéllii tsáhái Críjto tsáátune. Ehdu téhdure ménahbe mítyane mewájuube Páávoró amúhake caatúnuhíjcyá Píivyéébe dííbyeke tükévéjtsóneri. ¹⁶ Muurá pahúllevaré íjcyané cahcújtsó múnáa éllevu iwáállóhaamíjii pañe téeneri íhgyúvahíjcyaaabe. Áronáa tsane túhú díbye úwaabóné tsá páneere ímí melléébohíjcyatúne. Aane íjcyámé tsaate dííbyé uwáábó wáájacurómé tsíñejcúvúre úwáábohíjcyané Píivyéébeke ímí iuráávyétúnélliihye. Aame ehdu dííbyé ihjyu íúnúutúre iúwáábóneri íhyallúvúre ímityúné méénuhíjcyáhi.

¹⁷ Ahdícyane ámuha táñahbémú tsúuca ámuha íñehji mewáájacúme ímíñeúvú météhmeméí állú múnáa amúhake ímiáájú ámuha mecáhcújtsónetu ímújtátsótuki. ¹⁸ Áánéllii éhniíñevu Mepájtyetétsoobe Jetsocríjtotódívú mecátsípáávé amúhake díbye ípiáábo ámuha mewájujcatsiki. Ahdícyane ihdyu óví dííbyeke máávyéjujtsó múijyú níjkéváityúne. Áyu tehdujúco.

1 JÓÁA

Tujkénú Jóaa cáátúnuháámi

Mepájtjeténé uubálleju

¹ Ámúhake ó caatúnú Críjtodityú dífbyej tééveri Píivyéébe meke pájtjetétsóobedityú íjcyané uubálle. Díibyhjáa ihdyu íjcyaduré ícyahíjcyá ípíivyema íjcyátuube ííñují ípíivyéévéttiné ihdéjuco. Áábekée muha maájtjyúmiibe ihjyuvané muha mélleebóhi. ² Aabée bóhówáávéebedityú íjcyané uwááboju íñe ámúhake ó úúbálléhíjcyá múijyú medsíjívjúcoóityúne bóhi dífbyedityú meújcyúné uwááboju. Aabhjáa ihdyu íjcyaduré Cááníma ícyahíjcyároobe botsíi méhdivu bóhówaavéhi. ³ Aanée páneere díbye méénunéhjí muha máájtjyumihi. Áhdurée díbye ihjyuvané muha mélleebóhi. Aane ámúhake ó úúballé ímí tsame meíjcyame menáhbévájcatsí íñe muhdú muha Cááni Píivyééébe, díibye ílli Jetsocríjto, íjcyámútsima meíjcyadu. ⁴ Aane ámúhake ó úúballé tééneri ámuha meímíjyúki.

Píivyéébedi ímiáájú

⁵ Áané uwáábojúu dífbyere Jetsocríjto múúhake úwaabóné íñe ámúhake ó úúballé Píivyéébe ímiáábé íjcyáábédi íñé ímityú íjcyatúne. ⁶ Áábeke ‘ímí ó úraavyé’ menéérome ímityunéhjí meméénúhachíí íllure máállíhi. ⁷ Áánetu ímiáábé díbye íjcyadu meíjcyáhachíí ímí menáhbévájcatsí pamévamáye. Áijyu tsá íñá máhallúrí íjcyájúcootú tsúúcajáa ílli Jetsocríjto ítyujpácó iwáágóóneri páneere meímityú ímbájhónéllíihye.

⁸ Áánetu ímityúme meíjcyarómé ‘tsá ímityuube o íjcyatúne’ menéhachíí íllure máállímyeímyé pañe tsá ímiáájú íjcyatúne. ⁹ Áronáa ihdyu Píivyéébe ímiáábé íjcyaaabe íñéhdú méénúúbeke meímityuháñé meúúbálléhachíí méhdi ídáátsóvéne mééma ímbájhchoobe páneere. ¹⁰ Áánetu ‘tsá múijyú íñé ímityú o méénutúne’ menéhachíí Píivyéébeke állíu múnáájpidi médíllóhi. Aane ehdu menéeme tsá ímí dífbyé uwááboju mecáhcújtsotúne.

2

Críjto mépiááboobe

¹ Ámuúha Líhúúmuj, ícyooca íñe ámúhake o cáátúnúné pañe o née ámuha ímityúné meméénútki. Áronáa ihdyu ímityúné meméénúhachíí Jetsocríjto ímiáábé mépiááboobe íjcyaaabe meke Méécááni húmíj pínévéú píaabóhi. ² Muuráhjáa pájámeííbyé meímityuháñé méema íimbájhchoki. Áronáacáa tsá apáámyéllíihyeré méhllí díbye dsíjívétúne. Muuráhjáa páneere míamúnaa íñújiri íjcyáméllíi dsíjívéebe.

³ Aane muurá ihdyu Píivyéébe táuhbajúúné néhdú meíjcyánetu méwaajácú ímiááné dífbyeéjté meíjcyane. ⁴ Áánetu tsaate ‘dífbyeéjté muúha’ néérome dífbyé táuhbajúúné néhdú íjcyatúme állíu múnaa. Áámé pañe tsá ímiáájú íjcyatúne. ⁵ Muurá ihdyu Píivyéébe néhdú meíjcyame dífbyeke méwajjúhi. Áánetu méwaajácú ímiááné dífbyeéjté meíjcyane. ⁶ Áánéllíi múu tsaate ‘Píivyéébeke ímí ó úraavyéhi’ néeme íjcyá muhdúhjáa íñújiri Jetsocríjto ícyahíjcyadu.

Tsííñe táuhbaju bóhówaavéne

⁷ Ámuúha táñahbému, íñe ámuúha éllevu o cáátúnúné tsá béhné táuhbaju íjcyatúne. Muuráhjáa ihdyu tsúúcajátújuco ámuúhama tene íjcyane. Áánéllíi tsúúca ámuha teene méwaajácúhi. ⁸ Áronáa béhnévúvdú ámúhake ó nehíjcyá muhdú Críjto meke wájyudu ámuha mewájyújcatsíki. Muurá tsúúca ímityúné ámuha meícyahíjcyané meíhvéjtsóne ímiáájuréjuco meúraavyéne.

⁹ Aane muurá ‘ímiáájú ó úraavyéhi’ menéérome ménahbémuke menéhnílléhachíí ímityunéjcuréi meúraavyéhi. ¹⁰ Áánetu ihdyu ímiááné ímiáájú meúraavyémé méwajjú ménahbémuke. Aame tsáhájúco ímityúné pañévéú memújtatúne. ¹¹ Áánetu ménahbémuke menéhníllémé ímityúné pañe méíjcyáhi. Aame teene meke mújtatsómé méíjcyá éhne múúne hállúvatúme íjcyadu wáájácúmeityúme.

¹² Aane íñe ámuha áátsíimédú menéemeke ó caatúnú tsúúca Jetsocríjtoj tééveri Píivyéébe ámuúhadi ídáátsóvéne ámuúh ímityú ímbájhómeke. ¹³ Aane ámuha kéemejteké ó caatúnú tsúúca Jetsocríjtoke páneeréikyé ípíivyéévéttiné ihdéjuco íjcyáabeke ámuha mewáájácúnéllíihye. Áhdure ámuha ováhtsámuke ó caatúnú tsúúca ámuha Naavéneke

metáhjánéllihye. Áhdure ámuha tsáiméké ó caatúnú tsúuca Méécáánikyé ámuha ímí mewáájácúnéllihye.

¹⁴⁻¹⁵ Ahdícyané pámeere kéémejtémá ováhtsámú tsúuca Píivýéébeke ímí ámuha meúraavyémé Naavéneke metáhjame tsá múu lǵyacunújúcootú íńńújénéhjiri. Muurá tsaate ténéhjiriyé lǵcyame tsá Píivýéébeke wájjutúne. ¹⁶ Muurá páneere íńńújiene tsá Píivýéébedityú tsáátune. Naavénéedityuré tsááne méjǵíyi imityúné meméénúiyóneri meúmúúpivyéne, íná meíténeri meúmúúpivyéne, meéhnéváneri memítýájkímeyéíne. ¹⁷ Áronéhjí muurá páneere tééjima wágóóovéhi. Áánetu ihdyu Píivýéébe ímillédu ícyahǵjcyámé tsá mújǵyú muhdú lǵcyáityúne.

Imiááju

¹⁸ Ahdícyané, ámuúha Llihíúmuj, tsúuca íńńuji mééma níjkévaáhi. Muurá tsúuca ámuha méwaaǵácú tééné ihde Crǵjtoke múnáátsohǵjcyabe bóhówááveíne. Muurá tehdu neéme mítýaméjuco méhdivu bóhówáávénetu méwaaǵácú tsúuca íńńuji mééma níjkévaáíne. ¹⁹ Muurárhjáa tujkénú meke íńáhbevahǵjcyáróne méhdityu ihvetémé imiá nahbémú lǵjcyátúnéllihye. Imiá nahbémú lǵjcyaca tsá ditye méhdityu dówáávéityuróne. Áánetu méwaaǵácú ménahbémú ditye lǵjcyatúne.

²⁰ Áánetu ihdyu tsá ámuha diityédú menéétune. Muurá ihdyu tsúuca Píivýéébe Apííchó ámúhá pañe lǵjyanéllii ámuha méwaaǵácú imiááju. ²¹ Tsá idyé ámuha mewáájácútúnéllii ámúhake o cáátúnutúne. Muurá tsúuca ámuha méwaaǵácú keená állíuré lǵjcyane. Áánéllii ámúhake ó caatúnú ámuha maállítsámeityuki. ²² ¿Aane caatyé íñe diitye állíu múnaa? Jetsóó Crǵjto Mépájtýetétsoobe lǵjcyatúné néhǵjcyámé muurá állíu múnaa. Aame íllure dílbyeke ehdíívalléhǵjcyá Cááni Píivýéébe ma diityétsikye icyáhcújtsótúnéllihye. ²³ Muurá íllíkye cáhcújtsótúmema tsá Cááni Píivýéébe lǵjcyatúne. Áánetu ihdyu dílbyeke cáhcújtsómema lǵjcyaaabe.

²⁴ Aane muhdúhjáa ámuha tsúucajátújuco teene melléébone ímí mecáhcújtsóhahǵhíí íñé imǵjyaú ámuha mélǵjcyá Méécááni Píivýéébeé, ílli Jetsocrǵjto, lǵjcyámútsima. ²⁵ Muurárhjáa dílbyere Jetsocrǵjtó néé mújǵyú medǵjivéjúcoóityúne bóhíivu meke lǵjcyane.

²⁶ Ehdu íñe ámúhake ó caatúnú tsaate ámúhake mújǵtátsóiyóné íhdétu.

²⁷⁻²⁸ Áronáa tsá múha ámúhake állíityuró Píivýéébe Apííchovu tsúuca Jetsocrǵjtó ámúhake ájcu meke. Áánéllii tsá múha ámúhake úwáábóityuró téenere ámúhake úwáábóhǵjyanéllihye. Ááne úwááboju muurá tsá állíu lǵjcyatúne. Ahdícyané, ámuúha Llihíúmuj, imíñeúvú mélǵjcyá Crǵjtoma muhdú Píivýéébe Apííchó ámúhake túkévejtsódú mújǵyú tsiíñe díbye tsáácooca íñerí núcǵjǵpívetúmé tsaímíyé dílbyeke ámuha mewáátsúcúpéjtsoki. ²⁹ Muurá ámuha méwaaǵácú Jetsocrǵjtó imiáábé lǵjcyabe mújǵyú imityúné méénutúne. Ahdu lǵjcyame Píivýéébej tsáímé lǵjcyáhi.

3

Píivýéébej tsáíme

¹ Cáhawáá méjǵtsúcunu muhdú Píivýéébe mítýane meke iwáǵyúnéllii ítsíímedi díllone. Aame imiááné dílbyej tsáímé mélǵjcyáhi. Áánetu dílbyeke cáhcújtsótúmé tsá wáájácútú dílbyeéjté mélǵjcyane dílbyeke iwáájácútúnéllihye. ² Ámuúha táñahbémuj, imiááné tsúuca dílbyej tsáímé mélǵjcyarómé tsáhái ímí mewáájácútú muhdú mélǵjcyaiñé nihñévéure. Áronáa méwaaǵácú Crǵjto meke újcvácooca dílbyeduréjuco mélǵjcyaiñé dílbyeke maáǵyúmíńéllihye. ³ Muurá imiááné dílbyeke mecáhcújtsómé métsúúrámehǵjcyá imiáámeréjuco mélǵjcyáiyóneri díbye lǵjcyadu mélǵjcyaki.

⁴ Áánetu imityúné meméénuhǵjcyámé Píivýéébe táuhbaju íllure méehdíívalléhi. Muurá tsá díbye ímilletú imityúné meméénune. ⁵ Muurá ámuha tsúuca méwaaǵácú Jetsocrǵjtó mújǵyú imityúné méénútuube íńńujívú tsááne méimítýuháñé méhdityu iwáágóoki. ⁶ Aane pámeere ímí dílbyema lǵjcyame tsá imityúné méénutúne. Áánetu imityúné méénuhǵjcyámé tsá dílbyeéjté lǵjcyatúne. Aame tsá dílbyeke wáájácútúne. ⁷ Ahdícyané, ámuúha Llihíúmuj, tsáama tsaatédívú máállítsámeidííne. Muurá imiáánéré méénuhǵjcyámé imiáámé lǵjcyá Jetsóó lǵjcyadu. ⁸ Áánetu Naavéneéjté lǵjcyame imityúné méénuhǵjcyá tsúucajátújucoo díbye lǵjcyadu lǵjyanéllihye. Áánéllihyeé muurá Píivýéébe Hajchi tsáá íńńujívú dílbyeke ityáhjáne díbye tútávájtsonéhjí ímíbáǵchoki.

⁹ Aane imiááné Píivýéébej tsáímé mélǵjcyame tsáhájuco imityúné meméénutú béhne íjtsaméivúréjuco díbye meke ájcvúnéllihye. Aame tsáhájuco imityúné mélǵjcyatú tsúuca ítsíímedi díbye meke díllone. ¹⁰ Aane muurá méwaaǵácú caatyé Píivýéébej tsáímé lǵjcyane.

Áhdure méwaajácú caatyé Naavénej tsíimé Ijcyane muhdú ditye Ijcyánetüre. Muurá ímityúné meméénuhíjcyámé ménahbémuke mewájjytúmé tsá Píivyéébeéjté mejjcyatúne.

Mewájjytújcatsíne

¹¹ Muurá ámuha méwaajácú tujkénúu meúwáábójcatsíne muhdú mewájjytújcatsíyóne. ¹² Aame tsá mejjcyatú Caíiúvúhjáa Ijcyadu. Muuráhjáa Naavéneéjpi Ijcyánéllii íñáhbeke líihyánuube. Aanée jíveeki líihyánuube íñáhbeke? Dibyéjháa múhdurá méénúnáa íñahbe ímí méénune itsárlíléne díibyeke líihyánuube.

¹³ Ahdícycane múhdurá méjtsúcunúdí ámuéhake Píivyéébeke cáhcújtsotúmé nehílléhajchíjju, ámuúha táñahbému. ¹⁴ Muurá méwaajácú Píivyéébeéjté mejjcyame ménahbémuke mewájjyume mújjyú medsíjivéjúcúóóityúne bóhiima mejjcyane. Áánetu íñahbémuke wájjytúmé tsá téenema Ijcyatúne. ¹⁵ Muurá dsíjivétso múnaádú néeme íñahbémuke nehílléhi. Aane muurá ámuha méwaajácú tsíjtyeke idsíjivétsoíyóneri Ijcyacunúhíjcyámema mújjyú medsíjivéjúcúóóityúne bóhi Ijcyatúne. ¹⁶ Muurá méwaajácú muhdúhjáa Jetsocríjtó meke iwájjyune úújétsóné idsíjivéneri. Ahdu téhdure ménahbémuke meúújétsóiyá díityéké mewájjyune. ¹⁷ Ditye píhtónetu díityédi meidaátsóvéne mepiáábótúhachíi tsá ímiááneturé Píivyéébeke mewájjytúne. ¹⁸ Ámuúha átsíimédú ámuha menéemeéj, tsá múu apááñéré ihjyúri íñahbémuke wájjytúne. Múu ímiááné díityéké iwájjyune úújétsó díityéké ipiáábóneri.

Píivyéébema ímí mejjcyane

¹⁹ Ehdú meméénune ímiáánéjucó ímiáájú meúraavyéne. Aame méwaajácú ímiááné ímí Píivyéébema mejjcyane. ²⁰ Muurá ímityúné meméénune méwaajácúhi. Aane Píivyéébe íná túhúúlléébejii waajácú muhdú meicyahíjcyáne. ²¹ Ámuúha táñahbému, muurá ímityúné meméénútúcooca méwaajácú ímí Píivyéébe meke íjtsúcunúne. ²² Aabe meke ajcú páneere díibyeke metáumeíne díibye taúhbjúúné mecáhcújtsóne díbye ímíllédú mejjcyámeke. ²³ Meke muurá táúhbaabe ílli Jetsocríjtóke mecáhcújtsóne mewájjytújcatsí muhdú meke díbye wájjyudu. ²⁴ Díbye meke nehdu mejjcyame ímí díibye meke ímí. Aame méwaajácú méema díbye Ijcyane Íapíichó mépañévu ipicyóónej tééveri.

4

Ímiáájú Píivyéébedityú tsááne

¹ Ámuúha táñahbému, tsá múu pecútéré cáhcújtsotú tsaate ámuháma Píivyéébe icyanéjcuri ihjyuváne. Tujkénú múu ímiíneúvú íjtsó iwáájácú ímiááné díibyedityú tene Ijcyáhajchíjju. Muurá mítyame állu múnaa díibye ihjyú uubálle múnaadi idíllómeíne úwáábohíjcyáhi. ² Aane cáhawáá ámuéhake o néé muhdú mewáájacúné ímiááné Píivyéébe Apíichó túkevéjtsori úwáábohíjcyámeke. Muuráhjáa ihdyu Jetsocríjtó Píivyéébe Hajchi Ijcyaae Míamúnáájpidívú ípíivyéévéne ííñujívú tsááne cáhcujtsómé úwáábohíjcyá Píivyéébe Apíichó túkévéjtsóneri. ³ Áánetu teene cáhcújtsotúmé tsá tééné túkevéjtsori úwáábotúne. Crijtó munáajpi Naavéné apíichó túkevéjtsoriyé úwáábohíjcyáme. Aane díitye úwááboju tsúúca Ijcyá ííñujiri éhneé éjjyújucó tééné uubálle ámuha melléébone.

⁴ Ámuúha Líihíumuj, muurá Píivyéébeéjté ámuha mejjcyame tsúúca díityéké métahjá díityémá Ijcyáábé íhnáhó éhniínevu ámuháma Ijcyáábé íhnáhó Ijcyánéllíihye. ⁵ Íji múnaaré Ijcyánéllii míamúnáadityúré tsááne íjtsaméi ditye úwáabóné díitye míamúnáa lleebúacunúhíjcyá téhdure tééji múnaa Ijcyánéllíihye. ⁶ Áánetu ihdyu Píivyéébeéjté mejjcyánéllii téhdure díibyeke wáájacúmé meke lléébohíjcyáhi. Áánetu díibyeke wáájacútúmé tsá meke lléébotúne. Ááneturé méwaajácú caatyé ímiááné Píivyéébe Apíichó túkévéjtsori úwáábohíjcyáne, áánetu caatyé állíuré Naavéné apíichó túkévéjtsori úwáábohíjcyáne.

Píivyéébe meke wájjyune

⁷ Áánéllii metsu Píivyéébedityú tsááne íjtsaméima mejjcyame mewájjytújcatsíki, ámuúha táñahbému. Muurá mewájjytújcatsíneri meúújétsó ímiááné díibyej tsíimé mejjcyame díibyeke mewáájacúne. ⁸ Áánetu tsíjtyeke wájjytúmé tsá díibyeke wáájacútúne. Muurá díibyej tsíimé Ijcyaca tsíjtyeke wájjyúiyá muhdú díbye meke wájjyudu. ⁹⁻¹⁰ Muuráhjáa meicyanéjcutu díibyeke mewájjytúrónaa meke mítyane iwájjyune úújétsóobe apáábyéré ílli Ijcyáábeke ííñujívú díbye wállóobe dsíjivénej tééveri méimítyuháñé ábájíivémeímyé mújjyú medsíjivéjúcúóóityúné bóhi meújcuki.

¹¹ Áánéllii méwajjújcatsíyáhi, ámuúha táñahbému. ¹² Muurá díbyeke mújyú maájtyúmiturómé mewájjújcatsíhahchíi méwaaajácú Íapííchó mépañe Íjcyane. ¹³ Áánevu meke díbye ájcúnéllii méwaaajácú ímiááné díbyeéjté meíjcyane. ¹⁴ Muuráhjáa muha Jetsocríjtoke maájtyumímé íñe méúúbállehíjcyá Méécáání díbyeke íñújívú wáloone díbyej tééveri pámeere míamúnáake ípájtyetésoki. ¹⁵ Aane Jetsóó Píivýéébé Hajchí Íjcyane mecáhcújtsóne díbyedívú mecátsípaavémé tsaimíyé Píivýéébema méíjcyámé pañe Íjcyaae Íapííchoj tééveri.

¹⁶ Aane díbye meke wájyune mewáájácúnéllii díbyeke mecáhcújtsóne díbyedívú mecátsípáavehíjcyáhi. Muurá ihdyu íjcyaduré meke wájyuúbe. Aane pámeekéré mewájyume ímí díbyema meíjcyámema idyé Íjcyaae Íapííchoj tééveri. ¹⁷ Muuráhjáa muhdú Jetsocríjtó íñújiri Íjcyadu meíjcyáneri méúújetsó ímiááné díbyeke mewájyune. Aabe meke wájyúnéllii tsá meíllityétú nihñéétsihvúré mééema díbye muhdú meícyahíjcyáné ímíbájhóíñeri. ¹⁸ Muurá meke wájyúmedi tsá meíllityétúne. Áánetu meke wájyútúmeke méillí dítye meke ímítýú dáíivéyóónéllíhýe. Muurá tsaate meke wájyune mewáájácútúnéllii dítyéké méíllíyáhi.

¹⁹ Árónáacáa ihdyu Píivýéébe tsúúcjátújuco meke wájyune mewáájácúnéllii díbyeke mewájyúhi. ²⁰ Áánetu 'Píivýéébeke ó wájyúhi' menéérome ménahbémuke menéhnílléhajchíi íllure máallíhi. ¿Muhdú maájtyúmirómeke mewájyúmejíiva Píivýéébeke mewájyúú awáá maájtyúmiíbekejíivari? ²¹ Árónáacáa meke neebe díbyeke mewájyúne téhdure ménahbémuke mewájyuki.

5

Ímityúné metáhjane

¹ Muurá Jetsóó Mépájtyetésóóbeke mecáhcújtsóóbedívú mecátsípaavémé méíjcyá Píivýéébej tsíime. Aane díbyeke wájyune téhdure ítsíimeke wájyúhi. ² Aane díbyeke mewájyúnéllii díbye meke néhdu meíjcyame téhdure tsíjtye díbyej tsíimé Íjcyámeke ménahbémuke mewájyúhi. ³ Muurá díbye néhdu meíjcyáneri méúújetsó díbyeke mewájyune. Aane tsáháturo túhuutúne. ⁴ Muurá díbyej tsíimé meíjcyame íñújí ímityuháñe métahjá Jetsóoke mecáhcújtsóneri. ⁵ Píivýéébé Hajchí díbye Íjcyane mecáhcujtsómé métahjá panévaré meke tútávájtsóiyóne.

Jetsóó Píivýéébé Hajchí

⁶ Muurá méwaaajácú Jetsóó Píivýéébé Hajchí Íjcyane díbyeé tsójtsótsámeícyooca Ílli díbye Íjcyane díbyere Píivýéébe cáámetu néénéllíhýe. Áhdurée díbye dsíjívécocaa úújétsoobe Ílli díbye Íjcyane. Aane muurá Íapííchó méhdivu bóhówátsohíjcyá ímiááné tene Íjcyane. ⁷ Muurá Íjcyámé níjkyejiri pápíhchúúmeva Píivýéébé Hajchí Jetsóó Íjcyane néémeé: Díbye páñetu Ílli Jetsocríjto, Cáání, Íapííchoo, éhdume. Aane pápíhchúúmeva Íjcyame tsáápiiyéro. ⁸ Téhdure íñe íñújiri pápíhchúúneva teene bóhówajtsóhi: Díbyeé tsójtsótsámeícyooca Cáani nééneé, díbyeé dsíjívécocaa tsííñe díbyere nééneé, Íapííchó meke néhíjcyánee, éhdume. Aane pápíhchúúneva Íjcyane tsanéééré méhdivu bóhówajtsóhi. ⁹ Muurá mecáhcujtsó míamúnáa meke nééneé. Aanéjii muurá mecáhcújtsóiyá Píivýéébe meke nééneé. Muurá díbyere meke néé Jetsóó Ílli Íjcyane. ¹⁰ Áánéllii pámeere díbyeke cáhcujtsómé waajácú íñíbúuri ímiááné Píivýéébé Hajchí díbye Íjcyane. Áánetu teene cáhcujtsotómé állíu múnáájpidi dílló díbyeke. ¹¹ Árónáa neebe Íllj tééveri meke íajcuíñe mújyú medsíjívéjúcóótyúne bóhívu. ¹² Aane pámeere díbyé Hájchima Íjcyame tsúúca teene ujchí. Áánetu díbyema Íjcyátúmedi tsá tene Íjcyatúne.

Nihñéneré túkevétsoju

¹³ Ehdú íñe ámuúhake ó caatúnú Píivýéébé Hájchikye ámuha mecáhcújtsómeke ámuha mewáájácú tsúúca ámuha mújyú medsíjívéjúcóótyúne bóhíma meíjcyane.

¹⁴ Muurá méwaaajácú Píivýéébe ímillédújuco tene nehajchíi díbyeke metáúmeíñe díbye meke lléébone. ¹⁵ Áánéllii méwaaajácú díbye meke píááboíñe páneere díbyeke metáúmeíñetu.

¹⁶ Aane tsaapi ménahbe ímityúné méénúhajchíi múu díbyé hallúvú píáábó táúmeí Píivýéébeke díbye díbyedi ídáátsóvéne díbyé ímityú íábájíive díbye tééné déjucotu ídsíjívétuki. Árónáa íjcyáné tsane ímityúné meméénúné déjucotu medsíjívéiyóne. Aane téénéeméné díbye méénúhajchíi métaúmeídí píáábó díbyé hallúvu. ¹⁷ Muurá páneere Píivýéébe ímíllétúné meméénunéhíi ímityúne. Árónáa íjcyáné tsane tééné déjucotu medsíjívéiyóne.

¹⁸⁻¹⁹ Árónáa méwaaajácú ímiááné Píivýéébeke mecáánívahíjcyámé ímityúné pañévú meúcaavéjucóotúné díbyé Hajchí meke Naavéné mújtátsóiyónetu téhmehíjcyánéllíhýe.

Áánéllii muurá tsá dibye meke mújtátsóityuró Píivyéébeéjté meíjcyámeke. Áánetu íñe múhdumé íñújiri íjcyané míamúnaa Píivyéébeke cáhcújtsotúmé diibye Naavéné hójtsí pañe. ²⁰ Muurá méwaajácú Píivyéébé Hajchíi tsááne íñújívú meke iwáájácútso muhdú ímiáábé Cááni íjcyane díbyema ímí meíjcyaki. Aame ícyooca ímí díbyema méijcyá Ílli Jetsocríjtoma meíjcyánéllíihye. Aane ímiáábé Píivyéébe íjcyabe meke ajcú mújyú medsíjivéjúcóóityúne bóhívu. ²¹ Ahdícyane, ámuúha Llihúumuj, óvjyacóóné díbyedítýú ámúhake mújtátsóiyonéhjí ámuha mecáánívahjcyáne. Áyu tehdújuco.

2 JÓÁA

Hállúvúeháámí Jóáa cáátúnuháámi

Muhdú mewájjune

¹ Muúllej, Píivyéébé cahcújtso múnáá túkevjtsoobe o íjcyabe dútsíimema ámuáhake o wájýumeke tsúuca Píivyéébe újcúme éllevu íñe íhyaami ó caatúnúhi. Aane tsá apáábyéré ámuáhake o wájýutúne. Pámeere ímiáájú úraavyémé ámuáhake wájýúhi. ² Aane ímiááné ámuáhake ó wájýú ímiáájú mújjýú muhdú íjcyáityúné mépañe íjcyánéllíihye. ³ Ahdícyane óví Mécécaáni Ílli Jetsocríjtoma ámuáhake wájýumútsi ámuáhadi ídáátsóvéne píaabó íbúwajíí ámuha mejjcyaki.

⁴ Mítýane ó ímjyuvé tsaate dútsíimedítýú ílle ímí tehdújucó ímiáájú úráávyémeke o íténema. Muurá Píivyéébé taúhbaju néhdújucó dítye íjcyane. ⁵ Aane, muulle, uke o néé mewájjýjcatsíki. Tsá béhné taúhbaju tene íjcyatúne. Muuráhjáa ihdyu tsúucajátújucó Píivyéébe meke taúhbáné mewájjýjcatsíki. ⁶ Muurá ímiááné dífbyeke mewájjýuhajchíí díbye meke néhdu mejjcyáhi.

Állíu múnáa

⁷ Aane téibúwá méjjcyaco állíu múnáake. Muurá mítýame íjcyá íñújiri Jetsocríjtóo íñújjívú itsááne ímiááné mehdu míamúnáajpi íjcyane cáhcújtsótúme. Aame íllure dífbyeke ehdíivállehíjcyá icyáhjútsótúnema. ⁸ Ahdícyane téibúwá méjjcyaco ámuha mebánúmeítýu ámuhá wákimyéí áhdori Píivyéébe meke ájcune ámuha meújcuki.

⁹ Muurá ámuha Críjtó uwááboju íjcyané tsíjjítoréjucó meúráávyéhajchíí tsá Píivyéébé icyánéjcuri ámuha mejjcyatúne. Áánetu téené uwáábóré ímí ámuha meúráávyéhajchíí Píivyéébéé, Ílli Jetsocríjtóo, íjcyámútsima ímí ámuha mejjcyáhi. ¹⁰ Aane tsaate Críjtó uwááboju cáhcújtsótúme ámuha éllevu ámuáhake íúwáábo péhajchíí tsá múu íhjáwú wáátsúcúpéjtsótúne. ¹¹ Muurá díityéké ámuha mepiáábóhajchíí tsúuca ímityúné ámuha mémeenúhi.

Jóáa pítyajcóné

¹² Aane íjcyaroné mítýane ámuáhake o neéiyóne. Áronáa tsáhájucó ó ímíletú éhniíñevu íhyaamí pañétú o cáátumúné lléváhréjucó ámuha éllevu o pééíñéllíihye. Téjjyú botsíi ámuáhake ó néé éhniíñevu meimíjyuuíki.

¹³ Aane díñaalle ímí Píivyéébeke úráávyéllej tsíímé mítýane ámuáhake duurúváhi. Áyu tehdújucó.

3 JÓÁA

Nihñéeháámíré Jóáa cáátúnuháámi

Gááyo ímiáábe

¹ Oo Píívyéébe cahcújtso múnáá túkevéjtsoobe o íjcyaaabe íhyaami diéllevu ó caatúnú uke o wájyuube Gááyo élllevu.

² Aane Píívyéébeke, muube, piáábó ó táumeñhijcyá díhyallúvú panévatúré ímí u íjcyaa muhdú tsaímíyé dííbyeke u úraavyédu. ³ Mítýane ó ímjyuuvé uuva tsaímíyé ímiáájú u úraavyéné tsaate ellétú tsááme oke úúbálléneri. ⁴ Téhdure ávyétá mityáné ó ímjyuuvé ópée ímiáájú o úwaabómé ímí úraavyéné oke ditye úúbálléneri.

⁵ Aane, muube, ímí tehdújuco u piáábohijcyané ménahbémuke ímichi tsiélletu tsááme Píívyéébe íhju úwáábóméré pèhijcyámeke. ⁶ Muurá íllevu ménahbémú dóbéévemeke úúbállémé muhdú diityéké u wájyuube u piabóne. Aane ímí tehdújuco diityéké u piáábohijcyané Píívyéébe ímillédújuco. ⁷ Muurá dííbyé íhju úwáábori úllehijcyámé tsá ímilléturó cáhcújtsoúmé diityéké piabóne. ⁸ Áánéllii metsu meere mepiáábohijcyaa diityéké ditye ímiáájú iúwááboki.

Dióóterépé ímityuné íjcyane

⁹ Muuráhjáa éjju waajácuháámi ó wallóo elle íjcyané cahcújtso múnáa élllevu diityéké o túkévéjtsoháámi. Áronéva tétsíi túkevéjtsoobe Dióóterépé iye íhtsútuube íjcyane ímilléneéllii tsá lléébotú táuwaábo. Ímilleebéva iye iúwaabóne. ¹⁰ Áánéllii téhullévú o péécooca dííbyeke ó díllóo táhallúvúva dibe állífe. Aabéva muurá tsá wáátsúcuhiijcyatú Píívyéébe íhju úwáábo múnáa téhullévú úújetemeke. Muuréva ímí diityéké wáátsúcuemeke íbóíjcyuróne tsaméhjikéjuco díbye íchívyétsóhijcyane.

¹¹ Tsá múu ihdyu, muube, ehdu ímityuube íjcyatúne. Ímiáábéré múu íjcyáhi. Muurá ímiáánéré méénume Píívyéébeéjte. Áánetu ímityuné méénume tsá dííbyeke wáájácutúne.

Deméétrio ímiáábe

¹² Áánetu pámeere nehijcyá Deméétrio ímiáábé íjcyane. Téhdure o íjcyároobe ó waajácú ímí díbye íjcyane. Aane ímiááné tehdújuco díbye. Muurá uure wájácú u néene tsá mújyú állii o íhjuvatúne.

¹³ Aane íjcyaróné mítýane uke o nééiyóne. Áronáa tsá o ímíllétú éhniíñevu o cáatúnúne. ¹⁴ Muurá lléváhréjuco maájtyúmíjcatsííne botsíi ímíñéuvú meñhijyúvájcatsíiki.

¹⁵ Ahdícyane óvíi íbúwajíí ú íjcyáhi. Ílle íjcyame ménahbémú uke duurúváhi. Áhdure óóma duubállé ménahbémuke diityéké o dúúruváne. Áyu tehdújuco.

JÓÓDAÁ

Jóóda cáátúnuháámi

Duurúvaju

¹ Oo Jóóda Jacóóbó nahbe Jetsocríjtó ñcúve múnáajpi o íjcyaaabe ñne íhyaami ó caatúnú ámúhakyé Mééecááni íimbájhóne újcúmeke Jetsocríjtó téhmehíjcyáme éllevu. ² Aane ihdyu óvíi ámúhake ídaatsólléne píááboobe íbúwajíí ámuha meíjcyame mewáýjújcatsiki.

Allú uwáábo múnáa

³ Ámuúha táñahbému, ó imíllérá éhñíñevu ámúhake o cáátunúne muhdúhjáa mepáýteíñe Píívyéébe méema méénunetu. Áronáa tsaate ámúhake pátsáricyohíjcyánéllii ó imíllé ñllure ámúhake o tsápijtsóné Píívyéébe meke ájcuve ímiáájú icyanéjcutu ámuha meítsútúveki. ⁴ Muurá íjcyámé tsaate ímityúme Píívyéébeke cáhcújtsóturómé ñllure íállíñe ámúhá pañévu úcaavéme. Aame Máavyéjuube Jetsocríjtóke íehñiválléne nehíjcyá Píívyéébe meke iwáýjúnéllii muhdú meke méénúityúné ímityúme meíjcyáromeke. Tehdu néeme muurá wágóóové Píívyéébe waajácuháámi pañétúu tsúúcajájucó tene néhduu.

⁵ Aane ó imíllé tsúuca ámuha mewáájacújucooróné ámúhake o ítsáávetsóné muhdúhjáa Píívyéébe íjraéémú íñhété íjcyáromeke méénune díbyeke dítye cáhcújtsótúnéllíhnye. Muuráhjáa Ejíhtó íññúji múnáá hójtsí pañétú díityéké díbye íjchívyétsórónáa díityédítýú tsaate díbyeke cáhcújtsótúmeke dsíjívétsoóbe. ⁶ Téhduréhjáa muurá níjkyéji múnáa ímí dílbyema íjcyatúme múhdurá dáríívemeímyeke waagóoobe íjcyátsihdyu. Áamekéhjáa pícyoobe cúúvétsíi pañévu úwáñehíñeri íchíjchúmeke dítye tétsii íjcyá díbye muhdú meícyahíjcyáné ímbájhóíñévujuco. ⁷ Téhduréhjáa muurá Tsodóómaa, Gomóóraa, íúniúécoomíji múnáa, íjcyámeke ícúbáhraabe cúújúwari íhdcíyáméhjima dítye dómácóatsihíjcyáné djéjucotu. Áanetu méwaajácú Píívyéébe ímityúmeke ícúbahráné cúújúwari mújýú níjkéváityúne.

⁸ Ehdúhjáa íhdé múnáaúvuke díbye ícúbáhránáa ¿íveeki dílbyé taúhbajúúné íehñiválléne ímityúné íhýúvahíjcyámé níjkyéjiri íhtsútujte íjcyámedítýu? Aame ímityúné íjcyáneri íjpiíhañe ñllure tútávátsohíjcyáhi. ⁹ Muuráhjáa íhtsútúube níjkyéji múnáa avyéjuube íjcyároobe Mígyééré tsá ímityúné íhýúvatú Naavénedítýú dílbyema Moitsééúvú ítéméhó hallúvú ítyáñjácatsicyoóca. Tsáháa díbye dílbyedi íúúhívátene néetu díbye ímityúube íjcyane. Ílluréhjáa neebe dílbyeke: “Óvíi ihdyu muhdú Píívyéébe uke néehíi.” ¹⁰ Áronáa muurá díitye állúu múnáa tsá tehdu néétune. Muurá ímityúné íhýúvahíjcyámé iwáájácútúnéhjiri íúúhíváténema. Aame iyámédú dáríívemeíhíjcyáhi. Ehdú ímíllédú íjcyáneri íiye íhyallúvú íllyúhcohíjcyámé iwágóóovéñe.

¹¹ Ímáídaátsoju ihdyu díityéké tene páýteíñej! Éhnehjáa Caíi íñáhbeke dsíjívetsó díivane muurá méenuhíjcyáme. Áhdure éhnehjáa Baraáá ímityúné méénu díivane ídsíídsíváiyóneri íjýacúnúhíjcyáme. Aame muurá múhdurá ídyáríívemeíhíjcyáné níjcaúvú wágóóové éhnehjáa Coréé ílleebótú níjcaúvú dsíjíveebe wágóoovédu. ¹² Muurá eene ámuha menáhbéwájcatsíñe wañéhjinévu nucópjitsówu ímiáámeúvúvú múúbaké ávyejúúletúme ípyééne majchóháñe íiye oróhcohíjcyá tsíjtyéjtane díityéké ítsáávetúme. Aame éhne múúne maálléítyúcooca ojtso kíjyeba pevénéré tsájtyedu. Áhdure díitye éhne úmehééne íñéeváiyótsihvu néevátúnéllii ílluréjuco meíllone tébajkyéjimájucó mewáágoódu. ¹³ Áhdure díitye éhne nohji páné íhdéene móóá úniúvú íjchívyetsódu. Áhdure díitye éhne mícuro waájácúráityúmeréjuco íjcyáíhullévú áakítýedu. Aame wágóóové cúúvétsíi pañévu mújýú níjkéváityúne.

¹⁴⁻¹⁵ Muuráhjáa Enó Adáaúvúj tsíménémúhaabe 7-íjyúvájucó dílbyéúvudítýú dítye lílýaaténáa íjcyaaabe Píívyéébe túkévéjtsóneri néé ehdu néémedítýu: “Ávyéjuube tsájucóó mítyame íhñéjtema pámeere míamúnáama muhdú dítye ícyahíjcyáné íimbájhóki. Muurá pámeere ímityúné méénuhíjcyámema ímityúné dílbyedítýú íhýúvahíjcyámé íáhdó újcuúhi.” Ehdúhjáa Enóóúvú néehíi. ¹⁶ Aame muurá tsá mújýú íjtsúcunúttú tsíméné ímí tehdujuco íjcyane. Páneere múhdurá íjcyane nehíjcyáme. Ááne ímíllédú ímityúné íjcyáne mítyákímyehíjcyáme. Aame ímiáámeúvúvú tsaatémá tsámíyé íhýúvahíjcyá díityé tsíméné díityédítýú íújjúroki.

Cáhcújtsó múnáa túkevétsoju

¹⁷ Ámuúha táñahbému, cáhawáá méitsáávé éhnéhjáa Jetsocríjtó mamýémú nééneé:
¹⁸ “Muurá Jetsocríjtó tsiíne tsááíne pííhícooca íjcyáimýé tsaate íimillédú ímityúné íjcyame íllure
 dííbyedi úúhívatéimye.” ¹⁹ Aaméjuco muurá eene míamúnáake páhduvaré íjtsámeíchóne
 ímityúneríyé tsúúrámehijcyáne. Áámé pañe tsá Píívyéébé Apííchó íjcyatúne.

²⁰ Áánetu ihdyu imíchi meíjcyáne Píívyéébema méihjyúvahíjcyá dííbyé Apííchó piáábori
 ámuha metéhmémeí Crijtóke mecáhcújtsónetu ámuha memújtátuki, ámuúha táñahbému.
²¹ Ahdícyane ímiááméré meíjcyá díbye ámuhákye iwájyúne ipiááboki. Óochévetúmeré
 météhmehíjcyá Jetsocríjto meke íídaatsóllédú íjcyabe mújyú medsíjivéjúcóóítyúne bóhívu
 íájcuiki.

²² Múu tsaate páhduvaré íjtsámeímyeke úwaabó ditye iwájácúúvéne ímíñeúvú icyáhíjtsoki.
²³ Ehdu múu pájtyetésó cúújwá pañévú ditye wágóóóvéiyónetu. Árónáa ihdyu múu
 téíibúwá íjcyá ditye ímityúné méénúnetu ámuha meíívatúki.

Duurúvaju

²⁴⁻²⁵ Aane ihdyu óví Píívyéébe Mépájtyetésóobe Jetsocríjtoj tééveri ámuhákye tehme ámuha
 dííbyedítýú memújtátuki. Áhdure óví ámuhákye túkévéjtsóobe íínetú ámuha menéétsámeítýu
 dííbyedívú ámuha meúújetécooca ímíjyuuri ámuha meíjcyaki. Áánéllii metsu Píívyéébeke
 apáábyekéré maávyéjútso panévatúré íhtsútuube íjcyabe mújyú níjkéváítyúúbeke. Áyu
 tehdújuco.

APOCARÍHTSI

Muhdú pájtyeíñéhjí Jóáa ájtyumíne

Jetsocríjtó úúballené tújkeváne

¹ Oo Jóáa Jetsocríjtó ñícúve múnáajpi o íjcyaaabe íñe íhyaami o caatúnuube ó úúballé muhdú lléváhréjucu tene pájtyeíñe. Píívyéébéhjáa Jetsocríjtóke néé díbye ñícúve múnáadívú teene íbóhówájtsoke. Áanéé óhdivu bóhówájtsoobe naavédú néené ñeéne ñeéne páñe ñíjkyéji múnáájpij tééveri. ² Aane íñe ícyooa o úúballené muurá ímiáané Píívyéébe íhjuu Jetsocríjtóo óhdivu bóhówájtsoné o ájtyumíne.

³ Aane íhdu maímijyu teene éévevej. Áhdure maímijyu teene illéébone cáhcujtsóme. Muurá lléváhréjucu téhaami úúballenéhjí pájtyeíñe.

7-hava cahcújtso múnáa íjcyáme éllevu Jóáa cáátunúne

⁴ Aane íñe ó caatúnú ámuha 7-hava elle Áátsiá íñíñjiri meíjcyané cahcújtso múnáa éllevu. Aane óví Píívyéébe ípíívyema íjcyátuube íjcyaduré íjcyaaabe ámúhake píaabó íbúwájí ámuha meíjcyaki. Áábé Apííchó 7-nevadá néene óví téhdure ámúhake píaabóhi. ⁵ Téhdure óví Jetsocríjtó páñétéjpi dsíjivetú bóhítujkénuube ámúhake píaabó pámeere íñíñjiri íjcyané avyéjúté avyéjuube íjcyaaabe. Díbye ímiáábé íjcyaaabe méhdivu ímiáájú bóhówátsohíjcyáhi. Muuráhjáa mítyane meke iwájyúnéllíi ítyujpácýo waagóoobe téénej tééveri méimítýú méhdityu iwáágóoki. ⁶ Aabé meke pícyóó Cááni Píívyéébe avyéjúté meíjcyaki. Áhdurée meke pícyoobe llúúvájte meíjcyame dífbyeke meíícúveki. Aabe íhtsútuube avyéjuube íjcyáábeke íhdu metsu maavyéjútsohíjcyapaíjyuvaré mújýu ñíjkéváityúne. Ehdú teéne.

⁷ Ámúhah, muurá pámeere míamúnáa dífbyeké cávájócóme maájtyumíi ojtsó ñeéne tsáábeke. Aane dífbyeke cáhcújtsoómé íájtyumíne taáhi. Ehdú pájtyeíñe ímiááne.

⁸ Muurá Píívyéébe néehí: “Oo panévatúré íhtsútuube tapíívyema o íjcyátuube íjcyaduré o íjcyaaabe muurá ímichi téhíjpi oo páneeré o ípívyéjtsoobe. Áhdure ñíjke oo páneere o ñíjkévátsoíbye.” Ehdú muurá Píívyéébe néehí.

Críjtoke Jóáa ájtyumíne

⁹ Aane íñe ámúhá nahbe o íjcyaaabe ámuha meícúbáhrámeídyuré ó ícúbáhrámeíhíjcyá téhdure dífbyé avyéjútéjpi o íjcyaaabe. Áhdure ámuha teene maábucúdyuré o aabúcuíhíjcyá Jetsocríjtó oke píaabóneri. Okée muurá waagóomé móóáj pñetéú páhbau ‘Páhmó’ némeítsihvu Píívyéébe íhjuu Jetsocríjtódyú íjcyane o úwáábóhíjcyané hallútu. ¹⁰ Aabé tétsihvi o íjcyaaabe Píívyéébe wáábyuta íjcyajcójí dífbyeke o dúúrúvahíjcyánáa tsaapi táhallú éhnéjcutu kéévánécoba óóma íhjuvává éhne múúne rojrócó mellíjchune íhjuvává. ¹¹ Okée neébe:

—Ímichi oo téhíjpi páneeré o ípívyéjtsoobe. Áhdure ñíjke oo páneere o ñíjkévátsoíbye. Áhdícyane páneere ícyooa o ájtyumíne waajácúháámitu u cáátunúne ú wálloó Áátsiá íñíñjiri 7 coomíva Éépetsoo, Ejmíínaa, Péégamoo, Tiatííraa, Tsáadíi, Piradéépiia, Raoditséaa, éhdú coomíva íjcyané cahcújtso múnáa éllevu.

¹² Ehdú oke díbye néenélíi ó révoové múha óóma íhjuváváne o wáájácuki. ¹³ Aabé ó ájtyumí 7-ihcyuvá óórotu méénúmeíñe peetéíhcyúnéj pñe tsaapi míamúnáajpídyú néébe íjtyúháacyú hallúvú íwajyámú íjcyaaabe íjyócumúbeke. Áábéj pñetéú óóro múhé chíúcunú íjpiujívújucu íjcyamiñe. ¹⁴ Áábé níwacóo ávyéta tsítsi obééj íhjinédu. Áánetú íhýallúúúú éhne múú cúújuwa pééteécunúdu. ¹⁵ Téhdurée íjtyúhaacyu ávyeta ‘rutúrútú’ éhne múúne cúújwari úwááñewa pééteécunúdu. Áánetú díbye íhjuváváne keeváwu téhiñe níwacunúne íhjuvává. ¹⁶ Aabé ímiánéjucéhójtísi ejécunú 7-meváké míícúruke. Áánetú íhjuváváne níwáwá kéhíicunú ‘pajtyo’ neéwa panéjcvaré tsúhíjvawa. Áábé húmí ámítsaráhcóo nuhba ájchúcunúdu.

¹⁷ Áábeké o ájtyumíne dífbyé llííñéví o áákityeíñú múú dsíjivédu. Árónáacáa íhýójtísi ímiánéjucéhójtísi táhallúvú ípícyóóne oke neébe:

—Díhllyetédíñe. Muurá ímichi téhíjpi oo páneeré o ípívyéjtsoobe. Áhdure ñíjke oo páneere o ñíjkévátsoíbye. ¹⁸ Muuráhjáa o dsíjiveebe tsiíñe ó bohíi. Aabe tsáhájucu mújýu o dsíjívéityúne. Aabe míamúnáake cúújwáwá ñeéví ó waagóóhi. ¹⁹ Áhdícyane páneere íñe ícyooa tsúúca íjcyánema bóónétu pájtyeíñe o ájtyumíne caatúnú waajácúháámitu. ²⁰ Muurá táímiánéjucéhójtísi 7-meva míícúruke o ájtyumíne 7-hava cahcújtso múnáa uwáábojte íjcyane

nééiyóne. Áánetu 7-ihcyúvá peetéihcyúné u ájtyumíné diitye 7-hava cahcújtso múnáa Ijcyane nééiyóne.

2

Éépetsóri Ijcyané cahcújtso múnáa éllevu cáátúnúmeĩñe

¹ Ahdicyane Éépetsóri Ijcyané cahcújtso múnáa uwáábóobe éllevu illu caatúnu: “7-meva miícúruke ímiánéjécúéhójtisiri éjécunúúbé 7-ihcyúvá óórótu méénúmeĩñe peetéihcyúnéj piine úllehijcyaabe ámúhake néehi: ² Ó waajácú muhdú ámuha meijcyame ími táwákimyéí meméenuhijcýané panévaré ámuha maáábúcnema. Téhdure ó waajácú ími tehdújuco ámuha meúwáabohijcýané ímityúmeke. Muurá Píivyéébé uwáábo múnáadi iye díllómeiyómeke ámuha méwaajácuhijcýá állíu múnáaré ditye Ijcyane. ³ Aane ímiáané ó waajácú táwájyuri ámuha meícúbáhrámeihijcýané oke íhvéjtsotúme. ⁴ Áronáa Ijcyané tsane ímityúné ámúhá hallúri: ¿íveeki tsáhájucó oke ámuha mewájyutú tujkénúu oke ámuha mecáhcújtsojyju mewájyudu? ⁵ Aane meítsáávène méihvété ímityúné ámuha meméenuhijcýanetu. Ááne méimibáávye éjyju ámuha meicyahijcýadu. Muurá ámuha meimíjpyetétúhahchíí illuréjuco ámúhake o íhvéjtsóĩñe wáájácúratúmeréjuco ámuha meijcyaki. ⁶ Áronáa tehdújuco ámuha metsárillehijcýané nicoraitámú ímityúné méenuhijcýanéj téhdure idyé ó tsárilłene. ⁷ Aane ihdyu óví ímiáané lléébome cáhcujtsó Píivyéébé Apííchó cahcújtso múnáake néhijcýane. Muurá íneri táhjátsámeityúmé ími ícyahijcýameke nihñéétsihvuré ó ájcuú mújyú ditye dsíjívécúoóityúne bóhívu Píivyéébé avyėjuri tsaimíyé ditye ijcyaki.”

Ejmíunari Ijcyané cahcújtso múnáa éllevu cáátúnúmeĩñe

⁸ Téhdure Ejmíunari Ijcyané cahcújtso múnáa uwáábóobe éllevu illu caatúnu: “Ímichi téhijpi páneere ípivyéjtsóobe téhdure níjke Ijcyabe páneere níjkévátsóibye éhnée dsíjíveebe tsiĩñe bóhíbe ámúhake néehi: ⁹ Ó waajácú idátsó ámuha meícúbáhrámeihijcýané oke ámuha meúráávvené déjúcotu. Muurá tsaate illure iállíñe Píivyéébejtedi díllómeiyómé nehniwu ámúhadítýu ihjyúvahijcýá Naavéneéjteré ijcyánellíihye. Ehdu idátsó ámuha íñújiri meijcýarónáa ámúhá avyėjú níjkyėjiri Ijcyahi. ¹⁰ Ahdicyane maáábímyeídí éhniĩñevu ámuha meícúbáhrámeíñeri. Muurá ámúhadítýu tsaatek Píivyéébere wáájácúlémeke Naavéné cívéhoojánutsómé ámuha meícúbáhráméí pahójtisicúj coojíva. Áronáa ihdyu íhvéjtsotúmé tsaimíyé oke meúráávycó ámuha medsíjívétsihvújuco ámúhake o ávyėjutsómé ámuha meijcýa mújyú dsíjívéityúmeréjuco. ¹¹ Aane ihdyu óví ímiáané lléébome cáhcujtsó Píivyéébé Apííchó cahcújtso múnáake néhijcýane. Muurá íneri táhjátsámeityúmé tsá nihñéétsihvuré wágóóóvėityúne.”

Péégamóri Ijcyané cahcújtso múnáa éllevu cáátúnúmeĩñe

¹² Téhdure Péégamóri Ijcyané cahcújtso múnáa uwáábóobe éllevu illu caatúnu: “Níitsúwá ‘pajtyo’ néewa panéjcvaré tsúhjívwáma Ijcyabe ámúhake néehi: ¹³ Ó waajácú ámuha muhdú meicyahijcýané Naavéné ávyéjújkmeyéĩñe íñújiri. Árome ími tehdújuco oke ámuha meúráávvehijcýané oke ámuha mecáhcújtsonema. Muuráhjáa táuubállé méenuhijcyaabe Atípake ditye dsíjívétsorónáa tsá oke ámuha meihvéjtsotúne. ¹⁴ Áronáa Ijcyané tsane ímityúné ámúhá hallúri: Ámúháj piine ijcyámé tsaate Baraáa uwáábó cáhcujtsóme. Muuráhjáa díibye Baráake úwááboobe ijraéémuke ímityunévú íbúwajtsómé níjcyotájté ícúvé máchohijcýahi. Téhdure íhdícýamema dómácóatsihijcýame. ¹⁵ Áhdure idyé ijcyámé tsaate ámúháj piine nicoraitámú uwáábó o tsárilłené cáhcujtsóme. ¹⁶ Aane ímityúné ámuha meméenuhijcýané ihdyu meihvéjtsóne méimibáávye. Muurá ámuha meimibáávvetúhahchíí lléváhréjuco ámúhá éllevu o pééĩñe illuréjuco ámúhadi o ícúbáhraki. ¹⁷ Aane ihdyu óví ímiáané lléébome cáhcujtsó Píivyéébé Apííchó cahcújtso múnáake néhijcýane. Muurá íneri táhjátsámeityúmeke ó ájcuú ímiáájyvu wáájácúratúné majchódú néénevu. Áhdure diityéké ó ájcuú tsítsij néené neewáyuvu wáájácúratúne mémé tééutu cáátúvaúvu. Aane apáámýeré teeu újcume waajácúú mumémé Ijcyane.”

Tiatíirari Ijcyané cahcújtso múnáa éllevu cáátúnúmeĩñe

¹⁸ Téhdure Tiatíirari Ijcyané cahcújtso múnáa uwáábóobe éllevu illu caatúnu: “Píivyéébé Hajchi cúújuwa péétecunúdí ihyálluúúcú néébéj tuháácýu ávyeta ‘rutúrútu’ éhne múúne cúújúwari úwááñewa péétecunúdí néébe ámúhake néehi: ¹⁹ Ó waajácú páneere muhdú ámuha meijcyame tehdújuco mewájycatsihijcýane, ími oke ámuha mecáhcujtsóne, ími táwákimyéí ámuha meméénúné déjúcotu ámuha meícúbáhrámeiyóné maáábúchijcýane.

Áhdure ó waajácú táwákimyéi ímí tehdújuco ámuha meméénuhíjcyáné tujkénúu ámuha meméénuhíjcyáné éhniíñevu. ²⁰ Áronáa íjcyáné tsane ímityúné ámúhá hallúri: Ámúhá pñne Jetsabéé íjcyalle Píivýéébé ihjúy uubálle múnáálledi díllómeilleke iná ámuha menéétulle táicúve múnáake íuwáabori állihíjcyáhi. Muurá nehíjcyalle ihdícyáméhjima ditye dómácójcátsiyóné ímityúné íjcyatúne. Áhdure nehíjcyalle ditye níjcyotájté icúvé májchoróné ímityúné íjcyatúne. ²¹ Aane ó téhmehíjcyará dille múhdurá ícyahíjcyáné íhvéjtsóne ímiáálleréjuco íjcyaki. Áronáa tsá dille ímilletú ímíjpyetene. ²²⁻²³ Áánéllii ó íhvéjtsóo dílleke dille cheméri ávyétá íhnáhó ícúbáhrámeiki. Téhdure díllej tsíimé dsíjívéeéhi. Áhdure díllema ímityúné meénuhíjcyámé ícúbáhráméii teene íhvéjtsótúhájhíjyju. Áánetu pámeere cahcújtsó múnáa waajácútu ímiááné míamúnáa íbuúúné íjtsaméi ó wáájacúne. Aabe ámúhake ó ájcuú muhdú ámuha meicyahíjcyáne áhdovu. ²⁴ Áronáa íjcyámé tsaate ámúhadítý Tiatíírari dílle Jetsabéé uwáábó úráávyetúme. Aame tsá wáájacútu állíuré íjcyane Naavenedítýuré tsááne íhtsútúneri idíllone ditye úráávyehíjcyáne. Áyu éhdunéré téeneri ámúhama ó ihjúyváhi. ²⁵ Ahdícyane tsúuca oke ámuha meúraavyémé ímíñeúvú météhmeicyó tsíiñe ó tsááíñévújuco. ²⁶ Muurá íineri táhjátsámeityúme ó ímillédú nihíéétsihvuré ícyahíjcyámeke ó pícyoo íñújñe ávyéjute ditye íjcyaki. ²⁷ Aame míamúnáake íhtsútú táuhbaá éhne múúne núpájkityu meénuímeíñe líyíhllóné úméhéiyi mewápújuhcodú. Ehdú ávyéjuutéimey Llihíyoo oke ávyéjútsoódu. ²⁸ Áámeke ó ájcuú éhne tsítsívé máicúruwa ímíwu ájhcúcnútdú néébedívu. ²⁹ Aane ihdyu óví ímiááné lléébome cáhcujtsó Píivýéébé Apííchó cahcújtsó múnáake nehíjcyáne.”

3

Tsáádíyi íjcyáné cahcújtsó múnáa éllevu cáátúnúmeíñe

¹ Téhdure Tsáádíyi íjcyáné cahcújtsó múnáa uwáábóobe éllevu íllu caatúnu: “Píivýéébé Apííchó 7-nevadáu néene díbyedi íjcyaaabe 7-meváké míicúruke éjécunúhíjcyaaabe ámúhake néehíi: Ó waajácú muhdú ámuha meicyahíjcyáne. Muurá ámuha mékévaucunúhíjcyará Píivýéébeke ámuha meúraávyenetu. Áronáa tsá ámuha ímí meúraávyetúne. ² Áánéllii téihúwá meíjcyáne métsúraméi ímí dílbyeke ámuha meúraávyéíyóneri dílbyedítý ámuha memújtátuki. Muurá ó waajácú díbye ímillédú ámuha meijcyatúne. ³ Méitsááv éjyúu ámúhake ditye úwaabóné tsúuca ámuha mecáhcujtsóne. Ááne meímábáavyéne tsíiñe ímíñeúvú dílbyeke meúraávye. Muurá ámuha meímábáavyetúhájhí éhne múúne naní múnáajpi wáájacúratúné tsáhdú ó tsáábe ámúhake ó tuvááóvaáhi. ⁴ Áronáa íjcyámé tsaate ámúhadítý ímityúné meénutúme. Aame ímiáámé íjcyánéllii óóma íjcyaa tsaimíyé tsítsíj néene wajjámuunévú íjccámeíñema. ⁵ Íineri táhjátsámeityúme ehdu íjcyaaáhi. Ááme memeháñe tsá ó páacyúityú wágóóóvélityúme memeháñe cáátúváne waajácúháámitu íjcyane. Áámeke ó bóhówájtsoo Llihíyodívu, téhdure níjkyéji múnáadívu. ⁶ Aane ihdyu óví ímiááné lléébome cáhcujtsó Píivýéébé Apííchó cahcújtsó múnáake nehíjcyáne.”

Piradéepiári íjcyáné cahcújtsó múnáa éllevu cáátúnúmeíñe

⁷ Téhdure Piradéepiári íjcyáné cahcújtsó múnáa uwáábóobe éllevu íllu caatúnu: “Ímiáábé állíútuube Dabíúvú ávyéjú dílbyedi íjcyaaabe páacyúné tsá múha wátájcóityuróne. Áhdure díbye wátájcóné tsá múha páacyúúityuróne. Aabe ámúhake néehíi: ⁸ Ó waajácú muhdú ámuha meicyahíjcyáne. Muurá dúhcú íbúwá ámuha menéérome ímí táuwaábó meúraávyehíjcyá oke toónutúme. Áánéllii ámuha meúwáábóíñe uwááboju ámúhama ó páacyúné tsá múha wátájcóityúne. ⁹ Áronáa íjcyámé tsaate jodíómú íjcyarómé Naavéné icyanéjcuré úraavyémé íllure íállíñe tahñéjtedi díllómeímye. Árome ícúbáhrámeíñetu ámúhá líiíñévú ímíhmóúbáne ámúhake ávyéjútsoo ámúhake ó wájyune iwáájacúnema. ¹⁰ Muurá íhnáhóóróné pañe ímí oke ámuha mecáhcújtsónéllii ámúhake ó téhme íñújñi ícúbáhráméi íjcyánetu. ¹¹ Aane lléváhréjuco ó tsááíñe. Áánéllii múu muhdú ámuha meicyahíjcyádú tsaimíyé íjcyá ámúhá wáábyutájuco íjcyáneri ámuha mebáñúmeityuki. ¹² Muurá íineri táhjátsámeityúmeke ó pícyoo Tápiivýéébé duurúvájá apihajcúnédú néeme ditye íjcyaki. Aame tsá mújyú dílbyedítý íñeityúne. Áamedítý ó caatúnuú dílbye mémema íhcyóómi béhné Jerotsarée níjkyéjiri íjcyácóómi méme. Áhdure ó caatúnuú béhne tamýémé díityédítý. ¹³ Aane ihdyu óví ímiááné lléébome cáhcujtsó Píivýéébé Apííchó cahcújtsó múnáake nehíjcyáne.”

Raoditséari íjcyáné cahcújtsó múnáa éllevu cáátúnúmeíñe

¹⁴ Téhdure Raoditséari íjcyáné cahcújtsó múnáa uwáábóobe éllevu íllu caatúnu: “Píivýéébe páneerée ípívyéjtsóobe íjcyadúré ícyahíjcyaaabe allíútuube ámúhake néehíi: ¹⁵ Ó waajácú

muhdú ámuha meicyahíjcyáne. Muurá ímí oke ámuha meúraávyéturómé tsá oke meihvéjtsotúne. Aane ihdyu ó imíllérá tsaimíyé oke ámuha meúraavyéne. Aane ámuha meimíllétúhachíí óvjyacoóne. ¹⁶ Ehdú muhdurá oke ámuha medáriívénéllíi illuréjuco ámúhake o wáágooíñe. ¹⁷ Muurá ámuha ménehíjcyá íhtsutúmé ámuha tsaimíyé mejjcyame íinetú mepíhtotúne. Áronáa tsá ámuha mewáájácúmeítyú nucójpítsówu íevejte múúne íjcyadu ámuha mejjcyane. Áhdure tsá ámuha mewáájácúmeítyú hállúvatúmé múúne íjcyadu ámuha mejjcyane. ¹⁸ Áánéllíi oke métáuméí ámúhake o ímbájcho nucójpítsó nénéhíjtu ámuha mebóhówaucunújúcóótuki. Muurá ámúhake o piáábóneri botsíi ámuha mewáájácúúveé ímiánejcúvú éhne múúne íhyálluúné ímityúmé ityáábótsámeíñe bostíi ímiñéúvú ítetu. Óhdi ímiá uwááboju íjcyane ímiñéúvú mecáhcújtsóne méimíjpyeté éhne múúne óoro cútújwari chócóóvénetu íñéhní wágoóóvéné boone íñé ímíjyaú tene íjcyadu ámuha mejjcyaki. ¹⁹ Muurá o wájyúmeke o úwaabó ditye óoma íimíbáávyeki. Ahdícyane ímiááméré mejjcyane méimibáávyé muhdurá ámuha meicyahíjcyánetu. ²⁰ Ámúhake o píúvahíjcyá éhne múúne llééhówatu mepíuvádú oke ámuha mecáhcújtsóhachíí ámúhake o ímbájcho tsaimíyé menáhbévájcatsíki. ²¹ Muurá íínerí táhjátsámeítyúmé ímí ícyahíjcyámeke o pícyoo táúniúvú muhdú llihiyó oke íúniúvú íavyéjuvu pícyohdu. ²² Aane ihdyu óví ímiááné llééboome cáhcujtsó Píívyéébé Apííchó cahcújtsó múnáake nehíjcyáne.” Ehdúu oke neebe Jetsóo.

4

Píívyéébe ávyéjútsámeíñe

¹ Átsihdyúu idyé ó ájtyumí níjkyéjitu llééhowa pááyúacunúne. Ááné pañétúu oke tsiíñe éhñe íhde rojrócó mellíjchúnej kéévádú íhgyúvaabe nééhií:

—Cáhawáá taéllevu dicha muhdú pájtyeíñehjívú uke o úújétsoki.

² Ájyúu Píívyéébé Apííchó piáábori ó ájtyumí teene níjkyéjí pañe ávyéjú íjyáwá hallúri tsaapi ácuúacunúúbeke. ³ Áábé ámitsaráhcóo jájpeé, conarínaa, íjcyáne neewáyúúcu ‘rutúrutú’ nééné ámitsaráhcódu. Aanée teewa íjyáwá hallútú tuuhi pajtsícunú imíwu ‘ejmerááda’ némeíñe neewáyú áchaucunúdu. ⁴ Ááwá úniúúcuríi tsiwahjí 24-wava íjcyane idyé ó ájtyumíhi. Áwáhjí hallúrii téhduméré 24-meva túkevéjtsojte óoro chahíwáánema íjcyame ácuújatyémé wajyámúúné tsítsíjáhjíu. ⁵ Aanée pañétúéwatu rórihcyóné íhnáhó íhgyúvá éhne múúne chijchi íhgyuvádu. Áánetúu tééwá úmíwari 7-neva peetéháñe 7-nevádú nééne Píívyéébé Apííchó íjcyáne nááve. ⁶ Téhdurée tééwá úmíwari nújpacýódú ‘rauráú’ nééneé. Átsihyí 4-meva iyámédú néémé hálluúné panéjcvatú íjcyame tééwá hallúri panéjcvári. ⁷ Áámedítyúu tsaapi bájú oohíbyécobádu. Áánetúu tsijpi jééú ocájídyu. Áánetúu tsijpi húmí míamúnáájpi humídu. Ááne tsijpi mewáájícobádú néébe wállúrijíucunúhi. ⁸ Áámedítyúu 6-wava íhñúwaane tsáápiisádítý íjcyámé hálluúné patsíhívatúre. Amée ‘dáj’ nééture cójíchajchótá pécóhachótá nehíjcyáhi:

Panévatúre íhtsútuube Píívyéébe ímiáábé u íjcyaae íjcyaduré ú íjcyá dipívyema íjcyátuúbe.

⁹ Ehdúu diitye 4-meva íavyéjú íjyáwá hallúri ácuúacunúúbe mújyú dsíjívéityúúbeke durúvahíjcyá téhdújtsomére. ¹⁰ Áhdurée idyé diitye 24-meva túkevéjtsojte dílbyé úmíwávú ímíhmóúbáné dílbyeke duurúváhi. Amée íchahíwááné dílbyé lliñéúvú iwájójcóne nééhií:

¹¹ Píívyéébe múúhá avyéjuube u íjcyaae ihdyu tehdujuco panévatúre íhtsútuube u íjcyaae u ávyéjúúne. Áábeke ihdyu uke muha máávyéjútsohíjcyá páneerée u ímíllédú u ípívyéjtsónéhjí dityájpíyé íjcyáábeke.

Ehdúu nehíjcyáme.

5

Obééjáuúdu néébeé

¹ Áhdurée ó ájtyumí dílbye íavyéjú íjyáwá hallúri ácuúacunúúbe panéjcvaré cáátívaháámí waajácuháámí éjécunúne ímiánejcúéhójtsiri. Áhaamí 7-neva wáumíñúmeiháámí ténevádú ejké múha íhdícyame téhaami ipááyútuki. ² Ájyúu níjkyéjí múnáajpi íhtsútuube kéévánécoba nééhií:

—¿A íjcyámé tsaate ímiáámé téhaami pááyúciyóme? ³ Tsá muurá tsáápiuba níjkyéjima íñíjiri íjcyamedítý ímiáábé íjcyatú téhaami ipááyúúne éévéyóme. Téhdure tsúúcjáa

dsĩjĩvémedítýú tsá tsáapĩubáré ĩjcyatúne. ⁴⁻⁵Ehdúu díbye néeneri o táhĩjcyárónáa tsaapi díitye túkevéjtsójtédítýú oke nééhii:

—Tahdíñe bóhoj. Muurá ĩjcyaae tsaapi Jodáá dohjíba múnáajpi Dabíúúvúj tsĩménémuhaabe bájú oohíbyedú ĩhtsútuube ĩjcyaae. Aabe ihdyu óví téhaami paayúúú ímíáábée ĩjcyane úújétoóbe.

⁶Ehdúu oke díbye néerónáa teene ávyéjú ĩjyáwá únĩuri díitye túkevéjtsójtémá 4-meva iyámédú nééméj piine ó ájtyumí obééjáuúúú néébe ĩjyócunúúbeke. Áábekée boohówáné dítyée idsĩjĩvétsó dííbyeke méénunéhji. Áábejtóónée 7-jtoova ĩjcyáábé hallúúúúné téhdunéré 7-uva Píívyéébé Apííchó 7-nevadá néene páneere ííñújívú wallómeííñe náávé ĩjcyane. ⁷Aabée díbye obééjáuúúú néébe ávyéjú ĩjyáwá hallúrí ácuúúúúúbe éllevu ipyééne ujcú téhaami dííbyé ímíánéjcuéhójsĩri ĩjcyaháámi. ⁸Aabée téhaami újcúúúbe lííñéúvú díitye 24-meva túkevéjtsójtémá 4-meva iyámédú néeme míhmoúbáhi. Aamée ítyujkévevu ĩjcyumúúúúúú ĩjcyámedi téhdure óróihllóne. Áihllójí pañe tsanééré pácuúúú wáhpécunú muhdú Píívyéébéma dííbyéjéte méihjyuváné dííbyedívú úújétehĩjcyáne nááve. ⁹⁻¹⁰Aamée dííbyeke idyúúúúúúvé béhju májtsĩjýú májtsívaju illu nééhii:

Apáábyéré ímíáábé u ĩjcyaae ihdyu ú piivyéte téhaami u páayúúúne. Úpée muurá múúha wájyuri u ícúbáhrámeííne ú dsĩjĩvéhi. Aabée dítyujpácýó u wáágóónej tééveri múúhake panéva íñújĩne múnáa páhduvaré ĩhjúúvámema ú ímíbajchó ímí Píívyéébéma muha mejjcyaki. Áánemáa múúhake u picýóó dííbyé avyéjújete muha mejjcyaki. Áhdurée múúhake u picýóó llúúvájte muha mejjcyame dííbyeke méícúveki. Aame muha mejjcyaa ávyéjute ííñújiri.

Ehdúu nééju májtsíváme.

¹¹⁻¹²Áámekée o ítehĩjcyánáa ávyéta mityámé níjkyéji múnáa eevératu ĩjcyame téhdure kéévánécoba illu nééju májtsíváhi:

Obééjáuúúú néébéé ícúbáhrámeííbyé ihdyu tehdújucó panévatúré ĩhtsútuube ĩjcyaae pane wáájacúne. Áhdure tehdújucó díbye ávyéjúúne. Áábeke ihdyu metsu maávyéjújtsó dúúúúúvámere.

Ehdúu nééju májtsíváme.

¹³Téhdurée idyé ó leebó páábé íhdéejpi níjkyéjiri, ííñújiri, ííñújí pañe, nújpacýó pañe, ĩjcyame illu nééju májtsíváne:

Eene ávyéjú ĩjyáwá hallúrí ácuúúúúúúúbe, obééjáuúúú néébéé, ĩjcyamútsi panévatúré ĩhtsútuújétsi ĩjcyámútsikye ihdyu tehdújucó metsu maávyéjújtsó dúúúúúváméré mújýú níjkéváityúne.

¹⁴Ehdúu nééju dítye májtsíváné boone díitye 4-meva iyámédú néeme nééhii:

—Ehdu teene tehdújucó. Áánetúú díitye túkevéjtsójte imíhmoúbáne díityétsikye duurúváhi.

6

Waajácuháámi páyuuvéne

¹Átsihdyúu o íténáa tsúúca díbye Obééjáuúúú néébe teene waajácuháámi éjketa tujkénúene idyóvájacároné paayúúúhi. Áánaacáa ó leebó chijchi múu ĩhjúvádú oke tsaapi díitye 4-meva iyámédú néémedítýú nééneé:

—Éje, cáhawáá díhtécunuj. ²Ahdújucóo o ítécunúné díbye pááyúúúháámi pañe tsítsĩbeúvú ĩjú hallúrí tsaapi tubóowama ĩjcyáábeke. Aabée ĩhtsútuube méénucátsityu ĩjcyáábeke cháhiivávú dítye ávohjácoobe péé méénucátsivu tsĩjtyeke ityáhjaki.

³Ááné hallúvúéháámi éjketáa idyóvájacároné díbye pááyúúúnáa idyé oke tsijpi díitye 4-meva iyámédú néémedítýú nééhii:

—Éje, cáhawáá díhtécunuj. ⁴Ahdújucóo o ítécunúné téhaami pañe tsijpi ĩju tújpaábyeúvú néébeke. Áábé hallúrí ĩjcyáábeke némeííne díbye pámeere ííñújiri míamúnáa ĩjcyámeke ityútávájtsó dítye illíhyanújcatsiki. Áábedíi ávyéta ĩhtsútú néené cávaájco.

⁵Ááné hallúvúéháámi éjketáa idyóvájacároné díbye pááyúúúnáa idyé díitye 4-meva iyámédú néémedítýú tsijpi oke nééhii:

—Éje, cáhawáá díhtécunuj. Ahdújucóo o ítécunúné téhaami pañe tsijpi ĩju cúúvéébeúvú néébé hallúrí ĩjcyaae eevéjí éjécunúúbeke. ⁶Áánaacáa ó leebó díitye 4-meva iyámédú nééméj piínétú tsaate nééneé:

—Ícyooca tsájcoojí wákimyéi hallúvú tsáne áamuréjuco tríigo újcúmeíñe. Áánetu tsebááá 3 áamuréjuco újcúmeíñe. Áánéllii tsáhájuco múu íjyáacunújucootú bíinójpácyoma dúúrúbjápácyó újcyúyóneri.

⁷ Ááné hallúvúéháámí éjketáa idyóváajcárone dibye pááyúcúnáa idyé diitye 4-meva iyámédú néémedítýú nihñéejpýé oke nééhií:

—Éje, cáhawaá dihtécunuj. ⁸ Ahdújucoo o íitécunúné téhaamí pañe tsijpi iju llíjcyáábeúvú néébé hallúrí Dsjívé imyémé íjcyáábeke. Áábe déjutúu tsijpi tsáábe mémé ícúbáhraméi. Áámútsikyéé némeíñe tshahúnéécuéllé míamúnaa íññújiri íjcyámeke dityétsi idsíjívétso méénujcátsii, ájyabaa, chemee, íjcyáneri. Áhdurée diityétsikyé némeíñe iyámedi diityéké dityétsi idsíjívétso téhdure tshahúnéécuélle.

⁹ Ááné hallúvúéháámí éjketáa idyóváajcárone dibye pááyúcúháámí pañe idyé ó ájtyumí Píivyéébé íicuvé wájjí lliiñe díbyé ihjyúu íhvéjtsotúmé ímí úwáábohíjcyané hallútú ditye dsíjívétso mééhjike. ¹⁰⁻¹¹ Áámé wajyámúúnée tsitsíjhájjí íjcyame wáníjcyámei kéévánécoba illuú:

—Ávyéjuube Píivyéébe ímiáábé u íjcyabe muhdú u néhdújuco u méénúúbeke uke muha menéé çmúijyú íññújiri íjcyame míamúnaa múúhakyéé dsíjívétso meke tééné hallútú u ícúbáhraíñe? Áánéllihyée diityéké némeíñe diityékéé idsíjívétso dú téhdure íñahbémú Críjtó íicúve múnáake dityéi dsíjívétso né ditye ityéhmeki.

¹² Ááné hallúvúéháámí éjketáa idyóváajcárone dibye pááyúcúháámí pañe ó ájtyumí ávyétá íhnáho íññuji váumeíñe tujkéveri cóójejjpi nuhba cúúvenúné ávyeta kímóóvé wajyámuj cúúvédu. Áánetúu péjcoéjpi tújpacýoduréjuco íjcyane. ¹³ Áánáacáa míicuru dojco íññujívú éhne múúne higyééráhe néévá tsíjpáné kiijyébari dójcodu. ¹⁴ Ájyúu caame íévehóówá pevétsíiyéjuco éhne múúne waajácuháámí mepívíyoácódu. Áhdurée cáme wájúnema móóáj piine íjcyáhbaújjí íñe tsiéllévuréjuco. ¹⁵ Ájyúu pámeere míamúnaa íññújiri íjcyame ávyéjúttee, ehnéva múnaa, tsíjtyé hójtsí pañe íjcyamee, tsíjtyé hójtsí pañe íjcyatúmee, éhdume páátánúmeí néwáyúcobané raahóvú wáhyejúné pañévu. ¹⁶ Aamée teene néwáyúcobáneke, cáme wájúneme, nééhií:

—Múúhá hallúvú méuhnóbá íavyéjú íjyáwá hallúrí ácuúcunúúbé múúhake íájtyumítuki, áhdure Obééjáuúdu néébe múúhadi ícúbáhraíyóné íhdétu. ¹⁷ Muurá tsúuca múúhadívú ícúbáhraméi wajtsí múhá áábúúctýuróne. Ehdúu nééme téhaamí pañe o ííte.

7

Ijraéemudítýú tsaate Píivyéébeéjte

¹ Átsihyúu idyé tsiíñe naavédú nééné pañe ó ájtyumí 4-meva níjkyéji múnaa íññújiri patsíjhíwárá íjyóújcyatýemeke. Téhmehíjcyámée íññujii, móáñee, bájuneé, íjcyane kíjyeba ivááútuki. Áámekée némeíñe íññújima nújpacýo ditye ityútávájtso. ² Áronáacáa tsijpi diityédítýú nuhba tsáhícyánéjcutu Píivyéébe mémé cáátúnúmeíñema tsáábe néé kéévánécoba: ³ —Métútávájtso díñéi íññujii, móáñee, bájuneé, íjcyane Píivyéébé íicúve múnáá úmicóónetu díbye mémé mepícyóótúné hajchóta.

⁴⁻⁸ Aanée oke tsaate néé 12 dohjíba múnaa íjraéémú íjcyámedítýú 144,000-mevá úmicóónetu teene Píivyéébe mémé tsúuca pícyámeíñe: Jodáá dohjíbatu 12,000-mevaa, Robéé dohjíbatu 12,000-mevaa, Gáá dohjíbatu 12,000-mevaa, Atséé dohjíbatu 12,000-mevaa, Netaríi dohjíbatu 12,000-mevaa, Manatséé dohjíbatu 12,000-mevaa, Tsimeóó dohjíbatu 12,000-mevaa, Revíi dohjíbatu 12,000-mevaa, Itsacáá dohjíbatu 12,000-mevaa, Tsaaboró dohjíbatu 12,000-mevaa, Jotséé dohjíbatu 12,000-mevaa, Bejamíi dohjíbatu 12,000-mevaa, ehdu.

Tsítsíjhájima íjcyame

⁹⁻¹⁰ Átsihyúu idyé ó ájtyumí tétsihyí diibye íavyéjú íjyáwá hallúrí ácuúcunúúbee, Obééjáuúdu néébeé, íjcyámútsí úmíwari ávyétá mítyáné míamúnaa eevératu panéva íññujíne múnaa íjcyame páhduvaré íhjuvámeke. Áámé wajyámúúnée tsitsíjhájíuúvú nééme wájyuhóónema íjcyame kéévánécoba nééhií:

Muurá pajtyéteju tsáá íavyéjú íjyáwá hallúrí ácuúcunúúbee, Obééjáuúdu néébeé, íjcyámútsídítýu.

¹¹⁻¹² Téhdurée idyé tétsihyí diitye túkevétsojtémá 4-meva iyámédú nééméj piine pámeere níjkyéji múnaa íjcyame imíhmoúbáné Píivyéébeke dúúrúvámé nééhií:

Tehdújuco ihdyu Mépiivyéébé mújyú níjkéváítyuube panévatúré íhtsútuube ávyéjuube íjcyaaabe pane wáájacúne. Áabeke ihdyu metsu maávyéjútso dúúrúvamére. Ehdú teéne. Ehdúu néeme níjkyéji múnaa.

¹³ Áanáacáa tsaapi túkevéjtsojtédítýú oke néehí:

—¿Aca aatye eene tsitsíjáhjima íjcyámeke ú waajácú kiátú ditye tsááne? ¹⁴ Áánélliihyé o néehí:

—Tsáha, Ávyéjuúbej, u ihdyu ú waajácú diityéke.

Áánélliihyé oke neébe:

—Íjtyéé ímíbaavyé Obééjáuúúú néébé tujpácýó wágóóóvénej tééveri. Aamée ávyetá ihnáhó nééne ícúbáhrámé íññújiri íjcyánetu pajtyéhi. ¹⁵ Áánéllii ícyooa Píívyéébema íjcyame díbyeke íícúvehíjcyámeke ííne ímíjyaú pícyoóbe. ¹⁶ Aame tsáhájucó mújyú ájyabáavatéityúne. Tehdure tsáhájucó ditye ádópíyvenúityúne. Tsáhájucó mújyú nuha diityéké áññúityúne. ¹⁷ Muurá ávyéjú íjyáwá únuri íjcyaaabe diityé tehmeébé Obééjáuúúú néébe tsaímýé dityéké túkévejsómé ííne ímíjyaú íjcyáhi. Áamedítýú Píívyéébe kímóóve wáágoómé tsá íínerí kímoovéjúcootúne. Ehdúu oke túkevéjtsojtédítýú tsaapi néé naavédú nééne o ííténé pañe.

8

Nihñéeháámiré waajácúháámí páyuuvéne

¹ Áijyúu idyé nihñéeháámí éjketaré idyóváajcáróne diilbye Obééjáuúúú néébe pááyúcúháámí pañe ó íté níjkyéji dáíhañeréjuco íjcyane wahájchotáwu. ² Áanáacáa ó ájtyumí 7-meva níjkyéji múnaa ítyujkévevu rojrcóónema íjcyame Píívyéébé úmíwari íjcyámeke. ³ Áánetúu tsaapi díbye íícúvé waiji únúvú íjyócuuvéva díbyeéjité dílbyema íhnyúvahíjcyáne náávé mítyane pácúúcu oóoróíhlló pañe íjcyánema teene icyóvájtsóneri dílbyeke íícúveki. ⁴ Aanée teene pácúúcu díbye cóvájtsóne ójtsó úújeté Píívyéébedívu. ⁵ Átsihdyú dílbyeke íícúvéjítu teene llíyíhlló pañévu cújúwayúúhá újycune díbye íññúji hallúvú wááónemáyé apíchówu chíjchímuba 'roríhrórí' dówjaavéhi.

Rojrcóóné llíjchúmeñe

⁶ Áanáacáa diitye 7-meva níjkyéji múnaa tsúúca ímbájkímye írojrócóóné illíjchuki.

⁷ Aané tujkenú tsaapi írojrócó llíjchúné tujkéveri cúújúwama tújpacyo úmevánh páwahji nééne dójconeri tsahdúnéécuéllé íññúji áiivyé bájúnemájucó.

⁸ Áané boonétúu idyé tsijpi írojrócó llíjchúné tujkéveri caméhbáucobádú nééne péétécunúné móóá pañévu áákityéné nújpacyo tsahdúnéécuéllé píívyetétsó tújpacyóvuréjuco. ⁹ Áánerí tsahdúnéécuéllé téjpacyo pañe íjcyame dsíjivéhi. Áhdurée tsahdúnéécuéllé téjpacyorí úllénéj cújúwamiíne wágóoovéhi.

¹⁰⁻¹¹ Áané boonétúu idyé tsijpi írojrócó llíjchúné tujkéveri níjkyéjitu 'Paapáwa' némeíñé mícúruwácoba áákityé péétécunúbére páneere téhíñé pañévu. Áánerí tsahdúnéécuéllé nújpacyo páapañítýpácýó mítyame míamúnaa iádóne dsíjivéhi.

¹² Áané boonétúu idyé tsijpi írojrócó llíjchúné tujkéveri nuha cóójiejpii, péjcoejpii, mícúruu, íjcyame tsahdúnéécuéllé áabatémé tsá ímí ájchújúcootúne.

¹³ Áijyúu méwaajídú néébe íévéhóowari wáhpéebe kéévánécoba néehí:

—¡Máidáátsoju ihdyu íññúji hallúrí íjcyáné míamúnáake tene pájtyeíñé nihñéjetéré 3-meva níjkyéji múnaa írojrócóóné llíjchúcoócal!

9

¹ Ároné illúhuwúrée tsúúca tsijpi írojrócó llíjchúné tujkéveri mícúruwa níjkyéjitu íññújívú áákityé wáhyéjúcoba ávyéta páñé néhejú watájco ípááyúcuki. ² Aabée téhejúcoba pááyúcúnetu mítyane ojtso íjchívyé éhne múúne wájcyoha pééte ne ójtsodu. Aanée cóójiejpii núhbake wátajco cúúvéncóbaúvuréjuco. ³ Aanée teene ojtso pañétú tséereu cájtume tsújaavé páneere íññújiri oóvimu núúodu míamúnáake íññúoki. ⁴⁻⁵ Áámekée némeíñé apáámyekéré Píívyéébe mémé ímicóónetu íjcyátúmeke ditye ícúbáhra 5 nuhbáva hajchótá diityéké dsíjívétsoúmére. Tehdurée diityéké némeíñé íññújiri páneere úmehéénema bajtsóháñé íjcyane ditye ícúbáhrátuki.

⁶ Ehdú tene pájtyeóoca míamúnaa idsíjívíyóneri íjyácunúróme tsá dsíjívéityúne.

⁷ Aamée diitye tséereu panéjuco míamúnáa humínédú íhyúmíne néeme oóro चाहíwaanédú néénema íjcyame tsúúca íjcyátsíivyé éhne múúne méénujácátsíllii íjyumu

ĩjcyátsiivyédu. ⁸ Áámé níwacóónéé walléémú níwacóóné hajchónéhjí ĩjcyámé ihwájíiné bájú oohíbyécóbá ihwájíinédu. ⁹ Ááméj píujíínéé úwáñé miihónédú néénuu wátájcámeimyé wáhpene ihjyúvá apíchówu éhne múúne méénucátsivu ĩjchíemíiné ĩjumu líicyuhcóné ĩhjyuvádu. ¹⁰ Áámé nuówáánéé oóvímu nuówaanédú téeneri ditye míamúnáake tsáhojtsí nuhbává hajchótá ícúbáhraíñe. ¹¹ Áámé avyējuubé ĩjcyaae téhdure wáhyéjúcoba ávyéta páñé néhejú avyējuube ĩjcyáabe mémé heeberéomú ihjyúri Abadóo. Áánetúu gríéégomú ihjyúri Aporíó 'tútavájtso múnáajpi' nééiyóne.

¹² Ehdúu ó ájtyumí téhaamí pañe ícúbáhráméi pájtyene. Áronáacáa némeíñé tsiíñéi míñéécu ĩjcyane.

¹³⁻¹⁴ Átsihyúu idyé tsiíñe téhaamí pañe tsijpi diitye níjkyéji múnáadítúy írojrócó líjchúné tujkéveri Píivyéébé ícúvé waijí oóroto méénúmeíjí hallúri ócájij tóónédú néénéj pínetú tsaapi díibyeke néehí:

—Tsiñaácó aatye 4-meva naavémuke eene Eoparáátej téehí úníutu dóhjívámeke.

¹⁵ Ahdújucóo díbye tsiñaácómé tshhdúnéécuéllé míamúnáake dsíjívetsóné imichí ihdyu téjyú wáábyutájucó pícyámeimye. ¹⁶ Ájyúu némeíñé diitye tsoháhomú ĩjímudi úlleme 200 mílóóné ĩjcyane.

¹⁷ Ááméj píujíínétúu ímyéénucátsí miihóné chíájcatyé páhduvaré némiíhójí tújpámíhójíúvu, ĩljcyámíhójíúvu, ajtyúvámíhójíúvu, ĩjcyane. ¹⁸ Áánetúu diityé ĩjímú níwáúúné bájú oohímé níwáúúnédú néémé ihjyúháñetu cúújuwaa, ojtsoo, atsóoperee, ĩjcyane ĩjchívyéneri tsiíñe mítyane míamúnáa dsíjívé tshhdúnéécuélle. ¹⁹ Muhdú ĩhjáa ĩhjyúháñema íbówaañe íñimyéemú níwáúúnédú néeneri míamúnáake líihyánuhĩjcyáme.

²⁰ Áronáacáa dsíjívétumé tsá ímityúné imyéénuhĩjcyané íhvéjtsotúne. Tsáháa ditye naavémuke icyáánvahĩjcyané íhvéjtsotúne. Áhdurée tsá ditye íhvéjtsotú íbóhíúbamáyé ĩjcyátúmeke oóroto, úwááñéwatu, nééwáyutu, úméhetu, méénúmeíméyhjike icyáánvahĩjcyane. ²¹ Áhdurée tsá ditye íhvéjtsotú ídsíjívetsócatsíhĩjcyane, íwáábyénúcatsíhĩjcyane, íhdícyámema ídyómáccatsíhĩjcyane, íñánicyatsíhĩjcyane. Ehdúu ó ájtyumí téhaamí pañe.

10

Níjkyéji múnáajpi waajácúháámima ĩjcyane

¹ Átsihyúu idyé tsiíñe naavédú nééné pañe ó ájtyumí tsijpi íhtsútuube níjkyéji múnáajpi íhyallútú tuuhi cápátsíucunúúbé ojtsó pañe cáámetu nítyéébeke. Áábe húmíí ajchúacunú cóójéjpi nuhba ájchúacunúdu. Áánetúu ĩjcyúbaacu peetéacunú cúújuwa pééetéacunúdu. ² Aabée waajácúháámíwu wájihťucunúháámí éjécunúúbé ímiánéjćuejtúhá túvaúacunú móóatu. Áánetúu náníñéjćuejtúhá túvaúacunúúbé íñíjítu. ³ Aabée éhne múúne bájú oohíbyécoba ĩhjyuvádu ávyéta íhnáho ĩhjyúváne tujkéveri 7-meva chĩjchimu ihjyúvá ávyéta íhnáho. ⁴ Aanée ditye muhdú néene o cáátúnúyónáa tsaapi oke cáámetu néehí:

—Caátúnudí ditye ĩhjyuváne. Téhdure muuca dúúbállédi teéne.

⁵ Áané boonétúu díibye níjkyéji múnáajpi eenée móóama íñíjítu tárívajaúacunúúbé ímiánéjćuehójtí cáámevu íhbúcuhi. ⁶ Áánemáa mújyú dsíjívéityuube páneere íévéhóowari ĩjcyánéhjima íñíjiti, nújpacyo, múhdúné tsíeméné ĩjcyanehjí ípívyéjtsóobe mémeri neébe:

—Ímiááné tsúuca páneere níjkévaíñe éévé úújetéhi. ⁷ Muurá 7-meva níjkyéji múnáa ĩjcyámédítúy níhñéepjyé írojrócó líjchúćucooca páneere ílluréjucó níjkévaíñe Píivyéébéé múha wáájacutúné ĩhjú uubálle múnáake néhdújucó. Ehdúu oke neebe níjkyéji múnáajpi eenée móóama íñíjítu tárívajaúacunúúbé.

⁸ Áánetúu cáámetu óoma ĩhjyúvaabe tsiíñe oke néehí:

—Aadi níjkyéji múnáajpi eene móóama íñíjítu tárívajaúacunúbedítúy éhaami waajácúháámíwu duúcu. ⁹ Ahdújucóo o péene o táúmeíñé téhaamíwu díibyeke. Áánéllihyée oke neébe:

—Áju, májcho téhaamí. Muurá u májchone íimúwu néerone díhbáu pañévu páápáñuúhi.

¹⁰ Ahdújucóo o újćuháámíwu o májchone ímiááné íimúwu néerone táhbáu pañévu páápáñuúhi. ¹¹ Átsihvúu oke neébe:

—Íjcyanéi díhyallúri tsiíñe páneere míamúnáake u úúballeíñé íná diityéké pájtyeíñé panévá íñíjíine múnáa páhduvaré ĩhjyúvámeke páneere íavyéjćetámájucó.

11

Mĩtyétsi uubálle múnájtétsi

¹ Ehdúu oke iñéené boonétu eevéivu oke iájcúne neébe:

—Íiiji dehvété Píivyéébe duurúvájama díbyé iicúvé waiji. Áhdure ú éévéé múhdúmevá téjari díbyeke dúúrúvahijcyámeke. ² Áánetu ihdyu tééjá llahájtí tsúuca tsiíñé iñúji múnáá hójtsi pañe ijcyane tsá u éévéiyúne. Muurá 42 nuhbává tétsii Píivyéébe cóomiiji ijcyame técoomi tútávajtsoóhi. ³ Áijyu ó wálooó mútyétsi kímóóvé wajyámuma ijcyamútsi táuubállé méénúimútsikye dityétsi tamyémeri 1,260 coojívá hajchótá iúúbálle iná pájtyeíñe. Ehdúu oke neebe cáámetu óoma ihjúvaábe.

⁴ Aane diityétsi ijcyane neéiyóné eene pané iñúji avyējuubéré Píivyéébe ijcyáábé úmíwari orívoheécuma mĩñécu peete ijcyane. ⁵ Áámútsikye múnáájtsoómeke dsjívétsoimútsi cúújuwa diityé hallúvú híripiácóneri. ⁶ Ehdú iná pájtyeíñé iúúbálléne hajchótá néémútsi tene iállétuki. Téhdure nújpacyo tújpacývuréjucu dityétsi píivyetsoíñé iñújiri ijcyámeke páhduvaré neéne chemeháñeri ichémétsoiki.

⁷ Áronáa teene iúúbállehijcyané dityétsi níjkévacooca iyáábécobádú neébe teene wáhyéjúcóbá déjucotu ijchíivyeebe diityétsima imyéénújcatsimútsikye dsjívétsoóhi. ⁸ Áámútsi itémehóócú dómájcóratúné icyahijcyaa íhtsútu cóomí Máavyējuubé wáyetyécúmeicyóomí uulléjijtónéj pñe técoomiyé Tsodóoma, Ejíhto, némeicóomí pañe. ⁹ Áhóócuúvuke pápilhchúuj coojíváj píinévújucu panéva iñújine múnáa ítehhijcyáhóócuke tsá múha ímílléiyú tsaate cúúne. ¹⁰ Aame ávyeta téeneri ímíjyúúvéne iwáñehjivaténé pañe tseménehjívú bohbanújcatsíhi. Ehdú ímíjyúúvéme iyévéhreváa dityétsi diityéké Píivyéébe ihjyu iúwáábóneri pátsáricyohijcyanéllíhnye.

¹¹ Áronáa téhdune 3 coojíváj píinévú Píivyéébe tsiíñe diityétsikye bóhítsómútsikye iájtyumíne miamúnáa ávyetá íhnáó íllítyeéhi. ¹² Áámútsikye tsaapi cáámetu kéevánécoba neéhi:

—Métsa íllevu. Áhdújucu diityétsi pééíñe cáámevu ojtsó pañévu ímunáa diityétsikye íténáaaca. ¹³ Áijyu ávyetá íhnáó iñúji vááúmeíñeri técoomítyú tsátsii jááhañe cáhvyábáneri 7,000-meva miamúnáa dsjívééhi. Ááneri cóeje ávyetá íhnáó íllítyéne Píivyéébe níjkyéjiri ijcyáábeke ávyéjútsoóhi.

¹⁴ Ehdú míjyúújucu ícúbáhraméi pájtyeíñe. Áronáa ijcyanéi tsiíñe ícúiyé téené boonétu pájtyeíñe.

Níhñéjpyé írojrocó llíjchune

¹⁵ Aanée níhñéjpyé níjkyéji múnáajpi írojrocó llíjchúné tujkéveri cáámetu tsaate kéevánécoba neéhi:

Naavéné avyéjú iñújiri ijcyaroné Mépiivyééberéjucu cáavacúné iyéjucu Críjtoma íavyéjuutéki.

Áaberéjucu tééji avyējuube ijcyaiñé mújyú níjkéváiyúne.

¹⁶⁻¹⁸ Áanáacáa 24-meva túkevéjtsote Píivyéébe úmíwari íavyéjú iyjwááané hallúri ácújcatyéme díbyé líiñévu ímíhmóúbáne díbyeke dúúrúvámé neéhi:

Tehdújucu Ávyējuube Píivyéébe íhtsútuube íjcyaduré u icyahijcyaae díhñáñeri u ávyéjuuténe.

Aabe iñújiri ijcyané miamúnáa úhdivu cááyóbahijcyámeke u ícúbáhráíñe éévé úújetéhi.

Áhdure tsúuca dsjívéjúcóórómema muhdúhjáa ditye icyahijcyané u ímbájhóíñe éévé úújetéhi. Aabe díicúve múnáa íhtsútujtémáyé ídáátsojte uke íavyéjúúlléne ímí

díwákimyéi méénuhijcyámeke téene áhdovu u ájcuúhi. Áánetu íllure iñújiri miamúnáake

tútávátsohjicyámedi u ícúbáhraáhi.

¹⁹ Ehdú Píivyéébeke ditye dúúrúvánáa níjkyéjiri ijcyaja díbyé duurúvaja páyúúvéné pañe ó ájtyumí díbyé pityájcoje téhbá pañe ijcyané cajóónaba. Áanáacáa chíjchímuba dówáaavéné ávyeta ‘roríhróri’ neénáa iñúji vááúmeíhi. Áhdurée mítyane nújpacywaáané dojcóhi.

12

Wálleemútsi apíchó neéne iyáábema

¹⁻² Áané boonétúu idyé tsiíñe muhdú tene pájtyeíñé uubállé ó ájtyumíhi: Tsáápilléé ééválle iévhoowávú óhdivu bóhówaavé cóójieppi núhba ájchúdu íwajyámú neélléé. Aalléé péjcojeji núhba hallúri íjyócumúllé चाहíwá 12-meva míicuru. Aalléé ihjyúcumúhijcyá íavyéneri. ³ Áanáacáa idyé apíchówu níhábóobádú neébe tújpaábyécoba bóhówaavéhi. Áábé

níwaúúnée 7-uva İjcyānetu İchahíwááne ávójcatyéhi. Áánétú İjtyóóne 10-jtoova. ⁴ Aabée İíbóari tsahdúnéécuéllé mĩícúruke wáojcó İññújı hallúvu. Átsihdyú İjyócuúvetéébe dílle eené İtsĩmáváñeri İjcyállé únıúvú dílle tsĩmávátsıke İdyóókı. ⁵ Áánáacá tsúuca tsĩmáváalle wájpıwúke pané İññújıne avyējuube İhtsútuube İjcyáıbyeke. Áábekée Pııvyéébe İavyējuvu ujcú díbye díbyemáyējuco İjcyaki. ⁶ Ááne boonée tsıjı umıvá İñéubará pııvyétúné İññújıvu tsátsıı Pııvyéébe dílllema İhdénútsıhu. Átsıhyı İjcyálleke díbyere tehme 1,260 coojıvá hajchóta.

⁷ Ááne boonée nıjkyéjıri nıjkyéjı múnáa avyējuube Migyééré İhyájkımuma díbye apıíchóvu nıhbácobádú néébe téhdure İhyájkımuma İjcyáábema meénıjcatsıhi. ⁸⁻⁹ Aabée Migyééré díbyeke İtyáhıane waagóó tetsıhdyu İññújı hallúvú pámeere İhyájkımumájıcu éhnehjáa éjıyúvú İñımyéđı mıamúnáake tıtávátsıhıjcyaae Naavéneke.

¹⁰ Ááne boonétúu tsaapi nıjkyéjıtu kéévánécoba néehı:

—Tsúuca Pııvyéébe İhtsútuube İjcyaae İavyējuéjteké pájtyetésóıñe éévé úújetéhi. Muuráhjáa İlli Crıjtoke pıcyoobe tééne avyējuube díbye İjcyaki. Aane tsúuca díbyeke díbyé cahcújtsı múnáa hallúvú paıjıvıváre cójıhajchótá pécóhajchótá állıúnuhıjcyaae wágóoovécúó nıjkyéjıtu. ¹¹ Díbye tsúuca táhıátsameı Obééjávıwúđú néébe tıjpácyó wágóóóvenerı. Aane díbye Obééjávıwúđú néébe uwááboju cahcújtsómé téhdure tsúuca díbyeke tahjáhi. Áánéllıhyé tsá dítye İllyétú İdsıjıvéıñı. ¹² Ahdıcyane meımıjıyú pámeere nıjkyéjıri İjcyane. Áánetu İhdyu máıdáatsoju tene pájtyeıñe İññújıri İjcyámeke. Muurá tsúuca Naavéne wahájchotárējuco úmıwa İjcyane İwáájácune ávyétá İhnáho İcyáyobáavatene nıhñééréjuco mıamúnáadı İcúbáhraıñe. Ehdúu tsaapi kéévánécoba néé nıjkyéjıtu.

¹³ Aabée díbye nıhbácobádú néébe tsúuca İññújıvı İwágóóóveıñe İwáájácune İmıllérá eenée wájpıwúke tsĩmáválleke İdsıjıvetsóne. ¹⁴ Áronáacá Pııvyéébere nééjıri mewáájı nıwácobácúđú néene díllledıtyú İjcyānerı wááménelle İpyée İcyahıjcyáhıllévú İñéubará pııvyétúné İññújıvu tsııñe İñımyéđıyējuco díbye dílleke İpátsarıjcyótıki. Aallée 3 pıjcyábáj pıınevú téhulle İjcyálleke díbyere Pııvyéébe téhmehıjcyáhi. ¹⁵ Áánéllıhyée İdyé díbye nıhbácobádú néébe díbyere İñımye İjcyaae İllımútuıhıácó nıjpacyo pámeere İcyáájávetsónerı dílleke İmájcanútsóroki. ¹⁶ Áronáacá İññıjı wácaavéne nıjpacyo adúcúhi. ¹⁷⁻¹⁸ Áánetúu İwáá éhñıñıevu díllledıvı İcyáyobáavatene dílle hájkımumáyējuco díbye meénıjcatsıñe İetsocrıjto uwááboju tsáımyé úravıyémé Pııvyéébe taúhbıju nehđıjıcu İcyahıjcyámema.

13

Apıchó nééne İyáábemútsıcyobácu

¹ Átsıhdyúu móóá únıúvú díbye İjyócuúvetenáa téémó pañétú apıíchóvu nééne İyáábécoba İjchıvyéhi. Áábé níwaúúnée 7-ıva İjcyáúhıtu nehınu Pııvyéébedıtyú İhıyváné caatúváhi. Áánetú İjtyóóne 10-jtoova İjcyānetu İchahıwááne. ² Aabée bıjı oohıbyécobádú néébej tuháñe bıju İjıj tuháñéđú néébe İhıyı apıíchóvu. Áábekée díbye nıhbácobádú néébe pıcyóó ávyējuube díbye İjcyaki. ³ Áábé níwaúúnétúu tsau tsaate cáváájcou dsıjıvıróu tsııñe bóhınerı panévá İññújıne múnáa mıtyane úllévénúne díbyeke ávyéjıjtsóhi. ⁴ Ahduré díbye nıhbácobádú néébeke ávyéjıjtsómé díbye İyáábécóbake ávyéjıutetsónéllıhye. Áánemáa díbye İyáábécobadıtyú nééme:

—İAca İhı İjcyaae tsaapi áadıdıvú úújetéébe? Tsáhábá muurá múha İjcyatú díbyeke táhıájıyóme.

⁵⁻⁷ Áábekée díbye nıhbácobádú néébe pıcyóó díbye İññújı avyējuube İjcyá 42 nuhbává hajchóta. Áánemáa taúhbaabe díbye İmıtyúné Pııvyéébedıtyú İhıjıvııki. Ahdıjıcúó ávyéta néhı díbye İhıyváné díbyedıtyu, díbyé duurúvájatıu, nıjkyéjıri İjcyámedıtyu, İjcyane. Áánemáa díbyejtema İmyéénıjcatsımyeke táhıaabe. Áábé hójtsı pañee pámeere pané İññújıne múnáa páhdıvıre İhıyváme. ⁸ Aamée pámeere díbyeke ávyéjıjtsó dúúrıvaméne. Áánetúu apáamyére tsá díbyeke ávyéjıjtsótı İññújıkyée İpıvyéévétné İhdéjıcu İdsıjıveıñe pıtyájcameıbye Obééjávıwúđú néébedı İjcyáhááıtu İmyémeháñe İjcyane. ⁹ Aane İhdyu óvı İmıááne lléébome cahcújtsóhi. ¹⁰ Muurá tsıjtyeke cúvéhoojánımeke téhdure cúvéhoojánımye. Tsıjtyeke dsıjıvetsómeke İdyé dsıjıvetsoımye. Ahdıcyane tsúuca Pııvyéébejte İjcyane múu İmıñıevú díbyeke İcyáhıjıjtsóne ehdu nééronéhıjı aabúcuhi.

¹¹ Átsıhdyúu İdyé ó ájıyımı tsıjı İyáábécoba İññújı pañétú İjchıvyéne obééjávıwıj tóđı İjtyóocu néébe. Aabée İhıyúvá ávyétá apıíchó nıhbácobádúu néébe İhıyúvádu. ¹² Aabée

íhtsútuube éhnee tsau íhñíwau cáváájácámeíú tsiíñe bóhíibe iyáábécoba íhtsútuube íjcyadu. Aanée diibye obééjáuúwú tódú íjtyóócu néebe táuhbá pámeere míamúnaa íñújiri íjcyámeke ditye diibye eenée íhñíwau tsau cáváájácámeíú tsiíñe bóhíibeke idyúúrúvaki. ¹³⁻¹⁴ Áanemáa dííbyé úmíwávú méénúrátýuróné méénuhíjyaábe. Aabée míamúnaa íténériyé cáámetu niityétsó cúújuwa íñújívú. Áaneri míamúnáake íállíñe táuhbaabe ditye diibye íhñíwáu cáváájácámeíú tsiíñe bóhíuma íjcyáábé nýjcyota imyéénuki. ¹⁵ Ahdújucóo ditye nýjcyóné pañévú díbye íhnáhoori íbóhí pícyoobe íhjuvúváhi. Áanemáa neebe pámeere múhdumé díibye nýjcyotáábeke dúúrúvatúmeke idsíjívétsoíñe. ¹⁶ Téhdurée táuhbaabe pámeere idáátsojte tsíjtyé hójtsí pañe íjcyamee, tsíjtyé hójtsí pañe íjcyatúmee, íhtsutúmé éhneva múnaa, íjcyámeke úmicóónetu ímiánéjécúéhojtsíjúbatu díibye mémé íjcyaki. ¹⁷ Áijyúu teene díibye mémema íjcyatúmé tsá píivyetétú iná íñáhjíhenúne. Apáámyéree díibye mémema, díibye nóómerómá, íjcyame píivyeté tsíméné íñáhjíhenúne.

¹⁸ Aanée díibye nóómero 666 íjcyane ihdyu óví wájácúnejcútmé waajácú ímichi cáábye nóómeró teene íjcyane, íñá nééiyóne.

14

144,000-meva májtsiváne

¹ Átsihdyúu idyé ó ájtyumí Obééjáuúwú néebe Tsióó camewájú hallúri íjyóconúúbeke. Áábemáa 144,000-meva míamúnaa íjcyámé úmicóónetu díibye mémema Cááni mémé caatúváhi. ² Áanáacáa nýjkyéjitu tsane íhjuvúvá éhne múu teehi níúvacunúné íhjuvúvádu. Áhdurée ó lleebó chijchi íhjuvúvádu. Áronáacáa botsíi ímíñeúvú ó lleebó éhne múu cúbubáané ditye áámune íhjuvúvú tene íhjuvúvane. ³⁻⁴ Áanáacáa Píivyéébe ívayéjú íjyáwá hallúri íjcyáábé únúuri 4-meva iyámédú néemema túkevétsojte íjcyámé úmíwari diitye 144,000-meva íjcyame májtsivá béhju majtsíjy. Aajúu tsá múha tsíjtye píivyetétú ímájtsiváne. Apáámyéree tsúúca Píivyéébe újcume tsaimíyé Obééjáuúwú néebeke úraavyémé ímityúné méénúúcootúmé píivyeté teeju ímájtsiváne. Muuráhjáa díibyej téeveri íñújiri íjcyané míamúnáadityú tsúúca pájtyetémeke Cááni Píivyéébema ímí íjtsúcunúmútsí tehdujúco ímiá ícúvédu. ⁵ Aamée tsá állíuutúne. Áhdurée tsá ditye ínerí néetsámeityúne.

Nýjkyéji múnaa úúballéne

⁶ Átsihdyúu idyé ó ájtyumí tsíjpi nýjkyéji múnáajpi íévéhóowari wáhpéébeke. Aabée panévá íñújine múnaa páhduvaré íhjuvúvameke ímiáájú pajtyéteju mújyú nýjkéváityúné úwaabóhi. ⁷ Aabée kéévánécoba néehíi:

—Píivyéébeke ímíñeúvú mecáchújtsóne máávyejújtso. Muurá tsúúca míamúnaa muhdú ícyahíjcyané diityemá díibye ímíbájchóíñe éévé úújetéhi. Ahdícýane díibyeke méduurúvá páneeree íévéhóowari íjcyánéhjíma íñúji, móañe, téhíwuúné, méénúúbeke.

⁸ Aané boonée idyé tsíjpi bóhówáávebe néehíi:

—Tsúúca Babiróonia íhtsútu cóómí íjcyárocóómí wágooové panévá íñújine múnáake téccómí múnaa ímityúnejcúvúre íbúwátsohíjcyané déjúcotu.

⁹⁻¹¹ Átsi ehóowari íjcyánéhjíma íñúji, móañe, téhíwuúné, méénúúbekehdyúu idyé tsíjpi bóhówáávebe téhdure kéévánécoba néehíi:

—Téhdure pámeere múhdumé díibye iyáábécóbama íñíjcyota dúúrúvahíjcyámé úmicóónetu, íhyójsínéúbatu, díibye mémé cáátúnútsámeímyedívú Píivyéébe ávyétá íhnáho ícyáyobáávaténe cúújuwa atsóoperemá péetécutúnúwá pañévú diityéké waagóóhi. Aame ícúbáhráméí mújyú nýjkéváityúné Obééjáuúwú néebema nýjkyéji múnaa íjcyámé úmíwávu. Aame ditye tééwá pañe ícúbáhrámeíñe ójtsó tsá mújyú nýjkéváityúne.

¹² Áané íhdétú múu pámeere íñe múhdumé tsúúca Píivyéébeéjé íjcyame díibye táuhbaju néhdu ícyahíjcyámé ímíñeúvú Jetsóoke úraavyé panévare mávaríjchojúúné íáábúcnema.

¹³ Átsihdyúu idyé tsaapi oke nýjkyéjitu néehíi:

—Íllu nééne caatúnu: “Máimíjyú ihdyu diitye Ávyéjuube Jetsocríjtóke cáhcujtsómé dsíjívémé íjcyanej. Muurá Píivyéébe Apííchó néé íwákimyéityu ditye wáyéeevéne. Áané wákimyéí ímí diityemá nýjkéváhi.”

Íñújiri íjcyame újcúmeíñe

¹⁴ Átsihdyúu idyé ó ájtyumí íévéhóowari tsítsíwu nééne ójtsó hallúri tsaapi míamúnáajpídýú néebe ácuúcnúúbeke. Aabée ímíwu óóro चाहíwama íjcyaaabe ejécunú tsuhjíváwu nééwa

nĩtsúwa. ¹⁵ Áanáacáa tsijpi nĩjkyéji múnáajpi Píivyéébe dúúrúvájá pañétú ijchĩvyeebe kéévánécoba dííbyeke nééhií:

—Tsúúca íñũjĩri bajtsóháñé ijcyane keeméhi. Aaneaajpĩdyú néébe ácuúacunúubeke. Aabée imíwu óoró chahíwama ijcyaaabe ejecunú tsuhjív illurējuco wáhdáhinúne daahívetsó. Tsúúca teene u áahívetsóíñe éévé úújetéhi. ¹⁶ Ahdújucóo díbye iwáhdáhinúné áahívetsóne.

¹⁷ Áané boonée idyé tsijpi Píivyéébe duurúvaja nĩjkyéjiri ijcyájá pañétú ijchívýé téhdure tsuhjíváwu néewa nĩtsúwá ejecunu. ¹⁸ Áábekée tsijpi cúújúwá tehmeébe Píivyéébe ñcúvé waijĩ ijcyátsihdyu tsáábe kéévánécoba nééhií:

—Tsúúca óova nééva naamé íñũjĩri. Aane illurējuco péene daahívetsóte. ¹⁹ Ahdújucóo díbye ipyéene iújcune wáojocóné tééne dotsúhcúhcyú pañévu muhdú Píivyéébe ímítúmedívú icyáyobáávaténe diityéké ícúbáhráñe nááve. ²⁰ Ahdújucóo díbye míamúnáake Jerotsarée tsíéllévuré ícúbáhrámé tujpácýo caajávé tetsii íjũjũmú ijcyámé ihjyúháñé tujkévevu 300 kiróómetró hajchótá íñũjĩ hallúri.

15

Nihñéenére 7-neva ícúbáhráméi ijcyane

¹ Átsihdyúu idyé ó ájtyumí tsiñe apíchówu néene lévéhóowari. 7-meváa nĩjkyéji múnáa bóhówaavé Píivyéébe icyáyobáávaténe nihñéré míamúnáadi páhdvavé ícúbáhráñéñjima tsáámeé.

² Ahdurée ó ájtyumí éhne múúne tsane núpacyo ávyeta ‘rauráú’ néhdu nééne pañétú cúújuwa péetecunúne. Áané úniuri diitye iyáábécobá nĩjcyotáa dúúrúvahjcyatúme téhdure díbye mémema ijcyatúme. ³⁻⁴ Aamé Píivyéébe diityéké ájcúné cumúbáanema ijcyame májtsivá dííbyé ñcúve múnáajpi Moitséevú majtsijyú Obééjáwuúdu néébedítýú illu nééjuú:

Panévaturé íhtsútuube Píivyéébe apáábyéré ímiáábé u ijcyaaabe u állúútuube pané avyējuubéré ú ijcyáhi. Áabeke uke panévá íñũjĩne múnáa íavyejúúlléne duurúvahjcyáhi. Muurá waaajcúme ímiáábé u ijcyánéllii muhdú u néhdújuco u méénune.

Ehdúu nééju májtsiváme.

⁵ Áané boonée idyé ó ájtyumí Píivyéébe duurúvájá pañétú pañétúho mĩjcoho páyúcuuvéné dííbyé taúhbajúúné cáátuvané téého pañe ijcyaho. ⁶ Téhdurée tééjá pañétú diitye 7-meva nĩjkyéji múnáa ijchívýé Píivyéébe míamúnáadi ícúbáhráñéñjima. Áamé wajyámúúnée ávyéta ‘naminámí’ néémé ocájmíñéne óorómíñéne diityéké íjpiujínevújuco ijcyane. ⁷ Áámekée diitye 4-meva iyámédú néémedítýú tsaapi ajcú diityé tujkévevu óorótu méénúmeíhllójuvu. Áihllóji pañe teene Píivyéébe mújyú muhdú ijcyáitýuube míamúnáadi ícúbáhráñe. ⁸ Áanáacáa dííbyé íhtsútu ojtsódu néene wahpécunú duurúvájá pañe. Áijyúu tsá múha tééjá pañévu úcáávetú diitye nĩjkyéji múnáa míamúnáadi ícúbáhráné nĩjkévátúné hajchóta.

16

Ícubáhráméíhllóne

¹ Áanáacáa tééjá pañétú tsaapi kéévánécoba diitye 7-meva nĩjkyéji múnáake nééhií:

—Íñũjívú mepéene eene éihllóji pañe ijcyane Píivyéébe míamúnáa wáábyuta méénune mécahpíñú diitye ícúbáhráméiki.

² Ahdújucóo tsaapi ipyéene ihñéíhlló pañe ijcyane cáhpíoneri pámeere iyáábécobá nĩjcyotáa dúúrúvahjcyámé téhdure díbye mémema ijcyame áhllávatéhi.

³ Áané boonétúu tsijpi ihñéíhlló pañe ijcyane móóacobá pañévu cáhpíoneri éhne múúne dsíjívémé tujpácýodú núpacyo ijcyáneri pámeere téjpacýo pañe ijcyame dsíjívéhi.

⁴ Áané boonétúu idyé tsijpi ihñéíhlló pañe ijcyane íayáhihjí pañévu cáhpíoneri núpacyo píivyeté tujpácýovurējuco. ⁵ Áanemáa neébe:

—Tehdújuco ihdyu Píivyéébe ímiáábé íjcyaduré u ijcyaaabe míamúnáake u ícúbáhráne. ⁶ Muuráhjáa díhjúu uubálle múnáama tsijtye ímí uke cáhcújtsómé tujpácýo waagóome. Áanéllii tehdújuco diityéké tujpácýovú u íjchone.

⁷ Áané boonée tsijpi Píivyéébe ñcúvé waijĩ ijcyátsihdyu nééhií:

—Tehdújuco ihdyu Píivyéébe panévaturé íhtsútuube ávyējuube u ijcyaaabe míamúnáake u ícúbáhráne.

⁸ Átsihdyúu idyé tsijpi ihñéíhlló pañe ijcyane cóójejpí núbhá hallúvú cáhpíoneri nuhba éhniñévu állócoténé míamúnáake áíúcúhi. ⁹ Ááne j tsaríi nehníwu Píivyéébedítýú íhhyúváne

ímytúné imyéenuhíjcyánetu tsá ditye ímíletú íhveténe. Áánemáa tsá dílbyeke ditye ávyejútúllétúne.

¹⁰ Átsihdyúu idyé tsijpi ihñéíhló pañe íjcyane diibye iyáábécoba eenéé móóá pañétú íjchívyéébé avyējú iyyáwá hallúvú cáhpíóneri dílbyé avyējú tútávaavéhi. Áijyúu miámúnaa ávyeta ícúbáhrámeíñe ávyeri ihñíjwááñe íhdóhi. ¹¹ Aaméé éhniíñevúré nehníwu ihjyúvá níjkyéjiri íjcyaae Píivyéébedítúy áhlláháñema tsíñéhjiri ícúbáhrámeíñe déjúcotu. Áánemáa tsá ditye íhvéjtsotú ímytúné imyéenuhíjcyáne.

¹² Átsihdyúu idyé tsijpi ihñéíhló pañe íjcyane Eoparááté pañévu cáhpíóneri teehi áraavé ávyéjute nuhba tsáhícyánéjcutu ítsodáhómuma méenujcsátivu tsáame tsíñejcúehívú ípájtyeki.

¹³ Áánáacáa diibye níhábocobádú néébeé, tsijpi iyáábécobádú néébeé, Píivyéébé ihjyú uubálle múnáájpidi díllómeíbyee, éhdúme íhgyúháñetu naavémú ahcómúdú némeheji cájtume méénuráitýúronéhji méénuhíjcyáhi. ¹⁴ Aaméé panévá íñújine múnáake íavyéjútémá píhgyúcu íhtsútuube Píivyéébe muhdú ditye ícyahíjcyáné diityémá ímbájhócooca dílbyema imyéenujcsátiki.

¹⁵ Áánáacáa Jetsóo oke néehíi:

—Pecútétsihdyuré muurá ó bóhdíi múha íjtsótúnáa éhne múúne naní múnáajpi tsáhdúu. Aane ihdyu íjtsome maímijyu tsá íñerí núcójpívéitýú éhne múúne íevejte íjcyame núcójpívéidu.

¹⁶ Aanée diitye naavémú tsúuca píhgyúcu pámeekéré miámúnáake íavyéjútémájucó tsátsihvu heeberóomú ihjyúri ‘Amagedóo’ némeitsihvu.

¹⁷ Átsihdyúu idyé nihñéejpíyé ihñéíhló pañe íjcyane íévéhoowávú cáhpíóné tujkéveri Píivyéébe níjkyéjitu idyuurúvájá pañétú kéévánécoba néehíi:

—Áyu ícyooca ihdyu tsúuca páneere níjkéváhi. ¹⁸ Áánáacáa ávyétá íhnáhó chíjchímuba dóvájaavéné ‘roríhróri’ néené tujkéveri ávyétá íhnáhó íñuji váúmeí íhdée ivááúmeíhíjcyáné ehniíñevu. ¹⁹ Áánerí Babiróonia íhtsútu cóomí íjcyárocóomí wáhcabá 3-neva panéjcuávú. Ehdúu técoomí múnáa ímytúné méénuhíjcyáné déjúcotu Píivyéébe ícyáyobáavaténe ávyétá íhnáhó diityédi ícúbahráhi. Áhdurée páneere íñújiri íjcyáoomíj íwáhcávyabáhi. ²⁰ Áhdurée páneere móáñej píine íjcyáhaubájima íjchí íñújijí camewájúné tsáhájucó íjcyatúne. ²¹ Áijyúu Píivyéébedítúy nehníwu miámúnaa uhbá díbye diityé hallúvú núpácýówácobáné dójcsótóneri ícúbáhrámeíñe déjúcotu.

17

Nahtsíwamééwa ícúbáhrámeíñe

¹ Átsihdyúu tsaapi diitye níjkyéji múnáa 7-meva íjcyámédítýú oke néehíi:

—Dícha uke o úújétso aalle eene núpácýó hallúri íjcyalle íhtsútulle nahtsíwamééwá muhdú ícúbáhrámeíñe. ² Muurá panévá íñújine múnáa íavyéjútémáyé ímytúné dílllema imyéenuneri íjtsaméi tútávajtsóhi.

³ Ehdúu naavédú nééne o íténé pañe oke íñééne tsajtyéébé íñeubará píivyéetúné íñújivu. Áhullée ó ájtyumí túpáabyécoba néébe iyáábeke íhñíwaúúné 7-uva íjcyáábej tóóné 10-jtoova íjcyáábeke. Áábedítýúu mítyane meméháñe caatúvá nehníwu Píivyéébedítýú íhgyuváne. ⁴ Áábé hallúri dílle walle ácuúcnúllé wajyámú ávyéta ímí duujínuudú nééja tsániíñe túpájaúvu. Aallée ícyaaevé tsaimíyé óórótu, péérátu, páhdváré ímíwu nééne newáyúúnetu, méénúmeíñehjivu. Aallée ejécutunú óóróíhló pañe páhdváré nééne ímítyuháñe imyéenuhíjcyanéhji wáhpécunúne. ⁵ Áállé úmicotúu caatúváné íñáhjáubáhhjáa nééiyóné íllúu: “Íhtsútu cóomí Babiróonia pámeere nahtsíwamééwámúj tsíju; téhdure páneere ímytúnéhji íñújiri íjcyánéj tsíju técoomí.” ⁶ Áálleké o íténé o waajácú Píivyéébeéjté ímí Jetsóoke íuráávyéné déjúcotu dsíjveíhíjcyámé tujpácýori dílle íllyícyavéne. ⁷ Áánerí mítyane o úllévenúúbeke oke níjkyéji múnáajpi néehíi:

—Íveeki ayájú íhnáhóra u úllévenúne? Cáhawáá eene dílbyé hallúri dílle íjcyáné iyáábé 7-uva íhñíwaúúné íjcyáábej tóóné 10-jtoova íjcyáábema diityétsidítýú uke o úúbálleki.

⁸ Muurá diibye tsáhájucó íjcyájúcootúne. Ároobe tsííñe íbóhíñe wáhyéjúcóbá pañétú íjchívyéé mújijyú tsííñe íbóhíjúcóóitýúhullévú íwágóóóveki. Áábedi miámúnaa ullévenúu íñújijí ípívyéévéjijyújucó pájtyetéme méméháñe caatúváné waajácúháamitu imyéeméháñe íjcyatúme.

⁹ Aane ihdyu óví wájácúnejcúmé waajácú íñerí tene íhgyuváne. Muurá eene 7-baúvá caméhbaúné hallúri dílle walle ácuúcnúhbaújijí nééiyóné eene 7-uva íhñíwaúúné. ¹⁰ Áhdure 7-meva ávyéjute íjcyane nééiyóne. Áámedítýú ícyooca tsaapi ávyéjuube íjcyáhi. Áánetu 5-meva

tsúúca téenetu pajtyéhi. Áanetu tsijpi nihñéepjáyé ávyéjúúteé wahájchotáwuúre. ¹¹ Áábeditýú diibye iyáábécoba tsúúcajáa dsjívéroobe tsiñhe bóhiibe cámaáveéhi. Áábema 8-mevájúcooi teene 7-neva tsjyané avyéjutu pájtyeiñe. Ároobe bóónétu ávyétá wágoóóveréjucu méénuñhe.

¹² Áábema tsijtye 10-meva wahájchotáwu ávyéjuuteíñe nééiyóné eene 10-jtoova ljtýóóne tsjyane. ¹³ Aame ipítýacójcatsiñe dífbyeke piááboó dibye éhniññevu iñtsútúúveki. ¹⁴ Aame Obééjáuúduú néébema méénútcatsiyómeke tsanéjuúré táhjáiibye pámeere ávyéjúté ehniññevu iñtsútuube ávyéjuube tsjyaábe. Áanetu ihdyu ipýeé itýújkevéllemeke dibye tjcume ímí dífbyeke úráávyehjcyámé dífbyema tsjyaáhi. Ehdúu oke neebe njkyéji múnáajpi.

¹⁵ Átsihdyúu idyé tsiñhe oke neébe:

—Muurá eene nahtsíwameéwá nújpacýó hallúri ácuúcnúnújpacýó ú ájtyumí mítyane miámúnaa panévá iñújiñe múnáa páhduvaré ihjyuvámé dóbééveíñe nééiyóne. ¹⁶ Áanetu eene iyáábé 10-jtoova ljtýóóne tsjyaábema téhduméré ávyéjute tsjyane diille nahtsíwameéwake nehniñleéhi. Aame díllike itýútávájtóne ihvéjtsolle tsjyaá ícúvérátulléréjucu. Áálleke bóónétu ílluréjucu ditye covájtsoñhe. ¹⁷ Piívyéébere diityéké téené ijtсамéivu ájcuú dibye muhdú néhdújucu tene ipájtýeki. Áánélii diitye ávyéjute 10-meva iyáábeke iñtsútúúvetsóó dífbyere Piívyéébe néhdújucu. ¹⁸ Áanetu diille wálleke u ájtyuminé panévá iñújiñe avyéjú comíñe nééiyóne. Ehdúu oke neebe njkyéji múnáajpi.

18

Babiróónia wágoóóovéne

¹ Átsihdyúu idyé ó ájtyumí tsijpi iñtsútuube tsjyaabe cáametu nítyeébé ámitsaráhcó íññuji ájchúcnúnúbeke. ² Aabée kéevánécoba neéhií:

—Tsúúca Babiróónia iñtsútu cóomí tsjyárocóomí wágoóóovéné boone téapajyúri naavémuréjucu nehniñwú néené wahpéjtema. Aane ihdyu óvi téhdújucu técoomi wágoóóovéné. ³ ¿Íveeki panévá iñújiñe múnáake imityunévú íbúwátsohjtcyacóomí? Téhdure ¿íveeki técoomíyí állíuré úwáábomeíñe iñújiñe avyéjute icyáhctjtsóne ávyétá imityúné méénuhjtcyáhi? Áhdure técoomí múnáa mítyane iéhnéváyóneri ijtýacúnúne panévá iñújiñe nahjiñe múnáake mítyane dsídsínuhjtcyáhi. ⁴ Ehdúu dibye néenáa idyé tsijpi téhulléturé cáametu neéhií:

—Méijchívyé écoomítýu múhdumé tahñéjté tsjyane técoomí múnáa imityúné méénuhjtcyáné ámuha meméénúteki, áhdure téené hallútú ditye ícúbáhrámeídyu ámuha meícúbáhrámeítyuki. ⁵ Muurá técoomí múnáa imityúcoba éhniññevúré llyaaténé oo Piívyéébe múhdurá o ijtýacúnúnélii téené déjucotu diityéké ó ícúbáhraáhi. ⁶ Áhdícyane óvi ihdyu diityéké ó ícúbáhra múhdúhjáa ditye tsjtyeke ícúbáhrahtjcyáne áhdó ditye iwáájacuki. ⁷⁻⁸ Muurá íñbúwá pañe imityájkímeyiñe nehjtýamé iñtsútúmé tsjyámeke mújyú kímoóne pájtyéityúne. Áhdure nehjtýamé mújyú muhdú ihcyóomí tsjyáityúne. Áámeke ihdyu téene áhdó óvi o kímoóvejtsómé ícúbáhrámeí ájyáháñema dsjívéri. Muurá panévatúré iñtsútuube Piívyéébe o tsjyaabe diityé imityú déjucotu diityéké o ícúbáhráme cóomí áívyééhi.

⁹ Aane muurá panévá iñújiñe avyéjute técoomí múnáama imityúné méénuhjtcyámé tsaimíyé ímjyuuiri tsjyarómé técoomi ámpácyoovéné íajtýumícóoca kímoóveéhi. ¹⁰ Aame téeneri íillityéne tsíhulléturé ítteme neéhi:

—¡Máidáátsoju muhdú íveeki iñtsú cóomíjii Babiróónia iñá pajtyej! ¡Ávyeta muhdú meijtsótútsihdyu peecutéré tsúúca wágoóóovecóomí! Ehdú neeímye.

¹¹ Ááneri panévá iñújiñe nahjiñe múnáa mítyane kímoóveé ihñénehji kíá iñáhjiñenújucóóityúneri. ¹² Muurá técoomi nahjiñehnuhjtcyámé óoroó, páráataá, bóroótsee, iéeroó, péeraá, tsíñehji panévaré mítyane áhdómeíñe néwayúúnee, tsjyane. Téhdure nahjiñehnuhjtcyámé ímiá wajyámúúné ríinoó, tséedaá, tsjyane túpájáñjiúvú néénema duujínuúdúnéjahji. Áhdure nahjiñehnuhjtcyámé páhduvaré nénehji imyéwu cuváané umehéenema ímíwu néené néwayúúnetu méénumeíñehji. ¹³ Áhdure páhduvaré néené pacúúcuháñe imyéwu cuvánéhji míraá, ijtýeéetsoo, tsjyane nahjiñehnuhjtcyáme. Majchóháñe nahjiñehnuhjtcyámé bíinoó, dúúrubaa, haríinaa, trígoó, tsjyane. Téhdure teene majchó uménú nahjiñehnuhjtcyámé canéérama tsíñehji. Téhdure nahjiñehnuhjtcyámé jéémú ocájímúu, obééjámúu, íjyumúu, íjchíemiñee, miámúnaa, tsjyane. Ánehji kíá iñáhjiñenújucóóityúneri kímoóveímye. ¹⁴ Aame técoomítúvutu neéhi:

—¿Kíavújucu icyooca técoomítúvú iñtsútuj? Tsúúca páneemáyé técoomi wágoóóovéné tsá mújyú maajtýumíjucóóityúne.

15-16 Aame téeneri iállityéne técoomíúvú ijcyátsíí kémuélléturé ííteme ikímóóvéne neéhi:
 —¡Máidaátsoju íveekí íhtsú cóomijíí Babiróónia muhdú ijcyá éhne múúne walle imíwu neéné wajyámúúnama íjcyalle tsaimíyé icyáávellédú nécoómi! ¡Avyeta muhdú meijtsótútsihdyu peecutére tsúúca wágóóóvecóómi! Ehdú neeímye. 17 Aane muurá muhdú técoomi wágóoóvéne cújúwamííneri úllehjýcýámé pámeere íavyéjútémá íwákimyéi múnaa ájtyúmiíhi. 18 Aame técoomi áiiivyéne ámópácyoúcunúné ííténe neéhi:
 —¿A íjcyacóómi tsícyoomi écoomíuvúú nécoómij? 19 Aame ikímóóvéne ihñíwauúné íbállííñúmeííne neéhi:

—¡Máidaátsoju muhdú íveekí écoomi íhtsú cóomijíí íiná pajtye técoomíúvújuco múúhá wákimyéi cújúwamííneri muha metsájtyéne hallúvú medsíídsívahíjcyacóómi! Ácoomi ¿íveekí peecutére tsúúca wágóoóvéhi? 20 Ehdú dítye kímóóvéneá pámeere níjkyéji múnáama múhdumé tahñéjte íjcyame táuwaáboju úwáábohíjcyámé imíjyuúhi. Áánetu técoomi múnáadi ó ícúbáhraá tahñéjteke díbye ímityúné dáriívehíjcyáné déjúcotu. Ehdú Píívyéébe neéhií.

21 Átsihdyúu idyé o íténáa tsijpi íhtsútuube níjkyéji múnáajpi neéwáyúcoba móóá pañévu íwááóne neéhií:

—Eene móóá pañévu neéwayu o wááodu muurá íhtsútu cóomí Babiróónia wágóóóvecóómi tsáhájucó mújyú maájtyúmiityúne. 22 Tsáhájucó mújyú técoomí múnaa iwáñehjíváténe cúmubáánema chíiyóro líjchune melléébóityúne. Téhdure tsáhájucó técoomíyí ípyéé imyéénuhíjcyádú panéva wákimyéi dítye méénune maájtyúmiityúne. 23 Tsáhájucó mújyú técoomi tsaimíyé péétécunúityúne. Tsáhájucó técoomíú dítye ityáábávájatsííne wáñéhjíné méénúityúne. Páneere técoomí íhtsútú níjkévaáhi. Muuráhjáa técoomí nahjíhe múnaa íhtsutúmé tsíjtye nahjíhe múnáá ehniíñevu íjcyame panéva íñújííne múnáake mútátsohíjcyá waabyénujúúneri.

24 Áhdurée técoomíú Píívyéébe íhýú uubáalle múnáama pámeere dífbyeéjteke dsíjívetsóme. Ehdú níjkyéji múnáajpi neé naavédú neéne o íténé pañe.

19

1 Átsihdyúu idyé tééne pañére ó lleebó cáámetu mítyame míamúnaa kéévánécoba neéneé:

Métsu Mépiivyéébe íhtsútuube ávyéjuube íjcyáábedítýú pajtyéteju tsáábeke maávyéjútsoki.

2 Muurá muhdú tene íjcyádújuco díbye muhdú míamúnaa ícyahíjcyáné ímbajchóne. Muuráhjáa nahtsíwamééwá panéva íñújííne múnáake ímítyúneri ityútávájtsóne dífbyé ícúve múnáake dsíjívetsóné déjúcotu dífillede ícúbáhraábe.

3 Átsihdyúu idyé tsiííne neémeé:

—¡Métsu maávyéjútso Píívyéébeke! Muurá técoomi íhtsútu cóomí áiiivyéne ójtsó tsá mújyú íhvetéityúne.

4 Áhdurée idyé dítye 24-meva túkevjtsojtemá 4-meva iyámédú neéme Píívyéébe íavyéjú íjyáwá hallúrí ácuúcunúúbe líiíñévu ímíhmóúbáne neéhií:

—¡Métsu maávyéjútso Píívyéébeke!

5 Áhdurée idyé tsijpi tétsihyí íjcyaaabe neéhií:

Métsu pámeere ídáátsojtemá íhtsútujte múhdumé Mépiivyéébe ícúve múnaa meijcyame díbye ímillédú meijcyame dífbyeke maávyéjútsoki.

Obééjáuúúú neébe wáñehjíváténe

6-8 Átsihdyúu idyé tsiííne ó lleebó éhne múúne teehi níwácunúné tújkéveri mítyane chíjchimu íhýuvádú míamúnaa íhýuváne. Íllúu neémeé:

Panévatúre íhtsútuube Ávyéjuube Píívyéébe íjcyáábeke íhdyu metsu maávyéjútsoñeri meimíjyuúki. Muurá Obééjáuúúú neébe tsúúca íhñéjtema wáñehjívátéé éhne múúne tsaapi ityáábáváne wáñéhjí méénudu. Áánéllíi tsúúca íjcyátsíiivyéme ímiá wajyámúúne tsítsíjahjívú íjycámeííne.

Ehdú neémeé. Aane teene tsítsíjahjí Píívyéébeéjte ímiáámé meijcyane neéíyóne.

9 Átsihdyúu tsaapi níjkyéji múnáajpi oke neéhií:

—Íllu caatúnu: “¡Maímíjyu íhdyu Obééjáuúúú neébe méwadyu neéme íhñéjteke ímííñtsómema wáñehjíváténej!”

Átsihdyúu oke neébe:

—Ehdú ímiáané Píívyéébere neéhií.

10 Áánéllíihyéé dífbyé líiíñévu o mímóúúvéne dífbyeke o dúúrúváyíónáa oke neébe:

pañe tsúuca iyáábécobaa, iye Píivyéébe ihjyú uubálla múnáájpidi díllómeíhijyaábee, Ijcyamútsi Ijcyawá pañévu. Aamée tsúuca tééwá pañe ícúbáhrámei múijyú níjkéváiyúne.

Ímbájchoju

¹¹ Átsihdyúu idyé ó ájtyumí tsítsij néené avyéjú ijyáwá hallúri tsaapi ácuúcunúubeke. Áábedyúu íññújima íévéhóowari Ijcyanéhjí peíñú pevétsíiyéjucu. ¹² Áijyúu dííbyé úmíwari íhtsútúmehjimáyé ídáátsoje dsíjivehijcyámé tsiíne bóhíímedívú pááyuuube muhdú ditye icyahíjcyáné cáátúváne waajácúhaamíne. Áhdurée paayúcuube pájtyetéme mémeháñé Ijcyaháámi. Áánemáa díityémá ímbájchoobe téhaamíjí pañétú muhdú ditye icyahíjcyáné cáátúnúmeidyújucu. ¹³ Téijyúu pámeere dsíjivémé ijchívyécunú móáñé pañétuu, íññújí pañétuu, Ijcyane. Áamemáa ímbájchoobe muhdúhjáa ditye icyahíjcyánéhjí. ¹⁴ Áijyúu tsáhájucu dsíjívé Ijcyájúcootúne. Téhdurée ímityúmé dsíjivémé úújetéhijcysíí tsúuca wágóoové cúújúwá pañévu ditye wágóoóvéwá pañévu. ¹⁵ Ááwá pañévu wágóoovéme íñe múhdumé pájtyetéme mémeháñé Ijcyaháámitu imyémé Ijcyatúme.

21

Béhné íññújima níjkyéji

¹ Átsihdyúu idyé ó ájtyumí béhné íññújí íévéhóowari Ijcyánéhjima bóhóowaavéné íhdéénéhjí tsúuca wágóoóvéné boóne. Áronáacáa tsáhájucu móáñe Ijcyatúne. ² Áijyúu ó íténáa béhné Jerotsarée níityé níjkyéjitu Píivyéébedityu. Ácoomíi tsáimíyé íñné ímíjyaú ehne múúne walle ityáájíváne wañéhjí pañe ímbájkímyeidyu. ³ Áánáacáa tsaapi níjkyéjitu kéévánécoba néehíí:

—Ícyooa Píivyéébe íhñéjtéj píine Ijcyabéréjucu díityéké tükévétsoíñe. Áábema Ijcyaimyé tsáimiyéjucu. ⁴ Áámema tsáhájucu kímóóve, dsíjívé, panévá ícúbáhrámeí, Ijcyájúcoóityú tsúuca díbye páneere tsíhdyuréjucu cápáyoácónéllíihye.

⁵ Ehdúu díbye néené boone íavyéjú ijyáwá hallúri ácuúcunúúbé néehíí:

—Panéváré béhnéréjucu o ípívyéjtsóne.

Átsihdyúu oke neébe:

—Cáátunu íñe úúma o íhjuváne. Tsá álliu tene Ijcyatúne. Muurá ímíáánéré teéne. Aane múu cáhcujtsóhi.

⁶⁻⁷ Átsihdyúu tsiíñe oke neébe:

—Áy tsúuca páneere muhdú o néhdújucu pájtyene. Aabe panévaturé íhtsútuube tapíivyema o Ijcyátuube Ijcyaduré o Ijcyaaabe ímichi téhijpi oo páneerée o ípívyéjtsóobe. Áhdure níjke oo páneere o níjkévátsóíbye. Aabe áátsímédú néeme ímityunévú táhjátsámeityúmé tsáimíyé íjcyáíyóneri tsúúrámeímye o ájcuú ímíá bóhívu áhdóratúne. Áámé Píivyéébe ó Ijcyáahi. ⁸ Áánetu oke íuráávnyéné déjúcotu ícúbáhrámeíyóneri íllityéne cáhcújtsotúmee, dsíjívétso múnáa, íhdícyámema dómácócatsíhijcyáame, níjcyotájteke dúúrúvahíjcyáame, waabyénu múnáa, álliu múnáa, éhdume wágóoóové cúújuwa atsóóperémá péétécunúwá pañévu. Ehdú botsíí ávyétá wágóoóoveréjucu ditye meénuíñe. Ehdúu oke Píivyéébe néehíí.

Béhcóomí Jerotsarée

⁹ Átsihdyúu tsaapi níjkyéjí múnáajpi éhnée 7-mevadítyú nihñéeneré ícúbáhrámeí Ijcyáíhlloma Ijcyaaabe oke néehíí:

—Cáhawáá uke o úújétsó Obééjáuúdí néébe uráávye múnáa éhne múúne tsáápi taaba Ijcyadu néémedívú. ¹⁰ Aanée teene naavédú nééne o íténé pañe oke tsajtyéébe cámeháú níjcaúvu. Átsihdyúu oke úújétsóobe Píivyéébe cóomí Jerotsarée ímíwu nécoomí níjkyéjitu íññújívú níityécóomívu. ¹¹ Ácoomítyúu ávyeta Píivyéébe ámtsaráhcó cádíucunú ehne 'jájpeé' némeíñé neewáyú 'rauráú' nééu ímíwu 'rutúrútu' néhdú. ¹²⁻¹³ Ácoomí míjcoo cáámé míjcoocoba ávyéta píímí némijcótú 12-wava lléhowááne. Panéjcvátúu 3-wavátsá 4-tshíjívatu. Áwahjítúu íjraéémú dohjíbá 12-neva Ijcyáne mémeháñé caatúvá téwavadu. Áwahjíí níjkyéjí múnáa tsáápiitsa tehméhi. ¹⁴ Áhdurée idyé témijcótú 12-uva néwáyúcobáné ímichi témijco éjkeúhjí. Áuhjítúu idyé téuvadú tsáápiitsa Obééjáuúdí néébe mamýému mémeháñé caatúváhi.

¹⁵ Áijyúu díibye níjkyéjí múnáajpi óoma íhjuvávábédí óórova eevéwá díbye tééwari técoomí íééve páneere témijco íllehowáánemájucu. ¹⁶⁻¹⁷ Ácoomíí ávyeta tshadú cóomíyé páhijyáwá nécoomí muhdú míamúnáa meévéhijcyádú panéjcvaré icyáámema íwatyúúve éhnéjcu ééveebe tsahájchotaráé 2,200 kíróómetro. Áánetúu técoomí míjcoj píímí ééveebe 64 ééveta.

¹⁸ Ámijcõo meénúmei tsanééeré 'jájpeé' némeifné newáyúúnetu. Áánetú ipácõómí tsanééeré óórótu meénúmeicyóómí mícúumijidú ñné imíjyaú 'rutúrútu'. ¹⁹⁻²⁰ Ácoomí mijcõo ímichi éjkéné newáyúcobané icyáávetsámei 'jájpeé, tsapiíroo, áágataa, ejmeráádaa, óónitsee, coonaríinaa, critsóóritoo, berííroo, topáátsioo, critsopráátsaa, jatsíjto, amatújtaa', némeifné newáyúúné imíwu páhduvaré néuhjítu. ²¹ Áánetú técoomí mijcõo llehówáané 12-wava meénúmei téhdunéré 12-uva péerá newáyúúnetu. Áánetú pañétúejító técoomí ulléjító téenere óórótu meénúmeijító mícúumijidú imíwu 'rutúrútu'.

²² Áronáacáa ihdyu tsá o ájtyumítu duurúvaja técoomíyí panévatúré ñhtsútumútsi Obééjáuúúú néébema Píivýéebemútsi tééjaju néémutsi íjcyánéllíihye. ²³ Ácoomí muurá tsáhájucõ núbhamútsi ájchúnej tééveri íjcyáityúne. Muurá ihdyu Píivýéébé ámitsaráhcoréjucõ Obééjáuúúú néébedítúyí ájchúacunéj tééveri técoomí íjcyáifné. ²⁴ Áábej tééveri pámeere miamúnaa panéva íñújíné avyéjútémá tsaimíyé íjcyame técoomí avyéjútsoóhi. ²⁵ Ácoomí llehówáané tsá wátáhajcatyéityú tene mújyú íjyunúityúnéllíihye. ²⁶ Muurá técoomívú panéva íñújíné avyéjú dóbéévéehi. ²⁷ Ácoomíyí tsá ñná ímityúne íjcyáityúne. Tsá núcõjpsítõ nénejí meénúmea állíúumé téhullévú útjetéityúne. Apáámýeré ihdyu múhdumé pájtyetéme mémeháñé Obééjáuúúú néébedi íjcyáháámitu cáátuvámé técoomívú úújéteéhi.

22

¹ Átsihdyúu díibye níjkyéjé múnáajpi oke úújetsó tééhivu Obééjáuúúú néébema Píivýéebemútsi avyéjú íjcyátsihdyu íñécunúhí pañétúejító técoomí ulléjító pñénetú níivahívu. Aahí nujpácýoó avyéta ímí 'raúrúú' néjpacýo meke bohíívú ajcúhi. ² Ááhi únírúí tsanéjúcúri úmehééné meke medsíjivéjúcóóityúne bóhíivu ájcuhéhjí ténuhbávádú néévahíjcyahéhji. Áhéhjíhaamíne panéva íñújíné múnáake bohíívú ajcúhi. ³ Aane Obééjáuúúú néébema Píivýéebemútsi avyéjú técoomí pañé íjcyánéllíi tsá ñné ímityú íjcyáityú téhulle. Aane téhulle Píivýéébé ñcúve múnáa íjcyame díibyeke duurúvaáhi. ⁴ Aame díibyeke ájtyumí múhdumé díibye mémé íumicóónetu cáátuváme. Aame avyéjúúteé díibyema mújyú níjkéváityúne. ⁵ Tsáhájucõ nuhba íjcyáityúne. Píivýéébe ñhtsútuube íjcyaabéréjucõ peete íjcyáifné.

Jetsocríjto tsááiñe pñhíjucóone

⁶ Átsihdyúu díibye níjkyéjé múnáajpi oke néehíi:

—Íñe uke o néene muurá avyeta imíáane. Tsá álliu tene íjcyatúne. Aane múu cáhcujtsóhi. Píivýéébe ípííchoj tééveri íhjúyú uubálle múnáake ñná pájtyeifné íhdétújucõ wáájácútsóhíjcyaaabe oke wallóó téhdure díibye ñcúve múnáake o úúbálle muhdú lléváhréjucõ tene pájtyeifné.

⁷ Muurá Jetsóó néehíi: "Ílléváhréjucõ o tsááiñe! Ahdícyane ihdyu maímijyu dítye íjcyáifné íñe íhyaamí pañétú muhdú tene pájtyeifné cáátuváné cáhcujtsóme." Ehdúu oke neebe níjkyéjé múnáajpi.

⁸⁻⁹ Aanéé ó ájtyumí ehdu páneere muhdú pájtyeifné oke úúbállémeifnéhji. Áanéllíihyé díibye níjkyéjé múnáajpi oke ténehjívú úújétsóóbé llííñévú o mímóúúvéne díibyeke o dúúrúváyónáa oke neébe:

—jOke duurúvadíñe! Muurá ámuháduré oo Píivýéébé ñcúve múnáajpi ámuha díñahbémuma díibye íhjúyú uubálle múnáa meíjcyame íhyaamí pañé íjcyáné uwááboju ímí ámuha mecáhcujtsómé meíjcyadu. Áanéllíi ihdyu díibyekéré Píivýéébeke duurúva.

¹⁰ Átsihdyúu idýe oke neébe:

—Tsá múu íñe u cáátunuháamí páátanutúne. Muurá muhdú téhaamí pañe tene néene lléváhréjucõ pájtyeifné. ¹¹ Ahdícyane óví Píivýéébema ímí íjcyáiyóneri tsúúráméimýé ímíñeúvú íjcyá díibyema. Áánetu ihdyu óví ímityúmé ímíllédú íjcyáhi. Ehdúu níjkyéjé múnáajpi oke néehíi.

¹² Áané boonétúu idýe Jetsóó oke néehíi:

—jMuurá lléváhréjucõ o tsááiñe! Aabe ó ájcuú pámeekéré muhdú dítye ícyahíjcyáne áhdovu. ¹³ Aabe panévatúré ñhtsútuube o íjcyaaabe tapíivýema o íjcyátuube ímichi téhíjpi oo páneeré o ípívyéjtsóobe. Áhdure níjke oo páneere o níjkévátsoóibye.

¹⁴ Ahdícyane maímijyu dítye íjcyáifné tsaimíyé ícyahíjcyáme. Muurá béhné Jerotsaréevu úújjetécooca bohíívú ájcúné uméhe néévá llééneimye. ¹⁵ Áánetu ímityúmé waabyénu múnáa, íhdícyámema dómácócatsíhíjcyamee, dsíjivétso múnáa, níjcyotájteke dúúrúvahíjcyamee, állíu múnáa, íjcyame tsá técoomívú útjetéityúne.

¹⁶ Aane iŋe nŋjkyéji múnáájpike diéllevu ó wallóó díbye úhdivu íbóhówájtso páneere muhdú pájtyéiŋéhjí uuréjuco tácahcújtso múnáake u wáájácútsoki. Muuráhjáa páneere o ípívyéétsóroobe Dabíiúvúj tsiiménémúhaabe ó ijcyá tsítsívé miicúruwádú o néébeé. Ehdúu Jetsóó oke nééhií.

¹⁷ Ahdícyane Píívyéébé Apííchó íhjiyú uubáalle múnáaj tééveri míamúnáake píuváhi. Áhdure Obééjáuúúú néébé cahcújtso múnáa ehne múúne tsáápi taaba íjcyadu nééme míamúnáake píuváhi. Aane ihdyu óvíi lléébome itsáane adóvá bohí nujpácyotu áhdóratúne.

¹⁸ Aane iŋe tsúúca íhyaamí paŋe cáátúvané uwááboju lléébómeke o néé ditye éhniíŋevu iiyéjuco tsíŋehji íáméjtsótuki. Muurá tehdu méénúmeke Píívyéébe ávyétá ihnáho ícúbáhraá muhdú téhaamí pañétú tene néhdújuco. ¹⁹ Áhdure ídyé téené uwáábóju tsane wáágóóme mémé páacyúíibye tsúúca pájtyetéme mémeháñé cáátúváháamitu. Aame tsá dííbyé cóómivu úújetéiyú iŋe íhyaamí pañétú úúbállémeicyoomívu.

²⁰ Aanée díibye íhyaamí paŋe dííbyé uwááboju íjcyabe nééhií:

—Ímiáané lléváhréjuco o tsááiŋe.

Áánélliihyéé dííbyeke o nééhií:

—Juújuj, tehdujuco Ávyéjuube Jetsóoj, wa íícúu tsaácoj.

²¹ Aabe ihdyu óvíi ámúhake píaabó pájyuváre. Áyu tehdujuco.